BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
1 ianuarie
Nr. 1—2
1999

LA MULȚI ANI 1999!

Am intrat cu ajutorul lui Dumnezeu în Noul An de grație 1999, ultimul an al mileniului doi, cel care va face trecerea omenirii întregi în mileniul al treilea.

Am intrat în Noul An 1999, comemorând tot atâția ani de la Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos, Cel care are în stăpânirea Sa „anii și vremurile" și pregătindu-ne să pășim și noi în anul Jubileului, 2000. Cu siguranță că ne-am despărțit cu drag de anul ce s-a încheiat, am putea spune cu duioșie, căci la cumpăna dintre ani și vremi am rememorat în câteva clipe de răgaz la zilele scurse în el, la bucuriile și satisfacțiile pe care le-am avut și le-am trăit ca și la încercările și necazurile la care am fost supuși în decursul lui.

Întâi de toate, pentru noi creștinii, anul ce a trecut ca și ceilalți de până acum, sunt mărturii ale bunătății și ale milostivirii lui Dumnezeu care a binevoit să ne prelungească firul vieții în scopul împlinirii noastre pe acest pământ și întru dobândirea mântuirii și a vieții de veci în Împărăția lui Dumnezeu. De aceea, primul gând pe care trebuie să-l avem la cumpăna dintre ani, este acela de mulțumire și de slăvire a bunătății lui Dumnezeu, rostind împreună cu proorocul și psalmistul David: *„Binecuvintează suflete al meu pe Domnul și nu uita toate răsplătirile lui"* (Ps. 102, 2).

Trecând pragul Noului An 1999 se cuvine să ne amintim de toate dovezile de iubire și de bunătate ale lui Dumnezeu de care ne-am împărtășit din plin în decursul anilor trecuți și în același timp să-i mulțumim pentru *„toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit"* (Iacob 1, 17) pe care ni le trimite de acolo, de sus din cer.

Trecând pragul Noului An 1999, ne simțim îndemnați să ne rugăm lui Dumnezeu să binecuvinteze cu harul Său curgerea anului în care am intrat, cu pace, sănătate și belșug duhovnicesc sufletele și căminele noastre, țara noastră și întreaga lume.

Trecând pragul Noului An 1999, ne gândim în același timp că viața noastră s-a mai scurtat cu un an și că ne-am apropiat cu încă un pas de sfârșitul călătoriei noastre pământești spre zările Împărăției lui Dumnezeu.

Dar, oare, ne întrebăm noi cu cât ne-am apropiat mai mult în cursul anului ce s-a sfârșit, de Dumnezeu?, Cu cât ne-am îndeplinit îndatoririle noastre de creștini și de români? Am urcat noi, oare, măcar o treaptă în virtute? Am făcut măcar un bine semenilor noștri? Ne-am înmulțit, oare, rugăciunea și fapta bună mai mult ca în anii trecuți? Iată întrebări pe care suntem chemați cu toții să ni le punem și la care conștiința noastră este obligată să dea răspuns bun.

Anii vieții noastre sunt darul lui Dumnezeu, dar acest dar este unic, el nu ni se mai repetă. Îl primim o singură dată și depinde de noi să-l fructificăm și să-l înmulțim în așa fel încât el să poată fi benefic atât nouă cât și semenilor noștri. Să ne ferim de a cheltui acest dar al vieții în scopuri mărunte sau nefolositoare, să ne ferim de a petrece anii scumpi și frumoși ai vieții printr-o viețuire stearpă și fără rod.

(Continuare în pag. a 2-a)

† **VISARION RĂȘINĂREANU**
Episcop-vicar
Sibiu

„În loc luminat..., în loc de odihnă"

Comemorăm anual evenimentele din decembrie 1989. Ne aducem aminte, cu deosebire, de cei care au căzut atunci, în marea lor majoritate tineri, răpuși de gloanțele trimise spre ei, nu se știe bine de către cine anume. Poposind în jurul mormintelor lor, cerem ca Domnul Dumnezeu să le așeze sufletele *„în loc luminat..., în loc de odihnă"*.

Este frumos că procedăm astfel, pentru că suntem datori să nu-i uităm. Jertfa și martiriul nu pot fi uitate. Totdeauna, pe astfel de ipte, care presupun eroismul și sacrificiul suprem, se fundamentează libertatea și demnitatea unui neam. Poporul care ar nesocoti altul eroilor și martirilor, ar risca să nu se bucure multă vreme e roadele libertății și demnității dobândite prin luptă. Aceste valori, tocmai pentru că se obțin cu un preț așa de mare, trebuie păstrate cu scumpătate și ferite de orice pericol, pentru că pierderea sau fie și numai atingerea lor, duc, în chip inevitabil, la noi jertfe, la noi suferințe și dureri.

- Am văzut și anul acesta, în jurul mormintelor eroilor și martirilor, părinți, frați, soții și copii orfani, copleșiți de durere pentru cei care au constituit speranța vieții lor și care astăzi nu mai sunt printre ei. Și de aceștia, de membrii familiilor îndurerate ale martirilor trebuie să ne aducem aminte și să cerem de la Dumnezeu mângâiere și întărire pentru ei.

Cât despre noi, care trăim și n-am fost încercați cu moarte, precum eroii și martirii, și nici cu durere și suferință, precum familiile lor, să cerem de la Dumnezeu iertare. De așa ceva avem nevoie, atâta vreme cât nu s-a reușit încă să se dea răspunsul așteptat la multe dintre întrebările legate de acele dramatice zile ale lui decembrie 1989.

Pr. Prof. DUMITRU ABRUDAN

57527

Numele mai presus de orice nume

„Cum ți-e numele? ca să te slăvim, când se va plini cuvântul tău". Zis-a îngerul către el: „La ce mă întrebi tu de numele meu? Că el e minunat".

(Jud. 13, 17—18)

Dintre cele zece sărbători împărătești câte sunt în decursul unui an bisericesc, **Tăierea împrejur cea după trup a Domnului** este cea mai puțin tratată în literatura omiletică ortodoxă. Faptul că se suprapune cu alte două sărbători, respectiv Sf. Vasile cel Mare și Anul Nou, precum și menționarea foarte succintă a evenimentului ca atare în Sf. Scriptură — doar Sf. Ev. Luca îl amintește în cap. 2, versetul 21 —, toate acestea ar putea explica într-o anumită măsură reținerea teologilor în abordarea acestui praznic.

Două aspecte aș dori să relev în legătură cu acest eveniment din viața Mântuitorului. Prin aducerea la templu și tăierea împrejur a Pruncului, avem confirmarea faptului că omul, deși căzut în păcat, n-a fost niciodată, de-a lungul existenței sale, întru totul părăsit de Dumnezeu. Aceasta explică credința poporului evreu care vedea în fiecare prunc de parte bărbătească pe posibilul Mesia. În nădejdea împlinirii făgăduinței făcute de Dumnezeu de a trimite pe **„Răscumpărătorul"** (Iov 19, 25) sute de ani la rând, poporul evreu și-a dus copiii la templu, supunându-i ritualului tăierii împrejur, în baza legământului pe care Dumnezeu îl încheiase cu robul său Avraam („Iar legământul dintre Mine și tine și urmașii tăi de după tine din neam în neam, pe care trebuie să-l păziți este acesta: toți cei de parte bărbătească ai voștri să se taie împrejur... Și acesta va fi semnul legământului dintre Mine și voi" (Fac. 17, 10—11).

Născându-Se din semința lui Avraam, Mântuitorul a fost El însuși dus la templu la opt zile și tăiat împrejur, confirmând prin aceasta că a venit să împlinească Legea. În tot decursul activității Sale pământești nici n-a făcut altceva decât s-o desăvârșească, arătând însă că dacă ea este respectată doar ca un act exterior, devine o piedică în calea mântuirii, și numai în măsura în care este privită în sensul său spiritual ne duce în împărăție, „tăierea-mprejur fiind cea a inimii, în duh, nu în literă". (Rm. 2, 29).

Un alt aspect se referă la faptul că tot cu același prilej, Celui tăiat împrejur **„I-au pus numele Iisus, așa după cum a fost numit de înger mai înainte de a Se fi zămislit El în pântece"** (Lc. 2, 21). Ceea ce s-a petrecut la Naștere, se împlinește acum, când Dumnezeu acceptă să poarte un nume, să se identifice, iar lucrul acesta are pentru noi o importanță cu totul deosebită.

Știm că prin structura sa cea mai intimă omul este destinat dialogului, neputând exista și nici împlini decât în măsura în care se deschide și comunică cu ceilalți, iar în afara acestei ieșiri din sine este condamnat la izolare și dispariție.

Există un moment, în orice relație inter-umană, când dorim să intrăm în legătură cu un altul, iar acest lucru devine posibil abia din momentul în care celălalt își declină identitatea, iar identitatea ni se dezvăluie atunci când îi descoperim numele. Numai atunci când cunoaștem numele unei persoane putem intra în comuniune cu ea, pentru că numele este definitoriu pentru persoană, se identifică cu ea și o exprimă. Numele este persoana.

De aceea este așa de important pentru noi numele pe care-l primim la Botez, pentru că prin nume suntem puși în legătură cu Dumnezeu. Pruncul nounăscut începe să aibe un contur abia din momentul în care este numit, pentru că numele îl așează în relație cu Dumnezeu. Numele ne scoate din starea de indefinit și ne înscrie într-un sens anume. În sensul și ordinea lui Dumnezeu.

În afară de numele care ni se dă la Botez și care ne exprimă, fiecare ființă umană mai are și un nume tainic. Este numele pe care nu-l cunoaștem și care ne va fi descoperit doar atunci când vom intra în împărăția Tatălui, atunci fiecăruia dintre noi „i se va da o pietricică albă și pe pietricică va fi scris un nume nou, pe care nimeni nu-l știe decât cel care-l primește" (Apoc. 2, 17). Acesta va fi cuvântul tainic care ne cuprinde și ne exprimă pe fiecare în ceea ce avem mai specific și nimeni nu poate cunoaște sensul acestui cuvânt „cine dintre oameni le știe pe cele ale omului, în afară de duhul omului, care este în el?" (1 Cor. 2, 10). Iar adâncimea și taina duhului omenesc numai Dumnezeu le cunoaște.

Atâta timp cât nu reușim să găsim un nume prin care să-L putem exprima pe Dumnezeu, nu vom putea să intrăm în relație cu El, iar dacă ne vom limita doar la nume abstracte, prin aceasta nu vom face altceva decât să ne dăm seama cât de străin și de departe de noi este, rămânând doar un „Dumnezeu ascuns" (Is. 45, 15), un „necunoscut" (FA. 17, 23).

În efortul său de pătrundere în profunzimea misterului divin, omul a încercat să-L asemuiască pe Dumnezeu cu diverse forme și fenomene din propriul său univers, care să fie accesibile capacității sale intelectuale. În esența lui însă, Dumnezeu îi rămâne un străin, pentru că cuvintele și conceptele omenești se dovedesc sărace și absolut insuficiente în a reda inefabilul divin.

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. NICOLAE STOIA

M. Eminescu - Coloană Infinită

Răsărit pe cerul literaturii noastre la cumpăna veacului trecut, M. Eminescu ocupă locul primului astru în constelația poeziei românești. În vecinătatea lui strălucesc minunatele fațade de la Voroneț, Moldovița și Sucevița, adevărate ecrane vii, și răsună în preajmă cântecele rapsozilor populari, de unde și-au luat zborul **Balada** și **Crai Nou** ale lui Ciprian Porumbescu și **Rapsodiile** lui George Enescu și tot de pe aceste plaiuri ale Țării de Sus:

Porni Luceafărul ...

Poezia eminesciană se împletește cu farmecul neistovit al graiului **Mioriței** și se armonizează cu splendoarea cromaticii din pânzele lui N. Grigorescu, așa încât, întregul curcubeu al cerului românesc, cu toți luceferii lui, se sprijină parcă pe **Coloana Infinitului** a lui C. Brâncuși.

Luminat de o înaltă concepție despre menirea poetului și a poeziei în lume, el a creat în spiritul unei arte militante de mare valoare estetică și etică.

Poet național și universal, stăpân pe toate izvoarele limbii și motivelor poetice, el aduce o interiorizare lirică de mare tensiune sufletească, în vaste amplitudini titaniene.

Înzestrat cu o sensibilitate de geniu, a prelucrat **„în formă nouă"** temele eterne ale inspirației poetice: iubirea — **„cea mai înaltă formă a existenței umane"** —, natura, patrimoniul popular, trecutul național, precum și aspecte ale vieții sociale, știind că menirea autenticei arte este de a da expresie specifică unor sentimente cu conținut general omenesc.

Subordonând tiparelor clasice patrimoniul popular pe care îl prelucra, transfigurându-l poetic, știind că din cizelarea și șlefuirea motivelor și nestematelor folclorice se naște veșnica strălucire a operelor de artă, dându-le un sens nou, ce izvora din cerințele sale lăuntrice, poetul păstra totuși în poeziile sale sentimentul specific doinirii populare: tristețe și frământare, neliniște și dor, dând ca în **Luceafărul**, de pildă, creației sale, logica și organicitatea, simetria și armonia, caracteristice marii gândiri clasice.

El a înfrumusețat basmul popular cu strălucirea talentului său, convertindu-i câteodată sensul în haina mitului și simbolului propriu. Cu **Luceafărul** a atins culmile artei spre care tindea. L-a turnat într-o formă simplă, apropiată de cea populară, ascunzând însă prin acest procedeu o semnificație adâncă, de o mare bogăție și originalitate.

Dragostea de patrie a poetului, dragostea față de popor, este exprimată prin dragostea față de trecutul glorios. Astfel: patriotismul cântat de poet, cu mijloacele artei sale, a dat încredere poporului în forțele sale. Prin arta sa, M. Eminescu l-a ajutat pe popor să se recunoască el însuși în creațiile sale proprii, în splendidele valori ale artei sale, devenindu-i cel mai însemnat reprezentant poetic.

M. Eminescu a făurit poporului oglinda de aur în care acesta își poate vedea toată bogăția și profunzimea sufletului său, a geniului său. De aceea a exclamat:

— O popor! Cine cunoaște al tău geniu și-adâncime.

El avea toată îndreptățirea să exclame aceste cuvinte, pentru că în numele lui a creat și din sânul său s-a născut: **„Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarele soarbe un nour de aur din marea de amar".**

Exponent spiritual al poporului nostru, M. Eminescu e **Coloana Infinită** a poeziei românești!

GRAȚIAN JUCAN

Formarea identității în Biserica Ortodoxă*

După Dicționarul Enciclopedic, identitatea ar trebui să definească acele calități care fac ca o persoană, un popor sau o biserică să fie ea însăși și nu alta, e ceea ce definește cel mai fidel aceste realități. „Identitatea" apare aici ca o realitate destul de amplă, circumscrisă doar de „Biserica Ortodoxă". De aceea, îmi voi permite să restrâng tema și să vorbesc de „identitatea ortodoxă în estul Europei".

Vorbind de formarea identității, mă voi adresa în primul rând tinerilor, apoi celor însărcinați cu formarea identității: educatori, profesori, preoți.

1. În același timp, vreau să notez că identitatea religioasă nu poate fi separată de identitatea culturală, politică, socială sau cea economică. Toate împreună realizează o unitate, un întreg ce nu trebuie divizat, separat sau analizat după criterii artificiale.

În plus, subliniez cu tărie că identitatea ortodoxă se raportează la realitatea creștină însăși, la revelația pe care se fondează și identitatea catolică și protestantă, ca și înseși structurile de bază ale culturii europene. Țin, deci, să amintesc mai întâi elementele ce unesc și ne definesc drept creștini; acestea ne pot ajuta să depășim dualisme de tipul: Est-Vest, Orient-Occident sau Nord-Sud. Reapare aici, desigur, problema atât de actuală a Europei, ce realizează fantasma supra-statală a unei Europe de sfârșit de mileniu, sfidând realitățile politico-religioase, culturale și istorice. Ca și cum Europa ar fi lipsită de trecut sau istorie sau ca și cum cultura europeană n-ar fi greco-latino-creștină. Oare Europa înseamnă doar Europa centrală și occidentală? Care ar fi criteriile unei asemenea împărțiri? Doar cei economici, ai economiei de piață? Oare elementele culturale și religioase nu mai înseamnă nimic? E datoria Bisericilor Europei să-și facă auzite glasurile privind identitatea pe continentul nostru. Dacă Europa răsăriteană și de sud-est e ortodoxă, nu-i mai puțin europeană; dar tocmai pentru identitatea sa cultural-religioasă aparține Europei, chiar dacă politicienii Comunității Europene o vor sau nu.

Dacă elementul definitoriu al Europei este exclusiv economia, ar trebui să vorbim doar de „Piața Europeană"; dar dacă Europa înseamnă ceva mai mult, atunci martirii din răsăritul Europei, care au plătit cu viața și cu libertatea lor apartenența la Biserica Creștină, nu sunt cu nimic mai prejos decât martirii creștini din secolele al III-lea și al IV-lea, când mărturiseau pe Hristos în fața unui Imperiu păgân. Martirii de azi au mărturisit pe Hristos în fața păgânismului ateu și materialist-comunist. Acesta poate fi un criteriu pentru a exclude Bisericile și popoarele lor din ceea ce numim Europa? Doar dacă Europa nu mai are nimic creștin! Dar nu este așa. Însăși prezența mea aici este sugestivă.

Voi încerca să mă limitez la ceea ce înseamnă, pentru mine, formarea identității religioase în ortodoxie.

Trebuie să afirm principial că Ortodoxia înseamnă ceea ce e mai conform naturii umane! Aceasta nu vrea să excludă alte realități confesionale: dimpotrivă, ceea ce definește crezul ortodox aparține unei tradiții comune Bisericilor Creștine, numite „Biserici-surori", tradiția primului mileniu creștin, a Bisericii **neîmpărțite**.

2. Vorbind de formarea identității ortodoxe, discursul meu va fi, în mod necesar, unul liturgic, ce recheamă o prezență esențială: aceea a lui Hristos în mijlocul credincioșilor Săi. De aceea, tânărul ce-și formează propria identitate religioasă întâlnește liturgic pe Hristos, ca pe o realitate de nesubstituit, în interiorul unui act cultural-liturgic. Ca ortodox, și deci aparținând unei biserici tradiționale, tânărul se raportează mereu la o sănătoasă și puternică tradiție, ce reprezintă experiența Bisericii Creștine de-a lungul secolelor. Pentru un asemenea motiv, filoanele formării identității lui sunt familia, Biserica și școala. Această ordine a făcut ca, în țările ex-comuniste, credința creștină să dureze și în timpul celor 50 sau 70 de ani de opresiune bolșevică. Și tocmai tinerii au fost aceia care au dărâmat regimul politic ateu și materialist.

3. Raportul sufletului tânărului cu lumea se construiește în interiorul unui dialog — fondat ontologic — cu realitatea ce îl înconjoară. La aceste niveluri, tânărul îl întâlnește pe Hristos, într-un tainic act liturgic.

Primul nivel e cel cosmic: tânărul îl întâlnește pe Hristos în natură, în cosmos, în mijlocul creației. Darurile liturgice — pâinea și vinul — sunt simboluri ale creației, dar și ale subzistenței vieții umane; iar raportul tânărului cu creatul e unul liturgic: Hristos i se descoperă și îi vorbește într-un grai tainic și face din această întâlnire a liturghie, la care sufletul tânărului e cu adevărat sensibil. Într-o întâlnire de acest fel, sufletul lui se racordează la ritmurile naturii, iar cosmosul se sfințește în vederea liberării

(Continuare în pag. a 2-a)

ierom.

IUVENALIE ION IONAȘCU,
Parohul Comunității Ortodoxe Române „Sf. Ioan Casian" din Roma

*) Relațiune prezentată în cadrul primei serii de conferințe organizate de „Secretariatul pentru Activități Ecumenice", Grupul de Parma, cu tema: „Ecumenismul în fața dialogului inter-religios: identitatea și acceptarea celuilalt", desfășurate în cadrul Mânăstirii Benedictine „Sf. Ioan Evanghelistul" din Parma, 25 nov. 1998.

Braşovul bisericesc

Ne-a fost dat ca atunci când ne-am format ca popor să devenim şi creştini prin Apostolul Andrei al lui Hristos, pentru ca apoi, creştinismul pe acest pământ să fie apărat cu aceeaşi dăruire cu care ne-am apărat pământul, limba şi credinţa. Firește că primele lăcaşuri de cult erau ridicate în locuri sihăstrite, în modestia unor bisericuţe din lemn, lipsite de fastul şi arhitectura monumentelor occidentale, lipsite deci şi de popularitatea acestora. Conservarea ritului bizantin la noi este dovada cea mai firească a unei continuităţi creştine pe tot parcursul primului mileniu creştin.

Braşovul îşi poate dovedi prezenţa unor lăcaşuri de cult doar din vremea în care se fortifica cetatea medievală, când cronicile şi mărturiile istorice se fac cu orgoliul medieval al apartenenţei. Până atunci, doar mărturii de natură folclorică mai pot dovedi ceva, cum ar fi păstrarea în conştiinţa şcheienilor a toponimului „La bisericuce" din inima muntelui de la Pietrele lui Solomon, pe care Junii Braşoveni îl indică încă cu mândrie, confirmând vatra dacică a satului de altădată străjuită de o biserică milenară, la mai bine de trei km sus în munţi, faţă de Şcheiul de azi.

Primul lăcaş de cult, asupra căruia istoria depune mărturie este *Biserica Sf. Bartolomeu*, de rit catolic, devenită în veacul al XVI-lea luterană, ridicată, în vecul al XIII-lea, în stil romanic de tranziţie, cu ferestre în arc frânt, cu bolţi ogive, motive decorative ale artei gotice cu concursul conducătorului ordinului cavalerilor germani Hermann von Salza din Veneţia, care aduce aici meşteri de şcoală burgundă. De-a lungul timpului biserica a cunoscut mai multe restaurări şi chiar modificări arhitectonice. În 1751 este înzestrată şi cu o orgă, înlocuită cu alta la 1923 (sistem pneumatic, 25 registre), aparţinând firmei Wegenstein din Germania şi în acelaşi an se instalează ceasul din turn dăruit de saşii din Apold (Sibiu). Biserica se situa în centrul vechii aşezări a Braşovului medieval, dezavantajat de teritoriul mlăştinos şi deschis în faţa năvălitorilor, motiv pentru care burgul cu ziduri, 8 bastioane şi 4 porţi de intrare este întărit pe locul actualei cetăţi, unde se ridică pe la 1388 monumentala *Biserica Neagră*, în stil gotic, de tip hală, pe locul unei vechi biserici în stil romanic din prima jumătate a veacului al XIII-lea, de rit catolic, devenită luterană în veacul al XVI-lea. A fost victimă a numeroaselor năvăliri şi cataclisme naturale, mai întâi prin invazia turcilor din 1421, apoi incendiul din 1689, primindu-şi renumele de „Biserica Neagră". Actualul altar zidit în stil neogotic datează din anul 1866, amvonul în stil baroc din aceeaşi perioadă ca şi stranele din navele laterale. O zestre deosebită, orga, datând din 1839, una din cele mai mari din Europa, având 4 000 tuburi şi 26 registre, fiind opera berlinezului Pucholz, precum şi colecţia de covoare din veacurile XVII—XVIII provenite din Asia Mică, formează o zestre admirată de turiştii care poposesc aici, impresionaţi şi de pictura murală de la 1476, „Fecioara cu Pruncul", cristelniţa în bronz de la 1472, şi de alte tablouri din veacul al XV-lea, provenite de la Feldioara. Renumele Bisericii Negre este complementar renumelui pe care l-a câştigat marele umanist de talie europeană, Johannes Honterus (1498—1594), care aduce tipar din Meinz, tipărind în limbile greacă, latină şi germană numeroase cărţi, întemeind gimnaziul şi reformând biserica.

Biserica „Sf. Nicolae", prima biserică românească, socotită pe bună dreptate catedrala românilor din Ţara Bârsei, se ridică în Şcheii Braşovului la sfârşitul veacului al XV-lea (1495), în urma daniei domnului muntean Vlad Călugărul (1495), urmată de cea a lui Neagoe Basarab (1512—1521), Petru Cercel (1583—1585), Aron Vodă al Moldovei (1595) şi mulţi alţi voievozi consemnaţi în protocolul-catastif al bisericii, unul dintre ctitori fiind şi Elisabeta Petrovna (1751), fiica ţarului Petru cel Mare al Rusiei. Premergător acesteia documentele confirmă în „Cutun" o cruce de lemn datând din anul 1292 (păstrată azi în cimitirul bisericii Sf. Treime din Cetate), iar papa Bonifaciu al IX-lea, prin bula sa din 15 decembrie 1399 consemnează prezenţa unui lăcaş religios în Şchei, unde, de altfel slujea popa Costea înainte de anul 1477, când moare. Cercetări recente au confirmat existenţa unui lăcaş bisericesc de lemn, premergător bisericii de piatră. Biserica de piatră primeşte în veacul al XVIII-lea alte trei paraclise. În partea de nord, la 1733, prin strădania protopopului şi cronicarului Radu Tempea şi în urma daniei domniţei Ancuţa Brâncoveanu, se ridică primul paraclis, având hramul Bunei Vestiri, fiind îmbrăcat în pictură murală de pictorii craioveni Hranite Grigore, Gheorghe, Ioan şi Mihai. După 20 de ani, prin strădaniile protopopului Eustatie Grid (tatăl primului grămătic român) se construieşte paraclisul de sud, cu hramul Înălţării Domnului, pictura aparţinând zugravilor locali Ioan, Iancu, Constantin şi Irimie. Între anii 1939—46 se restaurează pictura cu concursul maestrului Costin Petrescu, se înlocuieşte tâmpla bisericii (cea veche fiind dăruită bisericii din Predeluţ-Bran). Slujită de preoţi inimoşi, biserica deschide sub egida ei prima şcoală românească, sprijină pe diaconul Coresi în marea operă de editare a primelor cărţi de circulaţie în limbă română, patronează o bogată activitate spirituală, fiind posibilă formarea unei şcoli de copişti, scrierea primei gramatici româneşti (Dimitrie Eustatievici — 1757), editarea primului almanah-calendar (Petcu Şoanu — 1731), scrierea primei cronici (protopopul Vasile — 1628), organizarea primei biblioteci, întemeierea primului gimnaziu românesc şi formarea mai multor familii de cărtuari: Tempea, Hoban, Grid, Corbea etc.

Ca filie a bisericii „Sf. Nicolae", la 1823 se ridică în piatră Pe Tocile, *Biserica „Sf. Treime"*, pentru a răspunde celor 4184 de suflete în cele 1074 de familii ale românilor din Şchei. Aici pe la 1806 funcţiona o capelă din lemn, refăcută la 1813 tot în lemn şi după zece ani în piatră, prin strădania preoţilor Nicolae Grid şi Voina Pitiş. Pictura interioară aparţine marelui pictor paşoptist Constantin Lecca, fiind renovată între anii 1945—1946 de Iosif Vasu.

În Cetate, la 1787 se ridică prima biserică românească, care poartă acelaşi hram, *Biserica „Sf. Treime"*, cunoscută şi sub numele de „Biserica grecească", fiind ridicată „dosit", fără turle, fără toacă şi fără clopote, pentru „a nu deranja" autorităţile braşovene. Pentru obţinerea aprobării românilor li s-au alăturat şi grecii braşoveni (Panaiotu Hagi Nica, Ghioca Eustatie, Demetrius Dima ş.a.). La scurt timp grecii îi alungă pe români din biserică, aceştia fiind nevoiţi să-şi ridice o altă biserică în Piaţa Sfatului, *Biserica „Sf. Adormire"*, prin strădania protopopului cărturar Bartolomeu Baiulescu, ajutat de negustorii Ioan Juga, Ioan Secăreanu, Vasile Bureţia ş.a. Se face mai întâi, la 1827 o capelă dosită ca şi cea grecească, lângă care ia fiinţă şi prima şcoală comercială la 1834 din iniţiativa lui George Barițiu, unde funcţionează şi tipografia românească a fraţilor Boghici. Ridicată abia în anul 1895, după modelul bisericii ortodoxe din Viena, de arhitectul G. Brus, actuala biserică era lipsită de cimitir, motiv pentru care se cumpără un teren în Groaveri, unde la 1876 se ridică *Biserica „Sf. Paraschiva"*, mai întâi ca un simplu paraclis mortuar, pentru ca apoi să devină biserică de mir. În cimitirul acestei biserici îşi duc odihna de veci cele mai mari personalităţi ale Braşovului: poetul Andrei Mureşianu (înmormântat mai întâi Pe Tocile), filologul Sextil Puşcariu, directorul Gavril Munteanu, istoricul Sterie Stinghe, profesorii Ion Colan şi Emil Micu ş.a.

Românii din Braşovul vechi, neavând biserică erau nevoiţi să străbată drumul până în Şchei, motiv pentru care la sfârşitul veacului al XVIII-lea prin eforturi impresionante, la 1783 ridică *Biserica „Sf. Adormire"* de pe actuala str. a „Bisericii Române", în stil baroc, în formă de treflă, fiind pictată în frescă de fraţii Ioan, Alexandru, Nicolae şi Vasile Grecu din Săsăuş şi repictată în 1946 de Iosif Vasu.

În Cetate, prima biserică maghiară, este consemnată pe actuala stradă a Mureşenilor, *Biserica „Sf. Petru şi Pavel"*, consemnată la 1694 sub jurisdicţia iezuiţilor, iar după 1776 desfiinţându-se acest ordin devine parohie diecezană, începându-se construcţia acestei biserici, terminate în anul 1782 în stil baroc-bogat după planurile arhitectului Lamanch Josef Karoly. Deţine orgă din perioada interbelică, frumoase vitralii, 14 tablouri în ulei din veacul trecut, un bogat tezaur iconografic.

Tot în Cetate impresionează *Biserica Franciscanilor* (pe actuala str. Sf. Ioan nr. 13), monument bisericesc din veacul al XVIII-lea, amintind de ordinul călugărilor franciscani, începută în anul 1711 în acelaşi stil cu al bisericii Sf. Petru şi Pavel, baroc, cu mai puţine forme de gotic, fiind restaurată în 1923. Păstrează altarul originar, vechile icoane şi o orgă din 1923. Slujba se face în germană şi maghiară, iar deviza este „Sărăcie şi curăţenie".

Cu aceste biserici, Braşovul deservea în veacurile trecute necesitatea de cult şi credinţă a locuitorilor săi.

Prof. VASILE OLTEAN

„Copii fără părinţi"

Când spunem noi înşine sau când auzim spunându-se „copii fără părinţi", de obicei ne gândim la acei copii, care nu şi-au cunoscut şi nu-şi cunosc părinţii, la copii care n-au fost crescuţi de părinţii lor. Când auzim spunându-se sau spunem noi înşine „copii fără părinţi", ne gândim la copii abandonaţi, la copiii străzii, avem în vedere pe acei copii care nu se raportează la părinţii lor, nu-i iau în seamă şi îi uită. Toţi aceştia sunt copii fără părinţi, copii care nu ştiu că au părinţi şi, prin urmare, nu se gândesc în nici un chip la părinţii lor. Dar nu numai aceştia sunt „copii fără părinţi". „Fără părinţi" sunt şi copiii care au părinţi, copii care chiar trăiesc în propriile lor familii, împreună cu mama şi cu tata, dar care nu se adresează părinţilor cu îndătinatele cuvinte „tată" şi „mamă", ci le spun părinţilor pe nume, pentru că aşa i-au învăţat părinţii să le spună. În această situaţie, copiii n-au tată şi mamă, ci îi au pe cei al căror nume îl rostesc, şi care, pentru ei, nu sunt tata şi mama, ci sunt „nume de oameni", asemenea cu oricare nume la fel cu cel al părinţilor lor. Aceasta este o situaţie pe care o întâlnim de o vreme încoace, tot mai frecvent, mai ales în familiile de la oraş şi în chip deosebit în familii de intelectuali.

În această privinţă, îmi amintesc de o întâmplare semnificativă, care a avut loc înainte cu vreo zece ani. Mă găseam în faţa stăreţiei de odinioară, la mânăstirea noastră, într-o zi frumoasă de vară, după amiază. Era acolo şi Părintele Serafim, — Dumnezeu să-l odihnească, — şi lângă noi, pe bancă, s-a aşezat un tată tânăr, cu propriul său copil. Dar copilul nu-i spunea tatălui său „tată", ci îi spunea pe nume, „Nelu". De pildă: „Nelu, vezi pasărea aceea?" „Uite, Nelu, că mai vine un copil!" „Nelu, aşa-i că-i frumos aici în grădină?" Şi aşa, „Nelu" şi iar „Nelu". Şi toate începeau cu „Nelu". Şi numele „Nelu" era întrebuinţat în loc de cuvântul „tată". Părintele Serafim nu s-a prins de situaţie; nu şi-a dat seama de ea, pentru că el, la vârsta lui de peste şaptezeci de ani, n-a întâlnit aşa ceva în copilărie şi nici de-a lungul vieţii. Părintele Serafim nu-şi putea închipui că un copil cam de cinci-şase ani, ar putea să-i spună tatălui său pe nume, de aceea, cu naivitatea care îl caracteriza, a întrebat, cu nevinovăţie: „Are acasă un frate Nelu?" Evident, nu era nimic ascuns în această întrebare, nu era în ea vreo viclenie, — pentru că Părintele Serafim era un om sincer şi curat la suflet — ci era pur şi simplu, o întrebare firească, pusă de un om, care n-ar fi putut să-şi închipuie vreodată, că un copil îi spune tatălui său pe nume, în loc să-i spună tată. Nu-mi mai amintesc răspunsul pe care l-a dat Nelu, la întrebarea Părintelui Serafim, dar mi s-a aninat de minte întrebarea, iar aceasta, pentru cealaltă vreme a vieţii sale.

La cele de mai sus, mai adaug încă o situaţie semnificativă, de data aceasta, în legătură cu mine însumi. A trecut pe la mine fiica unor cunoscuţi ai mei, cărora ea şi fraţii ei nu le spunea „tată" şi „mamă", ci respectiv, „Mircea" şi „Liliana". Cum se întâmplă de obicei, am întrebat-o: „Ce fac părinţii tăi?" Dar m-am corectat îndată şi am zis: „Stai puţin, că de fapt tu nu ai părinţi! Ce fac Mircea şi Liliana?"

Mai sunt şi alţi copii fără părinţi, pe care îi întâlnim frecvent, în vremea noastră, iar aceştia sunt acei gineri şi acele nurori, care nu le spun socrilor „tată" şi „mamă", ci sau evită să le spună în vreun fel sau le spun altfel decât „tată" şi „mamă". Ori, tradiţia noastră creştinească şi românească este ca socrilor să li se spună „tată" şi „mamă", aşa cum li se spune părinţilor proprii, că tot părinţi sunt, de vreme ce, după cuvântul Scripturii, prin căsătorie, cei doi soţi formează un singur trup, aşa încât, fiecare dintre cei doi, mai primeşte doi părinţi.

Mă întreb, cum ar fi trebuit să formuleze Dumnezeu porunca a cincea din Decalog „cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta", dacă părinţilor le-am spune pe nume şi nu „tată" şi „mamă"?

„Copii fără părinţi" mai sunt şi acei copii care nu ţin seamă de părinţii lor, când se căsătoresc fără binecuvântarea părinţilor şi chiar împotriva voii părinţilor, punându-i în faţa faptului împlinit. Bineînţeles că şi aceştia greşesc, întocmai cum greşesc cei care le spun părinţilor pe nume. Căci şi unii ca aceştia sunt ca şi cum n-ar avea părinţi şi sunt „copii fără părinţi".

Mă gândesc câteodată, ce mare distanţă este între „copii fără părinţi", oricum s-ar înţelege aceasta, şi între copiii care îşi cinstesc părinţii, îi iubesc şi caută să-i mulţumească. În privinţa aceasta, gândul mi se opreşte la o împrejurare, care m-a impresionat plăcut şi mi-a dat de gândit. Un doctor, din părţile noastre, cu care mă înţeleg foarte bine şi care mă cinsteşte, zic eu, mai presus de trebuinţă, — mi se adresa de fiecare dată, spunându-mi: „Domnu Părinte Teofil". I-am spus prietenește că nu-i potrivită această combinaţie între „domn" şi „părinte", că aşa cum nu-i spui tatălui tău „Domnule Tată", tot aşa n-ai de ce să-i spui unui preot, pe care îl numeşti „Părinte", „Domnule părinte". Nu l-am învins şi nu l-am convins. Şi pentru că mă obosea cu acest

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhimandritul TEOFIL PĂRĂIAN

Mânăstirea Brâncoveanu
Sâmbăta de Sus

(Urmare din pag. 1)

sale finale. Iată de ce tinerilor le place să disceandă în mijlocul naturii, iubesc excursiile: în cosmos se găsesc ca într-un templu şi ei înşişi redobândesc demnităţile sacerdotală şi imperială pe care Adam le avea în Rai, înainte de cădere. A educa pe tineri în respectul faţă de natură — şi, cum se ştie, preocupările pentru ecologie provin din mediile Bisericii Ortodoxe — e un element cheie al formării identităţii creştine, element pe care uneori Occidentul îl ignoră.

4. Un al doilea nivel al formării tânărului în Ortodoxie e acela în faţa istoriei propriului popor. Tânărul aparţine familiei propriei naţiuni şi se formează în realităţile etnice al căror membru este, spre a aduce în Biserică pe semenii săi, spre a sensibiliza pe ai săi către valorile eterne ale creştinismului şi a deveni astfel preot al propriei limbi. Mai mult, el va putea înţelege contextul ecumenic în care trăieşte şi va găsi punţile de legătură spre a racorda propria cultură la parametri valorici mondiali, fără să-i smintească cu nimic identitatea. Valorile create de persoana singulară sunt un aport la patrimoniul naţional, dar, în acelaşi timp, şi la patrimoniul întregii umanităţi. E vorba aici de a forma o personalitate matură, în stare să dialogheze cu alte culturi şi cu alte mentalităţi, în deplinul respect al celuilalt, şi să exprime, într-un limbaj accesibil, propriile sentimente şi gânduri. Astfel, va putea pretinde, din partea celorlalţi, respectul şi aprecierea.

Unele popoare ale Europei Orientale, aparţinând mediului ortodox, au suferit, timp de zeci de ani, de foame duhovnicească şi au îndurat torturi fizice şi psihice. Acestea au nevoie să-şi reconstituiască propria personalitate, propria demnitate umană. Tinerii vor fi educaţi să conştientizeze că propria cultură şi spiritualitate, ce poartă o profundă amprentă ortodoxă, exprimă fidel identitatea lor cultural-religioasă, iar diversitatea — în faţa Occidentului — nu implică prin nimic inferioritate.

Va trebui să surprindem toate aceste aspecte, căci tendinţele sunt multiple. Snobismul şi mimetismul sunt ispite ale multora, fie în Răsărit, fie în Apus. Mai mult, vedem cum, de mai mulţi ani, estul Europei e însângerat de tensiuni şi războaie de natură naţionalistă şi confesională. Aici, rolul Bisericilor e foarte mare.

E bine să înţelegem, în acelaşi timp, că sistemul autocefal şi pretenţia de „Biserică naţională", prezente în ţările majoritar ortodoxe, nu au nimic de-a face cu naţionalismul exclusivist. De fapt, întreaga Ortodoxie a condamnat etnofiletismul, adică naţionalismul şi rasismul, ca erezii, la un sinod din Constantinopol, în 1872. Iar patriarhii Bisericilor Ortodoxe, întâlniţi la Patmos, în 1992, au declarat expres: „Condamnăm orice fel de fanatism naţionalist care poate conduce la sciziune şi ură între persoane, la falsificarea sau distrugerea caracteristicilor culturale şi religioase ale altor popoare sau la încălcarea drepturilor sacre ale libertăţii şi demnităţii persoanei umane sau minorităţilor de pretutindeni".

A forma identitatea înseamnă a educa în respectul şi deschiderea către celălalt şi a respinge hotărât orice atentat la demnitatea şi la identitatea cuiva.

5. Dealtfel, am ajuns la al treilea nivel al formării tânărului, cel al intimităţii persoanei. Tânărul îl întâlneşte pe Hristos în templul intim al fiinţei sale şi, ca într-un dens mistic, oficiază tainica liturghie interioară. Tânărul se vede pe sine însuşi în faţa lui Hristos, iar El îi descoperă voia şi planul Său cu el. Aici se consumă o mare responsabilitate a părinţilor, a duhovnicilor şi a profesorilor, aceea de a ajuta pe tânăr să identifice ecourile glasului divin în interiorul său. Doar urmând propria vocaţie, persoana rămâne ea însăşi, poate ajunge la realizarea propriei personalităţi şi deci a identităţii, şi propria viaţă devine o „cântare a cântărilor" închinată Domnului. Aici se articulează perfect şi slujirea aproapelui.

Formarea identităţii

6. Am ajuns astfel la al patrulea nivel al formării identităţii, cel al tradiţiei ca act de cultură absolut liber şi responsabil. Alegerea propriei vocaţii e expresia libertăţii, dar o dată deliberată, devine revendicativă. Libertatea Duhului Sfânt şi responsabilitatea multiplă se întâlnesc într-o realizarea unei misterioase simfonii existenţiale. Fără o formaţie corespunzătoare, tânărul creştin poate resimţi dureros această întâlnire. Spre deosebire de mentalitatea occidentală, în Ortodoxie nu există atâtea reguli; juridismul occidental îl înspăimântă pe tânărul ortodox. Un exemplu între atâtea altele este monahismul. În Răsărit, monahismul e unitar, fără ordine sau congregaţii şi, deci, fără regulile corespunzătoare. Ceea ce nu vrea să însemne că monahismul răsăritean e fără reguli! Dacă întrebi pe un tânăr frate dacă a auzit de regulile monahale ale Sfânului Vasile cel Mare sau ale Sfântului Teodor Studitul, aproape sigur îţi va răspunde că nu. Dacă începi să i le citeşti, îţi va răspunde că le cunoştea, dar că nu ştia că se numeau aşa. Iar aceasta, pentru că întreaga experienţă a vieţii monahale a deprins-o de la bătrânul sau părintele său duhovnicesc. Aceasta e tradiţia, ca act de cultură, ce ocupă locul cel mai important, de nesubstituit, în formarea identităţii ortoloxe. Aşadar, e evident că învăţarea e diferenţiată, personalizată şi progresivă. În Pateric, întâlnim atâtea exemple de bătrâni, care au dat răspunsuri diverse sau de-a dreptul opuse, la aceeaşi întrebare, pusă de ucenici diferiţi. Pe calea tradiţiei se transmit valori antice, filtrate însă de experienţa bătrânului. Mai mult, libertatea tradiţiei oferă spaţiu suficient înnoirii, în funcţie de contextele istorice şi culturale.

7. Legat strâns de trecut, trăind din plin prezentul, tânărul ortodox se orientează către viitor. El e chemat să identifice semnele timpului şi urmele paşilor Domnului în istorie şi societate şi să contribuie la conducerea lumii la plinătatea Împărăţiei lui Dumnezeu. Ţine de vocaţia omului să fie nu doar preot al cosmosului şi al istoriei, ci şi profet al timpului său. E vorba de unul din darurile Duhului Sfânt, primite în momentul botezului. A distinge între bine şi rău e vocaţia istorică a creştinului, ceea ce îl descoperă în identitatea sa de cetăţean al lumii ce va să vină.

8. Un alt aspect ce se referă la formarea identităţii creştine, în general, şi ortodoxe, în particular, e dimensiunea morală. Creştinul este educat într-o castitate; prin castitate înţelegem nu doar latura senzuală, ci mai ales înfrânarea, ca experienţă a vieţii în Hristos.

9. De aici izvorăşte un alt nivel ce ne interesează: slujirea socială a celor în nevoie. Într-o viziune profund liturgică — singura în stare să fundamenteze serios activitatea caritativă a Bisericii —, creştinul ortodox învaţă să identifice pe Hristos în orice persoană ce are nevoie de ajutorul său. Hristos e prezent creatural şi haric real în orice persoană umană, indiferent de naţionalitate sau religie, de culoarea pielii sau stare socială. Chipul lui Hristos are prioritate în faţa oricărui alt criteriu.

10. Această propunere de viaţă nu-i uşoară, mai ales într-o lume organizată pe structuri economico-financiare şi consumiste, egoistă şi secularizată, ce seamănă nu atât cu o „piaţă comună", cât mai ales cu un câmp de război rece, unde, din păcate, protagoniştii sunt oamenii şi popoarele ce se declară creştine.

Iată de ce e nevoie să formăm persoane de rugăciune! În rugăciune, întâlnim pe Hristos personal. El descoperă în noi şi manifestă umanitatea Sa îndumnezeită, la care ne invită să participăm. De fapt, e foarte adevărat că societăţilor de azi le lipsesc tocmai persoanele de rugăciune. Muncitori sau oameni de ştiinţă sunt peste tot. Într-un fel sau altul, toţi muncim, în funcţie de competenţele noastre. Dar cea mai dificilă lucrare astăzi este rugăciunea, rugăciunea adevărată sau curată.

11. Nu putem încheia înainte de a aminti elementul transfigurator, ca ultim nivel, sublim, al întâlnirii dintre om şi Dumnezeu: Dumnezeiasca Euharistie. Către o astfel de realitate, persoana umană trebuie educată cu multă atenţie. De fapt, la acest nivel se împlinesc toate celelalte şi în Hristos-euharistic se dobândeşte adevărata şi propria identitate, pe care toţi trebuie să o dobândim. În chip euharistic, Hristos ni se descoperă ca într-o neîncetată teofanie, dar şi operează în noi o misterioasă teofanie: omul devine el însuşi doar în Hristos, în umanitatea Lui înviată şi transfigurată. Spre o asemenea profundă realitate, creştinul va trebui să se formeze cu multă atenţie. În Ortodoxie, pregătirea pentru o astfel de întâlnire e esenţială: căci şi Hristos lucrează în om o transformare esenţială. Omul devine un teofor sau hristofor: aceasta este adevărata sa identitate.

În acest context, „celălalt", cel „altfel", devine un „alter ego", căci este un „alter Cristus". În Hristos euharistic se află adevăratul fundament al amiciţiei dintre persoane. Simpatia (sympatheia) e o „împreună pătimire": căci e un Hristos ce pătimeşte împreună cu noi toate întâmplările noastre şi ne invită la o împreună-participare la evenimentele semenilor noştri. Acesta este adevăratul fundament — duhovnicesc şi euharistic — al primirii aproapelui.

LA MULŢI ANI 1999!

(Urmare din pag. 1)

Să ne străduim în anul în care am intrat să fim mai buni, mai drepţi, mai rugători, mai iertători şi mai sâritori în ajutorul aproapelui nostru, înmulţindu-ne talanţii şi împlinind porunca desăvârşirii dată nouă de Mântuitorul Iisus Hristos: *„Fiţi desăvârşiţi precum şi Tatal vostru Cel din ceruri desavârşit este"* **(Matei 5, 48), precum şi marea poruncă a iubirii:** *„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul Tau din toata inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi"* **(Luca 10, 27).**

Acum la început de an, ne urăm tuturor *„An Nou fericit"*, **dar ne gândim vreodată că de cele mai multe ori rămâne doar urarea atâta timp cât noi nu ne înnoim în bine, rămânem în vechile noastre patimi şi păcate şi nu devenim „frământătură nouă". Dacă vrem ca anul să fie fericit, trebuie să devenim şi noi oameni noi, urmând îndemnul Sf. Ap. Pavel care zice:** *„Să vă dezbrăcaţi, faţă de vieţuirea voastră de dinainte, de omul cel vechi care se strică prin poftele amăgitoare, şi să vă înnoiţi în duhul cugetului vostru, îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este facut după chipul lui Dumnezeu în dreptatea şi în sfinţenia adevărului"* **(Efeseni 4, 22—24).**

Am intrat cu ajutorul lui Dumnezeu în Noul An 1999. În pragul lui să ne rugam lui Dumnezeu să binecuvinteze lumea, Biserica Sa cea Sfântă şi pe tot poporul Său cu pace, cu sănătate şi cu mântuire, să daruiasca fiecaruia dintre noi sănătate şi buna sporire, să ne întărească cu ajutorul Său în lucrarea de mântuire iar noi *„ca nişte înţelepţi răscumpărând vremea"* **(Efes. 5, 15—16) să lucrăm în aşa fel încât noul an pe care îl începem să fie într-adevăr un An Nou fericit şi pentru noi şi pentru semenii noştri.**

LA MULŢI ANI!

SFÂNTUL ARHIDIACON ȘTEFAN

Necuprinsă taină s-a văzut a fi săvârșită în Vitleem: Cel nevăzut se vede, Cel fără de trup se întrupează, Cuvântul se afirmă, Cel ce era, se face ce nu a fost. Minune preaslăvită s-a arătat, că Mântuitorul a venit în peșteră, să se nască cu trupul din Fecioară, pentru noi. Fecioara a născut în peșteră cocon tânăr, pe Ziditorul firii. Ieslea a închipuit scaunul ceresc, dobitoacele au însemnat starea înainte a Heruvimilor, păstorii s-au minunat, magii I s-au închinat, ca unui mare împărat daruri scumpe aducând, îngerii cu păstorii au cântat, grăind: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace și între oameni bună învoire (la Hvalitele sf. Ștefan).

La praznicul Nașterii lui Hristos, ca o stea luminoasă, a strălucit întâiul între cei șapte diaconi, Ștefan, vorbind din Scripturi și adeverind că Iisus, cel născut din Fecioară, este Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, rușinând astfel păgânească răutate (din Icos).

După pogorârea Duhului Sfânt, prin predica apostolilor, Domnul a sporit zilnic obștea celor ce se mântuiau. Cei ce credeau erau laolaltă și aveau toate de obște; un suflet era în mulțimea celor ce credeau. Își vindeau moșiile și averile și împărțiau tuturor, după cum avea nevoie fiecare (Fapte 2, 44—47; 4, 32). În Ierusalim s-a organizat prima astfel de comunitate a celor ce au crezut în Iisus. Și-au exprimat credința, au ascultat predica apostolilor, au preamărit pe Dumnezeu, prin psalmi și cântări, participând la celebrarea Cinei euharistice, care era unită cu agapa (= ospăț al dragostei), la care cei avuți ofereau și celor săraci. S-a întâmplat însă ca la împărțirea milosteniei, unele văduve și unii orfani să fi fost omiși, apostolii fiind reținuți de misiunea predicării Evangheliei. S-a ajuns astfel la alegerea a șapte bărbați plini de credință, diaconi (= servitori) ajutători ai apostolilor. Rugându-se apostolii pentru ei și punând mâinile peste ei, aceștia s-au învrednicit nu numai de serviciul la agape; diaconii au participat și la lucrările oficiului apostolic, la celebrarea Cinei euharistice, unii au predicat și botezat.

Pe la anii 35—37, întâiul între cei șapte diaconi, arhidiaconul Ștefan, plin de dar și de putere, s-a distins prin mare zel de a predica, a făcut minuni și semne mari în popor (Popovici E., Istoria bisericească universală, vol. I, trad. de A. Mironescu, ed. a II-a, Cernăuți, 1925, p. 151—153). Saducheii și fariseii pricindu-se cu el, față de duhul și înțelepciunea cu care vorbea Ștefan, n-au putut să se măsoare cu el. L-au învinuit pentru cuvinte de hulă împotriva locului sfânt, împotriva legii lui Moise și a lui Dumnezeu. Întărâtați împotriva lui, l-au luat pe sus și l-au dus la sinedriu, spre a fi judecat. Acolo, cei prezenți la judecată, au văzut fața lui Ștefan luminoasă ca fața unui înger. Cuvioasa dragoste îi luminează pe unii și îi umple de bucurie, după cum a grăit psalmistul: Inima mea a nădăjduit în Domnul; El m-a ajutat și mi-a înflorit trupul (Psalm 17, 10). Bucurându-se inima, înflorește și fața. Când omul se îmbină oarecum cu dragostea lui Dumnezeu, atunci strălucirea se arată și în afară de trup, ca într-o oglindă, cum i s-a întâmplat lui Moise când s-a învrednicit a-l vedea pe Dumnezeu. Cel ce prin iubire a ajuns la această ultimă treaptă a scării, asemănător s-a făcut îngerilor, uitându-și chiar și de îndatorirea de a-și alimenta trupul. Sufletul, împuns de sulița dragostei dumnezeiești, se dorește și se sfârșește în Domnul, cu focul dragostei nețărmurite (Ioan Scărarul, Scara naiului, ed. a II-a, trad. de mitropolitul Nicolae Corneanu, Timișoara, 1997, p. 518—519).

Iudeii, cărturari, farisei și saduchei, nu credeau că Iisus ar fi Fiul lui Dumnezeu sau măcar un prooroc; mai degrabă credeau că ar fi un înșelător. Stând la loc înalt și venind în sprijinul apostolilor, arhidiaconul Ștefan a binevestit și le-a dovedit că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu. El a plecat cerurile și s-a pogorât spre a mântui omenirea de păcat, născându-se din Preacurata Fecioară, aleasă mai înainte de întemeierea lumii. El este cel prezis de Moise (Deut. 18, 15): „Prooroc ca mine vă va ridica, din frații voștri, Domnul Dumnezeul nostru; de el să ascultați" (Fapte 7, 37). Regele prooroc și psalmist David și-a dorit să dobândească locaș statornic pentru slava lui Dumnezeu. Solomon, fiul său însă s-a învrednicit a fi ctitorul templului sfânt. Ștefan le-a precizat că „(Domnul Dumnezeu) nu locuiește în clădiri zidite de mână omenească" (Fapte 7, 48). „Cerul îmi este mie scaun și pământul așternut picioarelor mele — zice evanghelistul V.I. — deci ce fel de casă îmi veți zidi voi și ce loc de odihnă pentru mine? Toate acestea mâna mea le-a făcut și ale mele sunt... Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea, spre cei smeriți, cu duhul umilit..." (Isaia 66, 1—2). „Voi cei tari la cerbice, pururea stați împotriva Duhului Sfânt, precum părinții voștri, așa și voi! Pe care dintre prooroci nu l-au prigonit părinții voștri? Omorât-au pe cei ce au vestit sosirea Celui drept, ai cărui vânzători și ucigași v-ați făcut voi acum" (Fapte 7, 51—52).

Ca un ostaș al lui Hristos, îmbrăcat fiind cu puterea cea nebiruită, Ștefan, pentru lege ostindu-se împotriva ucigătorilor Domnului, a arătat și a biruit tot eresul cel hulitor al călcătorilor de lege. Ca un propovăduitor al vieții celei tainice și dumnezeiești, mai presus de toate cele de aici de pe pământ, a pus adevărul cel de biruință purtător. Cu râvna dragostei lui Hristos aprinzându-se și spre luptă dezbrăcându-se, plin de credință și de dumnezeiescul duh, Ștefan a adeverit tuturor propovăduirea apostolilor pescari, cea de Dumnezeu rânduită. Izvorul duhului în inimă tainic câștigându-și, Ștefan a mustrat semeția iudeilor necredincioși și le-a arătat lor pe Fiul lui Dumnezeu, cel ce a odrăslit din sămânța lui David (Catavasii la ziua sf. Ștefan). Cuvânt de înțelepciune, cuvânt de dogmă, cuvânt de știință, cuvânt de învățătură a bunei credințe i-a dăruit Dumnezeu Cuvântul lui Ștefan. Ca urmare, cei fărădelege au scrâșnit din dinți, spre ucidere, asupra lui Ștefan. Cât de mare a fost îndrăzneala dumnezeieștii râvne a lui Ștefan, că până la sânge s-a ostit vitejește împotriva ucigătorilor de Dumnezeu!

Hristos, Cel ce din Fecioară a strălucit, l-a luminat cu lumina sa pe Ștefan, care a răsărit ca un luceafăr al împărăției sale. Plin de Duh Sfânt fiind, Ștefan căutând la cer, l-a văzut pe Cel ce a venit din Maica Preacurată, care n-a știut de bărbat. L-a văzut în ceruri, întru dumnezeirea și slava cea neschimbată, stând de-a dreapta Tatălui. Cei ce au ascultat cele grăite de Ștefan, n-au avut parte de privirea în lumina strălucitoare a cerurilor, cu preamărire ce i s-a deschis lui Ștefan. Iată deci motivarea iritării peste măsură a necredincioșilor, la cele exclamate de Ștefan: „Văd cerurile deschise și pe Fiul omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!" (Fapte 7, 56). Astupându-și urechile, cei de față, ca la o comandă, s-au năpustit asupra lui Ștefan și ca niște fiare răpindu-l, l-au scos afară din cetate și l-au bătut cu pietre. Cu câtă credință și cu ce putere sufletească se ruga atunci Ștefan, implorându-l pe Hristos Dumnezeu să primească duhul său, ca o jertfă binemirositoare (Catavasii)!

Ca niște trepte și scări la cerească suire, i s-au făcut lui Ștefan zvârliturile de pietre, prin care suindu-se, a văzut pe Domnul stând de-a dreapta Tatălui și ținându-i cunună. Cu pietre fiind împroșcat, Ștefan — urmând exemplul Mântuitorului — s-a rugat pentru iertarea celor ce îl ucideau, zicând: „Doamne nu le ține în seamă păcatul acesta!" (Fapte 7, 60) și grăind acestea, a adormit în Domnul, cu somnul cel dulce al muceniciei. Prin virtutea dragostei, Ștefan s-a lepădat de orice gând potrivnic față de semenii săi, căci — după cuvântul sf. ap. Pavel (I Cor. 13, 4—7) — „dragostea nu știe de pizmă, nu se aprinde de mânie, nu pune la socoteală răul. Toate le suferă ... toate le rabdă" (Ioan Scărarul, op. cit., p. 517).

Oameni evlavioși au luat sfintele moaște ale arhidiaconului Ștefan, întâiul mucenic și martir (protomartir) al Bisericii lui Hristos și punându-le în sicriu de piersic, le-au așezat în latura bisericii. Văzând și auzind cele întâmplate, Gamaliel, învățătorul legii, care le-a luat apărarea apostolilor, a crezut în Iisus și s-a botezat, împreună cu fiul său Avelvus. Soborul sf. Ștefan s-a serbat la biserica sa mucenicească, aproape de locul numit Constantiana (din Sinaxar).

În ziua de 27 decembrie, Biserica dreptmăritoare serbează cinstita pomenire a sf. arhidiacon Ștefan, podoaba pătimitorilor, lauda credincioșilor și mărirea dreptilor. Cu grăire de bine a răsplătit el ucigașilor săi, cel ce este începutul și vrednicia mucenicilor lui Hristos. Ieri am preamărit pe Stăpânul și Împăratul nostru care cu trup s-a născut și la noi a venit. Astăzi, sluga Stăpânului cu pietre a fost ucis și cu duhul său din trup a ieșit. Astăzi, Biserica îl fericește pe sf. arhidiacon Ștefan, pentru devotamentul cu care a propovăduit învățătura creștină și pentru prinosul de jertfă adus, ca mărturisitor al dumnezeirii lui Hristos.

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Avram Iancu a fost ortodox, nu greco-catolic

În fața bisericii ortodoxe din Țebea, lângă gorunul lui Horia, era înmormântat la 13 septembrie 1872 „Craiul Munților", Avram Iancu.

Dimensionat într-o istorie de un dramatism maxim, Avram Iancu a fost cu adevărat bărbatul **providențial** pentru „acei ani epocali" (G. Barițiu); a fost „eroul Munților Apuseni, martirul libertății" (**Telegr. Român**, 1872); „eroul românilor" (**Protocolul morților**, Vidra); „mândria ardelenilor și martirul habsburgilor" (L. Rebreanu); luptător drept căruia „omorul celor fără apărare și pustiirile vandale nu-i murdăresc numele" (Réthi Lajos); erou și martir investit „cu o excepțională valoare morală" (O. Goga).

Așa fiind, neamul nostru întreg „se regăsește în el, se recunoaște în el, îl revendică și îl venerează" ca pe unul din marile lui „simboluri istorice" (N. Crainic).

Soborul prohodirii a fost alcătuit din peste 30 de preoți, „**pontificante**" (adică cel ce a condus slujba, **protos**) fiind Nicolae I. Mihălțianu, protopopul ortodox al Zarandului și director al gimnaziului ortodox din Brad. Tot el a rostit predica funerară. „Stăm astăzi" — zicea el — „la sicriul unui bărbat scump al națiunii noastre" care „când era în zenit, atâta lumină a vărsat în sânul națiunii, atâta putere de viață a deșteptat în inima ei, încât numai acela poate crede care a văzut cu ochii săi proprii acele evenimente etern memorabile" (La Dr. Gr. Ploeșteanu, **Eroul martir Avram Iancu, Mărturii din arhive străine**, în rev. **Vatra**, Tg. Mureș, nr. 10/1982, p. 3).

Circa zece mii de oameni l-au condus pe ultimul drum, arătând prin masiva lor participare că Iancu a fost în generația lui adevărat „nume-steag" (L. Blaga în drama **Avram Iancu**), nume trecut prin cetini și imn și lacrimă, dârz și tragic înveșnicit în ființa neamului.

*

Reacția autorităților vremii față de grandioasa înmormântare de la Țebea, cu plecarea din Baia de Criș, a fost incriminatoare. Reporterul ziarului guvernamental **Reform** relata: „Rândurile de față le scriu sub impresia demonstrației, mai mult decât atât, a provocării care a avut loc alaltăieri, la 13. IX. în Baia de Criș — o demonstrație îndreptată împotriva ideii de stat maghiar". Același ziar eticheta predica protopopului ca fiind „o șireată acoperitoare a tuturor acelor lozinci pe care obișnuiesc să le profereze daco-româniștii" (A. Decei, **Moartea și înmormântarea lui Avram Iancu în presa vremii și în ancheta ministerului de interne**, în **Apulum**, 1972, pp. 459—460).

Supărător — între altele — a fost faptul că protopopul („greco-oriental", cum corect îl prezintă ziarul **Alföld**, Arad, 15 septembrie 1872, — la A. Decei, p. 457) a orientat asistența spre România liberă, statornică în credința ortodoxă, strămoșească, cea agresată în Ardeal veacuri de-a rândul și felurit confesional, din etapă în etapă, până la „sfășierea" (exprimare N. Iorga) de la 1698—1701.

Zicea distinsul orator: „Nu cunoaștem noi oarba ură confesională ce ne sfâșie, ne sapă și ne amenință viitorul și unitatea națională?" Și: „O, luați-vă, tristilor ascultători, în inimă exemplul salutar ce domnește în România liberă, unde în privința confesionalismului nu este deosebire, sunt toți uniți în cugete și simțiri, prin care ei astăzi au ajuns de țara se numește România liberă și unită" (**Vatra**, 10 p. 3).

S-a deschis deci anchetă și dosar împotriva daco-românișților din prim-planul înmormântării. — Finalizat, dosarul a fost înaintat de contele Haller Sandor, prefect de Zarand, ministerului de interne la Budapesta (unde se află și azi). Până la urmă, din prudență, s-a renunțat la proces.

În anul 1982, Dr. Gr. Ploeșteanu a publicat fidel/neutru toate cele 12 piese ale dosarului, în **Vatra**, numerele 3—11/1982.

Din păcate, una din declarații — a lui Amos Frâncu — îi prezintă eronat pe Avram Iancu și pe prot. N.I. Mihălțianu ca fiind greco-catolici. Zice A. Frâncu: „S-a mai hotărât ca despre defunct să fie anunțați rudele și cunoscuții săi mai apropiați și totodată în privința ceremoniei de înmormântare, întrucât defunctul era de religie greco-catolică, să fie anunțat și protopopul gr. c. din Brad" (**Vatra**, nr. 8, p. 3).

Reținem deocamdată că pentru cazul protopopului N. I. Mihălțianu eroarea lui A. Frâncu e dezmințită în chiar dosarul dat, căci după panegiric citim: „rostit cu ocaziunea înmormântării lui Avram Iancu de către N. I. Mihălțianu, Prot. gr. or. a[l] Zarandului" (**Vatra**, nr. 10, p. 3; „gr. or" = greco-oriental, adică ortodox).

*

A prelua însă eroarea și a o răspândi ca adevăr, fără efortul obligatoriu al verificării e un fapt de evidentă gravitate, cu atât mai mult cu cât e vorba de o personalitate cu aura și impactul de care se bucură în conștiința tuturor românilor personalitatea lui Avram Iancu.

În această linie se situează monseniorul Octavian Bârlea, scriind negru pe alb într-o lucrare bilingvă, în română și germană, intenționat și efectiv menită unei circulații europene: „Avram Iancu, prefect în centrul Munților Apuseni, care a[u] constituit centrul rezistenței armate, a fost unit" (n.n. adică: greco-catolic). Și: „de apartenența lui Avram Iancu la Biserica Română Unită ne vorbesc documentele de la înmormântarea lui (1872)". „Avram Iancu, Präfekt im Zentrum der West-Karpaten, wo das Zentrum des militärischen Widerstands war, war ein Unierter": „Uber die Zugehörigkeit Avram Iancus zur Rumänischen Unierten Kirche sprechen die Dokumente, die über seine Beerdigung (1872) berichten" (**Metropolia Bisericii Române Unite proclamată în 1855 la Blaj în Perspective**, nr. 37—38/1987, p. 161).

Ca argument, Monseniorul reproduce în mare parte, în notă, declarația lui A. Frâncu. Numai pe aceasta, fiindcă, deși monseniorul folosește în frazare pluralul insinuant-copleșitor („documentele — die Dokumente"), nu mai reproduce — pentru că nu mai există — vreun alt document care să afirme greco-catolicismul lui Avram Iancu.

În același zel preia mai apoi și Dr. în istorie Anton Moisin, scriind: „... greco-catolicul Avram Iancu" (în lucrarea **O gravă lovitură dată neamului românesc: calomnierea Bisericii Române Unite cu Roma, greco-catolice**, Sibiu, 1996, p. 5).

În sfârșit, eroarea a urcat până în senatul României, rostită acolo — (cu ce strângere de inimă scriu acest nume) — de dl. senator Sergiu Florin Nicolaescu, în afirmația: „greco-catolicul Avram Iancu", anticipat întărită prin exclamația: „nu suntem noi mai români decât Avram Iancu" (**Monitorul oficial al României**, nr. 111, **Dezbateri parlamentare, Senatul**, Ședința din 10 iunie 1997, p. 30 și p. 22; erau dezbaterile pentru legea — senator Matei Boilă).

*

Asemenea lansări înseamnă anexare confesională neonestă și propagandă în fals, un fel de (am zice) sechestrare confesională post mortem, — oricum, inducere în eroare a cititorilor neavizați. Căci, ca și „pontificantele" înmormântării lui, Avram Iancu a fost ortodox, precum vom proba îndată.

*

1. Părinții lui Avram Iancu, Alisandru și Maria, erau ortodocși. Atât în Vidra de Sus (satul lui natal, azi purtându-i numele), cât și în Vidra de Jos erau, în 1824, când s-a născut Avram Iancu, numai români ortodocși; (la 1900, după șematismul de la Blaj, în ambele localități erau opt greco-catolici și 3 636 ortodocși).

În memoria locului, despre Gheorghe Iancu, bunicul dinspre tată al lui Avrămuț, s-a reținut că „a fost preot ortodox în Vidra de Sus și că la 1784 ar fi luat parte la Răscoala lui Horia, fiind chiar rudă cu acesta" (Fl. Dudaș, **Neamul lui Avram Iancu**, Ed. II-a, Oradea, 1998, p. 8). — Și, fiindcă veni vorba de Horia, — ortodox a fost și el; ortodocși și Cloșca și Crișan, precum arată sentințele lor, — D. Prodan, **Răscoala lui Horia**, ed. 1984, vol. II, pp. 448 și 485).

Avrămuț era deci fiu al unei familii ortodoxe și a crescut într-un spațiu compact și curat ortodox. Ființa și copilăria i-au fost sfințite în și prin Biserica Ortodoxă, în crezul, în Tainele și în harul slujirilor ei; în tiparul ei hristologic și liturgic, profund și tainic înscris în fiecare din fiii ei cu peceți de neșters, — „peceții indelebile", cum avea să zică V. Voiculescu despre daniile Sfintelor Patimi și despre slujba Învierii din propria-i copilărie creștină, trăită în același crez și har liturgic în Subcarpații Buzăului, străvechi spațiu creștin (în vol. **Gânduri albe**, Buc. 1936, p. 455).

*

2. La gimnaziul din Zlatna patronat de romano-catolici, puiul de moți în vârstă de 13 ani — „ortodox din neam în neam" (I. Ranca, **Avram Iancu**, Tg. Mureș, 1996, p. 15) — e trecut în **Protocollum** ca elev greco-catolic: „Jánk Abrahamus graeco catholicus". Căci gimnaziul era dominat „de spiritul catolicismului maghiar" (S. Dragomir, **Avram Iancu**, ed. 1968, p. 29), „opus și ostil credinței sale strămoșești" (I. Ranca, p. 11). Dar în ceilalți trei ani școlari, 1838—1841, la intervenția tatălui (sesizat desigur de Avrămuț), la același gimnaziu a fost înmatriculat în credința ortodoxă a părinților și a neamului lui: „G. R. non-unitus"; „G. n. unitus"; și iarăși „G. n. unitus", adică: „de rit grec neunit"; „greco-neunit".

Rugăm să se rețină în toată expresivitatea ei confesională intervenția pentru înmatricularea corectă a lui Avrămuț, — reacție de apărare de greco-catolicism și adevărată mărturisire de credință ortodoxă. Dar și neuitată punere în gardă.

La studiile de la Cluj, la piariști, „agresiunea" confesională asupra lui s-ar fi repetat, radicalizată. Evidențele oficiale din anii lui Iancu la Cluj nu s-au păstrat, dar după Ioan Cavaler de Pușcariu, contemporan acolo cu Iancu, acesta ar fi fost înmatriculat de-a dreptul ca romano-catolic: „Jánk Abraham, romano-catholic, ce era identic cu ungur" (**Notițe despre întâmplările contemporane**, Sibiu, 1913, p. 29).

Era metoda școlilor vremii, și nu numai a școlilor, de a încerca să greco-catolicizeze sau să catolicizeze pe cine se putea, căci, prin credința și Biserica Ortodoxă românii ardeleni prea erau pentru autorități una în ființă și în destin — fără nici o fisură în suflet — cu frații lor din Țara Românească și din Moldova.

Însă nici gimnaziul din Zlatna, nici liceul piariștilor din Cluj, n-au reușit să-l înstrăineze pe Iancu de credința neamului...

(N-au reușit nici cu Gh. Lazăr, tot la piariști la Cluj, între 1799—1805, înregistrat în toți anii fie ca greco-catolic, fie ca romano-catolic, dar niciodată non-unitus-ortodox, cum era; n-au reușit nici cu Anastasiu — Andrei Șaguna la Mișcolț și Pesta; nici cu „Kertzan Georg", Badea Cârțan al nostru, asupra căruia încercarea s-a produs când el își făcea cătănia, întârziată, la un regiment din Bosnia-Herțegovina. — Nu spunem însă că asupra altora vicleana stratagemă n-a reușit).

*

3. ... Căci iată-l pe Avram Iancu, în anul Domnului 1850, la Sibiu, la soborul eparhial al — pe atunci — Episcopiei Ortodoxe a Ardealului, episcop fiind pururea pomenitul Andrei Șaguna, personalitate mare ca „de patriarh biblic" (L. Blaga, **Ceasornicul de nisip**, p. 208).

Soborul eparhial ortodox era alcătuit din 24 clerici și 20 mireni. Între membrii mireni (firește: toți ortodocși!), Avram Iancu este nominalizat la nr. curent 6, astfel: „Avram Iancu din Vidra, diplomat Advocat" (**Actele soboarelor Bisericii Greco-Răsăritene din Ardeal din anii 1850 și 1860**, Sibiu, p. 6).

La sobor s-a constituit o epitropie specială în care Avram Iancu apare ca membru onorar. Epitropia aceasta avea sarcina de a scoate fondurile eparhiei de sub „îngrijirea și epitropia guvernului" și a le încredința „administrăciunei Bisericei noastre" (pp. 48—49).

Dintr-o scrisoare a lui Barițiu către Ioan Maiorescu știm că la sobor „Iancu pretinsese a se vorbi și politică", dar „nu s-a primit" (Dr. I. Lupaș, **Mitropolitul Andrei Șaguna**, Sibiu, 1909, p. 113). Totuși propunerea lui Iancu nu a rămas fără efect, căci „cu omagială supunere" soborul solicita ca „Maiestatea Sa" ... „luând în părintească privință petițiunea națională din 25 febr. 1849, în care se cuprind dreptele dorințe ale națiunii române, să se îndure prin un paragraf deosebit în fiitoarea Constituțiunea provincială a Transilvaniei, a garantisa esistința politică a naționalității noastre române" (**Actele ...**, p. 34).

*

4. Doi frați fiind în familia lor de ortodocși, — fratele său mai în vârstă, Ioan Iancu, a fost preot ortodox în satul lor natal Vidra de Sus, după învățătura preoțească primită la Sibiu (Ioan cav. de Pușcariu, **ibidem**). Mormântul lui cu cruce de piatră cu înscris e situat lângă turnul bisericii, la intrarea în biserică.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. IOAN TURCU

Numele mai presus de orice nume

(Urmare din pag. I)

În pofida acestei realități, în Sf. Scriptură cât și-n practica vieții religioase, Dumnezeu este desemnat printr-o multitudine de nume: Atotputernicul, Cel Prea-Nalt, Domnul, etc., însă toate acestea se dovedesc finalmente a nu fi altceva decât **nume pe care noi I le atribuim** și prin care încercăm să-L definim, să-L conceptualizăm, trecându-L prin filtrul rațiunii și sensibilității noastre, ele rămânând însă doar simple reflexe ale ființei divine, umbre palide reverberând spre noi și care redau doar foarte puțin din infinitatea Sa, Dumnezeu fiind toate acestea la un loc și ceva din fiecare, dar în același timp întru totul străin și mai presus de toate „El având toate numele, și cum îl vom putea numi, pe Cel pe care nimeni nu-L poate numi" (Sf. Grigore de Nazians).

Între numele unei persoane și sufletul său există o identitate pentru că persoana, în întregimea ei, se cuprinde în nume. Numele nu ne exprimă doar pe noi, ci Dumnezeu însuși se exprimă prin numele Său, iar acest nume ne-ar fi rămas pentru veșnicie necunoscut, dacă nu ni l-ar fi descoperit Dumnezeu însuși.

Prin numele Iisus „așa cum a fost numit de înger mai înainte de a Se fi zămislit El în pântece", Dumnezeu i S-a descoperit omului, i S-a identificat, făcând posibilă prin aceasta, comunicarea noastră cu El. Abia prin acest nume putem afirma că îl cunoaștem pe Dumnezeu și că putem comunica cu El, pentru că Cel ce poartă acest nume este El însuși o Persoană, iar atunci când îi rostim numele afirmăm că în El „locuiește trupește toată deplinătatea dumnezeirii" (Col. 2, 9).

În Iisus s-au împlinit toate proorociile V.T.: „Despre aceasta mărturisesc toți proorocii, că tot cel ce crede întru El, prin numele Lui va primi iertarea păcatelor" (FA 10, 43), El fiind Cel așteptat de cei din vechime, Fiul lui Dumnezeu întrupat, numele Lui cuprinzând în sine tot ceea ce cunoaștem despre Dumnezeu, toată esența credinței noastre. „Și întru nimeni altul nu este mântuire, căci tot cel ce crede întru El, prin numele Lui va primi mântuirea" (FA. 4, 12).

Atunci când rostim numele lui Iisus, nu doar îl exprimăm pe Dumnezeu, ci și intrăm în relație cu El, împărtășindu-ne din puterea care izvorește din numele Său, devenind noi înșine purtători ai acestei puteri sacramentale.

Așa cum apostolii vor fi trimiși la propovăduire, și să boteze „în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh..." (Mt. 28, 19), și în baza acestui mandat vor putea săvârși minuni — „în numele lui Iisus Nazarineanul, ridică-te și umblă!" (FA 3, 6), îi va porunci Petru olocului —, la fel și noi suntem chemați să ne pocăim viața și să ne mântuim sufletele în numele lui Iisus, „nume care-i mai presus de orice nume, pentru ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece... și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu Tatăl" (Filip. 2, 9—11).

57527

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. VISARION RĂŞINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârşit următoarele:

● **17 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a participat la Concertul de Colinde susţinut de Corala Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, în Catedrala mitropolitană.

● **19 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană din Sibiu.
— Seara slujeşte Vecernia în Catedrală.

● **20 DECEMBRIE 1998** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica „Sf. Împăraţi" — viitoarea catedrală din Predeal, aflată în şantier de construcţie (Pr. paroh Andrei Sicoe) rostind un bogat cuvânt de învăţătură.
— A acordat un interviu Postului de Radio Târgovişte.
— Seara a participat şi a rostit un cuvânt de învăţătură la Concertul de colinde al Coralei mitropolitane din Sibiu.

● **22 DECEMBRIE 1998** — P. S. Sa a primit colindători de la Şcoala Generală nr. 8 din Sibiu.
— A acordat un interviu Postului „Radio Eveniment" din Sibiu.
— Seara slujeşte Vecernia în Catedrală şi asistă la un concert de colide oferit de elevii Şcolii Generale din Avrig.

● **23 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a primit un grup de colindători de la Şcoala Generală din Miercurea Sibiului, conduşi de P. C. pr. Brădilă Ioan.
— A slujit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

● **24 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a primit împreună cu Î. P. S. Sa grupuri de colindători din Sibiu.

● **25 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Sibiu, prezentând credincioşilor Pastorala **Î. P. S. Mitropolit ANTONIE.**
— Ia parte la Reşedinţa mitropolitană, la tradiţionala recepţie de Crăciun.
— Seara, slujeşte Vecernia în Catedrală.
— S-a întâlnit cu dl. Ion Popescu, noul prefect al Jud. Sibiu.

● **26 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii „Buna-Vestire" (din Groapă) din Sibiu şi Sf. Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură. Au fost acordate Acte de apreciere P. C. pr. ic. stavr. Constantin Mitea, parohul bisericii şi Consiliului Parohial.
— Seara slujeşte Vecernia şi Litia în Catedrală.
— S-a întâlnit cu dl. Gavril Dejeu, ministru de interne.

● **27 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a săvârşt dumnezeiasca Liturghie la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov — rostind un bogat cuvânt de învăţătură.
— Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Sf. Ştefan, în Catedrala din Sibiu.

● **28 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a primit pe dl. Cornel Lungu, directorul Muzeului de Istorie al oraşului Sibiu.

● **29 DECEMBRIE 1998** — P. S. Sa a săvârşit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **31 DECEMBRIE 1998,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu, iar seara Vecernia în Catedrală.
— La miezul nopţii a slujit Acatistul Sf. Vasile cel Mare şi rugăciunile de început de an în Catedrală.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **3 DECEMBRIE 1998, — Înalt Prea Sfinţia Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,** a făcut o vizită de lucru la Mânăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus.

● **5 DECEMBRIE 1998,** — A acordat un interviu postului de Televiziune „Antena 1" de Sibiu prin reporterul Narcis Neaga;
— În după-masa aceleiaşi zile a primit pe Pr. Ioan Galea de la parohia Sibiu-Lazaret, în legătură cu sfinţirea bisericii.

● **7 DECEMBRIE 1998,** — A primit pe filozoful Gabriel Liiceanu, directorul Editurii „Humanitas", cu care a discutat proiectul înfiinţării primului Centru cultural din România, numit „Mediateca Humanitas" într-un spaţiu aparţinând Mitropoliei.

● **9 DECEMBRIE 1998, — Î. P. S. Sa** a primit o delegaţie formată din Pr. prof. Dr. Ilie Moldovan, arhimandrit Ioan Iovan şi maica Cristiana, stareţa Mânăstirii Recea.

● **10 DECEMBRIE 1998,** — A primit pe maica Ierusalima Ghibu, stareţa Mânăstirii Râmeţ.
— În după-masa aceleiaşi zile a făcut o vizită de lucru la Mânăstirea Orlat, Protopopiatul Sălişte.

● **15 DECEMBRIE 1998,** — A primit pe P. C. arhim. Mina Dobzeu de la Huşi.

● **24 DECEMBRIE 1998 — Ajunul Crăciunului.**
— A primit la Reşedinţa Mitropolitană grupuri de colindători.

● **25 DECEMBRIE 1998, — CRĂCIUNUL.**
— A primit la Reşedinţa Mitropolitană pe decanii Facultăţilor de Teologie din Sibiu, Alba Iulia şi Oradea, care împreună cu profesori de teologie, preoţi şi diaconi slujitori de la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, precum şi alte persoane, i-au făcut urări de sănătate, bucurie şi noi împliniri arhiereşti. Cu această ocazie **Î. P. S. Mitropolit** a oferit o mică recepţie.

● **26 DECEMBRIE 1998,** — A primit pe P. C. Arhim. Irineu Duvlea, stareţul Mânăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus şi Exarh al mânăstirilor.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar Eparhial —

Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

● Semnalăm lucrarea Pr. Ioan Mihălcescu (Mitropolitul Irineu) **„Dogmatica Iubirii"**, colecţia „Clasici ai teologiei româneşti", tipărită cu binecuvântarea **Î.P.S. Serafim Joantă**, fiind coordonată de Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu, (1998, 288 pag).

Iată ce ne spune părintele prof. Dumitru Popescu despre această lucrare:

„Lucrarea de faţă, publicată de Mitropolitul Irineu Mihălcescu pe vremea când funcţiona ca profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti, sub numele Preotului Ioan Mihălcescu, îşi păstrează şi astăzi valoarea ei prin imensul număr de texte sau documente folosite, pe lângă Sfânta Scriptură, din teologia patristică răsăriteană şi apuseană, precum şi din câmpul vast al diferitelor religii, pentru a fundamenta, din punct de vedere teologic, „Dogma hristologică".

Este o carte în care se vorbeşte de actul răscumpărării şi de persoana Răscumpărătorului. Apoi se vorbeşte despre condiţiile Sfinţirii, în special de Harul Dumnezeiesc şi de credinţa şi faptele bune. Se vorbeşte despre Biserică ca organ şi mijloc al sfinţirii. Apoi se vorbeşte despre infailibilitatea Bisericii. Apoi se tratează în ultimele capitole despre cele şapte Sfinte Taine.

Această lucrare cuprinde teme dogmatice şi se bucură de o bogată prefaţă semnată de Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu.

Mitropolitul Irineu Mihălcescu, înainte de a fi mitropolitul Moldovei, a fost profesor al Facultăţii de Teologie din Bucureşti. Mare profesor.

O recomandăm tuturor studenţilor de teologie ca fiind o lucrare foarte bună asupra doctrinei creştine ortodoxe.

* * *

● Pavel Berariu scrie o carte intitulată **„Din viaţa episcopului Dr. Andrei Magieru al Aradului 1936—1960"** (Arad, 1997, 104 pag.). Cartea este tipărită cu binecuvântarea P. S. Dr. Timotei Seviciu, episcopul Aradului, iar Cuvântul înainte aparţine autorului.

„În 1942, Pavel Berariu este un gazetar de talent de 18 carate, gazetari de talent mai sunt în ţara aceasta. Dar aceasta nu este prea mult. Aş putea spune că este prea puţin. Ceea ce îl deosebeşte de aceşti istorici ai clipei este împrejurarea pe care contemporanii n-o pot înţelege, pentru că n-au virtutea s-o înţeleagă: el nu şi-a închiriat condeiul. El n-a văzut în peniţă o marfă de vânzare, cu atât mai puţin o cheie de casă, ci o armă de luptă, care cu otrava adevărurilor trebuie să se înfigă ca o suliţă în carnea minciunii. El a văzut în gazetărie nu o tejghea, ci un apostolat, un amvon, de unde atunci când inima este îndumnezeită de puritate, se predică adevărurile neamului. E un gazetar de lege veche, cum ar fi spus Octavian Goga. Un gazetar din şcoala lui Mihai Eminescu, cum ne-am exprima noi, pentru că doctrinarul păturilor suprapuse a creat la noi stilul gazetăriei cu coloană vertebrală. „ŞTIREA", Arad.

Şi în 1947, Vorbele zboară, scrisul rămâne, CINE a fost — este BERARIU PAVEL?

O dovadă a ziarului nostru în ce priveşte demascarea elementelor necinstite şi duşmănoase regimului democratic care din păcate ocupă posturi de mari răspunderi şi interese colective, o constituie fără îndoială, campania pe care am deschis-o contra acestora. Aşa cum am mai scris, indiferent de apartenenţa politică a individului, „Patriotul" demască fără nici un ocoliş pe toţi aceia care s-au dovedit şi se dovedesc duşmanii intereselor muncii şi sabotorii măsurilor luate de guvern pentru îmbunătăţirea traiului maselor populare . . .

E vorba despre dl. Berariu. Îl cunoaşte tot oraşul . . . Am aflat un lucru nou. Dl. Berariu a fost „ziarist". În 1943 scria la „Ştirea". Şi scria mult. Avea articole pe cinci coloane . . . Pe generalisimul Stalin, în cadrul articolului „Cine este generalul de divizie A. A. Vlasoc?" Dl. Berariu l-a caracterizat ca pe „cel mai mare duşmn al popoarelor". Şi mai scria directorul Incoop-ului „că datoria fiecărui om este aceea de a lupta contra lui Stalin". Ziarul „Patriotul", Arad, 1947".

Pe P.S. Dr. Andrei Magieru l-am cunoscut foarte bine. De altfel, el m-a şi hirotonit diacon la mânăstirea Bodrogului şi tot el m-a călugărit la mânăstirea Prislop, în anul 1949, pe 14 septembrie, de ziua Sfintei Cruci.

Era un om integru şi cât a fost la cârma Episcopiei a făcut-o cu adevărată vrednicie. Se vorbeşte în carte despre posibila lui moarte prin otrăvire. E posibil, fiindcă a fost omul care dorea o Biserică integră, sănătoasă şi vie. A murit în seara de 13 mai 1960, iar la mânăstirea Bodrogului doarme în linişte, mulţumit, lăsând o amintire de vrednicie şi curaj a păstoriei lui în scaunul episcopal al Aradului.

* * *

● Preot Teodor Bodnar, **Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului** de la biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Gura Humorului, Fundaţia Culturală a Bucovinei, 1998. Mai are o prefaţă semnată de P. S. Gherasim Putneanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor.

E o carte folositoare de literatură pioasă.

ANTONIE P.

„Copii fără părinţi"

(Urmare din pag. a 2-a)

fel de a mi se adresa, — deşi el credea că îmi face plăcere şi că îşi face o datorie, spunându-mi „Domnu Părinte Teofil", — i-am spus fiului său, pe atunci în vârstă de vreo zece ani: „Spune-i tatălui tău să nu-mi mai zică „Domnule Părinte", ci numai „Părinte". Copilul mi-a răspuns în chipul cel mai firesc cu putinţă, dar şi peste toate aşteptările mele: „Asta aş putea s-o fac, dacă eu aş fi tatăl lui". Am învăţat ceva de la acel copil şi n-am să uit niciodată, cât de frumos mi-a răspuns: „Asta aş putea s-o fac, dacă eu aş fi tatăl lui".

Da, într-adevăr, aşa este! Când ştii că tata este tata şi că mama este mama, ştii şi cum să te raportezi la ei, pentru că eşti copil care ai părinţi, iar când le spui pe nume, — chiar dacă aşa te-au învăţat ei, — să ştii şi să fii încredinţat că eşti „copil fără părinţi". Să ştii că n-ai părinţi!

Să luăm aminte!

PROGRAMARE DE CONCURS

În condiţiile obişnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN BRAŞOV

1. Parohia Zărneşti II
2. Parohia Bran Centru

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN AVRIG

1. Parohia Feltrinele (Tălmaciu-Colonie).

PROTOPOPIATUL RUPEA

1. Parohia Rupea II

Termen de concurs: 23 decembrie 1998 — 23 ianuarie 1999.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi îşi vor înainta cererea în termenul legal la Oficiile protopopeşti anexând adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Of. protopopeşti ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

P. C. protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona: vechimea în funcţia anterioară, examene absolvite, copie diplomă de licenţă, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situaţia socială (domicilul, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termen de contestaţie 15 zile de la data numirii.

Cu prilejul Sf. Sărbători ale Crăciunului 1998, Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu a acordat ajutoare financiare familiilor sărace, elevilor şi studenţilor cu o situaţie decsebită, unor instituţii de ocrotire a copiilor, în sumă de 12 000 000 lei din Fondul Filantropic Eparhial.

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 1999, este de 25 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 30 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu.

Avram Iancu

(Urmare din pag. a 3-a)

*

5. Scria deci A. Frâncu: „. . . să fie anunţat şi protopopul gr.c. din Brad" . . .

Numai că, eroare lângă erorile lui, — protopop gr. catolic era chiar în Baia de Criş, unde marele, tragicul decedat, Avram Iancu îşi aştepta înhumarea. Aşa ne spun datele riguros exacte publicate „sub auspiciile P.S.S.D. D. Demetriu Radu", episcopul gr. catolic al diocezei Lugojului, în **Şematismul istoric** al diocezei sale (Lugoj, 1903). Or, şematismul arată că la 1903 Bradul nu era nici măcar parohie gr. catolică de sine, necum protopopiat; era doar filie (cu 171 gr. cat. faţă de 2663 ortodocşi) a parohiei gr. catolice Baia de Criş (p. 406). Citim: „Scaunul protopopiatului de regulă a fost în Hălmaj până la 1898, când s-a mutat deocamdată în Baia de Criş" (p. 404). Dar: deoarece la Hălmaj (unde era sediul oficial) protopopul avea, la 1903!, numai 35 gr. catolici, faţă de 961 ortodocşi (p. 411), el locuia în Baia de Criş, unde avea 206 gr. cat. faţă de 174 ortodocşi (p. 406).

Concluzia nr. 1: dacă Avram Iancu ar fi fost gr. catolic, iată protopop gr. catolic era la îndemână în Baia de Criş, — nu mai trebuia **„anunţat protopopul gr. c. din Brad"** . . . care era ortodox!

Concluzia nr. 2: în acel caz, după regula (cutuma) bisericească, protos-„pontificante" ar fi fost protopopul gr. catolic, Ioan Birta, şi el ar fi rostit şi panegiricul, — nu protopopul ortodox N. I. Mihălţianu.

*

6. Iată acum mărturia pe care ne-o oferă mitropolitul greco-catolic al Blajului, Alexandru Sterca Şuluţiu (1794—1867). Fiind şi el din Munţii Apuseni, se ştie în mod sigur că îl cunoştea foarte bine pe Avram Iancu. Or, în lucrarea sa păstrată în manuscris **Istoria Horii şi a poporului românesc din Munţii Apuseni ai Transilvaniei — Anu 1860**, el afirmă limpede: „Iancu — se ţinea de confesiunea greco-răsăriteană neunită" (Ms. rom. nr. 58, BAR, Filiala Cluj; la Pompiliu Teodor, **Avram Iancu în memorialistică**, Cluj, 1972, p. 100).

*

7. În **Protocolul morţilor** de la parohia Vidra de Sus, la nr. curent 42/1872 citim: „Avram Iancu Eroul Românilor"; religia mortului: „gr. or." (=greco-orientală, ortodoxă).

*

8. La şase săptămâni de la moartea Eroului s-a făcut slujbă de pomenire — parastas — la Ţebea, pe atât de evocatorul său mormânt. S-au slujit parastase pentru el în mai multe localităţi (A. Decei, p. 457). Desigur şi în Vidra lui natală, în biserica în care a fost botezat (zidită în 1793) şi la care s-a înscris decesul lui, ca fiu al satului de religie „greco-orientală", cum era întreagă Vidra de Sus.

Dar iată un parastas în consens special cu suita de argumente până aici desfăşurate. El s-a slujit în biserica ortodoxă din Cricău (jud. Alba). Cu acest prilej, Axente Sever („prefect în armata lui Iancu") a rostit un cuvânt omagial, publicat în **Gazeta Transilvaniei** din 26/14 febr.1873. În nota către Gazetă, A. Sever scrie: „Onorate Domnule Redactor, . . . am ţinut parastas pentru espirarea păcatelor fratelui Avram Iancu. Parastasul l-a binecuvântat par(ohul) Petru Truţia în biserica gr. răsăriteană, dar a asistat şi parohul gr. cat. Nechita Crişan. Al dumitale stimător, Axente" (**Gazeta Tr.** nr. citat).

Aşadar: precum s-a procedat la înmormântare în Baia de Criş şi la Ţebea, cu protopopul ortodox Mihălţianu ca protos-„pontificante", în acord cu credinţa celui prohodit, tot aşa au procedat şi iniţiatorii acestui parastas (cunoscători şi ei din apropiere ai credinţei lui Iancu), ţinând parastasul în biserica ortodoxă, „greco-răsăriteană", cu slujirea preotului de la biserica respectivă, în acord — şi aici — cu credinţa ortodoxă a marelui defunct.

*

Ce şi cum rămâne atunci cu afirmaţia lui A. Frâncu din declaraţia lui? E absolut evident: ea rămâne ceea ce a fost de când a fost aşternută pe hârtie, o nefericită eroare (întâmplătoare? voită?) din care pleacă toată încurcătura şi tot lunecuşul în fals al monseniorului Oct. Bârlea şi al Dr. A. Moisin.

Încheiem aici.

Rugăm însă pe monseniorul Oct. Bârlea şi pe Dr. A. Moisin ca, în respect pentru Avram Iancu şi pentru cititorii dumnealor induşi în eroare, să-şi onoreze numele prin a semna o cuvenită dezminţire şi a o răspândi pe măsura neadevărului lansat sub semnăturile dumnealor.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 ianuarie
Nr. 3—4
1999

TROIȚA DE ARHIEREI

În fiecare an la 30 ale lunii lui ianuarie, Biserica ne pune în fața ochilor noștri sufletești icoana și pilda sfinților Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul și Ioan Gură de Aur.

Ne cheamă în această zi de praznic, cum de altfel ne îndeamnă mereu, să ne aducem aminte de mai marii noștri care ne-au grăit nouă cuvântul lui Dumnezeu, să privim cu luare aminte cum și-au încheiat viața și să le urmăm credința, potrivit sfatului dat de Sf. Ap. Pavel în Epistola către Evrei 13, 17.

Suntem chemați într-această zi să lăudăm „troița de arhierei", pe „organele harului, alăutele Duhului, trâmbițele binevestitoare ale propovăduirii, pe apărătorii Treimii, păzitorii dreptei credințe", cum îi numesc cântările liturgice ale Bisericii, pe cei care prin viața și prin activitatea lor au împodobit cu alese virtuți Biserica Noului Legământ.

Deși de dată mai recentă această sărbătoare a avut temeiuri străvechi ale cinstirii celor trei mari luceferi ai Ortodoxiei. Canonizați imediat după moarte cei trei sfinți ierarhi au fost prăznuiți la date diferite, Sf. Vasile fiind serbat la 1 ianuarie, ziua trecerii sale la cele cerești, Sf. Ioan Gură de Aur la 13 noiembrie și respectiv la 27 ianuarie, iar Sf. Grigore Teologul la 25 ianuarie. De fapt, aceste zile au rămas până astăzi ca zile de comemorare a lor în calendarul liturgic al Bisericii Creștine.

Pe vremea împăratului bizantin Alexie Comnen (1081) s-a iscat o dispută între creștini în legătură cu cinstirea sfinților trei ierarhi. Astfel, unii considerau că Sf. Vasile, prin activitatea sa filantropică, ar fi mai mare decât ceilalți doi, alții, dimpotrivă, îl exaltau pe Ioan Gură de Aur din pricina elocinței sale, iar alții, în fine, îl considerau pe Sf. Grigorie Teologul ca fiind deasupra tuturor prin puterea și prin adâncirea cuvântării sale.

S-a mers până acolo încât creștinii se împărțiseră în trei tabere: vasilienii, grigorienii și ioanienii, după importanța pe care o acordau sfinților respectivi. Prin voința lui Dumnezeu, într-o noapte sfinții ierarhi s-au arătat într-o vedenie episcopului Ioan al Evhaitelor, bărbat înțelept și cucernic, spunându-i cuvintele: „noi la Dumnezeu una suntem și nici o împotrivire și nici o vrajbă nu este între noi... Împreunează-ne într-o singură zi și ne prăznuiește cu bună cuviință".

În urma acestei descoperiri a fost instituită la 30 ianuarie sărbătoarea sfinților Trei Ierarhi, zi în care sunt cinstiți printr-o singură slujbă alcătuită de același episcop Ioan al Evhaitelor.

Sfinții Trei Ierarhi au strălucit prin dragostea lor pentru Hristos, prin cultura și prin virtuțile lor, reușind să realizeze în ei o sinteză vie între credință, teologie și faptă. Ei au avut ca ideal slujirea lui Dumnezeu și slujirea semenilor împlinind astfel marea poruncă a iubirii „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău... iar pe aproapele ca pe tine însuți". (Luca 10, 27).

Ei au trăit în „veacul de aur" al Bisericii lui Hristos, veac în care Biserica era încă prigonită și în care mii de creștini au mărturisit cu prețul vieții lor apartenența lor la noua credință creștină.

Toți trei au provenit din familii creștine, unde au primit o aleasă educație din partea mamelor lor, adevărate eroine ale credinței și care au smuls respectul întregii lumi.

Toți trei au studiat la vestite centre universitare ale vremii: Cezareea, Atena, Antiohia sau Constantinopol, cu cei mai vestiți profesori ai vremii și care s-au remarcat pentru silința și devotamentul lor față de cultura vremii, față de ideile filozofice ale timpului și față de valorile morale.

Sfinții Trei ierarhi au avut în viața lor ca model al desăvârșirii pe Mântuitorul Iisus Hristos Cel care este „Calea, Adevărul și Viața". Avându-l pe Hristos drept „piatra cea din capul unghiului", ei au slujit Biserica, în fiecare dintre ei fructificându-se duhul Ortodoxiei după harisma deosebită pe care fiecare dintre ei a avut-o. Dacă Sf. Vasile cel Mare se remarcă în chip strălucit în organizarea practică, ideală a vieții creștine, Sf. Grigorie Teologul strălucește pe culmile cugetării creștine, iar Sf. Ioan Gură de Aur este predicatorul neîntrecut al Evangheliei Împărăției.

Ei sunt în același timp modele de viețuire creștină pentru fiecare membru al Trupului tainic al lui Hristos, și mai ales modele în slujirea preoțească pentru slujitorii sfintelor altare. Doi dintre ei au și făcut elogiul preoției creștine în opere neîntrecute până astăzi și care vor rămâne dreptare pentru toți cei ce se pregătesc să intre în duhovnicescul cinstit al preoției. Ei sunt mereu pilde adevărate ale idealului slujirii creștine a semenilor. Prin predica lor, dar mai ales prin activitatea lor practică, ei au așezat teologia în slujba vieții, iar preoția în slujba oamenilor. Tocmai pentru acest lucru ei sunt pe deplin actuali și astăzi și au fost aleși ca patroni ai învățământului teologic de toate gradele din lumea ortodoxă. Ba mai mult, în Grecia Sf. Trei Ierarhi sunt și patronii învățământului laic, ziua lor fiind o aleasă sărbătoare cinstită după cuviință de către toți elevii și studenții greci.

Și pentru noi cei de astăzi Sfinții Trei Ierarhi trebuie să rămână modele de întruchipat și pilde vii de urmat în lucrarea mântuirii și în slujirea semenilor noștri.

Pentru ierarhi ca și pentru clerici ei sunt făclii luminoase ce ne călăuzesc pașii spre zările veșniciei, prin slujirea lui Dumnezeu și prin slujirea aproapelui.

Pentru credincioși ei sunt părinți duhovnicești și sfătuitori tainici pe cărările vieții spre dobândirea Împărăției Cerurilor.

Pentru toți însă ei sunt rugători și apărători ai noștri în fața tronului lui Dumnezeu, rugându-se pentru pacea și bunăstarea lumii întregi și pentru mântuirea sufletelor noastre.

Să-i invocăm și noi în duh de rugăciune pe cei trei sfinți, „mari dascăli ai lumii și ierarhi", ca să ne fie mijlocitori în viața de zi cu zi și împreună cu Biserica să cântăm și noi zicând: „Dumnezeire una, Părinte și Fiule și Duhule Sfinte, pentru rugăciunile lui Vasile, Grigorie și Ioan și ale Curatei Născătoarei de Dumnezeu, să nu ne despărți pe noi de mărirea Ta." AMIN

† VISARION RAȘINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Mesaj*

Împlinirea a 130 de ani de la apariția primului număr al Revistei „Transilvania" se constituie într-un eveniment cultural și patriotic cu profunde reverberații în conștiința cititorilor ei precum și a urbei Sibiului, locul unde ea vede lumina tiparului din 1881, continuând să apară până azi.

Înființată la 1 ianuarie 1868 de către George Barițiu la Brașov, Revista „Transilvania" a fost pentru românii din Ardeal o făclie de veghe pentru apărarea identității și a spiritualității românești, o tribună de emancipare și de propagare a ideilor naționale și culturale, un stindard al luptei pentru neatârnare și pentru afirmarea continuității poporului român pe aceste meleaguri și a latinității lui, o școală de călire a conștiințelor intelectualității transilvănene spre împlinirea visului de aur al tuturor românilor, acela de a fi o singură țară. Paginile ei s-au constituit în adevărate lecții de istorie, de cultură, de etnografie și folclor, de economie și chiar de medicină și care au fost receptate benefic de către marea masă a cititorilor ei.

„Transilvania" a însemnat pentru românimea din Ardeal ceea ce a fost „Telegraful Român" ctitorit de marele mitropolit Andrei Șaguna în 1853 pe plan bisericesc, dar nu numai, aducându-și o contribuție de seamă la toate marile evenimente din istoria poporului român din Transilvania încununate cu Marea Unire de la 1 decembrie 1918. Prin redactorii săi începând cu George Barițiu, continuând apoi cu Zaharia Boiu, Constantin Diaconovici și alții ca și prin colaboratorii săi, Revista „Transilvania" a făcut în același timp și o muncă de apostolat românesc, atât pentru românii din țară cât și pentru cei de dincolo de hotarele ei, menținându-le treaz conștiința apartenenței lor la nobila gintă latină și la Biserica strămoșească.

Prin tot ceea ce a făcut și face în prezent sub conducerea redactorului ei actual, poetul Ioan Mircea, Revista „Transilvania" merită omagiul nostru, al celor de astăzi și încurajarea noastră în nobila ei misiune de culturalizare și de spiritualizare a poporului român.

Acum la împlinirea celor 130 de ani urăm Revistei „Transilvania" ani mulți de apariție, iar redactorilor, colaboratorilor și cititorilor ei spor în activitate, sănătate, fericire și binecuvântarea lui Dumnezeu.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

* Mesaj transmis participanților la Manifestarea prilejuită de împlinirea a 130 de ani de la apariția revistei „Transilvania".
Sibiu, 5 ianuarie 1999.

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Cabinetul Patriarhului

APEL*

În aceste momente de grea încercare pentru țară, Biserica, în conștiința ei de mamă spirituală a poporului român, adresează preoților și dreptcredincioșilor creștini un îndemn la rugăciune stăruitoare pentru trezirea conștiințelor și încetarea dezbinării între frați.

În vederea ieșirii din această criză, apelul nostru se îndreaptă către factorii implicați și responsabili de a folosi acum, dialogul direct ca singură cale de soluționare a conflictului, evitându-se violențele, posibile vărsări de sânge și războiul cel dintre frați.

În Duhul Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos cerem ambelor părți să aibă curajul adevărului în spirit de jertfă, știind că nici un sacrificiu nu este prea mare pentru ieșirea din impas, în nădejdea unui viitor binecuvântat al țării noastre!

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

* A fost adresat în contextul tensiunilor sociale legate de protestul minerilor, de la mijlocul lunii ianuarie 1999.

Educația și noile probleme ale tinerilor*

de Prof. Dr. Athanasie Papas, mitropolit de Helioupolis și Theira

În 30 ianuarie a fiecărui an, Biserica sărbătorește memoria celor trei mari ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Hrisostom. Acești trei mari Părinți ai Bisericii noastre sunt cunoscuți pentru opera lor teologică, retorică și socială, prin care ni se descoperă ca niște simboluri ale erudiției și educației. Iată pentru ce oratorii, dintr-o asemenea zi, nu vor putea omite să trateze problema culturii și educației.

Această problemă constituie fundamentul oricărei societăți umane și al progresului ei, indiferent de rasa și religia membrilor acelei societăți.

Educația, ale cărei rădăcini cresc — sau, cel puțin, așa ar trebui să fie cazul — în celula familială, se hrănesc în școală și se fertilizează în sânul Bisericii sau al instituțiilor religioase, se află în raport direct cu calitatea copiilor, care i se încredințează, cu sănătatea lor intelectuală și fizică și, desigur, cu gradul de responsabilitate a factorilor educativi: educatorii și profesorii.

Pentru a verifica toate acestea, nu mai puțin în epoca noastră, este suficient să luăm în considerare toate „fenomenele" mai mult decât neliniștitoare, de anvergură internațională, adevărate flagele, care lovesc generația tânără: mai întâi anarhismul cel mai vechi și conflictul între tineri și cei mai în vârstă, ambele probleme existând de totdeauna, dar fiind cunoscute azi sub denumirea de „conflict între generații", apoi stupefiantele, violența contra femeilor, SIDA, prostituția, delincvența minorilor etc.

Desigur că nu ne propunem să analizăm acum toate aceste „fenomene", nici de a ne pierde, în legătură cu ele, în ieremiade, căci, între altele, noi trăim într-o epocă foarte diferită de trecutul, mai mult sau mai puțin îndepărtat, epocă ce poate fi caracterizată prin condiții și posibilități noi și deci revoluționare din punct de vedere ideologic, religios, politic, economic, ecologic, tehnologic, etc., care formează și uneori, chiar de-formează fața lumii.

Vom prefera, prin urmare, să ne limităm doar la o singură mișcare mai importantă, descriind-o mai întâi, iar apoi încercând să înțelegem factorii determinanți, care au generat-o. Socotim potrivit să procedăm astfel pentru că acest curent protestatar: revoluția în numele amorului, constituie cheia pentru a interpreta și înțelege numeroase alte evoluții și fenomene perverse ale timpului nostru. Spre a denumi această mișcare, vom spune că este vorba de faimoasa manifestare hippi, care se știe că și-a făcut apariția în Statele Unite ale Americii, la începutul anilor '60, dar care, în loc să dispară, continuă să se răspândească într-o manieră perfidă, mai ales în anumite straturi ale societății, care sunt baza viitorului. Cunoscând acestea, în mod logic se pune întrebarea: nu cumva este vorba de niște forțe obscure instigatoare, care ar putea să se afle în spatele acestei mișcări și care să vizeze tocmai distrugerea societății?

Dar, mai întâi, cine sunt Hippi sau altfel spus „inițiații", în lb. engleză? Numele lor a devenit un concept prin care se semnalează o atitudine de viață, ce și-a dobândit o proliferare internațională și care face dovada unei surprinzătoare longevități. În Anglia, unde de asemenea au apărut, hippi sunt numiți „Flower's children — (Copiii Florii), și ei au drept slogan următoarea formulă: „Iubiți-vă unii cu alții și astfel fiecare va putea trăi mai bine în această lume". Dar din nefericire, această iubire propovăduită de hippi, se transformă adesea foarte repede în amor liber, într-o viață de plăceri, fără de frâu. Fuziunea între aceste două elemente: dragoste și viață conduce repede la exagerări.

Un tânăr hippi afirmă fără înconjur: „Voi, care nu sunteți ca noi, vă aflați în afara lumii, pe când noi suntem în miezul ei. Dragostea apropie ființele umane și înlătură peretele despărțitor. Dragostea dă pacea. Când o ființă satisface pe alta dându-i pace, prin dragoste, nu se mai poate vorbi de animozitate. Fără ostilitate războiul este imposibil, iar fără război nu există violență, nu există acte de distrugere.

Hippi, al căror număr era mai mic în trecut, dar care se înmulțesc în fiecare zi, voiesc să creeze o lume fără ură. Ei cred cu putere și convingere în idealul lor, în mica lor lume creată prin dragoste (amor). Adevărații hippi nu muncesc, pentru că ei „s-au eliberat" de principiile general valabile în societate, dar se plimbă prin parcuri și locuri publice, oferă flori trecătorilor, mărturisesc despre dragoste și se arată politicoși față de toți. Sunt foarte amabili și răspund, la întrebările care li se pun, într-o manieră nu întotdeauna accesibilă omului „normal".

Din convingere, hippi sunt dezorganizați. Nu cred în nici o formă de guvernământ, nici în autoritatea legii, nici a civilizației.

Într-un anume sens ar putea fi calificați ca niște inadaptați sau individualiști, cu toate că adesea, cel puțin în exterior, în atitudinea și comportamentul lor, ei se copiază întreolaltă și își urmează idolii, în special când se organizează pentru folosirea stupefiantelor.

Hippi sunt înainte de orice pacifiști, evitând conflictul și violența. După modelul biblic, nu răspund la lovituri, cu lovituri și nu se apără.

Semnul lor distinctiv este obiceiul de a purta flori în mâini. Referitor la aceasta, ei spun: „Florile sunt frumoase, precum dragostea; ele semnifică pacea interioară. Lumea aceasta merge spre pierderea ei totală. Când acel moment va veni, noi dorim să fim senini și în pace. Florile aduc această pace".

Dar ei nu numai că țin flori în mâini, sau că le pun în păr, și își fac din ele coliere, dar după modelul unor indigeni din diferite părți ale lumii, mai ales fetele, le desenează pe fețele lor, pe trunchi, pe brațe și picioare.

Din nefericire, această dragoste a lor pentru flori și credința lor puerilă, în puterea florilor, această dragoste față de toți și toate comportă serioase pericole. Când hippi sunt prinși în vârtejul dezmățului, toate barierele și oprelștile cad; civilizația însăși poate să dispară.

Felul lor de a se îmbrăca este „trăznit". Bărbații poartă barbă lungă spre a părea mai virili; frizerii din Londra au făcut multe ore suplimentare ca să răspundă cererilor hippi, care se tund în modul cel mai bizar.

În general, hippi nu consumă băuturi alcoolice, deoarece le socotesc mai periculoase decât dro-

(Continuare în pag. a 2-a)

Traducere:
Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

* Traducere din limba franceză, a materialului cu același titlu, apărut în „Episkepsis" nr. 558 din 30 iunie 1998.

Putna, Viena și brașovenii lui Mihai Eminescu

În ciuda scurtei sale vieți fizice, poetul nepereche al poporului român, Mihai Eminescu, a presărat amintiri impresionante, păstrate adeseori doar în taina documentelor. Titlul intervenției noastre este sugerat tocmai de acest mijloc de cunoaștere.

Brașoveanul Aurel A. Mureșianu avea să cunoască pe marele poet al românilor la Viena, unde Mureșianu își dădea doctoratul în anul 1865 și conducea societatea de cultură „România". „Cu Eminescu am fost în raporturile cele mai bune. El avea deosebită veneratiune pentru mine", mărturisea mai târziu Mureșianu. Se întâlnesc la aceleași cursuri de filozofie ale profesorului Zimmermann, ca și la cele de gramatică comparată a limbilor romanice ale profesorului Musafie. În aceste condiții pregătesc și participarea la marile sărbători de la Putna, prilejuite de împlinirea a 400 de ani de la târnosirea mănăstirii lui Ștefan cel Mare, alcătuind un impresionant „Apel", publicat mult mai târziu de Mureșianu, după ce descoperise tatăl său într-un vechi „cufăr" familial conceptul-ciornă al documentului, care se încheia cu cuvintele: „Să arătăm că națiunea noastră-și înțelege misiunea în momentul când știe să prețuiască și să glorifice faptele marilor săi bărbați". Cunoașterea lui Aurel Mureșianu atrage marelui poet atracție față de vărul său, poetul Andrei Mureșanu, căruia îi dedică celebrul poem „Mureșianu", pe care-l trimite la „Convorbiri literare", însoțit de „o confesiune": „Fără cea mai mică teamă de procurori și de judecători, de instrucțiune, în ciuda organelor siguritații publice, am compus un tablou dramatic, a cărui figură principală e Andrei Mureșianu... mă tem că justiția va pune mâna pe mine...". Se pare că interdicțiile politice a determinat publicarea poemului atât de valoros doar post-mortem.

Un alt brașovean, savantul Nicolae Teclu (1839—1916) leagă prietenie cu Eminescu, în calitatea pe care o avea la Viena de președinte al „Comitetului studenților români academici pentru serbarea de amintire a mormântului lui Ștefan cel Mare", în cadrul căreia Eminescu era secretar și bibliotecar, organizând serbarea și cu sprijinul altui brașovean, Diamandi Manole, care obține importante resurse financiare. Societatea fuzionează cu „România junâ", condusă de Slavici, având în conducere pe brașoveanul Sterie N. Ciurcu (casier al societății), venit și el la Putna, alături de Eminescu.

Tot la Viena, Eminescu cunoaște pe vărul lui Sterie Ciurcu, pe Al. Ciurcu, alături de care va lucra ulterior la redactarea ziarului „Timpul", precum și pe brașoveanul Gheorghe Nica, fiul unui cunoscut negustor brașovean, Gheorghe Nica (unul din membrii fondatori ai liceului „Andrei Șaguna" din Brașov). Activând la București, în cadrul ministeriatului lui Titu Maiorescu ca bancar, Gheorghe Nica continuă prietenia cu Eminescu, mai ales în perioadele de grea boală pentru marele poet.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. VASILE OLTEAN

Mircea Eliade a accentuat ideea de „centru" şi a interpretat pe larg simbolismul centrului în cadrul mitului, sau al mitului religios, pentru a vorbi quasi-pleonastic.

Problema caracterului „locului" reprezintă una din ideile fundamentale ale operei lui Eliade, după cum recunoaşte Sam Gill, profesor de studii religioase la Universitatea din Colorado (vezi articolul său: „No Place to Stand: Jonathan Z. Smith as **Homo Ludens:** the Academic Study of Religion **sub specie Ludi**", în **AAR. Journal of the American Academy of Religion,** Summer 1998, vol. 66, Nr. 2, pp. 283—312).

Claude Levi-Strauss (**The Savage Mind**) a fost şi el de acord că locul joacă un rol deosebit de important într-un sistem. Mai precis, cum îl citeşte S. Gill pe Levi-Strauss, ceea ce face un loc să fie sacru e să se afle în locul lui adevărat.

În aceeaşi ordine de idei putem spune că ceea ce face ca locul să fie sacru este menirea pe care el ar trebui s-o împlinească.

Ideea de loc reprezintă şi presupune stabilitate, temei, temelie, cadru unde se întâmplă ceva, unde este menit să se întâmple sau este posibil să se întâmple ceva.

Când ceea ce se întâmplă e înţeles ca legat de un anumit loc, acest loc devine centru, deci joacă un rol însemnat, precis în desfăşurarea unui eveniment, devine element definitoriu, de ordine într-un sistem, şi de aici, caracterul sacru al locului, după Levi-Strauss.

Ceea ce se întâmplă într-un loc locuieşte locul acela. Reuşita întâmplării, a ceea ce se petrece ţine de integrarea armonioasă a celor doi factori: ceea ce se petrece şi locul. Iar reuşita locului ţine de felul cum este locuit, de uzitarea lui, aşa cum, de pildă reuşita pietrei stă în ceea ce artistul face din ea: acelaşi lucru îl spune Thomas Barrie despre arhitectură: „O operă de arhitectură este reuşită numai în măsura în care poate fi analizată şi evaluată din punctul de vedere al locuirii şi uzului ei, iar în cazul experienţelor religioase, în măsura în care ea creează şi devine parte dintr-un pelerinaj spre un loc sacru" (**Spiritual Path, Sacred Place; Myth, Ritual and Meaning in Architecture,** Boston, Shambhala,

Lumea ca loc teologic

1996, 284 pp., vezi recenzia lui Robert McCarter în **Theology Today,** Aprilie 1998, pp. 106—108).

Aşa înţelege şi C. Rădulescu-Motru ideea de destin (**Timp şi Destin,** Biblioteca pentru toţi, Ed. Minerva, Bucureşti, 1997, 188 pp.). Destinul este, după filosoful român, suma tuturor posibilităţilor unui lucru, potrivit caracteristicilor şi proprietăţilor sale intrinsece, în combinaţie cu factorii de context, între care se află, desigur, locul.

Între cele două elemente, ceea ce se petrece şi locul, se creează o relaţie de intimitate care dă un plus de stabilitate fiecărei părţi şi care este parte din sacralitatea lor. Avem de a face aici cu un fenomen similar celui caracteristic Bisericii ca loc sacru, aşa cum interpretează W. Brueggemann: „Biserica e singurul **loc** [s.n.] în oraş (sat) unde fiecare te ştie pe nume" („Preaching a sub-version", în **Theology Today,** Iulie 1998, pp. 195—212, vezi p. 207).

Această intimitate facilitează o dezvoltare plenară a fiecărei părţi, fără ca ceea ce se dezvoltă într-o parte să contravină a ceea ce se dezvoltă sau există deja în cealaltă; dimpotrivă înflorirea fiecărei părţi mijloceşte o şi mai mare împletire, armonie, stabilitate, intimitate în relaţia cu cealaltă.

În consecinţă, dacă locul este scos din locul lui, din funcţionarea lui, din ceea ce-i este propriu, dacă nu-şi mai împlineşte destinul, menirea de stabilitate, temei, temelie (echivalentul dimensiunii **status quo** în teoria sistemelor) în aşteptarea unei întâmplări (echivalentul dimensiunii schimbării în teoria sistemelor), el nu mai este element de ordine, îşi pierde deci şi caracterul de sacralitate.

Deci lucrul potrivit în locul lui propriu ţine ordinea în univers, iar aceasta dă un caracter sacru universului (Sam Gill, **op. cit.,** p. 287). Acelaşi lucru îl promovează şi tacismul: lasă lucrurile să se petreacă (vezi Jean Chiriac în notele critice la volumul **Psihanaliza fenomenelor religioase** de C.G. Jung, Ed. Aropa, Bucureşti, 1998, p. 22, nota 35), nu schimba cursul firesc al ordinii, nu dezordona firea.

Cu alte cuvinte, analizând situaţia actuală a lumii, putem zice că Dumnezeu a creat lumea întreagă ca loc sacru pentru că fiecărui lucru i s-a atribuit un loc anume, ca în teoria sistemelor, de aici ordinea iniţială în toate.

Dacă ne referim la cosmos, din punctul acesta de vedere, există încă multă armonie, ordine, deci sacralitate, ceea ce înseamnă că lumea noastră mai are o şansă, o paradigmă, dar şi un izvor la care să se întoarcă.

Pe de altă parte, uitându-ne la haosul din societatea umană desacralizată, secularizată de azi, se înţelege că acesta s-ar datora unei schimbări de loc, unei neînţelegeri ori înţelegeri greşite a menirii fiecărui lucru, menire ce nu poate fi dată decât de Dumnezeu Cel ce cunoaşte taina fiecărui lucru, adâncul lui, El fiind Cel ce pe toate le-a făcut.

Dacă lucrurile, deci, nu mai sunt la locul potrivit ce li se cuvine lor potrivit calităţilor şi capacităţilor lor intrinsece pe care omul prin sine însuşi le poate cel mult bănui, dar nu şti cu precizie, atunci apare haosul.

Care este deci nefericita schimbare de loc, deplasare, des-centrare (căci fiecare lucru fiind plasat la locul potrivit este deci centrat pe el, locul reprezintă un centru, factor de centrare, de stabilitate şi armonie) din lumea noastră?

Ne putem gândi la multe. Dar una din ele, şi poate cea mai importantă este deplasarea omului.

Trăim într-o societate deplasată, descentrată pentru că omul s-a deplasat, a devenit o fiinţă deplasată care în acelaşi timp deplasează orice atinge. De aceea, şi în acest context ideatic, zicea E. Fromm că omul, în momentul în care are (posedă) ceva, distruge, strică. Acelaşi lucru îl spune şi James H. Charlesworth: „Fără o definiţie a spaţiului [locului], timpului şi legilor nu există sens. Societatea contemporană, abia dacă se poate numi o civilizaţie, este martoră a încălcării spaţiului, timpului, şi mai ales a legilor" („The Dead See Scrolls: Fifty Years of Discovery and Controversy", în The

(Continuare în pag. a 3-a)

THEODOR DAMIAN

JUBILEUL ANULUI 2000

În Iisus Hristos — Fiul lui Dumnezeu născut după trup acum 2000 de ani, umanitatea obţine o identitate nouă (făptură nouă). „Ca toţi să fie una" este un apel la această finalitate comună tuturor, o realitate ultimă dincolo de identitatea biologică, etnică, culturală.

Dacă „Ecclesiastul" era sceptic în ceea ce priveşte viaţa în general, şi cea a omului în particular căci „ceea ce a mai fost, aceea va mai fi, şi, ceea ce s-a întâmplat se va mai petrece, căci nu este nimic nou sub soare" (Ecclesiastul 1,9), odată cu întruparea Fiului lui Dumnezeu omenirea a putut să spună „Iată ceva nou" (Ecclesiastul 1.10). Odată cu intrarea Fiului şi Cuvântului veşnic al Tatălui în istorie, lucrurile s-au schimbat radical. Prin jertfa Sa de pe Cruce, moartea a fost învinsă pentru eternitate, iar omul a devenit o făptură nouă. Dacă vechiul Adam a dat greş nereuşind să extindă Edenul în întregul Pământ, noul Adam — Iisus Hristos — care este, totodată şi Adam cel de pe urmă, ne-a trecut pe noi „de la moarte la viaţă şi de la pământ la cer", aşa cum cântăm în noaptea Învierii. Nu mai este o viaţă în care biologicul să-şi spună ultimul cuvânt, ci este Viaţa veşnică, este Viaţa Împărăţiei lui Dumnezeu, a celei de „a opta zi", „a veşniciei şi neînseratei zi", pe care primii oameni au pierdut-o în Eden. A trebuit să treacă un timp îndelungat, pentru ca omenirea să înţeleagă că este neputincioasă în faţa acestei realităţi. Tocmai de aceea, „la plinirea vremii" (Galateni 4,4) a venit Iisus şi ne-a dat pildă de modul în care trebuie să ne ducem viaţa; mai mult, prin jertfa Sa, ne-a răscumpărat din blestemul morţii şi al păcatului, căci „toţi umblam rătăciţi ca nişte oi, fiecare pe calea noastră, şi Domnul a făcut să cadă asupra Lui fărădelegile noastre ale tuturor" (Isaia 53,6). De bunăvoie S-a adus pe Sine jertfă Tatălui, pentru ca să ne deschidă nouă uşile Raiului:

„El a luat asupră-şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre S-a împovărat. Şi noi îl socoteam pedepsit, bătut şi chinuit de Dumnezeu, dar El fusese străpuns pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat" (Isaia 53, 4—5).

Dar El nu a fost numai Mielul jertfit, ci şi Mielul biruitor. Prin biruinţa Sa, a dat de înţeles lumii că unicul şi singurul răspuns al problemelor ei, se află numai în Crucea şi Învierea Sa: numai prin iubire — căci Crucea înseamnă iubire — lumea poate izbândi pe calea care duce la Împărăţia lui Dumnezeu.

Se pune însă o întrebare: A înţeles oare lumea acest mesaj al iubirii necondiţionate, al iubirii jertfelnice şi iertătoare? Ce au de spus creştinii astăzi, la aproape 2000 de ani de la acele evenimente? Au înţeles ei oare mesajul Evangheliei?

Iată doar câteva întrebări la care ar trebui să răspundă şi să-şi răspundă. Dezbinarea, ura, fanatismul şi fundamentalismul religios ori de altă natură, barierele etnice, rasiale şi culturale, neglijenţa faţă de semeni şi faţă de natură, războaiele, bolile, imoralităţile şi multe altele, să fie oare un posibil răspuns la întrebările semnalate mai sus? Posibil. Tot pe atât de posibil însă este şi faptul ca ele să nu constituie o reflectare a realităţilor cotidiene. Totul depinde numai de noi.

Acum, în preajma anului 2000, omenirea încearcă să-şi găsească o nouă identitate. Are ea un model după care să se ghideze? Răspunsul este afirmativ. În Iisus Hristos — Fiul lui Dumnezeu, născut după trup acum 2000 de ani, umanitatea poate obţine o nouă identitate, poate ajunge la unitatea mult dorită. Unitatea nu înseamnă însă uniformitate: dimpotrivă, ea se afirmă cu pregnanţă în diversitate.

Evanghelia lui Iisus nu caută să anuleze diferenţele de cultură, obiceiurile, tradiţiile şi specificul fiecărui popor, ci caută armonizarea lor în persoana lui Iisus Hristos. Totuşi, dincolo de aceste bariere de identitate biologică, etnică, culturală sau de altă natură, Biserica face mereu apel la o finalitate ultimă, dând expresie în felul acesta dorinţei Mântuitorului exprimată în rugăciunea din Grădina Ghetsimani, „ca toţi să fie una". Este posibil acest lucru? Este posibil, pentru că toţi „câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin: nu mai este rob, nici liber: nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască: pentru că voi toţi una sunteţi în Hristos Iisus" (Galateni 3, 27—28). Ospăţul Împărăţiei nu poate fi decât o bucurie a tuturor naţiunilor şi generaţiilor împreună, pentru că Mielul i-a răscumpărat Sieşi „mulţime multă... din tot neamul şi din toate seminţiile şi popoarele şi limbile" (Apocalipsă 7.9). Mântuirea aparţine tuturor, ea fiind oferită în dar de către Iisus. De aceea, Biserica face apel la această finalitate comună tuturor, în persoana Celui care este „Alfa şi Omega, Începutul şi Sfârşitul" (Apocalipsă 21, 6). Numai aşa omenirea poate spera la un „cer nou şi pământ nou, în care locuieşte dreptatea" (II Petru 3, 13: Apocalipsă 21, 1), în care este posibil un început de viaţă nouă. Această viaţă nouă poate fi aici şi acum, iar calea care duce la ea este reconcilierea noastră a tuturor, iar reconcilierea este un dar al lui Dumnezeu.

Chemarea la reconciliere, astăzi, poate fi tema cea mai nimerită pentru procesul şi Mişcarea Ecumenică. Astfel poate fi menţinut interesul pentru pace, dreptate şi integritatea creaţiei. Mai mult, ea poate fi o mărturisire de credinţă, căci ea are ca bază reconcilierea pe care a adus-o Hristos relaţiilor dintre Dumnezeu şi lume. De aceea, creştinii sunt datori să experimenteze această nouă posibilitate — şi datorie totodată — de a fi slujitori şi martori ai reconcilierii. Întregul popor al lui Dumnezeu este chemat şi invitat să participe activ la această nouă etapă a procesului ecumenic. Dar, această reconciliere trebuie să includă nu doar oamenii, ci întreaga creaţie (Romani 8, 22—23: Coloseni 1, 20). Sursa reconcilierii se arată în dragostea lui Dumnezeu, manifestată în răstignirea şi învierea lui Iisus Hristos. Sfântul Pavel îndeamnă: „Împăcaţi-vă cu Dumnezeu!" (II Corinteni 5, 20). Oamenii pot fi conduşi la unitate doar de Hristos, căci El îi împacă transformându-i într-un singur popor nou (Efeseni 2, 11—15), un singur trup (Efeseni 2, 16—18), un singur templu sfânt (Efeseni 2, 19—22), o singură Biserică (Efeseni 5, 25—27). Din acest motiv, Biserica are datoria de a sluji reconcilierea (II Corinteni 5, 18), căci reconcilierea înseamnă „surparea peretelui vrăjmăşiei" şi „desfiinţarea duşmăniei în trupul lui Hristos" (Efeseni 2, 14: Coloseni 1, 20; Romani 5, 10). Numai prin împăcare se ajunge la o viaţă nouă, la o reînnoire şi la o nouă creaţie (II Corinteni 5, 17), deoarece oamenii redobândesc armonia cu Dumnezeu, cu ei înşişi şi cu întreaga creaţie.[1]

Numai împăcându-se cu sine şi cu întreaga creaţie, lumea va putea să-şi îndrepte privirea spre Iisus Hristos, să înţeleagă taina şi sensul întrupării şi jertfei Sale. Aşa cum spunea şi Părintele Stăniloae, istoria „nu mai poate continua fără adoptarea generală a atitudinii ce rezultă din lumina Întrupării"; ea trebuie să se manifeste pro sau contra, trebuie să-şi pună problema aderenţei sau a neaderenţei la Iisus Hristos, Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu[2], „căci în Iisus Hristos Dumnezeu a descoperit calea şi destinul veşnic al omului, a deschis tuturor un viitor şi o viaţă dincolo de moarte, a adus misterul existenţei divine şi umane la uşa fiecăruia. Fără revelaţia lui Iisus Hristos, istoria ar pierde o viziune creatoare, indispensabilă, iar oamenii ar suferi în continuare, întrucât nu ar putea deveni părtaşi la istoria, mesajul şi misiunea lui Iisus (...) Cu ochii aţintiţi spre acest nume şi spre această realitate ultimă, oamenii pot fi siguri că nu vor construi viaţa şi societatea lor pe nisip, ci pe Adevărul lui Dumnezeu, care este viaţă, libertate şi iubire".[3]

Prep. LUCIAN D. COLDA

1. C.B.E. şi C.C.E.E.* — **„Reconcilierea: dar al lui Dumnezeu şi început de viaţă nouă".** Document de lucru pentru pregătirea celei de-„A Doua Adunări Ecumenice Europene (1997)"; Geneva/St. Gallen 1995; Edit. Trinitas, Iaşi, 1995, pp. 6—7; 9—10.

2. Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE — **„Iisus Hristos sau restaurarea omului"**, ed. a II-a, Edit. Omniscop, Craiova, 1993, p. 423.

3. Pr. Prof. Dr. Ion BRIA — **„Iisus Hristos"**, Edit. Enciclopedică, Bucureşti, 1992, p. 11.

* C.B.E. — Conferinţa Bisericilor Europene.

C.C.E.E. — Consiliul Conferinţelor Episcopilor Europeni

Educaţia şi noile probleme ale tinerilor

(Urmare din pag. 1)

gul. Cei mai mulţi sunt vegetarieni. Sunt fermecaţi de poezia şi muzica care ating profund sufletul şi care se potrivesc cu starea de transă ce le-o produce utilizarea stupefiantelor.

Ei provin din diverse straturi sociale. Cei care aparţin familiilor înstărite sunt hippi **„à plein temps"** (care nu practică nici o activitate), pe când cei din clasele mijlocii sunt hippi **„à temps partial"**, care muncind pe parcursul săptămânii, revin la sfârşitul acesteia alături de confraţii lor. Sunt, de asemenea, prin excelenţă nudişti-exhibiţionişti şi adepţi ai amorului liber.

De altfel, viziunea lor asupra lumii favorizează un nou fel de pseudo-religie, care are drept prim şi important oficiat pe T. Leary, profesor la Universitatea Harvard din America şi care, în 1964, a scris faimosul manual de cult a L.S.D.-ului, „acest mister al noii religii", intitulat: „Experienţa pshiedelică".

Această pseudo-religie, care impune în mod imperios adepţilor ei ca să se supună şi să se abandoneze unei stări de hipnoză şi vis — pretinsa **„pace interioară"** — evoluează spre un fel de filozofie ale cărei principale caracteristici sunt utilizarea drogurilor şi stimularea sexului. Căci, pentru „copiii florilor" dragostea înseamnă mai ales sex.

Cea mai mare parte dintre hippi foloseşte marihuana, drog mai uşor, dar şi dezastruosul L.S.D. 25, precum şi alte amfetamine, heroina şi cocaina. Este o adevărată înlănţuire între folosirea drogului, amorul liber şi înclinarea spre exhibiţionism. Plăcerea sexuală, împinsă până la perversiune, se prezintă ca tot atât de importantă ca şi nevoia de a bea şi a mânca.

Numeroasele lor reuniuni sunt mai mult sau mai puţin nişte „happenings" — evenimente cu caracter de improvizaţei — unde fiecare se simte liber să-şi urmeze propriul capriciu şi ideile sale. Intrarea este liberă pentru oricine s-ar interesa de acest cult. Nimeni nu este obligat să facă uz de stupefiante. Majoritatea dintre ei doresc „să se răscolească din străfundurile fiinţei", cu sau fără halucinogene şi astfel să ajungă la o stare, care să-i scoată din rutina cotidiană.

Opoziţia tinerilor hippi faţă de ordinea socială stabilită îi forţează să se justifice. Astfel, B. Goldstein scrie: „Lumea în care trăim e plină de tensiuni. Sute de mii de bărbaţi şi de femei, care trăiesc şi muncesc în marile oraşe, fac lucrul acesta în detrimentul sistemului lor nervos, opintindu-se sub povara insuportabilă a tensiunilor intelectuale şi fizice, care aproape că îi desfiinţează. Pentru a rezista, ei iau medicamente întăritoare. Devin oare prin aceasta debarasaţi de stres? Nicidecum! Din fericire, ştiinţa ne-a furnizat un alt stimulent care ne eliberează cu adevărat de stres: este L.S.D.-ul. Acesta dă omului oprimat, incapabil chiar de a gândi cu claritate, o aşa de mare limpezime a ideilor, încât îl eliberează de tensiunile spiritului său. L.S.D.-ul îi conferă omului extenuat serenitate, pace şi forţă personală. Viaţa conjugală se ameliorează, căci viaţa sexuală se re-nnoieşte. Pentru a optimiza plăcerea şi sentimentul de libertate obţinut prin folosirea L.S.D.-ului, este recomandat ca acesta (drogul n.n.) să fie utilizat în colectiv, în compania altor persoane. Nu e nimic mai frumos decât un voiaj colectiv — L.S.D., adică al unui grup de persoane care gândesc şi simt în acelaşi fel". Efectele drogului se resimt chiar şi a doua zi.

. . . . . .

Consecinţele condiţiilor de igienă proprii modului de viaţă al membrilor mişcării hippi sunt înfricoşetoare: proliferarea bolilor venerice şi apariţia altora noi, precum SIDA; sporirea avorturilor şi a naşterilor problematice (L.S.D. babys).

Mult mai grozave sunt încă consecinţele psihiatrice: pierderea personalităţii şi alterarea caracterului, ca o consecinţă a degradărilor cerebrale: toate acestea duc adesea la destrămare morală, la suicid şi la schimbarea naturii cifrelor criminalităţii, ca furtul şi prostituţia minorilor, provocate de mizeria sau nevoia de drog; apariţia a noi forme de viaţă comunitară care pot fi calificate drept căsătorii colective, caracterizate prin raporturi triunghiulare, unde soţii nu mai trăiesc în cupluri. În situaţii ca acestea apare riscul incestului şi al homosexualităţii.

Dacă starea aceasta de lucruri determinată de mişcarea hippi va continua, riscăm să avem o generaţie de tineri pe jumătate sau complet debili, de întârziaţi şi alienaţi mental, de intoxicaţi şi inadaptabili la viaţa socială, inşi fără valoare şi fără ambiţii, care vor fi o ameninţare pentru ei şi pentru alţii, pe care nimic nu va putea să-i salveze, nici chiar clonajul.

Toate aceste persoane sunt victimele şi kamicazii noului „război sfânt al dragostei", martirii noii religii care umplu spitalele noastre, fiecare război având victimile sale şi fiecare religie martirii săi.

* * *

Asocierea idealului cu perversiunea, a dragostei pentru o nouă ordine socială, pentru o lume a dragostei, pe de o parte, cu refuzul realităţii, cu negarea cotidianului prin beţie şi reverie, pe de altă parte, sunt elementele în care rezidă marele pericol propriu mişcării hippi.

Cine nu ar vrea ca generaţia tânără, această mare forţă căreia îi aparţine viitorul să nu se dezvolte fără minciună şi fără stres fizic şi intelectual? Cine nu se va teme de faptul că misterele noului cult, în mod concret marihuana şi L.S.D. 25, vor distruge tinerii în corpul şi sufletul lor? Cine nu va saluta slăbirea tabuurilor retrograde? Dar, în acelaşi timp, cine nu se va înspăimânta de sălbăticia sexuală? Curentul aproape ascetic vis-à-vis de excesele (exagerările) ordinii prestabilite ar fi îmbucurător în sine, dacă n-ar fi însoţit de mizerie, de pierderea personalităţii şi de criminalitatea în creştere.

Date fiind astfel de lucruri, datoria primordială a părinţilor, în fapte şi cuvinte, este educaţia corectă a propriilor copii. Legile singure nu sunt suficiente. Aplicarea lor la literă ar conduce un hippi din doi la închisoare sau într-un centru de educaţie supravegheată.

Tinerii, la rândul lor, trebuie determinaţi să înţeleagă că nimic nu poate crea un ideal înconjurând problemele specifice vârstei lor. Cel care aspiră la valorile spirituale trebuie să fie dispus a lua asupra sa responsabilitatea şi nu a o arunca asupra părinţilor sau a altor instituţii şi agenţilor acestora. Tinerii trebuie de asemenea să facă apel la persuasiune şi la bunul exemplu spre a se păstra mai mult timp tineri.

Mijloacele de comunicare şi de informare, radioul şi televiziunea, pot foarte mult să contribuie, în această privinţă, în aşa fel încât tinerii să înţeleagă eroarea lor. Dascălii, în conlucrare cu părinţii, pot de asemenea să ajute, organizând manifestări comune pentru părinţi şi copii, aceasta cu scopul de a permite copiilor să se încredă în părinţii lor. În sfârşit, medicii trebuie să înceteze a minimaliza pericolele marihuanei şi L.S.D.-ului.

Dar şi Bisericile trebuie să-şi asume de asemenea, propriile responsabilităţi, din iubire faţă de apropiate. La ce s-ar putea însă ele aştepta, dacă ele însele rămân divizate şi nu-şi înţeleg principala lor datorie, în mijlocul divergenţelor, al controverselor, al intereselor zonale, ca şi a altor cauze şi separări care, la rândul lor, conduc încet dar sigur la ceea ce unii numesc „era postcreştină"?

Nevoile individuale şi colective ale timpului nostru nu pot să fie satisfăcute prin mari discursuri şi expresii savante, prin manifestaţii de protest împotriva anticonceptionalelor, prin condamnarea şi marginalizarea seropozitivilor şi bolnavilor de SIDA, a homosexualilor şi printr-o atitudine negativă contra nevoilor tineretului, care nu mai crede în „mituri".

În Biserică lipseşte bucuria, voioşia şi dragostea lui Hristos. Nişte feţe „respingătoare" privesc copiii şi îi alungă înainte ca aceştia să se poată exprima. Se va putea pune, după toate acestea, întrebarea pentru ce se îndepărtează copiii, îşi impun tăcerea şi îşi închid inima, afirmând că Dumnezeul dragostei, despre care li s-a povestit nu mai există, că El e mort, victimă a prostiei, a lipsei de înţelegere şi a irresponsabilităţii multora dintre slujitorii Săi (Vezi A. Culter, Die Hippies (Das Heyne Sachbuch 124), Munich, 1969).

În sfârşit, este notoriu faptul că ştiinţa produce, pentru raţiuni terapeutice, medicamente din ce în ce mai puternice, fără a reuşi până în prezent să creeze medicamente psihotrope, care să stabilizeze intelectul. Este, de aceea, necesar să existe siguranţa, obţinută pe cale legală, că astfel de produse farmaceutice să nu cadă în mâinile celor neiniţiaţi, chiar dacă aceştia s-ar numi Hippi, altfel spus: iniţiaţi!

Dacă lucrul acesta nu se va face, va trebui să începem imediat a crea noi clinici şi instituţii de specialitate pentru primirea întârziaţilor mentali şi a alienaţilor irecuperabili, căci vom avea cu adevărat nevoie de aşa ceva. Renunţarea din partea părinţilor la adoptarea unor măsuri pe linie educativă va conduce la pierzanie şi astfel orice ajutor extern va fi inutil. În acest caz, psihiatrii, generaliştii şi alţi specialişti îşi vor consacra viaţa îngrijirii unei lumi paranoice.

Putna, Viena

(Urmare din pag. 1)

Triştii ani de suferinţă ai poetului sunt însoţiţi cu dăruire şi prietenie de doctorul braşovean Constantin Popazu, vărul mentorului junimist, Titu Maiorescu, fost şi el preşedinte al societăţii „România jună" din Viena începând cu anul 1882. În toamna anului 1883, când se declanşează boala marelui poet, aflat în vacanţă de Crăciun la Maiorescu, pregăteşte internarea poetului bolnav la spitalul Ober Döbling de lângă Viena, sub îngrijirea doctorului Oberstener. În drum spre Viena, în noiembrie 1883 se face un scurt popas la Braşov, lăsând celor din gară urarea: „Trăiască România Unită". În timpul internării, Constantin Popazu, student la medicină în ultimul an, se îngrijeşte de starea poetului şi scrie lui Maiorescu mai multe scrisori, prin care îl ţine la curent asupra stării sănătăţii lui, făcându-l să-şi dea seama că „De-abia acum ni se pune mai serios problema îngrijirii lui (Eminescu)". „Diagnoza nu s-a putut face — îi scria Popazu lui Maiorescu în 26 noiembrie 1883 — pentru că a patra zi după ce l-am internat, a fost lovit de un atac de paralizie cu crampe..." Găsim în scrisorile braşoveanului Popazu nu numai amănunte impresionante asupra stării zilnice a sănătăţii poetului, dar şi compasiunea pentru suferinţa sa. „Astăzi am scos pe Eminescu la plimbare — îi scria fericit Popazu lui Maiorescu, care-l vizitase pe Eminescu cu 9 zile înainte. Tot timpul a fost liniştit şi se vede că se simte mai bine". Tot el avea să-l însoţească pe drumul de întoarcere acasă, dar eforturile conjugate ale prietenilor marelui poet, s-au dovedit în continuare zadarnice, pentru că acesta intrase în neagra neputinţă fizică şi morală, care i-a adus moartea prematură.

De la educaţie la creaţie

Educaţia nu este o meserie. Educaţia este o misiune. Înţeleasă la justa ei valoare şi practicată cu conştiinciozitate, educaţia poate fi considerată o misiune sacră, alături de preoţie. Indiferent cine este educatorul, — părinte, bunic, cadru didactic de orice nivel —, el oficiază în procesul educaţional un adevărat act de creaţie. Educaţia însăşi e un act divino-uman, dacă ne raportăm la concepţia creştină despre lume şi viaţă, despre rostul individului în context social.

Pentru a face mai bine înţelese afirmaţiile de mai sus, este necesară o pătrundere mai adâncă a problemei. Tocmai aceasta vom încerca să facem în rândurile de mai jos, pentru a oferi un temei mai solid, o motivaţie pe măsură educatorului şi procesului de educaţie.

Omul este creaţia lui Dumnezeu. O creaţie psihosomatică, unică în contextul existenţei. Omul este încununarea creaţiei, regele acesteia, menit a conduce şi stăpâni creaţia, respectiv natura, sub toate aspectele ei. Tocmai de aceea este înzestrat, spre deosebire de celelalte vieţuitoare, cu suflet nemuritor. Sufletul se manifestă prin *raţiune, voinţă* şi *sentimente*. Datorită lui, omul este capabil de creaţie şi de progres. Datorită lui, fiinţa aceasta atât de plăpândă, lipsită de arme naturale de atac sau apărare (coarne, colţi, copite, ace etc.), a reuşit nu numai să supravieţuiască, ci şi să cucerească macro şi microcosmosul. Datorită lui, omul a reuşit să cutreiere azi spaţiile cosmice, să pătrundă tainele universului, să realizeze tot ceea ce cultura şi civilizaţia poate să ne prezinte la acest sfârşit de veac şi de mileniu. Sufletul este suflare şi dar dumnezeiesc, este comoară inestimabilă, ce se încredinţează omului la venirea sa în lume.

Dumnezeu dă *potenţa*, dă *sămânţa*, educatorul trebuie să lucreze asupra acesteia, pentru a o face să crească şi să rodească. Fără educaţie, sufletul rămâne ca un cărbune acoperit de cenuşă, cărbune care nu oferă nimănui căldură sau lumină. Omul fără educaţie este o vieţuitoare cu chip de om, o vieţuitoare foarte apropiată de stadiul de sălbăticie.

Educatorul intrevine asupra sufletului încă din primele luni de viaţă. El nu oferă pruncului numai adăpost, hrană, căldură, lumină, curăţenie, ci şi educaţie propriu-zisă. Educaţia începe de la primele semne, primele sunete articulate, primele mişcări. Fie că-l învaţă să mănânce, să vorbească, să meargă, să se comporte, ori să spună poezii şi primele numere, fie că-l învaţă mai târziu ştiinţe înalte, exerciţii de gândire complicate, arte, meserii, sau, pur şi simplu, buna-cuviinţă în comportare, educatorul oficiază o adevărată liturghie în templul fiinţei omeneşti. Sufletul este capabil de receptare, de educare, depinde însă de educator, cât şi de individul însuşi, în ce măsură reuşeşte să realizeze actul educaţional.

Printr-o educaţie bine condusă, prin care individul educat creşte spiritual, educatorul face un adevărat act de creaţie, devine el însuşi un partener al lui Dumnezeu, Creatorul suprem, la creaţie. Educaţia e făcută de fiecare individ asupra lui însuşi, cât şi de educatori anume, recunoscuţi de societate ca atare.

Prin educaţie, individul se transformă pe sine însuşi, în raport cu anumite repere morale alese de el sau de societate. Am putea spune chiar că educaţia este rezultatul unei triple conlucrări: individ-educator-divinitate. Individul participă cu dorinţa, cu voinţa, cu setea lui de cunoaştere şi de desăvârşire, cu munca lui; educatorul participă cu ştiinţa, cu priceperea, cu propriul său exemplu şi, mai presus de toate, cu dragostea sa; Dumnezeu participă cu dragostea Sa, cu harul Său, care face ca educaţia să dea rod.

În primul rând educatorul are nevoie de educaţie corespunzătoare. Un cunoscut gânditor spunea că educaţia copilului începe cu douăzeci de ani înainte de a se naşte copilul. Altfel spus, educaţia copilului începe în educaţia părinţilor, cu educaţia educatorilor. Aici ne izbim de un adevărat handicap în societatea noastră actuală. Educatorii mai vârstnici sunt tributari în mare măsură ideologiei marxiste, de nuanţă materialist-dialectică. Formarea unor convingeri se realizează în timp, ci nu se schimbă peste noapte. Cu tot efortul pe care-l fac mulţi, foarte mulţi educatori, tarele rămân vizibile pentru multă vreme şi ele se reflectă şi în actul educaţional. Nu ne referim la metodologia propriu-zisă a educaţiei, ci la sistemul axiologic de referinţă, care constituie, de fapt, coloana vertebrală a unei concepţii. Pe lângă acest tribut ce trebuie să-l plătească educatorul actual, intervin o serie de factori nocivi, care accentuează, la rândul lor, prăpastia dintre ideologia educatorului şi idealul a ceea ce ar trebui să fie aceasta. Sfidarea unor valori morale, în primul rând corupţia, nepotismul, afacerismul, practicile mafiote, câştigurile facile, abenaţiile politico-scoiale, sentimentul tot mai pronunţat al injustiţiei sociale, care ajunge uneori până la debusolare sau senzaţie de inutilitate socială, sunt câţiva dintre factorii care concură la influenţarea negativă a educatorului din ziua de azi. El trebuie să facă un efort enorm pentru a se regăsi pe sine, pentru a regăsi reperele morale tradiţionale, valabile permanent în actul de educaţie. Pentru educatorul format în spiritul concepţiei marxiste, categoric atee, este dificil să se acomodeze, să cultive valorile religioase, pe care până mai ieri le combătea cu vehemenţă. Lipsa propriilor convingeri religioase, lipsa credinţei proprii în primul rând, determină situarea educatorului într-un univers impropriu, incomod. Incertitudinile educatorului se reflectă vizibil şi-n actul de educaţie. Tocmai de aceea educatorul are nevoie el însuşi de educaţie. În primul rând are nevoie de educaţie religioasă. Pentru aceasta îi stau la îndemână lecturile, emisiunile radio şi Tv., dar în primul rând participarea la cultul divin public. Participarea regulată în duminici şi sărbători la Sfânta Liturghie, primirea Sfintelor Taine şi în special Sfânta Spovedanie şi Sfânta Împărtăşanie, dau educatorului un fundament religios moral solid, care-l ajută să se regăsească pe sine şi reperele morale de care avea nevoie în actul educaţiei. Însuşindu-şi o concepţie religioasă despre lume şi viaţă, educatorul va înţelege caracterul de misiune, pe care trebuie să-l aibă educaţia propriu-zisă. Va înţelege că prin actul educaţiei el însuşi are posibilitatea să păşească pe urmele lui Hristos. Mântuitorul a fost învăţător, profet şi arhiereu. Ce poate fi mai sublim pentru un educator decât să înţeleagă că prin lucrarea lui de educaţie continuă lucrarea lui Hristos în lume, pur şi simplu face şi el un mic apostolat. Însuşindu-şi concepţia religioasă despre lume şi viaţă, în speţă despre educaţie, educatorul va înţelege educaţia nu ca pe o meserie, ori ca pe o corvoadă oarecare, menită să-i asigure existenţa materială şi un anumit statut social, ci o misiune sfântă. El va oficia actul creaţiei cu migala cu care sculptorul oficiază lucrarea sa asupra bolnavului de piatră. Rezultatul final al sculptorului este îngerul eliberat din bolovanul inutil şi incomod; rezultatul final al educatorului este sfântul, iar în cel mai rău caz omul de omenie, capabil, prin însuşirea valorilor religios-morale, de a se apropia cât mai mult de Dumnezeu şi de a fi cât mai util societăţii. Educatorul va conştientiza faptul că el este chemat să lucreze şi să cizeleze însuşi chipul lui Dumnezeu din om, sufletul. A lucra cu această scânteie dumnezeiască, a-i da strălucire şi lumină, presupune cu necesitate ca tu însuţi, ca educator, să fii flacără sau, cel puţin făclie. Apropierea de sufletul copilului fără conştiinţa că te apropii de o scânteie dumnezeiască este o profanare a actului creaţiei, este o sărutare a lui Iuda. Prin educaţie ajutăm acel crâmpei de chip al lui Dumnezeu din om să crească spre desăvârşire să tindă spre asemănarea cu Dumnezeu. Educatorul devine astfel un coautor în creaţie. El creează un om nou, un om deplin, un om capabil de a fi, într-adevăr, un rege al creaţiei. Un educator adevărat devine colaborator al lui Dumnezeu în procesul creaţiei. El este chemat, alături de îngerii lui Dumnezeu, să prăşească, să îngrijească, să plivească, să ferească de boli şi dăunători lujerul de suflet ce i se încredinţează spre educaţie. Am putea spune că un copil încredinţat cuiva spre educaţie este un talant dat de Dumnezeu acelui educator. Dacă va lăsa acel talant aşa cum îl primeşte, înseamnă că-l îngroapă în pământ sau îl lasă ca să se afunde singur în pământ. La judecata supremă va da seamă de nepăsarea, comoditatea de care s-a făcut vinovat înaintea lui Dumnezeu, a societăţii şi, mai ales, a celui încredinţat spre educaţie. Cel care îşi face datoria cu adevărat, din talanţii primiţi reuşeşte să facă adevărată comoară. Talantul „educat" creşte, se dezvoltă în tot ceea ce are el mai frumos şi mai nobil. La rândul său va deveni el însuşi educator pentru alţii, astfel încât ceea ce a primit va fi multiplicat la nesfârşit. Fericit va fi acel educator, care se va prezenta la tronul Judecătorului Suprem şi va putea spune: „Doamne, cinci talanţi mi-ai dat dar m-am străduit şi eu, înjugând zilele cu nopţile, trudind cu sudoare şi speranţă, cu dor nestins de a face voia Ta, de a-Ţi fi slugă credincioasă, de multe ori umilit, de multe ori nerăsplătit şi am făcut din ei zece talanţi. Primeşte-i, Doamne, întru împărăţia Ta, căci sunt frumoşi, sunt strălucitori, fără pată de rugină sau de murdărie, aşa cum Tu îi doreşti întru vistieria Ta!" Răspunsul, - şi răsplata în acelaşi timp -, ni-l dă tot Sfânta Scriptură: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost pusă, peste multe te voi pune! Intră întru împărăţia Mea!" Mi se pare că aceasta este cea mai potrivită actualizare a pildei talanţilor. Ce răsplătire mai sublimă poate avea educatorul decât aceasta?

Al doilea subiect care participă la actul educaţiei este cel educat, respectiv copilul. El este îngerul încătuşat în materie care trebuie ajutat, asemenea sculptorului, de către educator, să se elibereze şi să-şi ia zborul spre înălţimi. De fapt, prin educaţia copilului nu se face altceva decât se împlineşte porunca Mântuitorului: „Lăsaţi copiii să vină la Mine şi nu-i opriţi pe ei!" Ori, tocmai pentru a fi „lăsaţi", ei trebuie descătuşaţi din tot felul de porniri spre cele rele, venite fie din interiorul lor, ca izbucniri ale unor tare genetice, fie însuşite din mediul, respectiv anturajul în care trăiesc. Ajutându-l pe copil să conştientizeze ceea ce este bine şi ceea ce este rău, ce atitudine trebuie să aibă faţă de un aspect sau altul al realităţii, educatorul îl învaţă pe copil să facă primii paşi spre Dumnezeu. Aici însă trebuie să se manifeste cu intensitate convingerea religios-morală a educatorului, fiindcă ea va forma fondul sufletesc al copilului, pe care se va clădi întreaga lui structură de mai târziu. Atâta vreme cât educatorul va reuşi să-l convingă pe copil că toţi oamenii sunt fraţi între ei, fii ai aceluiaşi Tată, — Dumnezeu —, şi ca atare el trebuie să se comporte ca un frate faţă de ceilalţi şi ca un fiu adevărat faţă de Dumnezeu, educatorul i-a predat copilului alfabetul bunei-cuviinţe, cu care va descifra toate tainele vieţii şi ale comportamentului socio-uman. Copilul este o fiinţă religioasă din naştere şi ca atare sentimentul religios trebuie cultivat cu stăruinţă. Prin el, copilul îşi va subordona pe parcurs toate celelalte sentimente, pasiuni şi porniri firesti copilăriei; prin el îşi va contura idealul în viaţă. Copilul va fi ajutat să înţeleagă pe-ncetul că deasupra tuturor este ochiul lui Dumnezeu, care veghează asupra lumii în general şi asupra fiecăruia în special, că faptele, vorbele şi gândurile noastre sunt scrise acolo, sus, în cartea vieţii şi de ele vom da seamă în faţa Dreptului Judecător. Copilul va înţelege că nimic din ceea ce face bine în lume nu va rămâne nerăsplătit, după cum nimic din ceea ce face rău nu va rămâne nepedepsit. Copilul îşi va forma pe-ncetul convingerea că în fiecare semen al său trebuie să vadă nu numai un frate, ci pe însuşi Hristos întrupat şi să se comporte ca atare. De mare importanţă vor fi pentru formarea lui artele şi în primul rând muzica. Cântările cu conţinut religios îi înalţă sufletul. Alături de arte, dar în primul rând, copilul îşi va însuşi rugăciunea. Ea este vorbirea cu Dumnezeu. Dacă omul va învăţa de timpuriu să vorbească cu Dumnezeu, el nu se va mai simţi singur pe tot parcursul vieţii lui. Lui Dumnezeu va învăţa să-şi spună bucuriile şi necazurile, înălţările şi decăderile, Lui îi va cere ajutor. Participarea copilului la slujbele din duminici şi sărbători alături de părinţi şi bunici, respectiv alături de educatori, dă altă dimensiune formării lui. Biserica este casa lui Dumnezeu, iar cel ce merge la biserică se întâlneşte acolo cu Dumnezeu în rugăciune. Ce bucurie mai mare este pentru un tată decât aceea de a-şi vedea copiii şi nepoţii păşindu-i pragul casei în sărbători! Câtă mâhnire trăieşte un părinte, când trec sărbătorile şi nici unul dintre copiii lui nu s-au învrednicit să-i calce pragul, să-i deschidă uşa şi să-i dea bineţe şi îmbrăţişare! Orice scuză e de prisos! Dumnezeu ne iubeşte şi ne vrea. El bate la uşa sufletului fiecăruia dintre noi. Depinde de noi dacă-i deschidem sau nu. Dacă-I deschidem, El va intra şi va cina, dacă nu-I deschidem. El se va duce mâhnit la altă casă.

Prin strădania şi lucrarea educatorului, copilul îşi va forma de timpuriu un univers al lui. Dacă în mijlocul acestui univers va fi Hristos, atunci scopul educaţiei este atins. În şcoală, copilul va fi ajutat să-şi răspundă la nenumăratele întrebări inerente vârstei căutărilor. Aici este datoria educatorului cultivat de a ajuta sufletul copilului să crească mai departe, iar educaţia primită din familie să se maturizeze, să se fundamenteze şi să capete rezistenţă. Puiul de om devine tânărul frumos şi plin de idealuri, capabil de a lupta pentru realizarea lor până la sacrificiul suprem. Aici rolul educatorului este enorm. Dacă el va şti să informeze corect, să orienteze spre valorile supreme, universal valabile, tânărul va deveni un om deplin înarmat cu tot ceea ce-i trebuie pentru a străbate viaţa cu conştiinţa nepătată, cu sufletul puternic de a zbura spre înălţimi, până la Dumnezeu. Un rol deosebit de important în această fază a procesului de educaţie îl constituie exemplul propriu. Atâta vreme cât elevul va vedea în învăţătorul, respectiv profesorul său, omul ideal, pe care simte nevoia să-l imite, el va avea un reper după care se va orienta tot restul vieţii.

Din cele câteva aspecte enunţate mai sus înţelegem mai bine cât de sublimă este arta educaţiei, arta formării omului şi cât de mare este responsabilitatea educatorului în faţa societăţii, în faţa individului primit spre educaţie, dar mai ales în faţa lui Dumnezeu.

Pr. AL. STĂNCIULESCU-BÂRDA

Lumea ca loc teologic

(Urmare din pag. a 2-a)

Princeton Seminary Bulletin, vol. XIX, Nr. 2, 1998, p. 132.).

În ce constă, aşadar, deplasarea ori schimbarea de loc a omului? În aceea că în loc să se vadă pe sine în faţa lui Dumnezeu, dependent de Dumnezeu în toate, el a ajuns să se creadă egalul lui Dumnezeu sau să-L înlăture pe Dumnezeu şi să ocupe el locul divinităţii. Această uzurpare a poziţiei divine de către om, care este deplasare şi descentrare (oarbă) în acelaşi timp, reprezintă începutul tragediei umane cu implicaţii de proporţii cosmice deja vizibile şi previzibile.

Remediul deci? O replasare a tuturor lucrurilor în poziţia proprie lor, în poziţia lor iniţială (lucru ce poate fi deja uitat, în consecinţă — irealizabil dacă se face independent de Dumnezeu), şi mai ales a omului ca fiinţă dependentă şi ascultctoare de Dumnezeu, o cultivare constantă a simţului contemplativ din noi care ne poate ajuta să înţelegem în mod adecvat rostul fiecărui lucru în univers potrivit menirii sale date de Dumnezeu.

Contemplarea este însă o formă mai avansată a metodei observaţiei (pentru că în contemplare se include şi rugăciunea), observaţie a lucrurilor ce a caratcerizat modul de studiere a naturii la filosofii empirici din vechea Grecie. De aceea când Socrate a fost în rebat de unde are atâta cunoştinţă, el a răspuns cu simplitate: „din lucrurile care nu ştiu să mintă", fapt ce presupune, desigur, o foarte atentă observare a lor, atât a fiecărui lucru în sine, cât şi în contextul său.

Observaţia care, de altfel, şi una din metodele de bază cu care operează ştiinţa. Singura problemă este că atunci când vorbim de ştiinţă, observaţia nu este asociată cu ideea de Dumnezeu, ca la vechii greci, ci dimpotrivă, e detaşată de credinţa în Dumnezeu; de aceea ea nu poate fi contemplaţie, în sensul autentic al cuvântului, de aceea rezultatul acestui tip de observaţie a adus omenirea în stadiul deplorabil de azi, dacă ne gândim la crizele şi riscurile în care se află aceasta.

Adevărata problemă constă în faptul că ştiinţa, respingând ideea de Dumnezeu, nu încearcă să înţeleagă rostul dat de Dumnezeu fiecărui lucru, ci pornind de la aceeaşi idee de descifrare a rostului atribuie ea un rost fiecărui lucru. Ori, omul nu poate atribui nimic nici unui lucru câtă vreme, cum am menţionat, el nu cunoaşte alcătuirea tainică, intrinsecă a lucrului cu posibilităţile sale totale.

Atribuirea pe care omul o face lucrurilor este deci o misatribuţie, bazată pe lipsa de înţelegere adecvată, pornită, cum am spus, din uzurparea poziţiei divine de către om.

Aşadar, remediul situaţiei actuale constă, pe scurt, în revenirea omului la Dumnezeu.

Şi primii paşi în această direcţie au început deja să se facă, aşa cum ne-o spun înşişi oamenii de ştiinţă, ca atunci când, analizând situaţia lumii de azi, conclud că ştiinţa se află bătând la porţile teologiei (Karl Giberson, „The Anthropic Principle: A Postmodern Creation Myth?", în Journal of Interdisciplinary Studies, vol. IX, Nr. 1/2, 1997,p. 84).

Prin această întoarcere la Dumnezeu, cum ar zice M. Eliade şi Levi-Strauss, s-ar reface armonia universală aşa cum a fost ea concepută şi stabilită de Dumnezeu, şi prin restabilirea armoniei lumea şi-ar recâştiga caracterul ei sacru.

Deci, dacă există un viitor acesta trebuie să fie al spiritului, în sensul în care, profetic, a spus St. John Perse: „nu există altă istorie decât aceea a spiritului".

M. Eminescu: poezia patriotică

La data când revista Familia din Pesta publica poezia De-aş avea, cu cunoscutele cuvinte ale lui I. Vulcan, în manuscrisele tânărului poet, M. Eminescu, figura, tot în anul 1866, poezia în stil folcloric **Doină, doiniţă!:**

Doină, doiniţă!
Şapte-oţele-adu din stele,
Munţii cânte tot a jale,
Vin duşmanii ţării mele;
Vin duşmanii, vin în turme,
Calce-li pustia-n urme.

Poezie patriotică prin excelenţă, poetul invocă apele să ţie calea duşmanilor ţării, iar Doina personificată să-şi încingă trupul cu arme şi sufletul cu vitejie, să încalece pe cal şi să le ţină calea:

Nu-i lăsa să treacă malul,
Stai ca stânca, stai ca dealul
Şi, de-or trece, moartea-i secе,
Luptă-te ca doisprezece,
Stânca stă, iar apa trece.

Sunt în această poezie accente de mânie şi ură, ce vor reveni şi în cele din urmă poezii eminesciene. Pe duşmani:

Foametea din urmă-i mâie,
Holera calea li ţie.

Cele patru strofe de câte şase versuri ale poeziei încep cu invocaţia: **Doină, doiniţă!**, o repetiţie obsesivă, insistentă, făcând apel astfel la cântecul specific poporului nostru, în care se tălmăceşte inima românului, în cuprinsul intrinsec al dorului, a cărui semnificaţie nu poate scăpa cititorului.

În acelaşi an se înscrie şi poezia **Din străinătate**, în care poetul cântă locul copilăriei, Ipoteştii Botoşanilor, codrul de la Baisa şi apa Drăzleucăi:

Aş vrea să văd acuma
natala mea vâlcioară,
Scăldată în cristalul pârâului
de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam
odinioară:
A codrului tenebră, poetic
labirint.

Însă mama lui i-a spus:

Dar mă tem că mi-i pricepe
Şi-o să creşti şi vei începe
Cum că codrii nu te-ncap
Şi vei lua lumea-n cap...

Şi, în acelaşi an, reluând sintagma lui Andrei Mureşanu, ca dovadă că peste aproape douăzeci de ani, ecoul acesteia era viu printre românii ardeleni, tânărul poet, ce se afla la Blaj, îndemna la redeşteptare naţională în numele Dreptăţii:

Deşteaptă-te, române, preot al
libertăţii,
Nu plânge pe cenuşa geniilor
străbuni,
E timp să nalţi stindardul
în numele Dreptăţii,
E timp să-ţi calci tiranii,
e timp să te răzbuni.

Tot acum a publicat oda: **La Bucovina:**

N-oi uita vreodată,
dulce Bucovină,
Geniu-ţi romantic, munţii în
lumină,
Văile în flori,
Râuri resăltânde printre stânce
nante,
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste câmpii-n zori.

Poezia **La Bucovina**, acest cântec de slavă, e mai mult decât un trainic aţaşament, mai mult decât un prinos de recunoştinţă, mai mult decât un tainic legământ, Bucovina e pământul sfânt şi binecuvântat, unde poetul şi-a descoperit vocaţia poetică şi şi-a dobândit conştiinţa propriei sale misiuni:

... ca să cânt în lume
sună un emistih al poeziei!

Aici, la sânul „dulcei Bucovine", ursitorile, — „geniile rele" — descântându-i firul vieţii, i-au menit destinul poetic şi i-au lăsat pacea ca să-şi definească sol'a pe lume, aşa cum mărturisesc versurile, dar şi cum accentua poetul în poemul (postum) Muşat şi ursitorile.

Cealaltă poezie, publicată în 1867: **Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie** e în linia poeziei patriotice a timpului, dar, în special, a versurilor lui D. Petrino — „talent a avut, poet era" — a poeziei acestuia **Invocaţie:**

Deci eu pentru tine,
dulce Bucovină,
Vreau să cânt un cântec
de-nfocat amor,
Căci o dimineaţă splendidă,
senină,
Ţie îţi vesteşte mare viitor,
Umbrele prea sfinte care
dorm în tine,
Dulce Bucovină, se vor
deştepta...

Şi lărgind sfera, şi a inspiraţiei şi a spaţiului geografic, M. Eminescu intona:

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce
Românie,
Ţara mea de glorii,
ţara mea de dor?
Braţele nervoase,
arma de tărie,
La trecutu-ţi mare,
mare viitor!
Viaţă în vecie, glorii,
bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală şi mândrie,
Dulce Românie, asta ţi-o doresc!

Serbarea de la Putna (1871) a fost un nou prilej pentru poet de a-şi exprima sentimentele: „Măsura patriotismului nostru — afirma cu tărie poetul — va fi dată de faptele, pe care vom avea ocaziunea de-a le împlini în viitor...".

Privitor la trăirea şi tensiunea sentimentelor poetului, amintim că din timpul acestei sărbători datează numeroase versuri, fie organizate în poezii, fie strecurate în proiectele pieselor de teatru. Citâm câteva versuri din imnul La arme, simbol al căilor realizării idealului de unitate naţională:

Din laur nemuritoare ramuri,
O ţară pune-n frunte azi.
Şi-n tricolorul mândrii flamuri
Să-nfăşuri pieptul tău viteaz.
Şi smulge spada ta din teacă
Şi-ţi cheamă toţi copiii tăi.
Şi la război cu dânşii pleacă
Cu fii de şoim şi fii de zmei...

Să amintim articolele publicisticii eminesciene pe această temă, n-avem la îndemână spaţiul grafic, pe care l-am dori, doar două citate: „Oricare cetăţean are datoria de a se ocupa de viitorul patriei sale"; „Patriot e omul care contribuie la bunăstarea şi înflorirea tuturor elementelor din ţara sa; prin ridicarea simultană a tuturor, patria se ridică".

Cu Scrisoarea III, poetul se aşează în inima creaţiei sale poetice; o variantă se numea chiar: **Patria şi patrioţii**. Prima parte, inspirată din istoria lui I. Hammer, legenda creşterii împărăţiei otomane, a fost prelucrată şi poetizată de poet; a doua parte: convorbirea dintre Mircea şi Baiazid sfârşeşte cu bătălia de la Rovine, iar trecerea spre ultima parte o face acea „minune poetică" (L. Blaga), fragmentul folcloric „De din vale de Rovine", cu versul vestind biruinţa: **Şi să ştii că-s sănătos**, pentru a pune în anticlimax ultima parte: critică societăţii vremii.

Şi nu este fără semnificaţie faptul că poetul a reprodus textul poeziei în ziarul Timpul, pe care îl conducea atunci, în chiar ziua de 10 mai 1881.

Patriotismul voievodului Mircea cel Bătrân e expresia propriului patriotism eminescian:

Eu îmi apăr sărăcia şi nevoile şi
neamul.

Evocarea chipului lui Ştefan cel Mare şi Sfânt în atâtea poezii eminesciene arată dragostea şi ataşamentul poetului faţă de Eroul Moldovei, ca în schiţele de imn: Ştefan cel Mare (1883):

Ce zgomot de bucium şi arme.
ce val!
Când Ştefan se suie călare pe cal
Răspunde Suceava din urmă,
Şi nimeni nu ştie cum tu ai ajuns
Să ştii de ce munţii săgeată-ai
pătruns —
Şi-a codrului cale se curmă.

Răsună pământul de tropotul des,
De-atâta oştire de munte, de şes,
Răspunde sunare din nouri;
Cu sunet de bucium la munte
şi plai,
C-o oaste întreagă călare pe cai,
Cu steaguri cu semne de bouri.

„E mică ţărişoara noastră — constata poetul — îi sunt strâmte hotarele, greutăţile vremurilor au ştirbit-o; dar această ţară mică şi ştirbită e ţara noastră, e ţara românească, e patria iubită a oricărui suflet românesc (...) S-o facem mare pe ţărişoara noastră, prin roadele muncii noastre şi prin mărimea vrednicilor noastre (...)".

„Un popor — insista poetul — este o unitate psihologică dată, un subiect cu o conştiinţă de sine unitară, oricât de împărţit ar fi din punct de vedere statal. Această conştiinţă de sine îşi are conţinutul său spiritual: limba, literatura, obiceiurile, religia".

Evocarea istoriei naţionale („Fără cultul trecutului nu există iubire de ţară"), o întâlnim în multe poezii, culminând cu Doina (1883). Poetul consideră că unirea totală şi deplină a românilor şi consolidarea „statului naţional" în hotarele lui firesti, istorice, geografice şi etnice, se întemeiază pe spiritualitatea atât de originală a poporului nostru, fiind „identic în toate părţile pe care le locuieşte, popor cinstit, inimos, capabil de adevăr şi patriotism". Mesajul poetului rămâne de înfăptuit: „S-o facem mare pe ţărişoara noastră", căci, peste timp, mesajul e actual şi azi: „Dacă fiii tăi ar fi fost uniţi totdeauna, atunci şi pământul tău strămoşesc rămânea unul şi nedespărţit":

De la Nistru pân' la Tisa
şi
De la munte pân' la mare şi la
Dunărea albastră.

GRAŢIAN JUCAN

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. VISARION RĂŞINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârşit următoarele:

- **1 IANUARIE 1999** — P.S. Sa a săvârşit Liturghia arhierească în Catedrală, hirotesind întru iconom pe P.C. Pr. Aurel Pavel şi întru sachelar pe P.C. Pr. Ioan Trifan, slujitori ai Catedralei.
  — A luat parte la recepţia oferită de către *Î.P.S. Mitropolit ANTONIE*, cu prilejul Anului Nou la Reşedinţa Mitropolitană.
  —Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- **2 IANUARIE a.c.**, — P.S. Sa a slujit Vecernia în Catedrală.
- **3 IANUARIE a.c.** — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie arhierească în Catedrală.
  — Vizitează canonic bisericile parohiale din Săcădate şi Colun, prot. Avrig.
- **5 IANUARIE a.c.** — P.S. Sa a luat parte, la Biblioteca ASTRA Sibiu, la manifestările omagiale prilejuite de împlinirea a 130 de ani de la apariţia revistei „Transilvania", prezentând mesajul **Î.P.S. ANTONIE.**
  — Seara a slujit Pavecerniţa Mare şi Litia în Catedrală.
- **6 IANUARIE a.c.** — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Catedrală şi sfinţirea Apei celei mari cu prilejul Bobotezei.
  — A făcut o vizită protocolară d-lui ing. Ion Popescu — prefectul judeţului Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia în Catedrală.
- **7 IANUARIE a.c.** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica Sf. Ioan Botezătorul din Sălişte-Grui, cu prilejul hramului, rostind cuvânt de învăţătură. A săvârşit sfinţirea apei şi parastasul pentru otitori.
  — În aceeaşi zi, P.S. Sa a cercetat canonic bisericile parohiale din Sibiu-Turnişor, Cristian şi Săcel, prot. Sălişte.
- **9 IANUARIE a.c.**, — P.S. Sa a vizitat cononic biserica „Pogorârea Sf. Duh" din Dealul Oancei — prot. Sibiu şi „Sf. Evanghelist Luca" (Str. Lungă) din Sibiu, aflată în şantier de restaurare a picturii.
  — Seara a săvârşit Vecernia în Catedrală.
- **10 IANUARIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit arhiereasca liturghie în biserica „Sf. Nicolae" din oraşul Tălmaciu, jud. Sibiu rostind un bogat cuvânt de învăţătură. A cercetat parohiile Feltrinelii şi Înălţarea Domnului (Mihai Viteazul) din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi la slujba Utreniei.
  — Seara ia parte la dineul oficial oferit de conducerea Căminului Spital „Dr. Karl Wolf" din Sibiu, rostind un cuvânt adecvat.
  — S-a întâlnit cu Eminenţa Sa Dr. Christoph Klein — episcop al Bisericii Evanghelice C.A. din România.
- **12 IANUARIE a.c.**, — P.S. Sa a participat la Şedinţa Consiliului profesoral al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **15 IANUARIE a.c.**, — P.S. Sa a slujit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

Comunicat

În ziua de 28 ianuarie 1999 a continuat la Blaj, sediul mitropolitan al Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică, dialogul dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică.

Comisia Ortodoxă Română a fost compusă din: Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei (preşedinte), Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Vadului, Feleacului şi Clujului, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei (vicepreşedinte), P.S. Ioan al Oradiei, P.S. Episcop Timotei al Aradului, P.S. Episcop Ioan al Covasnei şi Harghitei, P.S. Episcop Teofan Sinaitul, Vicar-Patriarhal, şi P.S. Visarion Răşinăreanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Comisia Greco-Catolică a fost compusă din: Î.P.S. Mitropolit Lucian, Arhiepiscop de Alba Iulia şi Făgăraş (preşedinte), Î.P.S. George, Arhiepiscop de Cluj-Gherla (vicepreşedinte), P.S. Episcop Ioan al Maramureşului, P.S. Episcop Alexandru de Lugoj, P.S. Episcop Virgil de Oradea, P.S. Florentin, Episcop Auxiliar de Cluj-Gherla.

Din partea Vaticanului a asistat Excelenţa Sa Mons. Francesco Pio Tamburrino.

Cea de-a doua întâlnire a Comisiilor de dialog s-a desfăşurat în acelaşi climat de deschidere, frăţietate şi sinceritate. Ne bucurăm de roadele şi de paşii concreţi făcuţi prin dialog.

1. Reafirmăm principiile de dialog stabilite împreună, la Bucureşti, în întâlnirea din 28 octombrie 1998, şi anume:
— renunţarea ocupării prin forţă a unor locaşuri de cult;
— renunţarea la acţiunile juridice sau legislative;
— renunţarea la orice formă de prozelitism;
— rezolvarea prin dialog a folosirii locaşurilor de cult.

2. Întrucât partea Ortodoxă a legat trimiterea invitaţiei din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române către Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea în vederea vizitei în România de retragerea tuturor acţiunilor juridice până la data de 22.02.1999, partea Greco-Catolică propune soluţionarea prioritară pe calea dialogului a conflictelor care au dus la începerea acestor acţiuni juridice şi astfel toate procesele vor înceta. Sperăm că această diferenţă de vederi se va rezolva ulterior.

3. Ţinând seama, pe de-o parte, că în marea majoritate a bisericilor foste greco-catolice se închină credincioşi foşti greco-catolici care astăzi sunt şi se declară ortodocşi, şi, pe de altă parte, că încă mai există comunităţi minoritare greco-catolice care nu dispun de un locaş de cult:

a. Partea ortodoxă se obligă să recunoască de facto că cele peste 100 de locaşuri de cult care în 1989 se aflau în posesia comunităţilor ortodoxe şi care acum se află în posesia şi folosinţa comunităţilor greco-catolice rămân astfel în continuare, indiferent de modul în care au fost obţinute, şi nu vor alcătui obiectul unor revendicări ortodoxe.

b. Comisiile mixte locale vor continua negocierile pentru ca în localităţile rurale unde există o parohie greco-catolică constituită şi dacă există mai multe locaşuri de cult în posesia majorităţii ortodoxe, aceasta din urmă să analizeze posibilitatea de a-i oferi parohiei greco-catolice unul din locaşuri prin consensul preotului şi credincioşilor din localitatea respectivă.

Partea greco-catolică solicită acelaşi lucru şi în localităţile urbane, inclusiv cele două Catedrale din Baia Mare şi Oradea, solicitări cu care partea ortodoxă nu este de acord.

c. Aceste negocieri trebuie încheiate în toate eparhiile cât mai curând cu putinţă pentru a face posibilă participarea părţii ortodoxe la o nouă etapă a dialogului internaţional ortodox-catolic.

d. În localităţile cu un singur locaş de cult, să se caute o soluţie acceptabilă pentru ambele părţi.

În acest sens s-a convenit să se constituie comisii locale în toate eparhiile, pentru continuarea dialogului şi la nivel local.

Ierarhii celor două Biserici, Ortodoxă şi Greco-Catolică, îndeamnă, prin acest comunicat, clerul şi credincioşii la împăcare, înţelegere şi bunăvoinţă la nivelul comunităţilor locale.

Următoarea întâlnire va avea loc în ziua de 10.06.1999 la Mânăstirea Râmeţi jud. Alba.

Rugăm pe Domnul Păcii să ne binecuvinteze străduinţile, spre a izbuti să depăşim dificultăţile inerente unui astfel de dialog, pentru ca să ajungem la un final plăcut lui Dumnezeu.

COMISIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ COMISIA GRECO-CATOLICĂ

Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului

Potrivit rânduielilor statutare bisericeşti, I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, în calitate de Preşedinte, a convocat Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului în sesiunea anuală de lucru în ziua de 24 ianuarie 1999.

Ca şi în ceilalţi ani ea a fost precedată de o şedinţă a Consiliului Eparhial. Şedinţa a avut loc la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu, sâmbătă, 23 ianuarie 1999.

Sub preşedinţia I.P.S. Mitropolit Antonie, Consiliului i-au fost prezentate Rapoartele de activitate pe anul 1998 şi anume:

Raportul sectorului ad-tiv bisericesc, întocmit şi susţinut de P.C. Pr. cons. Simion Săsăujan: Raportul sectorului economic, întocmit şi susţinut de P.C. Arhid. cons. Ezechil Oancea; Raportul sectorului cultural întocmit şi susţinut de P.S. Visarion Răşinăreanu; Raportul sectorului juridic, întocmit şi susţinut de Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, Raportul sectorului Mânăstiri şi Viaţa monahală, prezentat de P.C. Stareţ Irineu — exarhul mânăstirilor. După prezentarea lor şi în urma discuţiilor purtate, rapoartele au fost promovate la cele 5 comisii ale Adunării Eparhiale pentru a fi prezentate în plenul acesteia a doua zi. Consiliul Eparhial a rezolvat totodată şi alte probleme, cu caracter administrativ, bisericesc şi misionar, legate de viaţa bisericească a Arhidiecezei Sibiului.

A doua zi, duminică, 24 ianuarie a.c., împreună cu un sobor alcătuit din Consilierii Eparhiali şi din protopopii eparhiei, P.S. Visarion Răşinăreanu a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Răspunsurile liturgice au fost date de către un grup de studenţi teologi sub conducerea teologului Taloş Călin din anul III.

A fost săvârşită apoi slujba de Te Deum cu invocarea Sf. Duh.

În sala de şedinţă din noua Reşedinţă s-au desfăşurat lucrările Adunării Eparhiale.

După rostirea rugăciunii „Împărate ceresc" se face apelul nominal al membrilor Adunării Eparhiale, după care se trece la alegerea secretariatului. Din încredinţarea I.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop vicar Visarion Răşinăreanu, a deschis lucrările printr-o cuvântare în care, după ce a mulţumit lui Dumnezeu pentru tot ajutorul dat în viaţa şi activitatea Centrului nostru eparhial, a punctat cele mai importante aspecte ale vieţii bisericeşti din Arhiepiscopia Sibiului în anul 1998.

În acest sens P.S. Sa a subliniat faptul că în decursul anului trecut, Centrul Eparhial şi întreaga preoţime din Arhiepiscopie a fost la înălţimea chemării Sale şi şi-a adus un aport deosebit la buna desfăşurare a activităţii pastoral-misionare şi filantropice a Arhiepiscopiei Sibiului. În continuare, s-a trecut la prezentarea rapoartelor întocmite de către cele cinci comisii menţionate mai sus şi anume:

Raportul sectorului economic, raportor dl. dr. Nicolae Suciu care, după ce a supus aprobării contul de execuţei bugetară pe anul 1998, precum şi bugetul veniturilor şi cheltuielilor pe anul 1999, a evidenţiat sursele de venituri: subvenţii de la stat, contribuţii benevole, etc., oprindu-se apoi asupra activităţii atelierului de lumânări, a librăriei eparhiale, a tipografiei diecezane, a caselor de odihnă ale Centrului, cât şi asupra altor activităţi cu caracter economic etc.

Raportul sectorului canonico-juridic, raportor dl. avocat Ioan Moraru, care a scos în evidenţă activitatea desfăşurată pe plan juridic şi concretizată în diverse procese susţinute în anul 1998, pe planul redobândirii unor bunuri aparţinând Bisericii noastre, pe planul consultărilor juridice, precum şi pe planul cercetării şi soluţionării unor reclamaţii şi sesizări.

Raportul sectorului ad-tiv bisericesc, raportor P.C. prof. Grigorie Cernea, care a subliniat activitatea pastoral-misionară a I.P.S. Mitropolit Antonie şi a P.S. Visarion Răşinăreanu, lucrarea caritativ-socială şi filantropică în spitale, azile, penitenciare, orfelinate, precum şi în armată, colecta anuală a F.C.M. şi a Fondului Filantropic Eparhial, viaţa bisericească şi misionară din Arhiepiscopie.

Raportul sectorului cultural, raportor dl. dr. Vasile Iacob, din care reţinem aspecte legate de învăţământul teologic, unde s-a insistat asupra activităţii Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu şi a celor două Seminarii Teologice liceale din Braşov şi Făgăraş, şi a Şcolii de cântăreţi din Făgăraş, a activităţii corpului profesoral şi a studenţilor teologi, apoi la predarea religiei în şcoli şi licee, a activităţii editoriale a Centrului Eparhial, a conferinţelor preoţeşti precum şi asupra altor activităţi cu caracter cultural-bisericesc.

P.C. Arhim. Irineu Duvlea a dat citire raportului privind viaţa monahală din Arhiepiscopia Sibiului pe 1998.

Pe marginea rapoartelor au luat cuvântul P.S. Visarion Răşinăreanu, P.C. Simion Săsăuan, consilier bisericesc, dl. prof. dr. Ovidiu Moceanu — Braşov, P.C. Arhid. Ezechil Oancea — consilier economic, P.C. Pr. prof. dr. Ilie Moldovan ş.a.

Adunarea Eparhială a hotărât ca începând din acest an în sâmbăta I din Sf. şi Marele Post (sâmbăta lui Toader) să se facă în Arhiepiscopia Sibiului parastas pentru toţi binefăcătorii ştiuţi şi neştiuţi ai Arhiepiscopiei. S-a hotărât, de asemenea, înfiinţarea unei Comisii Misionare la nivel de Eparhie şi care se va ocupa cu problemele misionare şi de apărare a credinţei ortodoxe.

Cuvântul de încheiere a fost rostit de către P.S. Visarion Răşinăreanu, care a mulţumit tuturor ostenitorilor Centrului Eparhial şi de la Centrele protopopeşti pentru munca depusă în anul 1998, tuturor C. preoţi care şi-au înţeles chemarea, deputaţilor eparhiali pentru participarea la lucrări, făcând tuturor cele mai bune urări.

P.S. Sa a supus la vot cele cinci referate, care au fost aprobate în unanimitate.

La agapa oficială de la Reşedinţa Mitropolitană a fost prezent I.P.S. Mitropolit Antonie, care a rostit un bogat cuvânt de învăţătură adresat tuturor celor prezenţi, luând astfel sfârşit lucrările Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului pe anul 1998.

PARTICIPANT,

PROGRAMARE DE CONCURS

În condiţiile obişnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarea parohie vacantă:

PROTOPOPIATUL ROMÂN ORTODOX - FĂGĂRAŞ

— Parohia LOVNIC

Termen de concurs: 1.II.1999 — 1.III.1999

Cei care doresc să ocupe acest post îşi vor înainta cerere în termenul legal la Oficiile protopopeşti anexând adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. Prot. ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

P.C. protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona, vechimea în funcţia anterioară, examene absolvite, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situaţia socială (domiciliul, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termen de contestaţie: 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE
Arhiepiscop şi Mitropolit

Consilier ad-tiv. bis.,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

❁ Editura „Humanitas" publică vol. III **„Ghidul creştinului ortodox de azi"**, de Vasile Răducă (preotul paroh al bisericii Kretzulescu, Bucureşti, 1998, 213 pag.).

„Ghidul părintelui Vasile Răducă s-a născut din întrebările noastre, ale celor lipsiţi de şansa unei educaţii religioase: întrebări cu răspunsuri simple, despre prescripţiile creştine pentru viaţa de fiecare zi, şi întrebări dificile, despre sensul acestor prescripţii şi dogme care le-a generat.

Explicate cu răbdare şi interpretate din perspectiva vremurilor de azi, străvechile norme ale Bisericii ortodoxe devin uşor de înţeles şi, poate, uşor de urmat".

Acest ghid, este foarte bun şi de folos în teologia ortodoxă. Priveşte creştinismul şi Biserica în general, Biserica ortodoxă română în special, persoanele venerate de Biserică şi obiectele de cult, cultul religios, timpul sacru şi sărbătorile, Sf. Taine şi Ierurgiile, viaţa morală, viaţa şi moartea.

Este o carte care se vrea folositoare pentru necunoscătorii în teologie şi reuşeşte într-adevăr să fie.

* * *

❁ Am primit, recent, o carte de studii, de C. Gh. Marinescu, **„Din lupta pentru independenţa şi unitatea de stat a Românilor"**, (Iaşi, vol. 59, Centrul de Istorie şi civilizaţie europeană 1998, 441 pag.).

Este o carte mare, plină de învăţăminte şi date privitoare, mai ales, la românii din Transilvania. Cine doreşte să fie la curent cu problema aceasta, trebuie neapărat să treacă prin cartea profesorului Marinescu.

Iată ce scrie I. C. Brătianu:

„[Unirea din 1918] se întemeiază pe fiinţa însăşi a neamului românesc, care de aproape două mii de ani, în mijlocul tuturor vitregiilor vremii, a ştiut să-şi păstreze neatins caracterul de conştiinţă naţională ... Ea e voită de nevoile neamului românesc, care nu poate trăi despărţit şi care, numai prin unirea laolaltă a fiilor lui, îşi poate îndeplini, cu folos pentru omenire şi cu strălucire pentru el, misiunea civilizatoare în această parte a lumii".

Această carte îşi merită lectura atentă a specialiştilor, deoarece pune în prim plan independenţa şi unitatea românilor cu cauzele şi rezultatele ei.

* * *

❁ La editura Humanitas a apărut lucrarea **„În căutarea unei lumi mai bune"**, conferinţe şi eseuri din trei decenii, de Karl R. Poper, traducere din germană de Anca Rădulescu (Ed. Humanitas, Bucureşti 1998, 251 pag.).

„Fascinante prin limbajul lor viu şi limpede, conferinţele şi eseurile reunite de autor în această culegere sunt reprezentative pentru universul tematic poperian, pendulând între epistemiologie şi filozofia socială. Iată câteva titluri din volum, subsumat ideii că tot ce vieţuieşte este „în căutarea unei lumi mai bune". Cunoaşterea şi modelarea societăţii, Logica ştiinţelor sociale, Despre impactul culturilor, O teorie obiectivă a comprehensiunii istorice, Cum văd eu filozofia, În ce crede Occidentul".

Este o carte în general plină de lucruri esenţiale, în aparenţă foarte stranii cititorului obişnuit, dar în fapt se dovedeşte până la urmă a fi foarte la îndemâna oricui. Autorul este mereu în dezlegarea unor sensuri şi într-o nouă perspectivă a sensurilor. Cartea are trei capitole mari: Despre cunoaştere, Despre istorie şi al treilea: Consideraţii recente furate din diverse surse, de la alţii.

E, de fapt, încercarea de a pune pe literă nouă o gândire veche, ceea ce şi reuşeşte.

O recomandăm ca pe o carte nouă şi folositoare celor ce scriu cărţi.

* * *

❁ P. W. Atkins publică **Regatul periodic, O călătorie pe tărâmul elementelor chimice,** traducere de Elena I. Burlacu, editura Humanitas, Bucureşti, 1998.

„Seria SCIENCE MASTER, publică simultan, în peste 25 de limbi, va cuprinde 12 cărţi de difuzare a informaţiei ştiinţifice într-o formă activă, accesibilă publicului larg.

Oamenii de ştiinţă eminenţi din domenii ce merg de la astrofizică până la zoologie îşi fac cunoscute aici ideile şi teoriile cele mai noi".

Iată ce spune Daniel C. Dennett: „Eu văd acest proiect ca pe un năvod aruncat peste lume. Recolta va fi următoarea generaţie de gânditori şi oameni de ştiinţă ai planetei noastre".

„P. W. Atkins, profesor de chimie şi fizică la Universitatea Oxford, juca rolul ghidului într-o călătorie fantastică în Regatul Periodic al elementelor chimice. Prin imagini memorabile, analogii surprinzătoare ale unor englezi, domeniul chimiei, la prima vedere arid, capătă viaţă.

Geografia, istoria, legislaţia şi instituţiile guvernamentale — toate acestea ţinând de regatul tabelului periodic al elementelor, cu peste o sută de regiuni — explică pe înţelesul tuturor alcătuirea noastră şi a cosmosului".

E o carte de chimie, dintre cele mai interesante. Poate chema la descoperirile sale pe orice cititor. Cu atât mai mult cu cât face din descoperiri un mod de atracţie. Sunt chemaţi toţi tinerii să ia parte, împreună cu autorul la descoperirile sale.

Urăm tuturor succes!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P.S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în alta valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147

SIBIU

1 şi 15 februarie

Nr. 5—8

1999

ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI

În viaţa Domnului Hristos, s-au respectat cerinţele exprimate de Dumnezeu prin Moise. Un prim moment deosebit a avut loc în a opta zi de la naştere, când pruncului sfânt i s-a dat numele de Iisus, ceea ce însemnează Mântuitor, aşa cum hotărâse îngerul.

Potrivit celor afirmate de Sf. Tradiţie, toată partea bărbătească ce deschide pântecele sfânt lui Dumnezeu este. Aceasta cu atât mai vârtos este, cu cât cel născut din Fecioară este Fiul Celui fără de început, Cuvântul cel mai înainte de veci, născut din Tatăl (irmosul Întâmpinării). Cu toate că zămislirea şi naşterea lui Iisus s-a făcut mai presus de fire, prin umbrirea Duhului Sfânt, Preasfânta Fecioară Maria s-a supus întru toate legii curăţirii după naştere.

În conformitate cu cele grăite de Domnul prin Moise, la 40 de zile după naştere, Fecioara Maria, însoţită de dreptul Iosif, a plecat cu pruncul Iisus, spre a-l prezenta în templul din Ierusalim, odată cu ofranda stabilită, doi pui de porumbel. Pentru cei săraci, legea prevedea câte un porumbel, pentru arderea de tot şi respectiv pentru păcat.

Deşi drumeţi, Preacurata Fecioară cu faţa aplecată asupra pruncului, protejat de arşiţă şi de praful drumului cu o mahramă, prezentarea la templu nu a avut loc fără a fi sesizată. De abia sosiţi în faţa templului şi toată taina care se părea că învăluie prezenţa lor acolo s-a desvelit, căci deasupra pruncului a apărut o lumină vie, care i-a cuprins întreaga lui fiinţă. Un bătrân, gârbovit de zile, foarte cucernic, dreptul Simeon, stăruia în preajma templului, cu nădejdea că i se va împlini făgăduinţa dată de sus. Spera că nu va muri, până ce nu se va învrednici să-l vadă aievea cu ochii săi pe Mesia, mult dorit de patriarhi şi proorocit de profeţi. Întâmpinând-o pe Preasfânta Fecioară, dreptul Simeon a luat pruncul din braţele maicii sale şi cu toată căldura sufletului său şi cu faţa spre templu, a rostit imnul de slavă şi de mulţumire adresat lui Dumnezeu: „Acum slobozeşti pe robul tău, Stăpâne, după cuvântul tău în pace, că ochii mei văzură mântuirea ta, care ai gătit-o înaintea feţei tuturor noroadelor. Lumină spre descoperirea neamurilor şi spre slava poporului tău Israil" (Luca 2, 29—32). Rostite, acestea au produs uimire în sufletul Fecioarei Maria, precum şi al dreptului Iosif, pe care bătrânul Simeon i-a binecuvântat. Cu glas proorocesc a continuat apoi acesta atât asupra pruncului Iisus, cât şi asupra Maicii sale. A spus despre Iisus, că va fi spre ridicarea şi spre căderea multora dintru Israil. Acestea aveau să fie după cum vor şti şi vor voi să asculte sau nu vor voi să asculte de cele ce le va propovădui Iisus. Unii vor fi moşteni ai împărăţiei cerurilor, iar ceilalţi vor rămânea în afara acestei împărăţii. Cu ochi de înainte-văzător, i-a prezis Fecioarei Maria, că prin sufletul ei va trece sabie. Avea să fie martoră la patimile şi moartea pe cruce a Fiului său, în floarea vârstei, pentru izbăvirea omenirii din osânda păcatului strămoşesc.

De aceeaşi întâmpinare fericită s-a învrednicit şi proorociţa Ana, în vârstă de mai bine de o sută de ani. După o căsnicie care a durat doar şapte ani, văduvă timp de 84 de ani, nu s-a depărtat de templu, slujind continuu şi vieţuind în post şi rugăciune. După o astfel de îndelungă credincioşie şi aşteptare, s-a învrednicit să-l vadă pe pruncul Iisus, care avea să aducă izbăvirea lui Israil. Despre acestea le-a vorbit tuturor celor de faţă şi — cu pietate — a adus slavă şi mulţumire lui Dumnezeu.

Imnul „Acum slobozeşti..." (Nunc dimittis...) exprimă — în formă succintă — simţămintele strămoşilor: ale patriarhilor, ale psalmistului David, ale proorocului Isaia, evanghelistul Vechiului Testament şi ale celorlalţi proroci. Dat fiind momentul la care a fost rostit acest imn, Louis Bougaud, în a sa monografie „Iisus Hristos" (trad. de C. Ceruleanu, Bucureşti, ed. II, p. 83) l-a apreciat ca fiind cântecul de lebădă al Vechiului Testament. De fapt, imnul acesta a răsunat la încheierea măreţei opere a V.T. Prin apariţia sa în lume, Iisus avea să pregătească începutul — nu peste mult timp — al Liturghiei Noului Legământ dintre Dumnezeu şi om.

Întâmpinarea pruncului Iisus la templul din Ierusalim, la împlinirea fragedei vârste de 40 de zile, de

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

A VIII-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor

Între 3—14 decembrie 1998, în campusul Universităţii din Zimbabwe de la Harare, a avut loc cea de a VIII-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor desfăşurată în atmosfera sărbătorească a Jubileului celor 50 de ani de existenţă a acestui organism ecumenic. Tema Adunării Generale a fost „Reîntoarceţi-vă la Dumnezeu, bucuraţi-vă în speranţă".

Au fost prezenţi o mie de delegaţi ai Bisericilor membre şi patru mii de oaspeţi şi alţi participanţi. Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române, condusă de P.S. Dr. Nifon Mihăiţă, Episcopul Sloboziei şi Călăraşilor, a fost alcătuită din I.P.S. Iosif, Arhiepiscopul ortodox român al Europei Apusene cu sediul la Paris, Pr. Prof. Dr. Aurel Jivi de la Facultatea de Teologie din Sibiu, Pr. Prof. Dr. Ştefan Resceanu de la Facultatea de Teologie din Craiova, Pr. Nicolae Apostola din cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America, Pr. Mihai Lungu de la Serviciul de Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române, Dl. Vlad Cubriacov, membru al Camerei Deputaţilor a Republicii Moldova şi membru al Adunării Eparhiale a Mitropoliei Basarabiei, Domnişoara Iulia Corduneanu, profesoară de religie de la Iaşi şi Domnişoara Codruţa Grădinaru, preparator la secţia Asistenţă Socială de la Facultatea de Teologie din Sibiu. Au mai fost prezenţi Pr. Prof. Dr. Ion Bria, Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniţă şi Pr. Dr. Ioan Sauca din cadrul organismelor ecumenice de la Geneva. De la Facultatea de Teologie din Sibiu au mai participat Pr. Asist. Nicolae Moşoiu, în calitate de consilier teologic şi Domnişoara Veronica Stavilă de la ciclul de studii aprofundate. Din partea Bisericilor Protestante din România au fost prezenţi la Harare Episcopii Laszlo Tökes, Dr. Kalman Csiha, Arpad Mozes şi Dr. Christof Klein, precum şi Dl. Prof. Dr. Laszlo A. Kovacs, rectorul Institutului Teologic Unic Protestant din Cluj-Napoca. O delegaţie a AIDROM-ului a fost condusă de Dl. Christian Teodorescu, secretarul executiv al acestui organism ecumenic.

La tema Adunării Generale au fost prezentate trei comunicări datorate Pastorului Dr. Wanda Deifelt din Brazilia (Metanoia), I.P.S. Anastasios, Arhiepiscopul Tiranei şi al întregii Albanii (Anamnes's) şi Pastorului Dr. Kosuke Koyama din S.U.A. (Bucuraţi-vă în speranţă).

Cu mult interes au fost urmărite rapoartele prezentate de către Sanctitatea Sa Aram I, Catolicosul armean al Ciliciei, moderatorul Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor şi de către Dr. Konrad Raiser, secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor. În cel dintâi a fost evaluată critic activitatea Consiliului în perioada dintre adunările generale de la Canberra şi Harare, realizările principale ale acestuia cum sunt: procesul „Spre o înţelegere şi viziune comună", Decada ecumenică a Bisericilor în solidaritate cu femeile, dar şi unele din noile provocări care stau în faţa Consiliului Mondial al Bisericilor cum sunt prozelitismul, violenţa, nevoia unei diaconii multi-dimensionale, relaţiile cu Biserica Romano-Catolică, nevoia unei stabilităţi financiare. În a doua parte a raportului a fost discutată semnificaţia celei de a 50-a aniversări a Consiliului Mondial al Bisericilor.

Secretarul general, în raportul său, a pornit de la jubileul Consiliului şi de la semnificaţia Adunării Generale de la Harare ca pregătitoare pentru intrarea Bisericilor Creştine în cel de al treilea mileniu. Pornind de la procesul „Spre o înţelegere şi o viziune comună", Dl. Raiser a descris Consiliul Mondial al Bisericilor ca pe o comunitate misionară, diaconală şi morală.

Ambele rapoarte menţionează îngrijorarea Bisericilor Ortodoxe faţă de evoluţii recente din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor cât şi nemulţumirea acestora cu privire la formele de reprezentare şi participare la luarea deciziilor precum şi dorinţa schimbării acestora pentru a se putea ajunge la un mai mare rol al Bisericilor Ortodoxe în Consiliu. Această îngrijorare s-a materializat printr-un document alcătuit de reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxe, întruniţi la Tesalonic la sfârşitul lui aprilie 1998, la care s-a exprimat dorinţa continuării participării ortodocşilor la activitatea Consiliului dar şi cererea fermă de a se realiza transformări importante în cadrul acestuia. Până la înfăptuirea acestora s-a recomandat o mai redusă participare a Bisericilor Ortodoxe. Trebuie menţionat aici şi faptul că la această Adunare Generală Biserica Ortodoxă Bulgară şi-a anunţat retragerea din Consiliul Mondial al Bisericilor, după ce Biserica Ortodoxă Georgiană a făcut acelaşi lucru mai devreme. Biserica Ortodoxă Rusă a anunţat că îşi suspendă participarea la activităţile Consiliului dar a prezentat candidaţi pentru Comitetul Central şi Comitetul Executiv, care vor veni în continuare la întrunirile acestora. În acelaşi timp îşi păstrează reprezentantul permanent de pe lângă sediul din Geneva al Consiliului. Este de notat şi faptul că la această Adunare Generală au fost prezenţi şi delegaţi ai Patriarhiei Ierusalimului şi ai Bisericii Ortodoxe Sârbe, care absentaseră în trecut. A fost anunţată acum alcătuirea une comisii mixte care să cerceteze şi să rezolve problemele care afectează în prezent relaţiile Consiliului Mondial al Bisericilor cu Bisericile Ortodoxe.

Aceste şi alte teme au fost dezbătute în cadrul diferitelor comitete ale Adunării Generale, care au analizat împlinirile de după Canberra şi au făcut recomandări pentru perioada următoare şi au avizat pozitiv cererile pentru primirea de noi membri.

Lucrările Adunării Generale s-au desfăşurat în şedinţe plenare dar şi în grupe mici de discuţii, acestea din urmă fiind în număr de peste 140. Au mai existat şi aşa-numitele padare, în cadrul cărora Biserici sau organizaţii şi-au prezentat activitatea specifică.

Una din şedinţele plenare a fost dedicată Africii, continentul care a găzduit cea de a VIII-a Adunare Generală. Acesta a fost un bun prilej pentru a familiariza pe participanţi cu împlinirile dar şi cu problemele cu care sunt confruntaţi creştinii africani. Unul dintre cei care au vorbit cu acel prilej a

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. AUREL JIVI

*

Quo vadis Ecclesia:

Reflecţii cu privire la starea Bisericii la sfârşit de mileniu

Biserica şi lumea de azi

Ca la orice sfârşit ce sfârşeste într-un început, chiar dacă acesta este însoţit de şi bazat pe speranţă sau credinţă sau pe amândouă, şi acum, la acest sfârşit de an, de secol, de mileniu, în mintea celor mai mulţi, dacă nu chiar a fiecăruia, apar întrebările esenţiale: cum va fi tranziţia? Ce va aduce noul an, secol, mileniu? Ce va fi cu noi? Ce ne aşteaptă?

Dacă pentru indiferent ce motive am gândi că sfârşitul e sfârşitul sfârşitului probabil că întrebările ar fi de altă natură sau n-ar fi de loc, sau ar fi legate de ceea ce ne mai rămâne de făcut până la inevitabil.

În contextul acestui gen de reflecţie, în calitate de creştini, de membri ai Bisericii lui Hristos, mai ales văzând situaţia lumii de azi şi evoluţia Bisericii în timp, este justificat să ne întrebăm ce va fi cu credinţa în Dumnezeu în general, cu Biserica lui Hristos în special.

Întrebarea este justificată pentru că deşi ea este despre Biserică, este de fapt despre noi, despre propria noastră identitate şi devenire, câtă vreme Biserica este pentru membrii acesteia element definitoriu, fundamental, creator de identitate şi al unui mod de a fi.

Pentru aceasta încercăm să citim semnele timpului, ascultăm profeţii din jurul nostru, uneori neştiind să distingem pe cei falşi de cei adevăraţi, încercăm să discernem un viitor din mulţimea de date existente şi interpretări de cele mai multe ori contradictorii şi confuze.

Dacă viitorul este incert, un lucru ţinând de trecut şi prezent pare să fie cert pentru cei mai mulţi.

Creştinismul, aşa cum apare el mai ales în Occident, nu a urmat cursul ideal, acela trasat de întemeietorul lui, Mântuitorul Iisus Hristos.

Dacă lumea a fost creată ca să fie Biserică, aşa cum afirmă Sf. Părinţi, se pare că în loc ca Biserica să transforme lumea în Biserică, lumea a transformat Biserica în lume.

Nu susţinem aici că structurile autentice ale Bisericii ar fi dispărut cu totul, pentru că mai sunt încă locuri unde Biserica lui Hristos poate fi recunoscută în autenticitatea ei primară, ci ne referim pur şi simplu, în general, la felul cum este văzut creştinismul în lumea contemporană, atât din interiorul lui, cât şi din exterior.

Este cert acum că secolul luminilor a aruncat mult întuneric asupra lumii. (A se vedea critica modernă şi post-modernă a Iluminismului, din punct de vedere teologic, filosofic, sociologic; ca referinţă îl voi menţiona aici doar pe L. Newbegin, cu celebrul său volum **Foolishness to the Greeks** [Nebunie pentru el'ni]).

Deci mai ales de la Iluminism încoace şi datorită acestuia societatea umană „s-a emancipat", a ieşit de sub influenţa Bisericii, a împins Biserica de la centru la periferie, l-a plasat pe Dumnezeu la margine şi pe om la centru în aşa fel încât în cadrul individualismului creat de această mişcare, religia revelată cu toate imperativele ei morale, spirituale şi cultice a fost transformată într-o „man-made religion" incompatibilă cu ideea clasică a omului despre Dumnezeu.

La această stare de lucruri se referea P. Evdokimov când constata că s-a ajuns la timpul când oamenii pretind că au o religie dar nu găsesc un Dumnezeu pentru ea, situaţie pe care Jacques Derrida o numea „religie fără religie".

Declinul Bisericii

Ceea ce am descris până acum este rezultatul înghiţirii religiei de către cultură. Cultura a devenit religia de bază, religia fiind subordonată culturii (L. Dupré, „Spiritual Life and the Survival of Christianity", în Cross Currents, Fall 1998, p. 382). Este clar că Biserica joacă cum i se cântă: de aceea, făcând compromis după compromis pentru a place lumii, pentru a fi „în rând cu lumea" (în loc ca lumea să fie în rând cu Biserica), Biserica şi-a slăbit, în multe cazuri şi-a pierdut identitatea şi puterea.

Nu e de mirare că numărul membrilor bisericilor tradiţionale protestante este în declin vertiginos, în timp ce sectele fundamentaliste, mai puţin grăbite spre compromisuri cu lumea, câştigă teren.

În starea curentă de confuzie morală şi valorică lumea se aruncă violent în abis (J. Budziszewski, „The Revenge of conscience", în First Things, June/July, 1998, p. 22), ori cum spunea deja mai înainte profetic Cioran, alergăm spre propria noastră pierzare.

Problema declinului moral, cum observă J. Budziszewski, nu e de factură cognitivă, ci voliţională: căci de cunoscut cunoaştem bine ce trebuie să facem şi ce

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. dr. THEODOR DAMIAN

Lucrările Sf. Sinod al B.O.R. şi ale Adunării Naţionale Bisericeşti

În ziua de 4 februarie a.c. s-au desfăşurat la Palatul Patriarhal din Bucureşti, sub preşedinţia P.F. Patriarh Teoctist al României, lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Lucrările au fost precedate de săvârşirea Sf. Liturghii şi a slujbei de Te-Deum, în Catedrala Patriarhală, la care au luat parte toţi membrii Sf. Sinod.

P.F. Părinte Patriarh a deschis şedinţa printr-o cuvântare în care, după ce a adus mulţumire lui Dumnezeu, pentru toate darurile revărsaste asupra Sf. noastre Biserici, a reliefat pe larg principalele coordonate pe care s-a desfăşurat activitatea: religioasă, misionară şi filantropică a Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1998.

După întrunirea pe comisii s-au reluat lucrările în plen.

I.P.S. Andrei, arhiepiscop al Alba-Iuliei, a prezentat temeiurile aflate pe ordinea de zi a Comisiei pentru doctrină, viaţă monahală şi misiune socială între care amintim: Comunicatul Comisiilor de dialog dintre B.O.R. şi Biserica Greco-Catolică (Blaj 28 ianuarie 1999); referatul Cancelariei Sf. Sinod în legătură cu itinerariile pastorale ale membrilor Sf. Sinod şi Dările de seamă privind activitatea pe teren pastoral-misionară în decursul anului trecut, Proiectul de pastorală în legătură cu colecta pentru F.C.M., înfiinţarea de noi mânăstiri, acordarea de ranguri bisericeşti, analizarea activităţii desfăşurate de către Biserică în penitenciare şi în armată, darea de seamă în legătură cu activitatea Asociaţiei „Oastea Domnului", a ASCOR şi a Frăţiei Ortodoxe etc.

La Comisia canonică, juridică şi pentru disciplină s-au dezbătut între altele: procesul verbal al Colegiului Electoral Bisericesc al Episcopiei Ortodoxe Române de la Gyula (Ungaria) din 30 ianuarie 1999, privind rezultatul alegerilor pentru postul de episcop. Sf. Sinod a validat alegerea P.C. ierom. Sofronie Drincek, ca episcop de Gyula, urmând a se stabili în viitor data hirotoniei şi a instalării în această funcţie: grupajul tematic anual privind viaţa şi activitatea Bisericii noastre desprins din scrisorile şi sesizările înregistrate la Patriarhie în cursul anului trecut ş.a.

(Continuare în pag. a 3-a)

† VISARION RAŞINAREANU

Episcop-vicar

Sibiu

Despre Libertate

— conferință dată în 1969 de Mitropolitul Antonie de Sourozh* —

Trăim într-o lume decăzută, în care întreaga noastră cunoaștere a lui Dumnezeu, viața noastră și gândirea noastră sunt, în consecință, deformate. Nu este deci surprinzător faptul că noțiuni extrem de importante, precum cea de libertate, sunt foarte adesea rău interpretate și rău înțelese.

Cuvântul libertate este un cuvânt dificil, un cuvânt care a fost folosit de-a lungul secolelor în moduri diferite, nu pentru că sensul său s-a schimbat, ci pentru că a fost folosit în împrejurări istorice în continuă schimbare și aplicat unor situații complet diferite una de alta. Născut în cadrul unei relații între om și Dumnezeu, el a devenit aproape un stindard politic, a exprimat situații psihologice și aceasta face studiul subiectului nostru prea vast și prea complicat pentru a-l putea cuprinde în ansamblul său, într-un timp atât de scurt.

Înainte de a defini împreună libertatea în ea însăși, aș dori să mă opresc asupra unui aspect primordial, care este **problema libertății lui Dumnezeu și a libertății omului.** Foarte adesea există în gândirea creștinilor, și desigur a necredincioșilor, o dificultate cu privire la libertatea umană: ei nu gândesc libertatea decât în termeni de libertate necondiționată, o libertate care ar fi absolută, și de la bun început trebuie să acceptăm faptul că libertatea absolută și necondiționată aparține doar lui Dumnezeu. Libertatea umană este totdeauna o libertate condiționată și, din acest caz, o libertate care nu este absolută.

Cred că este inutil a insista asupra libertății necondiționate, absolute a lui Dumnezeu. Dumnezeu nu trăiește în cadrul unor categorii; El este; El nu e definit, El nu e condiționat în nici un fel nici de vreo necesitate interioară, nici de circumstanțe exterioare; nici în actul Său de creație, nici în relațiile Sale cu lumea creată. El nu este constrâns nici de dinăuntru ,nici de dinafară. El nu este niciodată, dacă permiteți, „la timpul trecut". El este totdeauna, în mod suprem, activ.

Omul, dimpotrivă, își trage **existența din voia lui Dumnezeu** și, din însuși acest fapt, oricare ar fi întinderea, amploarea, profunzimea libertății sale, la origine, întru început, libertatea sa pleacă d'ntr-un punct limită. Există un moment în care creatura nu este. Există un moment, în care ea este dorită de Dumnezeu și chemată la existență. Și în acest moment începe ființarea sa, începe libertatea sa. Nu se poate pune, deci, problema unei libertăți absolute în sensul unei libertăți care se definește ea însăși; ea este dată, deci e limitată.

Pe de altă parte, libertatea umană este limitată în alte două moduri. Oricare ar fi alegerea pe care o face omul în cursul vieții sale, oricare ar fi voia sa — că tinde spre Dumnezeu sau că tinde spre partea opusă, că-L alege pe Dumnezeu sau că alege neantul și adâncul — **omul se va afla într-o zi, împreună cu toată creația, față în față cu Dumnezeu** Care l-a creat. Orice s-ar întâmpla, sfârșitul vieții umane individuale și sfârșitul ultim al creației va fi o întâlnire cu Dumnezeu, care este o judecată. Oricare ar fi imaginea pe care o folosim pentru a ne reprezenta această judecată, ea este o „față în față", și anume o „față în față" în care lumea creată va da seamă de ceea ce este. Deci, la sfârșitul sfârșiturilor, libertatea umană va întâlni voința divină. Și imaginea dată de Ivan Karamazov, că va veni o zi în care într-un gest de nerăbdare și refuz „va înapoia lui Dumnezeu biletul său", este o farsă; el nu o poate face — sau, mai degrabă ,o poate face, dar nu e liber de a recădea în neantul din care voia lui Dumnezeu l-a tras fără ca el să fi luat parte la acest act primordial care l-a așezat față în față cu Dumnezeu și care l-a așezat cot la cot cu celelalte creaturi.

Și, în fine, există un al treilea mod prin care, la însăși originea sa, libertatea umană este limitată. Omul nu alege și nu își definește natura. Natura sa umană, oricare ar fi măreția vocației sale, este un dat și, chiar înaintea căderii omului, înaintea marii tragedii care l-a separat pe om de Dumnezeu și a provocat lipsa de armonie în tot ceea ce Dumnezeu a creat, chiar atunci când totul era armonie, armonia aceasta era una definită printr-un act divin la care omul nu participa. El era cel care primește, dar nu cel care este la originea acestui act. Chiar dacă am lăsa deoparte deteriorările ce rezultă de pe urma căderii, libertatea umană este condiționată, ea este limitată, orientată și nu depinde de om în mod absolut. Nu există decât un punct în care omul posedă putere fără limite asupra lui însuși și în mijlocul lumii create; acesta este actul care-i permite să dea sau să refuze inima sa. Sfântul Maxim Mărturisitorul, vorbind chiar despre libertate, ne spune că Dumnezeu poate totul în afara unui singur lucru: El nu poate constrânge nici una dintre creaturile Sale să-L iubească, pentru că a iubi reprezintă libertatea supremă. În afara unei libertăți supreme care să se poată recuza sau da, actul iubirii este imposibil. Dar în afara aceleia, categoriile ființelor vii înțeleg o libertate care nu este cea a lui Dumnezeu.

Acest lucru este foarte important. Veți zice, poate, că atunci nu mai există libertate deloc. Ei bine, nu! Această libertate limitată nu este un vas închis. Omul se află puțin în poziția în care se găsește un cărăbuș atunci când un copil îl prinde și-l pune într-un pahar. Dacă încearcă să străpungă fundamentul, nu poate scăpa pentru că acesta este datul esențial care-i împiedică dispariția în neant. Dacă încearcă să scape în altă modalitate, nu poate, pentru că se ciocnește de această transparență a paharului care îi interzice să se sustragă propriei sale origini. Dacă încearcă să se depășească și să ajungă mai presus de Dumnezeu, să iasă afară, iarăși se ciocnește: și singura soluție, cea care se potrivește atât insectei-prizonier cât și omului ce crește către o libertate reală, este zborul — numai înspre înălțime, libertatea poate fi asigurată și realizată. Și, în acest punct, eu mă opresc. Iată-ne deci în fața unui fapt: cel al libertății umane față în față cu libertatea divină. Cuvântul „libertate" acoperă, de fapt, în aceste două cazuri, două realități atât de profund diferite încât ar trebui să putem face uz de două cuvinte diferite; nu le avem însă în stadiul actual.

Când, în zilele noastre, întrebăm ce este libertatea, ni se răspunde aproape totdeauna că este capacitatea unei persoane de a alege fără a fi împiedicată. Ori, această libertate de a alege între incertitudine și între indecizie — această concepție despre libertate a fost deja analizată și corectată de Descartes și, mai târziu, de Gabriel Marcel** — este un semn al naturii noastre decăzute. A putea exita între Dumnezeu și puterile întunericului, între viață și moarte, între bine și rău, a fi incapabil de-a alege fără eroare ceea ce este Viața, Dumnezeu, Binele este cu adevărat un semn de gravă boală pentru creatură. Într-un pasaj din Cartea profetului Isaia, citit la Vecernia Nașterii Domnului, în versiunea tradusă în limba greacă și numită Septuaginta, citim că înainte chiar de a putea distinge binele și răul, Copilul care va fi Mântuitorul lumii va alege binele***. Doar o ființă perfect normală și sănătoasă nu poate să se înșele atunci când alege Viața, Binele și pe Dumnezeu contra morții, a distrugerii și a răului.

În consecință, lăsăm deoparte această falsă libertate de a alege, această liberă determinare provenind dintr-o reflecție falsă asupra sensului acestui cuvânt care indică libertatea creaturii de a merge la Dumnezeu, libertate înțeleasă în acest fel de marii sfinți și învățători ai Bisericii de-a lungul secolelor. Voi da, rapid, sensul a trei cuvinte care, în limbi diferite, exprimă noțiunea de libertate.

— Primul este cuvântul latin „libertas" pe care-l regăsim în franceză, spaniolă, italiană, română:

— al doilea este „freedom", „Freiheit" și cuvintele corespunzătoare în limbile germanice:

— în fine, cuvântul rusesc „svoboda" însemnând același lucru.

Ajungem astfel, prin intermediul revoluțiilor — Revoluția franceză din 1789, revoluțiile industrială și socială din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea — să înțelegem libertatea ca libertate socială, politică și civică. Avem dreptate să o facem, atunci când vorbim la acest nivel: ea este libertatea dată oamenilor în relațiile lor umane, de a trăi atât cât e posibil întreaga lor viață fără opresiune, fără discriminare, fără persecuții pentru ceea ce ei cred a fi drept, cu condiția să lase celorlalți oameni aceeași libertate în ceea ce privește demnitatea lor, onoarea lor, condițiile lor de viață și viața lor.

Dar cuvântul „libertas" are un sens foarte precis în legile Romei: își trage originea din cuvântul latin „liber" — copil născut liber în casa unui om liber în raport cu familia sa și cu grupul social în care trăiește — și se opune lui „puer", adică acel copil născut în casa unui sclav, „the boy", cum se zicea în coloniile engleze, oricare ar fi vârsta individului. Condiția unui copil născut liber sau a unui om care a primit acest dar prin voia sorții sau de la Providență este de a cuceri ulterior și de a lua în posesie această libertate care nu poate dura dacă persoana născută liber nu dobândește capacitatea de a rămâne liberă.

Rezultând din această concepție și din această stare de libertate, se naște o **relație socială umană; rezultatul** pare un paradox: educația unui om chemat la libertate este severă și nemiloasă, este o disciplină care trebuie să-l conducă la o perfectă stăpânire de sine însuși, în așa fel încât să nu poată ceda nici temei, nici lăcomiei, nici urii, nici presiunii exterioare, nici patimilor care l-ar domina.

Chiar daca aceasta ar putea părea straniu celor care n-au reflectat îndeajuns, la încununarea unei libertăți umane perfecte — libertate înaintea oamenilor, înaintea lui Dumnezeu și înaintea lui însuși — străjuiesc cuvintele „disciplină", „obediență"****, „putere", „autoritate". Mă voi opri câteva clipe la ele.

Disciplina, obediența și autoritatea au căpătat în lumea noastră falsă și decăzută un sens eronat; când ne gândim la disciplină, ne gândim imediat la școală sau la armată, adică la situații în care o voință puternică supune, încovoaie, modelează și adeseori frânge o voință mai slabă. Gândim despre obedință în sensul cel mai mecanic în care, față în față cu această voință irezistibilă, cel ce este victima, nu are altă șansă decât de a face ceea ce i se comandă. Aceasta este o subjugare, iar nu ceea ce ni se pare că trebuie să fie o educație către armonie. Dar nici disciplina, nici obediența nu exprimă ceea ce armata sau mișcările totalitare ar numi **exercițiu**, făcând din om un robot; cuvântul „disciplină" indică **starea de discipol** în raport cu ghidul său și cu stăpânul său; apoi, un act de încredere prin care noi îi redăm inteligența noastră, inima noastră, voința noastră, modul nostru de-a trăi cu scopul de a fi **re-modelați, re-formați,** redresați și reînnoiți spre a forma chipul unuia încă și mai mare decât stăpânul nostru; cu adevărat, spre a forma chipul Celui care a zis că este „singurul Învățător și singurul Domn". Astfel, la rădăcina însăși a acestei relații stă încrederea. Sfântul Toma de Aquino spunea: „dacă vrem să învățăm, trebuie mai întâi să avem încredere în stăpânul nostru, de-ar fi stăpânul nostru un părinte-duhovnic sau Însuși Domnul Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu vorbindu-ne prin Evanghelie sau glasul Sfântului Duh răsunând în străfundul conștiinței noastre, această relație între stăpân și discipol este o relație de obediență.

Se confundă destul de des obediența cu supunerea și subjugarea, considerându-se o degradare. În realitate, cuvântul „obediență" vine din latinul „ob-audire" care vrea să zică „a asculta", a asculta intens, a asculta cu întreaga ființă cu scopul de-a învăța ceea ce până atunci era necunoscut, spre a depăși limitele propriei sale cunoașteri sau înțelegeri, spre a-și lărgi inima și percepția, spre a-și face voința suplă și viguroasă, degajată de patimi, iar trupul, capabil de-a asculta ordinele sufletului său, ale inimii sale și ale voinței sale luminate și fortificate prin puterea Dumnezeului Celui Viu. Dacă pot împinge analiza puțin mai departe, voi spune că noi începem prin a recunoaște că stăpânul la care am venit este mai mare decât noi înșine, dar că, în același timp, el este asemănător unui vitraliu, transmițându-ne o lumină care se află dincolo de el, lumina lui Dumnezeu. Vom continua, pregătiți să distrugem în noi tot ceea ce ne face incapabili de-a înțelege, de-a percepe, de-a răspunde și de-a trăi potrivit acestei lumini care ni s-a descoperit și transmis.

În acest sens, putem spune împreună cu Evanghelia, cu Sfânta Scriptură, că Hristos era perfect obedient Tatălui Său; nu era un sclav, ci un Fiu, El asculta cuvântul neexprimat și l-a rostit, fiind El însuși Cuvântul; L-a văzut pe Tatăl Său lucrând și a împlinit lucrările lui Dumnezeu în istorie; era perfect obedient pentru că tot ceea ce era în Tatăl a devenit o realitate articulată, exprimată în Fiul și prin Fiul. Din partea discipolului, obediența înseamnă deci o deschidere perfectă, o transparență, o abandonare, o supleță; din partea stăpânului, poate include severitate, duritate, o învățătură prin faptă și cuvânt, care frânge voința proprie a discipolului, care îl eliberează de el însuși, îl face capabil de-a se depăși, de-a fi mai mult decât ceea ce este, — dar mai puțin decât ceea ce este chemat să devină, toată lumea fiind chemată să crească până la atingerea deplinei staturi a lui Hristos.

Aceasta poate implica faptul — și este chiar cazul situației noastre — că trebuie să renunțăm la libertatea anarhică a duhului nostru, la reacțiile pătimașe în domeniul emoțiilor, la indeciziile voinței noastre, la impulsiile trupului nostru. Aceasta presupune că ni se va cere să facem lucruri pe care nu le înțelegem încă, pentru că numai făcându-le vom putea dobândi înțelegerea care ne va ajuta să le ducem la împlinire. Hristos a zis: Dacă cineva Mă iubește, va împlini poruncile Mele... N-a spus că va avea iluminări teologice, că va avea o inimă înflăcărată sau

(Continuare în pag. a 3-a)

Traducere DANIEL POPA,
student anul II, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna"

Biserica și politica*

Voi începe cu o remarcă personală. Mi se pare că este nevoie: Sunt teolog și om al Bisericii, implicat după marea schimbare din 1989 adânc în politica locală. Nu pot să stau deoparte, când se petrec la noi schimbări esențiale. A căuta un drum împreună cu politicienii spre binele urbei mi s-a părut și mi se pare vital pentru înțelegerea mea personală de a fi creștin în lumea de astăzi. Tema noastră, Biserica și politica privește, deci, viața mea bisericească, cetățenească și personală. Sunt nevoit acum să explic cum îmbin viața bisericească și angajamentul cetățenesc laolaltă.

Este foarte normal, ca în anii după schimbarea din 1989 să se pună problema legăturii între biserică și politică. Este de fapt o problemă care s-a pus și în timpul dictaturii. Dar atunci teologii noștri nu se puteau exprima liber într-un cadru mai larg asupra concepției privind legătura dintre biserică și politică. Am luptat împreună pentru pace și am discutat în conferințele noastre interconfesionale probleme de politică impuse de problematica ecumenică mondială. Am analizat tematica drepturilor omului, teologia eliberării și altele, dar am făcut acest lucru mai puțin d'ntr-o poziție aparte a bisericii ci mai mult în contextul și după cerințele politicienilor, chiar dacă și în acest cadru am încercat să articulăm poziția proprie sau bisericească.

Nu trebuie să insist asupra acestui fapt mai pe larg. Știm cu toții cum a fost. Dar doresc să specific ceea ce am putut spune și în anii de atunci. Și aceasta este prima teză a mea: Tot ce se întâmplă în lumea aceasta este întru totul și politic și religios, privește deci atât pe politicieni cât și pe oamenii bisericii. Un argument biblic este foarte ușor de găsit: „Avem un singur Dumnezeu care provoacă toate lucrurile și spre care se desfășoară toate lucrurile și un singur Domn prin care există toate lucrurile", spune Apostolul Pavel în 1 Cor 8, 6 și Romani 11, 33: „Din El și prin El și spre El sunt toate lucrurile. Slava Lui în veci".

Dacă este deci un singur Dumnezeu, care le provoacă pe toate, toate lucrurile sunt importante pentru biserică. Biserica este chemată să le ia în considerare pe toate, să le evalueze și să-și găsească poziția într-o lume condusă de Dumnezeu.

Spunând aceasta în cunoștință de cauză, nu vreau să susțin că biserica este chemată să-și spună oriunde cuvântul, să se angajeze în toate lucrurile, să ia poziție față de tot ce se întâmplă într-o țară sau în lume, Biserica nu este și nu poate fi un fel de cenzor al evenimentelor, un judecător imparțial plasat undeva sus de tot, biserica trăiește în lumea aceasta și analizează întâmplările importante căutându-și drumul ei specific în această lume, un drum care nu poate să coincidă întru totul cu drumul politicienilor sau al oamenilor în afara bisericii. În 6 teze doresc să marchez unele puncte esențiale, în trei arătând ce nu poate face biserica, iar în alte trei, unde se va implica.

A. Implicarea greșită a bisericii în politică

1. Mat 4, 9: satana spune fiului lui Dumnezeu: „Toate acestea îți voi da, dacă îngenunchezi și mă preaslăvești". Încercarea Fiului Domnului de către diavol constă în a-L induce pe o cale greșită pe Mântuitor, angajându-L în lupta pentru putere, promițându-i toată bogăția și puterea lumii. Știm însă că Fiul Domnului va primi, cum citim în Evanghelia lui Matei, la ultimul capitol, toată puterea de la Dumnezeu. Dar în timpul vieții Sale pământești nu o are și nu o acceptă. O luptă pentru putere este deci imposibilă pentru biserică, aceasta fiind trupul, reprezentanta pe pământ a Mântuitorului înviat. Bisericii îi este făgăduită viața veșnică, împărăția cerurilor și toată puterea lui Dumnezeu în cer. Dar nu pe pământ. Astfel trebuie să spunem că, o biserică care face politică de putere, se luptă pentru putere a decăzut, face ceea ce diavolul îi insuflă. Implicarea bisericii în lupta pentru putere nu este posibilă. Biserica nu rămâne biserică, dacă se implică în lupta pentru putere.

2. De asemenea biserica nu poate să facă o politică confesională, Hristos nu este împărțit și nu poate fi împărțit, cum spune apostolul Pavel (2 Cor 1, 13). Biserica fiind trupul lui Hristos, nu poate avea o poziție partinică, antiecumenică. Lupta pentru o fracțiune, o parte a bisericii, nu corespunde cu vocația bisericii. Cazul, în care o biserică luptă împotriva altei biserici arată, că biserica și-a pierdut menirea, nu mai poate fi biserică, în sensul concepției Noului Testament, a deviat de la scopul ei: mersul spre unitate.

Aceasta implică și imposibilitatea unei biserici ca biserică să acționeze împotriva altei biserici cu metode politice. Cum prevede Apostolul Pavel în 1 Cor 6, o biserică nu poate acționa în judecată o altă biserică. Problemele bisericești trebuiesc lămurite și soluționate de bisericile înșeși, fără sprijin d'n partea puterii, fără demonstrație de putere numai în spiritul dialogului frățesc. Altă soluție nu văd. Din punct de vedere teologic, al Noului Testament, acolo unde se întâmplă totuși asemenea fenomene nu mai este biserică, ci un grup de oameni, biserica ca trupul lui Hristos retrăgându-se în altă parte.

3. Biserica nu poate face politică de partid. Chiar dacă se implică în politică, chiar dacă un preot sau altul face politică, cum o fac chiar personal, niciodată biserica nu are dreptul de a se pronunța pentru un partid sau altul fără echivoc. Desigur, biserica poate să spună că un partid sau altul vine cu programul lui, cu dezideratele sale mai aproape de concepția bisericească, poate să dea și oamenilor sfaturi în preajma alegerilor, dar nu se poate lega de un partid, chiar dacă îl sprijină temporar, nu poate prelua temele politice în exclusivitate. Biserica trebuie să rămână Biserică chiar și în implicațiile politice și sociale, trebuie să aibă linia proprie dictată de Bible, de Noul Testament, de tradiția marilor teo-

(Continuare în pag. a 4-a)

HANS KLEIN

* Referat susținut la simpozionul cu aceeași temă, ce s-a desfășurat la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, în toamna anului trecut.

A VIII-a Adunare Generală

(Urmare din pag. 1)

fost Dl. Clement Janda, Secretarul General al Consiliului Bisericilor din întreaga Africă. În aceeași zi, Adunarea Generală l-a avut ca oaspete pe Excelența Sa Dl. Robert Mugabe, președintele Republicii Zimbabwe. Președintele a subliniat, în cuvântarea sa, rolul pe care mișiunile creștine l-au avut în țara sa, mai ales în domeniul educației. A scos, apoi, în evidență gestul curajos al Consiliului Mondial al Bisericilor în vremea în care poporul zimbabwian lupta pentru dobândirea independenței de stat, ideal realizat abia în 1980. O problemă abordată a fost și cea a datoriilor externe care împovărează multe națiuni africane. Domnia Sa a îndemnat Consiliul Mondial al Bisericilor „să-și asume un rol conducător în a chema lumea să se reîntoarcă la țelurile sănătoase și umane care zidesc chipul lui Dumnezeu".

Ziua de 13 decembrie a fost închinată jubileului celor 50 de ani de activitate ai Consiliului Mondial al Bisericilor, fiind rememorate momentele importante, între care cele opt adunări generale ale Consiliului. La această ocazie a fost prezent și Excelența Sa Dl. Nelson Mandela, Președintele Republicii Sud-Africane, însoțit de Dl. Robert Mugabe. Între oaspeți s-au aflat și unii participanți la cea dintâi Adunare Generală de la Amsterdam (1948) și la alte adunări generale, foști secretari generali ai Consiliului Mondial al Bisericilor.

În ultimele zile ale lucrărilor Adunării Generale de la Harare a fost ales un nou Comitet Central și un nou Comitet Executiv al Consiliului.

În ziua de 9 decembrie participanții din România la Adunarea Generală au fost oaspeții Ambasadei țării noastre din capitala Republicii Zimbabwe.

În cele două dumineci petrecute la Harare, participanții au luat parte la serviciile religioase de la diferite biserici din oraș, una dintre acestea fiind catedrala ortodoxă grecească, unde de fiecare dată, Sf. Liturghie a fost săvârșită de către Sanctitatea Sa Patriarhul Petros al Alexandriei, înconjurat de un sobor de ierarhi și preoți prezenți acolo.

Cea de a VIII-a Adunare Generală de la Harare a constituit o adevărată piatră de hotar pentru evoluția ulterioară a Mișcării Ecumenice.

Întâmpinarea Domnului

(Urmare din pag. 1)

către dreptul Simeon și de proorocița Ana, este prăznuită de Biserica dreptmăritoare în ziua de 2 februarie. În tradiția poporului nostru, această sărbătoare a fost cunoscută sub denumirea de „Stretenie".

În cadrul serviciului divin, la acest praznic, Biserica îi invită pe credincioși ca împreună să laude pe Hristos, dătătorul de viață și pe Maica sa preacurată, care — după lege — acum l-a adus pe Fiul său în biserica Domnului. Ca un prunc s-a arătat Iisus în biserica măririi sale și — în brațe fiind purtat — toate de laudă s-au umplut. Bătrânul Simeon a văzut cu ochii săi mântuirea care le-a venit oamenilor, căci Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu (la catavasii). Troparul Întâmpinării Domnului o fericește pe Fecioara Maria, că dintr-însa a răsărit soarele dreptății, luminând pe cei din întuneric. Îl fericește și pe dreptul Simeon, cu cuvintele: „Veselește-te și tu, bătrânule drepte, primind în brațe pe slobozitorul sufletelor noastre, cel ce ne-a dăruit nouă și învierea".

În tezaurul artistic păstrat în bisericile de lemn ale Maramureșului, se găsește un apreciabil număr de icoane, aparținând veacurilor al XV-lea și al XVI-lea. Dacă în veacul al XV-lea, asupra Transilvaniei și desigur și asupra Maramureșului s-a resimțit puternica înrâurire a picturii moldovenești d'n înfloritoarea epocă a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, în veacul al XVI-lea, acest proces s-a amplificat, primind noi valențe.

În centrele mânăstirești din Moldova, s-a format un meșter zugrav anonim, ale cărui lucrări au numeroase analogii stilistice, de compoziție și costumație, cu ansamblurile picturale de la Humor, Moldovița sau Voroneț. A trecut din Moldova în Maramureș, aproximativ între anii 1540—1570, unde a pictat probabil pentru biserica de lemn din Budești (Susani) un iconostas, din care se mai păstrează două icoane prăznicare, reprezentând Nașterea lui Iisus și Întâmpinarea Domnului. Sub stratul de pictură al icoanei prăznicare „Întâmpinarea Domnului", datând din prima jumătate a secolului al XVI-lea de la Budești (Susani) se află o pictură mai veche, ce se observă fragmentar. Același meșter zugrav a pictat și în localități din zona Huedinului (Porumb M., Icoane din Maramureș, Cluj-Napoca, 1975, p. 8—9).

În biserica din Budești (Josani), alături de trei icoane de dimensiuni mari, ce făceau parte din tâmpla bisericii, datând din prima jumătate a sec. al XVII-lea, se mai păstrează doar opt din cele 12 icoane prăznicare, între care și Întâmpinarea Domnului. Meșterul iconar are o viziune realistă, personajele fiind mai puțin rigide, draperiile tratate cu largheță, fără a avea stilul grafic al picturilor de tradiție bizantină (Porumb M., op. cit., p. 12).

Pictura pe sticlă a fost practicată intens în sudul Transilvaniei: în Mărginimea Sibiului, în zona Sebeș-Laz, în Țara Oltului și în Țara Bârsei. De importanță deosebită a fost cartierul Scheilor, centru de pictură pe sticlă, pentru Țara Bârsei. Aici, pe lângă meșterii localnici, au lucrat și iconari veniți de la Nicula, a căror influență se vădește și în icoana cu tema „Stretenie", datată din sec. al XIX-lea, păstrată în colecția C. Irimie, Sibiu. Ea înfățișează pe Fecioara Maria, pe dreptul Iosif și pruncul Iisus, în brațele bătrânului Simeon. Personajele reprezentate se caracterizează prin rigiditate și simplicitate, redarea fețelor este specifică primitivismului din unele icoane de tip Nicula (Irimie C. și Focșa M., Icoane pe sticlă, București, 1969, p. 10 și planșele nr. 54 și 55).

Pe unul, iubitorul de oameni, care cu nașterea sa a sfințit pântecele Fecioarei și mâinile bătrânului Simeon le-a binecuvântat, precum s-a căzut, creștinătatea îl solicită, zicându-i: Întâmpină-ne dar acum și pe noi, cela ce ne-ai mântuit, Hristoase Dumnezeule, și împacă lumea ta, prin jertfa prea scump sângelui tău (Condacul Întâmpinării Domnului).

Mănăstirea Sf. Treime

din comuna Suciu de Sus, judeţul Maramureş, Eparhia Maramureşului şi Sătmarului

La distanţă de 65 de km de oraşul Baia Mare şi 22 km de oraşul Târgu-Lăpuş se află, într-o frumoasă poiană, mânăstirea de maici cu hramul Sf. Treime (A doua zi de Rusalii).

Vrednicul de pomenire preotul profesor la Academia Teologică din Cluj Dr. Mureşanu Florea şi protopop în acelaşi oraş, a fost dus la canal împreună cu alţi intelectuali cu scopul de a fi exterminaţi. În perioada aceea, comuniştii, între anii 1950—1953, au arestat mulţi intelectuali şi fără nici o judecată, au fost obligaţi să muncească forţat la acest aşa zis canal Dunăre—Marea Neagră. Era un loc de tortură pentru toţi acei care sub o formă sau alta se opuneau noilor orânduieli. Aici părintele Florea când vedea că unul moare azi, altul mâine a promis lui Dumnezeu că „dacă voi scăpa cu viaţă am să-Ţi construiesc un altar, biserică sau mânăstire".

A dat Bunul Dumnezeu că a scăpat, ca prin urechile acului, cu viaţă. În Cluj nu i s-a îngăduit să ocupe nici un post. În această situaţie, vrednicul de pomenire episcopul academician P.S. Nicolae Colan al Clujului îl numeşte preot paroh în com. Suciu de Sus, jud. Maramureş. Credincioşii erau foarte mulţumiţi. De mult nu au avut un preot de talia părintelui Florea. Frecvenţa la biserică a crescut. Părintele organiza pelerinaje cu credincioşii la mânăstirile din jur: Rohia, Căşiel, Nicula. Deoarece casa parohială era ocupată în mod abuziv de către organele puterii de stat, fiind sediu de miliţie şi sfat popular, părintele Florea de la numirea lui în Suciu, din toamna anului 1953, era nevoit să stea în chirie pe la diferiţi credincioşi binevoitori. Nu a uitat de promisiunea făcută la canal. În toamna anului 1954 a găsit în poiana Brezei acel minunat loc, un colţişor de rai, unde avea să construiască o mică mânăstire din lemn şi două chilii alăturate. — În cursul anului 1955, împreună cu meşterii din sat, a adunat materialul: grinzi, bârne, scândură, corni, şindrilă etc. În primăvara anului 1956 s-a început lucrul la mânăstire. În vara caldă a fost terminată atât mânăstirea cât şi cele două chilii alăturate. Se lucra cu un entuziasm de nedescris. Bărbaţi, femei, tineret lucrau de zor, şef de echipă fiind preotul Mureşanu Florea. Era creierul acţiunii. Avea putere de convingere extraordinară. Era ascultat de toţi credincioşii.

Terenul pe care s-a construit mânăstirea a fost donat de către credinciosul Pavel al lui Arminden din Suciu de Sus. Cu ocazia hramului din anul 1956 (A doua zi de Rusalii) s-au adunat mulţi credincioşi din Suciu şi din satele din apropiere. Pentru a arăta importanţa şi frumuseţea mânăstirilor, părintele Florea a organizat excursii în grup, cu mai mulţi credincioşi pe la mânăstirile din Nordul Moldovei şi la cele din Muntenia şi Oltenia. Se pleca cu trenul şi la nevoie şi cu autocarul. Era o adevărată plăcere să te afli în apropierea acestui om. La hramul din anul 1957 au luat parte şi mai mulţi credincioşi admirând atât locul cât şi noua mânăstire, dar mai ales se simţea atmosfera de mânăstire, duh de mânăstire, unde părintele adusese două surori, două fete din sat, care intenţionau să rămână la mânăstire. Deja părintele locuia la mânăstire. Cu ajutorul coratorilor din sat s-a obţinut de la secretarul sfatului popular din sat un număr de casă. Aprobări de la forurile superioare nu a avut. Stăpânirea atee nu dorea înmulţirea locaşurilor de cult. În repetate rânduri părintele Florea argumenta ridicarea noii mânăstiri zicând: „În numele celor 150 de biserici şi mânăstiri distruse de către generalul Bukow în anul 1762, construim măcar una".

De hramul anului următor 1958 au luat parte şi doi preoţi din jur, anume părintele Pop Romulus din Strâmbu-Chiueşti şi părintele Nicu Lungu din Breaza. Împreună cu aceştia au venit mulţi credincioşi. Au fost prezente câteva sate la mânăstire cu această ocazie. Părintele Florea a rostit o înflăcărată predică aşa cum avea obiceiul, care a impresionat pe toţi cei prezenţi. De fapt a fost ultima predică rostită la mânăstire de către dânsul.

După 10 zile de la serbarea hramului părintele Florea a fost arestat. În miez de noapte oamenii securităţii, conduşi de către un pădurar care ştia locul, s-au prezentat la chilia părintelui şi până dimineaţa în zori au răsturnat toate prin cele două chilii, a fost devastată vasta bibliotecă de care dispunea. Avea în original Cazania lui Varlaam şi multe alte cărţi de valoare.

După această percheziţie amănunţită părintele a fost condus peste dealul Brezei la maşina verde a securităţii care aştepta în obcină. Nu au avut curajul să vină cu dânsul prin sat de teama unei revolte din partea credincioşilor, care ţineau foarte mult la părintele lor sufletesc. Au trecut cu maşina prin Boiereni şi de aici prin Rohia la Tg. Lăpuş şi de aici la Baia Mare, la anchetă. Ca un fulger a căzut peste sat vestea arestării părintelui. Toţi se întrebau ce putem face pentru eliberarea lui. Unii se rugau mai mult, alţii se gândeau să întreprindă demersuri pe cale judecătorească, etc.

Din dragoste faţă de părintele Florea, Consiliul Parohial din com. Suciu de Sus s-a întrunit în casa bunicului meu Chindriş Ioan, fiind acolo biroul parohial, şi împreună cu mine a redactat un memoriu adresat episcopului de Cluj, cerându-i să intervină în favoarea lui. Memoriul a fost scris de către mine şi s-au format două echipe care s-au deplasat pe la credincioşii din sat pentru a aduna semnături. S-au adunat peste 450 de semnături în favoarea preotului. Acest memoriu a fost dus la Cluj de către creştinul Leonte din Suciu de Sus. A fost înregistrat la secretariatul Episcopiei. Acest memoriu a fost redactat în data de 17 august, duminică după masă. Urmarea a fost că în data de 22 septembrie 1958, subsemnatul fiind pe atunci elev seminarist la Semniarul Teologic din Cluj, anul 4 terminat, bunicul meu Chindriş Ioan şi sfătul bisericii Ciceu Gavril am fost arestaţi. Aveam doar 19 ani şi 8 luni. Am fost încarceraţi în beciurile miliţiei din Tg. Lăpuş iar a doua zi am fost transportaţi cu ochelari, prin care nu vedeai nimic, la securitatea din Baia Mare. Aici am fost anchetaţi în legătură cu redactarea memoriului, punându-mi-se în vină şi faptul că de ce a trebuit să-l însoţesc pe preotul Florea în toate pelerinajele pe la mânăstiri etc., etc. După circa două luni am fost transferaţi la închisoarea din Satu Mare. În 17 aprilie 1959 a avut loc procesul nostru. Atunci l-am văzut pentru ultima dată pe părintele Mureşanu Florea. Dârz şi demn ca întotdeauna şi-a apărat cauza sfântă în legătură cu zidirea noii mânăstiri. Au venit nişte martori mincinoşi care la sugestia securităţii au spus multe neadevăruri în legătură cu părintele Florea. Toţi aceştia nu au murit de moarte bună. Pe unul s-a răsturnat carul cu lemne, omorându-l pe loc. Altul voind să dea cu sticla în duşmanul lui de la bufet, a nimerit în cap la fratele lui ucigându-l.

Pe părintele l-au condamnat la 25 de ani închisoare, iar pe mine la 6 ani, iar pe bunicul şi sfătul de la biserică câte 4 ani temniţă grea, cu suspendarea averii şi interdicţie pe încă 6 ani.

Părintele Mureşanu, în 1961, luna ianuarie, a decedat la închisoarea de la Aiud, iar noi fiind mai rezistenţi ne-am executat închisoarea zi la zi. După eliberare am continuat studiile la Cluj şi Sibiu şi am fost numit preot în com. Dârja, jud. Cluj, şi Recea Cristur tot în jud. Cluj. Din 1987 am fost transferat în loc. Suciu de Sus, jud. Maramureş. Aici mă prinde revoluţia din 1989.

Vechea mânăstire a părintelui Florea a fost transformată în grajd pentru oi şi apoi incendiată. Nu se mai vedeau numai locul unde a fost fundaţia mânăstirii şi a celor două chilii.

Cu binecuvântarea P. S. Iustinian, episcopul Maramureşului şi Sătmarului, s-a început construirea unei noi mânăstiri în toamna anului 1990, atunci s-a pus piatra fundamentală şi s-a sfinţit locul. Totodată s-a şi turnat fundaţia în pământ. În primăvara anului 1991 a fost turnată fundaţia în exterior, deci de la sol în sus şi a început construirea, zidirea la sfântul locaş, aşa încât la sfârşitul anului 1991 a fost terminată zidirea din cărămidă. În ianuarie 1992 s-a cumpărat tablă de aluminiu şi s-a acoperit mânăstirea, după ce mai înainte i s-a aplicat arjaua (grinzile şi cornii respectivi).

În anul 1993 s-a continuat cu tencuiala în interior şi exterior, turnarea treptelor şi începutul la clădirile anexe, chilii. Între anii 1994 şi 1997 s-a avut în vedere pictarea sfintei mânăstiri şi continuarea lucrărilor de finisare la chilii. S-a înfiinţat şi o mică gospodărie anexă. Toate acestea au fost posibile datorită perseverenţei cu care a lucrat ucenicul părintelui Florea, protosinghelul Gavriil Burzo, parohul din com. Suciu de Sus, care fiind ajutat de bunii creştini din sat, care au participat efectiv la aceste lucrări, au reuşit să ducă la bun sfârşit opera începută de dânsul şi arsă de comunişti. Ideea părintelui Florea a rămas şi iată că acum a prins contur.

În repetate rânduri ne-am bucurat de sfaturile şi prezenţa Înalţilor Ierarhi. Cu binecuvântarea lor s-au primit la început două surori, apoi s-au adăugat altele. În 1996, a fost numită ca stareţă monahia Teoctista care a îndrumat pe cele 5 surori deja prezente la mânăstire, până în noiembrie 1998, când este numită ca stareţă monahia ANTONIA.

Cu ocazia hramului (Sf. TREIME — A doua zi de Rusalii), P.S. noştri ne onorează cu prezenţa. Se adună un impresionant număr de credincioşi. Prin bunăvoinţa unor buni credincioşi s-a îmbrăcat sf. biserică a mânăstirii în haină albă ca o mireasă. S-a introdus şi încălzirea centrală pe bază de lemne, creindu-se astfel condiţii prielnice pentru rugăciune.

Începând din 1 martie 1998, la mânăstire este slujbă conform tipicului, rânduiala celor 7 Laude şi SF. LITURGHIE zilnic, fiindcă de la această dată am fost numit duhovnic la această mânăstire. Din darul lui Dumnezeu avem curent electric şi s-a introdus telefonul. Cititorii acestor rânduri sunt rugaţi să ne viziteze. Din Tg. Lăpuş până în Suciu de Sus sunt 15 km, iar de aici la mânăstire sunt 7 km. Drumul este acceptabil. Vă aşteptăm cu mult, mult drag.

PROTOSINGHEL GAVRIIL

Mânăstirea Sf. Treime — Suciu de Sus, jud. Maramureş

Despre Libertate

(Urmare din pag. 1)

vreo experienţă mistică, ci că viaţa începe întru acţiune: şi această acţiune — fie că ne este poruncită de Hristos în Evanghelie, că suntem duşi la ea de către Duhul Sfânt al lui Dumnezeu Care sălăşluieşte întru noi, că ne este sugerată de vreun intermediar uman — va fi totdeauna pentru omul cel vechi, pentru omul care nu înţelege încă, absurditate şi nebunie: de fapt, nebunia Crucii, moartea spre a fi viu, ceea ce este o ultimă şi incomprehensibilă absurditate pentru necredincios. Obedienţa devine vindecare atunci când ajunge la măsura de-a accepta ceea ce omul cel vechi din noi refuză ca fiind absurd şi nebunesc, pentru că obedienţa faţă de un om, faţă de o învăţătură precisă trebuie să ne arate capabili de-a acţiona chiar împotriva noastră, precum voieşte Dumnezeu; trebuie să ne exersăm nu numai pentru a accepta, ci şi pentru a împlini poruncile Evangheliei care sunt nebunie pentru lume, şi sunt înţelepciune şi mântuire doar pentru cei ce le primesc întru credinţă, adică întru certitudinea că Dumnezeu are dreptate în faţa întregii înţelepciuni a istoriei.

Am utilizat deja cuvântul „duritate" vorbind despre stăpân; există un pasaj într-un text creştin primitiv, Păstorul lui Herma, în care Îngerul păzitor, adresându-i-se lui Herma, îi zice: „Bucură-te, Herma, Dumnezeu este bun, El nu te va părăsi înainte de a-ţi frânge inima sau oasele tale..." **Bunătatea lui Dumnezeu este un paradox pentru iubirea noastră plină de confort (amour du confort).** Atingem aici una dintre ambiguităţile lumii noastre decăzute; nu trebuie să o înţelegem în termeni de putere, ci de autoritate, nu în termeni de „potestas", ci de „autoritas". Folosesc aceşti termeni latini deoarece, în franceză, ei au primit un sens tehnic în multe dintre discuţiile noastre religioase.

„Potestas" înseamnă că avem posibilitatea de-a obliga, „autoritas" înseamnă că avem cuvinte ale adevărului care aduc convingere. „Potestas" înseamnă „eu pot", „autoritas" înseamnă că pot adăuga un grăunte de partea cea bună a balanţei, făcând să se încline platoul. „Autoritas" vine de la „augeo" (adaug un grăunte care este decisiv). Şi aceasta explică faptul că **relaţia dintre un părinte duhovnic şi fiii săi duhovniceşti şi, fără nici o excepţie, toate relaţiile dintre Dumnezeu şi creaturile Sale şi, în fine, cele din cadrul acestor două categorii — toate relaţiile dintre membrii unei Biserici ierarhice, fie ascendente, fie descendente — nu pot fi relaţii de putere, ci numai relaţii de autoritate;** puterea de-a convinge este puterea care ne face să acceptăm adevărul Evangheliei; aceasta nu este intervenţia brutală a vreunui suveran, a vreunui stăpân divin, ci presupune o relaţie de iubire reciprocă în care cel ce ghidează, iubeşte în aşa măsură încât este gata să se dea pe de-a-ntregul celui pe care-l ghidează, iar cel ce este ghidat, este atât de perfect deschis şi predat încât poate primi tot ceea ce îi este dat de către Dumnezeu.

Cel dintâi, ghidul, devine transparent faţă de chipul lui Hristos, aşa cum ne-a fost descris El în Epistola către Filipeni: „Fiul lui Dumnezeu S-a deşertat de întreaga Sa slavă dumnezeiască pentru a deveni unul dintre noi — şi aflăm astfel pe cel de-al doilea, cel ghidat, în noţiunea creştină de smerenie (franc. „humilite", eng. „humility" din latinescul „humilitas" — n. trad.) pe care o voi defini în câteva cuvinte. În mod obişnuit, smerenia este descrisă în termeni aproape caricaturali: ori, smerenia vine de la cuvântul latinesc „humus" — teren fertil. Imaginea este clară: pământul există, noi nu ne gândim la el, găsim că e ceva normal, şi, totuşi, el niciodată nu ne lipseşte, niciodată nu ne trădează; pământul este deschis oamenilor, lui Dumnezeu şi animalelor, pământul poate primi soarele şi ploaia, sămânţa şi rebuturile pe care i le aruncăm; primeşte rebuturile, şi le impropriază şi se îmbogăţeşte; primeşte sămânţa şi o îmbracă cu o viaţă nouă; e reînnoit de soare şi ploaie şi rodeşte. Acesta este sensul smereniei şi al ultimei atitudini a discipolului care are un stăpân ce-l iubeşte. Iubirea stăpânului, oricât de dură şi de severă ar părea, este un act de iubire care dă viaţa veşnică potrivit unei ziceri a lui Gabriel Marcel: „A spune cuiva «te iubesc» înseamnă a-i spune «nu vei muri niciodată»".

Şi acesta mă conduce la o foarte scurtă remarcă asupra cuvântului „freedom", „Freiheit". Sensul de bază al cuvântului era iubirea: în engleza veche, „my free" (al meu liber) vroia să zică „iubitul meu", acest lucru este adevărat şi pentru antichitatea germană şi pentru cea gotică. Cele două cuvinte vin dintr-un cuvânt sanscrit care, în forma sa verbală, înseamnă „a iubi", la pasiv „a fi iubit", iar ca substantiv „iubitul meu". Cineva care este liber şi care este iubit; el este iubitul celui care iubeşte. Amintiţi-vă toate pasajele din Vechiul şi Noul Testament referitoare la iubirea lui Dumnezeu pentru creaturile Sale şi veţi înţelege ceea ce cuvântul „libertate" vrea să zică, aplicându-se la cei pe care El i-a creat: o iubire perfectă, totală, încât nimic n-a putut vreodată să o umbrească sau să o suprime, o iubire care a început întru bucuria creaţiei, a atins punctul său culminant în jertfa de pe Cruce şi ne va conduce la viaţa veşnică pe care nimic nu o va putea înlătura.

Doar atunci, în această taină a libertăţii, a obedienţei, a autorităţii, a libertăţii înţelese în sensul original, putem deveni cu adevărat noi înşine — şi acesta este sensul cuvântului rusesc „svoboda", format din două rădăcini, care înseamnă „a fi tu însuţi". Aceasta se poate împlini numai întru Hristos şi întru Duhul Sfânt; devenind una cu Hristos, putem depăşi sensul metaforic al expresiei „a fi copilul lui Dumnezeu" fără a fi în situaţia reală, în starea de fiu. Doar în Fiul Cel Unul-Născut, devenind una cu el prin credinţă şi botez, prin puterea lui Dumnezeu, noi devenim cu adevărat copiii, fiii Dumnezeului Celui Viu. Şi, după expresia extrem de îndrăzneaţă a Sfântului Irineu de Lyon (+202), în Fiul Cel Unul-Născut, suntem chemaţi, când Hristos Cel total („totus Christus") se va arăta la sfârşitul veacurilor, să devenim nu numai fii, la plural, ci, în unitatea noastră cu El şi între noi, să devenim FIUL Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, totus Christus arătat.

Un ultim cuvânt. Acesta este produs în noi de puterea care se descoperă prin prezenţa în noi a Sfântului Duh dat întregii Biserici; ea adună, vivifică, ne face să creştem în acest Hristos total, la care suntem cu toţii chemaţi. Dar, în acelaşi timp, Duhul dat fiecăruia dintre noi ne umple pe fiecare în unicitatea sa, face din fiecare dintre noi, fără a se repeta, un alt „tu însuţi", fiecare fiind fără comparaţie, unic. Acest Duh este un Duh de Fiu, un Duh al adevărului şi un Duh de viaţă; şi în lumea în care trăim, trebuie să ne reamintim permanent că suntem grefaţi pe Hristosul total: nu numai pe Învierea Sa, pe Înălţarea Sa şi pe locul Său slăvit de-a dreapta Tatălui — suntem grefaţi pe Hristosul istoriei; şi acelaşi Duh Care L-a condus pe Domnul Nostru, după Botezul Său pe malurile Iordanului, în deşert, pentru a posti şi a fi ispitit şi a ieşi biruitor, acelaşi Duh Care L-a condus la Grădina Ghetsimani pentru a întâlni moartea pe care trebuia să o sufere în locul oamenilor şi pentru a-i mântui, acelaşi Duh Care, într-un mod tainic, L-a părăsit când era pe Cruce şi când a scos acel ultim strigăt al umanităţii părăsite, disperate şi fără de Dumnezeu: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?", acelaşi Duh ne-a cuprins şi ne-a condus pas cu pas, dacă acceptăm să-L considerăm pe Hristos drept Calea, drept cărarea în pustiu pentru a da acolo faţă cu ispita, cărarea în lumea oamenilor pentru a da acolo faţă cu iubirea, cu adevărul, cu credinţa atunci când oamenii au pierdut credinţa în ei înşişi, cu nădejdea când aceasta trage să moară, şi pentru a ne face părtaşi la tainele îmbucurătoare: Muntele Măslinilor şi Crucea, părăsirea extremă a Celui Care a acceptat să-şi piardă nu numai viaţa Sa omenească, ci pe Dumnezeu Însuşi, spre a-l mântui pe om.

---

* Mitropolitul Antonie (Anthony) de Sourozh s-a născut în Lausanne (Elveţia), la 19 iunie 1914, şi-a petrecut copilăria în Rusia şi Persia, de unde a emigrat cu familia, în timpul Revoluţiei bolşevice, stabilindu-se la Paris: a fost licenţiat în Fizică, Chimie şi Biologie, luându-şi doctoratul în Medicină; pe timpul celui de-al II-lea Război mondial, a slujit ca ofiţer în Armata Franţei, apoi, după căderea Franţei, ca medic-chirurg într-unul din spitalele din Paris, luând parte la mişcarea de Rezistenţă.

În 1943 a depus voturile monahale, în 1948 a fost hirotonit preot, în 1949 a ajuns în Anglia ca paroh al Comunităţii ortodoxe „St. Alban and St. Sergius", în 1950 a fost numit vicar al parohiei patriarhale ruse din Londra, iar în 1958 a fost hirotonit episcop (1962 arhiepiscop, 1966 mitropolit) pe seama Bisericii Ruse din Marea Britanie şi Irlanda.

Ia parte activă la lucrarea interbisericească şi ecumenică; a participat, ca delegat al Bisericii Ruse, la două Consilii Mondiale ale Bisericilor (1961, 1966); este autorul unor cărţi foarte apreciate precum: **Living Prayer, God and Man, Courage to Pray, The Essence of Prayer, School for Prayer** (tradusă în rom.).

** Gabriel Marcel (1889—1973), filozof şi autor dramatic francez, reflecţia sa pleacă de la raporturile umane şi de la noţiunea de „celălalt" pentru a ajunge şi a se cufunda în Dumnezeu.

*** Isaia 7, 15—16: autorul citează după traducerile critice moderne la Septuaginta, care dau mai bine seamă de original decât o face, în acest pasaj, traducerea sinodală românească, care zice: „înainte ca fiul acesta să ştie să dea la o parte răul şi să aleagă binele, pământul de care îţi este teamă... va fi pustiit";

**** Deoarece cuvântul „obedienţă" ilustrează mai bine originea latină (obaudire), îl vom folosi spre a marca sensul primordial a ceea ce astăzi numim „ascultare".

Lucrările Sf. Sinod al B.O.R

(Urmare din pag. 1)

Din tematica Comisiei Învăţământului pentru pregătirea personalului bisericesc, prezentată de P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, amintim: referatul Cancelariei Sf. Sinod în legătură cu subiectele Conferinţelor preoţeşti semestriale pe anul 1999; Sf. Sinod aprobând ca tema pe luna iunie să fie: „Prozelitismul sectar o problemă religioasă şi socială", iar tema celei de-a doua conferinţe (respectiv pentru luna noiembrie) să fie o temă la alegerea ierarhului locului; referatul în legătură cu Regulamentul de funcţionare a Comisiei de Evaluare şi Acreditare a Învăţământului preuniversitar; referatul privind respectarea normelor metodologice ale legislaţiei în vigoare pentru eliberarea „Atestatului de religie" pentru învăţământul public, fixarea locurilor la institutele de învăţământ teologic, în acest sens Sf. Sinod a hotărât a nu se mai aproba locuri suplimentare cu plată la Facultăţile de Teologie. S-a aprobat editarea unui album jubiliar, „B.O.R. în pragul mileniului III". P.S. Episcop Nifon al Sloboziei a prezentat agenda Comisiei Relaţiilor Externe Bisericeşti, dintre care amintim: Comunicatul privind întâlnirea de dialog dintre Patriarhia Română şi cea a Moscovei în problema Mitropoliei Basarabiei (Chişinău 15 ianuarie 1999); Scrisoarea S.S. Bartolomeu I, patriarhul Ecumenic, în legătură cu situaţia actuală a Bisericii Bulgare şi în legătură cu noi canonizări de sfinţi în Biserica Greciei, situaţia Colectei de la Centrele Eparhiale din anul 1998 pentru Mitropolia Basarabiei etc.

În legătură cu o eventuală vizită a Papei în România, Sf. Sinod a hotărât că P.F. Patriarh Teoctist poate adresa acestuia o invitaţie de a vizita România, în baza relaţiilor ecumenice internaţionale ale Bisericii noastre cu Biserica Romano-Catolică şi în spiritul ospitalităţii româneşti, ţinând seama şi de recenta scrisoare personală adresată P.F. Părinte Patriarh de către S.Sa Papa Ioan Paul al II-lea şi în care îşi exprimă dorinţa de a vizita curând România.

P.F. Patriarh Teoctist în calitate de preşedinte a declarat apoi închisă şedinţa de lucru şi a prorogat sesiunea pe anul 1999 a Sf. Sinod.

A doua zi, vineri, 5 februarie a.c. s-au desfăşurat la Palatul Patriarhiei lucrările şedinţei de lucru a Adunării Naţionale Bisericeşti pe anul 1999. Şedinţa a fost precedată de Sf. Liturghie şi de Te-Deum-ul oficiate în Catedrala Patriarhală. După constituirea Secretariatului şi după apel, P.F. Patriarh Teoctist a deschis şedinţa de lucru printr-o cuvântare adecvată. După repartizarea lucrărilor pe Comisii permanente, s-au reluat lucrările în plen, prezentându-se la Comisia Bisericească: Darea de seamă pe anul 1998 a Cancelariei Sf. Sinod privind activitatea Organelor Centrale Bisericeşti, evenimente deosebite din viaţa bisericească, activitatea misionară şi pastorală a clerului şi viaţa religios-morală a credincioşilor, aspecte ale vieţii monahale în Biserica noastră, grija faţă de locaşurile de cult etc.; Darea de seamă a Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti privind: relaţiile cu Bisericile Ortodoxe Surori, cu Biserica Romano-Catolică, cu Bisericile Anglicane şi Protestante, cu organizaţiile ecumenice interne şi internaţionale, viaţa religioasă a comunităţilor ortodoxe române din diaspora etc.; Darea de seamă a Sectorului „Biserica şi Societatea" privind: asistenţa socială în Biserica noastră, activitatea filantropică, caritativă şi de asistenţă religioasă în penitenciare, azile de bătrâni, orfelinate şi cămine de copii, activitatea asociaţiilor, ligilor şi societăţilor cu caracter religios care funcţionează cu binecuvântarea Bisericii, activitatea B.O.R. reflectată în mass-media etc.

La orele amiezii s-a plecat în procesiune de la Palatul Patriarhal către Piaţa Unirii unde a avut loc ceremonia de sfinţire a locului şi a pietrei de temelie a Catedralei Mântuirii Neamului, ceremonie oficiată de către P.F. Părinte Patriarh Teoctist în prezenţa membrilor Sf. Sinod şi ai Adunării Naţionale Bisericeşti, a unei imense mulţimi de clerici şi de credincioşi. Au fost de faţă: dl. prof. Emil Constantinescu, preşedintele României, dl. Radu Vasile, prim ministru, preşedinţii celor două Camere, reprezentanţi ai vieţii politice, culturale din Bucureşti. Viitoarea Catedrală va avea hramul „Înălţarea Domnului şi Sf. Ap. Andrei" şi va încununa astfel gândul patriarhului Miron Cristea exprimat încă din 1925 în legătură cu înălţarea în acelaşi loc, Piaţa Unirii, a unei Catedrale a Mântuirii Neamului. Au rostit cuvântări P.F. Patriarh Teoctist şi dl. Emil Constantinescu — preşedintele României. La orele 13 în Rotonda Palatului Patriarhal au continuat lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti prezentându-se Dările de seamă ale Sectorului Învăţământ teologic şi educaţie religioasă, Institutului Biblic şi de Misiune a B.O.R., Contul de execuţie bugetară şi Bilanţul pe 1998 al Administraţiei Patriarhale şi Instituţiilor anexe, precum şi Proiectul bugetului de venituri şi cheltuieli al acestora pe anul 1999.

Pe marginea rapoartelor au fost numeroase luări de cuvânt, după care P.F. Patriarh Teoctist a încheiat lucrările Şedinţei printr-o remarcabilă cuvântare în care după ce a adus mulţumiri tuturor celor care în anul trecut şi-au adus contribuţia la bunul mers al vieţii bisericeşti din B.O.R., a creionat programul viitor de acţiune al Adunării Naţionale Bisericeşti, al clerului şi al credincioşilor în contextul actual al societăţii româneşti, implicarea Bisericii în toate domeniile vieţii sociale şi culturale potrivit misiunii sale primite de la dumnezeiescul ei întemeietor Hristos Domnul.

Urme din trecut

Câteva date documentare despre fosta „Biserică veche" din Racovița, județul Sibiu.

În partea de sud-vest a localității, pe locul numit „La Biserica a veche", în zilele noastre se mai pot încă vedea ruinele vechiului lăcaș de închinăciune al racovicenilor. Trecătorilor li se înfățișează imaginea dezolantă a zidurilor groase de odinioară, din care se desprind pe zi ce trece bolovani de râu și cărămizi înguste, bine arse, bucăți de tencuială care mai păstrează urme de pictură spălate de ploi, cioburi de ceramică ba chiar și oseminte de oameni...

În procesul de elaborare a unei monografii a satului natal, lucrare apărută la Sibiu în primăvara anului 1995, autorul prezentului articol a depistat câteva documente revelatoare inedite, care, coroborate cu alte surse documentare, ne permit, cred, să reconstituim cât de cât istoricul acestui fost sfânt lăcaș.

Citând o însemnare care se afla deasupra ușii de intrare în biserica respectivă, parohul ei — Petru Florianu — care a slujit-o între anii 1855—1890, menționează drept an al zidirii — 1675, în perioada de domnie a principelui calvin Mihai Apafi I.[1]

Într-un alt document văzut de autor cu ani mulți în urmă în arhiva Familiei Florianu, purtând nr. 426/22 martie 1864, anul respectiv era indicat ca fiind 1671, în timp ce un cunoscut istoric blăjean citează un altul, respectiv 1679.[2]

Față de aceste „nepotriviri" de date, înclinăm să credem că lăcașul respectiv a început să fie construit în anul 1671, a fost terminat în 1675, anul 1679 fiind cel al târnosirii lui. Cât despre arhiereul care a oficiat slujba respectivă, numele lui nu ne este cunoscut. Invocând însă contextul istoric, considerăm că acesta nu putea fi altul decât mitropolitul martir de mai târziu — Sava Brancovici — care numai cu un an înainte sfințise biserica din Vlădeni, din Țara Bârsei[3]. Nu este exclus ca acest act solemn să fi avut loc în 1675, an în care vlădicul Sava a trecut pe aci în drum spre Brașov, în vederea aplanării unui conflict ivit între preoții bisericii Sfântul Nicolae din Schei.[4] De altfel, în această perioadă, el se mai bucura încă de stima principelui țării, care-l considera drept „vrednicul episcop al bisericilor românești, sârbești și grecești, de sub stăpânirea noastră".[5]

Referitor la ctitori, avem o singură mențiune și aceea echivocă. Ea se desprinde din Conscripția „părții iobăgite" a Racoviței, întocmită în anul 1765,[6] acesta fiind anul în care localitatea respectivă a fost unificată cu partea ei „scăunală" și inclusă în Granița militară transilvăneană.[7]

Iată ce ne spune mențiunea respectivă:

...„locuitorii satului au o singură biserică, de piatră, acoperită cu țiglă, ridicată pe fundație și pe teren scăunal, pentru care și cheltuielile și oboseala s-au depus la ridicarea ei, doar cu 1/3 din partea localnicilor". Or, prin „localnici", aci se pot înțelege fie iobagii din ambele părți de sat luate individual, fie toți recovicenii la un loc. În acest ultim caz, se ridică însă întrebarea: cine a suportat „restul" cheltuielilor? Ca să nu mai punem o alta: cum s-a putut înălța la anii aceia un astfel de edificiu, știut fiind că românilor le era interzis prin lege să aibe astfel de biserici?[8].

Pentru a putea da un răspuns la întrebările de mai sus, o logică elementară ne obligă să luăm în considerare aci și un eventual ajutor primit de către racoviceni și din altă parte spre acest scop. Cu prudența de rigoare, considerăm că Magistratul sibian, stăpânul terenului pe care s-a înălțat biserica, nu avea interesul de a subvenționa sub o formă sau alta edificarea ei. În schimb, cu aceeași prudență avansăm ipoteza potrivit căreia ceea ce n-au făcut sașii luterani, au făcut-o „domnii de pământ", stăpâni pe „partea iobăgită" a satului, calvini după rit. Este de presupus că aceștia și familiile lor, cel puțin câteodată frecventau și ei biserica satului. Ori, atâta timp cât aceasta era sărăcăcioasă, din lemn și acoperită cu paie sau cu șindrilă, ea nu era demnă de rangul lor! Acum, în plină campanie de calvinizare a românilor, prilejul era mai mult decât nimerit pentru a le arăta propriilor iobagi că ei, stăpânii, erau de partea lor... Pledează pentru această ipoteză — credem noi — și faptul că biserica respectivă nu a fost împodobită cu pictură încă de la edificare, practică străină ritului calvin,[9] ci mult mai târziu, după cum vom arăta, în continuare.

Cea mai plauzibilă ipoteză însă, legată de problema în discuție, ni se pare a fi aceea că „ajutorul" respectiv a venit de peste munți, fie direct, fie din cei 6000 dinari pe care domnitorii de aci îi trimiteau anual vlădicilor din Bălgrad, spre a-i ajuta pe aceștia să reziste propagandei calvine.[10]

Ne dă dreptul la o astfel de ipoteză și faptul că în această perioadă deosebit de grea pentru existența Bisericii românești din Ardeal, mitropolit în Țara Românească era Teodosie Veștemeanul,[11] „păstor cu grijă multă pentru românii din Transilvania, fiind și el de obârșie transilvănean",[12] iar domnitor Gheorghe Duca (1673—1678), pătruns și el de aceleași sentimente.[13] Tot pe această linie se înscria și învoiala încheiată în 1763 între Gheorghe Brancovici, fratele mitropolitului Sava, cu domnitorul Țării Românești Grigore Ghica Vodă, „spre binele comun și întărirea Bisericii ortodoxe".[14]

De altfel, epoca respectivă este cunoscută prin construirea unor biserici în sudul Transilvaniei cu sprijin direct de peste munți. Astfel, în 1653 domnitorul Matei Basarab zidește biserica din Porcești (astăzi Turnu Roșu).[15] În 1690, Maria, fiica lui Șerban Vodă, sprijină băneșteZidirea bisericii din Bungard,[16] iar domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, între anii 1697—1701 a zidit bisericile din Ocna Sibiului[17], Făgăraș,[18] precum și cunoscuta mânăstire de la Sâmbăta de Sus, care-i poartă numele.[19]

Pentru a conchide, facem precizarea că incertitudinea privind ctitorii „Bisericii vechi" nu este singulară, situația fiind întâlnită în acea vreme și la alte biserici din zonă.[20]

Așa după cum s-a păstrat ea în memoria bătrânilor satului, „Biserica a veche" a fost o construcție zveltă, care s-a întins pe o suprafață de 219 stânjini pătrați[21], aflată în mijlocul unei grădini întinse folosită și ca cimitir al comunității până în anul 1908 când s-a amenajat cel actual, din capătul satului.

Soclul ei, a căror urme se mai pot vedea încă și în zilele noastre, era clădit din ziduri groase înălțate din piatră brută de râu peste care alternau mai apoi în registre bine proporționate, rânduri de cărămizi înguste, care pe lângă rolul lor de ordin constructiv de a asigura orizontalitatea zidăriei de piatră, îndeplinea și unul decorativ. Liantul folosit a fost varul cald, care da o rezistență sporită construcției, procedeu larg răspândit la acea vreme.

Demn de subliniat este faptul că în zidăria bisericii și, în special, în bolta ei, au fost încastrate și oale (urcioare) de rezonanță cunoscute în literatura de specialitate și sub denumirea de „vase acustice" confecționate din lut ars, care aveau menirea de a capta și mai apoi de a retransmite undele sonore, amplificându-le, în felul acesta îmbunătățindu-se simțitor acustica interioriului.[22] Odată cu începerea ruinării construcției, rând pe rând acestea au ieșit la iveală și au fost sparte de către inși hapsâni, care sperau să găsească în interiorul lor cine știe ce averi tăinuite în acest mod[23]!...

Cât privesc zidurile, acestea erau sprijinite în exterior din loc în loc de contraforturi, acoperișul în două ape având învelitoarea din țiglă.

În întregul ei, biserica era de tipul „navă longitudinală", cu plafonul boltit, formă constructivă străveche, întâlnită pe întreaga arie de formare a poporului român,[24] padimentul fiind din scândură. Lungimea întregii construcții era de 26 m, iar lățimea de 8 m, ea fiind compartimentată în conformitate cu canoanele lăcașurilor de cult ortodoxe, în pronaos, naos și altar.

Intrarea în tinda bisericii se făcea printr-un coridor zidit, deasupra căruia se înălța un turn cu secțiune pătrată, construit în partea superioară din scândură, care servea drept clopotniță. Accesul la clopote — două la număr — se făcea dintr-un mic „pod" (cor), pe trepte masive de lemn, în două tronsoane. Turnul, în vârful căruia se afla o cruce din cositor, era folosit și ca punct de observare, dată fiind așezarea bisericii în vârful dealului.

Pronaosul era despărțit de naos printr-un zid prevăzut cu o „ușă deschisă" (gol de trecere), încadrată de două ferestre „libere", cu dimensiunile 80×80 cm, specifice bisericilor vechi construite din piatră,[25] deschizături prin care femeile puteau urmări desfășurarea serviciului divin.

Potrivit inventarului original al bisericii datând din anul 1846 care se află în posesia autorului, în acest compartiment se găseau un număr de 19 strane din lemn moale, folosite de către femeile în vârstă sau bolnave, iar în despărțământul bărbaților — 31 — de același fel, plasate simetric pe lângă pereți. Este locul să amintim aci că enoriașii în vârstă care nu aveau strane, ascultau slujbele religioase sprijinindu-se pe niște cârji de lemn de forma literei T, care se păstrau în tinda bisericii, după ușă, practică întâlnită nu numai în bisericile din împrejurimi[26] ci și prin alte părți ale Transilvaniei.[27]

Altarul era îndreptat spre răsărit, având forma unei abside semicirculare decroșată, el fiind despărțit de naos printr-o catapeteasmă care forma iconostasul, „modest ca aspect", după cum se menționează în inventarul citat, fiind prevăzut cu trei uși înalte de câte 2 m și late de 69 cm, cea împărătească având două aripi. Acestea erau străjuite de patru icoane mari pe rândul de sus iar sub ele, de alte două, mici, „ordinare"[28], respectiv, comune.

Anul 1752 aduce un eveniment major în viața „Bisericii vechi": zugrăvirea ei, însă numai „pe din lountru".[29] Că acesta este anul zugrăvirii ei și nu unul din epoca domnitorului Constantin Brâncoveanu, cum greșit s-a afirmat într-un articol apărut în 1970,[30] ne-o dovedește conținutul inscripției care se afla deasupra ușii de la „despărțământul muierilor", inscripție pe care pentru valoarea ei documentară, o reproducem în întregime:

...„Cu începerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Duhului Sfânt, s-a zugrăvit această sfântă biserică în zilele înălțatei crăiese Maria și fiind vlădica Ardealului Petru Pavel Aron de Bistra și fiind eparhiot Nicolae de la Sadu și fiind preoții bisericii: Popa Pavel, Popa Toma și fiind jude Florea Cândea; bătrâni: Toma lui Stan, Onea Toader, Pavel Ionașcu, Bunea Dragoman, Stan Bia, Oprea Pascului, preste vale fiind jude Toma Hitoc; bătrâni: Stan Hitoc, Mihai Fulcea, Oprea Cercel, Oprea Bobanga. Îndrumători și într-ajutori au fost: Popa Pavel, Florea Cândea, Stan Hitoc, Vasilie Fulcea, Stanciu Oprișiu, Oprea Bunii, Marcu Totan, Toma Ioan Hitoc și tot satul".

Racovița, în 24 august 1752
Iosif Crîsnicu, zugravu.[31]

Se desprinde din această însemnare că în acel an biserica Racoviței se afla sub jurisdicția Blajului, deci, „întoarsă la Unire", după mișcările religioase generate pe aceste meleaguri de activitatea călugărilor Visarion Sarai și Sofronie din Cioara, „întoarcere" evidențiată ca atare și într-un document datând din anul 1757, când dintr-o populație a satului de 1330 locuitori, 1314 erau greco-catolici, 14 romano-catolici și 2 evanghelici.[32]

În stadiul actual al cunoașterii noastre, nu deținem nici un fel de date privind personalitatea zugravului respectiv, ceea ce ne obligă să rămânem din nou pe tărâmul ipotezelor. Potrivit acestora, el a putut să fie un „elev" al școlilor de zugravi menționate în această perioadă ca ființând în centrele de la Săliște și Rășinari,[33] după cum tot atât de bine putea să fi aparținut tagmei zugravilor din Țara Românească, prezenți adesea prin lucrările lor în bisericile din Transilvania[34]. De altfel, din perioada respectivă datează și zugrăvirea bisericii Sfântul Nicolae din Porcești[35], precum și a celei din Avrig,[36] ambele într-o manieră foarte asemănătoare cu cea în cauză.

Din motive pe care nu le cunoaștem, după numai o sută de ani de la zidire, biserica se prezenta deja într-o stare rea, ceea ce a impus lucrări de reparație apreciabile, în timpul cărora serviciul divin în interiorul ei a trebuit să fie sistat.[37] După încă o sută de ani, ea nu numai că a devenit din ce în ce mai neîncăpătoare „pentru mulțimea de popor" dar în structura pereților ei au apărut și numeroase crăpături, care-i prevesteau sfârșitul... Astfel, în inventarul ei din 1876, ea este prezentată ca fiind deja „într-o stare ruinătoare", un alt document de acest fel datând din 1888 menționând-o și el „în stare debilă".[38] Această situație a impulsionat într-o măsură însemnată — dacă nu chiar hotărâtoare — edificarea unei noi biserici, pe alt amplasament, ceea ce s-a și realizat, între anii 1887—1890. De acum, cea „Din Deal" a devenit „cea veche", după strămutarea tuturor bunurilor din interiorul ei în lăcașul nou, ea fiind abandonată...

S-au păstrat până în zilele noastre documente din care putem desprinde urmările abandonării. Începutul s-a făcut prin scoaterea la licitație prin acoperișului, în 1897, cu prețul de strigare fixat la 200 florini. Din documentul respectiv ne sunt cunoscute și numele licitanților: Andrei Mărginean, David Mohan, Gheorghe Crișan și Ioan Gligor.[39] Tot până în zilele noastre s-a păstrat însă și informația orală potrivit căreia în anul respectiv, la toți licitanții, care mai apoi au folosit materialele cumpărate la edificarea unor construcții gospodărești proprii, „le-au mâncat lupii toate vitele"!!...

Se pare că „întâmplarea" — reală sau nu — n-a înspăimântat prea mult pe ceilalți enoriași racoviceni, dovadă că în 1900, Gheorghe Ionuș a cumpărat țigla de pe turnul vechii biserici, cu suma de 10 coroane,[40] acesta fiind și el demolat 12 ani mai târziu.[41]

... Rămas de acum fără acoperiș, vechiul lăcaș de închinăciune al racovicenilor și-a urmat destinul implacabil. Dacă spre mijlocul secolului nostru zidurile lui se înălțau până la nivelul fostelor ferestre, astăzi ele abia dacă mai răsar din pământ... Nu peste mulți ani și acestea vor dispărea, rămânând ca despre construcția de odinioară să mai amintească doar toponimia localității!...

LUPEA CORNEL

---

1. Arhiva autorului, manuscrisul intitulat „Un mic istoric al bisericii din Racovița", datat 18 iunie 1894 și datorat preotului Petru Florianu.
2. Z. Pâclișanu, Vechi vizitații canonice în Ardealul veacului al XVIII-lea, în „Cultura creștină", XVI, nr. 2/1936, p. 99.
3. M.I. Lupaș, Mitropolitul Sava Brancovici (1656—1683), Cluj, 1939, p. 67.
4. M. Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, 2, Buc., 1981, p. 83.
5. S. Meteș, Istoria bisericii românești din Transilvania, I, Sibiu, 1935, p. 289.
6. Conscripție în posesia autorului, copie din 1887.
7. C. Lupea, Racovița — monografia unei străvechi așezări sibiene, Sibiu, 1995, p. 28—30.
8. Colectiv, Arta populară românească, Buc. 1969, p. 21.
9. S. Meteș, l.c., p. 289.
10. Idem, p. 354.
11. Idem. p. 369.
12. G. Cunescu, Mitropolitul martir Iosif Budai, în „Îndrumător pastoral", VIII, Alba Iulia, 1984, p. 72.
13. S. Meteș, l.c., p. 287.
14. Idem, p. 286—287.
15. A. Gâlea, O ctitorie transilvană a lui Matei Basarab din 1653, în „Mitropolia Ardealului", III, nr. 1—2/1958, p. 87.
16. S. Meteș, l.c., 363.
17. Idem, p. 365.
18. Idem, p. 368.
19. Ibidem, p. 367.
20. I. C. Panait, Cu privire la unele monumente din Țara Făgărașului în lumina relațiilor cu Țara Românească, în „Buletinul monumentelor istorice", XXXIX, nr. 2/1970, p. 32.
21. Notariatul de stat al jud. Sibiu, Cartea funduară, Racovița, Foaia cadastrală nr. 239.
22. O. Drimba, Istoria culturii și civilizației, 3, Buc., 1990, p. 395—96.
23. Informație furnizată autorului de către prof. Liviu Florianu, care le-a văzut în copilăria sa.
24. D. Moca, Originea și originalitatea bisericii de lemn din Transilvania, în „Studii teologice", serie nouă, I (73), nr. 6/1991, p. 50.
25. Idem.
26. V. Literat, Biserici din Țara Oltului și „de pe Ardeal", zugrăvite de o familie de pictori, în „Anuarul Comisiei Monumentelor istorice — Transilvania —, IV, 1932—1938, p. 1—54, passim.
27. I. Radu, Biserica Sfintei Uniri din Tâmpăhaza-Uifalău, Oradea Mare, 1911, p. 20.
28. Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Racovița, Inventarul bisericii respective din anul 1888.
29. Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Racovița, Inventarul bisericii pe anul 1881.
30. I. Zăgrean, Sfințirea bisericii din Racovița, în „Mitropolia Ardealului", XV, nr. 11—12/1970, p. 925.
31. Vezi supra, nota 1.
32. Filiala Arhivelor Naționale Sibiu, Fondul Brukenthal, DD 1—4, nr. 142.
33. S. Meteș, Din istoria artei religioase române — zugravii bisericilor române, Cluj, 1929, p. 119.
34. Idem, p. 117.
35. Arhiepiscopia Sibiului — pagini de istorie, Sibiu, 1981, p. 173.
36. A. Avram, Bisericile românești din jud. Sibiu, sec. XVII — începutul sec. al XIX-lea, valori ale patrimoniului cultural-național, în „Îndrumător bisericesc" 1978, Sibiu, 1978, p. 120.
37. Informație furnizată autorului de către același prof. L. Florianu, care o deținea de la tatăl său, protopopul Valeriu Florianu, care a păstorit în Racovița între anii 1891—1940.
38. Vezi supra, nota 28.
39. Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Racovița, Registrul erogațiunilor pe anii 1884—1900, mențiune din 3 decembrie 1897.
40. Idem, „Contrachitanță" din 24 noiembrie acel an.
41. Idem, Jurnalul erogațiunilor din 1912, mențiunea din 28 februarie.

Pranoterapia și alte tehnici la fel de îndoielnice

La o masă rotundă privind „noile mișcări religioase", unele întrebări puneau în discuție capacitățile tămăduitoare ale unor tehnici aparținătoare așa-zisei „medicini neconvenționale", de sorginte orientală, ca și posibilele efecte pe care, o cură cu scopuri medicale, le-ar avea asupra unei persoane cu profunde convingeri creștine. Discuțiile s-au purtat în special în jurul pranoterapiei.

E drept că un răspuns la o astfel de problematică nu se poate baza pe confruntări directe între tehnicile „neconvenționale" și știința medicală în accepțiunea sa europeană. Foarte adesea, discursul se poartă pe planul religios, uneori și filosofic, raportându-le la sisteme orientale de matrice panteistă, neo-gnostică, ce se regăsesc frecvent în sfera mai largă cunoscută sub numele de New Age. Uneori raportarea la aceste sisteme e implicită, alteori declarată formal.

Un rol central îl are pranoterapeutul, care descoperă în sine disponibilități, „puteri", energii, pe care alții nu le au și care, uneori, se apropie până la identificare cu realități ce țin cu siguranță de sfera magiei, a ocultismului. Și nu arareori, „maestrul" are o biografie îndoielnică, în care pot fi identificate contacte și simpatii față de practicile oculte.

E drept că oamenii apelează la serviciile diverșilor vindecători din motive de boală, cu dorința sinceră de a căpăta tămăduirea, și nicidecum pentru a adopta o nouă religie. Dar pot fi ei siguri că aceasta nu-i o cale de a intra în legătură cu astfel de sisteme de gândire tocmai prin intermediul, mai mult sau mai puțin explicit, al pranoterapeutului?

Se cunosc multe cazuri dintre cei care, apelând la astfel de tehnici de vindecare, au sfârșit prin a adera la grupuri sau mișcări ori la secte de coloratură ezoterică. Și, de asemenea, cazuri de tămăduitori sau „guru", care au indus tulburări psihice serioase celor ce li s-au încredințat. De aceea, prudența e cea mai sigură măsură, mai ales că eficacitatea clinică a acestor „tratamente" este destul de îndoielnică.

La fel de îndoielnică este și originea supranaturală a acestor capacități tămăduitoare. Câtă vreme experiența ne îndeamnă să nu asimilăm aceste fenomene cu harisma sau darul tămăduirii, le vom considera cel mult în sfera naturalului. Originea patologică sau demonică poate fi afirmată de la caz la caz, de către persoane autorizate.

Medicina „pozitivistă" nu-și poate aroga pretenția de a explica totul. Sunt sectoare ale sănătății omului (de ex., psihopatologia) ce comportă încă multe mistere. Dar fenomene obiective nu determină în mod necesar interpretări obiective. Cu atât mai mult cu cât obiectivitatea în cazul pranoterapiei e construită pe nisipuri mișcătoare.

Tratându-se deci de o obiectivitate discutabilă, sub numirea de „pranoterapie" pot fi incluse o mulțime de fenomene, care pot să nu aibă prea multe în comun cu pranoterapia.

Credem că, asupra obiectivității capacităților curative ale unor persoane a căror activitate e plasată în sfera paranormalului, e competența medicinei să formuleze aprecieri. Biserica sfătuiește pe fiii săi să manifeste multă atenție spre a deosebi duhurile. Căci diavolul se poate arăta chiar și ca înger de lumină, spre a înșela pe mulți. Lucrarea conjugată a duhovnicului, ca „doctor al sufletului", cu a medicului, ca „doctor al trupului", poate duce la tămăduirea deplină. În plus, o gândire creștină va ști să pună o justă ierarhie în valori, astfel încât să acorde suferinței valențe sufletești superioare.

Ierom. IUVENALIE IONAȘCU
Roma

Biserica și politica

(Urmare din pag. a 2-a)

logi, dar nicidecum nu poate să se solidarizeze fără ezitare cu un program politic.

Textul biblic din Marcu 12, 17: „dă cezarului ce-i al cezarului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu", a fost de-a lungul timpurilor înțeles astfel: creștinii să înțeleagă diferența între putere, politică și religie. Dar mi se pare, că textul acesta trebuie altfel înțeles. A cezarului este moneda pentru că poartă chipul cezarului. Dă-i-o ca impozit înapoi. Dar chipul lui Dumnezeu este impregnat în om. Dă-te deci pe tine personal lui Dumnezeu, pentru că porți chipul lui. Aceasta înseamnă, dă banii înapoi, dacă ți se cer, dar pe tine însuți dă-te Domnului.

B. Poziția corectă a bisericii față de politică

Aceste trei posibilități de abatere privind implicarea bisericii în societate fiind spuse, doresc să exprim trei teze de implicare pozitivă a bisericii în societate:

1. Biserica a preluat și preia și răspunderea pentru lume, știind că Dumnezeu vrea să-i salveze pe toți, cum scrie la 1 Tim 2. Aceasta implică în primul rând rugăciunea pentru lumea întreagă și pentru oamenii politici, cum este cerută în 1 Tim 2 și exprimată în I Clem. 59—64. În biserică creștinii se roagă pentru toți oamenii, pentru conducătorii țărilor, pentru oamenii politici și pentru bunul mers al tuturor lucrurilor ce se întâmplă. În aceste zile chemarea la rugăciune pentru pacea în Cosovo, și pentru o hotărâre bună a forțelor NATO este mai presus de indicații date politicienilor. Biserica nu dă indicații, fie ele chiar și prețioase, biserica se roagă și din rugăciune se nasc idei noi, posibilități de consultații noi. Numai dacă venim cu problemele vehement politice în fața lui Dumnezeu, avem convingerea că toate lucrurile ce se vor întâmpla duc spre salvarea oamenilor și astfel și a noastră. Timp prea îndelungat biserica s-a rugat pentru victoria unui grup, unei țări creștine împotriva alteia. În contextul mondial de astăzi dorim cu toții răspundere pentru totul. Dar nu putem să ducem povara răspunderii fără a o atribui lui Dumnezeu. Toată politica care se face în biserică trebuie să decurgă din rugăciune, o rugăciune care nu poate să prezinte în fața lui Dumnezeu o soluție partinică, a unui grup de interese ci numai și numai condusă de știrea că a lui Dumnezeu este toată lumea și El vrea ca totul să fie salvat. În acest context rugăciunea este binevenită pentru toți oamenii.

2. Angajamentul bisericesc în politică trebuie să se ghideze după ideea împăcării. Împăcați-vă cu Dumnezeu (2 Cor 5, 18), iertați greșelile (Mat 6, 14—15), acceptați-vă unii pe alții (Rom 15, 3—4). Propoziții de acest gen se găsesc multe în Biblie și la Sf. Părinți. Disensiuni se pot ivi și în biserică, dar nu trebuie să aibă durată. Durată poate avea numai împăcarea. Nu „luptăm" pentru pace sau pentru împăcare în biserică, ci avem inițiative, căutăm compromisuri, încercăm convingeri, clădim punți.

Aceasta este menirea bisericii. Nu căutăm argumente că avem dreptate de pe pozițiile noastre, ci încercăm să ne ascultăm unii pe alții, să-i înțelegem practic din punctul lor de vedere, să vedem în ei frații noștri, mădulare ale lui Hristos. Astfel facem politică în biserică, împăcând oamenii, depășind structuri de despărțire, rugându-ne unii pentru alții.

3. Biserica întruchipează iubirea. Iubirea nu este dușmanul politicii, ci undeva un pol aparte. Știind că toți discipolii lui Iisus sunt chemați la iubire, cum spune Ioan 13, 34—35, ei vor căuta compromisuri care depășesc divergențele, se vor angaja în inițiative sociale și diaconice, vor căuta binele aproapelui fie acest aproape chiar un grup. Biserica însăși prin ființa ei trăiește iubirea și deci împăcarea, conviețuirea, aprecierea celorlalți, într-ajutorarea.

Concluzii:

Din teza centrală că biserica face politică pentru că Dumnezeu este unul și lumea este una am derivat 3 teze negative, ce fel de politică nu va face biserica: de putere, de confesionalitate, de partid și trei teze pozitive pentru care se va angaja biserica: răspundere pentru lume, împăcare și iubire. Sub acest aspect facem în biserică politică, ne angajăm pentru binele acestei lumi. Pentru că ne este promisă cea veșnică.

File de genealogie biblică

Aflăm din **Geneză** (2, 6—7) cum l-a făcut Domnul pe om: **un abur se ridica de pe pământ şi uda toată suprafaţa pământului. / Domnul Dumnezeu a făcut pe om din ţărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viaţă şi omul s-a făcut astfel suflet viu.** Pentru că l-a creat, omul se adresează Creatorului astfel: **Te voi lăuda, că sunt o făptură aşa de minunată.** (Ps. 138, 14). Cu toate acestea, omul nu-şi poate ascunde uimirea pentru importanţa pe care i-o acordă Cel de Sus, întrebându-se şi întrebând: **Ce este omul să-Ţi aminteşte de el?.../ Micşoratu-l-ai pe dânsul cu puţin faţă de îngeri, cu mărire şi cu cinste l-ai încununat pe el** (Ps. 8, 4—5); **Cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale, mi-ai arătat mie** (Ps. 50, 7). Uimirea este, oarecum, una înfricoşată, motiv pentru care făptura umană exclamă, cerând protecţie: **Păzeşte-mă, Doamne, ca pe lumina ochilor; cu acoperământul aripilor Tale acopere-mă** (Ps. 16, 8). Deslușim aici, un anumit gen de teamă, o teamă sau frică sacră, cu alte cuvinte, una **curată.** (Ps. 18, 10).

Omul — **adam** în limba vechilor evrei, cuvânt ce înseamnă şi „umanitate" — a fost făcut din **adama** („lut roşu"). Tradiţia ebraică interpretează cele patru litere greceşti ale numelui **Adam** ca simbol al celor patru puncte cardinale şi diferenţiază mai târziu — prin intermediul lui Filon din Alexandria (13 a. Chr. — 45/50 p. Chr.) — un Adam ceresc, ca prototip al omului creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, de un Adam pământean şi muritor[1]. Tradiţia creştină preia elementele vetero-testamentare, astfel că, dintre cele două genealogii ale lui Iisus Hristos, cea a lui Luca urcă până la Adam şi Dumnezeu (**Luca** 3. 38). Libertatea cu care în gândirea semitică individualul trece în colectiv şi colectivul în intelectual devine familiară, astfel că, spre exemplu, „Adam" la Sf. Efrem Sirul se poate referi fie la individul din **Geneză,** fie la neamul omenesc în general, sau poate avea ambele sensuri, în acelaşi timp. Adam este Fiecare, iar referirea paulină la Hristos ca „Adam cel de pe urmă" (I **Corinteni** 15, 45) capătă, astfel, o semnificaţie aparte: Sf. Efrem precizează că prin Întrupare Cuvântul a îmbrăcat „trupul lui Adam cel muritor".[2]

Eva, în traducerea Bibliei, este numele pe care Adam i-l dă soţiei sale după alungarea lor din rai. Tradiţia afirmă că în rai ea se numea **işa,** adică „femeie", fiind pandantul bărbatului ei, în situaţia în care, în ebraică, „bărbat" se spune **iş.**[3] În limba ebraică, **havva** poate să însemne „viaţă", „dătătoare de viaţă" sau „mama celor vii",[4] dar poate fi şi o derivare din aramaicul **hivia** („şarpe").[5] Creştinismul vede în Eva o pildă pentru slăbiciunea omului — indiferent de sex, adăugăm noi — în faţa ispitei. Părinţii Bisericii vorbesc despre Fecioara Maria ca despre o „nouă Evă". În islam, înainte de a-i oferi din rodul pomului, Eva îşi îmbată soţul cu vin; altfel spus, pentru musulman, vinul este cauza tuturor relelor.[6]

Din contră, în exegeza creştină, vinul are semnificaţii teologice profunde. Astfel, Origen interpretează în felul următor sintagma **Viţa cea adevărată,** conferită lui Iisus (**Ioan** 15, 1): **La cele deja amintite mai trebuie adăugat şi cum anume este Fiul „Viţa cea adevărată". Acest lucru va fi mai clar pentru cei ce vor înţelege că „vinul veseleşte inima omului" (Ps. 103, 16); dacă inima reprezintă facultatea de judecată şi dacă ceea ce înveseleşte este băutura cea mai bună, adică Logosul, care te îndepărtează de la cele de rând şi-ţi produce o stare de entuziasm şi de beţie, nu raţională, ci dumnezeiască, atunci, pe drept cuvânt „viţa" care face vin spre înveselirea inimii este „adevărată". Şi e „adevărată" fiindcă are drept ciorchine Adevărul şi drept mlădiţe discipolii.**[7] Filon din Alexandria este primul care foloseşte sintagma **methe nephalos,** tradusă la început, în latină, prin **ebria sobrietas,** ulterior prin **sobria ebrietas.** El se referă la o experienţă suprarațională, diferită însă de extazul dionisiac. **Methe nephalos,** sinonim la alexandrin cu **chara** („bucurie"), este extazul intelectului **(nous)** vizitat de înţelepciunea divină. Reluând ideea, Plotin vorbeşte despre o **beţie nectarică** a intelectului iubitor de **nous.**

Dacă Origen interpretează vinul ca băutură spirituală, Eusebiu din Cezareea, raportându-se la expresia **beţie sobră,** spune că **beţia sacră** este produsă de lectura Sf. Scripturi.[8] Mai mult, relativ recentul comentariu la **Cântarea Cântărilor (Shir-Hashirim** în ebraică, **Canticum Canticorum** în latină), întâlnim afirmaţia conform căreia vinul este simbolul **beţiei divine,** cu trimitere la **Psalmul** 22, 6.[9] Întâlnim, aşadar, mai multe exprimări ale aceleiaşi idei: **beţie sobră, nectarică, sacră şi beţie divină.**

Revenind la genealogiile biblice, după cum se ştie, Adam a avut doi urmaşi, primul dintre aceştia, Abel, fiind cioban, iar celălalt Cain, plugar (**Geneza** 4, 2). Abel, nume care la vetero-testamentari însemna **abur, suflare, păşune,**[10] sacrifică dintre cei dintâi miei din turma sa. Atunci, **a căutat Domnul spre Abel şi spre darurile lui / iar spre Cain şi spre darurile lui n-a căutat** (**Geneza** 4, 4—5). Furios, Cain şi-a ucis fratele, iar tradiţia iudaică, prin pana lui Filon din Alexandria, vede în înfruntarea ucigaşă dintre cei doi fraţi opoziţia primordială dintre Bine şi Rău. De altfel, în **Evanghelia după Matei,** Iisus îl pomeneşte pe Abel ca pe întâiul dintr-un şir de drepţi prigoniţi şi ucişi.

Într-o apocrifă a Vechiului Testament, mai precis în **Testamentul lui Avraam**[11], scriere care aparţine fără îndoială literaturii apocaliptice, scrisă în mediu iudeo-egiptean, posibil chiar într-unul esenian, cândva între sec. I a. Chr. şi I p. Chr.[12], Abel apare ca judecător, el făcând prima judecată, din cele trei hărăzite fiecărui suflet după moarte. Se pare că originea acestei tradiţii se găseşte într-un **targum** palestinian, mai precis în **Targum Neophyti** — comentariu la **Geneza** 4, 8[13] — care explică uciderea lui Abel ca rezultat al unei confruntări teologice. Abel susţine, în dialogul cu fratele său, că lumea a fost creată din iubire, dovadă fiind faptul că Cel de Sus i-a primit jertfa. Dimpotrivă, Cain consideră că lumea n-a fost creată din iubire, mai mult **nu există nici judecată, nici judecător, nici o altă lume decât aceasta! Nu există nici răsplată pentru cei drepţi, nici pedeapsă pentru cei nelegiuiţi în lumea de apoi!** După care, Cain s-a ridicat asupra fratelui său şi l-a ucis.[14] Atitudinea lui Cain, şocantă, ne aduce în minte romanul lui Dostoievski, **Fraţii Karamazov,** dar ne trimite, prin ricoşeu, la aprecierile, de natură omiletică, ale Sf. Grigore al Nyssei faţă de cei care cred în viaţa de apoi: **Ce-i drept, unii dobândesc mântuirea şi prin frică, atunci când, gândindu-se la ameninţarea chinurilor din gheenă, se despart de rău. Iar alţii, săvârşind virtutea pentru nădejdea răsplăţii făgăduite... dobândesc binele nu prin iubire, ci prin aşteptarea răsplăţii. Dar cel ce aleargă din suflet (spre desăvârşire) ... iubeşte din toată inima ... pe Însuşi Acela care este izvorul bunătăţilor.**[15]

Cain este, după unele surse, nume cu semnificaţie neclară, însemnând probabil „fierar".[16] Creştinismul, ca şi iudaismul, a încercat să afle pricina fraticidului. Pentru autorul primei **Epistole a lui Ioan,**[17] acesta s-a datorat **răutăţii** lui Cain, în timp ce **Epistola către Evrei**[18] întrevede în credinţa lui Abel motivul tratării diferite a celor doi. De fapt, la calea rătăcită a lui Cain se referă şi **Epistola lui Iuda**[19]. În literatura medievală de secol XI, mai precis în **Geneza de la Viena** („Wiener Genesis") încăpăţânatul Cain, care, spre deosebire de viaţa tihnită de păstor a lui Abel, ducea o viaţă trudnică de lucrător al pământului — utilizator, reparator, poate şi făuritor de unelte, adăugăm noi — se lasă ispitit de „cel viclean", aduce jertfă **fân şi paie,** mai mult chiar, îşi ucide fratele din invidie. Deoarece părăseşte calea mântuirii prin credinţă, este condamnat pe veci. Din amestecul urmaşilor săi cu fiii lui Dumnezeu iau naştere uriaşii, ale căror fapte rele au drept consecinţă Potopul.[20] Contrastele dintre Cain şi Abel se ascut în literatura secolului al XVIII-lea, conducând la un antagonism între tiran şi martir, ilustrativă, în acest sens, fiind drama lui Lope de Vega **Crearea lumii** („La creación del mundo", 1618—1623).[21]

De altfel, lumea lui Cain nu poate fi decât totalitară, deoarece reuşita, însăşi existenţa, urgenţa sa chiar depind numai şi numai de munca depusă, de mulţimea competenţelor puse în joc şi de importanţa timpului ce-i este consacrat. Toţi revoluţionarii puri şi duri au gândit la fel, toţi deţinătorii puterii absolute de asemenea. De aceea nu s-au dat în lături să-i suprime, atât pe cei marginali, care nu reprezentau nimic pentru cauza lor, cât şi pe adversari.[22]

Revenind de unde am plecat, adică de la Adam şi Eva, aceştia au mai avut un fiu, după asasinarea lui Abel, fiu numit Set — **vlăstar, răsădire, răsplătire**[23] — care a avut, la rându-i, un fiu, pe Enos — **slab, şubred, muritor, slăbănog** (în asiriană **eşu**).[24] Atunci — spune Biblia — **au început oamenii a chema numele Domnului Dumnezeu** (**Geneza** 4, 26), adică acela a fost momentul — sub raport teologic, nu cronologico-istoric — când s-a pus bazele celei dintâi dintre cele trei religii monoteiste pe care le cunoaşte azi omenirea: iudaismul, creştinismul şi islamismul.

Dr. CONSTANTIN ITTU

1. M. Bocian, U. Kraus, I. Lenz, **Dicţionar enciclop dic de personaje biblice,** trad. în lb. română de Gabriela Danţis şi Herta Spuhn, Bucureşti, 1996, p. 16.

2. S. Brock, **Efrem Sirul, I. Ochiul luminos. Viziunea spirituală a lumii la Sfântul Efrem Sirul,** Trad. pr. Mircea Ielciu, Studiu intr. diac. Ioan I. Icâ jr., **II. Imnele despre Paradis,** Trad. diac. Ioan I. Icâ jr., Sibiu, Deisis, p. 55.

3. D. Abrudan, Em. Corniţescu, **Arheologie biblică,** Bucureşti, 1994, **passim.**

4. N. Moldoveanu, **Dicţionar biblic de nume proprii şi cuvinte rare,** Bucureşti, 1995, p. 129.

5. Bocian, **op. cit.,** p. 107.

6. **Ibidem,** p. 108.

7. Origen, **Comentariu la Evanghelia după Ioan XXX 205—206,** în Evagrie Ponticul, **Tratatul practic. Gnosticul,** studiu introductiv, traducere şi comentarii de Cristian Bădiliţă, Iaşi, 1997, p. 119.

8. Evagrie Ponticul, **op. cit.,** p. 120.

9. **Cântarea Cântărilor,** versiune revizuită după **Septuaginta,** redactată şi comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, Bucureşti, 1998, p. 50, n. 2.

10. Moldoveanu, **op. cit.,** p. 12.

11. **Testamentul lui Avraam** va constitui modelul şi sursa principală a unei scrieri din Evul Mediu, **Apocalipsa lui Pavel. (Apocalipsa lui Ioan în tradiţia iudeo-creştină,** studiu introductiv de Cristian Bădiliţă, trad. de Petru Creţia şi Cristian Bădiliţă, Bucureşti, 1998, p. 47).

12. **Ibidem,** pp. 38—9.

13. **După aceea Cain a zis către Abel, fratele său: „să ieşim la câmp!", iar când erau ei în câmpie, Cain s-a aruncat asupra lui Abel, fratele său, şi l-a omorât.**

14. **Apocalipsa după Ioan în tradiţia...,** p. 45, n. 27. Cf. M. Delcor, **Les apocalypses juives,** Paris, 1995, p. 143, n. 1.

15. Sf. Grigore al Nyssei, **Omilia** I, în Sf. Ioan Gură de Aur, **Cuvioasa Olimpiada diaconiţa. O viaţă — o prietenie — o corespondenţă,** ediţie îngrijită de diac. Ioan I. Icâ jr., Sibiu, Deisis, 1997, pp. 92—9, la pp. 92—3. Mai multe despre personalitatea şi opera autorului **omiliei** citate, în A. I. Adămuţ, **Literatură şi Filosofie Creştină, secolele I—VIII,** vol. I, Iaşi, 1997, pp. 244—59.

16. Moldoveanu, **op. cit.,** p. 82.

17. **Cine zice că este în lumină şi pe fratele său îl urăşte, acela este în întuneric până acum. / Cine iubeşte pe fratele său rămâne în lumină şi sminteală nu este în el. / Iar cel ce urăşte pe fratele său este în întuneric şi umblă în întuneric şi nu ştie încotro se duce, pentru că întunericul a orbit ochii lui.** (I **Ioan** 2, 9—11). **Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el** (I **Ioan** 4, 16).

18. **Prin credinţă înţelegem că s-au întemeiat veacurile, prin cuvântul lui Dumnezeu, de s-au făcut din nimic cele ce se văd. / Prin credinţă, Abel a adus lui Dumnezeu mai bună jertfă decât Cain, pentru care a luat mărturie că este drept, mărturisind Dumnezeu despre darurile lui; şi prin credinţă grăieşte şi azi, deşi a murit** (**Ev.** 11, 3—4).

19. **Căci s-au strecurat printre voi unii oameni nelegiuiţi, care mai înainte au fost rânduiţi spre această osândă, schimbând ei harul Dumnezeului nostru ... (Iuda** 1, 4). **Vai lor! Că au umblat în calea lui Cain ... (Iuda** 1, 11).

20. Bocian, **op. cit.,** p. 69.

21. **Ibidem,** p. 70.

22. F. Comte, **Marile figuri ale Bibliei,** Bucureşti, 1995, p. 54. Din I **Ioan** 3, 12 aflăm **pentru care pricină l-a ucis.** [Cain pe Abel]: **Fiindcă faptele lui erau rele, iar ale fratelui său erau drepte.** De notat că faptele victimei erau **drepte, nu bune.** Numai Dumnezeu este bun, iar în sprijinul afirmaţiei noastre facem apel la **Evanghelia după Matei** în care găsim următoarele spuse ale lui Iisus: **cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră? / Sau de-i va cere peşte, oare el îi va da şarpe? / Deci dacă voi, răi fiind ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la el** (7, 9—11. Regăsim ideea, precum şi suita de formulări asemănătoare, în **Luca** 11, 11—13). Nu trebuie să surprindă comparaţia **peşte-şarpe** din cele două **Evanghelii,** deoarece este vorba de o anumită specie de ţipar, de forma unei reptile, iar în concordanţă cu legile mozaice, şarpele, sau orice altă vietate ce are asemănare cu acesta, este un animal „necurat", interzis ca aliment. Comparaţia are menirea să accentueze ideea, nu să şocheze prin absurditatea sa.

23. **Ibidem,** p. 317.

24. **Ibidem,** p. 125.

Munca, parte integrantă din asceza monahului

Potrivit recomandării Sfântului Apostol Pavel, asceza este renunţarea la treburile vieţii obişnuite cu multe plăceri şi la voia ta proprie şi exersarea acestor lucrări, care să fie după voia cea sfântă a lui Dumnezeu, (I Timotei IV, 7-8); pentru a creşte duhovniceşte şi a ajunge la scopul propus; prin nevoinţă şi luptă împotriva patimilor şi deprinderea virtuţilor creştine până la „starea de bărbat desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos" (Efeseni IV, 13).

Precum sculptorul care vrea să cioplească în piatră sau lemn, chipul unui om, dă la o parte cu dalta bucăţile de prisos şi conturează în materialul ales trăsăturile chipului, tot aşa asceza creştină, elimină tot ce este nefolositor sau păgubitor şi scoate la lumină liniile chipului lui Iisus Hristos, în însăşi făptura sa. Cum chipul lui Iisus Hristos este asemenea nouă „afară de păcat" (Evrei IV, 15), rezultă că asceza creştină cuprinde pe de o parte lupta împotriva păcatului, pe de altă parte efortul depus de ascet spre realizarea virtuţilor, ce strălucesc desăvârşit în persoana lui Iisus Hristos.

Departe de noi tendinţa că, asceza creştină ar tinde spre răul trupului, căci scopul ei este eliberarea firii de sub robia păcatului şi dezvoltarea la maximum a tot ceea ce este pozitiv, frumos, nobil, bun şi înalt în fiinţa omenească.

Natura umană, fiind creaţia lui Dumnezeu, este bună. Răul este un accident. El nu aparţine firii, ci e ceva străin, ceva contra firii. Asceza care vrea să înlăture răul şi să desăvârşească binele, nu este împotriva firii, ci conformă cu firea. Ea este mijlocul de desăvârşire a firii. Ea duce la despătimirea sufletului şi a trupului.

Asceza creştină constă în formarea unor deprinderi sănătoase şi din diferite renunţări, cum ar fi: deprinderea ordinii, disciplina muncii zilnice, a unei vieţi simple, îmbrăcăminte adecvată, odihnă, vorbe cu măsură şi renunţări la plăcerile vătămătoare, înfrânare de la mâncare şi băutură, ca şi de la alte dorinţe dezordonate trupeşti.

Acestea nu înlătură bucuriile vieţii, ci ceea ce întinează, întunecă şi înjoseşte fiinţa şi viaţa omului; după sfatul dat de Apostolul Neamurilor, „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos" (I Corinteni VI, 12), apoi specifică: „Câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume bun, orice virtute, orice laudă, acelea să le gândiţi" şi „să le faceţi" (Filipeni IV, 8-9). Acestea sunt practici valabile în măsura în care ne ajută la lupta de transformare internă, a instaura omul cel nou pe ruinele omului vechi (Coloseni III, 9-10) devenind liberi de orice ataşament pătimaş, stăpân peste pornirile firii, fără a renunţa la unele mijloace externe, în măsura în care acestea sprijinesc înnoirea lăuntrică.

Prin efort şi osteneală, marii stâlpi ai Bisericii creştine, eruditi teologi clerici şi mireni din epoca patristică, n-au fost străini de cultura şi realizările timpului în care au trăit. Ei s-au acomodat prin credinţă şi practica vieţii creştine de un înalt nivel şi au „ştiut să fie sfinţi, literaţi şi artişti, bucurându-se nu numai de cele ale credinţei ci şi de frumuseţile literaturii, ştiinţei, filosofiei şi artei" (Studii de teologie morală, Sibiu, 1969, pag. 345).

Vârfurile monahismului creştin, care au fructificat organizarea chinoviilor monahale, hotărăsc ca îndeletniciri de frunte ale monahilor: „Rugăciunea şi munca". Acestea fiind cele mai încercate ajutoare, cele mai potrivite ocupaţii, care practicate cu dragoste, devin mijloacele principale pentru înduhovnicirea şi desăvârşirea lor. Am putea spune că aceste două îndeletniciri sunt cele două aripi, care îl ridică pe monah din sfera josniciei şi a patimilor spre contemplarea lui Dumnezeu. Aceste virtuţi formează „calea împărătească", pe care se poate ajunge la desăvârşire, pe care a dorit-o cu ardoare înainte de a depune voturile sale în faţa Sfântului Altar.

Una din condiţiile esenţiale ale mântuirii, după doctrina ortodoxă, este săvârşirea faptelor bune, iar faptele bune nu pot fi săvârşite decât prin desfăşurarea unui efort. Dovadă că nu greşim, avem faptul că, nici în Eden unde exista abundenţă şi fericire, protopărinţii noştri n-au fost scutiţi de muncă. Lucrarea şi paza Edenului impuneau muncă fizică şi intelectuală (Fac. II, 15). Chiar David aminteşte în psalmi, că muncile agricole se executau la timpul lor, din zori şi până noaptea târziu (Ps. 103, v. 24).

De la Adam, primul agricultor al omenirii (Fac. III, 23), Abel, primul păstor (Fac. IV 2), Iubal, primul muzicant (Fac. IV, 21), Tubalcain, primul meseriaş (Fac. IV, 22), Enos, primul preot şi de la primii pionieri ai diferitelor munci şi până la noi, eforturile şi osteneala n-au încetat.

Viaţa lui Iisus Hristos până la 30 de ani este o muncă fizică îngemănată cu cea spirituală, iar ultimii 3 ani, efort spiritual unit cu o mare cheltuială de energie fizică.

Sfinţii Apostoli au fost pescari (Matei IV, 18), Matei era vameş (Matei X, 3), Luca a fost medic (Coloseni IV, 14) şi pictor. Sfântul Apostol Pavel era de meserie curelar (făcător de corturi). Ceea ce învăţase în copilăria sa, el nu înceta să practice, nici după ce a fost răpit în al treilea cer şi iniţiat de Dumnezeu în taine de nespus, a primit să fie oaspetele soţilor Acvila şi Priscila de aceeaşi meserie (Fap. Ap. XVIII, 3).

Pentru monahi, munca este o întruchipare a ascultării, care este unul dintre voturile depuse solemn la tunderea în monahism. În comunităţile pahomiene, ale Avei Senute de Atripe (sec. IV), cele din Palestina şi Athos, nimeni nu era scutit de muncă. Ar fi de prisos să mai enumerăm smeriţii monahi, care după ce ieşeau de la Slujbele Bisericii intrau în ateliere, săli de cultură, munci agricole, împletind lucrarea mâinilor cu rugăciunea minţii, în linişte şi armonie frăţească. Dacă mirenii muncesc pentru întreţinerea familiei, să facă milostenie şi să ajute Biserica, monahul lucrează pentru stârpirea patimilor şi a gândurilor rele.

După Sfinţii Părinţi, munca este considerată ca fiind o condiţie a desăvârşirii morale, ca parte integrantă din asceza monahului, mijloc de curăţire a păcatelor şi osândirea lor, un izvor de putere şi sănătate trupească şi sufletească, doctorie tămăduitoare a urâtului, alungare a tristeţii, o înflorire a roadelor vieţii duhovniceşti, pe care ni le arată Sfântul Apostol Pavel: dragostea ,bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia, concluzionând că: „Cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul, împreună cu patimile şi cu poftele" (Galateni V, 22—24).

Sfântul Ioan Casian (360—435), în opera sa „Institutiones", afirmă că părinţii pustiei „Muncesc rugându-se şi se roagă muncind", împletind strâns munca cu rugăciunea, care dau nimbul „unei slujiri a lui Dumnezeu" (Filocalia IX, pag. 87) şi a oamenilor. Ora et labora, devenind astfel maxima cea mai populară din mânăstirile noastre, odată cu organizarea lor.

Fericitul Augustin (354—430), spune: „munca în mânăstire trebuie făcută cu încredere şi în scopul mântuirii şi a răsplătirii cereşti". De asemenea Sfântul Vasile cel Mare (330—379), rânduind viaţa monahală, cere ca fiecare să-şi îndeplinească munca cu toată sârguinţa. Faptul că însuşi Dumnezeu ne supraveghează trebuie să ne inspire o deosebită râvnă şi grijă, ca să facem lucrarea noastră în condiţiile cele mai bune.

În fine, Fericitul Ieronim (347—420), în „Epistola către Rustic", precizează că monahii din Egipt, „aveau obiceiul de a nu primi pe nimeni în mânăstire, dacă nu ştia să lucreze ceva" (meserie). Aceasta nu atât pentru a-şi asigura hrana trupească, ci mai ales pentru mântuirea sufletului, ca nu cumva fiind fără ocupaţie (rucodelie), mintea să rătăcească prin gânduri pierzătoare şi să se diezmierde cu ele. Monahul nu trebuie să-şi iroseacă timpul zadarnic, ci să facă din el o pavăză duhovnicească, ca „diavolul să-l afle pururea ocupat".

Sfinţii Părinţi din Athos ne atrag atenţia că: „munca este asceza monahului". Să facă tot ce este mai penibil şi de care fraţii se scârbesc să o facă. Aşa făcând „va veni Duhul Sfânt să te cerceteze şi să aşeze în inima ta comori de dragoste şi smerenie". Nu-ţi alege singur munca, ci fă ceea ce ţi se încredinţează şi vei găsi pacea sufletească.

În cazul că ţi se dă pe ales; alege ceea ce te va păstra în smerenie, căci altfel din cauza mândriei, munca te va îndepărta de Dumnezeu. Fă-ţi munca cât mai bine posibil şi să nu te aştepţi la laude. O muncă făcută cu calm şi cu dragoste, fără cârtire, e mai plăcută lui Dumnezeu, decât toate vitejiile ascetice. Nu trebuie să-ţi fie munca, momeală câştigului, nici reuşita şi succesul, în acest caz dai dovadă că tu te iubeşti pe tine însuţi. Munca trebuie făcută cu inima dezinteresată şi relele nu vor avea nici o putere asupra ta. Foarte puţini monahi pot face o muncă intelectuală, păstrându-şi în acelaşi timp, inima deschisă larg către Dumnezeu. Dacă ţi se impune, rămâi la masa de studii şi la cărţile tale, îl vei găsi şi acolo pe Dumnezeu, la fel de bine ca şi în orice altă muncă, dar vei avea de dus o luptă grea pentru a-ţi păstra smerenia şi pentru a nu cădea în iluzia că prin cunoştinţele tale vei fi mântuit. O muncă oricare ar fi ea îndeplinită în ascultare, fără pofta câştigului, eliminând orice agitaţie şi orice grijă nu ne îndepărtează de rugăciune, ci dimpotrivă; trupul nostru fiind ocupat cu aceste lucrări manuale, inima se află eliberată şi mai mult atentă la prezenţa lui Dumnezeu. (Cuvinte din Muntele Athos, 1998, pag. 65—67).

Paladie din Galatia (sec. IV), în „Istoria Lausiacă" are meritul deosebit de a fi mers special în pustiu şi de a fi trăit acolo alături de eroii săi, ne dă multe exemple despre munca manuală şi intelectuală a monahilor. Spre exemplu: Marele Ava Pamvo „nici o zi nu a făcut-o fără rucodelie". Episcopul Filorom, mare postitor şi mult răbdător, „de 80 ani fiind — de condei tratate de a scrie, nu s-a depărtat" (Everghetinos, pag. 24).

Ava Ahila lucra spunând, ca nu cumva Dumnezeu să-mi bage vină zicând: „Pentru ce putând a lucra, n-ai lucrat?" şi de aceea mă ostenesc şi lucrez din toată puterea mea. (Pateric pag. 33).

Sfântul Macarie Egipteanul (300—390), făcând o vizită la Sfântul Antonie cel Mare (251—356), toată noaptea au vorbit despre mântuire, iar mâinile au împletit fire de finic. Dimineaţa observând fericitul Antonie mulţimea împletiturii lui Macarie a zis: „Multă putere iese din mâinile acestea" (Pateric pag. 132).

Sfântul Serafim de Sarov (1759—1833), a cărui viaţă pilduitoare se înalţă mult deasupra nivelului obişnuit, bolnav şi în vârstă fiind a fost surprins stivuind lemne, noaptea, când toţi vieţuitorii mânăstirii se odihneau, după slujba privegherii.

De asemenea Sfântul Teodor Studitul (759—826), monah cult, are cuvinte de înaltă apreciere pentru toate ocupaţiile monahilor din obştea Mânăstirii Studion — Constantinopol. Din povăţuirile sale către ucenicii săi: „Smeriţi trupul prin muncă"; căci „fericit şi cuvios lucru este să se ostenească cineva, atât cât poate, sfinţind astfel trupul şi ferind sufletul de patimi prin aceste munci".

După învăţătura Sfintei noastre Biserici, fiecare creştin este dator să-şi înmulţească talantul primit de la Dumnezeu, în faţa acestui imperativ nu există scuză. Cel ce nu-şi fructifică darurile sale naturale după putere îşi atrage osândă (Matei XXV, 26—31).

Aşa au înflorit pustietăţile şi locurile retrase, greu accesibile de monahi, care au îngemănat rugăciunea şi munca, nesiliţi de nimeni, construind adevărate cetăţi şi făurind cu migală monumente de artă şi cultură, care stârnesc şi astăzi interesul oamenilor de ştiinţă.

Ierodiacon TEOFILACT CIOBĂCA

Quo vadis Ecclesia

(Urmare din pag. 1)

nu; dar nu facem ceea ce ştim că e bine de făcut şi am prefera să nu fi ştiut binele niciodată (op. cit., p. 23). Aceeaşi idee este exprimată şi de Sf. Pavel când spunea: „nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc". (Romani 7, 19).

Această disjuncţie dintre cunoştinţă şi voinţă vine din pierderea fricii faţă de Dumnezeu. În societatea contemporană permisivă şi fragmentată, permisivă pentru că fragmentată şi fragmentată pentru că bazată pe individualism ca mod de a fi, omul îşi justifică orice aberaţie şi încă se consideră bun credincios şi pune pe seama lui Dumnezeu propriul său mod de a gândi, socotind că dacă el crede că ceea ce face e normal şi Dumnezeu consideră la fel.

Cu alte cuvinte, ceea ce vedem în societatea noastră este normalizarea anormalului şi justificarea abominabilului (Richard John Neuhaus, „The Public Square", în First Things, Nov. 1998, p. 72). De fapt, în baza individualismului său, omul contemporan trăieşte ca şi cum ar fi de capul său, ca şi cum el ar fi autorul propriei sale istorii, cum se exprimă S. Hauervas (vezi Joseph M. Incandela, „Playing God: Divine Activity, Human Activity and Christian Ethics", în Cross Currents, Spring 1996, p. 65); deci omul trăieşte cu un Dumnezeu al propriei sale imaginaţii, şi aceasta este marea minciună ce se află la baza identităţii noastre, despre care vorbeşte W.T. Davis Jr. (Shattered Dream: America's Search for Its Soul, Vallef Forge, Trinity Press International, 1994).

Revenind la Iluminismul care a dus la emanciparea societăţii de Biserică şi la promovarea şi dezvoltarea ştiinţei în contradicţie cu, şi în detrimentul Bisericii, se poate spune pe bună dreptate împreună cu Jonathan Carson că religia a cedat în faţa ştiinţei iar ştiinţa a cedat în faţa nebuniei, câtă vreme s-a dezvoltat separat de religie („The Second Time as Farce: Galileo Redux", în First Things, March 1998, p. 11).

Declinul ştiinţei

Este regretabil faptul că deşi ştiinţa şi-a arătat tot mai mult slăbiciunile, mai ales în ultimii treizeci de ani şi mai ales în dialogul cu filosofia (D.P. Moloney, „Questioning Everything", în First Things, Nov. 1998, p. 9), deşi înşişi oamenii de ştiinţă realizează acum că ştiinţa a operat şi operează cu categorii inadecvate realităţii (W.A. Dembski, „Science and Design", în First Things, Oct. 1998, p. 27), deşi se ştie faptul că ştiinţa operează cu ipoteze, ipoteza fiind ridicată uneori la nivel de dogmă, şi că de atâtea ori se confirmă de înşişi oamenii din domneiu că ipoteze formulate anterior se dovedesc a fi invalide, totuşi ştiinţa reţine încă mult din autoritatea şi credibilitatea pe care şi le-a căpătat în ultimele două secole cât s-a dezvoltat divorţată de religie.

Un exemplu elocvent îl constituie ideea devenită clasică referitoare la originea omului şi a universului: se spunea şi încă mai spun unii că aceste două realităţi sunt produsul unui accident. Acum în baza teoriilor despre principiul anthropic de la baza existenţei cosmosului şi a omului, savanţi precum Karl Giberson („The Anthropic Principle: A Postmodern Creation Myth" în Journal of Interdisciplinary Studies, vol. IX, nr. 1—2, 1997, p. 76) şi alţii vorbesc tot mai insistent şi cu convingere despre faptul că universul a apărut cu un scop anume, că este produsul unei inteligenţe superioare, şi asigură pe cei ce cred astfel, că această credinţă a lor e în perfectă consonanţă cu ştiinţa (ibidem, p. 80).

Ca şi Biserica, ce deşi a pierdut mult din autoritate încă îşi face auzit glasul în privinţa standardului moral şi a modului de a fi pe care-l propune, şi ştiinţa, deşi nu în egală măsură cu Biserica, este privită ca autoritate şi normă în materie de definire şi explicare a realităţii: ştiinţa s-a dovedit totuşi incapabilă să răspundă satisfăcător la marile întrebări existenţiale: în acest context ea e privită cu ezitare şi rezervă.

Pe măsură ce ştiinţa se apropie tot mai mult de teologie (autorul citat mai sus spune mai frumos, şi anume că ştiinţa se află bătând la porţile teologiei, op. cit.), clasica problemă cu proba şi cu demonstraţia necesară pentru a crede, aşa cum cerea ştiinţa, se pune altfel: acum (în ultimii treizeci de ani) nu mai e nevoie ca cel credincios să aducă probe despre existenţa lui Dumnezeu ateului, ci ateul e acela căruia i se cere să aducă probe în renegarea lui Dumnezeu (Edward T. Oakes, „Making the Wager" în First Things, Aug. — Sept. 1998, p. 64).

Conştientizarea misterului

Subiectivizarea vieţii din societatea occidentală mai ales, promovarea modului de viaţă bazat pe a avea în loc de a fi ca produs al dezvoltării ştiinţei în detrimentul religiei, a dus la pierderea sensului misterului care este la centrul oricărei realităţi, scrie cunoscutul teolog W. Brueggemann, care, constatând aceasta, propune şi un nou mod de a face teologie, acela atât de propriu tradiţiei ortodoxe estice, o teologie bazată pe recunoaşterea tainei ca fiind parte intrinsecă din orice lucru („The Loss and Recovery of Creation in Old Testament Theology", în Theology Today, July 1996, p. 187).

Aşa cum recunoaşte şi de demult celebrul astrofizician John Polkinghorne (vezi Lyndon F. Harris, „Divine Action: An Interview with John Polkinghorne", în Cross Currents, Spring 1998, p. 8), teoria quantică a demonstrat că lumea nu e pur şi simplu obiectivă: există în ea ceva mult mai adânc, mai subtil. Acum se acceptă tot mai mult, pe scară tot mai largă faptul că raţiunea umană, conştiinţa de sine, sunt o taină, că biologia nu poate crea, dicta o moralitate, că moralitatea şi misterul merg mână în mână (E.T. Oakes, „The Blind Programmer", în First Things, March 1998, p. 41).

Şi cum să nu existe conştiinţa tainei când chiar din punct de vedere ştiinţific se constată despre existenţa noastră că în timpul supracondensat al unui an cosmic (nu calendaristic), specia umană cu întreaga ei istorie se află încă în primul sau al doilea minut al fiinţării ei, şi încă o mare parte din această perioadă a fost petrecută dormind (David S. Toolan, „Partying in a Post-Einsteinian Universe", în Cross Currents, Winter 1996/1997, p. 464)?

Deci ceea ce ştim e faptul că nu ştim, putem zice împreună cu Socrate, sau ne putem întreba cu cuvintele lui H. Bondi: cum se poate şti ceva fără a şti totul?

În perspectiva imaginii de mai sus întrebarea psalmistului ne apare într-adevăr justificată: „Ce este omul că-ţi aminteşti de el sau fiul omului că-l cercetezi pe el"? (Ps. 8, 4).

Deci întrebări ca: cine suntem, de unde venim, de ce suntem aici, dacă suntem de ce trebuie să mai plecăm, şi altele nerăspunse adecvat de ştiinţă, dar stăruind în inima neliniştită a omului, nu-şi pot afla răspunsul decât într-un sistem de gândire care acceptă existenţa tainei şi propune un mod de a fi alături de ea, şi acest sistem este religia.

După Vaclav Havel, ideea de transcendenţă se află la baza moralităţii („A Sense of the Transcendent", în Cross Currents, Fall 1997, p. 295).

Una din marile greşeli ale ştiinţei este aceea că deşi transcendentul este o realitate la fel de demonstrabilă ca şi imanentul, contingentul, ea l-a ignorat şi renegat: studiind partea ea a crezut că înţelege întregul, când realitatea este că necunoscând şi neînţelegând întregul, nu poate fi nici partea înţeleasă, tot aşa cum un text nu poate fi adecvat înţeles dacă e scos afară din context, dacă nu e interpretat în lumina contextului său.

Realizând acest lucru, savanţii şi filosofii încep să ia transcendenţa, misterul tot mai mult în seamă.

Aşa cum spune profetic reputatul sociolog şi filosof Peter Bergen, „Alegerea este în final, între o lume închisă ori o lume cu ferestre spre transcendenţă" (vezi Denis Goulet, „Development: Historical Task or Opening to Transcendence?" în Cross Currents, Summer 1996, p. 227), sau cum şi mai dramatic se exprimă teologul ortodox Pavel Florensky: „La urma urmelor nu va fi altceva de ales decât fie Sf. Treime, fie nebunia".

Poate lumea să devină Biserică?

Teoretic vorbind, da. Practic vorbind, de ce nu? Nu e de loc imposibil ca atunci când nebunia va fi şi mai vizibilă şi lumea va începe să sufere tragic consecinţele ei, să aleagă întoarcerea la Dumnezeu: şi aceasta cu atât mai plauzibil cu cât ne gândim pe de o parte la faptul că însăşi ştiinţa ajungând la maturitate şi evaluându-se pe sine obiectiv îşi va schimba metoda de lucru şi mentalitatea şi ar putea constitui un imbold în plus în apropierea omului de Dumnezeu, iar pe de altă parte, la faptul că o societate religioasă nu e un lucru nou sub soare; aşa a fost societatea umană dintotdeauna: religioasă: şi cum toate lucrurile se întorc de unde au plecat, întrucât conştiinţa religiozităţii încă îşi ţine rădăcinile adânc înfipte în sufletul omului, aceasta poate deveni un element decisiv în schimbarea modului de a gândi şi de a fi al omului.

Aşa cum constată Denis Goulet, „un întreg cor de voci proclamă că o dezvoltare umană plenară nu este posibilă fără o considerare specială a valorilor religioase esenţiale" (op. cit., p. 229).

Dacă religia are de a face cu tot ce este fundamental în viaţă, aşa cum recunoaşte J.W. Skillen („Toleration vs. Pluralism", în Cross Currents, Summer 1994, p. 264), înseamnă că mai devreme sau mai târziu ea va trebui luată în seamă în modul cel mai serios. Pentru că dacă ea e legată de ceea ce e fundamental, afectează fundamental, şi neglijarea ei va lovi fundamental, atât de fundamental încât va fi uşor de văzut soluţia: reintegrarea ei ca valoare majoră în viaţa omului.

Omul este în mod intrinsec fiinţă religioasă: parafrazând pe existenţialiştii francezi putem zice că omul e condamnat să fie religios. Nu poate scăpa de asta chiar dacă încearcă conştient sau inconştient. Religia cuprinde totul, şi-a pus marca, amprenta peste tot.

Numai având acest lucru în vedere a putut Wittgenstein exclama: „Nu sunt un om religios; dar nu pot să nu văd orice problemă din punct de vedere religios" (vezi Alexander E. Eodice, „No Greater Primacy", în Cross Currents, Fall 1996, p. 409). Chiar dacă era necredincios, afirmaţia de mai sus dovedeşte convingerea lui Wittgenstein că omul este, cum spunea şi M. Eliade, o fiinţă religioasă.

Într-adevăr, în adâncul alcătuirii noastre suntem fiinţe afirmative: afirmăm viitorul şi-l dorim, sperând şi crezând. A nu-l iubi pe Dumnezeu ar contrazice însăşi constituţia fiinţei noastre care este pasiune, dorinţă, dragoste de Dumnezeu (Edith Wyschogrod and John D. Caputo, „Postmodernism and the Desire for God: An E-mail Exchange", în Cross Currents, Fall 1998, p. 300). Sau aşa cum a intitulat scriitorul român Petru Dumitru, unul din romanele sale bine apreciate, referindu-se la Dumnezeu: **Cum să nu-L iubim?**

Recunoaştem în cele de mai sus întreaga teologie despre epectază, despre tendinţa spre transcendent a Sf. Grigore de Nyssa, şi este remarcabil faptul că ceea ce spunea marele teolog creştin din sec. IV, este astăzi descoperit, redescoperit de filosofie şi de ştiinţă.

În fond religia reprezintă pentru om un fenomen în care investeşte şi raţiune (pe lângă credinţă), întocmai aşa cum în mod raţional ia celelalte decizii şi opţiuni ce-i marchează viaţa (Mikael Stenmark, **Rationality in Science, Religion and Everyday Life: A Critical Evaluation of Four Models of Rationality**, Notre Dame, Ind., University of Notre Dame Press, 1995, p. 287).

Astăzi, sugerează autorul menţionat, nu mai poate fi vorba despre un conflict între raţiune şi credinţă. Fiecare îşi are validitatea şi rolul său, ele trebuiesc înţelese ca fiind complementare, nu contradictorii.

Atât de importantă este redescoperirea religiei şi reorientarea omului către Dumnezeu, încât, cum se exprima Richard Frank, viitorul omenirii depinde de interiorizarea perspectivei religioase, singura ce poate transforma secularismul ce domină destinul de azi al planetei noastre (vezi Denis Goulet, op. cit., p. 222).

Concluzii

Prof. Ewert H. Cousins ne anunţă că ne aflăm la o mare turnură în istoria omenirii, şi că suntem (el vede deja semnele) şi vom fi martorii unei mari metanoia, ai unei transformări de conştiinţă, aşa cum în istoria sa omenirea a mai trăit numai o singură dată înainte, între anii 800—200 î.d.H., epocă pe care el o numeşte prima perioadă axială. Suntem în ajunul unei mutaţii globale, în ajunul celei de-a doua perioade axiale (**Christ of the 2lst Century**, Rockport, Mass, Element, 1993, p. 7).

După Cousins, semnele timpului îl vestesc pe Dumnezeu, şi omenirea le va discerne, şi postmodernismul, potrivit savantului Karl Giberson, poate evolua înspre o recuperare a valorilor pierdute din epocile precedente ale istoriei omenirii; cu alte cuvinte vom asista la o umilire a ştiinţei şi o reînviere a religiei (op. cit., p. 84).

Deci e nevoie de o schimbare radicală, fără de care cel puţin protestantismul actual, aşa cum evaluează Douglas John Hall, nu va supravieţui intrarea în mileniul trei („The Future of Protestantism in North America", în Theology Today, Ian. 1996, p. 459); aparent, după modul în care ceilalţi profeţi contemporani citesc semnele timpului, schimbarea radicală se va produce.

Cu alte cuvinte, dacă vrem să comparăm secularismul cu religia şi să le vedem perspectiva de viitor, trebuie să ne gândim la rădăcini. Elementul care va prevala e cel ce are rădăcinile mai adânci; iar acesta este fenomenul religios în general, şi Biserica lui Hristos în special.

Venirea întru sine sau depăşirea tragicului

Este existenţa noastră cu adevărat tragică, şi dacă da, în ce constă tragismul ei, şi mai ales ce anume face să fie aşa? Iată una dintre întrebările grave cu care se confruntă conştiinţa umană, care dacă ar rămâne fără răspuns de bună seamă că ne-ar face să considerăm viaţa absurdă.

Fiinţă conştientă, deci capabilă să ia act de propria sa prezenţă, omul nu se poate concepe decât existând, iar din momentul în care devine conştient de faptul că nu este decât o existenţă limitată căreia îi este hărăzit să trăiască într-o lume ea însăşi limitată, aceasta îl va obliga să recunoască un anumit tragism al existenţei sale.

Acest tragism va spori însă şi mai mult când, confruntat cu inexorabilul morţii, se va găsi în faţa unui prag insurmontabil, a unei limite de netransgresat, iar faptul acesta îl va obliga să se descopere pe sine drept o existenţă limitată.

Moartea este cea care ne obligă să conştientizăm caracterul limitat al existenţei noastre, silindu-ne să recunoaştem că nu suntem finalmente decât nişte existenţe limitate. În momentul în care devenim conştienţi de faptul că „reprezentăm simultan limita şi conştiinţa de sine a limitei că deci suntem fiinţe conştiente finite confruntate cu limita", şi dorim să depăşim aceste limite, cărora în mod inevitabil le suntem circumscrişi, intrăm în zona tragicului. Tragicul existenţei umane decurge din faptul că omul — fiinţă limitată, conştientă de propria-i finitudine —, doreşte să-şi transceadă şi să se smulgă din cercul limitat al existenţei sale, fără să poată realiza însă aceasta doar prin propriile sale puteri, fapt care-l va obliga să se descopere pe sine drept o fiinţă tragică.

Privită doar în sine însăşi fiinţa umană ne apare condamnată la imposibilitatea de a găsi o ieşire dintr-o situaţie aparent fără ieşire. Atunci când descoperă că toate mijloacele pe care i le oferă lumea, precum şi toate capacităţile şi demersurile sale se dovedesc în ultimă instanţă ineficiente şi incapabile să-l ducă sau să-i ofere un sens coerent şi salvator, toate acestea nu vor face decât să sporească şi mai mult caracterul tragic al existenţei sale.

Există ceva în structura omului care-l împinge mereu să lupte, să caute şi să dorească izbăvirea din propria-i condiţie limitată de care este conştient că nu-i poate oferi izbăvirea. Faptul că nu se poate izbăvi pe sine doar prin propriile sale puteri, iar elementele lumii sale se dovedesc de asemenea incapabile să-i ofere o soluţie de ieşire din impas, îl vor determina să caute izbăvirea în afara lumii sale. Abia în momentul în care descoperă că există Cineva din afara lumii sale, şi că doar acel Cineva îl poate smulge din condiţia sa mărginită, atunci realizează adevăratul tragism al existenţei sale. În momentul în care descoperă transcendenţa, precum şi prăpastia dintre sine şi aceasta, abia atunci descoperă adevărata dimensiune a tragicului, căci ceea ce face ca existenţa umană să fie profund tragică este conştiinţa prăpastiei dintre sine şi Divinitate, tragicul în expresia lui ultimă fiind „înfruntarea dintre două forţe egal îndreptăţite: omul şi Divinitatea".

Fiul rătăcitor plecat de la casa părintească este ipostaza omului condamnat să rătăcească într-o lume pe care încearcă să o înţeleagă doar din perspectiva existenţei sale mărginite, în care se simte mereu un stingher şi un înstrăinat, fără să-şi găsească şi să-i găsească un sens.

Atâta timp cât este privit doar în sine însuşi, doar din perspectiva strictă a existenţei imediate, omul este condamnat la tragic, pentru că „vândut sub păcat" (Rm. 7, 14), este condamnat la o existenţă lipsită de sens, din care nu se va izbăvi niciodată: **„aşadar în mine, cel ce vreau să fac binele, aflu legea că, răul e legat de mine... Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia?"** (Rm. 7, 21, 24).

Marcat de povara răului care locuieşte în propria sa fiinţă, omul încearcă să se elibereze, căutând salvarea în lumea exterioară, în care cu cât se va afunda mai mult, cu atât se va înstrăina de propria-i identitate. Nu este deloc întâmplător faptul că fiul din Evanghelie (Luca 15, 11—32) este numit uneori risipitor, iar alteori rătăcitor. Amândouă denumirile sunt la fel de adevărate, el fiind în realitate un risipitor-rătăcitor, căci cu cât se dispersează mai mult, cu atât se rătăceşte în labirintul fără ieşire al păcatului. Risipirea este rătăcire, risipindu-te te rătăceşti.

Fiul risipitor plecat în lume este omul în căutarea propriei sale identităţi, căutând însă într-un sens invers, căci dând ascultare pornirilor sale imediate, el nu face decât să perverteaască setea fiinţei sale de sens şi mântuire „patimile nefiind altceva decât setea după infinit a omului dar întoarsă într-o direcţie în care nu-şi poate afla satisfacţia".

Crezând că-şi va putea stâmpăra setea fiinţei sale de sens căutând în lumea exterioară, omul se condamnă de fapt la non-sens şi tragic, pentru că lumea satură fiinţa doar aparent, în realitate însă, nu face decât să aprindă şi să sporească şi mai mult această sete „care nu pricinuieşte nicidecum oprirea dorinţei, ci întărirea ei, astfel, amândouă cresc deopotrivă una prin alta". Prin aceasta omul se trezeşte azvârlit într-un circuit fără ieşire din care nu se va putea izbăvi şi care-l va condamna la o eternă căutare şi rătăcire". Păcatul înseamnă plăcere-durere, intră prin plăcere, sfârşeşte prin durere: durerea îmi îndreaptă sufletul spre o altă plăcere, care la rându-i provoacă altă durere. În această pendulare neîncetată mă mişc până când moartea pune capăt" (Sf. Maxim Mărturisitorul).

Omul presimte tragicul nelimitat în care este condamnat să trăiască, iar sentimentul acesta îl va împinge şi-l va determina să se afunde şi mai mult în păcat, lăsându-se devorat de o foame nestăvilită care „se va termina în gol, ca şi dragostea nelimitată de viaţă, care sfârşeşte în pierzanie". Acesta este punctul limită al decăderii, starea disperată a celui care se zbate să iasă din întuneric şi vulgaritate în care va descoperi însăşi nimicnicia şi neantul propriei sale fiinţe. Este starea de completă înstrăinare de sine şi ieşire din propriul rost, echivalentă cu însăşi prăbuşirea realităţii şi a propriei existenţe în non-sens, iar rămânerea în această stare înseamnă condamnarea la moarte.

Dar oricât de dramatică ar fi prăbuşirea, oricât de desfigurat moral ar ajunge omul, scânteia de divinitate — chipul lui Dumnezeu —, care este în el, nu poate fi stinsă. Ajuns la limita cea mai de jos a degradării „nu poate părăsi de tot pasiunea infinităţii, nici chiar atunci când se închide total în finit". Este momentul trezirii, al revenirii din risipirea fiinţei, momentul **„venirii întru sine"**, la care omul ajunge atunci când întrezăreşte „lumina lui Hristos care îi descoperă întunericul propriei sale fiinţe", ceea ce-l va ajuta să devină conştient că numai schimbarea radicală şi întoarcerea la Dumnezeu îl mai poate izbăvi. „Păcătosul care se întoarce la Dumnezeu simte înainte de toate nevoia de a invoca numele şi ajutorul Lui. Înţelege că singur este neputincios să se apropie de El. Implorarea caracterizează în mod central începutul, dar şi întregul mers al omului spre pocăinţă şi mântuire".

Acesta este momentul în care omul descoperă că atât în sine, cât şi-n realitatea înconjurătoare nu există decât vidul, iar din această stare nu-l va putea smulge decât glasul cel tainic al „tatălui" care-l cheamă să-şi aducă aminte de starea de dinainte de cădere.

Păcatul nu doar dispersează fiinţa şi o dislocă din propriile sale rosturi, azvârlind-o în absurd şi condamnând-o să trăiască într-un tragic fără ieşire, din care nu se va putea nicidecum izbăvi, dar în acelaşi timp îl obligă să se descopere pe sine în toată goliciunea şi neantul existenţei sale lipsite de sens. Descoperind că salvarea nu-i poate veni prin sine, aceasta îl va obliga să se descopere pe sine în ipostaza de chip al lui Dumnezeu, chip care se împlineşte doar în măsura în care se păstrează în tensiune neîntreruptă după Prototipul după a cărui asemănare a fost alcătuit.

Acesta este sensul **„venirii întru sine"**, venirea întru propriul său rost şi sens, despre care nu se poate vorbi decât atunci când raportăm omul la Dumnezeu. Ar putea să pară paradoxal, şi totuşi „venirea întru sine" presupune o detaşare de sine, de propria condiţie limitată care ne va condamna la un tragic nelimitat. Atunci când se raportează şi se restrânge doar de la sine şi se consideră pe sine drept unic reper şi model, omul se condamnă la tragic, el revelându-şi valoarea doar atunci când se raportează şi există prin Dumnezeu, şi numai în acest mod se va putea izbăvi de tragicul intrinsec al existenţei sale văduvite de Dumnezeu.

Preot NICOLAE STOIA

Schimonahul prodromit Chiril Lambrino

— renumit traducător din limba greacă —

Mulţi monahi români stabiliţi la Muntele Athos şi-au însuşit o serie de limbi străine, ca salvona, rusa, turca şi greaca. Unii dintre ei au făcut numeroase traduceri, îmbogăţind cultura românească athonită cu opere de mare valoare, atât din scrierile patristice cât şi din ale călugărilor cărturari care au alcătuit lucrări de spiritualitate ortodoxă şi ascetică monahală.

Un renumit călugăr român din Schitul Prodromul, care s-a impus prin traducerile sale din limba greacă, este schimonahul Chiril Lambrino. Originar din Bucureşti, s-a născut în anul 1845, primind la botez numele Constantin.

Când avea vârsta de 15 ani, tânărul Constantin pleacă la Muntele Athos şi se închinoviază în Schitul Prodromul. La etatea de 19 ani, în luna martie 1864, este tuns în monahism, devenind monahul Chiril.

Activitatea culturală o începe monahul Chiril în anul 1864 prin traducerea din limba greacă a unei opere liturgice, care cuprinde **Slujbe şi vieţi de sfinţi athoniţi** (Biblioteca Schitului Prodromul, Ms. nr. 47); între anii 1867—1868 termină de tradus monumentala lucrare **Mântuirea Păcătoşilor**, în două volume (Idem, Mss. nr. 52 şi 53). Despre această traducere, auzise şi arhimandritul Iuliu Scriban care, tratând despre Literatura pioasă în limba română, scria în anul 1926: „Cică s-a tradus din nou de monahul Chiril din Sfântul Munte, în 1868 .

În anul 1880, monahul Chiril traduce şi transcrie **Explicarea Apocalipsei** de Anthim al Ierusalimului (Idem, Ms. nr. 70). La începutul textului, compune **Precuvântarea, Introducerea** şi **Către cititori**, semnându-le „prodromitul monah Chiril Lambrino:; în continuare, copiază **Cântarea lui Leon Înţeleptul pentru a doua venire a Domnului, după Alfa-Vita**, prelucrată şi adăugită de smeritul Chiril, având următoarea motivaţie: „Fiindcă Apocalipsul nu are alt înţeles mai apropiat de cugetul descrierii sale decât judecata cea comună, precum şi a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, pentru aceasta am socotit de cuviinţă a adăugi, pe lângă aceasta, şi poezia de faţă".

Din anul 1882 se păstrează un manuscris care cuprinde **Cuvântări de laudă** (Idem, Ms. nr. 72); potrivit unei însemnări anonime, ele sunt „traducţia monahului Chiril Prodromit în Chinoviul român Prodromul, Mont Athos".

Deşi s-a impus în activitatea sa prin traduceri, monahul Chiril Lambrino a fost şi un apreciat copist. De la el, se păstrează două manuscrise autografe: unul cuprinde **Acatistul Preacuvioasei Paraschiva** (Idem, Ms. nr. 74), copiat „prin stăruinţa ieromonahului Nectarie", iar altul, **Canoane şi Acatiste** (Idem, Ms. nr. 205), datând din anul 1885. După această dată, nu mai întâlnim manuscrise copiate de monahul Chiril, întrucât întreaga activitate şi-a concentrat-o asupra traducerilor.

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, monahul Chiril traduce **Viaţa Sfântului Ioan Românul** şi **Viaţa Sfântului Sava Vatopedinitul din Athos** (Idem, Ms. nr. 205), copiate într-un manuscris pe care copistul nu l-a terminat; în anul 1898 traduce **Voiajul la Ceriu** (Idem, Ms. nr. 102), după un manuscris descoperit în Peştera Sfântului Athanasie Athonitul, şi **Viaţa, petrecerea şi pătimirea Sfântului Dometie Persul, cu doi ucenici ai săi** (Idem, Ms. nr. 167), iar în 1899, **Păstorul cel Bun** (Idem, Ms. nr. 102).

Din anul 1901 datează două manuscrise. Primul cuprinde **Explicarea psalmilor**, fiind copiat în două exemplare: unul mai voluminos, semnat de traducător, iar altul prescurtat, autentificat prin următoarea însemnare anonimă: „Tradus din elleneşce de Chiril-Lambrinos" (Idem, Mss. nr. 143 şi 144), iar al doilea, intitulat **Pentru deasa împărtăşire cu Sfintele Taine ale Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos** (Idem, Ms. nr. 154), tradus după originalul autorului, Macarie Notara.

În anii următori, monahul Chiril îşi continuă activitatea, cu lu-

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhim. VENIAMIN MICLE

Preotul şi tragedia contemporanilor tineri

— Unele aspecte pastorale privind prevenirea delincvenţei juvenile —

Postul Crăciunului a oferit fiecărui slujitor al altarului, în ipostaza sa de duhovnic, posibilitatea de a lua pulsul vieţii duhovniceşti a parohiei pe care Dumnezeu i-a rânduit să o păstorească. În aceeaşi vreme, cei care s-au angajat în spovedirea elevilor din şcoli sau din licee n-au cum să uite imaginea pe care chipul copiilor au lăsat-o. Cuvintele, mărturiile şi atitudinile lor în raport cu şcoala, cu societatea, cu familia, cu Biserica şi cu Dumnezeu. Aceasta pentru aceia care n-au uitat că totuşi vârsta de şapte ani este pomenită ca vârstă maximă la care se mai poate accepta spovedania în grup şi care, printr-o spovedanie cu timp şi faţă către faţă, au putut lua cunoştinţă cu cei prea des şi prea agresiv mediatizaţi ca generaţie PRO.

Faptul că în şcoli avem din clasa a V-a — dacă nu chiar din şcoala primară — copii care fumează sau măcar „încearcă" gustul tutunului, iar clasa a VII-a sau a VIII-a pare, în ochii multora, vremea propice pentru începutul vieţii sexuale active, faptul că nouă din zece copii înjură „taximetreşte" şi puţini au rămas copii într-o lume care-i supramaturizează, faptul că profesorii au început să oboseasă în încercările repetate de a-şi disciplina „prichindeii" şi că în rândul lor a crescut numărul celor agresaţi fizic, sporirea abandonului şcolar precum şi deprecierea valorică a sistemului educaţional, n-au cum să treacă neobservate în ochii celui ce-i păstoreşte şi pe copii. N-au cum să nu constituie capitole aparte în planul pastoral al preotului.

La „semnalele de alarmă" pe care le-am schiţat doar, ne îngăduim să alăturăm un altul. Acela al delincvenţei juvenile. Este imposibil să nu constatăm chiulurile de la şcoală în scopul „închegării" unor „găşti" de cartier cu planuri de acţiune foarte bine conturate. Să nu remarcăm micii hoţi de piaţă sau pe cei care, la mica ciupeală de pe tarabele unor vânzători ambulanţi, încearcă rotunjirea unor venituri familiare — atunci când ele există — prea modeste. Să nu fie oare treaba preotului paroh faptul că în parohia lui — într-o şcoală sau pe un maidan insalubru — s-a săvârşit o crimă sau un viol al cărui autor a fost un tânăr? Sau a cărei victimă a fost un tânăr? Să nu fie oare treaba preotului faptul că un tânăr merge mai mult beat la şcoală şi că acolo îşi brutalizează colegii şi profesorii? Pentru că, din păcate, transformările produse în societatea românească în ultimii ani au avut nu numai efecte pozitive ci au contribuit şi la evidenţierea sau chiar apariţia unor fenomene de patologie socială în care sunt implicaţi copiii şi adolescenţii. Faptul că în România anului 1996 — conform analizei comparative a dinamicii fenomenului criminalităţii juvenile în perioada 1996—1997 editat de I.G.P., Institutul pentru Cercetarea şi Prevenirea Criminalităţii — erau „numai" 18 500 de tineri sub 18 ani săvârşitori de fapte penale pentru ca în anul 1997 să avem — reţineţi — 41 898 din care 10 530 pe un segment de vârstă de 16—18 ani, poate lăsa indiferentă Biserica? Furturi, tâlhării, omoruri (doar 25 de copii în 1997 faţă de... 28 în 1996) sau — indicator serios al violenţei — vătămări corporale, violuri (146 în 1996 şi 119 în 1997 — cu autori sub 18 ani!) sau agresiuni verbale (aici cine să mai stea să le numere?) constituie tot atâtea direcţii de acţiune ale unor tineri dezorientaţi, „fără nici un fel de Dumnezeu".

Firesc, preotul nu trebuie să se transforme în „agentul" unei, deocamdată doar preconizat — demilitarizate poliţii! Dar este imposibil printr-o pastoraţie judicioasă să nu identifice posibile „focare" de infecţie în trupul de taină al ecclesiei parohiale. El este cel care poate remarca — alături de profesorii şcolii — posibilele stări conflictuale din familii, starea de concubinaj a părinţilor, nivelul de pregătire sub mediu, lipsa unui loc de muncă stabil, toate constituind tot atâtea „cadre" de excepţie oferite dezvoltării infracţionalităţii juvenile. Cum poate interveni? Considerăm că aici este locul ca Biserica să-şi facă auzit glasul. Să ne închipuim cum ar arăta un comitet parohial care să aibă în componenţa sa poliţişti, profesori, jurişti de valoare din parohie — şi ne referim aici mai ales la cele urbane, unde sunt şi cele mai mari probleme — membri ai parohiei, care să nu aibă un caracter „punitiv" ci mai ales de prevenire şi, în unele cazuri, de asistare juridică a celor implicaţi penal. În ceea ce priveşte cel de-al doilea aspect al problemei — acela de asistare juridică — socotim că s-ar simţi nevoia unei astfel de atitudini în cazuri în care copiii s-au lăsat terorizaţi de alţii din banda în care activau, maturi, care-i ameninţau pe cei mai tineri că oricum nu-i va crede nimeni, obligându-i să-şi asume întreaga responsabilitate pentru cele săvârşite în comun.

Poate că astfel de comitete — prin acţiuni susţinute, pe baza unei strategii pastorale la care fiecare să-şi aducă aportul — ar reuşi să reînveţe societatea românească, în ansamblul ei, că tinerii au un rol activ în societate — deci şi în Biserică — şi că ei nu trebuie consideraţi simple obiecte de socializare sau educare, că a considera un tânăr „deviat", „delicvent" sau „predelicvent" contribuie — de cele mai multe ori — la dezvoltarea unui comportament sistematic reprehensibil. Că ei sunt chemaţi cei dintâi la a face politica proceselor de prevenire a delicvenţei printr-o comuniune care transcede orice fel de organizare pământească, prin aceea dată de Hristos Domnul. Rolul parohiei poate spori şi în dezinstituţionalizarea tinerilor „din stradă" şi oferirea unor oportunităţi legate de continuarea studiilor (burse parohiale), găsirea unui loc de muncă şi, în unele cazuri, găsirea unei familii, dacă nu cumva funcţia poate fi preluată de serviciile de asistenţă socială ale parohiei.

Dar direcţia în care, pastoral, parohia şi preotul pot lucra efectiv, în deplin acord cu Evanghelia, este aceea a promovării în sânul societăţii a atitudinilor şi comportamentelor sociale responsabile, care să respecte dezvoltarea copilului — încă înainte de a se naşte — ca şi demnitatea şi respectul pentru el însuşi.

Fără îndoială soluţii ar fi multe şi fiecare tânăr cu astfel de probleme „cere" soluţia lui. Dar nu le vom găsi niciodată plecaţi peste vreo „planşetă" de plan. Ci în genunchi, aducând crunta realitate înaintea lui Dumnezeu, chemând mila Sa asupra acelora care, nu se ştie din ce cauză, au început a se rupe de Hristos. Ruperea aceasta o putem opri numai implicându-ne în zbaterile lor. Ca orice părinte care-şi iubeşte şi-şi respectă fiii pe care Dumnezeu i-a hărăzit familiei sale.

Pr. CONSTANTIN NECULA

Pr. prof. Onisie Morar

— vicar administrativ —

Între vicarii administrativi de frunte ai Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului se numără şi Pr. Prof. **Onisie Morar.**

A văzut lumina zilei în satul Ciumăfaia, com. Borşa, jud. Cluj, la 3 iulie 1914, fiind al zecelea copil al familiei Gheorghe Morar şi Ana (născută Potoră), ţărani cu stare materială bună.

A rămas orfan de tată la vârsta de 10 ani (1924), iar peste alţi zece ani şi mama sa Ana va trece la cele veşnice (1934).

Învăţat de mic cu greutăţile vieţii s-a străduit să nu fie o povară pentru numeroasa sa familie, încercând să-şi câştige existenţa prin propriile-i puteri.

Astfel că, după terminarea celor patru clase primare în com. Borşa, jud. Cluj, urmează cursurile Liceului „Petru Maior" din Gherla, între 1926—1933, cu bacalaureat (Cf. Diplomă de bacalaureat nr. 953/1933), unde în fiecare an a obţinut premiul întâi.

După terminarea liceului, perioadă în care şi ţara noastră trecea printr-o profundă criză economică s-a văzut nevoit să stea un an acasă, să-şi câştige bani pentru a putea urma apoi o şcoală superioară.

În această stare de greutăţi, confuzie şi dezorientare, la îndemnul preotului paroh din com. Borşa, jud. Cluj şi-a îndreptat paşii spre Academia Teologică Greco-Catolică din Cluj (în toamna anului 1934), unde după trei ani s-a căsătorit cu învăţătoarea Ana Albon (în 15 august 1937), a fost hirotonit diacon în 10 octombrie 1937 (în parohia Săcel, jud. Cluj), apoi preot, în 17 octombrie 1937 în parohia Monor, jud. Bistriţa-Năsăud, pe seama parohiei Bădeşti, jud. Cluj, localitate învecinată satului în care s-a născut.

Ajuns în parohia amintită, la 8 noiembrie 1937, a găsit biserica din lemn în paragină, iar casă parohială nu exista. Primul său gând a fost să înalţe o nouă biserică, ceea ce s-a şi întâmplat într-o perioadă scurtă de timp şi tot cu sprijinul credincioşilor săi a cumpărat şi o casă parohială, în imediata apropiere a bisericii.

Timp de peste şapte ani (8 noiembrie 1937—1 aprilie 1945) a împletit activitatea gospodărească cu cea pastoral-catehetică, ajutat de distinsa sa soţie (Ana-Nuşi), care era învăţătoare — directoare în acel sat.

Realizările sale rapide în această parohie s-au datorat atât faptului că era un preot vrednic, dar şi pentru că, în acel sat, vreme de 150 de ani (până atunci) n-a mai existat vreun preot să fi locuit, ca el, în mijlocul credincioşilor.

În această situaţie pe lângă catehizarea credincioşilor, s-a ocupat şi de educaţia religioasă a copiilor şi a tineretului din parohie, reuşind în scurtă vreme să schimbe înfăţişarea spirituală a parohiei. De pildă, a întemeiat un cor bisericesc (alcătuit din tineri), pe două voci, şi a format un grup de 12 cântăreţi de strană, prin aceasta reuşind să atragă la biserică şi pe părinţii lor.

Demn de remarcat este şi faptul că, în timp de şapte ani a reuşit să convingă un număr de 35 de familii să primească taina Sfintei Cununii, deoarece vreme îndelungată trăiseră în concubinaj.

Fiindcă parohia era mică (aproximativ 150 de familii) el a fost folosit de conducerea Bisericii şi ca preot misionar în diferite parohii vacante.

În această perioadă s-a dovedit a fi un preot activ, ferm faţă de leneşi şi păcătoşi, bun organizator şi orator de seamă.

În perioada ocupaţiei horthyste (1940—1944) a menţinut cu tărie sentimentul dragostei faţă de glia strămoşească a credincioşilor săi, care aşteptau cu multă nerăbdare reîntoarcerea Transilvaniei la sânul Patriei-Mamă, România.

După eliberarea patriei de sub „stăpânirile străine", la scurtă vreme, pentru aleasa activitate desfăşurată timp de şapte ani la Bădeşti, jud. Cluj, a fost numit preot — catehet, în Cluj (la 1 aprilie 1945), pentru şcolile primare, îndeplinind (aici) astfel, misiunea de preot şi profesor de religie.

După un an de activitate misionar-pastorală şi catehetică (în 1946) a fost promovat în învăţământul religios mediu din Cluj, la Liceul Ortodox de fete „Doamna Stanca" şi la Liceul Greco-Catolic de fete „Maica Domnului" de aici. De amintit este şi faptul că în 1946 a absolvit şi Seminarul Pedagogic din Cluj, cu specialitatea principală religie (Cf. Certificat de absolvire nr. 241/1946, Seminarul pedagogic universitar, Universitatea din Cluj).

Peste doi ani a obţinut şi Diploma de licenţă în teologie, la Academia „Sfânta Treime" din Blaj, în 12 februarie 1948 (Cf. Diplomei nr. 72/1948); subiectul lucrării de licenţă a fost: **Castitate şi necurăţie.**

După apariţia comunismului în Romania, au avut loc anumite reforme, între care şi cea a învăţământului, în 3 august 1948. Prin aceasta a fost desfiinţată ca obiect de studiu religia din şcolile de stat. Profesorii de religie au fost chemaţi la secţiile de învăţământ, unde li s-a pus problema rămânerii lor în învăţământ ca profesori de alte specialităţi sau trecerea lor la misiunea de bază, preoţia. Pr. Prof. Onisie Morar a optat să rămână profesor de Limba şi literatura română la Şcoala generală din com. Borşa, jud. Cluj. A făcut această alegere cel puţin din două motive: a) avea şi vocaţie de dascăl, fapt remarcat de inspectorii de specialitate şi de către ucenicii săi; b) situaţia Bisericii Greco-catolice începea să fie incertă, stare dovedită după scurt timp (octombrie 1948).

În com. Borşa (Cluj) a fost un cadru didactic activ atât pe linie profesională, cât şi pe tărâm cultural şi obştesc. Rezultatele activităţii sale didactice au fost concretizate în urmarea unor şcoli superioare de către un număr mare din foştii săi elevi din Borşa, dintre care 10 au ajuns profesori de Limba şi literatura română, ca şi dascălul lor.

Concomitent a urmat cursurile Facultăţii de Filologie şi Istorie, ale Universităţii din Cluj (1955—1959), obţinând, în februarie 1959 şi licenţa (în Filologie şi Istorie).

Inspecţiile de la clasă, precum şi activitatea profesională i-au fost apreciate întotdeauna cu calificativul excepţional.

Anul 1958 a fost crucial pentru viaţa de mai târziu a Pr. Prof. Onisie Morar. Din motive personale, la 8 septembrie 1958, a dat o Declaraţie de revenire în sânul Bisericii Ortodoxe Române. În urma acestui eveniment, dar şi datorită pregătirii sale serioase în Teologie şi Filologie-Istorie a fost numit profesor de Limba şi literatura română şi Istorie la Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj (la 1 decembrie 1958), concomitent încredinţându-i-se şi funcţia de consilier administrativ bisericesc la Centrul Eparhial Cluj.

În această perioadă a îmbinat în mod fericit experienţa didactică şi pastorală de dinaintea revenirii sale în cadrul Bisericii Ortodoxe, remarcându-se prin prestanţă intelectuală şi morală, exigenţă, dar şi prin atitudine părintească, prin competenţă şi pe tărâm administrativ-bisericesc.

Menţionăm că a deţinut funcţia de consilier eparhial din 1 decembrie 1958 — 31 martie 1971; concomitent a fost profesor la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj, în două etape: 1958—1963 şi 1 aprilie 1971 — 15 august 1974, precum şi lector de Limba şi literatura română la Institutul Teologic Protestant unic de grad universitar din Cluj (1963—1974).

În 5 august 1971 a venit o mare încercare asupra familiei Pr. Prof. Onisie Morar: trecerea la cele veşnice a bunei sale soţii, Ana-Nuşi, în urma căreia au rămas orfani 5 copii, care mai târziu au ajuns oameni de seamă în viaţa socială: **Radu-Dionisie** — inginer, **Rodica-Ana** — profesoară; **Miron-Liviu** — inginer; **Gheorghe-Marian** — inginer şi **Valeria-Gemma** — profesoară.

Înzestrat cu o deosebită forţă spirituală, Pr. Prof. Onisie Morar a trecut cu multă demnitate peste această grea lovitură, făcând din familia sa un adevărat scut de apărare în faţa greutăţilor vieţii.

De la 1 aprilie 1971 şi-a continuat activitatea de cadru didactic la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj, predând discipline din catedra de Teologie practică: **Omiletică, Catehetică, Pastorală,** învăţându-i pe ucenicii săi arta vorbirii şi a oratoriei. Mulţi dintre foştii săi elevi îi sunt şi astăzi recunoscători pentru faptul că i-a învăţat modul în care trebuie să se predice cuvântul lui Dumnezeu.

După mai bine de trei ani de la reîntoarcerea sa la catedră şi după o bogată activitate la catedră şi la amvon a fost promovat în funcţia de **vicar administrativ** al Eparhiei Clujului (15 august 1974).

Iată câteva spicuiri din caracterizarea Arhiepiscopului Teofil, făcută cu prilejul numirii sale în funcţia pomenită: „Atât în funcţia de consilier, cât şi ca profesor, Sfinţia Sa s-a dovedit a fi un bărbat matur la gândire, bine orientat în problemele bisericeşti şi sociale, fiind înzestrat cu bun simţ — aşa cum spuneam şi altă dată.

Părintele profesor Morar Onisie — pentru că s-a dovedit a fi întotdeauna un preot corect şi moral, nepătimaş şi nepărtinitor, foarte muncitor şi punctual, este iubit şi preţuit de toţi clericii care-l cunosc.

În timpul cât a trudit alături de mine în postul de consilier şi apoi profesor la Seminarul nostru teologic şi Institutul Teologic protestant unic de grad universitar din localitate şi-a ţinut urechea mereu aţintită la doleanţele, cererile şi nedumeririle celor ce l-au căutat, oriunde s-ar fi găsit. S-a bucurat împreună cu cei fericiţi şi s-a întristat alături de cei suferinzi.

Totdeauna a fost gata să observe, să aprecieze partea pozitivă a oamenilor şi a realităţilor parohiale mai degrabă decât partea negativă şi culpabilă.

Echilibrul şi forţa morală pe care a avut-o Păr. Prof. Onisie Morar ca preot familist şi-a păstrat-o şi după pierderea soţiei, făcând şi comportându-se de aşa manieră, încât să strângă în jurul său pe cei 5 copii, toţi cu pregătire superioară care s-au impus şi ei respectului societăţii prin moralitatea lor pilduitoare, prin seriozitatea şi modestia vădită în relaţiile cu superiorii, colegii şi subalternii lor, prin cumpătenia în posturile ce li s-au încredinţat..."

Vreme de 5 ani (15 august 1974 — 31 august 1979), cu experienţă bogată în toate laturile vieţii bisericeşti (greu de egalat de către mulţi dintre noi), Pr. Prof. Onisie Morar a dat prestigiu şi demnitate Centrului Eparhial din Cluj.

După pensionarea din această funcţie, între 1 septembrie 1979 — 1 aprilie 1991, a funcţionat, la cerere, ca preot activ, cu suspendarea pensiei, la Parohia „Sf. Dumitru" din Cluj-Napoca. Şi în această parohie, pentru trăirea şi slujirea sa a fost stimat şi iubit de credincioşi. În următorii ani (1991—1995) a săvârşit aproape zilnic Sf. Liturghie la Catedrala Arhiepiscopală din Cluj (cu excepţia câtorva zile, când a fost bolnav), fiind dat pildă pentru statornicia sa în credinţa Bisericii lui Hristos.

A trecut la cele veşnice la 13 septembrie 1995, fiind înmormântat în Cluj-Napoca.

A publicat diferite articole, reportaje, dări de seamă, ş.a., îndeosebi în **Mitropolia Ardealului** — Sibiu şi în **Îndrumătorul Bisericesc** din Cluj-Napoca.

Pentru activitatea deosebită în ogorul Domnului şi al patriei i s-a acordat în 1958 **Crucea Patriarhală comemorativă (1948—1958),** medalia **Semicentenarul Patriarhiei Române** (1925—1975), medalia **Sfinţirea Aşezământului Românesc de la Ierusalim** — 1975: medalia **„25 de ani de la proclamarea Republicii"** — 1972 şi medalia **„30 de ani de la eliberarea României de sub dominaţia fascistă"** — 1974.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Pr. Prof. Dr.
ALEXANDRU MORARU

Îndreptări sau ce s-ar mai putea îndrepta...

Acum 23 de ani, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă din Bucureşti imprimase cea de-a cincea ediţie a Mineiului pe Decembrie. E o lucrare de mare necesitate, voluminoasă, cuprinzând texte din rânduiala vecerniilor şi ale utreniilor din decursul lunii respective, cu adaosul sinaxarelor zilnice ce cuprind extrase din vieţile sfinţilor mai de seamă ai zilei, valoros material din care citeţii, sau ajutoarele de la strană, citesc după cea de a 6-a cântare şi condac din timpul utreniei sau, uneori, când nu se mai rosteşte cuvântul de învăţătură al preotului.

Am deschis, din curiozitate, în ziua de sf. Varvara această carte la pag. 32; mai mult fiindcă citeţul rostise ceva de neînţeles şi se părea că se încurcase...

Nicidecum! Citise ca la carte, dar... vă las şi pe dv. să înţelegeţi cele scrise în minei:

„Slavă...

„Curăţindu-ţi trupul, sufletul şi VARVARA mucenţă s-a umciunea, cu grijă ai primit, IOANE, de Dumnezeu înţeleptite, strălucirea cea de trei ori mai luminoasă decât soarele, care te-a îmbogăţit cu daruri luminoase".

Am deschis şi la ultima filă a Mineiului cu pricina şi am citit următoarele:

„Cu MINEIUL PE DECEMBRIE se începe tipărirea ediţiei a V-a a Mineielor pentru tot anul. Tipărirea acestei noi ediţii revăzută sub îndrumarea şi purtarea de grijă a..., este supravegheată de..., directorul Adm. şi Redactorul responsabil al Editurii Institutului...

Cu corectura tipăririi s-au ostenit dc. ... şi pr..., din Redacţia Editurii Institut. ...

În total, cinci truditori au asudat şi tot n-au reuşit să o scoată la liman. Mai mult... De 23 de ani acest minei a circulat pe la toate bisericile şi stranele din ţară şi nimeni, nimeni n-a observat? Sau, mai precis, nimeni n-a avut curajul să ceară îndreptarea nu numai a textului citat de noi ci a sutelor de erori pe care le-am descoperit — urmărind noile Minee din cea de-a 5-a ediţie?!

Aceasta m-a determinat, iubiţi cititori, să-mi iau inima-n dinţi şi să semnalez, ceva mai devreme decât am făcut-o acum, indiferenţa noastră faţă de modul cum vorbim, cum scriem, cum ne rugăm şi cum contribuim, ca buni samariteni şi buni români la mersul nostru înainte, pe cărările Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Const. P. STOIAN

Schimonahul prodromit Chiril

(Urmare din pag. a 6-a)

crările: **Acatistul Sfântului Marelui Mucenic Dimitrie Izvorâtorul de Mir** (Idem, Ms. nr. 148), **Acatistul Preasfintei Treimi, Acatistul Sfintei Ana** şi **Acatistul Sfinţilor Cosma şi Damian** (Idem, Ms. nr. 152). Din anul 1912 întâlnim traduceri ale unor vieţi de sfinţi. Astfel, într-un **Tesaur manuscript** descoperim **Viaţa Sfântului Preacuviosului Părintelui nostru Varsanufie cel Mare,** alcătuită de Cuviosul Nicodim Aghioritul, **Viaţa Cuviosului şi de Dumnezeu purtătorului Părintelui nostru Daniil cel Nou, cel ce a pustiit în insula Tasu,** precum şi **Versurile lui Meletie Mărturisitorul** (Idem, Ms. nr. 167).

La 10 iulie 1911, monahul Chiril îmbracă marea schimă în Schitul Prodromul şi continuă activitatea de traducător, semnându-şi lucrările: „Chiril schimonah". În anul 1912 traduce **Umilinţa** de Simeon Metafrast (Idem, Ms. nr. 213), apoi **Povăţuitor. Întrebări şi Răspunsuri** de Anastasie Sinaitul (Idem, Ms. nr. 170), **Canoane ale Sfântului Ioan Înaintemergătorul, Paraclisul Cinstitului Înaintemergătorului Ioan, Paraclis ce se cântă la bolnavi, Colecţiuni din Patericul Sfântului Grigorie Dialogul, papă al Romei,** şi **Cuvinte în stihuri** de Sfântul Simeon Noul Teolog (Idem, Ms. nr. 176); ultimele două sunt „traduse în româneşte, prelucrate şi potrivite în versuri de Prodromitul Chiril schimonahul", potrivit autografului său.

De remarcat faptul că, schimonahul Chiril Lambrino a desfăşurat o intensă activitate culturală până la adânci bătrâneţe. Din anul 1917 datează aşa numitele **Versuri** (Idem, Ms. nr. 167) care, după cum adevereşte o însemnare personală, au fost „traduse din greceşte şi aşezate în stihuri de Cuvioşia Sa Chiril schimonah Lambrino".

Renumitul monah şi neîntrecutul traducător prodromit, schimonahul Chiril Lambrino s-a stins din viaţă la 31 mai 1918, fiind înhumat în cimitirul Schitului Prodromul, unde i se păstrează rămăşiţele pământeşti.

CIRCULARA Nr. 293 din 1999

Prea Cucernice Părinte Protopop,

Cu frăţească dragoste în Hristos Domnul, Vă facem cunoscut că potrivit îndrumărilor liturgice, precum şi hotărârilor Sf. Sinod, fiecare preot este îndatorat ca în timpul Sfântului şi Marelui Post al Sf. Paşti să săvârşească serviciile divine prevăzute de tipic.

În acest sens, Vă reamintim faptul că P.C. preoţi sunt îndrumaţi să săvârşească în fiecare zi de miercuri şi vineri a Postului Mare Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite (Sf. Grigorie Dialogul), iar seara Pavecerniţa Mare; sâmbăta: Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur cu pomenirea morţilor, iar duminica: Liturghia Sf. Vasile cel Mare.

De asemenea, se va oficia obligatoriu, slujba Vecerniei sâmbăta şi dumineca seara, precum şi în ajunul sărbătorilor şi în zilele de sărbătoare.

Această prevedere a săvârşirii slujbei Vecerniei este valabilă pe tot parcursul anului bisericesc.

Vă rugăm, deci, să comunicaţi aceste lucruri C. preoţi din protopopiat spre luare la cunoştinţă şi spre punerea lor în practică. Se vor face cercetări la faţa locului de felul cum s-au pus în practică dispoziţiile acestei circulare.

† DR. ANTONIE
MITROPOLITUL TRANSILVANIEI

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar

Nădejdea noastră

Revistă social culturală a Cenaclului Casei de Ajutor a pensionarilor din Timişoara, nr. 4, Timişoara 1998

Revista este redactată de preşedintele Cenaclului Ilie Cinciu şi de un comitet de redacţie alcătuit din: Eugen Tănase, Nicolae Neaga, Zaharia Moisescu (Secretar), Angela Potra şi Zoe Zotica.

Colaboratori sunt pensionarii, membri ai Cenaclului. Numărul ultim al revistei este interesant şi important, prin actualitatea articolelor. Menţionăm articolele: Ne va fi mai bine? (de Gheorghe Andrei, vicepreşedintele Uniunii generale al pensionarilor), Iulia Haşdeu exponentă a culturii române, în Franţa (de Rodica Opreanu), Dumitru Stăniloae, omul cu cinci doctorate (de Nicolae Neaga), Ce înseamnă analfabetismul? (de Ilie Cinciu), Amintiri din Revoluţia din decembrie 1989, din Timişoara (de Ilie Cinciu), Lucian Blaga în Banat (de prof. Gheorghe Fara), Basarabie, (de Mihail Topa), Închinare Revoluţiei din 1989, (de prof. univ. Eugen Tănase), Pomul de Crăciun (de Petru Chira), Colindă (de Mihai Topa).

Revista mai conţine epigrame, umor, catrene.

Ceea ce afirmă preşedintele Cenaclului şi al revistei, Ilie Cinciu, este pur şi simplu adevărat;

„Revista este o părticică a vieţii culturale din Timişoara".

NICOLAE NEAGA

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. VISARION RĂŞINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârşit următoarele:

● **16 IANUARIE a. c.,** — P. S. Sa a cercetat Mânăstirea „Sf. Treime" din Orlat, Schitul „Sf. Prooroc Ilie" din Sibiel şi biserica monument istoric de acolo.

— Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrală.

● **17 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Catedrala din Sibiu şi slujba de Te-Deum cu prilejul zilei onomastice a **Î. P. S. ANTONIE** rostind cuvânt de învăţătură.

— A luat parte la recepţia oferită de **Î. P. S. Mitropolit ANTONIE** la Reşedinţa Mitropolitană.

— Seara a slujit Vecernia şi a predicat în biserica „Sf. Antonie cel Mare" din Sibiu (Kolarov), cu prilejul zilei hramului.

● **19 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba Vecerniei şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **20 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa s-a întâlnit cu dl. dr. Ion Popescu — directorul Băncii Internaţionale a Religiilor Bucureşti.

● **23 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Consiliului Eparhial Sibiu, lucrări prezidate de **Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ.**

● **24 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu şi slujba de Te-Deum cu prilejul deschiderii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului.

— A prezidat lucrările Adunării Eparhiale Sibiu rostind cuvântul de deschidere.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **26 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **27 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa s-a întâlnit cu *Î. P. S. Daniel* — Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei şi cu *P. S. Teofan Sinaitul* — vicar patriarhal, împreună cu care a plecat la Mânăstirea Râmeţ, judeţul Alba.

● **28 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte, în calitate de membru, la lucrările Comisiei mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Greco-Catolică — lucrări ce s-au desfăşurat în palatul mitropolitan din Blaj. Împreună cu membrii delegaţiei ortodoxe P. S. Sa a vizitat noua biserică ortodoxă ce se construieşte în oraş, precum şi Catedrala din Blaj, unde s-a făcut o slujbă de pomenire la mormântul episcopului Inocenţiu Micu Klein.

● **29 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a slujit Vecernia şi Litia în Catedrală.

● **30 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, hirotonind întru diacon pe teologul Găitănaru Gheorghe-Vasile.

— A luat parte la recepţia oferită de Decanatul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu cu prilejul hramului Facultăţii.

— A oficiat slujba de sfinţire a noului local al Universităţii Româno-Germane din Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **31 IANUARIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii parohiale cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Şelimbăr, prot. Sibiu şi Sfânta Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură. Diaconul Găitănaru Gh. Vasile a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Feldioara, prot. Făgăraş. Au fost acordate acte de apreciere: P. C. Pr. paroh Cornel Albu şi Consiliului parohial. Biserica a fost pictată recent de către pictorul Ionel Căzilă din Sibiu.

● **2 FEBRUARIE a.c.,** — P. S. a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din Poiana Sibiului, prot. Sălişte, recent restaurată şi Sfânta Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură legat de praznicul Întâmpinării Domnului. A fost acordat un act de apreciere Consiliului Parohial.

— În aceeaşi zi a vizitat canonic biserica parohială din Rod, recent restaurată.

— Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **4—5 FEBRUARIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod şi ale Adunării Naţionale Bisericeşti la Palatul Patriarhal din Bucureşti.

● **6 FEBRUARIE a.c.,** — P. S. Sa a slujit Vecernia la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

● **7 FEBRUARIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit dumnezeiasca Liturghie în biserica „Sf. Vasile" din parohia Feltrinelli, prot. Avrig, rostind un bogat cuvânt de învăţătură. Teologul Ilie Gusan a fost hirotonit întru diacon.

— În aceeaşi zi, P. S. Sa a cercetat canonic biserica „Cuv. Paraschiva" din Cartierul CFR Sibiu (pr. paroh Vasile Ghişoiu), rostind cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi la slujba Utreniei.

Diacon VASILE AVRAM

PROGRAMARE DE CONCURS PENTRU NUMIRI

În condiţiile obişnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

1. **Protopopiatul Ortodox Român BRAŞOV**
   — Parohia Ortodoxă Română PEŞTERA
2. **Protopopiatul Ortodox Român MEDIAŞ**
   — Parohia Ortodoxă Română CHESLĂR
3. **Protopopiatul Ortodox Român RUPEA**
   — Parohia Ortodoxă Română CAŢA-DRĂUŞENI
4. **Protopopiatul Ortodox Român FĂGĂRAŞ**
   — Parohia Ortodoxă Română ŞINCA NOUĂ

Termen de concurs: 1 februarie 1999 — 1 martie 1999.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi îşi vor înainta cererea în termenul legal la Oficiile protopopeşti anexând adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. Prot. ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

P. C. protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona, vechimea în funcţia anterioară, examene absolvite, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situaţia socială, domiciliul, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei etc.

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termen de contestaţie: 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE
Arhiepiscop şi Mitropolit

Consilier bis. ad-tiv.,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **17 IANUARIE — „Sf. Antonie" —** ziua onomastică a Î. P. S. Sale.

— A primit la Reşedinţă pe dl. prefect dr. ing. Ioan Popescu; decanul Facultăţii de Teologie din Alba Iulia — arhid. prof. dr. Constantin Voicu; decanul Facultăţii de Medicină din Sibiu — conf. dr. Ilie Crăciun, membru al Consiliului Eparhial; preoţii şi diaconii slujitori ai Catedralei Mitropolitane, angajaţi ai Centrului Arhiepiscopesc, alte persoane. Au fost de faţă P. S. **Visarion Răşinăreanu,** episcop-vicar, care a rostit un cuvânt de felicitare precum şi membri ai Permanenţei.

— Tot cu această ocazie a primit pe dl. conf. univ. dr. Gh. Angelescu, secretar de stat pentru Culte, însoţit de dl. consilier Adrian Claudiu Bourceanu şi d-na dr. Răuţ.

— A primit pe Î. P. S. Sa dr. *Andrei Andreicuţ,* arhiepiscopul Alba-Iuliei, care l-a felicitat personal pe **Î. P. S. Mitropolit** de ziua onomastică.

— A primit pe P. C. Arhim. Irineu, stareţul Mânăstirii Brâncoveanu, şi pe P. C. arhim. Ilarion Urs — econom.

● **20 IANUARIE a.c.,** — A primit pe dl. dr. Ion Popescu, preşedintele Băncii Internaţionale a Religiilor, însoţit de dl. ec. Gheorghe Mesteacăn, directorul B.I.R. Sibiu.

● **23 IANUARIE a.c.,** — A prezidat lucrările Consiliului Eparhial.

● **24 IANUARIE a.c.,** — A participat la lucrările Adunării Eparhiale.

● **26 IANUARIE a.c.,** — A primit pe maicile Adriana şi Tomaida de la Mânăstirea Predeal, judeţul Braşov.

● **27 IANUARIE a.c.,** — A primit pe *Î. P. S. Daniel Ciobotea,* mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, însoţit de *P. S. Teofan Sinaitul,* episcop-vicar patriarhal, cu care a discutat despre problema continuării dialogului cu Biserica greco-catolică. A fost de faţă **P. S. Visarion Răşinăreanu.**

— Secretar eparhial —
Pr. VALENTIN SICOE

Biserica din Grui, „Mica Catedrală" din Sălişte

În fiecare an, la 7 ianuarie, de praznicul Sfântului Ioan Botezătorul, la Sălişte este o adevărată zi sfântă care primeneşte viaţa credincioşilor.

Aşezată acolo sus, sus, la geana pădurii, Biserica din Grui a devenit o „Mică Catedrală" care la această dată îşi prăznuieşte Hramul. Ridicată de peste două secole şi jumătate (257 de ani) de către fraţii Dumitru, Stana şi Oprea Cândea, pe grădina lor, de acolo de la înălţime şi de la streaşina muntelui, biserica Cândeştilor priveşte, veghează şi patronează comuna...

Personal, ori de câte ori intru în acest sfânt lăcaş, trăiesc sentimentul că mă aflu într-o „mică catedrală" şi aici văd iubirea unui copil care bate la uşa Raiului...

În ultimii 16 ani, Hramul a intrat în legendă şi cu fiecare an capătă o dimensiune, o frumuseţe, o încântare şi o strălucire tot mai deosebită. Şi tot de atunci, an de an, pr. prof. dr. Vasile Mihoc şi pr. prof. dr. Ilie Moldovan de la Facultatea „Andrei Şaguna" din Sibiu sunt cei ce aduc prin prezenţa lor o lumină şi o căldură soborului şi preoţilor locali. Şi aproape tot de atunci, deloc întâmplător, credincioşii locului şi nu numai, au privilegiul şi onoarea de-a avea în fruntea soborului pe unii dintre cei mai distinşi arhipăstori ai Sfântului Sinod (patru la număr). Probabil, fapt unic în Arhiepiscopia Sibiului, şi chiar pe ţară(?)

Înainte de 1990, I.P.S. Lucian Florea, azi Arhiepiscopul Tomisului, pe atunci Episcop al Arhiepiscopiei din Sibiu.

În 1992 a participat I.P.S. dr. Serafim, actualmente Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală şi de Nord, pe atunci Episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Începând cu 1994, „Mica Catedrală" a Bisericii din Grui şi credincioşii prezenţi au avut bucuria de a-l avea în mijlocul lor pe marele erudit I.P.S. dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, care de doi ani, din binecuvântate motive, a delegat să vină aici pe actualul P.S. Episcop-vicar Visarion Răşinăreanu.

În acest an, 1999, P.S. Sa Visarion a avut alături în soborul preoţesc, pe lângă cei doi P.C. Pr. prof. universitari V. Mihoc şi I. Moldovan, deja veterani, şi pe P.C. Arhidiacon Ezechil Oancea, Consilier Economic al Arhiepiscopiei Sibiului, pe P.C. prot. Valentin Sicoe, secretarul Arhiepiscopiei, pe P.C. prot. stav. Gheorghe Streza, de la Catedrala Mitropolitană, cărora li s-au mai alăturat P.C. prot. Romul Roşca, protopopul Protopopiatului Sălişte, fiu al satului, şi P.C. pr. Nicolae Bădilă, parohul Bisericii din Grui. Soborul preoţesc s-a mai completat cu P.C. Arhidiacon Stancu Nichifor şi P.C. diacon Avram Vasile.

De la strană a răspuns corul bărbătesc, dirijat de dl. Neluţu Dârdea şi apoi de P.C. Ioan Ciocan.

După săvârşirea Sfintei Liturghii, P.S. Episcop vicar Visarion Răşinăreanu a ţinut un ziditor cuvânt de învăţătură despre viaţa Îngerului în trup de om, a Sfântului Ioan Botezătorul, despre ascetismul Său, despre rolul Său ca înainte-mergător, despre profunzimea propovăduirii la pocăinţă prin botez care este virtutea de bază şi de rădăcină pentru rugăciunea şi purificarea sufletului nostru care însoţeşte pe credincios spre smerenie în faţa lui Dumnezeu, despre faptul că El, Ioan Botezătorul a fost primul om care a descoperit lumii pe Iisus, la apa Iordanului.

În încheierea predicii, P.S. Visarion a transmis celor prezenţi cuvânt de binecuvântare arhierească, dorinţe de bine şi la mulţi ani pe 1999 celor prezenţi din partea I.P.S. dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului.

În continuare, toată asistenţa, în frunte cu soborul arhieresc, cu purtătorii de prapori şi icoana Sf. Ioan Botezătorul, în dangătul clopotelor, au ocolit biserica şi au luat parte la Sfinţirea apei şi primirea botezului. P.C. Prot. Romul Roşca, în încheiere, a rostit cuvinte de mulţumire P.S. Visarion şi celor prezenţi...

Premeditat, am lăsat ca la final să remarc că „Mica Catedrală" din Sălişte, an de an, devine tot mai plină de sfinţenie, de bogăţie, de frumuseţe şi este mai regenerată.

Împrospătarea ei în 1998 (faţă de anii precedenţi), constă în faptul că noua catapeteasmă din stejar masiv, lucrată cu talent şi ardoare de Nelu Ungureanu din Tg. Neamţ, de acum este pictată în întregime de către prof. Romeo Andronic din Bucureşti. Tot acelaşi maestru a pictat în 1998 din nou Pronaosul în întregime.

Toate aceste noi lucrări parcă radiază o strălucire cerească...

Să sperăm că-n anul 1999 prof. Romeo Andronic şi echipa sa vor executa pictura interioară în întregime iar anul 2000 să aducă în faţa Mirelui Ceresc, îmbrăcată în haină nouă, Mireasa sufletească din „Mica Catedrală", care este Biserica din Grui a comunei Sălişte.

Fie ca sărbătorirea fiecărui HRAM să aducă în sufletul fiecăruia dintre noi speranţa de pocăinţă şi raze de soare duhovnicesc, iar cu cele mai curate gânduri să păstrăm vie memoria înaintaşilor.

IOAN METIU

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Arcadie Donos, **Noaptea vesel, ziua trist. De pe Nistru la Dâmboviţa,** desene de Ion Murariu, Ion Popescu-Gopo, Matty Aslan (Editura Sagittarius, Bucureşti, 1998).

E o carte despre Ţara de baştină în care se află un oraş, un cătun, căruia i se spune „natal". Sunt povestiri basarabene, care se leagă între ele de sorgintea comună a poporului român. Românii sunt aceiaşi în toată istoria lor, oriunde s-ar afla. Ceea ce vrea să demonstreze distinsul autor. Şi o face cu mare exactitate şi cu iubire.

E absolut prin tot ce spune şi prin tot ce face. Ne bucură şi ne încurajează prin tot ce este, cum este, şi cum va fi.

* * *

● Semnalăm cartea: **Spaţiu, timp şi cauzalitate la poporul român** de Ernest Bernea, editura Humanitas, Bucureşti, 1997. E o carte de filozofie referitoare la poporul român. Se ocupă de diferite stări ale filozofiei referitoare la elementele comune, cum ar fi: ce înseamnă loc (loc bun, loc rău etc.), ce înseamnă format şi ordinea cosmică (lumea şi spaţiul, puncte cardinale sus şi jos, lumea şi satul...), ne oprim aici. Am dat doar două exemple spre a sugera tratarea şi mersul în continuare al gândirii autorului. Găseşti în ea toate explicaţiile referitoare la sensul cuvintelor şi la rostul lor. E o filozofie românească vrednică de toată atenţia noastră. O recomandăm din toată inima cititorilor români.

„Actuala ediţie restituie în forma lor iniţială, necenzurată, trei studii de Ernest Bernea apărute în 1985 la Cartea Românească, sub titlul „Cadre ale gândirii populare româneşti".

Aşa cum remarca Ovidiu Bârlea la apariţia primei ediţii, cititorul se află în faţa unui unicat: prima monografie asupra filozofiei populare a românilor, bazată pe interpretarea de materiale autentice obţinute în urma unor sistematice anchete de tip sociologic. Investigaţiile lui Ernest Bernea privind reprezentarea spaţiului, a timpului şi a cauzalităţii la ţăranul român au început sub auspiciile Institutului Social Român, condus de Dimitrie Gusti, în satele Runc şi Dobriţa din Gorj, încheindu-se cu Ţara Bârsei. Materialul cules, cu care autorul îşi ilustrează adesea consideraţiile teoretice, sporeşte valoarea monografiei şi întăreşte calitatea sa de unicat".

Ernest Bernea a trăit între 1905—1990. A participat la numeroase anchete ale profesorului Dimitrie Gusti şi a fost în numeroase rânduri deţinut politic, fiind acuzat că e „filozof existenţialist". I-a apărut, postum, **Îndemn la simpatie** şi **Cel care urcă muntele,** în Editura Agora, 1996.

* * *

● **Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr şi ficţiune,** se intitulează cartea lui Lucian Boia, (Editura Humanitas, Bucureşti, 1998, 172 pag.). Iată ce scrie cel care îi prezintă cartea: „Ceea ce numim îndeobşte **istorie** nu este, în raport cu realitatea, decât o naraţiune simplificată, dramatizată şi investită cu sens. Ea filtrează trecutul, îl adaptează şi îl deformează, trecându-l prin sita imaginarului şi structurându-l în sensul ideologiilor prezentului.

În acest eseu despre condiţia istoriei, profesorul Lucian Boia şi-a propus să desluşească regulile potrivit cărora se petrece deplasarea dinspre real spre imaginar, dinspre unica istorie care a fost spre multitudinea de reconstruiri posibile. Sistemul de interpretare aplicat cazului românesc în Istorie şi mit... (Humanitas, 1997) este extins acum la scara întregii istorii".

* * *

● Henri Troyat, membru al Academiei Franceze, autor al cărţii **Rasputin,** traducere din franceză de Ileana Busuioc, (Humanitas, Bucureşti, 1998, 221 pag.).

Henri Troyat este un cunoscut scriitor, de origine rusă, născut în anul 1911, la Moscova. Mai târziu se stabileşte cu familia în Franţa.

Bogata sa operă literară include, de asemenea nuvele, biografii, piese de teatru etc. Este ales membru al Academiei Franceze în anul 1959.

„Nume cunoscut amatorilor de romane istorice de bună calitate, Henri Troyat a fost tradus la Humanitas în mai multe rânduri. Noua sa carte e dedicată unui personaj părând să încarneze însuşi misterul sufletului rus, minat de contradicţii şi tinzând spre exces.

Povestea lui Rasputin nu şi-a pierdut nici astăzi fascinaţia. Mujicul semianalfabet, născut în a doua jumătate a secolului trecut într-un sat din Siberia, ajunge la Sankt Petersburg, unde strânge în jurul său o curte de adorare din societatea aristocratică. Devine protejatul ţarinei Aleksandra Feodorovna, convinsă că rugăciunile lui îi vor salva fiul hemofilic şi, odată cu el, întregul imperiu.

În 1914, la izbucnirea războiului, ura şi comploturile împotriva **„stareţului"** impostor, bănuit că dirijează din umbră destinul Rusiei, culminează într-un asasinat atroce, care va precipita prăbuşirea imperiului".

Rasputin a fost omul vremii, pe timpul ultimului ţar, care a fost apoi omorât. El a fost duhovnicul împărătesei şi a trecut prin multe ameninţări fiind în cele din urmă omorât.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
1 martie
Nr. 9—10
1999

Despre post la Fericitul Augustin

În partea a doua a operei sale „Despre doctrina creştină",[1] Fer. Augustin pledează pentru o interpretare simbolică a Scripturii, căci multe expresii şi cuvinte sunt „puse" în ea în mod „mistic".

Dar pentru a găsi „soluţia" interpretării, pentru a dezvălui sensul mai profund al acestor expresii, este nevoie de ştiinţă. În cazul paragrafului de faţă,[2] de ştiinţa numerelor. Dacă în paragraful anterior autorul analizează simbolismul pietrelor, vegetaţiei şi animalelor menţionate în Biblie, iar în paragraful următor este interesat de semnificaţia instrumentelor muzicale, aici el se dedică unei alegorii numerice as pra p stului de 40 de zile ţinut de Moise şi Ilie în Vechiul Testament şi de Mântuitorul în Noul Testament.[3]

„Nepriceperea numerelor contribuie mult la neînţelegerea unor expresii folosite simbolic şi mistic în Scriptură. De bună seamă un spirit, ca să zic aşa, educat, nu poate să nu fie interesat de ceea ce se ascunde în afirmaţia că Moise, Ilie şi Însuşi Domnul au postit patruzeci de zile (Ieş. 24, 18; III Regi 19, 8; Mt 4, 2).

Simbolismul evenimentului menţionat nu poate fi dedus fără o cunoaştere şi o cercetare a acestui număr. El cuprinde de patru ori numărul zece, întocmai ca şi cunoaşterea tuturor lucrurilor cuprinse în timp. Căci atât cursul zilei cât şi cel al anului se desfăşoară după un ritm cuaternar: ceasurile zilei sunt ale dimineţii, ale amiezii, ale serii şi ale nopţii; anual se succed lunile primăverii, ale verii, ale toamnei şi ale iernii.

Atâta vreme cât trăim (vivimus) în timp noi trebuie să ne abţinem de la plăcerile vremelnice[4] şi să postim, de dragul eternităţii în care vo'm să trăim (vivere). Cu ajutorul timpului suntem învăţaţi astfel să dispreţu'm timpul şi să râvnim eternitatea.

Numărul zece simbolizează cunoaşterea Creatorului şi a creaturii. Căci numărul trei semnifică Treimea Creatorului. Iar numărul şapte indică creatura, ca parte spirituală[5] şi ca trup. Căci în prima sunt trei; de aceea ni se şi spune că trebuie să-L iubim pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul şi din tot cugetul.[6] Iar în trup se pot evidenţia cele patru elemente din care acesta este compus.

Aşadar prin acest număr, zece, repetat în ritmul timpului, adică de patru ori, suntem învăţaţi să trăim în castitate şi să ne înfrânăm de la plăcerile vremelnice; adică suntem îndemnaţi să postim patruzeci de zile.

Iată ce ne îndeamnă Legea, personificată de Moise, şi Profeţii, al căror reprezentant este Ilie; iată ce ne îndeamnă Însuşi Domnul. Căci având El mărturie din Lege şi din Profeţi, a apărut plin de strălucire între aceştia doi în munte, în faţa celor trei discipoli uimiţi".[7]

După cum se poate observa, Fer. Augustin este un arhitect iscusit care ştie cum să-şi structureze discursul astfel încât argumentele sale să convingă. Dacă ar fi să schiţăm, în linii foarte mari, planul textului de mai sus el ar putea arăta astfel:

— Introducere (1—4)
— explicarea numărului 40 ca produs al numerelor 4 şi 10 (5—7);
— simbolismul numărului 4. (7—10);
— prima concluzie — îndemn să postim (11—14);
— simbolismul numărului 10 (15—19);
— a doua concluzie — îndemn să postim (20—22).
— Încheiere (23—26)

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prep. C. OANCEA

„Fericita tristeţe bucuroasă"

De obicei când se vorbeşte despre pocăinţă, cuvântul respectiv este asimilat cu o anumită părere de rău pentru păcatele săvârşite şi cu vinovăţia care decurge d'n aceasta, cu un anumit sentiment de durere şi dezgust pentru rănile şi suferinţele pe care le-am provocat fie semenilor noştri, fie nouă înşine. Însă, toate acestea: părerea de rău şi vinovăţia, durerea şi dezgustul, sunt doar o parte, pentru că în esenţa ei pocăinţa este un proces cu mult mai complex, greu de surprins în câteva cuvinte sau expresii lapidare.

Cuvintele sau expresiile amintite mai sus, care sunt de obicei asociate cu pocăinţa, surprind doar un aspect de suprafaţă, făcându-ne să credem că ea n-ar fi altceva decât o stare de derută existenţială, un impas lăuntric, din care aparent n-ar exista nici o ieşire.

Or, tocmai în aceasta constă esenţa chestiunii, pentru că pocăinţa nu se confundă cu simplul regret în faţa unui trecut întunecat, ci ea este conştientizarea faptului că direcţia în care mergi este una totalmente greşită şi care impune o schimbare a perspectivei, deci a modului cum vei şti să te raportezi la Dumnezeu, la ceilalţi şi la tine însuţi. În nici un caz însă, ea nu este doar un acces pasager în care te vor copleşi remuşcările şi regretele pentru faptele rele comise, deci un soi de autovictimizare sau autocompătimire, ci o reconsiderare a întregii tale vieţi în funcţie de Dumnezeu.

Cel ce se lasă copleşit de remuşcări şi regrete, fără să poată găsi soluţia ieşirii din hăţişul lor este aidoma celui care, aflat într-un labirint, încearcă să răzbată spre lumină, spre ieşire, fără să aibe speranţa că va putea ajunge vreodată la ea. Dimpotrivă, cu cât se va încrâncena mai mult, cu atât se va afunda mai mult, rătăcindu-se. Trebuie să te opreşti, să te reculegi, să-ţi găseşti un reper după care să te orientezi. Când doreşti să te izbăveşti trebuie să o faci cu nădejdea că izbăvirea este posibilă, să crezi cu toată tăria sufletului în ea.

Pocăinţa nu este altceva decât dorinţa de izbăvire din impas şi rătăcire, din beznă şi angoasă, credinţa că ieşirea din labirint este posibilă, mai mult că ea poate deveni o realitate, o certitudine. Când vrei să te scuturi de povara unui trecut întunecat, nu te întorci înapoi copleşit de ceea ce ai fost, ci te îndreptţi cu speranţă spre ceea ce doreşti să devii.

Proces paradoxal, pocăinţa este în esenţa ei o smulgere din ghearele unui trecut întunecat şi apăsător, dezbrăcarea de sinea cea rea — fără să degenereze în dispreţ sau ură de sine —, şi regăsirea purităţii chipului celui creat după asemănarea Creatorului. Chipul va începe să se străvadă doar atunci când te vei lăsa pătruns de Lumină, când te vei ilumina lăuntric.

Prin propriile sale puteri însă, omul nu se va putea izbăvi niciodată, şi nici nu va putea ajunge la starea în care să-şi vadă propria-i mărginire şi propriu-i neant, decât atunci când se va lăsa pătruns de lumina lui Hristos.

Pocăinţa nu este o lucrare exclusiv umană, ci o împreună-lucrare a omului cu Dumnezeu. Vei reuşi să-ţi vezi păcatele şi să-ţi apreciezi cu justeţe starea ta reală doar atunci când vei fi ajutat de harul divin, pentru că nu te schimbi lăuntric şi pe urmă vezi Lumina, ci doar atunci când te vei lăsa pătruns de Lumină vei putea să te vezi cu adevărat, să-ţi vezi starea reală. Te vezi în realitate, nu atunci când te raportezi la tine însuţi, pentru că omul nu-şi poate fi lui însuşi reper, ci doar atunci când te raportezi la Dumnezeu. Devii conştient că eşti în întuneric doar atunci când ai întrezărit Lumina, la fel cum nu poţi fi conştient de faptul că trăieşti în eroare decât atunci când ţi se descoperă Adevărul.

Pocăinţa începe nu atunci când omul îşi vede goliciunea şi starea de decădere, pustiul şi uscăciunea existenţială în care se zbate neputincios, şi cand copleşit de povara lor alunecă în disperare, ci atunci când devine conştient de faptul că numai Dumnezeu îl va putea izbăvi de ele. Nu teama de urâciunea păcatului şi pustiul său ne duc la pocăinţă, ci străvederea frumuseţii celei negrăite a lui Dumnezeu, pentru că pocăinţa nu este coborârea în infern l păcatului ci, urcarea spre Lumină, singura care ne poate izbăvi de rătăcire şi pierzanie.

La pocăinţă nu ne duce privirea îngrozită de hăul păcatului, nici panica provocată de neantul unei existenţe lipsite de sens, ci vederea luminii divine şi acceptarea lui Dumnezeu drept singurul scop şi sens al existenţei noastre şi al lumii.

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot NICOLAE STOIA

Moment istoric pentru românii ortodocşi din Ungaria

Comunitatea românilor ortodocşi din Ungaria a trăit duminică, 21 februarie a.c., un moment deosebit, un eveniment cu profunde implicaţii în conştiinţa de credinţă şi neam a lor şi anume hirotonirea şi instalarea primului episcop ortodox român pentru Ungaria, în persoana P.S. Sofronie Drincec.

După ce Colegiul Electoral al Eparhiei de Gyula l-a ales în postul de episcop la 30 ianuarie a.c., şi după ce Sf. Sinod al B.O.R. l-a confirmat în această demnitate, duminică, 21 februarie a.c., au avut loc la Gyula festivităţile de hirotonire şi instalare a P.S. Sofronie. Evenimentul a fost cinstit de prezenţa P.F. Patriarh Teoctist al României, înconjurat de un număr de 17 ierarhi români din ţară şi d'n străinătate, de numeroşi preoţi şi credincioşi din ţară şi din Ungaria, ţara vecină, unde va păstori noul episcop.

Sf. Liturghie arhierească a fost oficiată în Catedrala „Sf. Nicolae" din Gyula de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi, în frunte cu întâistătătorul Bisericii noastre P.F. Patriarh Teoctist. Din sobor au făcut parte I.P.S. Nicolae — Mitropolitul Banatului, I.P.S. Petru — Mitropolitul Basarabiei, I.P.S. Serafim — Mitropolitul Germaniei, I.P.S. Iosif al Europei Occidentale, I.P.S. Andrei al Alba-Iuliei, P.P.S.S.-lor Laurenţiu al Caransebeşului, Gherasim al Râmnicului, Calinic al Argeşului, Timotei al Aradului, Ioan al Oradiei, Ioachim al Huş'lor, Teofan Sinaitul — episcop-vicar patriarhal, Visarion Răşinăreanu, ep'scop-vicar al Arh'episcopiei Sibiului, Gherasim Putneanul, ep'scop vicar al Arhiepiscopiei Sucevei, Vasile Someşanul — episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, Jus'in Sigheteanul — arhiereu-vicar al Ep'scopiei Maramureşului. Răspunsurile liturgice au fost date de că're Corul Facultăţii de Teologie d'n Arad, sub bagheta dirijorului Mircea Buta.

Au fost prezenţi reprezentanţi ai autorităţ'lor de stat române şi ungare, ai Bisericilor istorice din Ungaria, ai unor organ'zaţii ecumenice, preoţi şi credincioşi din Ungaria, invitaţi etc.

Înainte de începerea Sf. Liturghii a avut loc ceremon'a de ip opsi'iere sau a chemării la arhierie oficiată de către P.F. Patriarh Teoctist împreună cu I.P.S. Nicolae — M'tropolitul Banatului şi I.P.S. Serafim — Mitropolitul Germaniei.

La momentul îndătinat a avut loc hirotonirea întru arhiereu, după care noului episcop i s-au acordat însemnele episcopale: sacosul, engolpionul, omoforul şi mitra.

După citirea Sf. Evanghelii, P.F. Patriarh Teoctist a rostit un bogat cuvânt de învăţătură în care a tălmăcit celor prezenţi pericopa evanghelică a duminicii lăsatului sec de brânză (a izgonirii lui Adam din rai), arătând rostul rugăciunii şi a postului în viaţa creştină.

La priceastnă, după împărtăşirea soborului slujitor, a avut loc ceremonia instalării noului episcop român de Gyula. P.S. Teofan Sinaitul, secretar al Sf. Sinod, a dat citire Gramatei patriarhale emisă cu acest prilej, după care noului arhiereu i s-au înmânat mantia şi toiagul arhipăstoresc cu formula îndătinată, fiind aşezat apoi în scaunul arhieresc.

P.F. Patriarh Teoctist a rostit un vibrant cuvânt adresat noului episcop şi tuturor celor prezenţi arătând între altele însemnătatea actului istoric săvârşit prin alegerea şi hirotonirea primului episcop pentru românii din Ungaria. „S-a înscris astăzi o pagină de istor'e care vorbeşte de ecumenismul dintre cultele din cele două ţări şi înfrăţirea dintre cele două popoare" — a spus Prea Fericirea Sa, salutând apoi prezenţa reprezentanţilor Bisericilor Catolică, Greco-Catol'că, Reformată şi Evanghelică din Ungaria, precum şi a reprezentanţilor autorităţilor statale române şi ungare. P.F. Sa a adresat îndemnuri noului episcop sfătuindu-l să fie „omul vremii" şi „păs'orul cel bun", pentru toţi românii ortodocşi din Ungaria, să contribuie la bunul mers al vieţii bisericeşti de aici, precum şi la frăţietatea şi colaborarea cu credincioşii celorlalte culte creştine de a'ci.

În cuvântul său, noul episcop P.S. Sofronie, a mulţumit lui Dumnezeu pentru înalta slujire la care a fost chemat, Sf. Sinod pentru încrederea acordată, membrilor acestuia în frunte cu P.F. Patriarh Teoctist pentru prezenţa la festivităţi, precum şi tuturor preoţilor şi credincioşilor prezenţi în număr mare la hirotonirea şi instalarea sa. P.S. Sa a creionat apoi un program al activităţii sale ca ierarh şi a asigurat Biserica Mamă de devotamentul şi sprijinul său. S-a adresat apoi şi în limba maghiară celor prezenţi, lucru ce a produs o puternică impresie în rândul ascultătorilor.

După otpustul Sf. Liturghii, soborul slujitor s-a îndreptat în procesiune spre reşedinţa episcopală recent restaurată.

Consiliul Eparhial a oferit apoi, în saloanele restaurantului „Erkel" din Gyula, o agapă frăţească la care au luat parte toţi cei prezenţi la Sf. slujbă. În timpul agapei au rostit scurte alocuţiuni dl. Traian Negrei, consilier prezidenţial, dr. Doncesv Taso — Secretarul de Stat pentru minorităţi din Ungaria, dl. consilier Eugen Popescu, reprezentantul primului ministru al României, pastorul Görög Tibor din par-

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

O semiologie a feţei?

Cunoscutul semiolog Umberto Eco, referindu-se la nişte articole ale lui Roland Barthes, ca şi la o carte mai veche a acestuia — „Chipuri şi feţe" (1953), încearcă să surprindă o posibilă relaţie între moda şi eroii zilei şi „morfologia feţei" unora dintre tinerii care deleagă responsabilitatea propriului chip mass-mediei.

Dacă azi e la modă un anume artist sau cântăreţ, vor fi mulţi care să se silească să „semene" tot mai mult cu „modelul". Acest „model e stereotipul care-şi asumă modul de comportament şi de expresie al multor tinere de azi, zice Barthes. Dar şi contrariul e la fel de adevărat: ele, aceste fete pe care le întâlnim pe stradă, sunt stereotipurile inconştiente ale realităţii televizive".

Întrebarea pe care şi-o pune Eco nu se referă la cât poate dura un model, ci „dacă într-adevăr lumea adoptă faţa propriilor idoli". Şi nu ia în consideraţie modele ce au durat cât „spaţiul unei dimineţi", ci unele ce au supravieţuit decenii întregi. Se referă concret la Brigitte Bardot şi subl niază câteva elemente sugestive cu caracter general. Vom încerca să le surprindem şi noi, urmărind demersul lui Eco, dar aplicându-le la realitatea unei vieţuiri în Hristos.

1. Tinerii încearcă să imite pieptănătura, hainele, machiajul şi podoabele modelului, zice Eco. Pentru că omul are nevoie de modele. În a răspunde unei astfel de necesităţi, televiziunea face adesea mari deservicii tinerilor de azi, ofer'ndu-le false modele, personalităţi compromise, cu moralitate îndoiel'nică. Sunt tineri — puţini, dar sunt! —, care au înţelepciunea de a-şi alege modele veritabile, pe care să încerce să le imite. Hristos Domnul s-a dat pe Sine exemplu. La fel şi sfinţii. Şi nu-i lucru îndrăzneţ să-ţi propui să imiţi, pe cât e posibil omenește, pe Hristos sau pe unul din sfinţi.

2. Caracterele feţei şi gesturile cuiva care trăieşte într-o anumită comunitate se adaptează lent la modelele ambientului. Televiziunea însăşi e un „ambient închis, ca o mânăstire", zice Eco; părăsind ambientul, revenirea la chipul dintâi se face cu aceeaşi greutate, vădindu-te cu uşurinţă. De aceea, se zice despre sem nariştii că „au faţă de seminarişti". Pe cine trăieşte într-o mânăstire, ochii blânzi şi privirea liniştită îl trădează din prima clipă.

3. Cu toate acestea, primele două elemente de adaptare funcţionează „doar dacă ai faţa potrivită" pentru modelul dat. „Nu poţi deveni Brigitte, dacă ai faţa lui Fernandel", notează Eco. Există o anumită predispoziţie, care face uneori din model un „selector cvasi rasist". Preferă anumite tipuri umane şi elimină altele — care, în altă epocă, ar fi putut fi favorizate. Şi Eco vorbeşte de un „darwinism în sinusoidală sau spirală". Această selecţie „temporală" nu funcţionează în cazul modelului creştin de care vorbim noi. Căci Hristos s-a oferit pe Sine ca model veşnic: El este acelaşi ieri, azi şi în veci. Există însă o selecţie preferenţială din partea noastră. Avem libertatea să ne alegem modelul pe care să-l şi putem întruchipa. În acest sens, există o frumoasă tradiţie, în unele zone ale ţării, ca tânăra familie, în ziua cununiei, să-şi aleagă un sfânt ocrotitor şi patron. Sfântul ales va fi invocat în rugăciuni în cele mai variate ocazii. Mai mult chipul sfântului devine un element arhetipal.

În Ortodoxie, există o subtilă teologie a numelui, care, ea însăşi, stabileşte raporturi specifice între persoana care primeşte numele şi personalitatea de la care se împrumută numele. „Numen est nomen". În ritualul intrării în monahism, schimbarea numelui este centrală. Primeşti un alt nume, pentru că eşti un alt om, un om înnoit. Şi uneori imitarea sfântului patron merge până la a dobândi unele din trăsăturile nu doar morale şi spirituale, ci chiar şi psiho-fizice. Exemple, din lumea monastică şi nu numai, se pot da.

4. Există, în fine, şi o selecţie din partea noastră, o „selectivitate a privirii", cum o numeşte Eco, şi e specifică epocii mass-mediei. Privirea noastră se opreşte selectiv asupra acelor tineri care seamănă unui anumit model şi trece cu vederea sau chiar respinge pe cei ce seamănă unui personaj deja demodat, deşi, cu un deceniu în urmă, când moda era alta, ar fi avut succes. Rezultă, de aici, că noi înşine posedăm mental nişte modele preconstituite, pe care căutăm să le identificăm, pe chipur le semenilor noştri, mergând pe stradă. Şi operăm o selecţie, adesea discriminatorie, care reflectă, de fapt, stări sufleteşti, prejudecăţi, compromisuri ce ne frământă. Uneori, reacţiile noastre sunt reflexia, în negativ, a ceea ce purtăm înlăuntru. S-ar putea explica, în felul acesta, de ce societăţi păcătoase şi corupte, ca cele ale secolului nostru, chiar declarate secularizate sau necredincioase, îşi impropriază cu facilitate modele — discutabile moral —, din televiziune, şi, în acelaşi timp, se manifestă excesiv de pretenţioase cu posibile modele (în primul rând, preoţi, apoi părinţi şi profesori), deşi le-au respins a priori.

Observaţiile lui Umberto Eco privesc o realitate general umană — nevoia de model şi predispoziţia spre a imita, precum şi limitele şi posibilităţile întruchipării unui model — şi, în acelaşi timp, aruncă o lumină asupra unor manifestări concrete, specifice acestui secol al „modelelor" şi al „star"-urilor. Reflecţiile sale ar putea servi, pentru mulţi tineri, drept impuls spre a se privi în oglindă, mai ales în oglinda interioară, a inimii, şi să încerce să-şi modeleze propriul chip după icoana lui Hristos, modelul desăvârşit.

Ierom. IUVENALIE IONAŞCU

ECUMENISM '99

Între 18—25 ianuarie 1999 s-a desfăşurat faimoasa „săptămână ecumenică de rugăciune pentru unitatea creştinilor", având drept motto textul din Apocalipsă 21, 3: **„Ei vor fi poporul Lui şi însuşi Dumnezeu va fi cu ei".** O săptămână care îşi propune realizarea practică a unui nou pas pe drumul unirii Bisericilor creştine, divizate din diferite motive. Textul propus de către Com'sia „Credinţă şi Constituţie" a Cons'liului Ecumenic al Bisericilor şi de Consiliul Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştinilor al Bisericii Romano-Catolice, pentru desfăşurarea formei liturgice de deschidere a săptămânii de rugăciune „ecumenice" nu se poate să nu surprindă prin noutăţile provocatoare.

În „slujba ecumenică a Cuvântului lui Dumnezeu" propusă există unele elemente care şochează prin noile lor semnificaţii, prin totala lor rupere de trad ţia liturgică a Bisericii, prin noua „teologie" presupusă în săvârşirea unor asemenea gesturi, acte sau interpretări liturgice.

La începutul „slujbei" s-a cântat un „imn al intrării". În acest timp **„slujitorul** (protosul) **şi reprezentanţii Bisericilor participante intră în procesiune, precedaţi de un copil care duce un l'ghean cu apă; urm'ază o tânără care duce o lumânare, o femeie care poartă Bibl'a, un om cu o cruce. Aceste obiecte vor fi aşeşate pe altar"** (Settimana di Preghiera per l'Unita dei Cristiani, Paoline Editor'ale L'bri e Cen ro Pro Unione, Roma 1999, p. 14). Gesturi liturgice care, în afară de aducerea apei şi a lumânării, sunt străine de învăţătura Ortodoxă şi de mesajul spiritual profund al participării la Sf. Liturghie. Aducerea Sfintei Scripturi şi a Sf. Cruci de către doi creştini, care nu au fost hirotoniţi sau nu au un grad de hirotesie, elimină treapta diaconiei destinată tocmai acestei slujiri. De observat că Sf. Scriptură şi Sf. Cruce se găsesc în mod normal în biserică, pe Sf. Altar, de pe care sunt luate de arhiereu sau de preot şi prezentate poporului dreptcredincios cu o finalitate bine definită. Nu lumea aduce Bisericii Sf. Scriptură şi Crucea b'necuvântării ci Biserica, Trup Tainic şi Real al lui Hristos, le oferă lumii.

Pentru un protestant, pentru un sectar sau pentru un romano-catolic rupt de Tradiţia Bisericii şi afundat în spiritul protestantizant deschis de către reformele Conciliului Vatican II, aceste elemente „liturgice" nu şochează, nu deranjează, ci dimpotrivă exprimă în mod fericit modul desacralizant prin care privesc sacerdoţiul şi slujbele liturgice.

Urmează o rugăciune prin care se evocă secolul XX ca şi **secol al ecumenismulu', se aduce apoi „laudă şi mulţumire lui Dumnezeu pentru rezultatele obţinute în unirea creştinilor la nivel naţional şi local (...) Pot fi folosite dansuri, cântări sau diapozitive pentru a se ilustra sensul rugăciunii"** (Sett'mana..., 15). Deci nu sunt suficiente cântările; trebuie adăugate dansurile şi diapozitivele, deşi atât protestanţii cât şi catolicii ştiu că pentru ortodocşi acestea sunt practici nepotrivite, străine şi contrarii practicii l'turgice milenare care se găseşte în continuitate cu învăţătura de credinţă autentică.

Şi cum se întâmplă ca în orice împreujrare să se facă referire la

(Continuare în pag. a 2-a)

Din Roma, P.C.B.

Redacţiei T.R. Sibiu

În legătură cu art. Păr. Prof. Gh. Liţiu, „Momente şi învăţăminte din istoria relaţiilor dintre cele două Biserici româneşti, ortodoxă şi greco-catolică" (T.R. nr. 37—40 / 1 şi 15 oct. 1998), îmi permit câteva observaţii.

1. „Cel ce s-a ocupat, documentat şi critic, şi de Unirea de la 1700, a fost Nicolae Densuşianu (1846—1911), iar nu Aron Densuşianu (1837—1900), care a fost poet şi critic literar. Nicolae Densuşianu a descoperit, în 1879, actul unirii din 7 oct. 1698 şi el este cel ce-a calificat traducerea latină ca „mişeleasca şi criminală, falsificarea unui document public..." (I. Independenţa bisericească a Mitropoliei... p. 28).

Între istoricii care s-au ocupat în mod aprofundat de „Unirea din 1700", meritau amintiţi „pionerii" care au dat primele lucrări monografice: I. Crişianu, teză de doctorat în germană, 1882, tradusă şi publicată în româneşte la 1887 („Adaus la istoria uniaţiei..."), precum şi George Popovici cu „Uniunea..." Lugoj, 1901. Mai nou, Andreas Freyberger cu „Relatare istorică...".

2. „Soborul cel mare" de la Blaj, de sub Inochentie Clain, la care au participat 150 de persoane, s-a ţinut în 1744, nu în 1754. În dec. 1744 Inochentie fugea din Viena la Roma, de unde nu s-a mai întors viu niciodată.

3) Da, etnogeneză — naşterea unui popor! Dar cristogeneză?! Corect ar însemna naşterea lui Cristos! „Zămislirea şi creşterea întru Hristos" a poporului român parcă ar cere alt termen... Sau lăsată fără un termen.

4. Dacă în tratare au fost alese „momente semnificative" (se precizează „câteva"), ceea ce e logic, mi se pare că între cele „semnificative" s-ar mai fi putut aminti câteva.

— Încercarea de refacere a unităţii bisericeşti din 1798, iniţiată de un grup de clerici ortodocşi şi uniţi, în frunte cu protop. Petru Maior, semnificativă pentru climatul de înţelegere confesională.

— Precizarea că, în 1848, reunificarea bisericească, prevăzută în punctul doi al rezoluţiei Adunării de la Blaj, nu s-a înfăptuit deoarece „restabilirea Mitropoliei române" (deci repunerea în viaţă a ceva ce a existat înainte!) însemna în fapt revenirea la Biserica Ortodoxă, ceea ce ep. unit Lemeny nu voia, purtându-se cu toată „făţăria", chiar dacă, în public, mergea la braţ cu Şaguna.

— Atitudinea ep. Ioan Szabo de Gherla faţă de Pr. Vasile Lucaciu, „Leul de la Sişeşti".

— Între nedreptăţile de după 1918, la care a fost supusă Biserica Ortodoxă, însemnate au fost şi atribuirea averilor Statusului romano-catolic, problema dreptului de patronat al regelui, Concordatul semnat de V. Goldiş şi Acordul de la Roma, negociat de Valer Pop.

Pomelnicul lor este lung. Autorul nu poate fi acuzat că a tratat doar câteva. Cel mult că n-a amintit şi pe celelalte. Merită reliefat faptul că se spun lucrurilor pe nume, ieşindu-se din mincinoasa tăcere diplomatică şi falsa autoliniştire de majoritari. Numai după ridicarea molozului se poate construi. Toată stima pentru Păr. Profesor!

Desigur, se pot trage învăţăminte. Şi se trag. Unele cam la modul general. Întrebarea este alta. Învăţăminte pentru cine? Pentru stat? Căci el este autorul multor nedreptăţiri trecute şi prezente. Slabă nădejde! Cu senatori-preoţi implicaţi direct în conflicte confesionale de forţă!... Pentru conducătorii bisericeşti? Dacă hotărârile de la Balamand au fost respinse de ierarhii Bisericii Unite, înseamnă că ei nu subscriu la „adevărul" că uniatismul nu mai poate fi metodă de restabilire a unităţii creştine. Înseamnă că ei vor continua acţiunea prozelitistă de refacere a Bisericii Greco-Catolice. Poate mai mascat, mai iezuistic. Se poate crede că Papa ţine să viziteze România doar pentru cei 1.161.942 romano-catolici, sau pentru a-i vedea la faţă pe ortodocşii de limbă latină?! Iar pe greco-catolicii care l-au „ind'spus" prin refuzul documentului de la Balamand, eventual să-i mustre şi să-i tempereze!? Să fim serioşi! Să nu ne amăgim! Ar putea fi o amăgire în dauna Bisericii strămoşeşti!

Al. dvs. SEVER BUZAN

Despre post

(Urmare din pag. 1)

O serie de antonime sunt folosite de autor în rândurile 11—14, şi parţial în 20—22[3]

plăceri — abstinenţă şi post;
a dispreţui — a râvni;
timp-eternitate,

care au rolul de a scoate în evidenţă ideea Fer. Augustin despre sensul postului. Timpul are astfel o conotaţie negativă, fiind la rândul lui asociat cu vremelnicul, simbol al lucrurilor trecătoare şi perisabile. Dar timpul are şi o funcţie pedagogică[9], deci pozitivă: ne arată de ce trebuie să ne ferim, ce să dispreţuim şi ce să căutăm. În ambele cazuri el ne sugerează postul.

De o parte avem postul, eternitatea, viaţa. La extrema opusă sunt plăcerile, vremelnicul, şi, prin extrapolare, moartea.[10] Deşi textul nu o menţionează, o insinuează ca alternativă a vieţii în eternitate.[11] Căci noi putem să ajungem de la viaţa în timp la viaţa în eternitate numai dacă voim (12—13).

În câteva propoziţii autorul reuşeşte să surprindă ceea ce el consideră a fi sensul mistic, ascuns în Scriptură, al postului de 40 de zile. Postul înseamnă „a vieţui" (vivere), El este pregătirea pentru viaţa în eternitate, mijloc de a birui moartea.

1. PL 34.

2. De doctrina christiana, II, cap. XVI, 25.

3. Pentru a uşura discuţia pe marginea textului i-am numerotat rândurile.

4. lit. plăcerile timpului.

5. lit. ca viaţă, adică partea spirituală a creaturii, complementară celei materiale, desemnată prin „trup".

6. Cf. Lc. 10, 27, unde apare în plus şi „din toată puterea". Autorul citează probabil din memorie. Nu este exclus ca omisiunea să fie intenţionată, pentru a scoate în evidenţă numărul 3, de care are nevoie autorul în construcţia argumentaţiei sale.

7. Referire la Schimbarea la faţă (Mt 17, 1—8; Mc 9, 2—8; Lc. 9, 28—36).

8. pe care le-am şi subliniat.

9. mai ales atunci când se asociază cu numărul 10, simbol al cunoaşterii.

10. O viaţă care îşi face din desfătare un scop duce la moarte veşnică (iad).

11. La fel şi construcţia pe baza antonimelor, în care opusul lui „a trăi" (vivere) nu poate fi decât „a muri". Unii Părinţi, Sf. Ioan Gură de Aur de exemplu, folosesc această opoziţie în legătură cu postul.

„Fericita tristeţe bucuroasă"

(Urmare din pag. 1)

Roada pocăinţei este lacrima, semn deopotrivă al regretului pentru trecutul întunecat, dar şi al speranţei în dobândirea iertării părinteşti, căci adevărata pocăinţă te ajută nu doar să vezi şi să descoperi existenţa binelui şi a răului, dar în acelaşi timp şi să conştientizezi supremaţia binelui asupra răului, a Luminii asupra întunericului, a iubirii asupra urii. Se mântuieşte cel ce crede cu tărie că Dumnezeu îi poate ierta păcatele şi, în măsura în care acceptă această minune, trecutul cu toată povara şi deşertăciunea lui îşi va pierde caracterul insurmontabil. Numai iertarea divină şi credinţa în ea ne pot smulge din cercul limitat al păcatului şi al consecinţelor sale. Atunci când te poţi socoti vrednic să fii primit de Dumnezeu, atunci poţi socoti că a început vindecarea şi izbăvirea de povara trecutului.

Nimeni n-a surprins mai inspirat şi mai profund Taina Pocăinţei, miezul ei, aşa cum a făcut-o Sf. Ioan Scărarul, care o numea „fericita tristeţe bucuroasă". Amestec de durere şi bucurie, de regrete amarnice şi de dorinţă arzătoare de îndreptare şi izbăvire ea cuprinde în esenţa ei un aspect pozitiv, nefiind doar o simplă dorinţă de mântuire care se consumă în cadrele stricte ale realităţii de aici, ci se prelungeşte şi se împlineşte în măsura în care ne deschide spre realitatea de dincolo. În măsura în care acceptăm şi dorim venirea împărăţiei în care „toate se vor face noi" (Apoc. 21, 5), vom deveni noi înşine noi în măsura în care ne dorim integraţi în substanţa ei.

Ecumenism '99

(Urmare din pag. 1)

antisemitism, aşa s-a întâmplat şi de această dată, lucru ce nu poate deranja pe nimeni, numai că, în această ocazie s-a pus accentul pe ideea că „Antisemitismul a apărut din nou în unele ţări creştine... iartă-ne Doamne vina" (16). Ţările acestea, se-nţelege, nu ar fi decât cele ortodoxe. Aşadar, această „rugăciune" este o invitaţie adresată acestor „ţări creştine", adică ortodoxe, de a face şi ele mea culpa pentru vina de a fi creştine şi, în consecinţă, de a fi împreună vinovate pentru crimele naziştilor, chiar dacă se ştie bine pe ale căror teritorii s-au aflat lagărele de exterminare. Bine-înţeles că se uită celelalte mari suferinţe şi nedreptăţi ale istoriei, mai mult sau mai puţin recente, cum ar fi genocidul din vremea cruciadelor, genocidul împotriva armenilor, grecilor, moartea acelora care au luptat eroic vreme de secole împotriva atâtor şi atâtor asupriri şi invazii străine, a acelora din sânul altor naţionalităţi decât evreii care au murit exterminaţi în timpul celui de-al II-lea război mondial. Se uită prea uşor milioanele de oameni ucişi de comunişti în lagăre, închisori şi în locurile de muncă forţată, etc., aceştia nefiind amintiţi niciodată în rugăciunile „ecumenice".

Apoi au urmat, după diferite litanii, lecturi biblice, rugăciuni şi cântări, un ritual liturgic mai mult decât ciudat. „Urmează rugăciunea de mulţumire şi binecuvântarea apei: un copil aduce un lighenaş cu apă în faţa adunării reunită în rugăciune. În locul binecuvântării apei se va putea zice o rugăciune de mulţumire pentru apă ca şi expresie a bunătăţii lui Dumnezeu. Ar fi potrivit să se includă chiar şi un text poetic, mult mai bine dacă este extras din Biblie, cu privire la acest element vital al creaţiei, atât de ameninţat de dezordinea ecologică şi atât de des ignorat în multe părţi ale lumii" (Sett., 18). Aşadar binecuvântarea apei poate fi confundată cu mulţumirea. În locul rugăciunii şi al semnului crucii, care deranjează multe comunităţi protestante sau sectare, se introduce un ton relativizant, confuz şi voit echivoc care să salveze imaginea „unităţii".

După „binecuvântarea apei", „copilul arată adunării lighenaşul cu apă" (Sett., 20). Lectorul (cititeţul) invită pe cei prezenţi: „ca semn al unui efort reînnoit în harul credinţei noastre în botez şi în slujba unităţii, sunteţi invitaţi să afundaţi mâna în apă şi dacă vreţi să faceţi un semn al crucii ca să primiţi binecuvântarea Domnului Nostru. (...) se poate cânta un imn în timp ce membrii adunării se îndreaptă către apă. Pot fi făcute şi alte gesturi simbolice: câţiva copii pot să stropească cu apă în jurul altarului şi spre adunare, folosind ramuri de palmier sau de măslin. Protosul anunţă că unii copii vor prezenta adunării, la sfârşitul „slujbei" ,un lighenaş cu apă în faţa uşilor, la ieşire, astfel încât fiecare să poată îndeplini un gest semnificativ după cum crede de cuviinţă" (Sett., 20—21). Iată aghiazma transformată în simbol ecumenic, cu care simbol stropesc copiii prin altar şi peste cei prezenţi. Şmecherii psihologice bine alese. Copiii, simbol al purităţii şi al nevinovăţiei, nu provoacă o prea mare opoziţie în mintea unor „conservatori" cum ar fi provocat-o dacă ar fi fost înlocuiţi cu nişte femei sau bărbaţi adulţi. Fiecare, în final, să înţeleagă şi să se manifeste cum crede de cuviinţă în legătură cu apa binecuvântată. Până la urmă nu se ştie dacă apa va fi fost binecuvântată sau nu. Dansurile şi relativismul credinţei nu prea pot face mare lucru.

După imnul final „un copil duce un lighenaş cu apă, un tânăr o lumânare, un om o cruce, o femeie Biblia, urmaţi de către reprezentanţii Bisericilor participante la slujba ecumenică" (21).

Ce altceva mai „emoţionant" decât această imagine în care toată lumea face ce vrea, în care toţi fac totul şi nimic, în care preotul se confundă cu credinciosul? Nici măcar în păgânism, sau în Vechiul Testament, nu exista aşa ceva. Pentru cei din acele timpuri, persoanele consacrate şi dedicate templului nu puteau fi confundate cu poporul care venea la templu. Nu putea oricine să urce în altar. Dar duhul nou cu iz new ageist, cu rădăcini „sănătoase" în protestantism, caută să pătrundă în forţă în practicile liturgice ale Bisericilor Occidentului şi în mintea unora dintre ortodocşi, precum vicarul eparhial al Comunităţilor Ortodoxe Române din Italia, care şi-a permis să semneze textul acestei „slujbe ecumenice". Ştia şi dânsul foarte bine că anul trecut, în Tesalonic, Bisericile Ortodoxe au decis să nu semneze nici un document sau text de acest gen şi nici să participe la rugăciuni „ecumenice". Între aceste Biserici s-a numărat, evident, şi Biserica Ortodoxă Română. Această decizie a fost luată datorită faptului că eclesiologia care dă naştere unor asemenea forme liturgice ecumenice este contrară celei ortodoxe, continuatoare a doctrinei şi a manifestărilor liturgice dezvoltate de către Sf. Părinţi: Rugăciunile de acest tip demonstrează că se doreşte crearea conştiinţei apartenenţei la o „Super Biserică", o „Biserică" care să depăşească prin „dragoste" toate diferenţele eclesiale. În conformitate cu această pseudo-eclesiologie ar fi trebuit ca toţi ortodocşii să se îngrămădească spre a participa la aceste adunări.

Că Ortodoxia nu înţelege să valideze o asemenea eclesiologie necreştină se vede şi din faptul că la Harare (Zimbabwe), cu prilejul Adunării generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (are se doreşte şi acesta o „Super Biserică), desfăşurată între 3—14 decembrie 1998, ortodocşii şi-au manifestat în mod expres dorinţa de a nu participa la rugăciuni comune cu celelalte comunităţi eclesiale şi că fiecare „familie de Biserici" să săvârşească rugăciunea lor fără participarea celorlalte. CEB a acceptat (vezi SOP 234, ianuarie 1999, 2). Dar, uneori, ambiţiile personale sunt mai mari decât coerenţa comunităţii eclesiale ortodoxe, aşa cum se poate vedea în atitudinea protopopului menţionat. Lucrurile sunt cu atât mai grave cu cât hotărârile şi manifestările practice ale acestora au fost făcute publice de către Bisericile Ortodoxe cu mult timp înainte, astfel încât se putea evita o asemenea incoerenţă.

Rugăciunea liturgică este expresia comuniunii membrilor Bisericii, este finalul unui drum pe îndelete pregătit, este capătul unei căi de pe care au fost înlăturate obstacolele, gropile au fost astupate şi pericolele semnalizate. Nu putem să ne rugăm cu cei cu care nu ne putem împăca, încă, datorită gravelor probleme nerezolvate. Rugăciunea nu poate fi transformată într-un tranchilizant pentru conştiinţa creştinilor. Rugăciunea nu poate fi despărţită de credinţă. Cum credem aşa ne rugăm. Iar credinţele acestor aglomeraţii ecumenice nu sunt nici identice, nici asemănătoare celei ortodoxe. Relativismul pe care îl introduce o astfel de „rugăciune ecumenică" nu face decât să agraveze raporturile interconfesionale. Este drept că se încearcă cu disperare ca să fim puşi în faţa faptului (împlinit), dar Ortodoxia nu poate valida asemenea practici. Situaţia aceasta trebuie luată în serios, pentru că din partea Bisericii catolice, în special, se doreşte crearea, în conştiinţa credincioşilor ortodocşi şi a celor romano-catolici, a ideii că între Ortodoxie şi Catolicism nu există diferenţe serioase, că dragostea poporului trebuie să depăşească diferendele teologice „artificiale", „alimentate istoric şi cultural de către cler", că acestea sunt „rezolvate deja în noul duh care animă ecumenismul actual". Tentativa este inteligentă şi vicleană pentru că se ştie că de teologie nu se ocupă decât un număr nu prea mare de creştini, pe când „rugăciunea ecumenică" este un mod concret, şi adeseori eficace, de a crea mutaţii în conştiinţa poporului care, din diferite motive, nu mai reuşeşte să-şi dea seama îndeajuns de perfidia unor asemenea manifestări. Aceasta cu atât mai mult cu cât manifestările ecumenice sunt imens mediatizate pe când producţiile teologice autentice ,chiar polemice, sunt trecute sub tăcere dacă nu se înscriu pe linia promovării noii paradigme.

Se observă încă o dată superficialitatea ecumeniştilor care organizează manifestări de acest gen. „Această superficialitate îşi trage probabila sa origine din dorinţa implicită a unora de a evita orice posibilă confruntare care să poată da naştere unei salutare crize de creştere. Excesiva insistenţă în a examina elementele care ar uni pe creştini tinde să amâne şi să minimalizeze reflecţiile asupra a ceea ce-i separă". Aceasta are consecinţe foarte grave deoarece ecumeniştii ţin cont de faptul că diferenţele dintre Orient şi Occident sunt aproape „necunoscute şi minimalizate de către catolicul dezinformat şi de către ortodoxul care trăieşte în mod superficial credinţa sa".

Cu asemenea rugăciuni nu-i de mirare că unii ortodocşi îşi uită identitatea, ca mai apoi să şi-o piardă definitiv, şi plonjează într-un haos teologic ecumenist care nu aduce „realmente nimic constructiv şi de durată" (J. Romanides, 11). Ortodocşii trebuie, totuşi, să ţină cont de faptul că a sosit vremea să propună căi concrete, realizabile, specifice duhului Tradiţiei, şi să nu se mulţumească nici cu minimalismul teologico-canonic relativizant, doar de dragul îmbrăţişărilor, a călătoriilor şi a multor altor facilităţi în perspectivă, nici cu totala refuzare a dialogului interconfesional. O poziţie clară şi onestă va aduce roade la vremea cuvenită, mai ales că avem chemarea de a repropune duhul Părinţilor care au experimentat echilibrul salvator al dogmelor.

Ar mai fi de adăugat faptul că în 25 ianuarie, zi în care romano-catolicii prăznuiesc convertirea Sf. Apostol Pavel, în cadrul Messei catolice celebrată în biserica San Paolo fuori le mura, ca şi concluzie a săptămânii de rugăciune pentru unitatea creştinilor, s-a rostit crezul cu adaos l filioque ca şi demonstraţie a dorinţei arzătoare a Bisericii Catolice de a înlătura obstacolele din calea îmbrăţişării plină de efuziune a celor două „Biserici surori" (vezi textul Messei prezidată de către cardinalul EDWARD IDRIS CASSIDY, preşedintele CONSILIULUI PONTIFICAL PENTRU PROMOVAREA UNITĂŢII CREŞTINILOR, Vatican 1999, 20). Acest adaos, ce-i drept, lipseşte din textul ecumenic analizat, ceea ce vrea să spună că în Biserica Romano-Catolică există mai multe unităţi de măsură, în funcţie de contextul, semnificaţia şi de importanţa slujbei.

Iată cum „semne bune anul are" şi noi păşim mai „încrezători şi mai entuziaşti" pe calea făuririi internaţionalei creştine adogmatică, plină de „dragoste" generică şi iresponsabilă, realizându-se paradisul terestru mult dorit, în care cuceritorul vrea să te înveţe lecţii de pace şi să-ţi spună cum să te comporţi în viitor, pentru că înainte de cucerire tu nici nu existai măcar pentru el. Este aceasta eterna politică prin care cel care a greşit vrea să strecoare greşeala sa ca şi normalitate şi să fie acceptată ca şi „alternativă" în universul democratic secular. Ca şi cum moartea ar putea fi o „alternativă" echivalentă a vieţii. Haosul liturgic ce se propune este trambulina prin care se intenţionează introducerea haosului doctrinar. Toleranţa la nivel liturgic, speculată psihologic la maximum, se doreşte extinsă şi la nivelul credinţei. Se doreşte introducerea formei care să nască spiritul şi astfel să se răstoarne paradigma creştină genuină potrivit căreia spiritul condiţionează forma.

Dincolo de puţinele comentarii făcute la textele liturgice propuse şi semnate de către romano-catolici, de Federaţia Bisericilor Evanghelice în Italia şi de către Vicarul eparhial al Comunităţilor Ortodoxe Române din Italia (Settimana di preghiera..., 5), invit pe fraţii ortodocşi să judece ei singuri oportunitatea unei asemenea rugăciuni precum şi oportunitatea acestor însemnări.

Moment istoric

(Urmare din pag. 1)

tea Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Ungaria, P.S. Gyulai Endre — episcop romano-catolic de Szegedin, dl. Semjen Szolt — Ministrul Cultelor din Ungaria, dl. Gheorghe Anghelescu — Ministru Secretar de Stat pentru Culte, Excelenţa Sa Nagy Laszló — episcop reformat, P.S. Keresztes Szilard — episcop greco-catolic, Excelenţa Sa Táborszki László, episcop al Bisericii Evanghelice Maghiare, I.P.S. Andrei al Alba-Iuliei, I.P.S. Nicolae al Banatului, I.P.S. Seratim al Germaniei, Pr. Konstantin Karaisaridis — Atena şi dl. Ion Budai, directorul Liceului român din Gyula. Corul Facultăţii de Teologie din Arad a prezentat câteva bucăţi muzicale religioase după care P.S. Sofronie a mulţumit tuturor pentru prezenţa şi dragostea arătată.

Astfel s-a înscris o nouă pagină în istoria Bisericii Ortodoxe Române prin hirotonirea şi instalarea primului episcop ortodox român la Gyula, eveniment ce va rămâne peste ani ca o împlinire de suflet a tuturor credincioşilor români din Ungaria şi ca un imbold la dragoste sinceră faţă de Biserica noastră strămoşească.

Urăm P.S. Sofronie ani mulţi cu sănătate şi pace, păstorire îndelungată cu binecuvântate roade în ogorul Sfintei noastre Biserici.

Întru mulţi şi fericiţi ani, Prea Sfinţite Părinte Sofronie!

* P.S. Sofronie, pe numele de botez Radu-Ştefan Drincec, s-a născut la 3 noiembrie 1967 în municipiul Arad, judeţul Arad, din părinţi ortodocşi. A urmat în Arad cursurile şcolii primare, gimnaziul şi liceul de matematică fizică „Moise Nicoară", pe care l-a absolvit în 1986. După bacalaureat susţine examenul de admitere la Facultatea de Medicină din cadrul Universităţii de Medicină şi Farmacie din Timişoara, Secţia Medicină Generală, fiind declarat admis. A satisfăcut stagiul militar cu termen redus la Şcoala Militară de Ofiţeri în Rezervă „Detaşamentul Păuliş" din Lipova — judeţul Arad, în perioada septembrie 1986 — iunie 1987. A absolvit Facultatea de Medicină în 1993, an în care devine student al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, Secţia Teologie Pastorală, din cadrul Universităţii „Aurel Vlaicu" din Arad. Concomitent cu frecventarea cursurilor teologice, în perioada 1993—1994 a lucrat ca medic stagiar la Spitalul Municipal şi la Spitalul Judeţean din Arad. Din octombrie 1994 până în iunie 1995, cu excepţia sesiunii de iarnă (ianuarie 1995), a vieţuit în mânăstirea ortodoxă Sfântul Ioan Botezătorul din Essex (Anglia), Stavropighie a Patriarhiei Ecumenice. Cu binecuvântarea Prea Sfinţitului Timotei Seviciu al Aradului este închinoviat în obştea Mânăstirii Hodoş-Bodrog, primind tunderea în monahism din mâinile P.S. Timotei în seara zilei de 11 august 1995, având ca naş de călugărie pe I.P.S. Serafim Joantă, Arhiepiscop al Berlinului şi Mitropolit al Germaniei, Europei Centrale şi de Nord, şi primeşte numele de călugărie Sofronie. Este hirotonit diacon la 12 august 1995 şi în ziua următoare este ridicat la treapta de ieromonah la Catedrala Episcopală din Arad. În aceeaşi zi este hirotesit duhovnic pe seama Mânăstirii Hodoş-Bodrog. Din ianuarie 1998 este transferat la Arhiepiscopia Bucureştilor, funcţionând ca Secretar I al Cabinetului Patriarhal. În şedinţa de lucru a Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Munteniei şi Dobrogei din 28 august 1998, la propunerea P.F. Patriarh Teoctist, i se conferă rangul de protosinghel.

Ioan Lungu Pribeagul

„Ecouri târzii", Timişoara, 1998

Ioan Lungu este bine cunoscut pentru numeroasele sale publicaţii în proză şi poezie.

Aminte să ne fie volumele: „De la Stalingrad la Gherla", Timişoara 1993, în care descrie suferinţele sale ca prizonier de război, înfăţişează frontul, respectiv de la plecarea pe front până la bătălia de la Stalingrad, lagărul de la Stalingrad, de la Beketonica şi Crasnaia, Hernenkaia etc.

În anul 1996, a publicat cartea „Gherla uşa iadului", în care arată viaţa de groază de la Gherla. În 1997 volumul de poezii intitulat: „Boabe de mărgărtar", în care se mângâia cu credinţa în Dumnezeu, căruia îi mulţumeşte că a scăpat cu viaţă.

Cartea de care ne ocupăm conţine un număr de 30 de poezii cu teme variate.

În ea primează obiectivul religios şi patriotic, versifică pe Moş Crăciun, care aduce har şi fericire, credinţa care varsă împăcare şi iubire, Sărbătoarea care aduce bucurie.

Bătrânul Olt, care aduce în braţe durerea şi dragostea noastră.

Dunărea albastră care istoria noastră o străbate.

Îngerii păzitori etc.

Poeziile au un caracter didactic, religios, citindu-le parcă suntem ridicaţi cu gândul spre zările care în veci strălucesc, în veci viiază.

NICOLAE NEAGA

Icoana făcătoare de minuni de la Rădăşeni

(ţinutul Fălticenilor)

Orice sfântă icoană, orice părticică din moaştele unui sfânt, orice altă sfântă relicvă poate să aducă unui credincios împlinirea cererilor lui făcute din adâncul inimii, cu smerenie şi cu frică de Dumnezeu.

Oamenii, în decursul vremilor, au numit însă unele icoane „făcătoare de minuni" pentru multele binefaceri primite de la ele. Se cunosc multe astfel de cazuri. În general, aceste icoane se află la mânăstiri cu vechi tradiţii, acolo realizându-se de regulă pelerinaje în anumite zile şi perioade ale anului.

În satul Rădăşeni, din ţinutul Fălticenilor, se află o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul Iisus, de o mare frumuseţe, unică în felul ei în ţara noastră, a cărei istorie merită să fie consemnată.

Această icoană a aparţinut Arhimandritului Veniamin Pticariu, născut în 1848 în satul Mihăieşti din apropierea Rădăşenilor, monah cu metania la Râşca, ajuns mai târziu stareţ al acestei mânăstiri. Arhimandritul Veniamin a cumpărat-o în schimbul unei mari sume de bani în timpul unei călătorii la Sfântul Munte Athos, după care a stat o vreme la Schitul românesc Lacu.

În lucrarea Arhiereului Narcis Creţulescu: **Istoria Sfintei Mânăstiri Râşca**, tipărită la Fălticeni în 1901 citim: „Icoana mare a Maicii Domnului făcătoare de minuni, zugrăvită la Sfântul Munte Athos, de un pictor renumit. Sfânta Icoană e prea frumoasă, îmbrăcată peste tot cu argint bun şi aurită peste tot, la Liov în Galiţia, cu preţ de 1200 lei. Are juvele, stă sub geam de sticlă cu privaz aurit. Este proprietatea părintelui Ieroschimonahul Veniamin Piticariu, arhimandrit şi egumen al Sfintei Mânăstiri Râşca, cavaler. Titlul Sfintei Icoane este: Această Sfântă Icoană a Maicii Domnului se numeşte Portăriţa. Jos, pe argint, scrie: Această icoană s-a făcut şi s-a împodobit cu spesele mele: Veniamin Piticariu — 1892. „Sfânta icoană este o copie artistică de pe chipul Sfintei Icoane Portăriţa, de la Sf. Munte Athos, de la mânăstirea Iviru" (pag. 131 şi 132).

Revenind în ţară, Arhimandritul Veniamin a dăruit icoana mânăstirii sale de metanie. În 1921, în timpul unei mari secete, icoana a fost adusă în procesiune de la Râşca până la Rădăşeni. La sfârşitul rugăciunilor pentru ploaie, icoana n-a putut fi dusă mai departe. Această tradiţie este confirmată de mulţi bătrâni din satul Rădăşeni, martori ai acestei minuni, ca şi de Arhimandritul Cleopa Ilie de la Mânăstirea Sihăstria, legat sufleteşte de satul Rădăşeni încă din vremea stăreţiei sale la Sihăstria.

Arhimandritul Veniamin Piticariu a hotărât atunci să dăruiască Sfânta Icoană Bisericii Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel din Rădăşeni, cu dorinţa de a fi îngropat şi el alături de sfântul lăcaş. Dorinţa i s-a împlinit un an mai târziu, în 1922, când Dumnezeu l-a chemat întru Împărăţia Sa. Trupul său adus de la Mânăstirea Râşca a fost aşezat aproape de preţiosul dar lăsat bisericii şi satului Rădăşeni.

La gâtul Maicii Domnului, într-un mic medalion de argint, se găsesc trei părticele din Moaştele Sfinţilor: Gheorghe, Purtătorul de biruinţă, Haralambie şi Ioan cel Nou de la Suceava, însoţite de o mică însemnare care aminteşte că donaţia a fost făcută de Arhiereul Narcis Creţulescu (mort la Mânăstirea Neamţ în martie 1913).

Înaintea acestei Sfinte Icoane, ca şi înaintea atâtor altora, vin oameni apăsaţi de nevoi şi necazuri, cerând ajutor şi ocrotire. Sfânta Icoană atrage în duminici, sărbători, şi-n toate zilele mulţime de pelerini, localnici sau străini, iar la resfinţirea bisericii din 16 iulie 1995 s-au adunat mai mult de 30.000 de credincioşi, care au transformat sfinţirea într-o sărbătoare a întregului ţinut.

Protos. TIMOTEI AIOANEI

Duminica Ortodoxiei

Ca o salbă de nestemate sunt rânduite pe tot parcursul anului bisericesc sfintele duminici, care păstrează pururea vii, mereu proaspete, evenimentele şi faptele evanghelice, ce prin diversitatea lor împodobesc drumul continuu al vieţii fiecărui creştin ortodox.

Duminica de astăzi, prima din Postul Mare, este Duminica Ortodoxiei, sau dreptmăritoarei credinţe creştine, nume de onoare, conferit de însăşi istoria creştinismului. Şi este dat în cinstea biruinţei asupra vicisitudinilor de peste opt veacuri prin care a trecut Biserica lui Hristos.

De la începutul ei, religia creştină a suferit din partea lumii iudaice şi păgâne, a ereticilor şi schismaticilor. Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor au îndurat mult în tot timpul propovăduirii Evangheliei Domnului. Majoritatea şi-au încheiat misiunea prin sacrificiul propriei vieţi. Aceeaşi soartă au avut-o mii şi mii de creştini, devenind martiri. Sângele lor s-a făcut sământă roditoare în pământul mântuirii neamului omenesc. Sângele martirilor a devenit sămânţa creştinilor, după cum spunea marele apologet al creştinismului, Tertulian.

Lupta dintre bine şi rău, dintre lumină şi întuneric, dintre adevăr şi minciună a continuat veacuri de-a rândul. Au trecut peste trei sute de ani până când s-a arătat pe cer semnul biruitor al Sfintei Cruci, dându-se libertate religiei creştine de către Sfinţii şi de Dumnezeu încoronaţii şi întocmai cu Apostolii Împăraţi Constantin şi maica sa Elena. A fost întâia primăvară a creştinismului.

Însă această biruinţă nu a fost definitivă, pentru că, deşi păgânismul, duşmanul cel mai puternic şi aşa de greu de învins, a fost biruit prin puterea lui Dumnezeu, a urmat un alt pericol, mult mai mare, venit chiar din sânul creştinismului. Au fost ereticii, care denaturau adevărurile de credinţă, doctrina creştină însăşi, prin concepţii false, aduse din afară. Ispita diavolului s-a arătat acum mai iscusită, vătămătoare şi pierzătoare de suflet. Ea părea de neînlăturat. Fiindcă în timp ce împăraţii păgâni omorau trupul, cei din urmă ucideau sufletul. Fiindcă, pe când primii îi terorizau şi îi intimidau pe creştini, încercând astfel să-i biruie — deşi nu izbuteau întotdeauna, căci în urma urgiilor lor numărul creştinilor creştea şi mai mult —, ereticii însă se foloseau de arme mai periculoase, cu care atacau direct sufletul, ademenindu-i pe cei mai slabi şi puţin cunoscători în cele ale credinţei creştine. Ei atacau însăşi fiinţa religiei creştine, tăgăduindu-i divinitatea şi înlocuind adevărul cu eroarea prin plăsmuirea minţii lor. Confruntarea avea loc pe arena sensibilităţii şi spiritualităţii creştine, urmărindu-se, de fapt, sub o formă mult mai subtilă şi periculoasă, desfiinţarea sau înlocuirea credinţei creştine cu concepţii filosofice seducătoare şi contradictorii. Se lovea în însuşi adevărul religios creştin şi în temelia Bisericii lui Hristos.

Ereziile apărute erau îndreptate împotriva dogmei hristologice, a credinţei în Hristos, Domnul şi Mântuitorul lumii, negând dumnezeirea Sa, cum erau ereticii arieni, sau omenitatea Sa, confundând sau amestecând cele două firi, dumnezeiască şi omenească, sau nerecunoscând pe una dintre ele, aşa cum gândeau monofiziţii, monoteliţii şi nestorienii. Nu înţelegeau corect Persoana divino-umană a Mântuitorului, Fiul lui Dumnezeu cel Întrupat. Şi tot atât de îndepărtaţi de adevăr erau şi aşa-numiţii pnevmatomahi, care respingeau divinitatea Sfântului Duh, Cel de a treia Persoană a Sfintei Treimi.

Numărul ereticilor şi al ereziilor a fost mare, impietând memoria sfântă a creştinismului. În final, toate ereziile vizau însăşi dogma fundamentală a creştinismului, dogma Sfintei Treimi, credinţa în Dumnezeu, Cel Unul în fiinţă şi întreit în Persoane.

Pericolul ereziilor s-a dovedit chiar şi după ce ele au fost condamnate de Biserică, continuând să existe şi îmbrăcând noi forme, dar menţinând eroarea şi falsificând adevărul. Aşa cum se ştie, erezia monofizită, care admitea numai firea dumnezeiască în Persoana Divino-Umană a Mântuitorului, de îndată ce a fost condamnată de Sinodul al IV-lea ecumenic, a continuat să existe sub o nouă mască, a monotelismului, care îi recunoştea Mântuitorului numai voinţa dumnezeiască. Şi fiindcă monofizitismul nu a putut supravieţui prin monotelism, acesta fiind condamnat de Sinodul VI ecumenic, monofizitismul, care nu admitea decât firea dumnezeiască în Persoana Mântuitorului, a refuzat să mai admită însăşi icoana Sa, întrucât îi nega firea omenească. Şi astfel s-a ajuns la o nouă erezie, iconoclasmul, mult mai periculoasă, ai cărei aderenţi nu admiteau nici un fel de icoană. De sorginte monofizită, noua erezie a fost susţinută şi de alte credinţe eronate, venite din partea religiilor iudaică şi musulmană, care vedeau în icoane idolatrie.

Propaganda eretică iconoclastă şi-a găsit aderenţi chiar şi în rândul împăraţilor, ceea ce a făcut să se declanşeze o nouă prigoană împotriva cinstitorilor sfintelor icoane. Cel dintâi împărat a fost Leon III Isaurul, care avea pretenţia de a fi cinstit nu numai ca împărat, dar şi ca „mare preot". În felul acesta, el imita pe împăraţii romani păgâni de odinioară. Leon III Isaurul a poruncit mai întâi scoaterea icoanelor din biserici, deşi poziţia creştinilor a fost fermă, împotrivindu-se cu eroism. Până la urmă, creştinii au fost obligaţi să-şi aducă icoanele din casele lor în pieţele publice, pentru a fi arse. În caz de refuz, erau schingiuiţi şi torturaţi în cele mai înspăimântătoare chipuri, tăindu-li-se câte o mână sau un picior.

Din rândul celor mai devotaţi fii ai Bisericii din acel timp s-a ridicat Sfântul Ioan Damaschinul, care a prezentat în scrierile sale o adevărată teologie a icoanei creştine, arătând că pe lângă rolul ei didactic, icoana reprezintă un simbol şi o mijlocire cu sfântul, persoana respectivă. Icoana, găsindu-şi sensul, rostul şi folosul în însuşi duhul de sfinţenie şi iubire pe care îl emană, încadrându-se în cultul de venerare a sfinţilor.

Prigoana a continuat şi sub Constantin V Copronimul, care vedea în cinstirea icoanelor şi un pericol împotriva statului. El a terorizat chiar şi pe episcopi, iar în biserici a poruncit ca în locul icoanelor să fie pictate animale, plante sau alte scene din natură. Însă sub urmaşul acestuia, Leon IV Chazarul şi a soţiei sale Irina, o bună creştină, au încetat persecuţiile împotriva cinstitorilor sfintelor icoane. Iar după moartea soţului ei, împărăteasa Irina a luat în mâini soarta imperiului, fiind ajutată de patriarhul Tarasie, în probleme de credinţă. Deşi au fost destule împotriviri din partea forţelor eretice iconoclaste, totuşi, după mai multe încercări s-a ţinut la Niceea cel de al VII-lea Sinod ecumenic, în anul 787. Prezidat de acelaşi patriarh Tarasie, prezenţi fiind şi împărăteasa Irina şi fiul ei Constantin V, Sinodul a hotărât: „Este permis şi chiar util şi bineplăcut lui Dumnezeu a face icoane religioase şi a le venera, dar această venerare să fie numai cinstire, iar nu adorare, căci aceasta se cuvine numai lui Dumnezeu; apoi cinstirea icoanelor este numai relativă, pentru că respectăm icoana numai pentru că ea reprezintă o persoană sfântă, pe Hristos. Deci, cinstirea nu se adresează materiei icoanei şi astfel ea nu este idolatrie..." (din **Istoria Bisericească Universală**, Bucureşti 1975, p. 313).

După un sfert de veac de linişte au sosit iarăşi zile grele pentru creştini. Pe tronul împărătesc s-a ridicat Leon V Armeanul, din partea căruia cinstitorii de icoane au suferit mult. Aceeaşi soartă au avut-o creştinii şi sub împăratul Teofil. Dar soţia lui, Teodora, o creştină evlavioasă, care iubea sfintele icoane, imediat după moartea soţului ei a dat libertate deplină tuturor creştinilor şi clericilor care suferiseră în timpul împăratului Teofil. Împreună cu patriarhul Metodie, ea a convocat un Sinod în anul 843, la Constantinopol, în ziua de 11 martie, validând încă o dată toate hotărârile luate de Sinodul VII ecumenic, restabilindu-se definitiv cultul sfintelor icoane. Cu acest sinod s-a încheiat o epocă atât de frământată din istoria creştinismului. Acum au fost anatematizaţi toţi ereticii condamnaţi de sinoadele anterioare, încheindu-se cu iconoclaştii şi s-au fixat dogmele fundamentale ale Bisericii, alcătuindu-se un sinodicon, care s-a citit în prima Duminică din Postul Mare, numită de acum Duminica Ortodoxiei, în amintirea biruinţei acesteia.

Sinodul acesta de la Constantinopol, fiind o continuare şi de fapt o încoronare a celui de al VII-lea Sinod ecumenic, de la Niceea, pune capăt atâtor eresuri, ce loveau în cele mai importante adevăruri de credinţă creştină. Iar unul dintre aceste adevăruri este şi cel al cinstirii sfintelor icoane, al căror temei este însăşi Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Căci Fiul, „Chipul Tatălui", luând „chip de om", se face văzut şi cunoscut, devine accesibil şi perceptibil. Fiindcă El, luând trup, ia şi însuşirile lui. „Pentru aceasta, zice o cântare din Duminica Ortodoxiei, înscriind chipul asemănării Tale, cu cuviinţă îl sărutăm şi spre dragostea Ta ne înălţăm..." (din Stihirea a III-a de la Vecernia mare). Şi însăşi „Biserica se îmbracă cu chipul cel după trup al lui Hristos, ca şi cu o podoabă mai presus de lume...", glăsuie o altă cântare (din Slava de la Vecernia mare). Chipul Mântuitorului este deci şi podoabă a Bisericii, o podoabă văzută, care dă prilej de cinstire, fără să se piardă în contemplaţii şi abstracţii: „Că nouă ne este spre laudă Chipul Celui ce S-a întrupat, Căruia cu bună credinţă ne închinăm, nu făcându-L Dumnezeu" (din Slava Vecerniei). Şi aceasta pentru că, după cum zice Sfântul Vasile cel Mare, icoana ne înalţă la chipul cel dintâi. De aici şi sensul sau raţiunea cinstirii sfintelor icoane.

Duminica de astăzi ne reaminteşte deci de drumul de veacuri parcurs de Sfânta Biserică în apărarea, susţinerea şi păstrarea dreptmăritoarei credinţe creştine, de frumuseţea şi puritatea adevărurilor dumnezeieşti, tezaur nesecat al mântuirii noastre. De aici înţelegem noi că Ortodoxia este prin excelenţă cinstitoarea adevărului nealterat, aducându-I-se lui Dumnezeu mărirea cea dreaptă. Înţelegem totodată că în această duminică se face cunoscută lucrarea sfântă a Bisericii lui Hristos, pe care nici porţile iadului nu au putut-o şi nu o vor putea birui (Matei 16, 18), dovadă a invincibilităţii ei în faţa neînduplecatului păgânism. Duminica Ortodoxiei este ea însăşi o mărturie vie şi permanentă a integrităţii credinţei creştine, a inflexibilităţii ei în faţa erorii, credinţă pe care o percepem în unitatea Trupului tainic al Domnului, care este Sfânta Biserică, precum şi în trăirea prin dragoste fermă şi dăruire totală. Încât bogăţia de conţinut, de valori inepuizabile, de adevăruri pururea mântuitoare, neschimbătoare şi însăşi frumuseţea neasemuită a Ortodoxiei îi dă dreptul de a fi cinstită prin responsabilitatea tuturor creştinilor de a se angaja în păstrarea cu fidelitate şi conştiinciozitate a comorilor ei.

Este un imperativ categoric ce se impune, în primul rând, tuturor fiilor Bisericii noastre, de a conştientiza momentul zilei Ortodoxiei, privind retrospectiv la tot ceea ce au însemnat de-a lungul a două milenii sacrificiile făcute pentru păstrarea nealterată, curată a credinţei noastre. Şi luând aminte la jertfele sfinţilor şi la sângele martirilor, în numele acestora suntem datori să ne iubim Biserica noastră, aşa cum, după spusa Sfântului Apostol Pavel, şi „Hristos a iubit Biserica, şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin cuvânt. Şi ca s-o înfăţişeze Sieşi, Biserică slăvită, neavând pată ori întinăciune, ori altceva de acest fel..., ci ca să fie sfântă şi fără prihană" (Efeseni V, 25—27).

Pr. Conf. Dr. IOAN BĂJAU

Războiul nevăzut (I)

În toate marile religii s-a crezut că în lume este o permanentă încleştare între forţele binelui şi ale răului, un adevărat război pe scena vieţii. Ne amintim de cele citite, spre exemplu, în Iliada şi Odiseea, de participarea divinităţilor, a zeilor, la viaţa oamenilor şi la relaţiile dintre ei. Zeii luau parte la lupte, uneori se luptau între ei pentru favoriţii lor. În Olimp se produceau dispute aprinse între zei cu privire la situaţia unor oameni. Religiile necreştine intuiau adevărul că omul nu este singur în lume, că valoarea lui este mare şi că pentru sufletul lui se consumă energii uriaşe. Tocmai de aceea căutau o explicaţie şi o justificare a faptelor şi întâmplărilor din viaţă. Mai toate aceste religii socoteau însă raporturile acestea dintre om şi divinitate ca pe ceva determinant, hotărâtor în viaţa omului. Individul trebuia să facă numai ce-i comanda divinitatea, devenind astfel o unealtă oarbă în mâna unor forţe ascunse, în mâna destinului. De aici credinţa despre existenţa destinului, a sorţii, a „scrisei" fiecărui om.

Dumnezeu ne-a descoperit prin Sfânta Scriptură şi prin Sfânta Tradiţie adevărul privind existenţa omului în contextul general al creaţiei. Omul nu este un oarecare, o creatură precum animalele. El este însuşi regele creaţiei. Singur omul are suflet nemuritor, spiritual, care se manifestă prin raţiune, voinţă şi sentimente. Sufletul îl face pe om superior în faţa tuturor celorlalte creaturi ale lumii văzute. În afară de suflet, omul mai are ceva specific firii sale, pe care celelalte vieţuitoare nu le au: **conştiinţa morală şi liberul arbitru**, adică libertatea de a alege între bine şi rău. Dacă celelalte vieţuitoare se conduc după instincte, adică după acele legi nescrise, sădite în firea lor de la venirea pe lume, omul se conduce după raţiunea sa, după preceptele morale din conştiinţa sa. Conştiinţa însăşi este glasul lui Dumnezeu sădit în om încă de la venirea lui pe lume. Aceasta îi şopteşte în permanenţă ce e bine şi ce e rău. Dacă pentru animale instinctul este determinant, pentru om conştiinţa sau cugetul este orientativ. Animalele n-au libertatea de a alege între bine şi rău, fiindcă nu au noţiunea de bine şi rău, fiind lipsite de gândire. Singur omul este cu adevărat liber între a face binele şi răul, între a alege în viaţă calea vieţii sau calea morţii.

Dacă observăm bine Sfânta Scriptură, vom înţelege că omul de fapt este un ostaş pe câmpul de luptă. El, regele creaţiei, are o valoare mai mare decât a întregii lumi. Pentru sufletul şi fiinţa lui în general se dă o luptă acerbă între forţele binelui şi ale răului, între ale luminii şi ale întunericului. Miza acestor lupte este sufletul omului. Am putea spune că este un adevărat război nevăzut în jurul nostru, în noi şi pentru noi. La acest război participăm uneori conştient, alteori inconştient. Sfinţii părinţi vorbesc pe larg în scrierile lor despre războiul în care suntem implicaţi şi tocmai de aceea vom zăbovi azi asupra unor aspecte ale sale. În felul acesta vom putea mai bine înţelege diferenţa dintre bine şi rău, dintre virtute şi păcat.

Imaginaţi-vă câmpul de luptă. Sunt acolo tranşee, cazemate, acolo se trage cu arcurile, cu puştile, cu mitralierele, cu tunurile. Uneori vin şi avioane şi bombardează. Şuieră săgeţile, gloanţele şi schijele pe la urechile noastre. În jurul nostru sunt semenii noştri. Unii sunt de o parte, alţii de alta a liniei frontului. Luptă chiar unii contra altora, fără să-şi dea seama. Pe câmpul de luptă, — şi de-o parte şi de alta —, sunt morţi, sunt răniţi, sunt oameni plini de noroi. Pe câmpul de luptă sunt trădători, sunt laşi, dar sunt şi eroi. Nu putem rămâne pe linia frontului. Este nevoie să ne alăturăm uneia dintre părţile beligerante. Alegerea, alinierea, o facem noi. Nimeni şi nimic nu ne poate obliga. De fapt suntem în neutralitate până la vârsta de 7—8 ani, după care începem să ne jucăm de-a războiul. La început trecem când de-o parte, când de alta de linia frontului, fără să hotărâm. Când suntem „cuminţi" şi îngeraşul se bucură, când suntem „răi", „prostuţi" sau „derbedei" şi aghiuţă e-n culmea fericirii. Ne place jocul şi-l acceptăm. Avem ca reper învăţăturile părinţilor, dar mai ales exemplul vieţii lor. Ieşim adesea din acest cadru, dar ne este greu să-i supărăm, mai ales că uneori ei folosesc şi vorba aspră, bătaia sau alte pedepse menite să ne facă aşa cum le este lor voia. Nu înţelegem prea bine atunci de ce trebuie aşa şi nu aşa, dar uşor-uşor începe să se contureze în mintea şi cugetul nostru diferenţa dintre bine şi rău. Desigur, dacă părinţii înşişi nu ne dau exemple grăitoare în acest sens, iar viaţa lor este plină de scandaluri, decăderi morale, conştiinţa le este tulbure ori adormită, situarea noastră de partea forţelor răului este mai mult ca sigură. Altfel se prezintă lucrurile, dacă părinţii sunt luptători pe baricadele binelui, virtuţii, adevărului şi dreptăţii. Vedem zbaterea lor, aflăm idealurile lor, le înţelegem greutăţile şi privaţiunile şi încercăm şi noi să-i încurajăm, făcându-le pe voie, încercând să devenim nu numai chip, ci şi asemănare a lor.

Aşadar, după o perioadă de neutralitate de până la 7—8 ani, în care sufletul nostru este curat şi pur, neatins de mizerie, urmează o perioadă nu prea lungă, în care suntem alături de părinţii noştri, de partea frontului pe care se situează ei şi încercăm să-i imităm ori să le dăm ascultare pur şi simplu. Pe părinţi îi lovesc săgeţi, dar şi gloanţe de război şi obuze; pe noi ne lovesc mai mult săgeţi, dar nu ne doare lovitura lor. Bat împotrivă, simţim o dulceaţă în trupul nostru, când ele ne ating. Sunt nişte plăceri deosebite, pe care nu le percepem când mâncăm dulciurile ce ni le dau părinţii, sau când ne jucăm cu jucăriile noastre obişnuite. Săgeţile acestea, care vin din partea cealaltă a liniei frontului, sunt otrăvite cu otrava plăcerii şi aceasta ne ameţeşte. Căutăm să fim cât mai mult singuri acasă şi în timpul acesta căutăm la televizor, pe cele câteva zeci de canale, scene care ne plac, ne atrag, ne dau fiori. La un moment dat începem să ne imaginăm cum vom proceda şi noi în astfel de situaţii, când vom fi ceva mai mari. Săgeţile sunt ţintite asupra noastră şi încep să se sloboadă. Nu ne dor, ba dimpotrivă. Ieşim în stradă, cunoaştem alţi copii, mai mari sau mai mici, vedem şi auzim multe şi de toate. Înţelegem că viaţa nu este chiar aşa cum ne-au descris-o părinţii şi poveştile spuse de ei. Vedem că unii fumează, că alţii înjură, că alţii bat, că alţii fură ori iau droguri. Năzdrăvăniile lor ne fascinează, ne fac să credem că numai cei ce practică asemenea fapte şi apucături sunt cu adevărat „oameni mari". Săgeata ne loveşte din nou şi gândul că şi noi putem da un pumn în nasul celuilalt la o adică ne încântă. Otrava mândriei se face şi ea simţită. Cum să ne lăsăm mai prejos de alţii! Doar noi suntem mai bine hrăniţi, mai bine îmbrăcaţi, noi suntem copiii cuminţi ai lui Tati şi Mami. Noi avem casă, avem maşină scumpă, avem video şi multe altele. În sfârşit, noi avem bani. Ceilalţi încep să ne privească mai cu ură, mai cu admiraţie şi asta ne place, ne ameţeşte. Suntem „cineva" în cadrul grupului, anturajului. Părinţii n-au timp de noi. Ei sunt ocupaţi cu serviciul, cu afacerile, cu problemele lor. De acum noi suntem „mari", suntem „capabili" să ne luăm viaţa în mâinile noastre. Săgeţile continuă să ne lovească. Ne întrebăm de ce n-am putea merge şi noi la discotecă, doar avem bani de bilet; de ce n-am bea şi noi o băutură mai tare, nu numai sucuri cumpărate de mama. Mai mult, de ce n-am putea iubi şi noi o fată, doar toată lumea iubeşte. De ce n-am face şi noi sex, ca la televizor, ce naiba, doar suntem mari de-acum!

Otrava plăcută a săgeţilor ne ameţeşte, ne întunecă vederea şi, uşor-uşor, ne strecurăm hoţeşte de cealaltă linie a frontului. Mai trecem din când în când şi de partea părinţilor, ca să nu se alarmeze. Trebuie să ne vadă învăţând, mergând la şcoală, venind la timp acasă, dar până la urmă găsim noi prilejul s-o ştergem englezeşte mai pe uşă, mai pe fereastră şi să trecem dincolo, parcă e mai plăcut acolo, decât dincoace, unde ni se vorbeşte de bine, ni se dau sfaturi, lecturi alese, suntem poftiţi la biserică şi la rugăciune, suntem învăţaţi bunele maniere şi buna-cuviinţă. Oricum, e mai sobru; e mai plăcut dincolo! Acolo poţi să-ţi faci de cap şi toţi te adoră, te iubesc, plăceri sunt multe şi de toate felurile, plăceri imediate, irezistibile, care trebuie gustate. Săgeţile continuă să ne otrăvească sufletul şi, în acelaşi timp, să ni-l pervertească, părinţii încep să devină tot mai insuportabili şi depăşiţi, învăţătorii şi profesorii ne deranjează, ne enervează chiar, ce mai, vrem să fim liberi ca pasărea cerului. E viaţa noastră şi vrem să facem din ea ce ne place. Suntem în stare să furăm bani şi orice altceva de acasă, dacă nu ni se dă de ajuns, ca să ne împlinim plăcerile. Şi aşa se conturează pe încetul imaginea fiului risipitor!

Pr. AL. STANCIULESCU-BARDA

ANUNŢ

Parohia Ortodoxă Română Sibiu-Ştrand oferă construcţie de lemn (Capelă) unei alte parohii din judeţ sau din ţară. Informaţii la telefon: 069/44 52 61.

Pr. Paroh
GHEORGHE ŞPAN

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● 1 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Dr. Antonie a primit vizita Excelenţei Sale dr. Kristoph Klein, episcopul Episcopiei Evanghelice C.A. Sibiu, însoţit de un oaspete din Germania. A fost prezent şi P.S. Visarion Răşinăreanu, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiu.

● 2 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie l-a primit pe P.S. dr. Nifon Mihăiţă, episcopul Sloboziei, aflat la un Simpozion la Sibiu.

● 3 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie primeşte pe poetul Toma Istrati din Bucureşti, aflat în trecere prin Sibiu.

● 4 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie a primit pe P. Cuv. arhim. Sofronie Achim, fost eclesiarh al Catedralei Mitropolitane Sibiu.

● 8 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie a primit pe maica Ierusalima Ghibu, starea Mânăstirii Râmeţ din Arhiepiscopia Alba Iulia.

● 9 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie a primit pe P. Cuv. Arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii „Brâncoveanu", prot. Făgăraş.

● 18 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie şi P.S. Visarion au examinat, la Reşedinţa Mitropolitană Sibiu, 4 candidaţi pentru postul de diacon la Catedrală. Aceştia sunt: diac. Dumitrean Cătălin, Cristea Sebastian, Verza Vulcu Ioan şi Susan Mihai.

— I.P.S. Antonie a primit pe P.C. arhid. Oancea Ezechil, consilier economic.

● 22 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie a primit vizita canonică a P.F. Sale Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, însoţit de I.P.S. Petru, Mitropolitul Basarabiei, P.S. Gherasim al Râmnicului, P.S. Calinic al Argeşului, P.S. Teofan, episcop vicar patriarhal, arhim. Rafael — eclesiarhul Catedralei Patriarhale, arhim. Teofan — parohul comunităţii româneşti din Tirana şi întreaga Albanie, P.C. pr. Bârsan Nicolae — consilier cultural al Episcopiei Argeşului. A fost prezent şi P.S. Visarion Răşinăreanu, episcop vicar şi P.C. pr. Valentin Sicoe, secretar eparhial.

● 25 FEBRUARIE a.c. — I.P.S. Antonie a vizitat câteva biserici în construcţie din prot. Sibiu, însoţit de P.C. pr. Valentin Sicoe.

Pr. VALENTIN SICOE
Secretar eparhial

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. VISARION RĂŞINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârşit următoarele:

● 9 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a primit pe dl. Jürgen Henkel, jurnalist din Germania, căruia i-a acordat un interviu.

— Seara slujeşte Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● 10 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a vizitat şantierul noii biserici în construcţie din Sibiu-Ştrand, iar seara slujeşte împreună cu studenţii teologi Vecernia, în Capela Facultăţii de Teologie Sibiu.

● 13 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie arhierească hirotonind întru preot pe diaconul Ilie Gusan pe seama parohiei Feltrinelli, prot. Avrig, iar pe teologul Moga Nicolae întru diacon.

— Seara slujeşte Vecernia în Catedrală şi predică la Adunarea Oastei Domnului.

● 14 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" din Ocna Sibiului rostind cuvânt de învăţătură. C. diacon Nicolae Moga a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Rupea II, iar P.C. pr. paroh Popa Savu a fost hirotesit întru sachelar.

— A cercetat parohia Şura Mare, precum şi biserica „Schimbarea la Faţă" din Ocna Sibiului.

● 15 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa S-a întâlnit la Bucureşti, la sediul Guvernului cu dl. Radu Vasile, Prim ministru al României, în legătură cu unele probleme patrimoniale ale Arhiepiscopiei Sibiului.

● 16 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a avut o întrevedere cu dl. Gheorghe Anghelescu, Ministru secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte.

● 17 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa slujeşte Vecernia împreună cu studenţii teologi în Capela Facultăţii de Teologie Sibiu.

● 18 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a prezidat examenul concurs pentru ocuparea postului de diacon II la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

— A vizitat biserica monumnet istoric din Tălmăcel, recent restaurată şi pictată în întregime şi în exterior.

● 19 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa s-a întâlnit cu dl. prof. dr. Ion Popescu, Prefectul judeţului Sibiu.

— Seara slujeşte Pavecerniţa Mare şi Acatistul Maicii Domnului, în Catedrală.

● 21 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a făcut parte din soborul slujitor în frunte cu P.F. Patriarh Teoctist, care a slujit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Gyula, cu prilejul hirotoniei şi instalării noului episcop ortodox român P.S. Sofronie Drincec.

● 22 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a luat parte la primirea P.F. Patriarh Teoctist al României la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu.

● 23 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a primit o delegaţie a Organizaţiei Internaţionale „Fondations pour un Monde Nouveau", condusă de dl. Gerard Testard, preşedintele Asociaţiei franceze.

● 26 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite în Catedrală.

— În săptămâna I din Post slujeşte seara Pavecerniţa Mare şi Canonul Sf. Andrei în Catedrala din Sibiu.

● 27 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu.

— La amiază slujeşte în Catedrală slujba parastasului pentru binefăcătorii Mitropoliei Ardealului, iar seara Vecernia.

● 28 FEBRUARIE a.c. — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

— Seara slujeşte Vecernia în Catedrală şi deschide printr-un Cuvânt Săptămâna de rugăciune pentru unitate creştină. La slujba Vecerniei au luat parte reprezentanţi ai cultelor istorice din Sibiu. Predica zilei a fost rostită de Pr. Schullerus din partea Bisericii Evanghelice C.A. Sibiu.

● 1 MARTIE a.c. — P.S. Sa a primit pe Ex. Sa Prof. Dr. Christian Zippert, episcop luteran de Magburg, împreună cu o delegaţie a Episcopiei de Magburg-Germania.

— Seara a luat parte, în Catedrala romano-catolică din Sibiu, la serviciul divin ecumenic şi rosteşte cuvânt de învăţătură.

● 5 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite în Catedrală.

— Seara slujeşte Pavecerniţa Mică şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● 6 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană, hirotonind ierodiacon pe monahul Nicon Sturza.

— Participă în Sala Senatului Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu la Colocviile culturale „ASTRA" transmiţând un cuvânt de salut din partea I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie.

— Seara slujeşte Vecernia în Catedrală.

D'acon AVRAM VASILE

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

● Paul Daniel traduce din engleză cartea **„Stareţul Antonie de la Optina"** de Ierom. Clement Sederholm, tipărită cu binecuvântarea P. S. Justinian, Episcopul Maramureşului (Editura Buna-Vestire, Bacău, 1998, 238 pag.).

Cartea aceasta vorbeşte despre viaţa monahală din Rusia creştină de altădată. A fost scrisă în limba engleză de Ierom. Clement Sederholm.

Monahul Antonie de la Optina a fost un călugăr mare şi merită atenţia cu care-i propus credincioşilor. O citim şi noi, o citesc şi ei în buna intenţie de a creşte substanţial valoarea acestei spiritualităţi ruse din veacul trecut.

Dăm mai departe un citat din cartea tăpărită în româneşte: „Stareţii de la Mânăstirea Optina au avut o extraordinară influenţă asupra societăţii ruseşti, pe plan naţional, a sfinţeniei. Timp de un secol, profeţiile şi sfaturile lor iluminate de Dumnezeu au atras căutători duhovniceşti din toate părţile ţării, printre care s-au aflat şi scriitorii Dostoievski, Tolstoi şi Gogol.

Printre primii stareţi de la Optina a fost şi stareţul Antonie Putilov (+ 1869) care, împreună cu fratele său, stareţul Moise Putilov, au venit la Optina după ani de zile petrecuţi în linişte şi rugăciune în singurătăţile codrilor. Într-o viaţă de mari greutăţi şi cumplite suferinţe trupeşti, stareţul Antonie a dobândit desăvârşita libertate duhovnicească, prin purtarea de grijă de suflet şi primirea cu smerenie a rânduielilor Dumnezeieştii Pronii. A fost un om fericit întru sfârşitul său, plin de milă pentru toţi cei care veneau la el, având o pace lăuntrică de nezdruncinat. Viaţa şi scrisorile sale, cuprinse acum într-un singur volum, respiră aceeaşi pace. Cititorul este atras, fără să vrea, în văzduhul paşnic şi odihnitor al sufletului frumos al stareţului Antonie, învăţând astfel înţelesul acelei înalte virtuţi cunoscute în rusește sub numele de „smirenomudrie": „înţelepciunea smereniei".

* * *

● A apărut, de curând, ediţia a III-a a **Patericului Românesc** de P. C. Arhim. Ioanichie Bălan, tipărit cu binecuvântarea P. S. Dr. Casian, episcopul Dunării de Jos, (Editura Episcopiei Dunării de Jos, 1998, 740 pag.).

„Patericul Românesc" se bucură de un bogat Cuvânt înainte al P. S. Casian, intitulat **„Pământ sfânt prin nevoinţele sihaştrilor, duhovnicilor şi părinţilor rugători ai neamului"**. Prefaţa la ediţia întâi este a P. C. pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, iar introducerea aparţine autorului.

Această lucrare cuprinde în marea ei parte viaţa cuvioşilor români, nevoinţele lor, lupta continuă pentru desăvârşire şi adevărata vocaţie monastică, dobândirea fericirii veşnice, (adică mântuirea).

Am vrea să facem câteva observaţii legate de conţinutul acestei cărţi. Părintele Ioanichie scrie foarte multe lucruri frumoase doar din auzite, fără să fie controlate. Astfel, în ceea ce priveşte pe părintele Daniil Tudor, acesta a fost un mare călugăr şi om duhovnicesc al epocii sale. E drept că autorul nu-l va fi cunoscut personal.

Părintele Daniil Tudor a intrat în monahism mai întâi la mânăstirea Antim din Bucureşti şi nu la Schitul Crasna din Gorj. E drept că a fost hirotonit ieromonah de mitropolitul Firmilian, cu care era foarte bun prieten şi care i-a oferit părintelui Agaton Schitul Crasna din Gorj. La acel moment el îşi făcuse o biografie aleasă din activitatea pe care o depusese la mânăstirea Antim din Bucureşti. Aşa că trebuie inversate domiciliile sale: întâi la Antim, iar apoi la Crasna. Cât a stat la Antim părintele Agaton, de două ori pe săptămână, adică joia şi duminica, aduna monahi şi lume mireană care îl ascultau. Deci a fost un mare conducător de şcoală monahală. Printre cei care erau mereu prezenţi amintesc pe: Alexandru Mironescu, Tudor Vianu, Ion Marin Sadoveanu, Paul Sterian, Vasile Voiculescu, Anton Dumitriu, Dan Barbilian şi mulţi alţii. Erau printre ei şi studenţi de la Teologie şi de la alte facultăţi, pe vremea aceea 12 la număr, care urmau să primească binecuvântarea pentru rugăciunea inimii. O vreme a trecut pe acolo şi un părinte rus Ioan Culâghin, adus din Rusia la mânăstirea Cernica.

Conferinţele se ţineau în zilele stabilite de părintele Agaton şi apoi şi de ceilalţi membri în reuniune. El a rămas acolo până în 1951.

Deci, prietenia cu Î. P. S. Firmilian l-a adus pe părintele Agaton de la Mânăstirea Antim din Bucureşti, stareţ la mânăstirea Crasna, Gorj.

Acestea şi multe altele, se pot povesti despre Cuvioşia Sa. După mutarea la Crasna el nu a mai avut legături cu Antimul. Părintele Daniil s-a mutat apoi în Moldova, la Schitul Sihla, într-o clădire cu 2 camere, unde nu mai trăia nimeni la acea oră. Sihla era metocul mânăstirii Sihăstria. De aici cu mare greutate, prin intervenţia de atunci a monahului Antonie, a fost mutat la Schitul Rarău, de unde a fost şi arestat. Nu a fost vieţuitor în mânăstirea Slatina. A trecut mereu prin Slatina dar nu ca vieţuitor.

Părintele Daniil care şi-a căutat numele la Schitul Sihla, a fost acolo făcut ieroschimonah.

Despre faptul că a fost împărtăşit înainte de a muri, nu ştiu nimic sigur. Ceea ce ştiu de la cei care l-au cunoscut şi au fost împreună acolo în închisoare, e că a murit străin şi necunoscut, decât de câţiva, care l-au cunoscut îndeaproape.

Viaţa părintelui merită studiată cu atenţie, pentru a nu se pierde un exemplar din cea mai aleasă trăire monastică, în vremuri de răstriște pentru societatea românească.

Rugăm pe părintele Ioanichie să se aplece mai cu exactitate asupra vieţii părintelui Daniil.

● **Ecumenismul, religia veacului XXI** de Romeo Corbu, Bucureşti, 1998.

Este cartea devenirii Domnului dr. Ion Popescu, cu toate succesele şi toate urcuşurile lui. Această carte este plină de noutăţi, care ne vorbeşte despre păşirea vieţii Băncii Religiilor într-un climat nou.

Îi dorim şi noi tot succesul.

* * *

● Editura Moonfall Press din Washington D.C., publică cartea **„Diorame şi Eseuri Teologice şi Literare"**, de George Alexe. Colecţia literară **„Comuniunea Românească"**.

„Despre autor. George Alexe s-a născut în România, judeţul Buzău, comuna Smârdan, la 26 noiembrie 1925. A debutat (1940—1941) în revista **„Muguri"** a Seminarului Teologic „Kesarie Episcopul" din Buzău.

Între anii 1948 şi 1969 a lucrat în Sectorul cultural al Arhiepiscopiei Bucureştilor, în Redacţia Revistelor Patriarhale, la Biblioteca Centrală a Sfântului Sinod şi în Relaţiile Externe Bisericeşti ale Patriarhiei Române. În anul 1969 s-a stabilit în America împreună cu soţia sa, Ruxandra Alexe, artist plastic şi pictor de icoane bizantine româneşti, unde amândoi şi-au continuat activitatea culturală, editorială şi artistică în cadrul Departamentului Publicaţiilor de pe lângă Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America şi Canada. A pus bazele Societăţii Corale şi de Cultură „România" (1971) şi a înfiinţat (1973) revista şi colecţia literară de Teologie, cultură şi artă „Comuniunea Românească", în Detroit, Michigan. A editat cărţi şi reviste, a publicat numeroase studii, eseuri şi articole de spiritualitate şi cultură creştină ortodoxă în România, Europa şi America, şi a participat activ cu comunicări teologice, istorice şi literare, la simpozioane şi congrese internaţionale. Este menţionat cu date biobibliografice în Who's Who în Religion, Chicago, Illionois, Marquis Who's Who, Ediţia I-a, 1975, pag. 7; şi Who's Who in Romanian America, New York, N. Y., American Institute for Writing Research, 1976, pag. 38".

Aceste câteva lucruri le-am copiat fiindcă scriitorul George Alexe e necunoscut azi în România. El face cunoscut mult din cultura românească americanilor. Mă gândesc numai la **Colindele Basarabiei.**

E o lucrare mare şi bună pentru cei ce vor să cunoască cultura românească.

Iată un citat care prezintă cartea lui George Alexe, după care şi noi avem o adâncă plecăciune: „. . . Vine vremea şi acum este, când oamenii vor înţelege iarăşi că sensul creaţiei lumii şi al tuturor creaţiilor nu este contemplaţia şi nici extazul, oricât de sublim ar fi, ci **comuniunea,** această imensă şi dinamică deschidere a omului către spirit, către universal, către divinitate. Canoanele estetice şi critice vor trebui să ţină seamă de adevărul comuniunii, ca normă supremă de valorificare spirituală a operelor artistice. De aceea, suntem siguri că integrarea creaţiilor literare, culturale şi artistice (diversificate, izolate şi prea mult autonomizate de epoca modernă), sub semnul comuniunii izbăvitoare, care le transcende, va însemna, în sfârşit, geneza restaurării şi a desăvârşirii spirituale absolute, după care suspină întreaga umanitate . . .".

O recomandăm tuturor celor care caută un refugiu în America.

* * *

● **Istoria clipei** de Cristian Popişteanu, editura „Adevărul" S.A. Bucureşti, 1998, 304 pag., ediţie adăugită, colecţia Argus.

„Martha Bibescu, Toma Caragiu, René Cassin, Constantin C. Giurescu, Mircea Grigorescu, George Ivaşcu, André Malraux, Alexandru Rosetti, V. V. Tilea, Arnold Toynbee.

Iată personaje ce dau măsura **Istoriei clipei.** Momentul cât un fulger, când biografia autorului se intersectează cu viaţa celor zece personalităţi atât de diferite reunite aici ad-hoc, dar având fiecare şi toate laolaltă vocaţia temerarităţii, luminează istoria de la noi sau de pretutindeni. Reportaj, confesiune, interviu, eseu, document, întâlnirea lor ne ajută să primim profitul unor epoci. Controversate sau contestabile, aceste personaje nu numai că au câştigat pariul cu timpul lor, dar prin substanţa faptelor, au lăsat rădăcini puternice în cronica vremii: două odihnesc astăzi, depuse — decenii după moarte —, în templul gloriei eterne a naţiunii franceze. Iar celelalte cunosc o recunoaştere postumă ce nu-i dă uitării. Comunismul şi anticomunismul, rigoarea cercetării trecutului şi imaginaţia filozofiei civilizaţiilor; singularitatea apărării intereselor României şi copleşitoarelor pericole ce au sfâşiat-o; complexele antifascismului şi victoriile lui Hitler; spionaj în umbra frumuseţii cuceritoare şi modestia intervenţiilor tenace pentru paşapoartele intelectualilor români; distanţa ce separă arta sau gazetăria adevărate, de epigonii lor; dramatismul singurătăţii alergătorilor de cursă lungă pentru a descoperi drepturile omului şi zbuciumul celor dedicaţi binelui sub zodia imperiului răului, toate acestea şi multe altele din culisele veacului se regăsesc în cartea lui Cristian Popişteanu.

Un autor fericit care şi-a găsit cele zece personaje!"

Domnul Cristian Popişteanu a fost directorul Revistei Magazin istoric, răspândind în popor ştiri despre foarte multe noutăţi istorice, legate de istoria patriei.

Această carte completează ceea ce nu mai putea scrie în revistă dând şi cărţii o importanţă majoră.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 martie
Nr. 11—12
1999

Postul şi omul cel nou (Marcu 2, 18—22)

Cei trei evanghelişti sinoptici păstrează două sentinţe ale Mântuitorului privitoare la post (Mc 2, 18—22, Mt 9, 14—17, Lc 5, 33—37), rostite ca răspuns la o întrebare pe care I-au pus-o ucenicii lui Ioan (după Matei) şi cărturarii şi fariseii (după Marcu şi Luca). Redăm în continuare cele două cuvinte ale Mântuitorului după textul cel mai vechi, anume Evanghelia după Marcu: „Ucenicii lui Ioan şi ai fariseilor posteau şi au venit şi i-au zis Lui: De ce ucenicii lui Ioan şi ucenicii fariseilor postesc, iar ucenicii Tăi nu postesc? Şi Iisus le-a zis: Pot, oare, prietenii mirelui să postească cât timp este mirele cu ei? Câtă vreme au pe Mire cu ei, nu pot să postească. Dar vor veni zile, când se va lua Mirele de la ei şi atunci vor posti în acele zile. Nimeni nu coase la haină veche petic dintr-o bucată de stofă nouă, iar de nu, peticul nou va trage din haina veche şi se face o ruptură şi mai rea. Nimeni, iarăşi, nu pune vin nou în burdufuri vechi, iar de nu, vinul nou sparge burdufurile şi vinul se varsă şi burdufurile se strică; încât vinul nou trebuie să fie în burdufuri noi". (Mc 2, 18—22).

Dacă în relatarea care precede cuvintelor de mai sus Evanghelistul Marcu ne spune că fariseii şi cărturarii, văzând că Iisus a intrat în casa vameşului Levi şi stă la masă cu alţi colegi de serviciu şi prieteni ai gazdei, îi întreabă pe ucenici de ce mănâncă Învăţătorul lor cu vameşii şi cu păcătoşii, în versetul 18 îi vedem apropiindu-se de Mântuitorul pentru a-L întreba direct de ce ucenicii Lui nu ţin un anumit post pe care ucenicii Sf. Ioan şi ai fariseilor îl ţineau în ziua aceea. Despre ce post era vorba nu ştim. Ştim însă ce semnificaţie deosebită avea postul pentru iudeii credincioşi: „Postul era în genere expresia unui sentiment de umilire şi supunere sub voia lui Dumnezeu îmbinat cu o întristare adâncă a sufletului din cauza păcatelor comise şi în acelaşi timp şi un mijloc foarte potrivit pentru a se pregăti pentru o viaţă plăcută lui Dumnezeu". (V. Gheorghiu, Sf. Evanghelie după Mateiu, p. 330). De obicei postul era însoţit de formele exterioare tradiţionale de manifestare a doliului (cf. I Reg 7, 6; III Reg 21, 27; Ier 36, 3—9; Iona 3, 4—10; Dan 9, 3—19; Ioil 1, 13—14; 2, 12—13. 15—17). Legea mozaică prevedea doar o singură zi de post pe an, în cursul sărbătorii Ispăşirii, care avea loc toamna în ziua a zecea a lunii kipur (Levitic 16, 29; Fapte 27, 9). Cu timpul, zilele de post s-au înmulţit. După exil s-au mai impus patru zile de post obligatoriu (Zah 8, 19). De asemenea, sărbătorirea unor evenimente istorice sau rugăciunile de cerere erau de multe ori însoţite de post. În cercurile fariseilor s-a impus obiceiul postului bisăptămânal, lunea şi joia (vezi Lc 18, 12). Ucenicii lui Sf. Ioan Botezătorul, care formau un grup important în vremea activităţii Mântuitorului şi mult timp după aceea, aveau şi ei rânduieli cu privire la post atât datorită pildei şi învăţăturii dascălului lor (cf. Mt 3, 5; 11, 18), cât şi din cauza întemniţării acestuia.

În răspunsul Său la întrebarea pe care I-au pus-o fariseii Mântuitorul evidenţiază două realităţi: pe de o parte, spune în versetele 19—20, postul nu se potriveşte cu situaţia actuală a ucenicilor, care se bucură de prietenia Mirelui; pe de altă parte postul presupune o înnoire generală a omului, pentru că altfel se aseamănă cu un petic nou la o haină veche sau cu vinul nou pus în burdufuri vechi (21—22).

În prima parte a răspunsului, Mântuitorul face aluzie la un cuvânt pe care însuşi Sf. Ioan îl spusese ucenicilor săi despre Sine: „Nu sunt eu Hristosul, ci sunt trimis înaintea Lui. Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă şi ascultă pe mire, se bucură cu bucurie de glasul lui. Deci această bucurie a mea s-a împlinit. Acela trebuie să crească, iar eu să mă micşorez". (In 3, 28b—30). Trebuie să menţionăm că termenul „Mirele" nu este folosit nici în Vechiul Testament, nici în Iudaism cu sens mesianic; se găseşte, însă, în Noul Testament în legătură cu reprezentarea Bisericii ca „Mireasă" a lui Hristos (vezi Apoc 21, 2—9; 22, 17; cf. Efes. 5, 25—27) şi mai târziu în imnografia Bisericii. Trecerea de la imaginea mirelui la cea a Mirelui-Hristos se face în versetul 20, unde se spune că starea aceasta de fericire de care se bucură acum ucenicii se va încheia cândva, şi nu oricum, ci în mod neaşteptat căci Mirele „se va lua de la ei" (2, 20). Verbul grecesc folosit aici de Sf. Marcu (apairo) are sensul de răpire violentă. Verbul mai apare în Noul Testament doar aici şi în textele paralele, dar este semnificativ faptul că îl întâlnim în Is 53, 8 („s-a luat de pe pământ viaţa Lui"). Avem aici prima vestire a patimilor şi morţii Mântuitorului din Evanghelia după Marcu.

„Şi vor posti în acele zile" (2, 20b) — Despărţirea de Domnul va fi pentru ucenici foarte dureroasă; va urma apoi pentru Apostoli şi pentru ceilalţi ucenici o perioadă de mari încercări, de persecuţii, de întristări. Toate acestea vor constitui tot atâtea motive de post. Determinarea temporală „în acele zile" nu se referă doar la timpul scurs între arestarea Mântuitorului şi Învierea Sa, cum preferă să o interpreteze cei care nu înţeleg rostul postului în viaţa duhovnicească, ci caracterizează întreaga perioadă a Bisericii de la Înălţare până la sfârşitul lumii. Atunci va avea loc, într-un mod definitiv şi deplin, solemnitatea nunţii Mielului cu Biserica Sa (cf. Apoc. 21, 2—9; 22, 17), eveniment inaugurat şi pregustat încă din timpul petrecerii Mântuitorului pe pământ. Până atunci, Mirele ceresc ne este răpit; există chiar pericolul de a-L pierde definitiv. Sunt deci motive serioase de întristare, de veghe şi de post. Postul Sf. Ioan şi al ucenicilor săi era destinat pregătirii oamenilor pentru primirea Mirelui-Hristos. „Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor", spunea Sf. Ioan celor ce îl căutau în pustie (Mt 3, 2; cf. Mc 1, 4; Lc 3, 3. 8). Substantivul românesc „pocăinţă" este traducerea grecescului „metanoia", care înseamnă schimbare a minţii, adică a modului de gândire, convertire. Schimbarea minţii, lepădarea mentalităţilor şi obişnuinţelor vechi, deschiderea minţii şi a inimii spre primirea mesajului Evangheliei constituie etape absolut necesare pentru dobândirea calităţii de cetăţean al Împărăţiei lui Dumnezeu. Sf. Ioan ştia bine aceste lucruri şi de aceea toată activitatea lui se poate caracteriza ca o chemare la pocăinţă şi post în vederea primirii lui Hristos. Dovadă a importanţei deosebite pe care o dădea Sf. Ioan postului este chiar exemplul său personal, dar şi adoptarea unor rânduieli speciale cu privire la post de către ucenicii săi (cf. Lc 5, 33; Mc 2, 18).

Înţelesul celor două pilde din versetele 21 şi 22, luate din viaţa de toate zilele, în legătură cu tema postului, se determină prin două adjective: „vechi" şi „nou". Postul ucenicilor lui Ioan (a acelora care nu au înţeles nimic din mesajul dascălului lor) şi al fariseilor aparţine unei iconomii religioase vechi; Mântuitorul, însă, prin întruparea, viaţa, învăţătura şi Jertfa Sa a inaugurat o nouă iconomie religioasă în lume. În această nouă iconomie postul va fi determinat în primul rând marea taină a morţii şi Învierii Mântuitorului. Postul va fi mijloc de pregătire pentru participarea la taina morţii şi Învierii Domnului în Taina Sf. Botez (cf. Didahia 7, 4; Rom 6, 4; Col 2, 12), pentru întâlnirea cu Hristos Cel Euharistic şi pentru unirea cu Hristos-Mirele eshatologic. Aceşti ucenici ai Sf. Ioan şi fariseii menţionaţi de Sf. Marcu nu au capacitatea să-L înţeleagă pe Iisus şi să vadă în El pe Mirele mesianic. Şi aceasta pentru că nu au înţeles sensul pocăinţei la care îi chema Sf. Ioan. Antiteza dintre „vechi" şi „nou" din versetele 21 şi 22 subliniază alipirea lor de cele vechi, alipire care generează neputinţa de a înţelege noutatea pe care o aduce Iisus. Dar sensul acestei antiteze nu se reduce la atât; ea ni se adresează şi nouă astăzi. În nici un caz însă nu poate postul nostru să fie ca un petic nou pe o haină veche, nu poate să fie o faptă cu conţinut nou „lipită" pe un mod vechi de viaţă. Ceea ce transmite Mântuitorul în aceste cuvinte este necesitatea unei înnoiri generale a omului, necesitatea schimbării minţii şi adoptării unui nou mod de viaţă în cadrul căruia postul să nu apară ca ceva exterior şi fără legătură cu partea lăuntrică a omului, ci să aparţină organic omului „nou". Creştinismul nu reprezintă o „reparaţie" în anumite puncte a iudaismului, aşa cum susţin mulţi vrăjmaşi ai săi, ci o nouă creaţie. Sf. Ap. Pavel spune: „Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi". (II Cor 5, 17). Acest cuvânt al Apostolului Neamurilor constituie cea mai potrivită tâlcuire la cuvintele Mântuitorului din Mc 2, 21—22 care, plecând de la o întrebare legată de post, lămureşte ce este vinul cel nou al creştinismului şi necesitatea existenţei unor vase noi capabile să-l primească (cf. Mc 2, 22).

Astăzi, din nefericire, majoritatea celor care se consideră creştini şi care pretind că sunt ucenici ai lui Hristos ignoră postul sau, mai rău, îl dispreţuiesc şi îi desconsideră pe cei care postesc. Postul, însă, nu trebuie neglijat sau considerat ca lipsit de importanţă pentru mântuire. Mântuitorul Însuşi a postit în multe împrejurări şi a rânduit obligativitatea postului pentru cei ce-l vor urma: ucenicii Săi „vor posti" (Mc 2, 20). Aceasta este atât o profeţie, cât şi o poruncă. Apostolii şi ceilalţi ucenici, creştinii din toate timpurile, trebuie să postească pentru că Mirele s-a luat de la ei şi pentru că aşa a poruncit Mântuitorul (cf. Mt 6, 16—18, unde se subliniază iarăşi noutatea postului creştin: „Când postiţi nu fiţi ca făţarnicii... Tu însă, când posteşti, unge capul tău şi faţa ta o spală, ca să nu te arăţi oamenilor că posteşti, ci Tatălui tău care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie"). Şi ştim că, încă de la începuturile Bisericii, în ciuda climatului de bucurie pascală care caracteriza comunitatea creştină primară, ucenicii uneau rugăciunea cu postul (cf. Fapte 13, 2—3; 14, 23). Noi ne aflăm într-un timp de aşteptare a venirii Mirelui-Hristos. Într-un asemenea timp suntem chemaţi la pocăinţă, la o schimbare a minţii, a mentalităţilor omului vechi, la lepădarea omului vechi şi la îmbrăcarea în omul cel nou în Hristos. Iar pentru a ne transforma avem nevoie şi de post; trebuie să împlinim cuvântul Mântuitorului Care a zis că ucenicii Săi „vor posti". A refuza postul înseamnă neascultare de porunca lui Hristos, iar neascultarea de Dumnezeu duce la pierderea Harului şi a binecuvântărilor Sale.

DANIEL MIHOC

S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea va vizita România

La invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu acordul Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea va face în cursul lunii viitoare, mai precis între 7—9 mai a.c. o vizită în România.

Este pentru prima dată când un suveran pontif vizitează România şi în acelaşi timp este pentru prima oară când se vizitează o ţară eminamente ortodoxă.

La 12 februarie 1999, la câteva zile după ce Sf. Sinod a adoptat hotărârea privitoare la o eventuală invitaţie a Sf. Părinte de a vizita România, hotărârea care prevede expres că: „P. F. Părinte Patriarh Teoctist poate adresa Papei invitaţia de a vizita România, în baza relaţiilor ecumenice internaţionale ale B.O.R. cu Biserica Romano-Catolică şi în spiritul ospitalităţii româneşti", P. F. Patriarh Teoctist i-a adresat invitaţia oficială de a vizita ţara noastră. În invitaţie se arăta între altele că: „în spiritul relaţiilor frăţeşti statornicite de multă vreme între Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă, marcate atât de dureros de despărţirea de la începutul acestui mileniu, adresăm Sanctităţii Voastre invitaţia frăţească de a face o vizită Bisericii Ortodoxe Române într-un viitor apropiat".

Vizita, continuă scrisoarea P. F. Patriarh, „Vă va da posibilitatea de a cunoaşte nemijlocit chipul unei Biserici adânc înrădăcinate în credincioşia faţă de Hristos şi integrată în mod plenar în Biserica Ortodoxă Universală. Biserica Română este conştientă deopotrivă de datoria care îi revine de a mărturisi Ortodoxia pe pământul românesc şi de necesitatea refacerii unităţii creştine, prin dialog ecumenic cu Biserica Romano-Catolică şi cu celelalte comunităţi creştine".

Sunt arătate apoi şi problemele care vor fi abordate şi în special cele legate de situaţia actuală a creştinătăţii şi a lumii în general. Scopul principal al întâlnirii este cu siguranţă rugăciunea comună către Hristos Domnul ca să binecuvânteze Biserica Sa şi întreaga lume cu dragostea Sa, căci numai El poate mântui lumea — se arată în încheierea scrisorii trimise Sf. Părinte.

După primirea acestei invitaţii, Cancelaria Vaticanului, prin Mons. Joaquin Navarro Valls a anunţat faptul că invitaţia a fost acceptată şi că deci Papa Ioan Paul al II-lea va vizita România. Exact la o lună de la trimiterea invitaţiei, la 12 martie, S. Sa adresa P. F. Părinte Patriarh o scrisoare de răspuns. În preambulul ei se specifica faptul că S. Sa „acceptă din toată inima invitaţia Părintelui Patriarh", şi arăta că „este bucuros de a face o călătorie în România la începutul lunii mai a.c.".

În scrisoarea de răspuns este schiţat în mare şi programul vizitei: „o dată ajuns la Bucureşti pe 7 mai, voi fi bucuros să salut pe Prea Fericirea Voastră şi să avem un moment de rugăciune în Catedrala Prea Fericirii Voastre. În după-amiaza zilei de sâmbătă 8 mai, voi fi bucuros să Vă vizitez la Patriarhie, iar duminica dimineaţa, 9 mai voi asista la Sf. Liturghie săvârşită de Prea Fericirea Voastră, alăturându-mă astfel rugăciunii întregii comunităţi ortodoxe", specificând apoi şi faptul că „mă bucur de asemenea să aflu că Prea Fericirea Voastră are intenţia de a onora cu prezenţa Sf. Mesă pontificală pe care o voi celebra în după-amiaza zilei de duminică".

S. Sa aminteşte şi intenţia Sa de a se întâlni cu episcopii romano- şi greco-catolici, precum şi cu credincioşii catolici din România, şi îşi exprimă speranţa că întâlnirile pe care le va avea în România „vor fi semne ale bucuriei şi ale speranţei pentru toţi ucenicii lui Hristos..."

„În aşteptarea păşirii mele pe teritoriul României, pământ al unei mari tradiţii spirituale, mă rog Duhului Sfânt să pregătească inima tuturor credincioşilor, astfel ca vizita mea şi dialogurile pe care le voi avea să aducă roade bogate", se arată în încheierea scrisorii de răspuns a Suveranului Pontif. După primirea acesteia la Bucureşti au avut loc convorbiri bilaterale ortodoxe-romano-catolice pentru a studia în amănunt programul vizitei papale, convorbiri la care au luat parte şi reprezentanţi ai Statului Român. Nu trebuie uitat faptul că S. Sa a primit invitaţii de a vizita România şi din partea Statului Român, dar protocolul Vaticanului stipulează faptul că Papa nu poate vizita o ţară, mai ales necatolică, decât cu acordul şi cu invitaţia expresă a Şefului Bisericii majoritare a acelei ţări.

Suntem încrezători în faptul că vizita va avea rezultate pozitive şi va duce la întărirea relaţiilor ecumenice şi frăţeşti dintre cele două Biserici surori, Ortodoxă şi Romano-Catolică, precum şi la îmbunătăţirea relaţiilor cu Biserica Greco-Catolică din România.

S. Sa va avea posibilitatea ca să vadă la faţa locului o Biserică Ortodoxă vie şi lucrătoare, adânc ancorată în tradiţiile milenare ale neamului românesc, o ierarhie şi un cler angajat în misiunea sacră de realizare a Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ şi un popor român creştin şi ortodox ataşat de Sf. Biserică şi de valorile nepieritoare ale Ortodoxiei. Desigur, această vizită va avea urmări benefice şi pentru ierarhii, clerul şi credincioşii catolici din România. Să-i urăm un „Bun venit" S. Sale Papei Ioan Paul al II-lea în România, fiind primul Papă slav ce vizitează o ţară latină ortodoxă.

† VISARION RĂŞINĂREANU
EPISCOP-VICAR
SIBIU

Enciclica papală „Fides et Ratio"

În toamna anului 1998, papa Ioan Paul al II-lea a adresat episcopilor Bisericii catolice o importantă „scrisoare enciclică", în care abordează pe larg problema raporturilor dintre credinţă şi raţiune. Această scrisoare a fost publicată în cadrul numărului special (supliment al nr. 42 din 20 octombrie 1998) al ziarului „L'Osservatore Romano", dedicat aniversării a 20 de ani de pontificat al papei Ioan Paul al II-lea.

Cunoscând exagerările medievale specifice atât lumii catolice care a socotit filozofia o „ancilla Theologiae", cât şi celei protestante raţionaliste, care a idolatrizat raţiunea, lansând teoria demitologizării, este desigur interesant de aflat care este astăzi, în pragul mileniului trei, viziunea papală asupra acestei probleme cu adevărat majore pentru întreaga creştinătate.

Nu este lipsit de semnificaţie nici faptul că, tot în toamna anului trecut, a avut loc la Vatican, un simpozion asupra inchiziţiei, dându-se prin aceasta să se înţeleagă că Biserica romano-catolică doreşte să întâmpine anul 2000 cu o conştiinţă purificată. Expresia am preluat-o din documentele formulate cu prilejul acelui simpozion.

Vom căuta să evidenţiem, în cele ce urmează, idei şi concepte din această enciclică. Dată fiind însă larga extindere a documentului, vom proceda la prezentarea sa pe capitole, cum de altfel şi este redactat.

Fiind vorba de o „scrisoare enciclică", aceasta începe cu o scurtă întâmpinare, prin care autorul se adresează episcopilor Bisericii catolice, „fraţi întru episcopat", cum îi denumeşte papa.

Întâlnim aici o formulare demnă de remarcat, potrivit căreia „credinţa şi raţiunea sunt ca două aripi care permit sufletului uman să se înalţe spre contemplarea adevărului", Dumnezeu însuşi fiind Acela care a pus în inima omului dorinţa de a cunoaşte adevărul, pentru ca în final să-L cunoască pe El însuşi şi cunoscându-L să-L iubească, iar în felul acesta omul putând să atingă şi plenitudinea cunoaşterii de sine însuşi.

După această foarte scurtă adresă urmează Introducerea, care are drept generic preceptul înscris pe frontispiciul templului de la Delfi: „Cunoaşte-te pe tine însuţi".

1. O primă constatare pe care o face autorul enciclicei este aceea că atât în Orient, cât şi în Occident s-a manifestat, pe tot parcursul secolelor, o preocupare aparte privind cunoaşterea adevărului. Înzestrat de Dumnezeu cu raţiune, omul şi-a pus întotdeauna întrebări fundamentale cu privire la propria sa existenţă şi a lumii în mijlocul căreia i-a fost hărăzit ca să trăiască. „Cine sunt eu?", „De unde vin şi încotro mă duc?", „Cum se explică prezenţa răului în lume?", „Ce va fi după această viaţă?" — iată atâtea întrebări pe care le găsim în sursele sacre ale diferitelor religii: în primul rând, în scrierile biblice ale lui Israel, dar şi în Vede, în Avesta, în scrierile lui Confucius, ale lui Lao-Tze, în cuvântările lui Buddha. Aceleaşi întrebări le putem recunoaşte şi în poemele lui Homer, în tragediile lui Euripide şi Sofocle, în tratatele filozofice ale lui Platon şi Aristotel.

Aceste întrebări au o sursă comună: căutarea sensului existenţei, care se manifestă de totdeauna în inima omului. De răspunsul la aceste întrebări a depins însăşi orientarea oamenilor în viaţă, în mijlocul colectivităţilor unde le-a fost dat să trăiască.

2. Biserica nu a fost străină de toată această căutare şi năzuinţă spre adevăr. În Misterul pascal, ea a primit darul adevărului ultim asupra vieţii, astfel că ea dintru început se află în pelerinaj pe drumurile lumii spre a vesti că Iisus Hristos este „Calea, Adevărul şi Viaţa" (In. 14, 6). Printre diversele slujiri pe care ea este datoare să le ofere umanităţii, există una care îi angajează responsabilitatea de o manieră particulară. Aceasta este „diaconia" adevărului, adică slujirea cauzei adevărului. Pe de o parte, această slujire înseamnă pentru ea că este datoare a angaja întreaga comunitate a credincioşilor în efortul general uman pentru aflarea adevărului. Pe de altă parte, ea este obligată a atenţiona că orice certitudine câştigată în bătălia pentru adevăr, nu este decât o etapă a urcuşului către adevărul deplin care se va manifesta în descoperirea finală a lui Dumnezeu, „pentru că acum, noi vedem ca într-o oglindă, ca în ghicitură, iar atunci vom vedea faţă către faţă. Acum eu cunosc doar în parte, iar atunci voi cunoaşte în întregime, aşa cum eu însumi îmi sunt cunoscut" (I Cor. 13, 12).

3. Reflectând asupra permanentei străduinţi umane de a cunoaşte adevărul, întâistătătorul Bisericii romano-catolice afirmă că omul posedă resurse multiple spre a stimula progresul în această direcţie. Printre acestea se află filozofia, care contribuie în chip direct la formularea întrebării despre sensul vieţii, dar şi la conturarea răspunsului la această întrebare. În mod cert, filozofia a influenţat mentalitatea oamenilor şi a determinat dezvoltarea culturii şi civilizaţiei în Orient şi Occident. Vehiculul de care se foloseşte filozofia în cercetarea şi aprofundarea adevărului este raţiunea. Biserica, subliniază suveranul portif, nu poate decât să aprecieze eforturile raţiunii pentru atingerea obiectivelor care să facă existenţa personală mai demnă, iar în filozofie ea vede mijlocul de a cunoaşte adevărurile fundamentale privitoare la existenţa omului. În acelaşi timp, ea consideră filozofia ca un ajutor indispensabil pentru a aprofunda înţelegerea credinţei şi pentru a comunica adevărul Evangheliei celor care nu-l cunosc încă şi mai ales unei anumite categorii dintre aceştia, care sunt intelectualii.

Iată o exprimare pozitivă la adresa filozofiei, care fără a mai fi definită drept slujnică a Teologiei este recunoscută ca o ajutătoare şi sprijinitoare a acesteia,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

Sf. Efrem Sirul

(306—373)

Vieţile Sfinţilor ne arată un număr mare, dar totdeauna sigur, de căi ce ne conduc spre mântuire, cu influenţă puternică asupra vieţii duhovniceşti a credincioşilor. De-a lungul veacurilor creştine, ele au folosit ca mijloc de întărire în credinţă, de menţinere a evlaviei, de luminare, de sfinţire, de schimbare în bine, de încreştinare şi de desăvârşire.

Sfântul Efrem Sirul este unul dintre cei mai distinşi bărbaţi duhovniceşti, pe care i-a dat Biserica Ortodoxă din Siria. Viaţa, învăţătura şi scrierile sale, ni-l prezintă ca fiind înzestrat cu mari calităţi morale şi intelectuale. Poet, autor al tratatelor despre „Curăţia Maicii Domnului", rugăciuni, cuvântător înflăcărat, un aspru nevoitor, iubitor de viaţă înaltă duhovnicească, un om al rugăciunii.

A strălucit prin tăcere (nu a clevetit), rugăciune neîncetată, bunătate, lacrimi, pacea cu Dumnezeu şi cu oamenii, modesie în toate şi smerenie. Nimeni nu l-a văzut mânios sau râzând. Fapt care pe bună dreptate, a determinat pe pictori să-l prezinte pe icoane, purtând în mână un sul de papirus, pe care scrie: „Râsul şi înţelepciunea despart pe om de Dumnezeu". Hrana lui era pâine de orz şi legume uscate. Nu bea decât numai apă. Era numai piele şi oase, mic de talie, îmbrăcat sărăcăcios şi faţa mereu scăldată de lacrimi.

Marele părinte ascet, numit şi „Alăuta Duhului Sfânt", s-a năs-

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiacon CIOBACA TEOFILACT,
Mânăstirea Putna

Schimonahul Antonie Focşăneanu

— Un vrednic monah prodromit —

Unul dintre vrednicii monahi români, din Schitul Prodromul de la Muntele Athos, care a împletit spiritualitatea monahală cu erudiţia şi sentimentele patriotice profunde, a fost schimonahul Antonie Focşăneanu, de la naşterea căruia s-au împlinit 150 de ani în 1998.

Originar din Focşani, viitorul schimonah Antonie s-a născut la 12 martie 1848 în familia lui Nicolae şi Ecaterina Vasiliu, primind la botez numele Anghelachi (Biblioteca Schitului Prodromul, Ms. nr. 61); învaţă la şcoala din oraşul natal, fiind un elev eminent. Astfel că, după alegerea lui Alexandru Ioan Cuza, atât domnitor al Moldovei cât şi al Ţării Româneşti, elevul Anghelachi a fost rânduit de profesorul său să citească un Cuvânt la alegerea primului domnitor al Principatelor Unite Române Alexandru Ion I-iu, la 1859 februarie („Telegraful Român", 3—4/1987, p. 3), care urma să fie rostit la 5 februarie, cu ocazia trecerii domnitorului prin Focşani. Din cauza timpului nefavorabil, elevul n-a avut fericitul prilej de a-şi pronunţa discursul, dar l-a păstrat, ducându-l cu sine la Sfântul Munte, unde l-a transcris într-un Miscelaneu (B.S.P., Ms. nr. 71), care cuprinde mai multe cuvântări bisericeşti şi patriotice; într-un autograf, precizează că: „Acest Cuvânt e compus de domnul Gheorghe Rozali, profesorul Şcoalei primare, clasa a IV-a din Focşani, şi dat mie să-l rostesc la 1859, fiind elev în acea clasă, în etate de 11 ani, cu numele Anghelachi Nicolau, acum Antonie schimonahu; a rămas însă nerostit de mine atunci. Din cauza timpului rău, a trecut cu grabă Vodă Cuza prin Focşani, neabătându-se la Şcoala unde îl aşteptam" (Idem, f. 6 nepag.).

La vârsta de 18 ani, tânărul Anghelachi face un pelerinaj la Muntele Athos, cu scopul de a participa, alături de numeroşi români, la sfinţirea bisericii Schitului Prodromul (B.S.P., Ms. nr. 61), eveniment petrecut în anul 1866, dar şi pentru a-l întâlni pe fratele său mai mare, schimonahul Iustin, călugărit în anul 1860 la Schitul athonit Xinof. Impresionat de solemnitatea slujbelor bisericeşti şi de viaţa cuvioasă a monahilor din Sfântul Munte, se hotărăşte să rămână definitiv acolo, solicitând închinovierea în Schitul românesc Prodromul.

După propria mărturisire, între anii 1866—1868 a fost rânduit „de ascultare, pentru cercare, la bucătărie, pitărie, trapeză, pe mare cu caicul şi bărci" (B.S.P., Ms. nr. 67). Evlavios, ascultător şi inteligent, fratele Anghelachi este trecut în rândul monahilor la sărbătoarea Bunei Vestiri din anul 1868 de egumenul Nifon, fiind luat sub mantie de ieromonahul Nectarie, devenind astfel Antonie schimonahul (B.S.P., Ms. nr. 61); el va rămâne întreaga sa viaţă cel mai devotat ucenic al ieroschimonahului Nifon, fondatorul Schitului Prodromul.

Caligraf iscusit, schimonahul Antonie copiază în anul 1870 un manuscris intitulat Mântuirea Păcătoşilor; având şi darul versificaţiei, compune o poezie, despre care spune, într-un autograf, că sunt „stihuri asupra cărţii acesteia, şi pe margini, numele scriitorului", adică primele litere ale versurilor formează sintagma: „Antonie monah Focşanian Sfetagoreţu" (Idem, p. 2—3v).

În anul 1878, împreună cu fratele său Iustin schimonahul, Antonie copiază un Miscelaneu, care cuprinde o serie de rugăciuni, precum şi Cuvinte patristice despre Rugăciunea lui Iisus (B.S.P., Ms. nr. 67). Din anul 1887 se păstrează alt manuscris intitulat: Slujba tuturor Sfinţilor Părinţi din Athos, copiat „la Pustiirea de la Vigla", potrivit mărturiei scriitorului (B.S.P., Ms. nr. 77).

Dorind să se închine la Sfintele Locuri, schimonahul Antonie face în anul 1888 un pelerinaj la Ierusalim, unde se afla şi fratele său Iustin, stabilit în Mânăstirea Sfântul Sava.

Monah cult, schimonahul Antonie cunoştea temeinic limba greacă, din care traduce Descoperirea Sfintei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos, text înmânat în anul 1900 ieromonahului Sofronie Mironescu, închinător la mânăstirile athonite, care îl tipăreşte apoi la Focşani.

După o perioadă de schivnicie, practicată în sihăstria de la Vigla împreună cu părintele său duhovnicesc ieroschimonahul Nifon — trecut la cele veşnice — schimonahul Antonie se reîntoarce în Schitul Prodromul, la anul 1900; atunci completează şi manuscrisul Cuvinte de suflet folositoare, început de fratele său Iustin care decedase între timp (B.S.P., Ms. nr. 76).

În anul 1904, schimonahul Antonie întreprinde o lungă călătorie, în cursul căreia vizitează Ierusalimul, mânăstirile Sfânta Ecaterina şi Raith din Muntele Sinai, cetăţile Cairo şi Alexandria din Egipt, precum şi muzeele, Universitatea şi Acropole din Atena. Despre această excursie, cu caracter spiritual şi cultural, se păstrează o serie de însemnări în manuscrisul său: Pelerinaj la Muntele Sinai din Arabia Pietroasă. 1904, 24 iunie. Tot în acelaşi an relatează şi despre trecerea la viaţa veşnică a duhovnicului său, în manuscrisul: Moartea lui Nifon ieroschimonahul, stareţul Schitului românesc Prodromul de la Muntele Athos (B.A.R., Ms. nr. 3917).

Ulterior, schimonahul Antonie revine în ţară şi se închinoviază la Mânăstirea Cozia, unde se afla în anul 1905; atunci tipăreşte în revista „Cuvântul Adevărului" din Râmnicu Vâlcea o scurtă relatare despre călătoria sa în Orientul apropiat, având titlul: Un pelerinaju. Reîntors la Muntele Athos, este închinoviat din nou, în 1905, la Schitul Prodromul: acolo copiază în 1907 un manuscris care cuprinde Cuvinte de suflet folositoare despre deasa împărtăşire şi rugăciunea minţii (B.S.P., Ms. nr. 154).

Mare patriot şi admirator al domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1859—1866), schimonahul Antonie participă la aniversarea a cincizeci de ani de la Unirea Principatelor Române, care a avut loc la Focşani în anul 1909. Cu această ocazie, rosteşte un înflăcărat discurs comemorativ în faţa participanţilor, evocând actul istoric la care a participat în copilăria sa.

Schimonahul Antonie Focşăneanu s-a stins din viaţă la 4 februarie 1927 în Schitul românesc Prodromul, unde i se păstrează osemintele şi amintirea de monah vrednic, atât prin viaţa cât şi prin activitatea sa.

Arhim. VENIAMIN MICLE

Sf. Efrem Sirul

(Urmare din pag. 1)

cut la Nisibe, oraş aşezat pe malul râului Daisan din Nordul Mesopotamiei, (Nusaybin) la frontiera dintre Turcia şi Siria. Părinţii săi i-au dat o creştere corespunzătoare creştină. S-a străduit de mic copil să-şi acumuleze cunoştinţe temeinice prin studiul Sfintei Scripturi. La vârsta de 20 ani a fost hirotonit diacon, treaptă clericală pe care din smerenie, n-a depăşit-o tot restul vieţii. A luat parte la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325), însoţind pe Chiriarhul său. A fost un strălucit discipol al Şcolii Catehetice din Edesa, pe care apoi a condus-o cu competenţă.

La Edesa marele catehet cunoaşte în toată amploarea lor disputele teologice, în care erau implicate numeroase curente eretice ale epocii: marcioniţi, bardesanieni, arieni, eunomieni, anomieni, manihei, gnostici, caldeeni, zoroastrieni, iudaizanţi, etc.

A trecut la cele veşnice la 9 iunie 373, în Edesa, pe când era în plină activitate pedagogică, teologică şi filantropică. Mormântul său se află în Mânăstirea Sfântul Serghie, de pe muntele Edesei, astăzi muntele Nimroud-Dago. Este prăznuit ca sfânt la 28 ianuarie, într-o lună, parcă dedicată anume marilor asceţi ai monahismului primar.

Ne-a lăsat nouă pilda vieţii sale, ca o făclie luminoasă şi învăţăturile sale, ca o scriptură sfântă. Opera sa a fost tradusă de timpuriu în limbile: greacă, latină, armeană, coptă, arabă, etiopeană, slavonă şi mai târziu în limba română (1823).

Biserica Ortodoxă, pe lângă învăţăturile sale profund duhovniceşti, foloseşte şi la Sfintele Slujbe din Postul Mare, rugăciunea Sfântului Efrem Sirul: „Doamne şi Stăpânul vieţii mele", cu metanii şi închinăciuni până la pământ, care răscoleşte sufletul şi înmoaie inima împietrită. Rugăciune scurtă, simplă, dar plină de putere şi bogăţie duhovnicească, cum numai el ca om al rugăciunii, putea să o alcătuiască.

De asemeni, „Canonul morţilor", cu lacrimile şi suspinele lui. Idiomelarele: „Adusu-mi-am aminte de proorocul ce zice — eu sunt pământ şi cenuşe". Apoi „Toate sunt deşertăciune cele omeneşti" şi altele. Toate scrierile sale sunt străbătute, de la un capăt la altul, de îndemnuri la pocăinţă, sfaturi practice morale şi de apărare a dreptei credinţe.

Pentru orice creştin, dar mai ales pentru monahi, opera sa este de o importanţă de neegalat. El menţionează în învăţătura sa că, principalele preocupări ale monahului sunt: liniştea, postul, priveghierea, cântarea de psalmi, suspinurile, lacrimile, rugăciunea trupească cu plecarea genunchilor la pământ, metanii, închinăciuni şi rugăciunea duhovnicească ce se face cu mintea şi cu inima.

Pentru continua exersare a celor bune, ne sugerează: „Cine a găsit calea răbdării-îndelungate şi a nepomenirii de rău, acela a găsit Calea Vieţii". Apoi mai adaugă: „Cine se învinuieşte pe sine însuşi, în tot timpul, acela se curăţă de păcate".

Pentru cei ce se hotărăsc cu anevoie, să aleagă calea cea grea, care duce la mântuire (Matei VII, 14), ezitând, marele părinte îi consolează zicând: „Să nu te temi a merge pe calea cea bună, ci numai să începi şi te vei afla mergând".

Cât despre sfârşitul vieţii noastre, care nu poate fi evitat, ne atrage atenţia că, trebuie să ne pregătim cu toată seriozitatea, spunând: „Moartea nu aşteaptă pe nimeni. În schimb are pretenţia, ca toţi să o aşteptăm".

Monahismul cu viaţa de obşte numit de Sfinţii Părinţi „Calea împărătească" îşi are baza spirituală şi economică, pe rugăciune şi muncă. Ca stimul pentru nevoitori, zice: „Te istoveşti rugându-te şi muncind? Nu-ţi pară rău, căci la urmă te vei veseli".

Noi cei de astăzi, putem fi fericiţi, că nu avem decât să aprofundăm şi să ne însuşim acest tezaur duhovnicesc şi să păşim cu încredere pe urmele lor (Evrei XIII, 7).

Enciclica papală

(Urmare din pag. 1)

în sensul de a-i împrumuta termeni, concepte, noţiuni de care Teologia să se folosească în transmiterea adevărurilor sale mântuitoare.

Papa Ioan Paul al II-lea nu se limitează însă numai la a evidenţia rolul pozitiv al filozofiei ci atrage luarea aminte şi asupra unor aspecte negative vis-à-vis de aceasta. Astfel apreciază că filozofia, care îşi limitează preocupările numai în cadrul restrâns al imanenţei, nu este scutită de pericolul de a aluneca spre scepticism, relativizare şi agnosticism. În acest context, autorul enciclicei ţine să sublinieze că recent, s-au făcut remarcate câteva doctrine, a căror tendinţă este devalorizarea chiar şi a adevărurilor asupra cărora s-a ajuns la un consens general. „Pluralitatea legitimă a poziţiilor (diverselor sisteme filozofice n.n.) a cedat pasul unui pluralism nediferenţiat, fondat asupra afirmaţiei că toate poziţiile sunt valabile. Astfel de doctrine refuză adevărului caracterul exclusiv, pornind de la presupunerea că, acesta se manifestă într-un mod egal în doctrine diferite, vezi: contradictorii între ele. În această perspectivă totul devine o simplă opinie. Chiar adevărurile de credinţă ajung să fie relativizate.

Date fiind aceste constatări, papa s-a simţit dator să se adreseze episcopilor Bisericii, în calitate de „fraţi ai săi întru slujire", spre a reaminti că le revine marea responsabilitate, care le-a fost încredinţată, de „a mărturisi adevărul". Reafirmând adevărul credinţei, ei pot să redea omului epocii noastre o autentică încredere în capacităţile sale cognitive şi să lanseze filozofiei provocarea de a regăsi şi descoperi deplina sa demnitate.

Faptul că în această perioadă de schimbări rapide şi profunde, oamenii şi mai ales generaţia tânără, căreia îi aparţine viitorul, se simt frustraţi şi dezorientaţi, Biserica, în virtutea misiunii ce i s-a încredinţat, trebuie să proclame cu curaj adevărul pentru ca omenirea, în acest prag al celui de al treilea mileniu să se poată angaja cu curaj reînnoit în realizarea planului mântuirii, în care se înscrie propria sa istorie.

Răspuns la articolul „Botezul copiilor avortaţi, ori pierduţi", scris de preotul Victor Bobu şi publicat de Telegraful Român Nr. 19—22 din 1—15 iunie 1998, cu supertitlul „Puncte de vedere" şi invitaţia la dialog — în subsidiar.

În introducerea articolului său, preotul Victor Bobu declară semeţ: „Păstorind Parohia Bălineşti... peste 50 de ani, după tradiţia locală am aplicat şi „Botezul copiilor pierduţi", adică avortaţi, cu voie sau fără de voie. Nu mi-am pus problema dacă este canonic sau necanonic, considerând că înaintaşii mei n-au făcut un lucru greşit. Chiar primii creştini se botezau în locul celor ce au murit înainte de a primi botezul" (Vezi Faptele Sf. Apostoli).

M-a cutremurat această declaraţie a preotului Victor Bobu dată publicităţii, fără nici o răspundere preoţească. Prin aceasta el şi-a călcat propriul jurământ dat la hirotonie în faţa Sf. Altar, că va respecta dogmele, canoanele, toate rânduielile bisericeşti şi va asculta de Episcopul sub a cărui jurisdicţie se află. Ori, de aşa ceva autorul articolului nici nu aminteşte, iar de canonicitate nici nu şi-a pus problema. De asemeni tendenţios prezintă exemplul primilor creştini vii, ce se botezau în locul celor morţi nebotezaţi, fiindcă Sfinţii Apostoli n-au admis acest procedeu, aşa cum ne arată aceeaşi carte a Faptelor Sfinţilor Apostoli şi nici n-au prevăzut-o ca regulă de urmat în Biserica lui Hristos, pe care tot ei o organizau atunci. Argumentul că Biserica „şi-a dat aprobarea" pentru botezul fals şi imaginar ce-l aplică, este neadevărat, iar invocarea faptului că laicii nu cunosc dreptul ce-l au de a boteza pruncii în anumite cazuri, constituie proba evidentă a inactivităţii sale pastoral-catehetice.

În scopul de a-şi camufla propria culpabilitate, în articolul publicat, preotul Victor Bobu aruncă repetat răspunderea pe seama enoriaşilor şi a tradiţiei locale. În continuare, cu patos excesiv încearcă să cucerească compasiunea Sf. Sinod, punându-l totodată în faţa unui fapt împlinit de botez inovator ilicit, ce-l practică personal de 50 de ani. Descrie apoi cauzele actuale ce determină pe multe mame să practice avortul. Totodată atenţionează nejust Biserica că sufletele acestor prunci „nu pot fi condamnate prin refuzul de a li se acorda botezul" ... „Biserica trebuie să se roage pentru ele".

Ceea ce sfidează este folosirea de acelaşi autor preot, a unui vis, ca argument în susţinerea cauzei sale necanonice, contrar învăţăturii Sf. Scripturi care zice: „Cel ce se prinde de umbră şi aleargă după vânt, tot aşa este ca cel ce crede visurile" (Is. Sirah 34, 2); „deoarece (în vis) însuşi satana se preface în înger al luminii" (II Cor. 11, 14); iar în Scara 3, 28 scrie: „Cine crede în visuri este cu totul neiscusit, cine nu le dă nici o crezare este filosof". Deci visurile nu pot servi ca argument al unei practici antidogmatice, anticanonice şi „mai puţin liturgice", susţinută înaripat de preotul Victor Bobu în articolul său dezbinător al unităţii creştineşti pentru care s-a rugat Părintelui ceresc Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos (Ioan 17, 11, 20 şi 21).

Propunerea acestuia că problema botezului copiilor avortaţi, ori pierduţi „trebuie dezbătută într-o şedinţă a Sfântului Sinod...", este o pretenţie fără nici un temei legal, mai ales că în continuare acelaşi autor nu manifestă nici o căinţă, ci dimpotrivă îşi întăreşte argumentele afirmând: „Pentru că, deşi această problemă este contestată din punct de vedere dogmatic, are totuşi valoare canonică, dacă ne gândim la neofiţi...". Această afirmaţie este dezisă de dreptul bisericesc unde se precizează că fiecare canon are temei divin, adică un text scripturistic. În acelaşi timp neofiţii au trăit în realitate, săvârşind fapte din liberă voinţă şi nu pot fi asemănaţi cu cei avortaţi ce n-au văzut nici lumina zilei şi nici cu pruncii morţi nebotezaţi, care n-au făptuit nici un rău.

O argumentare identică este şi invocarea filosofilor greci, precursori ai creştinismului cărora Biserica, „le aplică botezul dorinţei", susţine autorul articolului publicat.

În această privinţă filosofilor precursori, li s-a dat dreptul să fie pictaţi pe pereţii exteriori ai bisericilor, cum e cazul bisericii catedrale din Tg. Jiu şi altele.

Menţionez că şi precursorii creştinismului ca: şi neofiţii au săvârşit fapte din liberă voinţă şi nu pot fi asemănaţi cu pruncii ce n-au fapte voite liber de ei — după cum am precizat mai sus.

Neţinând cont de această învăţătură creştinească şi prin analogie cu precursorii, autorul articolului solicită nejust „să se aplice botezul dorinţei şi copiilor nefericiţi, care au fost lepădaţi de părinţii lor şi daţi morţii". Apoi într-un mod imperativ mai scrie: „Biserica nu trebuie să aibă aceeaşi atitudine de negare şi respingere, ci să accepte pe aceşti prunci în latura drepţilor, dându-li-se nume adhoc şi să aibă dreptul de a fi pomeniţi în rândurile creştinilor".

Îndrumarea aceasta sentenţioasă adresată Sf. Biserici de către pr. Victor Bobu, în articolul publicat faptic este un act de calomniere ce discreditează prestigiul ei divin.

Cazul preotului tânăr venit în parohia vecină declarând corect că nu va boteza copiii pierduţi cu ocazia Bobotezei — invocat de pr. Victor Bobu ca argument în articolul publicat, îl defavorizează, întrucât celălalt preot ce a satisfăcut incorect această dorinţă a enoriaşilor „producând astfel „sciziuni în popor", după cum scrie însuşi autorul articolului.

Acest exemplu îi povăţuieşte pe adepţii botezării copiilor avortaţi ori pierduţi şi să renunţe la această inovaţie dezbinătoare şi păgubitoare Bisericii lui Hristos.

Comentatorul canonului 1 a Sfântului Vasile cel Mare scrie „că schismele au fost considerate în Biserică totdeauna ca unul dintre cele mai mari păcate, săvârşite împotriva Bisericii" (Dr. Nicodim Milaş „Canoanele Bisericii Ortodoxe", 1936, Vol. II, Partea II, pag. 43).

Redau de asemeni şi ritualul inovator descris de autorul aceluiaşi articol pr. Victor Bobu:

(Col. II). „Tradiţia locală a fixat ziua botezului copiilor pierduţi la 6 ianuarie — Botezul Domnului. După ce se oficiază Sfânta Liturghie şi după ce se săvârşeşte Aghiazma mare, urmează sfinţirea bisericii şi a cimitirului, apoi se oficiază „Botezul copiilor pierduţi", dându-le nume: Ion, Maria sau Ion, Ioana. Apoi se oficiază parastasul pentru copiii nou-botezaţi. Unii au morminte şi cruce, alţii n-au morminte şi se botează la crucea de ghiaţă din curtea bisericii". (Cont. col. IV). „În vederea acestei ceremonii se vine la biserică cu pregătire: naşii, care în locul copilului vor ţine în mână sticla cu Ahgiazmă şi lumânarea împodobită ca la botez, împreună cu preotul, vor stropi de trei ori bucata de ghiaţă spunând formula: „Se botează pruncul născut înainte de vreme Ion-Maria sau Ion Ioana în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh Amin". După care se face parastasul cu colaci, paus şi colivă şi se împarte la toată lumea dulciuri, colac, vin, sarmale, etc.

În concluzie, dacă această ceremonie nu înseamnă botez, este totuşi o reabilitare a conştiinţei celor care se fac vinovaţi de stingerea unei plămânde pâlpâiri de viaţă" Semnat ss. Pr. Victor Bobu — Bălineşti.

Recunoaşterea în concluzie a posibilităţii ca ceremonia ce a prezentat-o să nu însemneze „botez, este totuşi o reabilitare a celor vinovaţi ...", îi anulează preotului Victor Bobu toate argumentele invocate în susţinerea articolului publicat şi probează implicit eroarea sa că în acest scop nu poate uza de inovaţii neadmise de doctrina creştină ortodoxă.

Astfel prin botezarea copiilor avortaţi, pierduţi sau morţi nebotezaţi, acesta încalcă în primul rând dogma instituirii Sfintei Taine a Botezului de către Domnul Iisus Hristos prin cuvintele: „... mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (Mat. 28, 19—20 şi Mc. 16, 15—16); apoi încalcă obligativitatea Botezului rânduită de asemeni de către Mântuitorul Iisus Hristos prin cuvintele: „... de nu se va naşte cineva din apă şi din Duh nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu" (In. 3, 5). Din cuvintele citate ale Mântuitorului, se constată evident că El prevede aplicarea Sfintei Taine a Botezului — exclusiv numai celor vii, nu şi celor morţi, cum procedează condamnabil autorul articolului în cauză.

Acesta încalcă flagrant şi principiul canonic prin nerespectarea Canonului 18 Cartagina, an. 419, care hotărăşte: „Să nu se dea euharistia, nici botezul trupurilor morţilor ... Aşijderea s-a hotărât ca, hirotonindu-se episcopul, ori preotul, episcopul care-i hirotoneşte mai înainte să le pună în urechi cele hotărâte de sinoade, ca nu cumva lucrând împotriva hotărârilor sinodului să se căiască.

Tot aşa s-a hotărât să nu se dea euharistia trupurilor celor morţi. Căci s-a scris: „Luaţi, mâncaţi", dar trupurile morţilor nu pot nici lua, nici a mânca. Şi ca preoţii să nu boteze din neştiinţă pe cei ce au murit deja".

Comentatorul aceluiaşi Canon mai precizează că „obiceiul acesta s-a introdus la creştini de la montaniştii care botezau pe cei morţi" (Dr. Nicodim Milaş, „Canoanele Bisericii Ortodoxe", Vol. II, Partea I, tradus de Dr. Nicolae Popovici şi Uroş Convincici, pag. 171—173). Valabilitatea acestui Canon este recunoscută de Can. 83 Trulan şi alte canoane paralele.

Şi cărţile de drept bisericesc interzic botezarea celor morţi, prunci sau adulţi. Astfel „Dreptul Canonic Ortodox" de Arhid. prof. Dr. N. Floca din 1990, Vol. II, pag. 31 precizează că poate fi botezată „orice fiinţă umană în viaţă, fie copil, fie adolescent, fie persoană de orice vârstă şi sex" (Can. 2, 14 I ec.; 78 Trulan; 19, 46 Laodiceia, 110 Cartagina, iar la pag. 33 aminteşte „că în canoane se cuprinde şi o dispoziţie care interzise botezarea celor morţi (Can. 18 Cartagina)".

De asemeni din conţinutul învăţăturii la capitolul „Botezul" al canonistului Nicodim Milaş, rezultă evident că această Sfântă Taină se administrează numai celor vii („Dreptul Bisericesc Oriental", an. 1915, pag. 453—456).

Acelaşi adevăr îl exprimă şi „Liturgica Bisericii Ortodoxe" de Dr. Vasile Mitrofanovici, an. 1929 care la pag. 728—729 ne învaţă clar: „Nu se cuvine a boteza morţi, ci numai oameni vii şi anume prunci sau vârstnici... în Faptele Apostolilor se istoriseşte, că apostolii botezau familii întregi şi aşa dară nu numai vârstnici, ci şi prunci".

Respectând principiul dogmatic, canonic cât şi liturgic Pr. Prof. Ene Branişte în „Liturgica Specială" din 1985, la pag. 308 ne prezintă aceeaşi învăţătură scriind: „Pruncii născuţi morţi nu se botează, dar se dă mamelor canon de pocăinţă... este interzis de asemeni botezul copiilor morţi, fără să fie botezaţi".

O lucrare preţioasă de analiză competentă în cazul articolului redactat de pr. Victor Bobu şi publicat de Telegraful Român Nr. 19—22/1998 este cartea intitulată „Tradiţie şi înnoire în slujirea liturgică", publicată de Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula în 1996. În cuprinsul acesteia figurează şi subiectul: „Este corectă practica botezării copiilor avortaţi (lepădaţi?)" Aici ni se arată documentat că Sf. Taină a Botezului se oficiază numai persoanelor vii. „Aceasta nu se poate administra copiilor morţi... care au fost avortaţi... pe cale naturală sau şi mai grav, ... prin mijloacele ... specifice. A admite sau a încuraja o asemenea practică ar însemna o încălcare gravă a principiului dogmatic şi o inovaţie liturgică dintre cele mai condamnabile, care nu-şi poate găsi în nici un fel justificarea". (pag. 157).

În paginile 158—161 articolul menţionat aprofundează analiza începută, afirmând ferm că practica de a boteza copiii avortaţi în orice fel sau nebotezaţi, la 7 ianuarie, este o gravă inovaţie sau abatere liturgică, apreciată aproape ca un sacrilegiu; că de asemeni este chiar o bătaie de joc faţă de Taina Sfântului Botez; că fiind săvârşită în absenţa primitorului este o formulă magică fără nici un efect, lipsindu-l pe acesta de Mirungere şi de Sfânta Împărtăşanie. Totodată cere preoţilor să refuze pe credincioşii ce solicită un astfel de botez incorect, explicându-le că prin cele trei Taine credinciosul intră în creştinism.. Dacă acest obicei a devenit tradiţie, el trebuie înlăturat cu desăvârşire. Preotul ce săvârşeşte o astfel de ceremonie inventată este fur de cele sfinte. Nici o carte de slujbă bisericească sau teologică nu-l prevede, decât pedeapsa ce se dă părinţilor din a căror neglijenţă sau intenţie criminală s-a produs faptul condamnabil. Abaterea aceasta de a „boteza pe cei avortaţi este o încercare de sfinţire a unei crime, căci şi avortul fără de voie este socotit sau pedepsit tot o crimă, ca păcat al uciderii". „Nu ne este îngăduit să desconsiderăm şi să dispreţuim învăţăturile şi practicile bisericeşti corecte şi tradiţionale, inventând tot felul de rânduieli neconforme cu doctrina şi practica Bisericii.

Care va fi starea sufletelor copiilor avortaţi cu voie sau fără de voie sau ale celor născuţi morţi sau morţi nebotezaţi o ştie numai Dumnezeu sau, oricum, intră în planul iconomiei divine şi al dragostei Sale nemărginite". Este o greşeală a credincioşilor ce dau întâietate grijii de sufletul celor avortaţi, în loc să-şi îndrepte atenţia în primul rând pocăin-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. BORIS DUMĂNESCU
Galaţi

Învăţătură biblică despre prietenie

Intreagă Biblia ne oferă posibilitatea îmbogăţirii şi a bunei sporiri în credinţa vie creştinească, dar ne oferă şi preţioase învăţături necesare ordonării vieţii în mod bineplăcut lui Dumnezeu, potrivit voii lui preasfinte. Schiţând viaţa omenească în diversele ei referinţe, recomandă sfaturi pentru toate situaţiile şi referinţele ei. Sentinţele oferite mai ales de cărţile cu caracter didactic, exprimă înţelepciunea vieţii, raportată la variatele ei probleme. Preţioasele reguli de viaţă pe care le recomandă, arată mai ales ce trebuie să împlinească omul faţă de sine şi faţă de semenul său. În acest sens, Biblia oferă şi sfaturi, îndrumări şi pilde de sinceră şi adevărată prietenie dintre oameni. Recomandă ca în procesul de apreciere a oamenilor, să nu se caute doar la exterior, căci cu uşurinţă s-ar putea greşi. Noul Testament ne oferă modelul sublim de prietenie, desprins din viaţa şi activitatea Domnului Hristos, care şi-a exercitat puterea sa de înrâurire mai ales în viaţa sfinţilor Bisericii creştine.

Indeobşte, prin prietenie se înţelege sentimentul care leagă două persoane. De aci, rezultă înţelesul de a se împrieteni cu cineva, a avea sentimente prieteneşti şi deci a statornici legături de prietenie. Prieten sau amic este persoana la care ţinem şi — reciproc — ţine la noi. Adevărata prietenie nu se rezumă la manifestarea formală, declarativă, prin vorbe care — uneori — pot fi nesincere. Sentimentele de prietenie izvorăsc din concordanţa şi comunitatea de idei, temeluite prin reciproce sfaturi amicale şi servicii prieteneşti.

În elanul tineresc, se ajunge la câştigarea de prieteni. Nu e suficient însă să-i devii cuiva bun prieten; e necesar ca în mod statornic să-i rămâi prieten bun. La câştigarea de prieteni se ajunge cu inimă şi suflet de prieten, cu mână prietenească şi prin serviciu prietenesc. Cu atitudini şi vorbe aspre, nu-ţi câştigi prieteni. „Două pietri tari — zice Anton Pann — nu pot măcina împreună". Prin atitudine prietenească nu se ajunge doar la câştigare de prieten, ci — mai mult decât atât — la înjghebarea cercului de prieteni.

„Graiul dulce înmulţeşte prietenii..." (Eclesiastic 6, 4). Această sentinţă a fost redată de poporul nostru sub forma: „Vorba dulce mult aduce".

„Dacă îţi faci un prieten, pune-l la încercare şi nu te încrede de grabă în el". Sincera prietenie se dovedeşte prin fapte pe măsură. Aceasta este motivată — în continuare — „căci este câte unul prieten până la o vreme, dar nu rămâne astfel în ziua necazului tău. Şi este prieten care se întoarce în duşman..." (Eclesiastic 6, 6—8). Înţelepciunea poporului nostru confirmă necesitatea acestei testări, prin dictonul: „Aurul în foc se lămureşte". Această lămurire are loc nu numai faţă de argint, metal nobil ca şi aurul, ci şi faţă de alte metale. „Şi mai este prieten, tovarăş de masă care nu va rămânea lângă tine în ziua când vei fi nenorocit... Dacă vei ajunge la fund, el va fi potrivnicul tău şi de la faţa ta se va ascunde" (Eclesiastic 6, 9—11). În astfel de cazuri, se potriveşte dictonul: „Prietenul bun la nevoie se cunoaşte". Reliefând numai reversul pozitiv al celor de mai sus, străbunii latini au afirmat de veacuri: „Dum felix eris, multos numerabis amicos" (Cât timp vei fi fericit, vei număra mulţi prieteni).

„Depărtează-te de duşmanii tăi şi fii cu pază faţă de prietenii tăi" (Eclesiastic 6, 12). Poporul nostru dreptcredincios s-a călăuzit mereu după glasul Scripturii; aceasta o dovedeşte şi sentinţa: „Păzeşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă apăr eu". Într-adevăr duşmanul se face cunoscut prin atitudinea, conduita şi faptele sale. În schimb, prietenul nesincer se poate deghiza sub masca prieteniei, spre a nu i se descoperi falsitatea.

În continuare, Eclesiasticul (6, 13—16), exprimă elogii la adresa prietenului credincios, a cărui valoare este inestimabilă, considerat a fi leacul vieţii. Durabilitatea legăturii de prietenie cu acesta este o calitate specifică celor ce se tem de Domnul, care după inima lor cucernică şi-au ales prietenii.

Eclesiasticul (22, 18—21), face distincţie între conduita prietenului nerod şi a prietenului înţelept. „Chiar când ai scos sabia împotriva unui prieten, nu te desnădăjdui, căci întoarcerea este cu putinţă... Rămâi credincios prietenului tău, în sărăcia lui, ca să te bucuri împreună cu el, când va da de belşug".

Aceeaşi „Înţelepciune a lui Isus, fiul lui Sirah" îl fericeşte pe cel ce a găsit un prieten credincios şi apreciază dragostea dintre prieteni, categorisind-o alături de unirea dintre fraţi şi de înţelepciunea cu care soţii — bărbatul şi femeia sa — se îngăduie unul cu altul. „Adevăratul prieten se luptă cu duşmanul şi pune mâna pe scut, în faţa potrivnicului" (Eclesiastic 37, 5).

Cu orice inimă am fi primiţi de prietenul adevărat şi credincios, nu se cuvine a abuza de solicitudinea şi de bunăvoinţa lui. În acest sens, se recomandă: „Calcă rar în casa prietenului tău, ca nu cumva să se satură de tine şi să te urască" (Proverbele lui Solomon 25, 17).

Cărţile lui Samuil ne oferă prietenia aleasă ce s-a legat între David şi Ionatan, fiul regelui Saul. Asistând la convorbirea dintre David şi Saul, sufletul lui Ionatan s-a lipit de sufletul lui David şi „a legat legământ de prietenie cu David, căci îl iubea ca pe sine însuşi" (I Sam. 18, 3). Ca dovadă a prieteniei, Ionatan i-a dăruit lui David mantia sa, zaua sa, sabia sa, arcul şi brâul său. Când din invidie, Saul a căutat să-i ridice viaţa lui David, Ionatan l-a vorbit de bine pe David. Tot Ionatan l-a sfătuit pe David să stea ascuns, în loc dosit, din calea furiei lui Saul. Ca dovadă a sublimelor sale simţăminte, David s-a întristat amarnic la vestea morţii lui Saul şi a lui Ionatan. I-a jelit pe amândoi. Iată, cum l-a plâns pe Ionatan: „Jale grea este în mine, după tine, frate-meu Ionatane! Căci mult mi-ai fost tu drag" (II Sam. 1, 26). Ca mărturie a sincerei prietenii, David şi-a arătat bunătatea sa faţă de Mefiboşet, fiul lui Ionatan, olog de ambele picioare.

Elifaz, Bildad şi Tofar, auzind de nenorocirea care a dat peste Iov, prietenul lor, împreună s-au înţeles să vină, să-l plângă şi să-l îmbărbăteze. Din depărtare văzându-l — de nerecunoscut — toţi trei şi-au înălţat glasurile lor şi au plâns de jale, sfâşiindu-şi veşmintele lor, şi deasupra capetelor lor au aruncat cu pulbere spre cer. E drept, că din „neştiinţă au pus pronia cerească sub obroc" (Iov 42, 3), întristând pe nedrept sufletul lui Iov. În nefericirea lui Iov, ei au văzut pedeapsa dumnezeiască, pentru păcatele lui. Sunt însă şi suferinţe care vin asupra omului, pe care el nu le poate înţelege. Ca urmare, Dumnezeu i-a osândit pe aceşti prieteni ai lui Iov.

Trăind în Nazaret, până la vârsta de 30 de ani, Iisus îşi va fi legat prietenii cu cei de o seamă cu el, fără însă a fi vorba de legături strânse, de gânduri şi preocupări, în care să-i împărtăşeşti prietenului păsurile, credinţa, îndoiala, speranţa, desvăluindu-ţi sufletul întreg. Vieţuind apoi printre străini, între oameni de tot felul, s-a simţit nevoia de prieteni apropiaţi şi statornici, care să-i cunoască gândurile şi care să-l întrebe cu încredere asupra stărilor de lucruri, ori de câte ori ar fi fost nelămuriţi. Prietenii pe care şi i-a ales Iisus, au fost apostolii. Pe aceştia i-a recrutat din lumea celor sărmani. Ei aveau să-i fie apropiaţi şi nedespărţiţi de El, în căile propovăduirii sfinte. Prieteni fideli ai lui Iisus, apostolii aveau să păstreze cu credincioşie învăţătura propovăduită oamenilor şi — la rândul lor — să-i înveţe şi ei pe oameni.

De câtă cinste s-a putut bucura Lazăr din Betania, fratele Martei şi Mariei, considerat fiind ca prieten al lui Iisus şi al apostolilor. Ori de câte ori se afla prin împrejurimi şi în drum spre Ierusalim, Iisus poposea bucuros în Betania (cale de o jumătate de oră până la Ierusalim) la prietenul său Lazăr. Aici era primit cu inimă deschisă, aşa precum o fac oamenii simpli, oferind clipe de curată bucurie. Zăbovind prin partea locului, le-a zis Iisus apostolilor săi: „Prietenul nostru Lazăr a adormit; mă duc să-l deştept" (Ioan 11, 11). La patru zile, după ce Lazăr era mort şi îngropat, s-a apropiat Iisus de Betania. Dând faţă cu surorile lui Lazăr, Iisus era mişcat de durerea ce le copleşise şi — împreună cu ele — pe toţi cei de faţă. Iisus a vărsat atunci lacrimi, s-a zguduit în duhul său şi s-a turburat pentru moartea prietenului său. Aceasta i-a determinat pe Iudeii ce veniseră la mormânt, să spună despre Iisus: „Iată cât de mult îl iubea pe Lazăr" (Ioan 11, 36); Pentru acest prieten al său a săvârşit Iisus marea minune a învierii din morţi, arătând lumii că El este trimis al Părintelui ceresc.

Iosif din Arimateia, ucenic al lui Iisus, în taină i-a cerut învoire lui Pilat, să ridice trupul lui Iisus de pe cruce şi Pilat i-a dat voie. A venit apoi Iosif, împreună cu Nicodim, care a adus amestecate smirnă şi aloe, ca la o sută de litre. Au luat trupul lui Iisus, l-au înfăşurat în pânze de in, odată cu miresme şi l-au îngropat, în grădină, într-un mormânt nou, în care nu fusese nimeni îngropat (Ioan 19, 38—42).

Intrebarea legitimă pe care şi-a pus-o Gala Galaction în schiţa sa „Grădina lui Iosif din Arimateia", este aceasta: „La ce ar fi folosit faptul că mormântul era aproape de locul răstignirii, dacă n-ar fi aparţinut unuia dintre prietenii lui Iisus?" Fără doar şi poate, Iosif din Arimateia a fost prieten al lui Iisus.

Învăţătura biblică a rodit bogat în sufletele alese ale Bisericii lui Hristos. Învăţătura despre prietenie a încolţit, din spiritul moralei creştine, pe temeiul iubirii aproapelui. Istoria Bisericii creştine din veacul său de aur — veacul al IV-lea — ne oferă celebra prietenie ce s-a închegat, din anii şcolarităţii, între sfinţii părinţi: Vasile cel Mare şi Grigore de Nazianz, prietenie ce s-a vădit în mod statornic, în tot decursul vieţii lor. Cu ocazia sărbătoririi lor, Biserica pune în faţa credincioşilor viaţa şi activitatea lor: a sf. Vasile la 1 ianuarie şi a sf. Grigorie la 25 ianuarie, iar a amândurora, împreună cu a sf. Ioan Hrisostom, la 30 ianuarie.

Este firesc să ne întrebăm asupra mobilului care a condus la asocierea într-o astfel de prietenie. Ambii s-au născut din părinţi evlavioşi, binecredincioşi. Mamele lor au fost creştine pioase — atât Nona, mama sf. Grigore, cât şi Emilia, mama sf. Vasile şi mai ales Macrina, bunica acestuia din urmă — de la care, din pruncie au dobândit aleasă educaţie creştină. Şi unul şi altul au învăţat tot ce se putea învăţa de la filozofii şi retorii acelui timp, din Cezareia Capadociei, apoi — sf. Vasile în Constantinopol, iar sf. Grigore în Alexandria şi — în sfârşit — ambii în Atena. Afinitatea dintre ei a condus la legarea prieteniei strânse, vieţuind ca într-o fericită simbioză: în două trupuri distincte, dar într-un singur suflet. În timpul şcolarităţii la Atena, n-au cunoscut alte căi în afară de calea bisericii şi calea şcolii. Cu vederi şi predilecţie pentru aceleaşi îndeletniciri, cu studiul şi cu asceza, împreună s-au retras în mânăstirea organizată de sf. Vasile, într-o pustie din Pont. În solitudinea acestei mânăstiri, într-o armonioasă colaborare au studiat diligent scrierile lui Origen. Rodul muncii lor a fost culegerea pe care împreună au elaborat-o, intitulată „Filocalia", în traducere liberă: Ceea ce este (bine şi) frumos. Chiar dacă au fost solicitaţi să intre în desfăşurarea misiunii de preot şi apoi ca ierarhi ai Bisericii, cu plăcere au revenit în ambianţă de linişte şi armonie. Impreună au depus strădanii fructuoase, pentru apărarea Ortodoxiei faţă de arianism şi faţă de pnevmatomahi. Prietenia dintre aceşti doi Sf. Părinţi ai Bisericii a promovat multe realizări valoroase, de aleasă şi rară frumuseţe. Dintre acestea sf. Vasile cel Mare a lăsat Cuvântările despre cele şase zile ale Facerii (Hexaimeron), iar sf. Grigore de Nazianz (Teologul) cele cinci Omilii privitoare la dogma despre Dumnezeu Cuvântul. Opera ambilor Sf. Părinţi constituie stâlpi de sprijin ai Ortodoxiei şi vieţii creştine îndeobşte, sub diferitele ei aspecte.

S-au închegat relaţii de prietenie, între mari personalităţi, de valoare universală, cum au fost între: Eminescu şi Slavici, Eminescu şi Creangă, Schiller şi Goethe, Enescu şi Menuhin. Nu greşim dacă spunem, că din punct de vedere etic, aceste prietenii au izvorât din spirit umanitar. Ar fi interesant de ştiut dacă la închegarea lor, vreuna dintre acestea patru s-a bucurat şi de căldura dragostei faţă de aproapele, lăsată Bisericii de Domnul Hristos.

Prof. PETRU DUMITREASA

Bucuria ca stare existenţială

Fiinţa umană şi întreaga făptură nu vine din neant şi nu se îndreaptă spre neant, întreaga existenţă fiind lucrare a lui Dumnezeu.

Scopul existenţei umane nu se poate împlini decât în comuniune cu Dumnezeu. Putem afirma potrivit învăţăturii Sfântului Maxim Mărturisitorul deplina raţionalitate a existenţei, a lumii în genere.

Raţiunile lucrurilor, fenomenelor care există toate trebuie să-l ajute pe om în vederea împlinirii propriei lui raţiuni existenţiale.

Scopul pentru care Dumnezeu l-a creat pe om este dobândirea unei vieţi fericite prin comuniunea cu el. Bucuria este astfel un element existenţial, o vocaţie a ontologicului uman.

Respectarea poruncii din Eden (Facere II, 17) viza tocmai desăvârşirea existenţei umane întru bucuria deplină a părtăşiei la dumnezeiasca fire, (II Petru I, 4). Căderea lui Adam nu a însemnat altceva decât zădărnicirea planului lui Dumnezeu, ca existenţa umană să fie cât mai curând o existenţă fericită. Raţiunea, voinţa umană au slăbit începând să creadă că adevărata fericire constă într-o viaţă cât mai împlinită aici, în planul imanenţei, nesocotind deplina împlinire a bucuriei existenţiale care se va realiza în Împărăţia lui Dumnezeu.

Dumnezeu nu a creat un uman apatic, ci unul capabil să se bucure de dinamismul generat de comuniunea cu El.

Este interesant de privit faptul întrupării Mântuitorului şi din unghiul restaurării deplinei bucurii existenţiale.

Creştinii primelor veacuri experiau bucuria creştină într-un mod extraordinar, adunaţi fiind în jurul Sfintei Euharistii.

Ei ştiau cel mai bine că omul nu este atât de mult o fiinţă raţională, cât una euharistică (Kallisttos Ware).

Bucuria ca stare existenţială e prezentă şi în scrierile Vechiului Testament, proorocul David — atât de mult se bucura de frumuseţea lumii, de propria-i existenţă încât îndemna întreaga făptură să-L slăvească pe Dumnezeu: putem vorbi deci de o doxologie cosmică.

Că Mântuitorul îşi doreşte existenţa unei lumi fericite rezultă şi din faptul rostirii Fericirilor (Matei V: 3—12), pe care le-am putea numi un cod de cerinţe necesare existenţei fericite.

Adeseori Mântuitorul îşi îndemna ascultătorii: „Bucuraţi-vă!"

Sfântul Apostol Pavel ne arată şi el că adevărata bucurie se întemeiază pe credinţa în Dumnezeu: „Bucuraţi-vă pururea întru Domnul" (Filipeni, IV, 4).

Conţinutul fericirii este mulţumirea sufletească, liniştea inimii, pacea conştiinţei, obţinute prin comuniunea cu Sfânta Treime.

Uşa fericirii nu este alta decât Hristos Care a spus despre Sine: „Eu sunt uşa oilor" (Ioan X, 7). Că dobândirea fericirii constă în făptuirea virtuţilor ne-o arată Mântuitorul şi atunci când spune: „Mai fericit este a da decât a lua" (Fapte XX, 35).

Nu poate ajunge cineva la experierea deplinei bucurii existenţiale în Împărăţia lui Dumnezeu, dacă aceasta nu este începută din cursul vieţii.

Cel ce se bucură de Domnul în viaţa aceasta va intra în Împărăţia lui Dumnezeu întru bucuria Domnului său (Matei XXV, 21).

Asumarea jertfei de către Hristos, Învierea Sa dau posibilitatea omului liber să se împărtăşească de bucuria vieţii dumnezeieşti. Starea de deplină bucurie este starea omului îndumnezeit, a celui ce s-a deprins cu nepătimirea.

Există o bucurie a păstorului atunci când vede că cele propovăduite sunt împlinite, aşa cum arată şi Sfântul Clement Romanul în Epistola I către Corinteni, atunci când spune: „Bucurie şi veselie ne veţi face dacă veţi asculta de cele scrise de noi prin Sfântul Duh".

Bucuria vieţii creştine e împărtăşire de „bucuria cea neprihănită care este în Iisus Hristos", potrivit Sfântului Ignatie al Antiohiei (Epistola către Magnezieni).

Sfântul Clement Alexandrinul în lucrarea sa Stromata, ne spune că fundamentul nepătimirii prin care ajungem la trăirea bucuriei existenţiale este înfrânarea, stăpânirea trupului.

Există o bucurie a credinciosului ca fiu al Bisericii pentru Hristos-Mirele, potrivit Sfântul Grigore de Nissa: „Fecioara (credinciosul) se grăbeşte să se bucure de harul frumuseţii Celui dorit" (Tâlcuire la Cântarea Cântărilor).

Bucuria sufletească este un dar al Sfântului Duh. Acest lucru îl arată şi Sfântul Simeon, Noul Teolog când I se adresează spunându-I: „Vino bucuria mea, slava mea, desfătarea mea veşnică".

Dinamismul existenţei creştine este atât de intens încât se afirmă clar faptul că bucuria existenţei constă în a fi în Hristos: „Ar fi mai bine pentru mine să nu fiu deloc decât să fiu fără Hristos" (Fericitul Augustin).

Părintele Nicolae Steinhardt îşi afirma admiraţia într-una din predicile sale pentru Sfântul Serafim de Sarov, deoarece ştia să se bucure de viaţă.

El se adresa fiecăruia cu salutul: „Bucuria mea, Hristos, a Înviat!".

Din păcate şi în ziua de astăzi sunt oameni care cred că după moarte nu mai există nimic, fiind adepţii unui fatalism exacerbat.

Noi creştinii trebuie să înţelegem moartea în virtutea biruinţei asupra ei a lui Hristos.

Un ilustru mitropolit are o predică intitulată semnificativ: „Vrei să înţelegi ce e moartea? Înţelege întâi ce e viaţa!"

Nimic nu defineşte mai bine ortodoxia ca bucuria împărtăşirii de o existenţă fericită. Biserica ne aşteaptă pe toţi să-i deschidem uşa şi să intrăm în Împărăţia Bucuriei, şi Doamne, cât e de bine...

ŞTEFAN TOMA

Răspuns

(Urmare din pag. a 2-a)

ţei şi iertării păcatului celor vinovaţi prin spovedanie şi îndeplinirea epitimiei. „Rugăciunea când leapădă femeia" nu iartă şi păcatul, ci-i dă dreptul mamei să intre în biserică. Cu toate că păcatul se iartă prin spovedania făcută cu căinţă şi angajament de a nu fi repetat cât şi împlinirea epitimiei, este necesar „să ne însoţească şi părerea de rău toată viaţa". Denumeşte apoi mai multe fapte de caritate creştină, cu intenţia „de a fi o uşurare de păcatele săvârşite".

În concluzie repetă afirmaţia, că „practica botezării copiilor avortaţi cu voie sau fără de voie şi morţi nebotezaţi este o inovaţie liturgică neîngăduită de Biserică şi care nu trebuie practicată sau încurajată în nici un fel" (pag. 161).

Din cele expuse până aici — inclusiv parafrazarea studiului aceleiaşi teme de către Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula — Prodecanul Facultăţii de Teologie Bucureşti — rezultă evident că botezarea trupurilor morţilor este interzisă de doctrina Bisericii Ortodoxe.

Despre starea viitoare a acestor prunci morţi nebotezaţi, avortaţi, ori pierduţi, Sfântul Părinte Grigore Teologul scrie următoarele: „Aceştia nu vor fi slăviţi, nici pedepsiţi de dreptul Judecător, ca unii care, deşi n-au fost botezaţi, ei nu sunt răi, ci mai mult au suferit (ca victime), decât au făptuit din voinţa lor. Căci nu fiecare dintre cei nevrednici de pedeapsă, sunt vrednici deja de cinste, după cum nu fiecare din cei nevrednici de cinste, sunt vrednici deja de pedeapsă (Cuvântul 40 la Taina Sfântului Botez de Sf. Părinte Grigore Teologul).

De asemeni în lucrarea „Simbolica" a dogmaticului Hr. Andruţos, la pag. 262 — în subsidiar — se afirmă: „Sfinţii Părinţi Teodoret, Atanasie cel Mare şi Sfântul Grigore Teologul, socotesc că pruncii morţi nebotezaţi, „nu vor fi osândiţi, dar nu vor fi nici slăviţi".

La aceeaşi pagină se arată că şi Patriarhul de Constantinopol împreună cu Sinodul său s-a pronunţat că, în adevăr, „copiii nebotezaţi nu vor fi osândiţi aşa cum, „drept şi în acord (este) cu învăţătura Părinţilor". „Apoi, a formulat mai clar cele privitoare la aceşti copii în felul următor: „copiii care mor nebotezaţi, cu toate că nu sunt osândiţi, întrucât sunt curaţi de păcatul cu voinţă, totuşi nu sunt vrednici de împărăţia cerească, deoarece n-au fost curăţiţi, prin baia dumnezeiască, de întinăciunea păcatului strămoşesc şi n-au dobândit renaşterea spirituală. Căci zice Scriptura, dacă nu se naşte cineva din apă şi din Duh, nu va intra în împărăţia cerurilor".

Învăţătura Sfântului Părinte Grigore Teologul cât şi a celorlalţi Sfinţi Părinţi citaţi că Dumnezeu nu osândeşte pruncii nebotezaţi, anulează toate argumentele invocate de pr. Victor Bobu în susţinerea articolului publicat de Telegraful Român, întrucât n-are temei dogmatic, canonic şi nici liturgic — cum rezultă din toate documentările expuse până aici.

Denia Canonului Mare — Luni sau Miercuri?

1. „Mărturisirea comună a învăţăturii apostolilor, trăirea plenară a vieţii de comuniune — koinonia, împărtăşirea din acelaşi Potir, rugăciuni pentru „unirea tuturor" (FAp. 2, 42) formează o simfonie în care se exprimă identitatea şi integritatea Bisericii".[1]

2. De aceea, „rugăciunea în Biserică îşi are obârşia în totalitatea Adevărului şi culminează în el... ea armonizează sufletul şi îl împinge spre o conversaţie directă şi intimă... ea cere, de asemenea, şi rugăciunea spontană, personală, prin care sufletul cântă şi vorbeşte liber cu Domnul său".[2] În acest fel, „cultul ortodox este o rugăciune a comunităţii credincioşilor, uniţi într-un cuget, în duhul păcii, al iubirii fraterne şi al solidarităţii sau comunităţii de credinţă ... şi îmbrăţişează în sfera ei toată lumea şi întreaga natură, asupra căreia vrea să reverse harul lui Dumnezeu".[3] Viaţa de neîncetată rugăciune (I Tes. 5, 17) a creştinilor devine astfel o comuniune deplină cu Dumnezeu şi unii cu alţii, şi o armonie cu întreaga creaţie, ceea ce se vădeşte în rânduiala sfintelor slujbe: cele şapte Laude se succed lin pentru a culmina în Sfânta Liturghie în fiecare zi, îmbinând ciclul pascal (Octoih, Triod sau Penticostar) cu cel lunar (Mineiele), după o „învăţătură de tipic" riguros şi clar exprimată.

3. Această frumuseţe transfiguratoare a rugăciunii ortodoxe sporeşte în anul acesta printr-o rânduială specifică: atât „învăţătura de tipic" pe care o aflăm în Triod (ed. a VIII-a, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1986, p. 698—699) şi în Mineiul pe Martie (ed. a cincea, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1977, p. 299—300, la punctul n), cât şi „Rânduiala citirii Psaltirii" (Psaltirea, ed. a şaptea, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1990, p. 11—12) arată că „de se va întâmpla să cadă Praznicul Buneivestiri în Joia săptămânii a 5-a a Postului Mare, atunci slujba Canonului cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul se **mută mai înainte şi anume marţi în aceeaşi săptămână, adică slujba Canonului Mare se săvârşeşte ca denie luni seara spre marţi**" (ibid. p. 12).

4. Cum Bunavestire cade, în anul acesta, în joia Canonului, iată rânduiala slujbelor pe care ni le propune Biserica:

LUNI, 22 martie — seara: Denia Canonului Mare;

MIERCURI, 24 martie — dimineaţa: Utrenia, Ceasurile, Obednita, Vecernia prazniculuiBuneivestiri unită cu Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite; seara: Pavecernita mare cu Litia praznicului[4];

JOI, 25 martie — dimineaţa: Utrenia, toată după Minei, cu doxologie mică; Vecernia zilei de 26 martie, unită cu Sf. Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur; seara: Pavecernita mică;

VINERI, 26 martie, Odovania — dimineaţa: Utrenia, Vecernia Sâmbetei Acatistului, unită cu Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite; seara: Denia Acatistului Buneivestiri.

D.P., cântăreţ bisericesc

---

1. Pr. asist. Nicolae Moşoiu, **„Sobornicitatea deschisă" ca tipologie ecumenică...** în „Revista Teologică" Nr. 4/1997, p. 88.

2. Paul Evdokimov, **Rugăciunea în Biserica de Răsărit**, ed. Polirom, Iaşi, 1996, p. 39—41.

3. Pr. Prof. Dr. Ene Braniste, **Liturgica generală**, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1985, p. 96—98.

4. Variantă: MIERCURI seara: Vecernia prazniculuicu Litie, dacă nu s-a slujit de dimineaţă sau Priveghere, adică Pavecernita mare cu Litia, unită cu Utrenia praznicului, în care caz JOI se citesc Ceasurile sau Acatistul înaintea Vecerniei unite cu Sf. Liturghie. Să ne amintim că este singura dată când Sf. Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur, pentru bucuria Buneivestiri („Astăzi este începutul mântuirii noastre" — tropar), se slujeşte unită cu Vecernia!

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit ANTONIE, P.S. VISARION RĂŞINĂREANU a săvârşit următoarele:

- 7 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Nicolae" din Nou, prot. Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură. Ierod. Nicon Sturza a fost hirotonit întru preot pe seama mânăstirii Jina, jud. Sibiu.
- 9 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite în Catedrală.
- 10 MARTIE a.c. — P.S. Sa a vizitat canonic Mânăstirea Sf. Treime" Orlat, bisericile parohiale din Sângătin, prot. Sălişte, biserica Brata din Sălişte, precum şi biserica din Apoldul de Jos.
- 11 MARTIE a.c. — P.S. Sa s-a întâlnit la Braşov cu elevii şi profesorii Seminarului Teologic Ortodox din Braşov, analizând rezultatele la învăţătură şi purtare ale elevilor seminarişti. A vizitat şantierele de construcţii ale noilor biserici din Prejmer şi Braşov Triaj, precum şi biserica parohială din Vama Buzăului, prot. Braşov.
- 12 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite în Catedrala din Sibiu.
  — Seara slujeşte Pavecerniţa Mică şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- 14 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Arhangheli" din Şura Mică, prot. Sibiu, rostind un bogat cuvânt de învăţătură legat de Sf. Cruce. P.C. Preot paroh Ilie Fleşer a fost hirotesit întru sachelar.
  — A cercetat biserica parohială d n Rusciori.
  — Seara ia parte la Vecernie în Catedrală.
- 15 MARTIE a.c. — P.S. Sa a luat parte la lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
  — A săvârşit slujba înmormântării credincioasei Varvara Rotaru din Tălmăcel, rostind cuvânt de învăţătură.
- 18 MARTIE a.c. — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite în Catedrală.
  — Seara slujeşte în sobor taina Sf. Maslu de obşte în biserica Sf. Arhangheli — Blumăna din Braşov, rostind un bogat cuvânt de învăţătură creştinească.
- 20 MARTIE a.c. — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie arhierească în biserica schitului de maici din Sibiel, prot. Sălişte.
  — Seara slujeşte Vecernia arhierească în Catedrală.
- 21 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Înălţarea Domnului", cartierul Hipodrom-Sibiu (P.C. Pr. paroh Achim Băcilă), rostind cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a duminicii a IV-a din Post, precum şi slujba de sfinţire a două clopote la viitoarea biserică aflată în construcţie. P.C. pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, a rostit un cuvânt legat de istoricul şi semnificaţia clopotelor în tradiţia ortodoxă. În aceeaşi zi dimineaţa P.S. Sa a vizitat noua capelă din str. Constituţiei (Pr. paroh Ion Lupescu) şi biserica din Lazaret III (Pr. paroh Vasile Mihoc), în ambele locuri rostind cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi.
  — Seara slujeşte Vecernia în Catedrală.
- 23 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Pavecerniţa Mare în Catedrală, iar apoi a luat parte în Aula Facultăţii de Teologie la Conferinţa P.C. Pr. prof. Irimie Marga, cu tema: „Ispita falsei spiritualităţi" în cadrul „Zilelor spiritualităţii româneşti".
- 24 MARTIE a.c. — P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite în Catedrală.
  — Seara slujeşte în sobor Denia Canonului Celui Mare în Catedrală.
  — A primit vizita Exc. Sale Valerii Fiodorovici Keneaikin — ambasadorul Federaţiei Ruse la Bucureşti, aflat în vizită la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.
- 25 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit dumnezeiasca Liturghie arhierească în biserica „Buna Vestire" din Braşov (pr. parohi Mihai Manolache şi Adrian Boghici), cu prilejul zilei hramului, rostind cuvânt de învăţătură creştinească. La vremea potrivită tânărul teolog Suciu Sorin Daniel a fost hirotonit întru diacon. A cercetat canonic biserica „Sf. Ştefan" din parohia Feldioara, prot. Făgăraş.
  — Seara participă la Pavecerniţa Mare în Catedrală şi rosteşte un cuvânt duhovnicesc legat de praznicul Bunei-Vestiri încheind astfel „Zilele spiritualităţii româneşti", organizate de ASCOR Sibiu.
- 26 MARTIE a.c. — P.S. Sa a slujit Liturghia darurilor mai înainte sfinţite în Catedrală.
  — Seara slujeşte în sobor Denia Acatistului Maicii Domnului în Catedrală.
- 27 MARTIE a.c. — P.S. Sa a vizitat canonic biserica „Sf. Nicolae" din Hamba şi biserica „Sf. Arhangheli" din Şoala, jud. Sibiu.
  — Seara săvârşeşte Vecernia arhierească în Catedrală.
- 28 MARTIE a.c. — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Treime" din Răşinari, rostind cuvânt de învăţătură. P.C. diacon Suciu Sorin Daniel a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Şinca Nouă, prot. Făgăraş, iar teologul Potlogea Ioan întru diacon. A sfinţit un nou clopot pentru aceeaşi biserică.
  — A cercetat şi biserica „Sf. Ilie" din aceeaşi localitate, aflată în şantier de pictură.

Diacon AVRAM VASILE

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- 6 MARTIE 1999 — A primit pe dl. Dragoş Şeuleanu, secretar general al Radiodifuziunii Române şi pe d-na Carmen Dimitriu de la aceeaşi instituţie din Bucureşti.
  — A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, şi exarh al mânăstirilor.
- 9 Martie 1999 — A primit la Reşedinţa Mitropolitană o delegaţie alcătuită din dl. av. Dorin Suciu, decanul Baroului de avocaţi Sibiu, membru al Adunării Eparhiale, dl. Constantin Moraru, şi dl. ing. Carabulea Ioan, în legătură cu probleme patrimoniale şi administrativ-gospodăreşti.
  — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
- 10 MARTIE 1999 — A primit pe dl. Ioan Ion Diaconu şi pe dl. Gheorghe Vlădescu, redactori la Societatea Română de Radiodifuziune, cărora le-a acordat un interviu pentru postul „Radio România Cultural" intitulat „Scriitori la microfon".
- 16 MARTIE 1999 — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
- 17 MARTIE 1999 — A făcut o vizită la lucrările de construcţie şi şantierul bisericilor din cartierul „Strand" şi „Valea Aurie" din Sibiu.
- 25 MARTIE 1999 — A primit pe P.C. Arhim. Ioan Iovan de la Mânăstirea Recea, judeţ Mureş şi pe P.C. Prof. dr. Ilie Moldovan.
- 28 MARTIE 1999 — A primit pe Ierod. Nichifor Stancu, în legătură cu încetarea activităţii la Arhiepiscopia Sibiului.
- 30 MARTIE 1999 — A primit pe P.C. pr. Luca Dănilă, protopopul Sibiului, şi pe Arhid. Dumitru Luca, de la Parohia Sibiu — Calea Poplăcii.
- 31 MARTIE 1999 — A primit la Reşedinţa Mitropolitană pe pr. prof. dr. Nicolae Dura, parohul bisericii ortodoxe de la Viena aflat în trecere prin Sibiu.

Pr. VALENTIN SICOE
Secretar eparhial

Sfântul Ioan Scărarul — „Podoaba cea frumoasă a lumii"

Este un lucru evident pentru toţi că existenţa umană din toate timpurile şi-a desfăşurat cursul ei, marcată fiind de anumite modele existenţiale bune sau mai puţin bune.

Pentru creştinii de pretutindeni modelul suprem de vieţuire îl constituie Hristos. Existenţa creştinilor care L-au urmat pe Hristos cu tot dinamismul fiinţei lor, a dus la apariţia şi a altor modele existenţiale, a sfinţilor, ca cei prin care este străveziu Hristos.

Un astfel de model pilduitor ni-l aduce Biserica ca un exemplu în această duminică, a IV-a a Postului Mare, ca prin învăţăturile sale, prin exemplul vieţii sale să înaintăm pe scara desăvârşirii creştine spre zorii Învierii.

Sfântul Ioan Scărarul, numit într-o stihiră din Triod „pe pământ înger şi în ceruri om al lui Dumnezeu", s-a născut în anul 525 în vremea Împăratului Iustinian, de origine fiind palestinian. I se mai spune şi Sfântul Ioan Climax sau Scolasticul, deoarece avea o temeinică pregătire intelectuală. La vârsta de 16 ani, în timpul stareţului Martirie, intră în Mânăstirea Sfânta Ecaterina de pe Muntele Sinai, ajungând ca la numai 20 de ani să fie considerat părintele întregii obşti. După ce petrece 40 de ani ca anahoret, acceptă egumenia mânăstirii din ascultare.

El a fost sfătuitorul inspirat de Dumnezeu al vremii sale, care îi îndemna pe toţi cei care-l căutau, deopotrivă monahi şi mireni spunând: „iubiţi pe Dumnezeu şi veţi afla har veşnic". Nu-i respingea pe cei care veneau la el, din motive de „ascеză", bine ştiind că a privi fără să iubeşti înseamnă a privi în întuneric.

El a rămas în conştiinţa posterităţii prin lucrarea sa, intitulată „Scara raiului", în care ilustrează ascensiunea spirituală a omului spre Dumnezeu prin cele 30 de trepte.

Tema scării a existat înainte de Sfântul Ioan Scărarul: mucenicia era văzută ca urcarea unei scări ce duce de la pământ spre cer, Sfânta Perpetua înaintea martiriului ei chiar a avut viziunea „scării", apoi Maica Domnului era numită de cântări „scară cerească", Părinţii capadocieni de asemenea au utilizat această temă a scării, ea nefiind străină nici de textul Sfintei Scripturi.

Această lucrare nu-i priveşte numai pe monahi, ci întreaga existenţă creştină aflată în avântul ei spre desăvârşire. Sfântul Ioan Gură de Aur ne atrage atenţia că atât mirenii, cât şi monahii, avem de atins aceleaşi ţinte.

Lăsând posterităţii această lucrare, Sfântul Ioan Scărarul ne dovedeşte a fi ştiut faptul că monahismul adevărat are ca scop nu numai „să se unească cu Sfânta Treime, dar să şi o exprime" (Sfântul Maxim Mărturisitorul), dându-ne astfel posibilitatea de-a fi contemporani cu sfaturile sale.

Putem vorbi de o teologie a Scării. Ea are în vedere cunoaşterea lui Dumnezeu, se vorbeşte despre primirea luminii dumnezeieşti, despre teologia apofatică — faptul că cunoaşterea lui Dumnezeu stă în afara limitelor raţionalului.

Pentru profesorul Ioan Gh. Savin, Sfântul Ioan Scărarul este pentru teologia ascetică, ceea ce este Sfântul Dionisie Pseudo-Areopagitul pentru teologia mistică.

John Meyendorff remarca faptul că potrivit operei sale, creştinul este chemat să concretizeze în sine realitatea obiectivă a lui Hristos cel transfigurat.

La români „Scara" a circulat de timpuriu ca manuscris, fiind ulterior tipărită. Mitropolitul Varlaam o traduce în prima jumătate a secolului al XVII-lea, o ediţie îmbunătăţită scoate şi Mitropolitul Veniamin Costache în 1814. O traducere mai recentă este aceea a Părintelui Dumitru Stăniloae (Filocalia vol. IX), precum şi a I.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu (publicată în 1994).

Pentru Mitropolitul Banatului, Scara rezumă întreaga spiritualitate patristică de până atunci, şi nu numai că o rezumă, ci o şi sistematizează, ba mai mult, o pune sub semnul unui simbol foarte sugestiv, acela al „scării".

E un lucru extraordinar faptul că imaginea scării a pătruns extrem de adânc în cultura română — Constantin Brâncuşi a sculptat „Coloana infinitului" în 30 de trepte, inspirat fiind de lucrarea Sfântului Ioan Scărarul.

Pentru noi, cei care am străbătut calea Postului Mare, şi ne aflăm în lumina Învierii, amintirea acestui atlet al lui Hristos este menită să ne susţină intensitatea urcuşului duhovnicesc.

Poate că dacă Sfântului Ioan Scărarul i s-ar cere o povaţă pentru oamenii zilelor noastre, aceasta ar fi îndemnul spre comuniune frăţească şi eradicarea individualismului maladiv, el însuşi spunând că „ceea ce poate face omul singur e păcatul, binele neputând fi făcut decât cu ajutorul lui Dumnezeu", iar acolo unde sunt doi sau trei în numele Său e şi El prezent.

Necesitatea ca lumea să fie mai bună, mai înţelegătoare, mai luminată îşi găseşte trepte corespunzătoare în sfaturile Sfântului Ioan Scărarul.

ŞTEFAN TOMA,
Student teolog, an III,
Teologie Pastorală

Experienţe biotehnologice pe embrion

Comitetul Naţional de Bioetică Francez redeschide o mai veche polemică privind posibilitatea efectuării de experienţe asupra embrionului uman, în primele zile ale existenţei.

„În Marea Britanie, astfel de experienţe sunt permise, cu respectarea strictă a unor reguli, între care şi aceea care interzice în termenii cei mai categorici o ulterioară implantare a acestor embrioni. În Franţa şi Italia, experienţele pe embrioni umani sunt cu desăvârşire interzise.

Dar iată că, de curând, un număr de cercetători francezi redeschide discuţia, solicitând permisiunea de a efectua teste biotehnologice asupra acestei „materii vii", cum s-au exprimat ei, asupra acestui mănunchi de celule umane.

Dacă părinţii unui embrion congelat, sortit deja distrugerii, doresc să-l doneze laboratorului de cercetare, care va respecta anumite reguli prestabilite de autorităţile sanitare, cercetătorii ar trebui să se bucure de o astfel de libertate — s-a exprimat Academia de Medicină Franceză. Şi a adăugat că cercetarea asupra embrionului n-ar trebui să fie o concesie, ci o datorie şi o necesitate pentru progresul medicinei. La rândul lor, biologii au căutat să explice importanţa extraordinară a acestor celule diferenţiate, din care vor rezulta ţesuturi diverse (muşchi, tegumente, ficat, sânge etc.). Ar fi vorba, deci, nu doar de perfecţionarea tehnicilor de fecundaţie in vitro, ci şi de dobândirea de noi cunoştinţe necesare în lupta împotriva unor boli ale dezvoltării (ex., cancerul), ca şi de extinderea posibilităţilor de transplant de organe.

Desigur, Biserica Catolică a ripostat vehement, reducând orice drept de apel în această privinţă. Credem că legalizarea unor experienţe despre care presupunem că se fac de ia de mult timp, ar reprezenta o amenințare gravă la adresa vieţii. Teste de inginerie genetică ar putea scăpa de sub control (deci, utilizate în scopuri eugenetice) sau ar putea avea efecte neaşteptate (precum accidentele genetice: monştri sau mutaţii genice care să creeze rezistenţa unor agenţi patogeni la tratamentele actuale). Şi, nu în ultimul rând, putem adăuga aici toate riscurile pe care le comportă tehnicile de hibridare şi de clonare.

Ierom. IUVENALIE IONAŞCU

⊛ Semnalăm ⊛ Semnalăm ⊛

⊛ Inna Cristea traduce din rusă, cartea lui Nikolai Berdiaev *„Cunoaşterea de sine"*. Exerciţiu de autobiografie filozofică, „Humanitas", Bucureşti, 1998, 494 pag.

Nikolai Berdiaev s-a născut în 1874 la Kiev, dintr-o familie aparţinând aristocraţiei militare. Este recunoscut ca unul dintre marii gânditori ruşi preocupaţi de filozofia spiritului. A predat filozofia şi istoria la Universitatea din Moscova. În 1920 a fost arestat de serviciile sovietice de securitate, iar în 1922 exilat din motive ideologice, cu alţi 25 de intelectuali. A trăit în Germania, până în 1924, apoi în Franţa, până în 1948, când moare.

Găsim la început Nota traducătorului, apoi Cuvântul înainte de A.V. Vadimov: *Dincolo de fruntariile cunoaşterii de sine*, Prefaţă, scris la Clamart şi Pilat — plage în 1940.

«„Cea mai patetică operă a lui Berdiaev" — cum o numeşte Ion Ianoşi — consemnează, spre deosebire de scrierile memorialistice obişnuite, numai acele fapte din viaţa autorului care au contribuit la formarea concepţiei sale filozofice.

„Mă interesează nu atât caracterizarea mediului, cât caracterizarea reacţiilor mele la mediu", spune Berdiaev. Aceste reacţii reflectă dinamica spirituală suferită de autor, analiza lor echivalând cu o autocunoaştere.

Scrierile despre Berdiaev ale celor care l-au cunoscut — Zaiţev, Stavrov, Fedotov şi alţii — întregesc portretul marelui filozof creştin.»

Avem de-a face cu o carte de introducere în filozofia lui Berdiaev care poate interesa pe oricine.

O recomandăm şi noi spre lectură, deoarece deschide drumurile spre cunoaşterea de sine.

* * *

⊛ H.-R. Patapievici publică lucrarea *Politice*, cu ilustraţii de Dan Perjovschi, „Humanitas", Bucureşti, 301 pag.

H.-R. Patapievici s-a născut în 1957 în Bucureşti, fiind, rând pe rând, absolvent al Facultăţii de Fizică, secţia „Optică, spectroscopie, laseri, plasmă" (1982), cercetător ştiinţific (1985), asistent universitar, iar din 1994 director de studii la Institutul de Studii Germane. Este Doctor în filozofie (1990), cu o cercetare privind imaginarul filozofic al fizicii.

«„Politice" reprezintă istoria îndârjirii de a refuza fatalitatea eşecului. În 22 decembrie 1989, nu ne venea să credem că am scăpat de Ceauşescu. În 12 ianuarie 1990, nu ne venea să credem că spectrul comunismului a dispărut. În 29 ianuarie 1990, nu ne venea să credem că noua putere vrea să ne conducă cu aceleaşi metode cu care comuniştii bolşevizaseră ţara după 1945. Începând cu mineriadele şi sfârşind cu simbolica instigare la linşarea Opoziţiei din 1 decembrie 1990, tot anul 1990 nu a reprezentat parcă decât derularea rapidă a perioadei 1945—1947.»

„Politice" încearcă să ofere radiografia acestei perioade. În acelaşi timp, sugerează că ieşirea noastră din epoca deplinei culpabilităţi este posibilă numai prin respingerea ideii de Stat atotputernic şi prin recentrarea comunităţii noastre pe ideea de libertate şi de valoare a individualităţii.» (H.-R. Patapievici).

Aş vrea să adaug însă ceva foarte interesant; cineva m-a întrebat: aţi auzit, aţi citit ceva dintr-un scriitor obscur şi prezumţios, cu ifose de mentor şi de dictator cultural?

I-am răspuns: da, am auzit, l-am citit şi mă bucur că a făcut un stagiu de „îmbunătăţire" în Germania. De acolo se pot învăţa multe cu privire la metodă, rigurozitate, severitate şi autocontrol. Mă bucur că l-a cunoscut pe duhovnicul meu, Părintele Paisie de la Mânăstirea Sihăstria, pe care eu îl cunosc din 1950, dar acum îşi doarme liniştit somnul veghind asupra Mânăstirii Sihăstria. Poate că Dl. Patapievici nu va rămâne mereu secretos în legătură cu relaţia sa cu Părintele Paisie.

Secretul trebuia ţinut numai de P.C. Ieroschimonah Paisie, duhovnicul, nu şi de penitentul Patapievici. Şi dacă l-a priceput cât de cât pe părintele Paisie, ar trebui ca în scrierile sale să picure — fizician fiind, şi câte un proton de iubire, chiar dacă ochelarii săi fumurii îl fac să vadă lumea culturală aşa cum este: cel mai adesea întunecoasă. E greu să construieşti ceva iritând pe toată lumea. Domnia Sa nu se poate să nu ştie câte ceva despre „dreapta socoteală" filocalică.

Toţi suntem şi avem motive să fim revoltaţi. Dar Iisus nu s-a preocupat de elitiştii cărturari şi farisei, ci de Zahei şi Marii Magdalene.

Sunt convins că Dl. Patapievici mi-ar putea demonstra tot ce am scris aici. E informat şi inteligent. Nu m-aş încumeta să polemizez cu Domnia Sa. Poate avea contraargumente pentru orice. Dacă ar avea şi puţină bunătate! Dar ce să caute bunătatea în cultură, în logică şi, la nevoie, şi în sofisme?

Dezinvoltura şi amabilitatea sa polemică mă copleşeşte şi mă umple de admiraţie.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATA DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMANA A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
1 aprilie
Nr. 13—14
1999

VENIŢI DE LUAŢI LUMINĂ!

Ziua Învierii — ziua mântuirii*

Cu ajutorul atotmilostivului Dumnezeu ne-am învrednicit şi în acest an să sărbătorim iarăşi ziua cea mare şi sfântă a Învierii Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Cu adevărat mare şi sfântă şi mult prăznuită este această zi a Paştilor în care Mântuitorul înviind din morţi „cu moartea pe moarte călcând" a pecetluit şi a întărit cu fapta adevărul despre menirea Sa în lume şi despre fiinţa şi lucrarea Sa cea mântuitoare.

Cu inimile pline de o bucurie negrăită, cu sufletele cuprinse de pacea cea de sus, „care covârşeşte toată mintea" (Filipeni 4, 7), prăznuim an după an „Paştile cele sfinţite, Paştile cele mari, Paştile credincioşilor", cum glăsuim atât de frumos în cântarea bisericească, şi în acelaşi timp ne împărtăşim din apa cea vie a credinţei noastre ortodoxe, căci ne împărtăşim „nu din piatră stearpă făcătoare de minuni, ci din izvorul nestricăciunii, din Hristos Cel ce a izvorât din mormânt".

Prăznuind cu bucurie şi cu adâncă evlavie minunea Învierii Domnului, petrecută acum aproape 2000 de ani, ne reînnoim de fiecare dată credinţa noastră în Cel ce s-a făcut om pentru mântuirea noastră şi care prin Învierea Sa ne-a dăruit nouă „viaţă veşnică şi mare milă" şi în acelaşi timp ne adăpăm din izvorul cel pururea curgător de daruri al tezaurului nesecat al Sfintei noastre credinţe ortodoxe.

Din aceste simţăminte înnoindu-ne şi Noi dragostea şi bucuria, ca păstor sufletesc al Dvs., vă chem prin acest cuvânt de învăţătură: „Să lăudăm Învierea lui Hristos şi să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat", să ne adunăm în jurul aceluiaşi sfânt altar, în această noapte sfântă, ca să ne hrănim cu „pâinea vieţii" şi „curăţindu-ne simţurile" să trăim ca fii ai Învierii, ai păcii şi ai bunei învoiri între oameni.

Am retrăit cu toţii în cursul Săptămânii Patimilor toată drama petrecută acum aproape 2000 de ani în Ierusalim şi anume prinderea, judecarea, batjocorirea şi moartea pe Cruce a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Dar toate acestea, patimile, moartea şi Învierea au fost înscrise în destinul pământesc al lui Iisus din clipa în care Tatăl L-a trimis în lume pentru a ne răscumpăra luând asupra Sa păcatele noastre.

Acestea toate au fost descoperite de către Duhul Sfânt „cel ce a grăit prin prooroci" bărbaţilor sfinţi ai Vechiului Testament şi care au şi scris despre cele ce aveau să se întâmple.

Astfel, proorocul Isaia, cu sute de ani înainte de Hristos, îl descrie pe Acesta în timpul patimilor Sale, când: „Dispreţuit era şi cel din urmă dintre oameni, om al durerilor şi cunoscător al suferinţei, unul înaintea căruia să-ţi acoperi faţa; dispreţuit era şi nebăgat în seamă... Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat" (Isaia 53, 3—5).

Proorocul Zaharia profeţeşte intrarea triumfală a Mântuitorului în Ierusalim, zicând: „Veseleşte-te fiică a Ierusalimului, că iată Împăratul tău vine la tine drept şi biruitor, smerit şi călare pe asin, pe mânzul asinei" (Zaharia 9, 9), şi tot el vorbeşte despre vinderea Lui pe 30 de arginţi: „Aruncă-l olarului preţul acela scump cu care Eu am fost preţuit de ei. Şi am luat cei 30 de arginţi şi i-am aruncat în vistieria Templului" (Zaharia 11, 13).

Psalmistul şi proorocul David, cu o mie de ani înainte, anunţă Învierea lui Hristos atunci când zice: „Căci nu vei lăsa sufletul Meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al tău să vadă stricăciunea" (Ps. 15, 10), pentru ca tot el, David, să exclame plin de bucurie cuvintele pe care le rostim până astăzi la slujba Învierii: „Să învie Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii Lui" (Ps. 67, 1). De fapt, după Înviere, sfinţii apostoli îşi vor aduce aminte de aceste proorociri ale lui David şi îl vor cita ca temei al Învierii Domnului, zicând: „Mai înainte văzând (David), a vorbit despre Învierea lui Hristos" (Fapte 2, 31).

Proorocul Avacum, tot cu sute de ani înainte de Hristos, le spunea celor din viitor că se va petrece în vremea lor „un lucru pe care voi nu l-aţi crede dacă l-ar povesti cineva" (Avacum 1, 5), lucru în care Sf. Ap. Pavel nu vede altceva decât minunea Învierii Domnului.

Mântuitorul Hristos Însuşi a proorocit despre Sine anunţând patimile, moartea şi Învierea Sa şi toate cele ce avea să se întâmple pentru a se împlini toată dreptatea.

El le descoperă ucenicilor Săi că „Fiul Omului va să fie dat în mâinile oamenilor, şi-L vor omorî, dar a treia zi va învia" (Matei 17, 22—23), şi că „Fiul Omului va fi dat în mâna arhiereilor şi cărturarilor şi-L vor osândi la moarte; şi-L vor da în mâna păgânilor ca să-L batjocorească şi să-L răstignească, dar a treia zi va învia" (Matei 20, 18—19).

(Continuare în pag. a 2-a)

Al vostru al tuturor de tot binele voitor şi pururea rugător către Domnul cel Înviat

† ANTONIE
ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT

* Pastorală la Ziua Învierii Domnului 1999

Hristos a înviat!

După o perioadă de 40 de zile de post şi rugăciune, vreme în care ne-am curăţit simţirile şi ne-am pregătit sufletul ca să-L întâmpinăm pe Hristos cu bucurie şi să primim lumina Învierii Lui în inimile noastre, prăznuim şi în acest an de graţie Ziua Cea Mare şi Sfântă a Învierii Domnului.

Ne-a învrednicit *„Părintele luminilor"* **(Iacob 1, 17) să ajungem şi în acest an de sfârşit de mileniu să prăznuim** *„Paştile lui Dumnezeu cele mântuitoare", „Paştile cele mari şi sfinte"* **şi să cântăm împreună cu Biserica imnul de biruinţă:** *„Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le".*

Ne-am adunat în această sfântă *„noapte de mântuire"* **a Paştilor în jurul sfântului altar pentru a aduce prinosul nostru de preaslăvire lui Hristos cel făcut om pentru noi, lui Hristos cel răstignit şi înviat, şi primind în sufletele noastre** *„Lumina cea lină"* **a Învierii să ne împărtăşim** *„mai cu adevărat"* **de Trupul şi Sângele Preacurat al Mântuitorului ca astfel viaţă să avem întru noi şi** *„încă din belşug"* **(Ioan 10, 10).**

După ce am trăit împreună cu Domnul toată drama Patimilor, după ce L-am văzut prins şi bătut, batjocorit, răstignit şi îngropat, în această sfântă noapte a Învierii ne bucurăm împreună cu îngerii şi cu întreg cerul şi pământul de vestea cea mare a minunii ce s-a întâmplat şi anume aceea că: *„Hristos a înviat".*

Ne cheamă Biserica în aceste sfinte zile de praznic al Paştilor *„să ne curăţim simţirile"* **ca să ne putem închina** *„Sfintei Învieri lui Hristos"* **şi să-L preamărim pe Cel ce este cu adevărat** *„începătură (a Învierii) celor adormiţi"* **(I Cor. 15, 20), pe Cel care prin moartea Sa a zdrobit puterea morţii dăruind tuturor viaţa cea fără de sfârşit.**

Ne întâmpină şi pe noi Biserica în aceste zile măreţe de prăznuire cu salutul creştinesc şi strămoşesc *„Hristos a înviat"* **şi ne îndeamnă şi pe noi să transmitem** *„până la marginea pământului"* **(Fapte 1, 8) această veste a Învierii care a devenit adevărul şi mărturisirea de căpătâi ce stă la baza credinţei noastre creştine.**

Ziua de Paşti este cea mai mare sărbătoare a creştinătăţii, ea este *„ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa"*, **cum grăieşte psalmistul şi proorocul David (Ps. 117, 24). Aceasta pentru faptul că minunea Învierii covârşeşte toate celelalte minuni săvârşite de Mântuitorul Hristos, precum lumina soarelui covârşeşte lumina stelelor care luminează pe bolta cerului.**

Minunea Învierii este asemenea unui munte înalt de pe vârful căruia se vede, se înţelege şi se luminează toată viaţa noastră de aici de pe pământ şi de dincolo de mormânt. Ea este asemenea unui far călăuzitor, aşezat la hotarul dintre două lumi: cea de aici şi cea viitoare. În lumina Învierii lui Hristos înţelegem mai bine rostul nostru pe acest pământ, valoarea vieţii pe care am primit-o de la Dumnezeu, ca şi a îndatoririlor pe care le avem în societate.

Hristos cel Înviat este Cel care guvernează lumea şi care ne conduce paşii vieţii noastre spre zările Împărăţiei Cerurilor.

Prin viaţa noastră închinată Lui şi prin împlinirea poruncilor Sale care sunt *„viaţă veşnică"* **(Ioan 12, 50), noi străbatem împreună cu El întreg itinerarul vieţii Sale: ne naştem la viaţa cea nouă prin Sf. Botez, creştem întru El până la** *„statura bărbatului desăvârşit"* **(Efes. 4, 13), pătimim cu El şi înviem împreună cu El şi împărăţim şi noi de-a dreapta Tatălui.**

De aceea cântăm în aceste zile sfinte: *„Ieri m-am îngropat împreună cu Tine Hristoase, astăzi mă scol împreună cu Tine înviind Tu, Însuţi mă preamăreşte Mântuitorule întru Împărăţia Ta"* **(Canonul Paştilor).**

Să petrecem cu folos sufletesc, cu bucurie şi cu dragoste acest mare praznic al Sf. Paşti căutând să fim mai buni, mai iertători, mai generoşi şi mai drepţi. Să ne înmulţim în aceste zile rugăciunea în biserică şi la casele noastre, să căutăm să fim alături de cei aflaţi în necazuri şi suferinţe, şi să le facem cunoscut faptul că *„Hristos a Înviat"*. **Să trăim cu adevărat ca** *„fii ai Învierii"*, **mărturisind cu viaţa şi cu faptele noastre cele bune că suntem următori ai lui Hristos şi că într-adevăr credem în minunea petrecută acum 2000 de ani în Ierusalim.**

Să rugăm pe Hristos cel Înviat să dăruiască pace în ţara noastră şi în toată lumea, să ne binecuvânteze viaţa, familiile şi ostenelile noastre, iar noi împreună cu toţi fiii Bisericii să cântăm vreme de 40 de zile cântarea de biruinţă: *„Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte, viaţă dăruindu-le".*

Tuturor cititorilor „Telegrafului Român" un călduros salut pascal „HRISTOS A ÎNVIAT" şi urarea de a petrece Sf. Paşti cu pace, bucurie, sănătate şi cu binecuvântare.

† VISARION RAŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Învierea lui Hristos, pacea şi viaţa lumii

APELUL Bisericii Ortodoxe Române pentru încetarea războiului din Iugoslavia

Creştinătatea se află în ajunul Săptămânii Patimilor şi al Învierii Mântuitorului Hristos şi este absolut necesar să înceteze glasul armelor din Iugoslavia. Continuarea vărsării de sânge, mai ales în timpul când se actualizează jertfa de pe Cruce pentru desfiinţarea tragediei morţii, de felul celei ce se revarsă nemilos asupra Iugoslaviei, va constitui o pată neagră asupra întregii umanităţi, cu consecinţe nefaste pentru existenţa ulterioară a acesteia.

Trăind cu toată intensitatea tragedia războiului din Iugoslavia, naţiunea română, ca şi creştinătatea în ansamblul ei, nu poate să se împărtăşească deplin de bucuria Învierii. Oameni nevinovaţi sunt ucişi fără milă, iar populaţii întregi iau drumul pribegiei.

În numele sfânt al vieţii şi al păcii, al respectării drepturilor omului şi al suveranităţii naţiunilor, cerem cu stăruinţă părţilor implicate să oprească războiul din Iugoslavia. Această chemare a Bisericii noastre se alătură strigătelor de durere exprimate în întreaga lume, pentru a se pune capăt războiului şi a se reveni la masa dialogului în vederea rezolvării crizei din Kosovo.

Să nu lăsăm ca sărbătoarea biruinţei lui Hristos asupra morţii să fie întinată de furia războiului aducător de moarte! Sfintele Paşti să se transforme în timp binecuvântat, care să ofere posibilitatea revenirii la dialog, singura formă prin care locuitorii din Kosovo pot să ajungă la o convieţuire paşnică!

Să rugăm pe Hristos cel înviat să aducă pace în locul războiului, înţelegere în locul vrajbei şi iubire în locul urii!

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

„Nu te tângui... văzându-mă în groapă..."

Întotdeauna prin axion se aduce laudă Născătoarei de Dumnezeu, fapt constatabil prin conţinutul lingvistic, cu caracter teologic şi expresivitatea muzicală degajată de fiecare axion praznical în parte. Există însă zile specifice, inedite într-un an bisericesc prin tipicul slujbelor, care au axion special. Dintre ele am putea aminti Joia şi Sâmbăta Mare (Patimilor), zile în care se săvârşeşte Liturghia Sf. Vasile cel Mare.

În cele ce urmează voi recurge la o analiză interdisciplinară a „Axionului din Sâmbăta Mare" (vezi: „Cântările Sfintei Liturghii şi alte căutări bisericeşti", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 1992, pag. 174—175). Lucrarea muzicală în cauză îl are ca autor principal pe compozitorul şi protopsaltul Anton Pann, clasic al psaltichiei româneşti din sec. al XIX-lea. Prelucrarea acestei opere a genului psaltic românesc a fost făcută de către Ion Popescu-Pasărea, reprezentant de marcă al muzicii psaltice de la sfârşitul sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea.

Această veritabilă compoziţie în cromaticul glas VI, cu cadenţele perfecte pe re şi la, iar imperfecte pe sol, do şi si, se caracterizează printr-o revărsare de melodicitate, concretizată printr-o densitate melismatică, marcată de prezenţa inconfundabilă şi indispensabilă a apogiaturilor creându-se un adevărat „Tabor" muzical, în care protopsaltul şi credincioşul se unesc şi „într-un cuget şi cu o inimă" îi aduc doxologie Celui înviat. Voi da curs cuvintelor axionului: „Nu te tângui pentru Mine Maică, văzându-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prep. univ. drd. MIHAI BRIE

Transfigurarea întregii firi, prin învierea lui Hristos

Cu conştiinţa vie de a fi păstrat în stare de puritate învăţătura lui Hristos, Biserica ortodoxă a transmis acest tezaur neştirbit de-a lungul veacurilor, până astăzi. În esenţă, aceasta este măndria şi specificitatea Bisericii noastre, reliefată prin trăirea în spiritul Sf. Tradiţii, cu puterea ei de viaţă. În consens cu Sf. Scriptură, Biserica ortodoxă este dotinuu activă şi creatoare, prin puterea şi înrâurirea Sf. Duh, în deplină conglăsuire cu întreaga obşte drept credincioasă (Savin I. Gh., Ce este ortodoxia? în „Ortodoxia", vol. I, Bucureşti, 1942, p. 30—32).

O altă trăsătură caracteristică Ortodoxiei îl constituie elementul transfigurării, care este stilul specific de viaţă şi de simţire, revărsat în lume. Supremul act al revărsării de dar divin a avut loc prin Învierea din morţi a Domnului Hristos; întreaga făptură a fost eliberată şi transfigurată, fapt considerat ca a doua creaţie a lumii. Prin învierea din morţi s-a reparat ofensa adusă Divinităţii de păcatul strămoşesc. „Aşa a iubit Dumnezeu lumea încât pe Unul Născut Fiul său l-a dat pentru ca oricine crede într-însul să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16), (Savin I. Gh., op. cit., p. 40—41).

În ziua Învierii, psalmodind la utrenie, Biserica se adresează popoarelor, grăindu-le: „să ne luminăm... că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi..." Dar nu numai făptura umană, ci întreaga natură — cea văzută împreună cu cea nevăzută — este chemată să se bucure şi să slăvească învierea lui Hristos, căci „acum toate de lumină s-au umplut, şi cerul şi pământul". După cum glăsuieşte Biserica: „Pogorâtu-te-ai în cele de dedesubt ale pământului şi ai sfărâmat veşnicele încuietori care ţineau pe cei legaţi, Hristoase, şi a treia zi ca şi Iona din chit ai înviat din groapă".

Învierea din morţi a fost proorocită de regele psalmist David, cu mai mult de un mileniu înainte, după cum a zis: „... căci nu vei lăsa sufletul meu în împărăţia morţii, nici nu vei îngădui ca Sfântul tău să vadă putreziciunea" (Psalm 16, 10). Iisus însuşi a prezis, în repetate rânduri, patimile, moartea şi învierea sa din morţi, a treia zi. După cum zice cântarea bisericească, „Înviind Iisus din mormânt, precum a zis mai înainte, ne-a dăruit nouă viaţă veşnică şi mare milă... căci Lumina cea fără de ani, din mormânt, trupeşte, tuturor a strălucit" (la Catavasiile Paştilor).

Ziua Învierii, Paştile Domnului, este numită şi sfânta zi, una a sâmbetelor, praznicelor praznic, sărbătoare a sărbătorilor, împărătească şi doamnă. Prin superlative substanţiale specifice, este slăvită ziua cea vestită a învierii. La acest luminat praznic, Biserica invită pe binevestitoarele femei mironosiţe, să i se adreseze Sionului (înălţimea pe care este clădit Ierusalimul) cu „bunele vestiri de bucurie ale învierii lui Hristos". Ierusalimul — pe care Iisus l-a avertizat de atâtea ori — este îndemnat acum să se veselească şi să se bucure „văzând pe Împăratul Hristos ca un mire, din mormânt ieşind" (la Hvalite). De fapt, cu cuvintele irmosului, se adresează insistent noului Ierusalim, zicând: „luminează-te, luminează-te... că a Domnului mărire peste tine a strălucit". Totodată Biserica a ţinut să aducă o caldă bucurie în inima cea străpunsă de sabie, a mamei sale, a Prea Sfintei Fecioare, grăind: „iar tu Curată, de Dumnezeu Născătoare, veseleşte-te întru învierea celui născut al tău" (Irmos).

Transfigurarea întregii firi, prin învierea lui Hristos, este evidenţiată şi prin succesiunea de epitete sublime, adresate Paştilor Domnului: Paştile cele mari, Paştile nouă şi sfinte, Paştile cele de taină, Paştile prea cinstite, Paştile cele fără prihană, Paştile ce ne-au deschis nouă uşile raiului, Paştile nestricăciunii, Paştile care sfinţesc pe toţi credincioşii, lumii spre mântuire.

Concludent exprimă condacul Învierii aportul jertfei de bună voie a lui Iisus, în iconomia mântuirii neamului omenesc: „De te-ai şi pogorât în mormânt, cela ce eşti fără de moarte, dar pusese-ai şi iadului sfărâmat şi ai înviat ca un biruitor, Hristoase Dumnezeule, zicând femeilor mironosiţe: bucuraţi-vă şi apostolilor tăi pace dăruindu-le, cela ce dai celor căzuţi învierea".

Minunea învierii din morţi a lui Iisus este cea mai mare şi mai covârşitoare dintre toate minunile săvârşite de Mântuitorul. Ea constituie, dovada suficientă şi de nebiruit a Dumnezeirii lui Hristos, precum şi piatra de temelie a creştinismului. Totodată însă învierea din mormânt a lui Hristos este cea mai contestată dintre toate minunile Mântuitorului. „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credinţa voastră. Sunteţi şi acum în păcatele voastre; şi atunci pierduţi sunt şi cei ce au adormit în Hristos. Iar dacă nădejdea noastră în Hristos este numai pentru viaţa aceasta, suntem mai de plâns decât toţi oamenii" (I Cor. 15, 17—20). Dacă Dumnezeu-Omul n-ar fi înviat din mormânt, atunci moartea lui n-ar fi avut nici însemnătatea şi nici puterea mântuitoare, spre a-l împăca pe om cu Dumnezeu (Andrutsos H., Dogmatica, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 184).

Apostolul Pavel, chemat să poarte numele lui Iisus înaintea neamurilor, n-a cunoscut pe Iisus în trup. Lui însă i s-a revelat Iisus cel înviat din mormânt, ca însuşi Fiul lui Dumnezeu şi pe acesta l-a propovăduit în mod neînfricat. Despre Iisus, le-a mărturisit el Corintenilor: „Să ştiţi, ceea ce am primit şi eu, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, potrivit Scripturilor şi că s-a îngropat şi a înviat a treia zi, potrivit Scripturilor şi s-a arătat lui Chefa, apoi celor doisprezece. În urmă s-a arătat deodată la peste cinci sute de fraţi, dintre care cei mai mulţi trăiesc până astăzi, dar câţiva au murit. După aceea s-a arătat lui Iacob, apoi tuturor apostolilor, iar la urma tuturor, ca născutului fără vreme, mi s-a arătat şi mie, căci dintre apostoli eu sunt cel mai mic" (I Cor. 15, 3—9). Cu convingere, afirmă acelaşi apostol Pavel — mai departe — zicând: „Acum însă Hristos a înviat, fiind pârga (începutul) învierii celor adormiţi. Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om şi învierea morţilor. Şi precum întru Adam toţi mor, aşa şi întru Hristos toţi vor învia" (I Cor. 15, 20—22). Mulţumită lui Dumnezeu, celui ce ne dă nouă biruinţă prin Hristos cel înviat din mormânt, „moartea a fost înghiţită de biruinţă". Cu temei a întrebat apoi ap. Pavel: „Moarte, unde îţi este biruinţa ta? Moarte, unde îţi este boldul tău? Iadule, unde este biruinţa ta?" (I Cor. 15, 54—55).

Întru Iisus cel înviat din mormânt, se adeveresc cuvintele profetului care a spus despre Domnul Savaot că prin Mesia, „va nimici moartea pe vecie! şi va şterge toate lacrimile de pe toate feţele..." (Isaia 25, 8). Şi iarăşi: „Morţii vor trăi şi trupurile lor vor învia. Deşteptaţi-vă voi cei ce sălăşluiţi în pulbere... Pământul va naşte din nou pe cei adormiţi" (Isaia 26, 19).

Prin coborârea la iad şi prin învierea sa, Hristos şi-a vădit demnitatea sa împărătească, surpând puterea diavolului şi a morţii. „Hristos a suferit odată moartea pentru păcate, el cel drept pentru cei nedrepţi, ca să ne aducă pe noi la Dumnezeu, omorât fiind cu trupul, iar viu făcut cu duhul. Cu duhul el a purces şi a propovăduit şi duhurilor ţinute în închisoare, adică duhurilor neascultătoare altădată, când îndelunga răbdare a lui Dumnezeu tot aştepta, în zilele lui Noe" (I Petru 3, 18—20), (Andrutsos H., op. cit., p. 228).

Sf. Ioan Damaschin arată care sunt efectele — deopotrivă — ale jertfei şi ale învierii lui Iisus din mormânt: s-a dezlegat păcatul strămoşesc, s-a distrus moartea, s-a prădat iadul, s-a dăruit învierea. S-a dat puterea de a dispreţui cele prezente şi chiar moartea. S-a săvârşit întoarcerea la fericirea primară, s-au deschis porţile raiului, s-a aşezat firea noastră în dreapta lui Dumnezeu, ne-am făcut copii şi moşteni ai lui Dumnezeu (Dogmatica, ed. a III-a, trad. de D. Fecioru, Bucureşti, 1993, p. 159).

Slăvind pe Mielueşelul lui Dumnezeu, care prin moartea şi învierea sa a şters păcatul lumii, să i ne adresăm împreună cu sfetilna (luminânda) Învierii, grăind: „Cu trupul adormind ca un muritor, Împărate şi Doamne, a treia zi ai înviat, pe Adam din stricăciune ridicând, şi moartea pierzând-o, Paştile nestricăciunii, lumii spre mântuire".

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Credinţă şi Înviere

Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovedu-irea noastră, zadarnică este şi credinţa voastră (1 Cor. 15, 14)

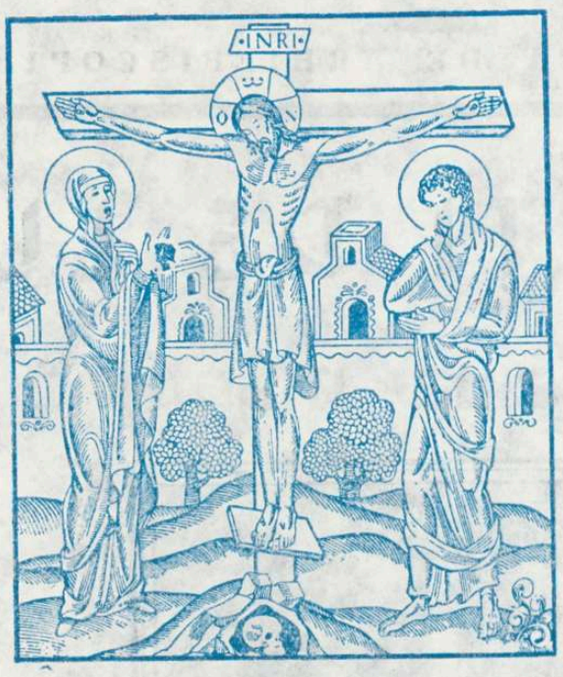

Credinţa este definită de Sf. Ap. Pavel ca fiind „adeverirea celor nădăjduite şi dovada celor nevăzute" (Evrei 11, 1). Ea implică deci un element ideal şi unul real. Nădejdea şi cele nevăzute sunt elementul ideal; adeverirea, dovada sunt legate de real.

Credinţa deci reprezintă o tensiune dinamică între „încă nu" şi „deja"; spun „dinamică" deoarece „încă nu"-ul implică o tendinţă firească, întrinsecă a acestuia spre „deja". Aşadar credinţa e legătura dintre real şi ideal, văzut şi nevăzut, aici şi dincolo, aceşti doi poli fiind raportaţi unul la celălalt într-o ordine aparent nefirească. Nu se merge de la „aici" spre „acolo", cum ar fi logic, ci invers.

Idealul e conceput şi perceput ca punct de plecare, ca real şi aşa el şi devine real, se real-izează. Căci dacă vorbim de adeverirea celor nădăjduite (ceea ce nădăjduim reprezintă un ideal), se vede că întâi nădăjduim, şi apoi are loc adeverirea, realul.

Sf. Pavel accentuează ideea învierii Mântuitorului Hristos, cu deosebită forţă: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propoveduirea noastră, zadarnică este şi credinţa voastră".

Învierea Domnului este aici obiect al credinţei.

Este deci important să o punem în legătură cu definiţia credinţei, să o analizăm prin prisma definiţiei pauline a credinţei cu cele două componente structurale ale ei.

1. O primă posibilitate de legătură constă în faptul de a vedea Învierea ca nădejde, ca dorinţă, ca expresie a dorului de nemurire. Aceasta s-a dovedit a fi una din tendinţele fundamentale ale sufletului omenesc în întreaga istorie a omenirii de la început prin toate veacurile. Dovada că omenirea trăieşte intens această realitate, dorul de nemurire, constă în toate legendele şi miturile de la toate popoarele în diverse variante, despre apa vieţii, despre tinereţea fără bătrâneţe, despre viaţa fără moarte.

Alchimia, piatra filosofală, graalul, toate sunt expresie a dorului de nemurire. Savanţi de renume ca Avicena (Abu Ali al Husein ibn Abdulah ibn Sina) în Evul Mediu, pentru a da un singur exemplu, şi-au dedicat în întregime viaţa acestui ideal.

După cum afirmă Martin Luther King Jr. faptul că în toate timpurile, şi azi mai mult ca oricând, se investeşte atât de mult în dezvoltarea cercetării şi tehnologiei medicale şi farmaceutice, arată, de asemenea, dorul ascuns, uneori inconştinet dar profund de nemurire.

Religia, antropologic vorbind, cu ideea ei centrală de nemurire a sufletului, a fost elaborată de om tocmai ca o consolare pentru moartea fizică, dar ca expresie concretă a dorinţei de nemurire. Învierea Domnului pare deci cu claritate a fi dovada posibilităţii nemuririi, a acestei nădejdi fundamentale umane.

2. Din punct de vedere fenomenologic, nădăjduirea, ca element structural al credinţei atrage după sine împlinirea ei.

C.G. Jung a avansat pe plan psihologic interesanta idee a felului cum credinţa unuia declanşează împlinirea implicată în credinţă, despre care Mântuitorul vorbea pe plan mistic: „Crede numai şi va fi ţie" (Luca 8, 50); „De veţi avea credinţă cât un grăunte de muştar şi vezi zice muntelui acestuia: mută-te de aici, dincolo, s-ar muta; nimic nu v-ar fi cu neputinţă" (Matei 17, 20).

3. Învierea este o dovadă a celor nevăzute. E clar că Învierea este o taină, deci ţine de nevăzut, de transcendent, de „dincolo". Dar faptul că eu cred în ea, ca element ori realitate a lumii de dincolo, e deja o dovadă a existenţei, a posibilităţii ei.

Desigur, din punct de vedere logic sau ştiinţific, această teorie poate fi criticabilă căci oricine poate zice: „nu tot ceea ce crede omul e necesarmente realizabil ori realitate în lumea cealaltă".

Totuşi, transcendenţa e o totală necunoscută. Cum se poate dovedi contrariul: că ceea ce cred eu nu poate exista dincolo?

Să considerăm, de exemplu, universul. Ceea ce ştim noi despre el este poate chiar sub 1% din adevărata şi întreaga sa taină şi realitate. Cine poate demonstra de pildă, că un lucru gândit de raţiune nu e gândit tocmai pentru că e determinat de existenţa sa reală în transcendent? Întocmai ca în raportul paradoxal menţionat între elementele credinţei: nădăjduire şi împlinire sau dovadă, ca raportul între „acolo" şi „aici". Se începe de la „acolo" şi se ajunge „aici", „acolo" fiind temelia, punctul de plecare, de sprijin, iar „aici", consecinţa realităţii lui „acolo".

Este de asemenea uşor de imaginat, chiar şi după toate teoriile şi descoperirile fizicii moderne că legile de „dincolo" sunt sau cel puţin pot să fie total diferite de cele de „aici".

Deci ştiinţific vorbind, faptul că fizica, biologia şi alte discipline descoperă atât de frecvent lucruri noi care revoluţionează suma totală a cunoştinţelor acumulate în domeniul respectiv, trebuie să dea de gândit şi este semnificativ în contextul reflecţiilor de faţă.

Biblic vorbind, ni se spune clar: „Gândurile mele nu sunt ca ale voastre şi căile mele nu sunt ca ale voastre" (Isaia 55, 8) zice Domnul.

Şi dacă la nivel personal, de dorinţă izolată, individuală, lucrul (cu dorinţa şi felul cum ea atrage după sine împlinirea, concretizarea ei) poate fi luat în consideraţie în pofida aparenţelor dictate de logica obişnuită, cu atât mai mult ne putem problematiza (urmând sfatul lui Blaga) realitatea şi posibilitatea Învierii din perspectiva abordată aici, dacă ne gândim la faptul că ea, nemurirea, nu reprezintă o dorinţă izolată a unui individ, ci una colectivă, ce caracterizează umanitatea, în general şi structural.

Din punct de vedere teologic Învierea lui Hristos confirmă cele spuse aici. Omul crede, speră într-o realitate trancendentă, şi Dumnezeu a vrut să arate că această speranţă paradoxală are temei, este realizabilă.

De aceea Hristos e numit „începătură a celor adormiţi", iar Sf. Pavel afirmă cu certitudine că „toţi vom învia", pentru a sublinia că faptul în sine este posibil şi deci că dorinţa ancestrală de nemurire a omului se ancorează solid şi stabil într-o realitate transcendentă aparent chestionabilă (când e privită din afara sferei credinţei).

Din punct de vedere biblic, omul speră în nemurire pentru că ştie despre ea, a avut-o în potenţă. În subconştientul omului a rămas adânc înrădăcinată ideea că el a fost creat cu „posse non mori", cu posibilitatea de a nu muri. Deci omului i-a rămas ideea despre această realitate şi ideea, dorinţa se transmite psihologic aşa cum se transmit genetic trăsăturile fundamentale ale fiinţei umane din generaţie în generaţie.

Desigur, Învierea presupune transfigurarea materiei, dar despre aceasta se poate vorbi logic cu mai multă uşurinţă decât despre faptul discutat până acum.

Specialiştii în ştiinţe au clasificat deja materia în trei categorii: abiotică, biotică şi noetică, cu posibilitatea trecerii ei dintr-o categorie în alta. Pe de altă parte descoperirile particulelor subatomice, a protonilor, neutronilor, a lui neutrino, a antimateriei, a materiei negre, deci a noi forme de materie, de energie, toate acestea schimbă total modul omului de a înţelege şi vedea lumea, îi paralizează logica, îl lasă perplex în faţa marilor taine: a omului, a universului, a lui Dumnezeu.

De aceea, în urma acestor descoperiri ştiinţifice ce perplexează omul modern, ştiinţa a început să bată la porţile teologiei (Karl Giberson, „The Anthropic Principle: A Post Modern Creation Myth?", în **Journal of Interdisciplinary Studies**, vol. IX, Nr. 1—2/ 1997, p. 84, pentru a cita doar o singură autoritate ştiinţifică din corul de voci ce susţine aceeaşi idee).

Sf. Ap. Pavel face din învăţătura lui Hristos centrul credinţei noastre în general. „Dacă Hristos n-a înviat", cu alte cuvinte, dacă în acelaşi timp nu credeţi că Hristos a înviat, atunci „zadarnică este credinţa voastră" în general, zadarnică este „şi predica noastră" (1 Cor. 15, 14).

Învierea Domnului Hristos şi învierea noastră reprezintă temelia credinţei noastre în Dumnezeu, în destinul etern al omului. Deci toată credinţa noastră depinde de credinţa în Învierea lui Hristos, este centrată pe realitatea Învierii Sale. Cu alte cuvinte, a crede în Învierea lui Hristos înseamnă a porni deja pe urmele lui Hristos cel înviat, aşa cum Însuşi zice: „Eu sunt învierea şi viaţa, cel ce crede-n Mine [ca cel înviat, ca învietor al tuturor], viu va fi, chiar de va muri" (Ioan 11, 35).

Ţinând seama de aspectul dinamic al adevăratei credinţe, faptul de a crede te pune în acţiune, te iniţiază într-un mod de a fi ce te împinge spre ţintă, deci spre Hristos, spre Dumnezeu, spre veşnicie.

A crede în Dumnezeu fără a crede în Hristos cel înviat, ar implica Sf. Pavel, ar însemna să asumi existenţa lui Dumnezeu dar să rămâi cu Dumnezeu într-un raport care nu duce la realitatea ultimă, la împlinirea totală, supremă la care duce Învierea şi credinţa în Înviere şi în Hristos.

Principalul este că odată ce Sf. Pavel situează la temelia credinţei în general, credinţa în Învierea lui Hristos, în special, şi apoi accentuează diferenţa esenţială între acest mod de credinţă şi credinţa nefondată pe Înviere (care e zadarnică) un semnal de alarmă, un avertisment fundamental pentru destinul în eternitate al fiinţei umane a fost dat.

Se înţelege cu uşurinţă că Învierea lui Hristos ca obiect al credinţei noastre dă consistenţă şi eficienţă unică, salutară credinţei noastre, care altfel ar fi moartă, căci oricât ar părea de neînţeles, există şi credinţă moartă (Iacov 2, 17).

În rezumat, credinţa ce dă viaţă, ce duce la viaţă este, după Sf. Ap. Pavel, cea plasată în Hristos cel înviat. În lumina acestei înţelegeri, ce dă o semnificaţie deosebită cuvintelor Mântuitorului, trebuie citite şi ascultate afirmaţiile Sale cu caracter de îndemn şi chemare: „Eu sunt uşa, prin Mine de va intra cineva se va mântui, şi va intra şi va ieşi, şi păşune va găsi" (Ioan 10, 9) şi „Eu sunt învierea şi viaţa, cel ce crede-n Mine, chiar dacă va muri, viu va fi" (Ioan 11, 25).

THEODOR DAMIAN

ZIUA ÎNVIERII

(Urmare din pag. 1)

Dar cu toate aceste dovezi clare atât din Vechiul Testament cât şi direct de la Mântuitorul, ucenicii Lui n-au crezut că se vor întâmpla întocmai şi nici unul dintre ei n-a luat în serios faptul că Iisus va învia. Şi aceasta pentru că le depăşea puterea lor de înţelegere şi de credinţă.

Şi totuşi, tot ceea ce le-a spus Iisus dinainte s-a întâmplat întocmai în săptămâna dinaintea Paştilor. Şi vânzarea, şi prinderea, şi judecata, şi condamnarea, şi batjocura, şi bătaia, şi scuipările, şi răstignirea, şi moartea.

Şi chiar şi Învierea. Hristos a înviat.

Şi atunci s-a întâmplat cu ucenicii o minune. După deznădăjduirea ce i-a cuprins, după despărţirea pentru totdeauna de Învăţătorul lor cel iubit, atunci când s-au întâlnit cu Iisus cel viu, s-a produs şi învierea minţii lor, căci „şi-au amintit de cuvintele lui Iisus" (Luca 24, 8) şi „au crezut Scripturii" (Ioan 2, 22), cum că Hristos cel mort a înviat şi toţi s-au transformat în „martori" ai Învierii Lui, iar mărturia lor a rămas peste veacuri şi pentru istorie ca o dovadă de nezdruncinat a evenimentului Învierii.

Ei au vestit în toată lumea „până la marginile pământului" (Fapte 1, 8) că Hristos a înviat cu adevărat şi că s-a arătat multora. Vestea Învierii a ajuns de la ei până la noi, cei de astăzi, şi ea va fi propoveduită în vecii vecilor ca cel mai mare lucru petrecut vreodată pe pământ. Vestea aceasta este şi pentru noi o veste de bucurie şi de nădejde, căci dacă Hristos a Înviat şi „noi cu toţii vom învia" (1 Cor. 15, 22), după cum ne învaţă Sf. Ap. Pavel.

Luminaţi de razele Sfintei Învieri a lui Hristos şi îndestulaţi din darurile ei mântuitoare, preaslăvim şi în acest an această sfântă zi a Paştilor, „al praznicelor praznic şi sărbătoare a sărbătorilor", căci cu adevărat ziua Învierii proslăveşte viaţa şi biruinţa ei asupra morţii.

„Astăzi toate s-au umplut de lumină: şi cerul, şi pământul, şi cele de dedesubt, deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos", cântăm şi noi în această sfântă noapte împreună cu Biserica şi ne străduim ca lumina Învierii să ne pătrundă pe toţi şi să o păstrăm nestinsă în candela sufletelor noastre.

Să prăznuim aşa cum se cuvine acest măreţ praznic al Învierii şi după cum ne învaţă Sf. Ap. Pavel: „Paştile nostru Hristos S-a jertfit pentru noi. De aceea, să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimele curăţiei şi ale adevărului" (1 Cor. 5, 7—8). Să fim buni şi generoşi. Să fim iertători şi iubitori faţă de aproapele nostru şi mai ales faţă de cei aflaţi în suferinţe, de cei singuri şi bolnavi. Să le ducem şi lor vestea cea mare a Învierii lui Hristos, să-i mângâiem şi să căutăm să le facem cât mai multă bucurie în aceste sfinte zile de praznic.

Sădindu-vă în suflet aceste adevăruri care izvorăsc din marea sărbătoare de astăzi, îl rugăm pe „Cel ce a ieşit din mormânt ca un mire", pe Hristos cel Înviat, să vă ocrotească şi să vă ajute ca toate sfintele învăţăminte să înmugurească, să crească şi să rodească în viaţa Dvs. ca fii ai Sfintei noastre Biserici strămoşeşti.

Să rămânem cu toţii în dragostea Mântuitorului Hristos spre a putea cânta împreună imnul de biruinţă: „Ziua Învierii! Şi să ne luminăm cu prăznuirea şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm. Să zicem: fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere. Şi aşa să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând, şi celor din morminte viaţă dăruindu-le".

Împărtăşindu-vă arhiereasca noastră binecuvântare şi îmbrăţişându-vă cu părintească dragoste, Vă dorim tuturor să prăznuiţi în pace, cu belşug şi cu sfinte bucurii „Paştile lui Dumnezeu cele mântuitoare", şi Vă întâmpinăm cu salutul pascal

„Hristos a Înviat!"

Învierea Mântuitorului şi învierea noastră

Între Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi învierea noastră este o legătură strânsă; o adevereşte şi troparul Floriilor în care se spune „învierea cea de obşte (adică învierea trupurilor, mai înainte de a doua venire a lui Iisus), mai înainte de patima Ta încredinţând-o, pe Lazăr din morţi l-ai sculat...". Atât învierea lui Lazăr, ca şi celelalte învieri făcute de Iisus, a fiului văduvei din Nain, a fiicei lui Iair şi altele, erau făcute spre a rechema la viaţă pământească, sufletul în trup, pe când învierea cea de obşte va reface unitatea dintre sufletul şi trupul înduhovnicit, spre a-şi primi răsplată cuvenită pentru cele făcute împreună în viaţa pământească.

Între moarte şi viaţa veşnică se află Învierea. Noi trebuie să ne dăm seama că cu trupul de acum nu putem intra în viaţa de veci, căci „carnea şi sângele nu pot să moştenească împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea" (1 Corinteni XV, 50). Trupul acesta, cu puţinele şi slabele sale simţuri, nu este potrivit decât pentru împrejurările de viaţa de acum, pentru lumina şi căldura de aici a soarelui, pentru aerul, vântul, frigul, etc., ce ne înconjoară pe pământ. El se învecheşte şi ne dăm seama că trupul şi-a împlinit rostul dacă a ajutat sufletul ca acesta, prin ascultarea de Dumnezeu, să se pregătească pentru o viaţă mai înaltă. La ce i-ar mai folosi omului ca trupul neputincios să fie uitat aici de moarte? De aceea ea, moartea, îl seceră ca pe un spic copt, trecându-l în hambarul pământului.

Dar tocmai aici se poticneşte mintea necredincioşului, care nu vrea să creadă că viaţa îşi continuă cursul dincolo de moarte, şi pentru om nu numai pentru natura cea fără de glas şi că va veni vremea şi pentru trupurile noastre. Faptul că acum nu ne putem da seama pe deplin cum va fi trupul învierii, nu trebuie să ne clatine credinţa în înviere. Trecerea prin moarte nu împiedică cu nimic drumul nostru spre înviere. Viaţa omului vine de la Dumnezeu şi merge spre El (Romani XI, 36), pentru că purtăm în noi chipul Său. În trupul acesta sălăşluim ca într-un cort vremelnic, dar avem în cer casă veşnică, nefăcută de mână omenească, (trupul învierii) cu care trebuie să ne îmbrăcăm după ce vom dezbrăca acest cort (2 Corinteni V, 1). Sfântul Ioan Gură de Aur spune despre trupul dintre moarte şi înviere: „casa noastră de acum (trupul) se învecheşte şi se strică şi ea trebuie zidită din nou. Dumnezeu ne pregăteşte casa cea nouă (trupul învierii) şi noi trebuie să ieşim din cea veche. El ne primeşte sufletul în palatul Său din cer".

Începutul învierii şi al vieţii veşnice aici îl dobândim. Două lucruri netrecătoare sunt în lumea aceasta, Dumnezeu Cel veşnic şi sufletul nostru nemuritor. Din legătura dintre acestea două se naşte viaţa veşnică. Învierea noastră începe deci aici pe pământ, în sufletul legat de Iisus Hristos prin credinţă, şi va ajunge la desăvârşire deodată cu învierea trupurilor în ziua cea de apoi.

Învierea Mântuitorului ne luminează zarea de dincolo de mormânt, alungă de la noi groaza morţii şi dezleagă şi cea din urmă taină ce ne mai chinuieşte, Taina învierii, pe care o întrezărim acum ca „prin oglindă, în ghicitură", dar pe care o vom vedea, „faţă către faţă" (1 Corinteni XIII, 12). O frumoasă cântare despre sfânta Euharistie spune, în final, „fă să cadă vălul de pe faţa Ta şi în veşnicie să Te pot vedea".

O altă rugăciune a Bisericii (Icosul învierii) începe cu cuvintele „Învierea lui Hristos văzând...", da, dar cu care ochi putem s-o vedem, desigur nu ochii trupeşti, ci cei ai sufletului curat de patimi, căci Iisus ne-a spus şi ne-a făgăduit că **Fericiţi cei curaţi cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu** (Matei VI, 8). Până atunci „să ne curăţim simţirile, ca să vedem pe Hristos înviat din morţi"; până atunci mărturisim această credinţă de câte ori rostim cuvintele Credeului nostru: „Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie".

Cât de frumos cânta un poet al nostru: „Credinţa-n zilele de apoi ne-e singur sprijin în nevoi... că multe-s tari cum credem noi şi mâine nu-s".

Preot prof. Dr.
GHEORGHE LIŢIU

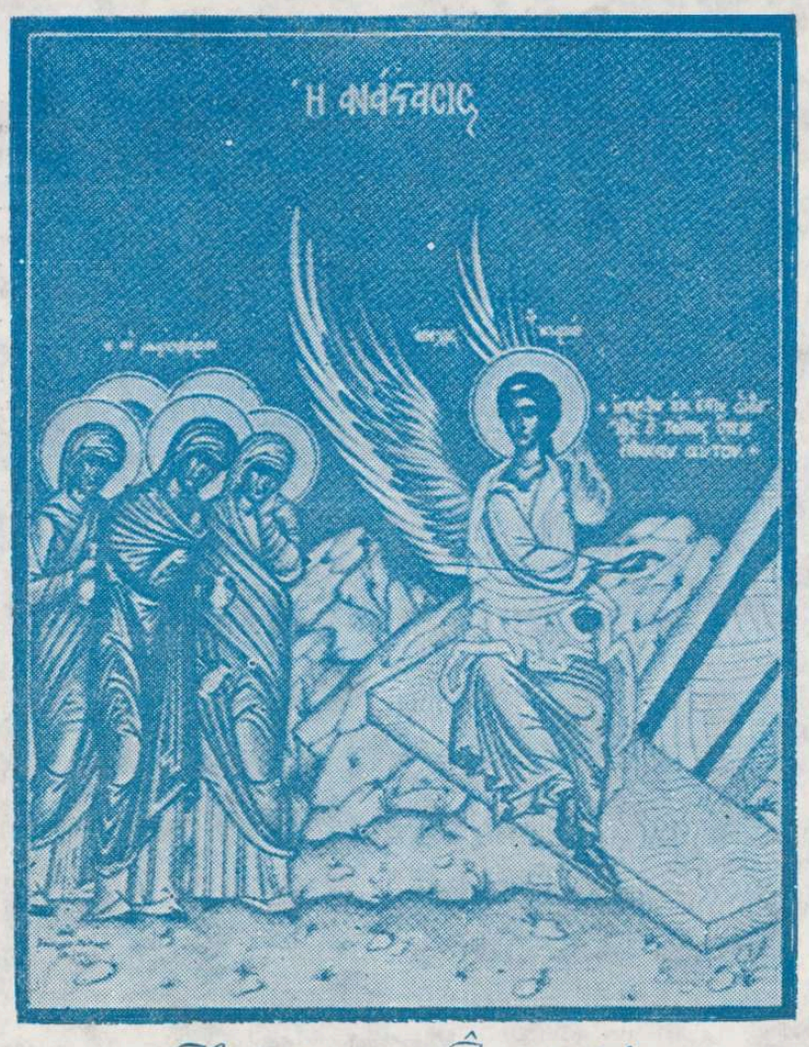

Hristos a Înviat!

CINĂ SFÂNTĂ

Ps. 103

Doamne, să rămân cu Tine neştiut aproape
Rugăciunea îmi rămase cu porumbii peste ape
Şi-Ţi făcui în munte o colibă dintr-un stup cu tindă
Cu pridvor şi foişorul din oglindă.

A sosit la ştreşini cu azur
Primăvara împrejur
Cântă ziua, noaptea-n cor
Bucuria câmpului şi codrilor

Au venit în tindă din păduri chemaţi din corn mistreţii
Căprioare, urşii, lupi şi cerbi în nări cu roua dimineţii
În pridvor la bună vreme târâtoare şi cu ele zburătoare
Tuturor le-ntinde mese bucuroasă gazda mare.

Milostive Doamne, Te aştept în foişor
Treci hotarul nostru pe la Muntele cu Dor
Mielul Ţi L-am pregătit din timp de cină
Şi-am chemat şi ucenicii Tăi cu toţi să vină.

Pr. ION IONESCU

Războiul nevăzut (II)

Cu cât înaintăm în vârstă, săgeţile nu mai sunt folosite pentru noi. Cel rău are muniţie mai eficace, gloanţe cu bătaie mult mai lungă, care pătrund spre interiorul fiinţei noastre. Ispitele care ne erau adresate în copilărie şi-n adolescenţă, plăcerile mărunte şi aparent nevinovate, devin pentru noi o obişnuinţă. Le repetăm cât se poate de des, găsim motivaţii pentru justificarea lor. Nu ne mai fâstâcim în faţa celor mai vârstnici. Păcatul devine un mod de a fi, indiferent cum se numeşte acel păcat. Diavolul ne devine prieten, iar noi ne cuibărim tot mai bine în tranşeele de pe partea lui. Luptăm contra noastră înşine în primul rând, distrugându-ne sănătatea trupească şi sufletească, pierzându-ne zilele şi nopţile în activităţi care-i plac doar celui rău; luptăm contra aproapelui nostru, producându-i pagube şi amărăciuni, îndemnându-l şi pe el la rău; lup-

(Continuare în pag. a IV-a)

Pr. AL. STANCIULESCU-BÂRDA

Nu te tângui...

(Urmare din pag. 1)

Mă în groapă, pe Mine Fiul tău, pre care M-ai zămislit în pântece fără de sămânţă; că Mă voi scula şi Mă voi proslăvi şi voi înălţa întru Slavă, ca un Dumnezeu, pe cei ce cu credinţă şi cu dragoste, neîncetat te fericesc pe Tine".

În general axionul degajă o stare de exaltare duhovnicească, însă de astă dată bucuria este „umbrită" de „tânguirea" Fecioarei după Fiul Său, Cel unul născut din Tatăl mai înainte de veci şi „zămislit în pântece fără de sămân ă" prin „umbrirea" Fecioarei Maria din Nazaretul Galileii de către Cel Preaînalt.

Hic et nunc Bunavestire se transformă într-o stare de jale pentru întreaga umanitate, reprezentată aici de Născătoarea Fiului lui Dumnezeu. Dar după „ploaia lacrimilor" Celei mai mărite decât heruvimii şi serafimii, vine „Soarele dreptăţii", aducând bucuria învierii materializată în lucrarea de faţă prin prezenţa verbelor: „a se scula" şi „a se proslăvi" la diateza reflexivă, timpul viitor, dovedind Atotputernicia Celui înviat prin surparea încuietorilor iadului.

Localizarea conjuncţiei copulative „şi" între cele două verbe la diateza amintită, precum şi prezenţa ei încă o dată la verbul următor „şi voi înălţa", face din Învierea Mântuitorului Iisus Hristos o stare maximă de incandescenţă duhovnicească, în care „tânguirea" Fecioarei la vederea Fiului Ei în groapă, prin „umbrirea" Ei de către Cel Preaînalt, devine condiţie sine qua non a înălţării „întru slavă" cu Biruitorul morţii.

Astfel, cinstirea Născătoarei de Dumnezeu „cu credinţă şi cu dragoste neîncetată", face din Sâmbăta Patimilor Domnului, o continuitate a Buneivestiri, în care „tânguirea" Celei umbrite de puterea Celui Preaînalt se transformă într-o „inedită vestire", deoarece cuvântul providenţial „Fie" de atunci, implică acum pe lângă întruparea Logosului, atât jertfa de pe Golgota, cât şi ÎNVIEREA, precum şi pragmatizarea cuvintelor mesianice: „Mă duc să vă pregătesc un loc...", reliefate în expresia axională: „voi înălţa întru slavă, ca un Dumnezeu, pe cei ce cu credinţă şi dragoste, neîncetat te fericesc pe Tine".

Stroe Belloescu: fondator al muzeului Asociaţiunii ASTRA din Sibiu

Cititorul care vizitează impunătorul edificiu ce adăposteşte azi Biblioteca ASTRA din Sibiu, poate vedea, în holul mare, o tablă neagră pe care sunt inscripţionate numele donatorilor (pentru construcţia clădirii) deveniţi fondatori ai Muzeului ASOCIAŢIUNII şi alături de cei 17 binefăcători confirmaţi, apare şi un nume mai puţin „sonor", STROE BELLOESCU.

Dar cine este acest „mărinimos" donator?

Citind în paginile revistei „TRANSILVANIA", din 27 ianuarie 1906, la pag. 203, găsim următorul citat: ... „Stroe S. Belloescu (inginer n.a.) din Săcele a achitat taxa de 2000 cor. „pentru construcţia frumosului palat (vezi foto), al Casei Naţionale a Asociaţiunii „ASTRA".

Anterior, însă, acestei ştiri, şi anume în şedinţa comitetului central al Asociaţiunii, din 13 noiembrie 1902, preşedintele Asociaţiunii „aduce la cunoştinţa astriştilor această faptă lăudabilă". Tot atunci, „domnul Stroe S. Belloescu s-a înscris şi ca membru fondator al Casei Naţionale", arată documentele vremii (Analele Asociaţiunii ASTRA, nov.-dec. 1902, nr. VI).

Din contribuţia românilor s-a ridicat măreţul edificiu, înzestrat cu o sală de spectacole, o bibliotecă şi un muzeu. Inaugurarea a avut loc în ziua de 22 august 1905, printr-un prolog expus de Iosif Vulcan, la care au participat o seamă de personalităţi ale neamului nostru, printre care: Iuliu Maniu, Nicolae Iorga, Vintilă Brătianu, Nicolae Popeea, George Moroianu, Ioan I. Lapedatu ş.a.

Dar Stroe Belloescu nu s-a limitat numai la această donaţie; el şi-a îndemnat consătenii din Săcele să contribuie cu ceea ce pot. Astfel, pr. Romul Verzea şi pr. George Urdea au donat câte 10 cor., Iosif Oncioiu şi Nicolae Jugăreanu, mari economi de lânuri şi vinuri, au dat tot câte 10 cor. fiecare. Toma Bârseanu, preot la Dârste-Săcele, la fel, a dat 10 cor.

Femeile din Săcele nu s-au lăsat mai prejos; ele au dăruit pentru Muzeul Asociaţiunii fel şi fel de obiecte scumpe. Astfel, Amalia Lapedatu (mama fraţilor Alexandru şi Ioan, deveniţi academicieni) a donat două covoare din lână, o fustă de mătase, o cămaşe cu pumni de fir, stofe de lână. Domniţa Giuglea (mama academicianului George Giuglea) a donat trei covoare din lână, perdele, macate. Susana Moroianu (mama academicianului George Moroianu) a donat o ie cu fluturi de aur, un covor de lână, perdele. Alte săcelence, ca Ana Medianu, Maria Roşculeţ, Maria Tocitu, Eufrosina Ţuţuianu ş.a., au donat covoare de lână, perdele, cuverturi, macate, pânzături, zeci de coţi de stofe etc. (Vezi „Transilvania" an. 1905, pag. 266—267).

Tot în revista „Transilvania" se mai arată că, la adunarea generală a ASTREI din 28 aug. 1897, preşedintele Ioan Micu-Moldovan aduce la cunoştinţa celor prezenţi „o plăcută scire, prin care „domnul Stroe S. Belloescu, din Săcele, lângă a Braşov, de prezent profesor la Bârlad, prin care dăruieşte Asociaţiunii, 20.000 franci ca să se înfiinţeze o fundaţie întru amintirea părinţilor sei; Stana şi Stroe Belloiu, din Săcele (mari proprietari şi economi, n.a.), şi veniturile fundaţiunii să le folosească Asociaţiunea spre scopurile sale culturale".

Într-adevăr s-a constituit şi în „Transilvania" din anul 1905, la pag. 131, găsim, în bilanţul contabil al ASTREI, „Fondul general şi donaţiunea Stana şi Stroe Belloiu, din Săcele", cu o valoare de 31304 K.

Dar să mergem mai departe. În procesul verbal al Asociaţiunii, din 14 dec. 1907, semnat de secretarul I al ASTREI, Oct. Goga, găsim următoarea informaţie.

... „domnul Stroe Belloescu, din Săcele, senator (liberal n.a.) de Bucuresci, a dăruit K 1000 pentru masa studenţilor (români n.a.) din Cluj". Donaţia s-a făcut prin Banca „ALBINA", iar mai departe se arată: ...„Comitetul central (al Asociaţiunii ASTRA n.a.) decide a primi această donaţiune, încunoştiinţând despre aceasta pe mărinimosul donator". (Şedinţa a XII-a din 14 dec. 1907 a Comitetului central, secretar Oct. Goga).

Iată, câteva exemple şi fapte, făcute în taină, de oamenii locului, în folosul obştei şi culturii, oameni a căror memorie nu trebuie dată uitării. Ce s-ar întâmpla, dacă edilii frumoaselor Săcele s-ar mai gândi la ei şi la alţi binefăcători, aşezându-le pe casele părinteşti câte-o placă memorială, spre veşnică amintire?

ST. MUNTEANU-Săcele
Desp. Central ASTRA-Sibiu

N.B. Salariul lunar al unui învăţător era, în anul 1905, de 200 cor.

„Complexarea culturală"

„Războiul rece" care a durat câteva decenii s-a terminat, după cum se spune, cu înfrângerea sistemului comunist. Despre învingători, numai de bine. În ce ne priveşte, s-a întâmplat să ne aflăm în tabăra care a pierdut.

Desigur, tot în ce ne priveşte, această *înfrângere* a fost socotită la momentul respectiv şi ca o *victorie* a libertăţii. După un alt deceniu de la această „înfrângere-victorie" entuziasmul a mai pălit şi paradoxul cam duplicitar victorie-înfrângere îi face pe unii să bănuie doar încă o altă victorie a „victoriosilor", şi anume victoria în domeniul propagandei, care ne-a convins că „bine c-a pierdut cine-a pierdut, că-i mai bine pentru toţi".

După respectiva „schimbare" istorică nu se poate contesta fair-play-ul, stilul „de domn" (mă rog, „gentelmen") în care puternicii învingători au întins mâna spre foştii adversari, acum puşi sau ajunşi „la pământ" din punct de vedere economic, social... şi din alte puncte de vedere, între care şi cel al încrederii în sine şi în viitor. Mâna întinsă s-a materializat în primul rând în împrumuturi şi sfaturi (uneori plătite chiar din împrumuturi) de cheltuire a respectivelor împrumuturi pentru depăşirea crizei sau crizelor de tot felul ce caracterizează perioada numită de „tranziţie" spre o societate de tip „câştigător".

Cam târziu s-a observat că prin alte continente mai sudice „tranziţia" spre o stare mai fericită nu se mai tot termină de multe decenii. De unde, iarăşi în ce ne priveşte, au urmat dileme târzii pentru oameni deştepţi de cultură şi politică, pentru care suntem îndemnaţi mediatic foarte insistent să facem neîncetate „exerciţii de admiraţie". — Apropo de „întârzierea" dilemelor („întârziat" nu înseamnă totuşi neapărat „arierat", cu toată francofonia noastră) mintea ţărănească găsise expresia atât de frumos nuanţată „mintea românului de pe urmă" pentru destul de prozaica „prostie".

Revenind la victoria asupra comunismului, în care sistem învins fusesem şi noi „încadraţi", trebuie spus că propaganda învingătorilor (învingători şi la acest capitol) a lăsat să se înţeleagă că este vorba despre o victorie *totală* (a nu se confunda neapărat cu „totalitarismul", deşi „globalismul" propagandistic merge tot pe acolo — mă rog, „esprit de finesse"). Adică „economic" era clar că maşinile erau mai bune, mai multe şi mai ieftine la învingători, ca să nu mai vorbim de bogăţia super-magazinelor, a „super-pieţelor", că doar e „economie de piaţă", unde „orice" (chiar aşa!?) şi chiar „oricine" se poate cumpăra, dacă se vinde.

Iar din punct de vedere „militar", aşa cum se mai demonstrează din când în când (spre împrospătarea „remember-ului morire"), bombele şi armele sunt şi ele mai mari şi mai tari, şi chiar mai „inteligente" de când computerele au lăsat impresia că şi maşina poate fi „inteligentă", nu numai omul. — În paranteză fie spus, dacă o armă „inteligentă" reuşeşte să ucidă unul sau mai mulţi oameni, asta ar putea fi o „demonstraţie" că respectiva armă (sau cei din spatele ei) ar fi „mai inteligentă" (respectiv „mai inteligenţi") decât cei ucişi — de unde ar putea rezulta o punere în discuţie sau chiar încă o „victorie" asupra bazelor raţiona(menta)le ale omului...

Atâtea victorii în atâtea domenii lasă să se înţeleagă finalmente o victorie mai *generală* a „sistemului". Adică victoria economică-militară-tehnică-etc. ar presupune şi o superioritate din punct de vedere social şi politic. Dar acestea din urmă ne îndreaptă deja atenţia în mod necesar spre planul mai general şi mai important a însuşi *civilizaţiei şi culturii*, acolo unde şi aspectul *spiritual* este cel mai evident declarat.

Şi astfel ajungem la **locul** unde o victorie poate fi „totală" sau nu mai poate fi deloc. Aici, în planul Spiritului, sau (după nuanţa nu doar „geopolitică") al Duhului, este locul *identităţii* unei civilizaţii, a unui popor, a unei persoane. Este de fapt, şi la modul cel mai propriu, locul *nemuririi*, acolo unde victoriile „economice" şi „militare" nu mai au aproape nici o putere, pentru că sunt la fel de „perisabile" istoric precum sunt şi cele „sociale" şi „politice" pe care se sprijină sau pe care le influenţează.

De aceea o înfrângere în acest plan înseamnă moarte şi dispariţie într-un sens mult mai deplin, existenţial. Nu numai că mor împreună cu cei înfrânţi generaţii nenumărate trecute sau viitoare — altfel spus în cazul nostru ar muri împreună cu noi şi *în noi* generaţii întregi de părinţi şi fraţi ai noştri, a căror cale şi tot ce ne-au lăsat ar fi greşit în cazul unei înfrângeri, ca să nu mai vorbim de nădejdea unor generaţii viitoare... Nu numai că ar putea muri şi bogăţia unei limbi, bogăţia cuvântului ei *în duh*, viaţa şi înflorirea ei viitoare, care nu se poate transmite sau „salva" doar prin „traduceri" în limbi „de circulaţie".

Dar mai ales ar putea fi atinsă *inima* unei culturi şi civilizaţii adevărate, care pentru noi românii, pentru *identitatea* noastră ca şi români a fost întotdeauna credinţa cea *strămoşească* în nemurire şi fericire, credinţa cea dreptmăritoare, *creştină* şi *ortodoxă* în Înviere şi de fapt în Dumnezeu. Aici nu mai poate fi vorba de vreo „înfrângere" politică sau de alt fel, ci de *rătăcire*, de pierderea nimicitoare de sine.

Pentru că aici, în acest plan esenţial lucrurile au un cu totul alt înţeles, mai adevărat, şi o cu totul altă valoare. Spre exemplu, chiar „sărăcia economică", departe de a fi vreo spaimă „socială", poate fi *bogăţia dumnezeiască* a sărăciei Sfinţilor. Şi de aceea în acest plan *al Duhului* orice fel de „complexare" de tip „cultural" ce ar putea apărea ca un semn al vreunei „înfrângeri spirituale" — în faţa „victoriei" vreunei sau altei pseudo-civilizaţii care se dovedesc toate până *„la urmă"* (în „roade") doar „ambalaje" ale *des-frâului* de orice fel, fie şi frumos *„legalizat"* (ce „lege" ar mai putea fi aceasta?) — nu ar fi decât o tristă prostie.

Pentru o mai corectă (şi mai adâncă) înţelegere, atunci când se vorbeşte despre „des-frâu" trebuie înţeles „pierderea frâielor" *stăpânirii de sine* (ca o întunecare a chipului dumnezeiesc, *stăpânitor*, din om) în nenumărate domenii ale existenţei: în cel al „puterii" nestăpânite (ce „putere" e cea care nu poate fi „stăpânită"?), al „cunoaşterii" oarbe, al „ordinii" sau „libertăţii nemăsurate" *(fără* măsură), al lăcomiei „economice" (individuale sau sociale), al „distracţiei" „cu orice chip" şi „cu orice preţ" ce distruge fiinţa umană, ca să nu mai amintim de desfrâul „credinţelor" pseudo-religioase produse „la bandă" şi „după módele" sau „modélele" momentului.

Ce „complex(are) cultural(ă)" ar trebui să (re)simtă creştinul ortodox cuminte *(cu-minte)* în faţa atâtor „schimbări" produse de „victoriile" şi „înfrângerile" unora asupra altora ale atâtor „puternici ai zilei", ai zilei trecătoare, doar „istorice" (iată un sens lamentabil al „personalităţilor *istorice*"), cu toată propaganda sau publicitatea „culturalistică" şi „civilizistică" însoţitoare?

Cu siguranţă nici unul, ci cel mult spaimă şi tristeţe pentru rătăcirea exceselor desfrâului, al nostru sau al altora (şi care poate deveni „al nostru").

De aceea adevărata *victorie* în aceste condiţii „istorice" rămâne (veşnic!) doar cea din lupta (zilnică, nu „zi-aristică") împotriva ispitelor păcatului „ucigător de oameni". Şi de aceea în această luptă „bună" chiar şi înfrângerea" suferinţei şi a morţii poate să însemne de fapt **Învierea**, spre viaţa veşnică, în singura împărăţie adevărată, a lui Dumnezeu.

Pr. VASILE GRĂJDIAN

Sanctității Sale PAVLE,
Arhiepiscop de Pecs,
Mitropolit de Belgrad — Karlovic
Patriarhul Serbiei

Sanctitatea Voastră,

Împărtășind durerea pe care o trăiți în aceste zile, când, spre consternarea noastră, forța ucigătoare a armelor a prevalat dialogului, Vă rog să primiți cuvânt de dragoste și de rugăciune din partea Noastră și a întregii Biserici Ortodoxe Române.

Uniți de secole în Duhul Prea Sfintei și de Viață Dătătoarei Treimi, sfintele noastre Biserici și popoare au înfruntat împreună deseori vitregiile istoriei și au dăruit lumii eroi, jertfe, artă și lumina lui Hristos. Din izvorul acestei comuniuni care ne leagă de secole vă încredințăm că „plângem și noi" împreună cu Sanctitatea Voastră și cu întregul popor pe care îl păstoriți, după zisa Sf. Apostol Pavel, cunoscând ce însemnează Kosovo pentru viața Bisericii Sârbe și a poporului sârb. Gândul nostru de durere și de rugăciune cuprinde și pe românii care locuiesc pe teritoriul Iugoslaviei, care alături de frații lor ortodocși sârbi trăiesc tragedia războiului și sunt victimele acestuia. Sfinții comuni nouă și Ortodoxiei, jertfele și sfințenia înaintașilor noștri sunt mărturii dătătoare de nădejde că numai dialogul în duhul dreptății și adevărului lui Hristos, Biruitorul iadului și Izvorul vieții, dialog dus în lumina dreptului națiunilor de a-și decide singure viața va fi în stare să înlocuiască forța armelor.

În această nădejde am adresat apel de rugăciune către toate bisericile și mânăstirile din România pentru încetarea vărsării de sânge în Kosovo și în Iugoslavia, încredințându-vă că suntem alături de Sanctitatea Voastră, de ierarhii, clerul și de toți fiii duhovnicești pe care îi păstoriți cu dragoste.

Alăturându-vă două texte referitoare la poziția Bisericii Ortodoxe Române față de ceea ce se întâmplă în prezent pe teritoriul țării Sanctității Voastre, Vă îmbrățișăm frățește în Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos,

† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Cu prilejul praznicului Învierii Domnului, Redacția adresează tuturor colaboratorilor și cititorilor „Telegrafului Român" urări de sănătate, de belșug și de fericire.

Fie ca Domnul Cel Înviat să coboare în sufletele noastre lumina cea neînserată a Împărăției sale, buna înțelegere, dragostea și pacea între toți oamenii.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Războiul nevăzut (II)

(Urmare din pag. a 3-a)

tăm contra lui Dumnezeu, batjocorindu-i voia și poruncile, luându-i numele în deșert. Dumnezeul nontru devine pântecele, alcoolul, sexul, puterea, frumusețea, plăcerea, etc. Numele lui Dumnezeu îl folosim când rostim înjurături și vorbe de rușine. Nici nu vrem să auzim de duminici și de sărbători; ne batjocorim părinții, uneori îi batem și-i alungăm; suntem gata și de crimă, dacă interesele ne-o cer; facem rău oricui și oricând, numai să ne împlinim poftele; furăm, tâlhărim pe cine putem și prin orice mijloace; înșelăm, jurăm pe strâmb, râvnim bunurile altora; răul ni se pare că-i bine, iar binele adesea rău. Conștiința noastră devine în astfel de situații confuză, adormită, neputincioasă. Zarva muzicii infernale în care ne place să vieţuim cât mai mult, face ca glasul conștiinței să nu-l mai auzim.

Lucrarea răului nu se oprește aici. El vrea distrugerea și pierderea cu totul a sufletului nostru. Pentru aceasta începe să folosească obuzele de mare calibru ale patimilor. Beția nu mai este doar o plăcere sau o evadare din realitate, beția devine un viciu, o patimă irezistibilă, aproape fără leac. La fel alte păcate. Degeaba ni se spune de către cei din jur că sfârșitul ne este aproape, că ne pierdem familia, copiii, banii. Nimic nu mai contează. Dacă ar fi să luăm numai patima aceasta a beției și am vedea cu ușurință cât de mult ne schimonosește și trupul și sufletul. Fața devine de nerecunoscut. Ochii sunt mai bulbucați, nasul mai borcănat, fața mai roșie, uneori chiar vânătă, pasul nesigur, mersul șovăitor și dezorientat, mintea lucrează tot mai greu și fără logică, mâinile tremură, vederea sticloasă și fixă privește spre zări neștiute. Adesea pătimașul îl vezi prin șanțurile drumurilor, prăfuit sau înnămolit. Acolo rămâne zile sau nopți, până când ceața i se ia de pe creier și începe să realizeze unde se află. Acasă la un astfel de om este cu adevărat iadul. Își bate soția și copiii. Nu se mai știe de casă și de masă. Răsună acolo doar înjurături, țipete, vorbe grele. De aici până la divorț, partaj și alegerea prafului nu mai e decât un pas. Bețivul rămâne singur și „neînțeles". Începe să vândă lucrurile ce i-au rămas pe prețuri de nimic, pentru a-și putea alimenta patima. Când vinde tot și rămâne în stradă, părăsit și disprețuit de toți, gândul sinuciderii începe să-i dea târcoale și nu-l lasă până când nu-l răpune.

Ceea ce am prezentat mai sus este unul din scenariile sumbre, în care poate fi introdus omul ce se lasă în voia plăcerilor, apoi a păcatelor și în final a patimilor. În nici un moment însă nu e totul pierdut. Până în ultima clipă se poate, dacă vrea, să se întoarcă din drum. Nimeni nu-l obligă, dar mulți sunt gata să-l ajute. În primul rând îl ajută Dumnezeu. Prin Taina Sfântului Botez primim harul iertător de păcate personale și de păcat strămoșesc; prin Taina Sfintei Mirungeri primim harul dătător de putere, necesar creșterii noastre spirituale; prin Taina Sfintei Spovedanii sau Pocăințe avem putința ca păcatele noastre să ne fie iertate de către Dumnezeu; prin Taina Sfintei Împărtășanii avem putința să-L primim pe Hristos în chip tainic în ființa noastră, în sufletul nostru și împreună cu El să ne ducem crucea vieții. Avem arme suficiente pentru a lupta împotriva diavolului, a celui rău. Pentru fiecare ispită a lui, pentru fiecare păcat și patimă avem scut de apărare și armă de atac. Depinde doar de noi dacă le folosim. Alături de harul lui Dumnezeu primit la Sfintele Taine putem lupta și noi cu rezultate dintre cele mai evidente. Împotriva păcatului mândriei putem lupta cu virtutea smereniei, a modestiei: împotriva lăcomiei cu postul, cu cumpătarea; împotriva mâniei cu iertarea, cu iubirea față de oameni, cu stăpânirea de sine; împotriva iubirii de avuție cu dărnicia, cu milostenia; împotriva desfrâului cu fecioria, cu abstinența, cu postul; împotriva invidiei cu iubirea și ajutorarea; împotriva lenei cu hărnicia, cu munca și răbdarea. Împotriva necredinței putem lupta cu credința, cu mergerea la biserică, cu faptele bune, cu rugăciunea și Sfintele Taine; împotriva deznădejdii cu nădejdea în Dumnezeu; împotriva urii față de Dumnezeu și oameni cu iubirea și fapta bună; împotriva uciderii, avortului și sinuciderii cu iubirea față de Dumnezeu și față de oameni, cu nașterea și creșterea de copii. Nimeni și nimic nu ne poate opri ca să ne respectăm și să ne ajutăm părinții, ca să nu batjocorim pe cel mai slab și handicapat, ca să nu asuprim pe cel neputincios și mai sărac. Pentru omul care vrea să se mântuiască totul e posibil. Imaginea fiului risipitor, care se hotărăște să se întoarcă la tatăl său și să-i ceară iertare ar putea fi imaginea-simbol a oricărui păcătos, care se pocăiește. Dumnezeu îl așteaptă pe fiecare din noi să se întoarcă la pocăință și la cunoștința adevărului să vină. Mântuitorul Iisus Hristos a pătimit pentru oamenii din toate timpurile și din toate locurile. Și pentru noi a curs o picătură din sângele Lui. Nu trebuie să credem niciodată că pentru noi nu mai este putință de mântuire. La El au venit tâlhari și desfrânate și i-a iertat, ba unii au devenit chiar sfinți.

Toți suntem antrenați în acest război nevăzut, fie că ne dăm seama fie că nu. De ce este el necesar? Pentru a alege grâul din neghină. Pe front se nasc eroii, nicidecum la umbră și în fotolii. Așa este și aici. Pe frontul acesta nevăzut sunt răniți, împroșcați cu noroi, morți, ologi, ciungi, orbi, unii se poticnesc, alții se ridică. Aici găsești și luptători și trădători, și lași, dar și eroi. În foc se călește oțelul; în războiul nevăzut sufletul se poate fortifica și se poate înălța până la Dumnezeu.

Dintre secretele cu care se poate câștiga această bătălie cu răul enumerăm câteva: postul, rugăciunea și faptele bune, la care Dumnezeu adaugă harul Său. Nu trebuie să uităm că diavolul nu va acționa niciodată peste voința noastră. El lucrează cel mai mult asupra gândurilor noastre, care determină apoi cuvintele și faptele noastre. Păcatul propriu-zis este un fel de vârf al aisbergului, care se vede deasupra apei. El se zămislește pe-ncetul și în timp în noi înșine. Nu este imposibil să luptăm cu păcatul, cu răul. Nenumărați semeni ai noștri au dovedit aceasta, ieșind biruitori ei înșiși. Diavolul lucrează asupra noastră atât cât Dumnezeu îi permite să lucreze. Toate ispitele ce ne vin de la diavol sunt cu știrea și cu voia lui Dumnezeu, spre încercarea și spre întărirea noastră. Diavolul nu este mai puternic decât Dumnezeu, ci dimpotrivă. Tocmai de aceea trebuie să ne punem nădejdea în Dumnezeu, pentru a putea câștiga această bătălie a vieții noastre. Pentru cei ce câștigă bătălia este pregătită cununa victoriei, cununa sfințeniei și a mântuirii. Pentru aceștia, la judecata de apoi, va grăi Judecătorul: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu în împărăția pregătită vouă de la facerea lumii!" Pentru cei învinși de păcat, pentru lași, trădători și dezertori, sentința va fi definitivă și înfiorătoare: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic pregătit vouă și domnilor voștri pe care i-ați slujit în timpul vieții voastre!"

⊛ Semnalăm ⊛ Semnalăm ⊛

⊛ Dimitrie Bogos scrie *„La răspântie", Moldova de la Nistru 1917—1918, Pagini despre Basarabia,* Întreprinderea editorială — Poligrafia, „Știința", Chișinău, 1998, 221 pag.

„Epoca renașterii Basarabiei din anii 1917—1918 este puțin cunoscută de marele public. S-au creat mai multe basme și legende, dar adevărul istoric nu este cunoscut.

Este și de datoria noastră a pune în adevărata lumină a zilei tot ce s-a petrecut în timpul acela mare, pentru ca să se cunoască, că într-adevăr a fost o mișcare națională serioasă, că geniul neamului românesc s-a manifestat puternic, aducând prin forțele vii ale fiilor, iubitori de neam, Basarabia la patria-mamă".

E o carte foarte interesantă, care privește prima Unire a Basarabiei. Autorul care scrie câțiva ani după Unire, declară că „Unirea a făcut-o vocea sângelui". E în afară de orice îndoială. Basarabia aparține României de la început până la sfârșit. Ceea ce se vede și din cuprinsul cărții.

⊛ Johannes Von Tepl publică *Plugarul și Moartea,* traducere din germana medievală de Marin Tarangul și Emmerich Schaffer. Introducerea și „Cuvântul despre felul de a fi al morții" de Marin Tarangul (Humanitas, 1997, București, 140 pag.). Cu ilustrații după gravurile lui Holbein cel Tânăr.

«Dialogul acesta tulburător, purtat între un bărbat rămas văduv — „Plugarul" — și Moarte, a fost scris la răscrucea dintre Evul Mediu și Renaștere. Perenitatea textului ține de limpezimea de cristal a „vocilor" sale: tânguirea neistovită a omului, care-și plânge, ca un alt Iov, cruda soartă, și cinismul plin de sarcasm al Morții, care-i arată mereu cât de inevitabilă îi e condiția. Și totuși, după ce o vreme această capodoperă a literaturii germane medievale a cunoscut o largă răspândire, peste ea s-a așternut o uitare de aproape cinci secole. Grăitor e însă faptul că redescoperirea dialogului a avut loc tocmai la începutul veacului nostru, atât de adânc muncit de problema Sfârșitului. Și iarăși grăitor este că el l-a inspirat pe Heidegger în faimoasa analiză pe care a făcut-o omului ca ființă-întru-moarte: sfârșitul pe care îl are în vedere moartea, spune gânditorul de la Freiburg, nu înseamnă faptul de a fi ajuns la sfârșit al omului (das Zu-Ende-sein), ci faptul că în fiece clipă omul este ființa-întru-sfârșit (das Sein zum Ende). Moartea nu este momentul în care omul iese din viață, ci un *mod de a fi,* pe care omul și-l asumă din clipa în care intră în ea. Și Heidegger citează aici sentința rostită în cuprinsul dialogului: „Din clipa în care se naște, omul este destul de bătrân ca să moară".»

Desigur este o carte cu ilustrații vechi, ilustrații care s-au făcut după textele originale.

Aceste ilustrații imită literele de început al fiecărui capitol al cărții.

ANTONIE P.

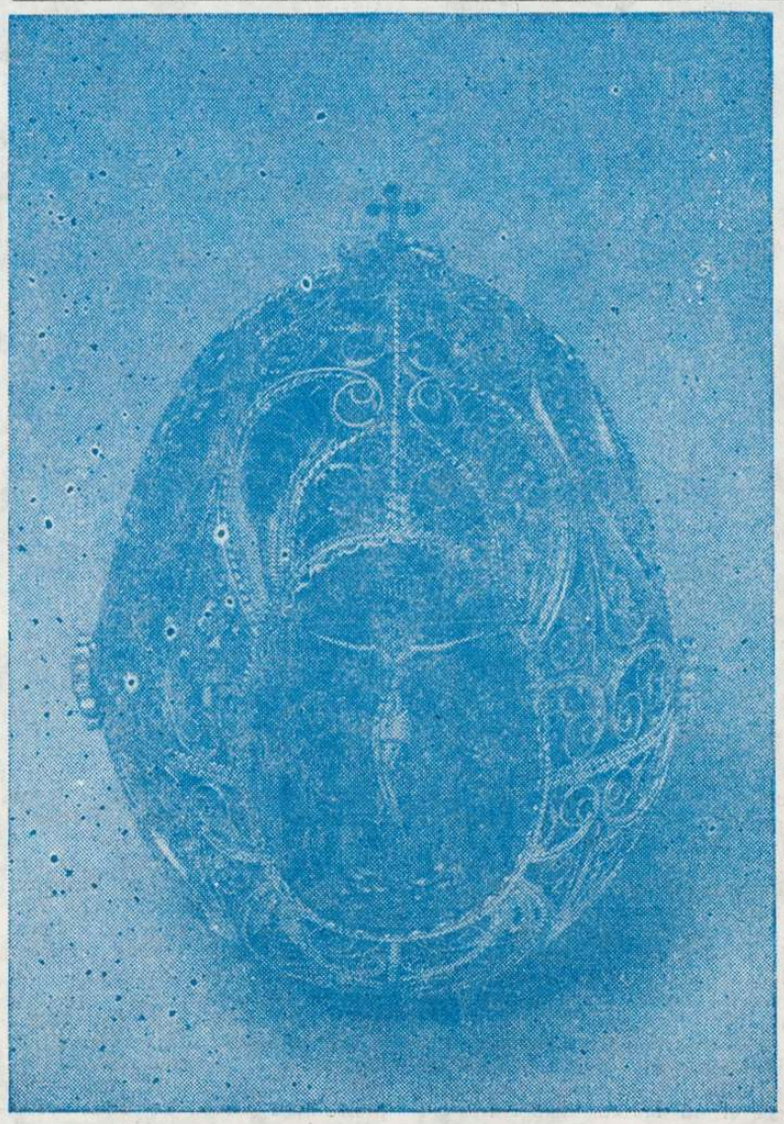

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **P. S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA ... SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 aprilie
şi
1 mai
Nr. 15—18
1999

IZVORUL TĂMĂDUIRII

În prima vineri din Săptămâna Luminată, Biserica Ortodoxă face prăznuirea Izvorului Tămăduirii. Este o sărbătoare închinată Maicii Domnului amintind de minunea petrecută în secolul VII pe timpul împăratului Leon Machelie al Bizanţului, minune ce a fost săvârşită de către Sf. Fecioară Maria. Sărbătoarea aceasta este deci de dată mai recentă, dar cu toate acestea este adânc înrădăcinată în conştiinţa popoarelor ortodoxe din Balcani, fie de limbă greacă, slavonă sau latină. Grecii o numesc „Zoodohos Pighi" adică „Izvorul purtător de viaţă" şi o cinstesc cu un fast deosebit. În Atena, chiar în centrul oraşului există o măreaţă biserică închinată Maicii Domnului şi care poartă numele acestui praznic, ba mai mult un întreg cartier de la periferia Atenei poartă numele de Zoodohos Pighi. În Constantinopol se află până astăzi izvorul unde s-a petrecut minunea aceasta, în mânăstirea Balucli unde se găsesc şi mormintele patriarhilor ecumenici.

Şi la slavi sărbătoarea este ţinută ca atare, ei împrumutând-o mai târziu prin filiera greacă. În Biserica noastră, deci la români, Izvorul Tămăduirii este prăznuit cu o solemnitate deosebită mai ales în Muntenia şi cu osebire în Ardeal. Zeci de mânăstiri de pe cuprinsul ţării şi mai ales din Transilvania au ca al doilea hram al lor Izvorul Tămăduirii. Zeci de mii de pelerini sosesc în această zi de praznic la marile mânăstiri de la Sâmbăta de Sus, Râmeţ, Rohia, Recea, Izbuc, Frăsinei, Maglavit, unde participă la sfânta liturghie, precum şi la sfinţirea apelor din izvoarele tămăduitoare de acolo şi preamăresc pe Maica Domnului, cea care a devenit în conştiinţa Ortodoxiei cu adevărat „Izvor de tămăduiri" prin minunile pe care le săvârşeşte asupra celor credincioşi.

Date asupra acestei sărbători, asupra semnificaţiei ei avem în Penticostar, unde pe lângă sinaxarul ei aflăm şi o slujbă a ei alcătuită de către Nichifor Calist Xantopol — demnitar de la curtea bizantină. Astfel, din sinaxarul zilei aflăm că împăratul Leon Machelie, înainte de a ajunge pe tronul imperial al Bizanţului, fiind într-una din zile la vânătoare a găsit un orb rătăcit prin pădure şi pe care l-a luat să-l călăuzească. Orbul fiind cuprins de sete l-a rugat pe Leon să-i caute apă să bea, acesta negăsind prin apropiere, deşi căutase foarte mult, era cuprins de întristare. Deodată a auzit un glas care-i zicea: „Nu e nevoie să te osteneşti Leone căci apa este aproape, pătrunde, Leone împărate, mai adânc în pădurea aceasta şi luând cu mâinile apă tulbure, potoleşte setea orbului şi apoi unge cu ea ochii lui cei întunecaţi; şi vei cunoaşte de îndată cine sunt eu, care sălăşuiesc aici de multă vreme". Şi făcând aşa, orbul s-a tămăduit de suferinţa sa preamărind pe Dumnezeu. După ce a ajuns, potrivit proorociei Maicii Domnului, împărat, Leon a zidit lângă acel izvor o biserică închinată Maicii Domnului, cea care făcuse minunea vindecării orbului în acel loc.

Multe minuni s-au petrecut apoi în decursul vremurilor la acea biserică prin puterea sfinţitoare a apei tămăduitoare din acest izvor, astfel numeroşi oameni bolnavi şi-au redobândit sănătatea, atât trupească, dar mai ales sufletească. Tradiţia spune că izvorul ar fi înviat şi un mort din Tesalia, după ce au fost turnate trei ciuturi de apă peste el. Mulţi împăraţi şi împărătese ale Bizanţului au fost vindecaţi de apa izvorului, la fel mulţi dregători ai curţii imperiale au dobândit tămăduire aici, numele lor fiind menţionate pe larg în sinaxarul sărbătorii.

Refăcută de mai multe ori din cauza vremurilor şi a cutremurelor, biserica Izvorul Tămăduirii a rămas până în zilele noastre în Constantinopol, păstrându-se şi izvorul care şi astăzi săvârşeşte tămăduiri celor care cu credinţă aleargă la ocrotirea şi folosinţa Maicii Domnului.

Lângă izvor există până astăzi, în mânăstirea Balucli din Constantinopol, o inscripţie din vremea bizantină ce are următorul conţinut: „NIPSON ANOMIMATA MI MONAN OPSIN", adică „spală-ţi nu numai faţa, ci spală-ţi şi păcatele".

În această zi în bisericile unde există hramul „Izvorul Tămăduirii", dar şi în celelalte biserici şi mânăstiri, după Sf. Liturghie se face sfinţirea cea mică a apei, după rânduiala specială din Săptămâna Luminată, iar în unele părţi tot în această zi se fac rugăciuni pentru vreme de secetă şi neploaie înconjurându-se biserica în procesiune la fel ca în Vinerea Sf. Patimi.

Credincioşii ortodocşi români cinstesc aşa cum se cuvine acest praznic al Maicii Domnului, luând parte în număr mare la sfintele slujbe săvârşite în mânăstiri şi biserici închinate Sf. Fecioare Maria, Maica Domnului, Maica Bisericii şi Maica tuturor celor necăjiţi şi întristaţi.

„Izvorul Tămăduirii" este o sărbătoare dragă creştinului ortodox, prin ea cinstindu-l pe Mântuitorul Hristos, Cel ce s-a întrupat din pântecele preacurat al Sf. Fecioare.

† VISARION RAŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

Învierea lui Hristos este temelia credinţei noastre. Hristos a înviat, pentru că era nu numai om, ci şi Dumnezeu; Hristos a înviat, ca şi noi să înviem (I Cor. 15; Rom. 6, 1—11). *Mărturisind că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, mărturisim învierea şi puterea Sa spre mântuirea a tot celui ce crede* (Rom. 1, 16). *De aceea, în Perioada Penticostarului, Biserica ne pune înainte pe cei ce-au mărturisit Dumnezeirea Sa. Să le urmăm pilda, să ne „întărim" şi noi întru El, să înviem şi noi împreună cu El, astăzi, acum, ca să putem striga: „Adevărat a înviat! Domnul Meu şi Dumnezeul Meu! Bucuria Mea!"*

1. Duminica Tomii

Sfântul Ioan Casian s-a născut pe la anul 360 în Dobrogea (Scythia Minor), a plecat de tânăr (380) la Locurile Sfinte, stabilindu-se aproape de Betleem; a cercetat, împreună cu prietenul său Gherman, tot din Dobrogea, pe marii părinţi ai pustiei Egiptului, a căror valoare o va consemna în lucrarea *Convorbiri duhovniceşti* (în număr de 24, după numărul celor 24 de bătrâni din Apocalipsă, scrise între anii 420—429); se stabileşte la Constantinopol (399/400), unde Sfântul Ioan Gură de Aur îl hirotoneşte diacon şi-i dă ascultări în administraţie; trăieşte drama marelui său Patriarh şi pleacă la Roma (404) pentru a-i apăra cauza; după 10 ani, se stabileşte la Marsilia (415), unde înfiinţează două mânăstiri: una de bărbaţi şi alta de femei. La cererea episcopului Castor de Apta Iulia (Galia/Franţa), scrie, pe la 420, *Despre aşezămintele mânăstireşti de obşte şi despre tămăduirile celor opt păcate principale*. Adoarme în Domnul spre 435, în plină criză sau în prelungirea crizei nestoriene, nu înainte de a o combate, la cererea papei Leon cel Mare, în lucrarea *Despre Întruparea Domnului, contra lui Nestorie*. Împotriva acestuia, care separa Dumnezeirea de Hristos, afirmând că sunt două persoane distincte în Cuvântul întrupat, unite oarecum moral, pentru care Fecioara Maria nu poate fi numită Născătoare de Dumnezeu (Theotokos), ci doar Născătoare de Hristos sau de om, Sfântul Ioan Casian dovedeşte, în cele 7 cărţi ale lucrării, Dumnezeirea şi omenitatea Domnului nostru Iisus Hristos, cu pilde din Sfânta Scriptură. Prima şi cea mai evidentă este pipăirea coastei Mântuitorului de către Sf. Apostol Toma şi mărturisirea ce i-a urmat:

„Pogorându-Se în adunarea ucenicilor Săi, deşi uşile erau încuiate, fiindcă Domnul voise să arate apostolilor adevărul trupului Său, apostolul Toma, pipăindu-I trupul şi cercetându-I rănile, când a descoperit adevărul trupului arătat, ce cuvinte a grăit? *„Domnul Meu şi Dumnezeul Meu"*. Oare a spus ce spui şi tu, că e om, nu Dumnezeu, Hristos şi nu Dumnezeire? S-a atins de trupul Domnului şi a spus că e Dumnezeire. Cuvântul său a fost învăţătură cerească şi credinţa sarcină dumnezeiască; sfânt, cinstit, evlavios, având nevinovăţia întreagă, *credinţa neştirbită*, ştiinţa nestricată, simţirea simplă şi curată, înţelepciunea cu desăvârşită simplitate, lipsită de tot ce e rău, de tot ce e stricăciune, întărită împotriva oricărei rătăciri eretice, el ţinea la tot ce învăţase. Aşadar, acel ţăran nepriceput, cum poate tu îl socoţi, te încuie acum printr-un răspuns scurt, te doboară prin puţinele sale cuvinte. Aşadar, de ce s-a atins apostolul Toma, când s-a apropiat să-L pipăie pe Domnul? De Hristos, fără nici o îndoială. Şi ce a grăit cu voce tare? „Domnul Meu şi Dumnezeul Meu". Iată, şi acum apostolul Toma îţi strigă ceea ce a mărturisit atunci: este Iisus Dumnezeu Cel de Care m-am atins, este Dumnezeu Cel ale Cărui părţi ale trupului le-am pipăit, n-am întâlnit ceva netrupesc, şi n-am găsit ceva de neatins, n-am aflat duhul cu mâna, încât numai de aceea să fiu crezut că am zis: *este Dumnezeu*. Căci *duhul*, după spusele Domnului meu, *nu are carne şi oase*. Deci de trupul Domnului m-am atins, carnea şi oasele Lui le-am pipăit, degetele mele le-am pus pe locul rănilor şi despre Hristos, Domnul meu pe Care-L pipăisem, am strigat *„Domnul Meu şi Dumnezeul Meu"*. Eu ştiu că Hristos nu e altceva decât Dumnezeu. Aceasta am păstrat cu tovarăşii mei apostoli, aceasta am spus în Biserici, aceasta am propovăduit neamurilor, aceasta îţi grăiesc şi ţie: *Hristos este Dumnezeu, Hristos este Dumnezeul"* (Sf. Ioan Casian, Scrieri alese, col. PSB 57, Bucureşti 1990, p. 802—803).

MEDITAŢIE: Citind textul scripturistic, suntem tentaţi să credem că Sf. Toma nu s-ar fi atins de coasta Mântuitorului, ci s-ar fi mulţumit doar cu cuvintele Acestuia („Adu degetul..."), aşa cum s-a întâmplat şi în cazul tatălui tânărului demonizat (Mc. 9, 14) sau al Sf. Ap. Petru (Mt. 16, 16); numai că însuşi Ap. Toma spusese mai înainte: „Dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor..., nu voi crede" (In 19, 25) sau, cum spune textul liturgic, „nu voi crede, de nu voi vedea şi eu pe Stăpânul, de nu voi vedea coasta din care a ţâşnit sângele, apa, botezul, de nu voi vedea rana, prin care s-a vindecat omul de rana cea mare, de nu voi vedea că nu este ca un duh, ci trup şi oase" (Vecernia mare, Slavă... Şi acum... la Vohod). Prin pipăirea coastei, Sf. Toma L-a mărturisit pe Hristos „nu numai Dumnezeu, şi nici numai om", ci Dumnezeu-Omul, din coasta Căruia a ieşit „bogăţia învăţăturii, vestită prin limba Geamănului Toma"; acea coastă, din care pe cruce cursese sânge şi apă; acea coastă, care avea să întemeieze adevărata Biserică a lui Hristos; acea coastă, care avea să aducă prin străpungerea ei mântuirea întregii lumi; acea coastă i-a dat şi lui Toma posibilitatea atingerii de Izvorul cel pururea curgător, prin care „îndoite lucruri şi îndoite firi a cunoscut împreună" (Minei, 6 octombrie, Vecernie, stihira a III-a).

Dacă ne-am întreba cine este apostolul Toma din zilele noastre, cu siguranţă am răspunde că fiecare dintre noi. Numai că în acest caz nu am face o mărturisire întru totul adevărată: noi nu putem fi „Ap. Toma" atâta timp cât vom rămâne străini şi reci faţă de Hristos care ni se descoperă în fiecare dintre semenii noştri, în durerile şi suferinţele lor, în necazurile şi greutăţile lor; atâta timp cât nu-L vom recunoaşte pe Hristos în aceştia şi nu-L vom mărturisi! Hristos nu conteneşte niciodată să ni Se descopere şi să ne adune la El, ca să-L atingem şi să-L pipăim, dar noi nu voim să-L recunoaştem!

2. Duminica Mironosiţelor şi a dreptului Iosif din Arimateea şi Nicodim

Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut în Antiohia (344 sau 354), a studiat la şcoala lui Libaniu care l-a preţuit atât de mult, încât, deşi era păgân, ar fi vrut să-l lase urmaş la catedră; a îmbrăţişat viaţa monahală (374—375), a fost hirotonit diacon (381), preot (386), iar apoi a ajuns arhiepiscopul Constantinopolului (397), de unde a fost exilat de trei ori prin uneltirile împărătesei Eudoxia şi a duşmanilor săi. Aceste puţine date doresc să fie doar un îndemn la o mai amănunţită cunoaştere a vieţii şi operei celui mai de seamă dintre Sfinţii Părinţi, cel numit „HRISOROAS" (râu în ale cărui valuri curge aur) şi „HRISOSTOMOS" (Gură de Aur). Să ne aducem aminte că, în ultimul său exil, fiind foarte slăbit şi condus spre un loc îndepărtat pe ţărmul oriental al Mării Negre, a poposit într-un sat în care se afla o bisericuţă a Sfântului Mucenic Vasilisc. Era 14 septembrie

407 şi, înduioşind cu slăbiciunea sa chiar şi pe soldaţii ce-l escortau şi-l forţau să meargă mai departe, i s-a îngăduit să intre în biserică, a cerut veşmintele bisericeşti, şi-a schimbat toată îmbrăcămintea sa până la încălţăminte (hainele sale le-a dăruit celor din jur) cu hainele de slujbă, a săvârşit Sfânta Liturghie şi s-a împărtăşit cu prea curatele Taine. După împărtăşire, a înălţat rugăciunea de mulţumire, a dat sărutarea cea mai de pe urmă celor care erau lângă el şi s-a culcat spunând cuvintele: *„Slavă lui Dumnezeu pentru toate!"*. După ce şi-a făcut semnul Sfintei Cruci şi a rostit cuvântul „Amin", şi-a dat sufletul. Numai Hristos Cel răstignit şi înviat, Dumnezeu-omul, în Care a crezut, pe Care L-a propovăduit şi cu Care s-a unit până la desăvârşire, a putut să-i dea această nemaiîntâlnită putere. Tot astfel, şi femeile mironosiţe, ca şi Iosif şi Nicodim, „simţind Dumnezeirea Ta" (Slavă... Şi acum la stihoavnă în Marţea Mare, alcătuită de Casiana Monahia), au venit să afle Viaţa şi Învierea (In. 11, 25) cu Care vor şi vom birui moartea.

Femeile veniseră ca să ungă trupul Domnului. Pentru ce le spune îngerul *Nu vă temeţi voi!**? Pentru ca să le scape mai întâi de frică; apoi le vorbeşte de înviere. Cuvântul „voi" arată cinstea deosebită ce le-o dă îngerul; totodată arată că cele mai grele pedepse vor veni peste cei ce au îndrăznit să-L răstignească, dacă nu se pocăiesc. Îngerul le spune: „Nu voi trebuie să vă temeţi, ci cei care L-au răs-

* Traducerea românească spune doar „Nu vă temeţi".

(Continuare în pag. a 5-a)

Prezentare: DRAGOŞ DOBRIŢOIU, DANIEL POPA;
Meditaţie: PAUL STĂNCIULESCU

Enciclica papală „Fides et Ratio" (II)

Cap. I: Descoperirea Înţelepciunii lui Dumnezeu

Iisus Îl descoperă pe Tatăl

Ca punct de pornire în prezentarea raportului dintre credinţă şi raţiune, papa Ioan Paul al II-lea avansează ideea că Biserica nu împărtăşeşte o învăţătură omenească oarecare, rod al propriei sale speculaţii, fie aceasta şi de cel mai înalt nivel, ci transmite un mesaj a cărui origine se află chiar în Dumnezeu. „Lui Dumnezeu însuşi I-a plăcut, după buna Sa socotinţă, să se descopere pe Sine şi să ne facă să cunoaştem taina voii Sale" (Efes. 1, 9). Iar această descoperire s-a înfăptuit, după cum scrie în Epistola către Evrei (1, 1), în mai multe etape, prin patriarhii şi proorocii Vechiului Testament, iar la „plinirea vremii", în chip desăvârşit, prin Iisus Hristos, care este Cuvântul lui Dumnezeu întrupat şi care ne-a prilejuit o cunoaştere mai presus de minte şi de înţelegere. Este vorba de o iniţiativă absolut liberă şi gratuită din partea lui Dumnezeu, care fiind iubirea infinită, a dorit să ni se descopere şi să ne facă părtaşi bunătăţilor Sale nesfârşite.

Cunoaşterea dobândită de noi pe această cale a Revelaţiei supranaturale depăşeşte orice posibilitate de percepere a spiritului nostru, în speţă a raţiunii aflată în starea naturală.

Atât Scriptura cât şi Tradiţia subliniază caracterul de excepţie al acestei cunoaşteri rezultată din descoperirea lui Dumnezeu faţă de lume.

Alături de ea se află desigur cunoaşterea naturală, la care ajungem prin intermediul raţiunii şi care nu poate fi dispreţuită întrucât are şi aceasta puterea de a ne înălţa până la Principiul suprem al universului, care este Dumnezeu.

Suveranul pontif respinge poziţia exclusivistă a criticii raţionaliste, care neagă orice cunoaştere în afară de cea care este rezultatul capacităţilor naturale ale minţii umane.

Făcând referire la două documente emise de Conciliile I şi II Vatican (Constituţiile „Dei Filius" şi respectiv „Dei Verbum", autorul enciclicei accentuează şi mai mult ideea existenţei a două ordini de cunoaştere, distincte atât prin principiul cât şi prin obiectul lor: cunoaşterea naturală, care are drept principiu raţiunea şi obiectiv lumea văzută şi cunoaşterea supranaturală, care are drept principiu credinţa, iar ca obiect lumea spirituală, nevăzută şi pe Însuşi Creatorul tuturor.

Adevărul rezultat prin percepţia simţurilor, a experienţei sau pe calea reflexiei filozofice nu se confundă cu adevărul obţinut prin credinţă şi din Revelaţie. Cu toate acestea, ele nu se exclud şi nu se anulează reciproc. Atâta doar că se află înscrise în două registre ale cunoaşterii: unul în registrul imanenţei, iar celălalt în registrul transcendenţei.

Prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, orizonturile cunoaşterii umane s-au lărgit atât de mult încât omul a ajuns să cunoască profunzimile Dumnezeirii şi aceasta pentru că cine L-a văzut pe Fiul, a avut şansa să-L vadă şi pe Tatăl (In. 14, 9). Prin Iisus Hristos, veşnicia a intrat în timp, întregul s-a ascuns în fragment şi Dumnezeu a luat chipul omului. Cuvântul care s-a făcut trup a fost trimis către oameni spre a pronunţa cuvintele lui Dumnezeu şi a înfăptui opera de mântuire pe care Tatăl i-a încredinţat-o (cf. In. 5, 36; 17, 4). Întru El ni se descoperă adevărul ultim asupra vieţii şi asupra sensului istoriei. În afara acestei perspective, misterul existenţei noastre personale rămâne o enigmă insondabilă. Unde ar fi putut omul să caute un răspuns la atâtea chestiuni dramatice cum sunt cele legate de suferinţă şi în special de suferinţa dreptului, apoi cele legate de moarte, dacă nu în lumina care vine din misterul patimilor, morţii şi învierii lui Hristos.

Desigur că şi în faţa acestei descoperiri a profunzimilor dumnezeieşti prin Iisus Hristos, raţiunea se vede limitată de graniţe pe care nu le poate trece. Singură credinţa ne permite să depăşim aceste graniţe şi să pătrundem taina Întrupării şi a vieţii trinitare a lui Dumnezeu.

Când acceptăm, prin credinţă, adevărurile Revelaţiei, libertatea noastră nu este constrânsă în nici un fel, pentru că, în general, adevărul nu înrobeşte ci „face pe om liber". De lucrul acesta ne-a încredinţat Mântuitorul când a spus: „Veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va face liberi" (In. 8, 32). Fiind vorba de adevărul care ni se descoperă de către o Fiinţă infinită şi veşnică, deschiderea noastră spre el este firească şi legitimă.

Trăind în veacul de acum, cunoaşterea noastră rămâne totuşi parţială şi imperfectă. Vălul tainei împiedică încă privirea noastră să perceapă adevărul în mod desăvârşit. Abia după ce ne vom muta în corturile cele de sus, cunoaşterea noastră va fi deplină. „Acum vedem ca printr-o oglindă, în ghicitură, iar atunci, faţă către faţă; acum cunoaştem în parte, dar atunci vom cunoaşte pe deplin" (I Cor. 13, 12). Trebuie să acceptăm prin urmare o limitare a spiritului uman în faţa nemărginirii Fiinţei Dumnezeieşti.

Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

O PAGINĂ DE GEOGRAFIE ISTORICĂ

Ne-am propus în rândurile care urmează, să facem o incursiune în domeniul unei alte ştiinţe auxiliare a istoriei, anume în cel al geografiei istorice, luând ca reper lucrarea misionară a Sf. Apostol Pavel.

Îndrumarea de căpetenie pe care Sfinţii Apostoli au primit-o de la Mântuitorul cu puţină vreme înainte de Înălţarea Sa la cer a fost: *Mergând, învăţaţi toate neamurile* (*Matei* 28, 19) şi *Mergeţi în toată lumea* (*Marcu* 16, 18). Ca unul care a fost chemat *în urma tuturor* (I *Cor.* 15, 8-9), Sfântul Pavel a primit aceeaşi poruncă, de a purta numele lui Iisus *înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel* (*Fapte* 9, 15).

Şi astfel, prima călătorie misionară, la care au participat Barnaba, Saul şi Ioan-Marcu a avut ca punct de plecare Antiohia (Antiochia) Siriei. Oraşul Antiohia — azi Antakye, în Turcia — a fost fondat la gura fluviului Orontes, adică la aproximativ 17 km de Marea Mediterană, de către Antichos Monophtalmos, unul dintre generalii lui Alexandru cel Mare. Oraşul a fost capitală a regatului elenistic al seleucizilor, a fost apoi cucerit de Pompeius Magnus în anul 64 î.H., devenind capitala provinciei romane Syria[1]. Metropola elenistică avea mai mulţi locuitori orientali decât greci şi romani, inclusiv în epoca de care ne ocupăm. Îşi croiau drum pe străzile zgomotoase şi pline de viaţă, în costume pitoreşti care, de altfel, imprimau oraşului o culoare orientală. Este adevărat că părea un adevărat Turn Babel de graiuri, dar tot acest mozaic uman era unit prin cunoaşterea, în diferite grade, a limbii greceşti *koine*.

Se pare că străzile principale erau pavate cu plăci de marmură albă şi mărginite de şiruri de statui, iar noaptea erau luminate cu făclii din lemne răşinoase ori cu lămpi cu ulei, atârnate de pereţii caselor. Istoricii antici, fermecaţi de frumuseţile metropolei, au scris laudativ despre frumuseţea fântânilor arteziene, a caselor de locuit, înalte de trei etaje, cu acoperişuri plate pe care locuitorii îşi întindeau aşternuturile după canicula din timpul zilei. Mândria oraşului o constituia o dumbravă de dafini — numită, de altfel, *Dafne* — după numele nimfei din legenda greacească, legendă care spune că nimfa a preferat să fie transformată în laur decât să cedeze avansurilor galante ale lui Apollo. Dumbrava avea locuri liniştite, cu vile sau mici palate ascunse în verdeaţă, locuite, rând pe rând, de către demnitarii seleucizi şi romani.[2]

Revenind la prima călătorie, cei trei misionari s-au îndreptat spre Seleucia, portul la Mediterană a oraşului Antiohia. Îmbarcaţi pe o corabie, ei ajung în insula Cipru, celebră în antichitate pentru fertilitatea sa, patria lui Barnaba, unde ajunseseră o parte din misionarii plecaţi din Ierusalim *din cauza tulburării făcute pentru Ştefan* (*Fapte* 11, 19). Prima oprire a misionarilor creştini în insula Cipru a fost făcută în oraşul Salamina, port vast şi important oraş al insulei, aşezat în partea de răsărit a sa, la egală distanţă de Cilicia, la nord, respectiv de Syria, la est.[3] Deşi oraşul a cunoscut o puternică prezenţă romană, ridicându-se chiar multe construcţii în epoca imperială, a rămas, în permanenţă, un centru grecesc.[4] În paranteză fie spus, la 4 km de antica Salamina, acum acoperită cu nisip, se află, azi, portul Famagusta.

Insula Cipru a devenit provincie senatorială romană, fiind ulterior anexată provinciei Cilicia, mai precis în anul 58 î.H. După o scurtă perioadă de dominaţie asiriană (pe la 700 î.H.) şi una ceva mai lungă, persană (cca 540—330 î.H.), insula intră în stăpânirea dinastiei elenistice a Ptolemeilor din Egipt, în 330 î.H. În cele aproape trei secole care au urmat s-a produs elenizarea aproape totală a Ciprului, eliminându-se treptat concurenţa elementelor feniciene şi pregreceşti, dar dispărând şi autonomia insulei, care îşi pierde vechea scriere silabică, specifică. În 58 î.H., senatul roman, care controla deja de aproape Egiptul, a decis anexarea Ciprului şi alipirea sa la provincia Cilicia pentru garantarea unui împrumut al regelui Ptolemeu al XII-lea. Temporar insula a fost redată Egiptului, respectiv reginei Cleopatra, de către Caesar, iar mai apoi de către Marcus Antonius. După bătălia de la Actium (31 î.H.), însă, Ciprul a devenit irevocabil provincie romană, ca în anul 22 î.H. să fie încredinţată efectiv senatului, spre administrare. Capitala a fost fixată la Salamina — deci acolo unde au poposit, iniţial, cei trei misionari creştini, la prima lor venire în insulă — dar sediul „guvernului", inclusiv sediul de reşedinţă al guvernatorului (proconsul), era la Paphos,[5] adică în celălalt mare centru urban al insulei spre care s-au îndreptat Barnaba, Saul şi Ioan-Marcu. Aici, în Paphos, Saul şi Barnaba au reuşit convertirea proconsulului Sergius Paulus.

Am folosit mai sus sintagma provincie senatorială. Trebuie precizat că provinciile romane erau împărţite în două categorii: imperiale şi senatoriale. Cele imperiale erau, în general, provincii de graniţă — cum va fi, din sec. al II-lea d.H., Dacia, bunăoară — cu armată. Provinciile senatoriale, în schimb, erau cele din interior fără legiuni cantonate între graniţele lor — excepţie făcând doar Africa Proconsularis, având capitala la Cartagina cu o legiune, *a III-a Augusta* — dar cu trupe auxiliare, în schimb.

Despre proconsulul Sergius Paulus aflăm că era *un bărbat inteligent* (*Fapte* 13, 7), care i-a chemat pe Barnaba şi Saul ca *să audă cuvântul lui Dumnezeu* (*Fapte* 13, 7). În disputa cu vrăjitorul Elimas, *Saul, care se numeşte şi Pavel ... plin de Duh Sfânt*, a privit ţintă la Elimas şi a zis: *O, tu cel plin de toată viclenia şi de toată înşelăciunea ... vrăjmaşule a toată dreptatea, nu vei înceta de a strâmba căile Domnului cele drepte? ... Iată mâna Domnului este asupra ta şi vei fi orb, nevăzând soarele până la o vreme. Şi îndată a căzut peste el pâclă şi întuneric şi, dibuind împrejur, căuta pe cineva să-l ducă de mână* (*Fapte* 13, 9-11). Acesta a fost argumentul decisiv pentru proconsul, care *văzând ce s-a făcut a crezut* (*Fapte* 13, 12). Pe de altă parte, acesta a fost momentul din care numele de Saul al Apostolului va fi abandonat pentru a lăsa loc numai aceluia de Pavel. Mai mult, acum apare, în *Faptele Apostolilor*, sintagma *Pavel şi cei împreună cu el* (*Fapte* 13, 13).[6]

După cum arătam mai sus, Ciprul făcea parte din provincia senatorială a Ciliciei, unitate administrativă ce era formată din Cipru şi din Cilicia propriu-zisă. Aceasta din urmă a devenit provincie de rang proconsular în anul 101 î.H., după ce istoria sa a cunoscut o perioadă persană — mai întâi ca stat, apoi ca satrapie — şi ulterior una elenistică. Datorită acţiunilor pirateşti pornite din aceste zone muntoase şi împădurite, romanii au ocupat regiunea şi au transformat-o în provincie. Din cauza faptului că piraterie a renăscut — în special în arcul temporal ce a inclus războaiele civile de la Roma — Pompeius Magnus a intervenit militar, în anul 67 î.H., punând capăt flagelului.

Cicero a devenit, după consulatul său din anul 63 î.H., proconsul al Ciliciei, în anii 51—50 î.H.[7] De regulă, intrarea în funcţie a unui proconsul se făcea la 1 iulie, sau imediat după data respectivă, de aceea anul de proconsulat al ilustrului orator lasă impresia că s-a extins pe durata a doi ani calendaristici. Mai precis, Cicero a ajuns în Cilicia — şi, bineînţeles, şi-a intrat imediat în atribuţii — *în ajunul calendelor lui august*[8] (31 iulie 51 î.H.) şi şi-a încheiat mandatul la finele lui iulie 50 î.H. *Cât despre mine, am dispus ca questorul Mescinius să mă aştepte la Laodiceea, ca să pot să predau gestiunea, încheiată în arhivă, la două cetăţi, în virtutea legii Iulia.*[9] Aflăm din această scrisoare că ultima îndatorire a unui proconsul era aceea de a lăsa — conform dispoziţiilor cuprinse în *lex Iulia* — în două oraşe, cele mai importante ale provinciei sale, câte un exemplar după deconturile gestiunii sale, care se conservau în arhivele respectivelor oraşe.[10] Cât despre Laodiceea, este vorba de capitala provinciei Cilicia, care era un oraş maritim.[11]

Din corespondenţa cu bunul său prieten Pomponius Atticus, aflăm că Cicero n-a dorit în nici un chip să i se prelungească mandatul de guvernator. Încă din Atena, deci cu mult înainte de a ajunge în Cilicia, el îi scrie şi îi cere acestuia: *Să nu-mi fie prelungit mandatul în provincia mea! Cât timp eşti prezent* [la Roma — n.n. C.I.], *ia orice măsură ce s-ar putea lua. Nu se poate exprima cât mă arde dorinţa după Roma, încât abia voi putea suporta stupida atmosferă de provincie.*[12]

Un alt guvernator al Ciliciei, pe care îl amintim doar în treacăt, de data aceasta din prima jumătate a secolului al II-lea d.H., a fost senatorul Cassius Apronianus, tatăl cunoscutului istoric Dio Cassius, din Niceea Bitiniei.[13]

Întorcându-ne la *Faptele Apostolilor*, aflăm că din Cipru — mai bine zis din Paphos — Sf. Apostol Pavel *şi cei împreună cu el au venit la Perga Pamfiliei* (13, 13) pe o corabie. Timp îndelungat capitală a Pamfiliei, provincie aşezată pe coasta de sud a Asiei Mici, Perga se afla la 12 km depărtare de mare.[14] De aici, din acest oraş, Ioan-Marcu, despărţindu-se de Pavel şi Barnaba, *s-a întors la Ierusalim* (*Fapte* 13, 13). Mai târziu, însă, el se va afla printre colaboratorii Sf. Pavel (*Col.* 4, 10; II *Tim.* 4, 11), după propovăduirea căruia, va alcătui Evanghelia care-i poartă numele.

Pamfilia, provincia a cărei capitală a fost Perga, era de rang pretorian, ceea ce înseamnă că nu foştii consuli, ci subalternii lor, pretorii, la un oarecare număr de ani — de obicei cinci — după ieşirea lor din respectiva magistratură, îi deveneau guvernatori. Unul dintre aceştia a fost Cassius Apronianus, tatăl lui Dio Cassius, amintit mai sus în calitate de guvernator al Ciliciei. Sub Claudiu, Pamfilia a fost unită cu Licia, primind numele de Licia-Pamfilia (Lycia-Pamphylia), cu statut de provincie imperială, ca din anul 164 să treacă în administraţia senatului. Pamfilia propriu-zisă a cunoscut o succesiune de stăpâniri, de la cele lidiene şi persane la cele elenistice, ca după crearea provinciei romane Asia, să devină independentă într-o fază iniţială, iar ulterior să ajungă, datorită puternicei presiuni romane, posesiune a regelui Galatiei. În epoca romană, mai precis în vremea călătoriilor misionare ale Sf. Apostol Pavel, provincia era vestită pentru bogăţiile ei — uleiuri, plante cosmetice şi medicinale — oraşele ajungând la o adevărată înflorire.[15]

Din Perga Pamfiliei, Sfântul Pavel şi Barnaba s-au îndreptat spre nord, parcurgând o distanţă de 160 km, din care un procent ridicat îl constituiau regiunile muntoase, pentru a ajunge la Antiohia Pisidiei, o mică cetate aşezată pe versantul sudic al munţilor care despart Frigia de Pisidia. Oraşul a fost întemeiat, se pare, de Seleucos Nikator aproximativ în anii 300—280 î.H., şi a devenit relativ rapid un centru de cultură şi de influenţă elenistică în Asia Mică. Antiohia Pisidiei era, în acelaşi timp, unul dintre punctele importante de trecere a importantului drum comercial care lega oraşul Efes de Orient. Provincia propriu-zisă a Pisidiei a fost împărţită, ulterior, de Vespasian între Licia-Pamfilia şi Cappadocia.[16]

Regii dinastiei seleucide au încurajat aşezarea iudeilor în oraş, acordându-le în acest scop, drepturi civile egale cu cele ale grecilor. Aici se afla o sinagogă în care au intrat, într-o sâmbătă, Pavel şi Barnaba (*Fapte* 13, 14). Autorul *Faptelor Apostolilor* precizează că, intrând în sinagogă ,cei doi *au şezut* (*Fapte* 14, 14), probabil în băncile aşezate străinilor, ei fiind, în acel moment, necunoscuţi iudeilor de acolo.[17]

Din Antiohia, Sf. Apostol Pavel, împreună cu Barnaba s-au îndreptat spre Iconiu — azi Konya, oraş din centrul Turciei — cetate aşezată în regiunea fertilă a platourilor înalte din Licaonia, la graniţa Cappadociei. Cetatea era situată la o încrucişare de drumuri comerciale, motiv pentru care era prosperă. Odată ajunşi, misionarii *au intrat ei, ca de obicei, în sinagoga iudeilor şi astfel au vorbit, încât o mare mulţime de iudei şi de elini au crezut* (*Fapte* 14, 1). În această epocă, Iconiu era capitala Licaoniei, regiune cuprinsă, încă din anul 25 î.H., în provincia romană Galatia.[18]

După cum ştim din *Fapte*, misionarii au plecat din Iconiu *la Listra şi la Derbe* (*Fapte* 14, 6). De altfel, autorul *Faptelor Apostolilor* plasează — fără să ţină seama de delimitările politice, cât de tradiţiile locale — frontiera Licaoniei între Iconiu, pe de-o parte, respectiv Listra şi Derbe, pe de alta. Or, după cum am arătat Licaonia nu mai exista, în acel moment ca provincie distinctă pe harta Imperiului Roman, fiind inclusă în Galatia. Aceasta era o provincie de rang pretorian, care includea, deopotrivă ţinutul frigian şi pe cel licaonian. Numele Galatiei vine de la triburile de galli (celţi) chemate de regele Nicomede al Bitiniei, în 278 spre a-l sprijini la ocuparea tronului. La protestul unui oraş grecesc, Roma a efectuat o expediţie de pedepsire împotriva acestora în 189, astfel că, pentru mult timp gallii nu şi-au mai putut demonstra calităţile războinice. Pompeius Magnus, în 63 î.H., a transformat ţinutul într-un regat clienterar, ca după moartea ultimilor dinaşti locali, în 25 î.H., respectiv 5/6 d.H., întreg teritoriul lor să devină provincia romană a Galatiei.[19]

Acest final de primă călătorie misionară, a Sf. Apostol Pavel şi a însoţitorilor săi nu s-a redus doar la propovăduirea învăţăturii evanghelice, ci şi la întărirea în credinţă a noilor convertiţi, căci *hirotonindu-le preoţi în fiecare Biserică, rugându-se cu postiri i-au încredinţat pe ei Domnului în Care crezuseră* (*Fapte* 14, 23).[20]

Dr. CONSTANTIN ITTU

1 *Enciclopedia civilizaţiei romane*, coord. ştiinţific Dumitru Tudor, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982, p. 60.
2 Z. Kosidowski, *Povestirile Evangheliştilor*, în româneşte de Anda Maria Mareş, cuv. înainte de Octavian Cheşan, Bucureşti, Albatros, 1983, pp. 155—156.
3 S. Verzan, *Sfântul Apostol Pavel*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, p. 49.
4 *Enciclopedia ...*, p. 692.
5 *Enciclopedia ...*, p. 189; W. Smith, *The Wordsworth Classical Dictionary*, London, 1996, p. 133.
6 Verzan, *op. cit.*, p. 51.
7 *Enciclopedia ...*, p. 187. Cicero a intrat în *cursus honorum* în calitate de quaestor în Sicilia în anul 75 î.H., apoi edil la Roma în anul 69 î.H., praetor în 66 î.H. şi consul în anul 63 (N. Barbu, *Studiu introductiv*, în Marcus Tullius Cicero, *Epistolae ad Atticum (Scrisori către Atticus)*, Vol. I, Cărţile I—IX, versiune românească de Constantin Popescu Mehedinţi, Colecţia *Ovidianum* [Bucureşti, 1977], pp. 17—71, la p. 29).
8 Cicero, *Epistole ad Atticum*, cartea V, scrisoarea XV, 1 (Laodiceea, 3 august 51 î.H.), p. 209.
9 *Ibidem*, VI, VII, 2, p. 245.
10 *Ibidem*, p. 245, n. 503.
11 *Ibidem*, vol. II, p. 618.
12 *Ibidem*, vol. I, V, XI, 1 (Atena, 6 iulie 51 î.H.), p. 204.
13 Gh. Ştefan, *Studiu introductiv*, în Cassius Dio, *Istoria romană*, I, studiu introductiv de Gh. Ştefan, trad. şi note de A. Piatkowski, Bucureşti, 1973, pp. 7—22, la p. 8.
14 Verzan, *op. cit.*, p. 52.
15 *Enciclopedia ...*, p. 562.
16 Verzan, *op. cit.*, p. 588.
17 *Ibidem*, p. 53.
18 *Ibidem*, p. 61.
19 *Enciclopedia ...*, p. 342; Smith, *op. cit.*, p. 172.
20 Verzan, *op. cit.*, p. 72.

Drama omului fără Dumnezeu

Fie că ne referim la fiinţa umană în mod izolat, sau o privim în contextul mai larg al societăţii, ceea ce-o caracterizează în genere este dorinţa de a deţine cât mai multă putere. De la cele mai banale întreceri sportive şi până la cele mai rafinate competiţii artistice totul se rezumă în final la dorinţa de a acumula cât mai multă putere asupra celorlalţi.

Am putea spune că, într-un anume fel, această alergare după putere şi notorietate este mobilul care stă la baza tuturor acţiunilor pe care le întreprinde, indiferent de domeniul la care ne referim, fie el literar, social, economic, politic, etc. Ca indivizi ne dorim să fim măcar cu ceva deasupra celorlalţi, să-i stăpânim şi să dispunem de cât mai multă influenţă asupra lor.

În spatele aparentei puteri, după care aleargă şi pe care crede că o deţine, nu se ascunde însă decât o stare de incertitudine. Toată lupta şi alergarea după putere nu fac decât să arate că omul este destinat căutării unui sens al existenţei sale, iar pe de altă parte indică faptul că el este totuşi conştient că nu-şi este şi nici nu-şi poate fi suficient sieşi, dar caută mântuirea altunde decât acolo unde trebuie şi prin aceasta nu face decât să se condamne singur la eşec. Toată zbaterea omului după putere demonstrează în ultimă instanţă că el este conştient de îngustimea şi precaritatea propriei sale existenţe şi a propriei sale fiinţe, precum şi de cea a lumii în care îi este hărăzit să trăiască, pentru că toate acestea nu-i pot conferi niciodată nici liniştea, nici certitudinea, pentru că ele însele stau sub semnul precarităţii şi sub fatalitatea tranzitoriului. Sensul existenţei umane se găseşte dincolo nu doar de sine însăşi, ci transcende chiar şi cadrul mai larg în care îi este menit să trăiască.

Drama fiinţei umane decurge tocmai din faptul că se doreşte suficientă sieşi, deci fără să depindă de ceva din afară de sine, însă abordând problema dintr-o atare perspectivă, această „autonomie" se dovedeşte cât se poate de iluzorie şi de pernicioasă. Atunci când se luptă şi se doreşte pe sine autonom, omul nu face altceva decât să pervertească însuşi sensul existenţei sale, dinspre mântuire ca sens suprem şi ultim, fie spre cunoaştere, fie spre actul creator. Însă, atât cunoaşterea, cât şi actul creator, dacă nu sunt scăldate de harul divin şi nu au drept scop final slujirea lui Dumnezeu, vor degenera, devenind simple acte luciferice prin care se va produce răsturnarea ordinii firești şi a rosturilor aşezate de însuşi Dumnezeu în creaţie. Astfel, ordinea divină a lumii va fi abolită, instituindu-se în locul ei o alta, a dezordinii şi a lipsei de repere şi de sens, în care, uzurpându-L pe Dumnezeu, omul va încerca să se autoproclame pe sine suveran.

O astfel de ipostază o constatăm în privinţa omului căutător, a filozofului, cel veşnic neînstare să se deschidă învăţăturii revelate. Refuzând Adevărul, el încearcă să-şi confecţioneze alte adevăruri şi să ofere certitudini şi argumente care se dovedesc finalmente improbabile căi care nu duc nicăieri, iar gustul pe care-l lasă este cel al amărăciunii şi al nesiguranţei.

Pentru omul căutător de sensuri, altele decât sensul lui Dumnezeu, şi care refuză revelaţia, numai întrebarea este suverană. Spulberând tainele, el nu face decât să se trezească suspendat de propriile-i incertitudini, cărora nu numai că nu le poate răspunde, mai mult, se pierde într-un hăţiş de soluţii contradictorii şi care se dezic unele pe altele. În afara Adevărului omul este condamnat la o mulţime de adevăruri care nu vor face însă altceva decât să se anuleze reciproc, căci ce şi mai ales care mai poate fi adevărul într-o mulţime infinită de „adevăruri"?

Şi atunci când crede că poate interveni în creaţie, substituindu-se Creatorului, omul păcătuieşte, afirmându-şi pretinsa autonomie. Clonarea şi celelalte experienţe genetice moderne dovedesc un fapt esenţial, şi anume că omul poate modela materia, dar nu poate interveni sau crea viaţa — privilegiul unic şi exclusiv al lui Dumnezeu.

Toate experienţele pe care le încearcă, toate orgoliile sale, unele dintre ele de-a dreptul năstrușnice, alergarea, gălăgia şi aglomeraţia în care până la urmă se complace, toate acestea sunt semne care arată nu doar rătăcirea omului modern, dar şi drama în care singur se condamnă să trăiască, fără putinţa de a găsi vreo ieşire. Se minte doar atunci când afirmă că se poate izbăvi prin propriile sale puteri, iar gălăgia şi aglomeraţia din afară nu sunt decât mijloace prin care încearcă să-şi acopere vidul lăuntric şi uscăciunea existenţială, căci cu cât eşti mai prins în vârtejul şi agitaţia exterioară, cu atât ai mai puţin timp să te întorci spre propria-ţi realitate lăuntrică. Ba chiar se complace în această zarvă din afară lăsându-se îmbătat de vertijul şi dulceaţa ei mincinoasă, pentru că acestea îi conferă posibilitatea de a-şi masca pustiul lăuntric. În ciuda aglomeraţiei şi a agitaţiei din afară, omul pretins autonom nu este decât un însingurat, un bolnav care fuge de sine şi se minte că se poate izbăvi doar prin propriile sale puteri şi mijloace.

Setea de putere şi de notorietate nu sunt decât indicii ale faptului că până la urmă, chiar inconştient, omul presimte precaritatea condiţiei sale, încercând să suplinească această stare prin nişte forme false şi lipsite completamente de consistenţă.

Starea slăbănogului din evanghelie (Ioan 5, 1—15) este de fapt starea omului care nu poate exista prin sine, tocmai pentru că izvorul vieţii sale nu se găseşte nici în sine, şi nici în vreo altă cauză exterioară aflătoare în lumea în care trăieşte.

De această „slăbiciune" ne vindecăm numai în măsura în care ne regăsim în Dumnezeu, căci finalmente nu ne putem mântui fără Dumnezeu, şi cu atât mai puţin împotriva lui Dumnezeu.

Văd în slăbănogul care aştepta la scăldătoarea Vitezda de treizeci şi opt de ani prilejul de a fi aruncat în scăldătoare, pe omul covârşit de propriile sale neputinţe, de povara cărora nu se va putea izbăvi decât atunci când îl va recunoaşte pe Dumnezeu drept singura putere şi certitudine a existenţei sale.

Tămăduirea de slăbiciune în cazul slăbănogului s-a petrecut atunci când el nu doar s-a întâlnit cu Dumnezeu dar i s-a şi deschis prin credinţa sa, recunoscând în Dumnezeu adevăratul şi singurul izvor al puterii şi al mântuirii după care tânjim toţi.

Preot NICOLAE STOIA

În legătură cu primatul papal

Patriarhii ortodocşi trebuie să ia parte activă la meditaţia asupra naturii şi rolului primatului papal/roman, răspunzând astfel la apelul lansat în acest sens de papa Ioan-Paul II în 1995, în enciclica „Ut unum sint", a estimat Olivier Clement, renumitul teolog ortodox francez, într-un interviu acordat revistei catolice italiene L'Avvenire. Propunând în enciclica sa să fie discutată tema primatului roman, papa a făcut dovada unei „deschideri fără precedent, cu adevărat profetică". Din nefericire, regreta O. Clement, această invitaţie la meditaţie şi dialog pare să nu fi avut un prea mare ecou printre responsabilii Bisericilor ortodoxe. „Sper mult că patriarhii se vor achita în cele din urmă de datoria lor", a mai declarat el sugerând că «ATUNCI CÂND ÎN 1999 IOAN-PAUL II VA VIZITA ROMÂNIA, EI AR PUTEA FRUCTIFICA ACEASTĂ OCAZIE, PREZENTÂNDU-I STADIUL REFLECŢIILOR LOR ASUPRA ACESTEI CHESTIUNI". După părerea sa, o anumită formă de primat şi de slujire specială a episcopului Romei în Biserică ar trebui să poată fi acceptată, cu condiţia ca acest primat să coincidă cu respectul total al independenţei fiecăreia dintre Bisericile locale, în comuniune unele cu altele. (SOP 233).

În acest sens, fostul arhiepiscop unit din Liban, Elias Zoughby a prezentat, în 1995, o „mărturisire de credinţă de reunire", semnat de 23 din cei 25 de membri ai Sf. Sinod al Patriarhiei de Antiohia unite cu Roma (iulie 1995), în 2 articole: 1. Cred tot ceea ce învaţă Ortodoxia răsăriteană; 2. Sunt în comuniune cu episcopul de Roma — în acel cadru, pe care Părinţii răsăriteni ai Bisericii l-au formulat în primul mileniu de dinaintea schismei. Deşi Mitropolitul ortodox din Liban, Georges Khodr, având încredinţare expresă din partea Patriarhului ortodox Ignatie IV de Antiohia, a lăudat acest Crez, spunând că el „formulează condiţiile necesare şi suficiente" pentru restabilirea unităţii între Bisericile ortodoxe şi Roma, documentul nu a prea avut mare ecou încă. În Liban, însă, unde creştinii arabi se află sub presiunea islamic-fundamentalistă ori israelită, o unitate în credinţă şi manifestare reprezintă nu un ideal, ci o necesitate stringentă; de aceea, cele 13 confesiuni creştine fac eforturi comune de a-şi uni puterile. (PF 11/14 iunie 1996, p. 48—49). Pe când o atitudine asemănătoare, de adevăraţi creştini, la uniţii sau greco-catolicii din România, sau din Ucraina, sau din alte părţi? ... E drept însă că în cele mai multe cazuri indiferenţa şi lipsa noastră de dragoste generează conflictul. Dar a trece de altă parte a frontului nu rezolvă problema, ci reprezintă numai o fugă lasă generată de două lucruri: judecarea semenului, uitând a te judeca pe tine însuţi şi lepădarea responsabilităţii de a-l readuce la iubirea de Hristos prin iubirea ta, neavând tu însuţi vreo fărâmă de iubire în tine şi, de aceea, trecând la iluzia unei alte confesiuni, care nu face altceva decât să pună graniţe de ură.

Aduceri-aminte sub vârful Athonului

Schitul Prodromu este cea mai importantă așezare monahală românească de la Sf. Munte Athos. Situat sub vârful Athonului, aproape de întâia mânăstire aghioritâ, Lavra, de care și aparține, Prodromu numără astăzi o obște de peste 20 de monahi români, care viețuiesc acolo conduși duhovnicește de Părintele Stareț Arhim. Petroniu Tănase, cunoscut multora dintre noi pentru lucrarea sa în ogorul Bisericii și pentru scrierile sale duhovnicești. Călugăr cu metania la Mânăstirea Neamț, viețuitor în Mânăstirile Slatina și Sihăstria, Părintele Petroniu și-a legat numele, în ultimii ani, de restaurarea Schitului românesc Prodromu.

Protos. Timotei:

Prea Cuvioase Părinte, v-am ruga să ne spuneți câteva dintre amintirile Sfinției Voastre din vremea când ați fost la Mânăstirea Slatina, de lângă Fălticeni, iar Părintele Cleopa era stareț al acelei mânăstiri. Vorbiți-ne, vă rugăm, despre viața duhovnicească de acolo, despre slujbele ce se făceau și despre rolul acelei mânăstiri în toată zona Fălticeniului și a Sucevei.

Arhim. Petroniu:

Mânăstirea Slatina avea câteva daruri, câteva avantaje deosebite. Ea era mai izolată, mai departe, drumul care duce acolo se înfunda și, de aceea, nu ajungeau mulți turiști. Acum, însă, drumurile s-au asfaltat și lucrurile stau altfel. Un alt avantaj al Mânăstirii Slatina era acela că nu avea prea multe proprietăți. În jurul mânăstirii erau livezi frumoase, iar sus, pe deal, era o pășune. Singura proprietate mai importantă a mânăstirii era o vie de la Cotnari, care mai înainte fusese vie regală.

Am spus toate acestea dorind să arăt că acolo nu era multă activitate administrativ-gospodărească, și poate de aceea a fost aleasă această mânăstire pentru ca să se înființeze acolo o școală monahală.

Când Părintele Cleopa a venit la Mânăstirea Slatina, obștea era pe sfârșite; erau puțini călugări, iar posibilitățile lor de existență erau deosebit de limitate. De aceea, pentru a întări obștea și viața duhovnicească, Părintele Cleopa a adus cu sine un număr mare de călugări de la Sihăstria, preoți și diaconi, și a pus și la Slatina rânduiala de la Sihăstria. Încetul cu încetul situația s-a îmbunătățit. De altfel, Părintele Cleopa a stat puțin acolo. Când eu am ajuns la Slatina era acolo și Părintele Paisie. Treptat, obștea s-a înmulțit, astfel încât ajunsese să numere, în ultima vreme, cam 80—84 de călugări.

Un moment important din viața Mânăstirii Slatina a fost înființarea școlii monahale, cu program zilnic, ca în toate celelalte școli bisericești. Erau, după câte îmi amintesc, vreo 20 de cursanți. Au fost atunci ca profesori la Slatina, mari personalități ale Bisericii noastre: Ierod. Antonie Plămădeală (actualul Mitropolit al Ardealului), care era și student la Facultatea de Teologie, Părintele Gherontie Balan ș.a. Se învăța acolo muzică psaltică și liniară, tipic bisericesc ș.a. Toată lumea lua parte la Sfânta Liturghie. După un anumit program, la trapeză Părintele Cleopa și alți părinți profesori țineau convorbiri duhovnicești în care se discutau probleme care îi interesau pe cursanți, unele dintre subiecte fiind propuse chiar de aceștia. La sfintele slujbe trebuia să participe toată lumea. Slujbele ajunseseră să fie foarte frumoase, pentru că atât sfinții slujitori, cât și cântăreții, erau foarte buni.

Îmi amintesc că, la hramul mânăstirii, „Schimbarea la Față", venea întotdeauna de la Suceava P.S. Episcop Partenie, care avea metania la Mânăstirea Slatina. Venea cu trăsura, pentru că nu avea mașină, dar întotdeauna era punctual. Ne spunea mereu: „Vin la Mânăstirea Slatina, la hram, să aud cum cântă părinții", căci într-adevăr, slujbele și cântarea erau alese. Ortodoxia are un mare dar prin această muzică bisericească și, de aceea, cântarea nu trebuie pierdută nu trebuie făcută în grabă sau simplificată, așa cum se mai întâmplă astăzi, pierzându-și treptat tradiția veche.

Revenind la viața duhovnicească de la Mânăstirea Slatina, putem spune că monahii și credincioșii se foloseau și creșteau duhovnicește prin frumusețea sfintelor slujbe și primeau învățătură de credință prin predicile Părintelui Cleopa. Totul alcătuia un întreg duhovnicesc foarte substanțial în formarea tinerilor monahi aflați la cursuri, a călugărilor din obștea mânăstirii și a creștinilor care veneau și se închinau acolo.

Protos. Timotei:

Știm că Prea Cuvioșia Voastră ați fost călugărit la Mânăstirea Neamț. Cum era acolo viața duhovnicească și liturgică?

Arhim. Petroniu:

În 1930—1935 m-am dus la Schitul Vovidenia, apoi am fost trimis de părinții călugări la Școala de cântăreți ca să învăț muzică, pe urmă am rămas câțiva ani la Mânăstirea Neamț și am urmat cursurile Seminarului monahal de aici. Obștea mânăstirii număra circa 300 de persoane — cam 200 de călugări și 100 de frați. Programul din mânăstire era foarte sever. În cursul săptămânii, frații lucrau pământul mânăstirii și participau numai seara la Utrenie și Miezonoptică. La orele 10,30 seara, se suna clopotul și toți viețuitorii mânăstirii, călugări și frați, se adunau pe două rânduri și mergeau la biserica mare. Nu întârzia nimeni. Cine lipsea de la Utrenie, a doua zi era pus să facă metanii în trapeză și, stând în genunchi la ușă, zicea celor care ieșeau: „Blagosloviți și iertați!". Dacă un frate se îndepărta prea tare de rânduială era atenționat de două-trei ori, iar dacă nu se corecta i se spunea: „Nu ești bun de mânăstire, mergi acasă!". Se ținea cu multă strictețe formarea fraților. Erau și călugări vestiți duhovnicește, cum era părintele Ambrozie. Ne uitam la ei ca la niște icoane, ca la sfinți. Când ne întâlneam cu ei făceam închinăciune, le sărutam mâna și luam binecuvântare. Îmi amintesc de părintele Iov, călugăr cu viață sfântă, care era farmacist la bolniță și se ocupa cu prepararea diferitelor leacuri. La el pe cerdac erau tot timpul țigani la cerșit; ce câștiga pe medicamente dădea milostenie.

Protos. Timotei:

Pe Părintele Ioan Hozevitul l-ați întâlnit?

Arhim. Petroniu:

L-am întâlnit și cunoscut personal. În timpul acela eram la seminar, iar el era bibliotecar. Era subțirel, înalt, blond, tăcut și îi plăcea să citească din viețile pustnicești.

Protos. Timotei:

Ce ne puteți spune despre starețul de atunci al mânăstirii, P.S. Episcop Nicodim, viitorul Patriarh al României?

Arhim. Petroniu:

Era nelipsit de la biserică în duminici și sărbători. Avea casa unde se află acum actuala stăreție. Când mergea la biserică lua mantia arhierească și se așeza în strană. După sosirea sa, nimeni nu mai ieșea și nici nu se mai închina.

Mânăstirea Neamț era cea mai vestită mânăstire a Moldovei. Multă lume știa că acolo este seminar, dar în mânăstire era numai școala de cântăreți. Un profesor de muzică foarte bun era Părintele Ghenadie Boiciuc. După un timp, a venit un tânăr din Humulești, viitorul părinte Demostene, absolvent al Conservatorului la Iași și care a organizat un cor pe patru voci, alcătuit din vreo 80 de călugări. Corul cânta la Sf. Liturghie în duminici și sărbători, Vecernia și Utrenia fiind cântate pe muzică psaltică. Era foarte frumos. La sărbătorile mari, la Paști și la Crăciun îndeosebi, biserica era împodobită în veșminte alese, fiind aduse candele și sfeșnice speciale. Erau mulți preoți slujitori, iar la strană erau cântăreți calificați. De aceea, sfintele slujbe erau deosebit de frumoase. Când am venit la Sfântul Munte, văzând rânduiala și sfintele slujbe de aici, mi-am adus aminte că așa era și la noi în țară înainte de venirea comunismului...

Îmi amintesc că și la Mânăstirea Cernica era seminar monahal. Corul seminarului era vestit în București și în împrejurimi, unde adeseori era chemat. Mânăstirile mari erau bine reprezentate și aveau mulți călugări. Nu era întreruperea asta — de astăzi — de generații: erau și bătrâni, și tineri, și începători. Tinerii care veneau la mânăstire aveau în fața lor pilde demne de urmat.

Protos. Timotei:

Ce ar trebui făcut astăzi la Mânăstirea Neamț pentru ca aceasta să redevină ceea ce a fost cândva?

Arhim. Petroniu:

La Mânăstirea Neamț trebuie, în primul rând, oameni care să țină cu strictețe rânduielile călugărești. O mânăstire care nu ține rânduielile statornicite de Sfinții Părinți își pierde sensul. Sfântul Macarie și Sfântul Antonie cel Mare, când au fost întrebați ce trebuie să facă un călugăr pentru mântuire au răspuns: trebuie să aibă pe Dumnezeu totdeauna înaintea ochilor: să nu plece degrabă din mânăstirea în care s-a așezat; în tot ceea ce face să aibă mărturie din Sfânta Scriptură, și Sfinții Părinți. Noi nu inventăm viața călugărească. Pravilele ei nu le-am scris noi, ci Sfinții Părinți, care au fost inspirați de Sfântul Duh și care le-au trăit ei cei dintâi. Mânăstirile s-au format cu oameni care au trăit după pravilele Sfinților Părinți. Dacă noi vrem să știm cum trebuie să fie viața lor, să ne rugăm Sfinților Părinți să ne ajute ca să le urmăm întru totul.

Mai înainte de venirea comunismului în țara noastră, prin 1941, s-a discutat problema reorganizării monahismului. S-a stabilit atunci cum să se facă această reorganizare, căci monahismul era bine reprezentat, cu mânăstiri multe și călugări mulți, dar nu era la nivelul de trăire duhovnicească la care ar fi trebuit să fie. S-a întrunit atunci o comisie sinodală de arhierei care să studieze problema și să înainteze o propunere Sfântului Sinod despre cum ar trebui făcută această reorganizare. Comisia a făcut o anchetă, în sensul că a pus o serie de întrebări personalităților bisericești din țară — arhierei, exarhi, stareți de mânăstiri, părinți duhovnicești ș.a. — cerându-le să spună cum ar trebui să fie viața mânăstirească. S-au făcut mai multe propuneri, dar cea mai competentă a fost cea care viza rolul călugărului de rând în mânăstire și în societate. Un foarte bun răspuns la această problemă l-a dat atunci Teodor M. Popescu, profesor de Istoria bisericească și Patrologie la Facultatea de Teologie din București, un bun cunoscător al spiritualității ortodoxe și al rânduielilor monahale. El a spus: „Monahii trebuie să trăiască în rânduielile pe care le-au trăit sfinții dinaintea lor". Toți care au trăit după aceste rânduieli au ajuns sfinți mari. Să trăiască și călugării de azi rânduielile cu care poți să fii sfânt. Alte rânduieli pentru a ajunge sfânt nu știm, dar aceste rânduieli le cunoaștem pentru că prin ele s-au sfințit mulți oameni. Deși unii sunt de părere că aceste rânduieli monahale sunt depășite, ei se înșală, deoarece copacul acesta al monahismului are roadele vieții liturgice, ale teologiei, și de aceea rămâne în continuare același și nu are nevoie de inovații.

Un preot catolic care a trecut acum câteva zile pe aici m-a întrebat: „Ce ziceți, Prea Cuvioase, de deosebirile acestea între catolici și ortodocși și ce se poate face?"

I-am răspuns: S-a pierdut dimensiunea spirituală a vieții creștine, a trăirii duhovnicești. Ortodoxia nu este numai o învățătură, ci și o rânduială de viață creștină, o expresie a trăirii Sfinților Părinți. Este o luptă împotriva vrăjmașului pentru ca omul să se înduhovnicească. Toată viața creștină este o luptă împotriva ispitelor și o lucrare pentru împlinirea rânduielilor Mântuitorului Iisus Hristos. Numai așa se pregătește omul pentru viața cea fără de sfârșit. Occidentalii au schimbat oarecum acest fel de a vedea lucrurile și astfel s-a ajuns la diferențele actuale între Ortodoxie și Catolicism.

Ortodoxia cere ca omul să se angajeze cu toată ființa lui pentru mântuirea sufletului, iar monahul este cel care se angajează deplin pentru ca să încerce încă din această viață să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu.

Protos. Timotei:

Vă rugăm să ne spuneți cum ați primit aici, la Sfântul Munte, vestea trecerii din această lume a Părintelui Cleopa și ce a însemnat Părintele Cleopa pentru Prea Cuvioșia Voastră?

Arhim. Petroniu:

L-am cunoscut pe Părintele Cleopa când era frate de mânăstire. Noi ne-am dus cam în același timp la mânăstire. Îmi aduc aminte că veneam odată de la Seminar și mergeam până la Sihla. Pe drum mergea un călugăr cu caii cu niște lemne, până la Mânăstirea Secu. M-a luat în căruță, unde era și fratele Constantin (Părintele Cleopa).

Părintele Cleopa a stat mulți ani în pustie, dar s-a ascuns și în niște case, care aveau o încăpere cu perete dublu.

Protos. Timotei:

Ne puteți spune care au fost acele case?

Arhim. Petroniu:

Erau în număr de trei: una a fost la Părintele Ambrozie, la Poiana Largului; a doua era la Părintele Justin, la un credincios, la capătul satului, în grajd. Te urcai în pod și de acolo coborai în cameră. În ultima vreme a stat în casa Părintelui Varsanufie, la Pipirig, unde mai primea și credincioși la spovedit.

Într-un popas făcut acolo, într-o seară de februarie a acestui an, i-am pus părintelui Petroniu câteva întrebări. Din noianul amintirilor, Prea Cuvioșia Sa ne-a dat câteva răspunsuri, adevărate mărturii pentru anii care vor veni.

Părintele Emilian l-a ajutat mult pe Părintele Cleopa. El era stareț, un foarte bun și înduhovnicit părinte, și se spovedea la el.

Patriarhul Justinian a întrebat de Părintele Cleopa și a cerut ca să fie găsit și adus la reședința patriarhală. Atunci eu, cu Părintele Emilian, am mers la casa unde era ascuns Părintele Cleopa. El ne-a primit, bucuros că-l vizităm. I-am spus că ne-a trimis Patriarhul Justinian ca să-l aducem la București. „Nu se poate!" a zis el. Atunci altcineva, Părintele Daniil, i-a zis: „Ia ascultă, Părinte, mata vrei ca toți călugării să facă ascultare și mata nu faci ascultare. Patriarhul a zis așa și trebuie să asculți. Până la urmă, a doua zi dimineață, pe la ora 10, a plecat de acolo într-o căruță cu fân. Apoi, împreună cu Părintele Daniil și cu mine, a plecat cu trenul la București.

Protos. Timotei:

Cum priviți prezența unui număr impresionant de pelerini la înmormântarea Părintelui Cleopa? Au fost chiar mai mulți pelerini decât la sfințirea noii biserici a mânăstirii.

Arhim. Petroniu:

La sfințire lumea vine să vadă oameni de seamă și solemnitățile. Ei vin cu dorința de a vedea ceva deosebit. La înmormântarea Părintelui Cleopa foarte mulți au venit pentru că Părintele a fost de dimineața până seara la dispoziția lor și îi îmbogățea sufletește. Firește, auzind că a murit Părintele Cleopa au venit pentru a-și manifesta sentimentele față de cel care i-a iubit, pentru a-l vedea ultima dată și pentru a-și lua rămas bun.

Dacă dorim să trăim mai bine, numai cu ajutorul lui Dumnezeu se poate face aceasta, căci „Fără Mine nu puteți face nimic". Este greșit a se crede că se poate realiza ceva bun fără ajutorul lui Dumnezeu!

A consemnat,

Protos. TIMOTEI AIOANEI,

Schitul Prodromu,
Sf. Munte Athos — 16 febr. 1999

Sf. Munte Athos — „Poartă a cerului"

Începând cu acest număr al „Telegrafului Român" ne propunem începerea unei serii de articole despre Sfântul Munte Athos, cu referire la istoria, personalitățile, spiritualitatea și mânăstirile Sfântului Munte.

S-ar putea obiecta faptul că, de ce ne aplecăm spre spațiul monahal grecesc, atâta vreme cât avem și noi atâtea mânăstiri?, însă consider ca nefiind întemeiată această obiecție, atâta vreme cât vom scoate în relief și legăturile românilor cu Sfântul Munte, donațiile domnitorilor români, influențele aduse la noi în țară, deci finalitatea acestor articole o va constitui rolul pe care românii l-au jucat în viața Sfântului Munte.

Fără monahism, ortodoxia își falsifică conținutul ei, monahismul poate și astăzi să ofere multe lumii, în principal „să redea arhetipul omului pe care lumea l-a desfigurat", astfel că temele care vor fi dezbătute nu le consider a fi căzute în desuetudine.

Cu privire la Sfântul Munte există referiri încă din antichitate, numeroși filozofi și poeți fiind impresionați de frumusețea lui.

Pentru Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Munte este „un loc vestit și venerat, vatră a virtuților, sălaș a tot binele, cort nefăcut de mână și imagine a celor cerești".

Pentru Prea Sfințitul Stephanos, episcop de Nazians el este un loc însuflețit de har, pilduitor prin apostolatul său neîntrecut de rugăciune și de exemplu.

Muntele Athos e unul din cele trei brațe ale Peninsulei Calcidice, alături de Cassandra și Losgos, lung de 60 km și lat de 8—12 km.

Numele de „Athos" e inspirat din mitologia greacă, unde se găsește un personaj cu acest nume, ca fiu al lui Poseidon, dar există și alte păreri cu privire la etimologia Sfântului Munte.

Faptul că e numit „Grădina Maicii Domnului" e pus în legătură cu ajungerea Maicii Domnului împreună cu Sfântul Evanghelist Ioan aici, în drumul lor spre Creta la Lazăr, în urma unei furtuni pe mare. Tradiția atonită mărturisește că acest lucru s-a petrecut în dreptul Mânăstirii Iviron. Despre acest lucru vorbesc și sfinții Grigorie Palama și Nicodim Aghioritul.

Deși dovezile istorice despre existența monahismului atonit sunt din secolul IX, majoritatea cercetătorilor consideră că viața monahală a început aici din secolul IV—V.

Arhimandritul Porfir Uspenski afirmă că în urma invaziei arabe asupra Macedoniei din 670—676, împăratul bizantin Constantin Profirogenetul ar fi dat Athosul în seama unor călugări.

Există documente care atestă faptul că la Sinodul din 843 de la Constantinopol condus de împărăteasa Teodora și care viza restaurarea cultului icoanelor au participat și reprezentanți ai Sfântului Munte.

Expresia de „Sfântul Munte" a fost folosită pentru prima dată de împăratul Constantin Monomahul într-unul din hrisoavele sale din 1046. În anul 885 Sfântul Munte e recunoscut ca teritoriu destinat exclusiv vieții monahale.

Din secolul VIII-IX știm de existența a doi călugări vestiți: Petru Atonitul și Eftimie de Salonic, care aveau un rol catalizator pentru monahii vremii lor. Întemeietor al monahismului atonit e considerat însă Sfântul Atanasie Atonitul.

El s-a născut în Trebizonda, a studiat în orașul său natal și la Constantinopol, a fost influențat de viața sfântă dusă de călugărul Mihail Maleinos din Constantinopol.

În ceea ce privește ideile sale vis-a-vis de viața monahală, el datorează mult învățăturilor Sfântului Teodor Studitul, a cărui mânăstire o vizita adesea fiind în Constantinopol.

Se împrietenește cu împăratul Nichifor Focas (963—969), care-l va sprijini financiar în construcțiile pe care le va supraveghea: alt împărat care l-a mai sprijinit a fost Ioan Tzimiskes — sprijinul împăraților bizantini față de monahismul atonit constituie o realitate aproape în toată istoria Bizanțului.

Sfântul Atanasie Atonitul a fost canonizat în secolul al XVIII-lea, mormântul său se află și în prezent într-un mic paraclis din biserica mare a Mânăstirii Marea Lavra.

Datorită, faptului că se ajunsese ca cei 2000 de călugări pe care-i avea Marea Lavra în vremea sa să nu mai aibe ce mânca, Sfântul Atanasie s-a rugat lui Dumnezeu, Maicii Domnului să-l ajute cumva, căci altfel va părăsi Sfântul Munte. Și astăzi se găsește un loc marcat printr-o troiță în curtea mânăstirii, care mărturisește faptul că acolo i s-a arătat Maica Domnului, întărindu-l și spunându-i că ea însăși îl va ajuta, și într-adevăr așa a fost. În subsolul trapezei și astăzi se găsesc vasele foarte mari în care Sfântul Atanasie înmulțea prin minune mâncarea.

Mânăstirea Marea Lavra, întemeiată la anul 963, avea o viață monahală neatârnată la acea vreme nici unei conduceri politice sau bisericești, de aici va pleca ideea autonomiei Sfântului Munte.

În legătură cu interzicerea intrării femeilor în Sfântul Munte acest lucru e legat de-o minune făcută de Maica Domnului prin icoana Antifonitria care se găsește în Mânăstirea Vatoped. Împărăteasa Zoe a Bizanțului, primind ajutorul Maicii Domnului prin brâul ei făcător de minuni, a venit în Sfântul Munte cu dorința de-a face mari construcții aici, dar când a ajuns în dreptul acestei icoane, Maica Domnului i-a spus să iasă afară din Sfântul Munte căci Sfântul Munte are împărăteasă.

Nefolosirea animalelor de sex feminin era o practică folosită și în Mânăstirea Studion din Constantinopol, de unde Sfântul Atanasie împrumută ideea. În al III-lea Typicon al Sfântului Munte din 1384 se oprește formal folosirea animalelor de sex feminin, însă această dispoziție se păstrează și astăzi, intrarea oricărui astfel de animal în Athos fiind interzisă.

Sfântul Atanasie Atonitul a organizat viața monahală atonită din forma idioritmică în formă cenobitică sau comunitară.

Alte generalități și individualizarea mânăstirilor vor urma în articolele următoare.

ȘTEFAN TOMA,

Student teolog anul III T.P.

BIBLIOGRAFIE:

1. Pr. Dr. Teodor Bodogae, Ajutoarele Românești la Mânăstirile din Sfântul Munte Athos, Sibiu 1941.

2. Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, 2 volume, Editura Deisis, 1994.

3. Prea sfințitul Stephanos, Harisme și slujiri sacerdotale în Biserica Ortodoxă, Institutul European, 1998.

4. Sotiris Kadas, Mount Athos, Ekdotike Athenon Athena 1994.

5. Tourist Guide To The Holy Mountain, Ioannou P. Panaghiotou, Atena, 1997.

Cercetarea vocației, celor ce doresc să devină monahi

Potrivit cu învățătura Sfântului Apostol Pavel, dată lui Timotei, noii începători se cuvine, „mai întâi să fie puși la încercare" (I Timotei III, 10).

În monahismul ortodox, nu este o regulă anumită. Dar după tradiția monahală, încă de la început a fost practicată. Se impunea de la sine cercetarea noului candidat, care trebuia să dea dovadă de tăria vocației sale, ce l-a determinat să vină la mânăstire. Să arate practic că hotărârea sa e fermă, statornică și nu întâmplătoare.

Proba ispitirii noilor începători, se făcea de regulă direct de către egumen sau economul mânăstirii, după caz. Și cei care o treceau cu bine, erau introduși în rândul fraților. Pentru o anumită perioadă care putea fi un timp mai scurt sau mai lung, erau supravegheați în continuare și inițiați în disciplinile vieții monastice. Aceasta depindea de progresele acestora în nevoințele lor, potrivit cu nivelul pregătirii, zelului, răbdării și înclinărilor fiecăruia însușite pe parcursul stagiului.

De fapt, de tăria hotărârii noului începător, depinde sporul și urcușul spre îmbunătățire, „căci omul hotărește și Dumnezeu orânduiește", (Urmarea lui Hristos, pag. 7) și de multă strădanie, are nevoie cel ce voiește a spori în cele duhovnicești.

Monahul va trebui să nu uite nici o clipă, în toată viața sa, căldura zelului, hotărârea și scopul ce l-a determinat să intre în mânăstire. Totdeauna, să fie preocupat de mijloacele care îl pot duce la desăvârșire, cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu (Ioan XV, 5), prin lepădarea de omul lumesc și îmbrăcarea în cel duhovnicesc (Efeseni IV, 22—24), deci răstignirea desăvârșită a patimilor.

Cel ce în mânăstire caută altceva, iar nu pe Dumnezeu și mântuirea sufletului său, nu va putea suporta, ceea ce îi impune de la sine această viață, căci poarta ei este „strâmtă și îngustă... și puțini sunt cei ce o află" (Matei VII, 14).

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a rânduit ca Egiptul să fie locul de naștere și leagănul vieții monahale, mai întâi cea pustnicească și apoi cea chinovită sau de obște.

Herodot nu exagera, cu cinci secole înaintea întrupării Mântuitorului, să consemneze în a sa istorie că: „egiptenii sunt cei mai religioși dintre toți oamenii" (Ist. II, 37). Cu atât mai mult acum, după „Fuga lui Iisus Pruncul în Egipt" (Matei II, 13—14),

(Continuare în pag. a VI-a)

Ierodiacon TEOFILACT CIOBACA

Kosovo — o problemă de azi?

(I)

O lume întreagă este ațintită azi cu privirea asupra unei regiuni, despre care majoritatea nu știuse și nici nu auzise nimic până acum. Unele atlase geografice nici măcar nu o indică pe hartă. Știrile de la radio și de la TV au prezentat la început doar că se află în fosta Iugoslavie, că se mai află încă în actuala Iugoslavie, mai precis în Serbia, în părțile ei de sud, la graniță cu o Albanie necunoscută, mult hulită și disprețuită pentru sărăcia ei. Pe scurt: o provincie mică de două milioane locuitori, majoritari albanezi, o provincie care s-a bucurat de o autonomie pierdută azi. Aceste informații sunt suficiente pentru un occidental ca să înțeleagă faptul că acest Kosovo se află în Balcani, teritoriu demn de disprețuit, fiind catalogat pur și simplu „butoiul de pulbere a Europei". Aceleași informații sunt suficiente pentru un ascultător român ca să-i adâncească și mai mult simpatia pentru poporul sârb care a mai pierdut după 1990 și alte teritorii. Iar dacă ținem seama că această provincie este leagănul poporului și al statului sârb, simpatia crește fără margini. Și cu toate acestea, mulți dintre noi ne uităm uimiți la scenele de la TV, neștiind ce să credem, cui să dăm dreptate. Înaintea ochilor noștri pare să se desfășoare o lume nebună, o lume înnebunită, în fața căreia și să te minunezi constituie o dificultate. Sufletul multora dintre noi se rupe în două.

Din păcate, istoria acestei provincii nu este cunoscută, cum de altfel necunoscută este aproape întreaga istorie a zonei, mult hulite de unii, a Balcanilor. Știm cine sunt sârbii, dar nu știm cine sunt albanezii, nu știm ce popoare au locuit pe teritoriul numit azi Kosovo. Nu știm care a fost istoria provinciei, căror state a aparținut ea, cum de azi e locuită de albanezi și cum de e totuși parte a statului sârb.

În prezentul număr al „T. R" și în cele ce urmează voi încerca să lămuresc aceste probleme, să prezint o scurtă istorie a regiunii.

Peninsula Balcanică până la migrația slavilor

Peninsula Balcanică poartă un nume care îi este impropriu, deoarece Munții Balcani (în antichitate Haemus), acoperă doar o mică parte din ea. Între 1918—1991, teritoriul cunoscut sub acest nume se întindea pe cuprinsul a trei state: Iugoslavia, Bulgaria și nordul Greciei. Limita de nord a peninsulei urmează cursul râurilor Sava (după unii Drava) și Dunăre. Astfel, teritoriul românesc de azi se află în afara spațiului balcanic propriu-zis.

În antichitate, această zonă geografică a fost populată de două grupe de popoare, illyrii (la vest) și tracii (la est), popoare atât de apropiate precum sunt azi germanii de scandinavi, granița aproximativă dintre ele fiind constituită de văile râurilor Morava și Vardar. Cel dintâi străbate de la sud la nord Serbia și se varsă în Dunăre (la est de Belgrad), cel de-al doilea traversează Serbia de sud, Macedonia, Grecia și se varsă în Marea Egee (la vest de Tesalonic). Totuși, descoperirile arheologice atestă o migrare cu timpul a tracilor la est de teritoriul lor originar și deci o amestecare cu illyrii. Un astfel de teritoriu mixt îl constituia și actuala provincie Kosovo.

Din limba vechilor illyri s-au păstrat (în inscripții și scrierile autorilor antici) doar puține fragmente: cuvinte izolate (glose) și aproximativ 1000 de nume proprii (purtate de persoane, triburi, zeități și locuri geografice). Aceleași izvoare istorice au păstrat din limba tracilor antici doar 1190 antroponime (nume proprii de persoane) și 910 toponime (nume de locuri geografice). Totuși, în limba română de azi s-au menținut aproximativ 160 de cuvinte stabilite a fi de origine tracă (iar 70 din acestea se găsesc și în limba albaneză).

Nici tracii (desigur, cu excepția celor nord-dunăreni, cunoscuți sub numele de daco-geți), dar nici illyrii nu au constituit state în adevăratul sens al cuvântului. Tocmai de aceea, teritoriile lor au putut fi cucerite cu ușurință de către legiunile romane. Și astfel, romanii au constituit, în anul 15 d.Hr., la sud de Dunăre provincia **Moesia** (Serbia și nordul Bulgariei de azi). Actualele teritorii ale Bosniei-Herțegovina și Croației fuseseră trnasformate în provincie romană încă din anul 59 î.H., (denumite provincia **Illyricum**). Teritoriul Moesiei a fost împărțit, în anul 86, în două provincii diferite: **Moesia Superior** (Serbia de azi și o mică parte din nord-vestul Bulgariei — zona Vidin) și **Moesia Inferior** (restul Bulgariei de la nord de Munții Haemus, alături de Dobrogea). Aceasta din urmă a devenit în anul 297 provincia **Scythia Minor.**

După retragerea aureliană (271/275) între cele două Moesii a fost înființată o nouă provincie **Dacia Aureliană**, împărțită curând în două provincii distincte: **Dacia Ripensis** (pe malul Dunării) și **Dacia Mediterranea.** Din aceasta din urmă, în anul 386, s-a desprins **Dardania** (pe teritoriul Serbiei de Sud și al regiunii Kosovo).

Izvoarele istorice consemnează peste 40 de scaune episcopale în orașele din aceste provincii. Cele mai importante episcopii din provincia Dacia Ripensis au fost la **Aquae** (Negotin — Serbia, Valea Timocului), **Ratiaria** (Arcer — Bulgaria, la sud de Vidin); din Dacia Mediterranea la: **Naissus** (Niș — Serbia), **Remesiana** (Bela Palanka — 30 km est de Niș), **Serdica** (Sofia de azi), iar din Dardania la **Scupi** (Skoplje — Macedonia), **Ulpiana** (Lipljan, aflat la aproximativ 5 km sud de Priștina-Kosovo). Episcopii de Sardica și de Scupi au participat chiar la Sinodul I ecumenic de la Niceea, din anul 325, având deci un rol important în viața bisericească a imperiului.

Majoritatea titularilor acestor episcopii au purtat nume latine, păstoriții lor fiind o populație romanizată sau în curs de romanizare. Astfel, la Remesiana păstorea în jurul anului 400 sfântul episcop Niceta, despre care episcopul Sf. Paulin de Nola (din Italia) scria: „Aleargă la tine geții și amândouă felurile de daci: cei ce cultivă pământul, în interior (Dacia Mediterranea), și cei ce poartă căciuli de oaie și cresc turme bogate de vite pe malurile mănoase" (Dacia Ripensis).

Viața creștină din provinciile romanizate de la sud de Dunăre a fost reorganizată de împăratul Justinian, originar din satul Tauresium (aflat la aproximativ 40 km sud-vest de Niș, nu departe de granița actualei regiuni Kosovo, atunci în provincia romană Dardania). Justinian a ridicat lângă satul său natal un oraș nou, pe care l-a numit **Justiniana Prima** (vechea localitate Ulpiana, aflată în imediata apropiere de Priștina de azi, a primit numele **Justiniana Secunda**). La Justiniana Prima a mutat reședința prefecturii **Illyricum** și tot aici a înființat, în anul 535, o Arhiepiscopie autocefală, cu jurisdicție peste aproximativ 25 de eparhii din provinciile sud-dunărene de limbă latină, printre care și Dacia Mediterranea, Dacia Ripensis, Moesia Superior, Dardania. Până în anul 535, aceste episcopii fuseseră supuse Arhiepiscopiei de Tesalonic (de limbă greacă). Prin separarea lor de celelalte eparhii grecești din sudul peninsulei Balcanice, Justinian a recunoscut implicit caracterul romanic al populației din noua arhiepiscopie Justiniana Prima.

Romanizarea illyrilor și a tracilor a fost favorizată de mai mulți factori (coloniști, soldați, negustori și sclavi). Aceștia au venit din tot imperiul roman, cei mai mulți nefiind etnici romani, dar vorbitori de limbă latină, aceasta devenind **lingua franca** a regiunii. Beneficiind de o bază culturală și de o civilizație mai avansată, latina s-a impus și populațiilor illyro-trace băștinașe, acestea părăsindu-și graiul lor strămoșesc, adoptând o limbă latină populară. Astfel, limba română nu ar fi decât transpunerea în gura băștinașilor traco-illyri a limbii latine. Inscripțiile descoperite în spațiul balcanic prezintă procesul de romanizare în timp al traco-illyrilor. Astfel, numele de origine illyrică au început să dispară din inscripții după secolul IV, ceea ce înseamnă că în această perioadă majoritatea triburilor illyrice se romanizaseră deja. În ceea ce-i privește pe traci, procesul de romanizare a acestora a durat mai mult (în anul 400, Sf. Niceta de Remesiana mai păstorea peste daci neromanizați!), dat fiind și faptul că teritoriile trace au intrat mai târziu în componența Imperiului roman. Inscripțiile care cuprind cuvinte și nume proprii trace au încetat după secolul VI. În acel secol, izvoarele istorice nu mai consemnau existența unor enclave de limbă tracă sau illyră în Balcani, ele atestând doar o populație de limbă romanică sau străromână, care se întindea din Dalmația până la gurile Dunării, populație care locuia fie în obști sătești, fie în orașe destul de înfloritoare și totodată sedii episcopale.

Totuși, existența limbii albaneze de azi demonstrează că cel puțin în unele locuri ale Peninsulei Balcanice mai exista o populație illyro-tracă neromanizată, deși puternic influențată de romanicii din jur. Fiind o populație săracă, pastorală, nu a fost menționată de izvoarele documentare și nici nu și-a permis să dovedească posterității existența fizică pe acele meleaguri prin izvoare epigrafice. Prin urmare, istoricul austriac de origine cehă, Constantin Jireček, cercetând inscripțiile descoperite în Peninsula Balcanică, a trasat o graniță între popolația romanizată și cea grecizată (nepomenind nimic de tracii neromanizați), această graniță pornind aproximativ de la Skoder (din Albania de nord), trecând la sud de Scupi (Skoplje), apoi spre nord-est de Serdica (Sofia), urmând apoi Munții Balcani. Conform acestui cercetător austriac de origine slavă, populația din nordul Abaniei de azi, din Muntenegru, Serbia, Kosovo și nordul Bulgariei vorbea o limbă latină vulgară, din care s-au dezvoltat ulterior limba română și limba dalmată. Aceasta din urmă a dispărut, vorbitorii ei fiind asimilați de migratorii slavi (ultimul vorbitor al dalmatei murind în anul 1898). Locul ei de formare a fost coasta dalmată și o parte a Bosniei. Nu a fost o limbă cultă, păstrându-se doar puține texte redactate în această limbă (primele datând din sec. al XIV-lea). Spațiul de formare a limbii române este mai extins, cuprinzând pe lângă teritoriul românesc actual și un teritoriu de la sud de Dunăre (Bulgaria la nord de munții Balcani, o mare parte din Serbia și din Kosovo).

Migrația slavilor și urmările ei

Acestei vieți prospere a populației romanizate din sudul Dunării, cât și a grupurilor de păstori traci neromanizați încă pe deplin, i s-a pus capăt prin migrația slavilor. După anul 602, aceștia au trecut în masă fluviul, care constituia granița de nord a Imperiului bizantin, în două valuri principale. Primul val i-a adus pe teritoriul de azi al Bulgariei, de unde au migrat spre sud-vest, colonizând Macedonia actuală și cea mai mare parte a Albaniei. Cel de-al doilea val i-a adus pe strămoșii sârbo-croaților, care au colonizat teritoriile de azi ale Serbiei, Albaniei de nord (împreună cu provincia Kosovo), Muntenegrului, Bosniei, Croației și Sloveniei.

Orașele înfloritoare din epoca romano-bizantină au fost distruse (singurul oraș care a scăpat a fost Zadar, din Croația dalmată de azi). Populația romanică s-a refugiat în munți, iar cei din orașele de pe coasta dalmată pe insulele din fața țărmului. Pe o astfel de insulă (care mai târziu s-a unificat cu continentul, devenind peninsulă) a fost creat orașul Ragusa (azi Dubrovnik). A trebuit să treacă decenii sau chiar secole până ce slavii să repopuleze vechile orașe romane. Dacă intervalul de timp nu a fost prea mare, vechiul nume romanic a fost doar slavizat (astfel au apărut orașele Niș, Skoplje și Lipljan). Numele Sofiei provine de la catedrala din centrul vechiului oraș, care avea hramul **Sf. Sofia,** semn că la un moment dat, din vechiul oraș Sardica nu mai rămăsese decât catedrala (de altfel, străzile din centrul actual al Sofiei urmează vechile străzi romane). Orașul Sirmium și-a modificat numele, dând însă numele regiunii **Srem**, azi în provincia Voievodina din Serbia). Singidunum a devenit Belgradul sârbesc.

Prin urmare, migrația slavilor la sud de Dunăre a fost catastrofală pentru soarta romanității de aici. Mai întâi, aceasta a fost ruptă de romanitatea apuseană, românii devenind o insulă într-o mare de populație slavă. În al doilea rând, multe obști sătești romanizate din sudul Dunării au rămas pe loc, alături de noile așezări slave, sfârșind prin a fi asimilați de către noii veniți. O altă parte a populației autohtone romanizate, în special păstorii, s-a refugiat în Munții Balcani sau la sud de teritoriul de formare a poporului român, anume în Macedonia, Albania sudică și Grecia centrală și de nord, alăturându-se triburilor de păstori albanezi (documentele istorice de după secolul XI atestă vecinătatea numeroaselor grupe pastorale vlahe și albaneze). Prin aceasta, populația romanică sud-dunăreană a fost dislocată de romanicii de la nord de Dunăre, apărând cele trei dialecte românești din Balcani: aromân, meglenoromân și istroromân.

Foarte importantă pentru evoluția ulterioară a Peninsulei Balcanice este modul de organizare a slavilor la așezarea lor pe aceste meleaguri. Ei se aflau „într-un final de preistorie, cu șefi militari în fruntea unor triburi". Astfel, izvoarele istorice pomenesc numele a 14 triburi și uniuni de triburi pe teritoriul de azi al Bulgariei, precum și a 9 triburi în spațiul sârbo-croat. Triburile erau împărțite în mai multe **jupe**, în fruntea cărora se afla câte un **jupan.** Jupa era alcătuită din mai multe clanuri familiale, numite **Zadruge.** Aceste triburi se aflau în continuu război unele cu altele, uneori câte un jupan reușind să unifice mai multe triburi, constituind un **mare jupanat** sau **un cnezat.**

Primul Țarat bulgar

Cu o astfel de organizare, slavii nu ar fi fost capabili să întemeieze adevărate state. Dar în anul 679 și-au făcut apariția în nord-estul Bulgariei de azi o altă populație migratoare, de origine turcică. Plecând de pe Volga, au fost numiți **bulgari**, cercetătorii de azi desemnându-i drept **proto-bulgari.** Aceștia au reușit să supună populația traco-romanizată și slavă din Bulgaria de azi, punând bazele unui stat, a cărui independență a fost recunoscută de bizantini în anul 681. Cu timpul, proto-bulgarii turcici au fost asimilați de populația slavă, care îi asimilase în prealabil pe traco-romani. Așa a apărut poporul bulgar, de limbă slavă (de la vechii proto-bulgari nu s-au păstrat decât 14 cuvinte). Odată cu încreștinarea bulgarilor, în anul 864, statul lor a obținut recunoașterea europeană. Epoca cea mai înfloritoare a acestui țarat bulgar a constituit-o domnia lui Simeon (893—927), care a domnit peste un vast teritoriu: Bulgaria, Dobrogea, Macedonia, cea mai mare parte a Greciei de nord, Albania și Serbia. Dar în anul 971, bizantinii au cucerit partea de est a țaratului bulgar, iar în 1018 și restul teritoriului (Macedonia, Albania, sudul Serbiei, Grecia de nord), punând capăt primei patriarhii bulgare de la Ohrida.

Croația și Serbia

Sârbo-croații și-au făurit state în umbra acestui prim țarat bulgar. După cum am arătat mai sus, după trecerea Dunării, strămoșii sârbo-croaților de azi s-au stabilit pe un vast teritoriu care ar corespunde cu fosta Iugoslavie de până în 1989, exceptând Macedonia și partea de est a Serbiei (adică fâșia de la est de valea Moravei, râu care constituia „granița" aproximativă cu slavii strămoși ai bulgarilor de azi), dar incluzând partea de nord a Albaniei (deci și provincia Kosovo locuită azi în majoritate de albanezi). În ceea ce privește limita dintre triburile sârbe și croate, aceasta se afla situată în Bosnia, de-a lungul râului Vrbas. Prin urmare, privind harta politică de azi, putem vedea că aproximativ 2/3 din Bosnia actuală, la est de localitatea Banja-Luka, era populată de triburi sârbe.

Primul conducător croat (cneaz) cunoscut în istorie, dar supus puterilor vecine, este Trpimir (845—864), cu reședința în apropiere de orașul Split, pe coasta dalmată a Croației. Statul croat independent s-a putut impune abia sub domnia lui Petru Krașimir IV (1058—1073), al cărui regat cuprindea Croația și Bosnia de azi. După anul 1100 Ungaria și Veneția și-au împărțit teritoriul croat, venețienii obținând sudul coastei dalmate, iar maghiarii nordul Dalmației și Croația propriu-zisă, însă nu ca pe o simplă provincie maghiară, ci ca un regat de sine stătător, cu dietă și conducător propriu (care purta titlul de **ban**). După 1102 regii maghiari au deținut și titlul de **regi ai Croației** (până la 1541, la dispariția regatului maghiar).

Statul sârb a avut o viață mai lungă, cunoscând trei etape. Nucleul de formare a primului stat sârb a fost regiunea Rașca - Novi-Pazar, de-a lungul cursului râului Ibar, regiune cunoscută sub numele de **Serbia Veche.** Azi, cele două localități se află în imediata apropiere a granitei cu provincia Kosovo, totuși, râul Ibar curge și prin nordul acestei provincii. De aceea se poate spune că **Serbia Veche** cuprindea zona Novi Pazar, cu o prelungire în nordul actualei provincii Kosovo.

Cel mai cunoscut cneaz al primului stat sârb a fost Vlastimir (836—843), a cărui stăpânire s-a extins la nord până în preajma Belgradului (aflat sub stăpânire bulgară), iar spre nord-vest până în Bosnia centrală. Cnezatul său era însă amenințat de bulgari, vecini la nord, sud și est, care doreau cucerirea Rașcei. Țarul Simeon a reușit chiar, între anii 924—927, să ocupe Serbia Veche, dar sârbii și-au recâștigat independența după moartea acestuia, când marele jupan Ceaslav Clonimirovici (931—960) a reușit să creeze un stat care cuprindea Serbia de azi (exceptând teritoriul de la est de Morava și de la nord de Dunăre), Herțegovina, jumătate din Bosnia, Muntenegrul (Dioclea) și nordul Albaniei. Dar după moartea lui Ceaslav, bulgarii au reușit din nou să cucerească întreaga Serbie.

Nucleul celui de-al doilea stat sârb medieval a fost regiunea Dioclea (Zeta — Muntenegru). În 1076/1077 jupanul Mihail a obținut din partea papei Grigorie VII recunoașterea titlului de „rege al slavilor", teritoriul său cuprinzând ținuturile sârbești tradiționale: Muntenegru, Rașka, Bosnia estică, Herțegovina și nordul Albaniei, iar reședința aflându-se în orașul Skodra (Skoder) din nordul Albaniei de azi. În anul 1101, împăratul bizantin Alexie I Comnenul a pus capăt acestui al doilea stat sârbesc, dar de confesiune catolică, locul său fiind luat de alte trei formațiuni independente: Dioclea (Muntenegru), Rașca și Bosnia.

Nu după mult timp, Bosnia a fost cucerită de către regatul maghiar, devenind „un regat" aparte sub Coroana Sf. Ștefan. Totuși, în unele perioade de timp, Bosnia a reușit să-și mențină o autonomie pronunțată în cadrul statului maghiar.

După decăderea regatului sârbesc din Muntenegru, centrul politic sârbesc s-a mutat din nou în regiunea Rașca, unde jupanul Ștefan Nemania (1167—1196) a instaurat o nouă dinastie care a condus principalul stat sârb până la cucerirea otomană.

Criza Imperiului bizantin din jurul anului 1200. Țaratul vlaho-bulgar sau „Al doilea Țarat bulgar".

Domnia lui Ștefan Nemania a corespuns cu cea a ultimului mare împărat, Manuil I Comnenul (+ 1180), care a unit pentru ultima oară întreaga Peninsulă Balcanică sub sceptrul bizantin. Moartea sa, în anul 1180, a constituit „începutul sfârșitului" acestui mare imperiu, atacat acum atât de vecini, cât și de populațiile din interiorul său. În anul 1181 regatul Ungariei a pus stăpânire definitivă asupra regiunii dintre Sava și Dunăre (vechiul Sirmium), după doi ani a devastat orașele Belgrad, Niș și Sofia. În anul 1185 normanzii au cucerit Tesalonicul (al doilea oraș al Imperiului Bizantin), zone de pe coasta Albaniei, ca și o seamă de alte insule.

Tot în acest an, vlahii din Balcani au început răscoala împotriva bizantinilor, punând bazele Țaratului vlaho-bulgar, sau al celui de-al doilea Țarat bulgar, cu capitala la Târnovo.

Dinastia bizantină a Angelilor (1185—1204) nu a reușit să oprească destrămarea Imperiului. Iar în anul 1204 însăși capitala lui, mărețul Constantinopol, a fost cucerită de cruciații latini, aceștia constituind, între anii 1204—1261, Imperiul latin de Constantinopol. Dar din cauză că latinii nu au reușit să ocupe întregul teritoriu bizantin, alături de Imperiul latin au mai existat alte trei state ortodoxe care toate doreau recucerirea fostei capitale imperiale: țaratul vlaho-bulgar; statul grec din Epir (care se întindea în Albania de sud și Grecia de nord-vest) și Imperiul de la Niceea (în Asia Mică). În cele din urmă, împăratul Mihail VIII Paleologul de la Niceea a reușit în 1261 să-i alunge pe cruciați din Constantinopol.

În cadrul acestor lupte, statul vlaho-bulgar al asăneștilor a constituit un factor important de putere. În bătălia de la Adrianopol (14 aprilie 1205), Ioniță Caloian a reușit chiar să-l ia prizonier pe însuși noul împărat latin de Constantinopol, Balduin de Flandra. Apoi în anul 1230, la Klokotnitza, despotatul de Epir a fost scos din competiția pentru recucerirea Constantinopolului, Asan II luând titlul de „țar al bulgarilor și al grecilor", devenind cel mai puternic conducător din Balcani, stăpân peste un teritoriu care cuprindea actuala Macedonie, Bulgaria, Dobrogea, Albania (exceptând o fâșie din nord, care era stăpânită de dinastia sârbă a nemanizilor), 2/3 din Kosovo, o mare parte din nordul Greciei și aproape toată Serbia de azi (cu excepția Serbiei Vechi a nemanizilor).

Dinastia vlahă a asăneștilor s-a stins în anul 1280, fiind urmată de două dinastii de origine cumană (ultimul mare țar bulgar, Ioan Alexandru, care a domnit între anii 1331—1371, a fost ginerele lui Basarab I al Țării Românești). Totodată, țaratul bulgar a încetat să mai constituie o mare putere (fiind cucerit de către turci în anii 1393 și 1396), hegemonia în Balcani trecând pe seama celui de-al treilea stat sârb.

Al treilea stat sârb. Țaratul lui Ștefan Dușan

După cum s-a văzut mai sus, jupanul Ștefan Nemania din Rașca a profitat de criza Imperiului bizantin pe care acesta a cunoscut-o după moartea lui Manuil I Comnenul. În anul 1190 a obținut recunoașterea independenței sale din partea Bizanțului. Totodată, a reușit reunificarea teritoriului sârbesc stăpânit de Mihail din Zeta.

Biserica Ortodoxă a jucat un mare rol în dezvoltarea celui de-al treilea stat sârb. Unul din fiii lui Ștefan Nemania, Rastko, s-a retras la Muntele Athos, călugărindu-se la Mânăstirea Vatoped, sub numele Sava. Tatăl său i-a urmat pilda, călugărindu-se în 1196 la ctitoria sa Studenița (la nord de Rașca, lângă localitatea Ușițe). Apoi, împreună cu fiul său Sava, a ctitorit la Athos mânăstirea Hilandar.

Ștefan Nemania a lăsat tronul pe seama altui fiu, anume Ștefan II (1196—1228). Acesta a cerut în anul 1217 papei Honoriu III recunoașterea demnității regale. Papa i-a trimis în anul 1218 o coroană, împreună cu un cardinal care l-a încoronat rege al sârbilor. Acest pas nu a însemnat însă convertirea sa la catolicism. Dat fiind faptul că vechea metropolă bizantină fusese cucerită de latini, iar vecinii din est (asăneștii) și din sud (grecii din Epir) constituiau posibile pericole pentru existența statului sârb, Ștefan Nemania II s-a văzut nevoit să obțină dintru început recunoașterea independenței sale de către conducătorul spiritual al lumii apusene.

Următorul pas a fost obținerea recunoașterii independenței sale și de către statele ortodoxe. Din acest motiv, a cerut împăratului de la Niceea, Teodor I Laskaris, autocefalia Bisericii sale Ortodoxe. În anul 1219 Sava a devenit primul arhiepiscop autocefal al Serbiei (cu sediul la Ușițe, unde a ctitorit mânăstirea Jicea), iar doi ani mai târziu l-a încoronat pe fratele său Ștefan II Nemania a doua oară, dar după ritual ortodox (însă cu aceeași coroană trimisă cu trei ani în urmă de papa Honoriu III) în mânăstirea Jicea din Ușițe (devenită locul tradițional de încoronare a regilor sârbi).

Statul sârb, deși aflat în umbra Țaratului vlaho-bulgar, a reușit să se extindă spre sud în timpul domniei regelui Ștefan Uroș I (1243—1276). Acesta a mutat sediul arhiepiscopiei autocefale sârbe de la Ușițe la Peci (Ipek, în limba turcă; în nord-vestul provinciei Kosovo de azi, nu departe de granița cu Muntenegru). Totodată, a reușit obținerea autocefaliei Episcopiei latine de Bar (Muntenegru), supusă până atunci Arhiepiscopiei latine de Ragusa. Existau deci în Serbia două Biserici autocefale: una Ortodoxă și alta Catolică.

Hegemonia sârbească în Balcani a fost inaugurată de Ștefan Uroș II Milutin (1282—1321) care, profitând de slăbirea statului bulgar după stingerea dinastiei asăneștilor, a cucerit nordul Macedoniei de azi, împreună cu capitala Skoplje. Totodată, pentru o scurtă perioadă de timp, a stăpânit actuala capitală a Serbiei, Belgrad, cetatea fiind însă cucerită mai apoi de Carol Robert de Anjou al Ungariei.

Ștefan Uroș III Deceanski (1322—1331) a extins și mai mult stăpânirea statului sârb, ocupând în urma bătăliei din 1330 de la Velbujd (Küstendil, Bulgaria de sud) valea Vardarului. În cinstea acestei victorii a ctitorit, la sud de Peci, mânăstirea Deceani.

Însă cel mai important rege sârb din Evul Mediu a fost Ștefan Dușan (1331—1355). Remarcându-se în bătălia de la Velbujd din 1330, tatăl său, Ștefan Uroș III, l-a încoronat corege. Temându-se însă de faptul că tatăl său l-ar putea detrona, Ștefan Dușan s-a răzvrătit împotriva acestuia și l-a ucis prin strangulare, faptă de la care i s-a și tras supranumele **Dușan.** Mama sa a fost fiica voievodului Ladislau Borș al Transilvaniei.

Încă în primii ani de domnie a cucerit Macedonia apuseană (aflată până atunci în stăpânire bizantină), apoi au urmat Albania, nordul Epirului, Tesalia, Muntele Athos, aproape întreaga Tracie, ajungând până spre Constantinopol. În urma acestor victorii, Ștefan Dușan s-a proclamat țar în anul 1345, iar un an mai târziu a fost încoronat la Skoplje „împărat și autocrat al sârbilor și romeilor" (= grecilor) de către patriarhii de Târnovo și Peci (după ce înainte ridicase Arhiepiscopia sârbească la rang de Patriarhie). Totodată a organizat curtea sa după model bizantin.

În anul 1349 a cucerit toată Tesalia, unde se afla și Vlahia Mare (de care va fi vorba mai jos). De aceea și-a luat și titlul de „conte al Vlahiei". În anul următor a cucerit Tesalonicul. Însă după alți patru ani, turcii otomani au reușit să pună piciorul în Europa, cucerind cetatea Galipoli. Ștefan Dușan ar fi fost singurul suveran din Europa care le-ar fi putut opune rezistență, dacă nu ar fi murit în plină glorie în anul 1355, în timp ce se pregătea să asedieze Constantinopolul.

Ștefan Dușan a organizat după model bizantin nu doar curtea sa, ci și legislația statului. În două concilii (adunări legislative) din anii 1349 și 1353/54 a adoptat un corp de legi (cunoscut sub numele de **Zaconiconul țarului Dușan)** alcătuit din 120 articole.

Fiul lui Ștefan Dușan, Ștefan Uroș IV, a încercat, fără succes, să oprească înaintarea turcilor, fiind învins de către aceștia în anul 1371. Două luni după bătălie a murit, cu aceasta stingându-se dinastia sârbească a nemanizilor.

(Continuare în pag. a 6-a)

PAUL BRUSANOWSKI

Din actualitatea panortodoxă și ecumenică

TURCIA — Patriarhia Ecumenică

La 30 oct. 1998, autoritățile turce au anunțat revocarea membrilor laici din consiliul de administrație al Institutului de teologie ortodoxă de la Halki, ceea ce însemna suprimarea oricărei speranțe de a vedea redeschis unicul centru de formare teologică al Patriarhiei Ecumenice în Turcia, a cărui închidere a fost dictată de autorități în 1971. Aceasta, după ce la 20 și 21 oct. membrii Camerei reprezentanților și ai Senatului S.U.A. au votat o declarație prin care se arată că S.U.A. se angajează să apere drepturile și securitatea Patriarhiei Ecumenice și a membrilor acesteia, cerându-se prin-r-o moțiune redeschiderea Institutului de la Halki. Textul votat de Congresul american a fost ratificat de președintele Bill Clinton.

Patriarhul ecumenic Bartolomeu I, de obicei foarte rezervat în toate chestiunile referitoare la relațiile dintre Patriarhie și autoritățile turce, a protestat energic împotriva acestei decizii „nefondate", justificată oficial ca impusă de „proasta gestiune și propagandă contra guvernului turc", de fapt, autoritățile turce urmăresc consolidarea controlului asupra Institutului prin numirea unor membri preferați în consiliul de administrație. În predica sa din 8 nov., Patriarhul Bartolomeu I le-a spus credincioșilor: „drepturile voastre nu sunt respectate... Egalitatea în drepturi, dreptatea și libertatea religioasă de care vorbește Constituția turcă nu există decât pe hârtie... Pentru că suntem creștini, nu ne putem exercita liber drepturile... nu suntem străini veniți din alte părți, suntem locuitori ai acestui pământ, ne-am născut aici și vom muri aici în așteptarea învierii noastre laolaltă". Apoi a subliniat faptul că mânăstirea de la Halki — de multe secole, reședință de vară a Patriarhului ecumenic — stă sub autoritatea sa și el nu trebuie să ceară autorizație din partea autorităților pentru gestiunea și prosperitatea ei.

În urma demersurilor internaționale (S.U.A., Grecia), guvernul turc a revenit asupra deciziei, reintegrând pe toți membrii laici ai Institutului. La 25 nov., arhiepiscopul Spiridon de New York, primatul arhiepiscopiei grecești a Patriarhiei Ecumenice în S.U.A., a mulțumit guvernului american în numele Bisericii ortodoxe, salutând „decizia guvernului turc ca un prim pas pozitiv ce ia în seamă binele tuturor".

Fondat în 1944, Institutul de teologie de la Halki se află într-una dintre clădirile mânăstirii „Sf. Treime", situată în insula Heybelyada din Marea de Marmara, nu departe de Istanbul (Constantinopol). A fost închis în 1971, când Curtea constituțională din Turcia a decis că așezămintele de învățământ superior particular sunt contrare Constituției. De atunci, Patriarhia Ecumenică și-a înmulțit demersurile pe lângă autoritățile turce pentru a autoriza redeschiderea Institutului (administrat în continuare de un consiliu al Patriarhiei), fără succes până în prezent. (SOP 233—234).

EGIPT — Patriarhia Alexandriei

Patriarhul Alexandriei, Petru VII a făcut în public act de căință în fața moaștelor Sfântului Nectarie de Eghina, unul dintre sfinții cei mai cinstiți în Biserica Greciei. Patriarhul, care a prezidat alături de arhiepiscopul Hristodulos al Atenei ceremoniile liturgice organizate la 9 nov., a cerut „iertare", în numele Bisericii Alexandriei, Sfântului Nectarie pentru „prigonirile" suferite din partea predecesorului său, Patriarhul Sofronie (1870—1899).

Originar din Tracia, Sf. Nectarie (1846—1920) era episcop de un an în Pentapole (Libia septentrională) când, în 1890, în urma unei campanii de calomnii la adresa sa, a fost depus din scaun de către Sf. Sinod al Patriarhiei de Alexandria, fără vreo posibilitate de a se apăra. S-a refugiat în Grecia unde, după ce a slujit ca simplu dascăl de religie și a condus o școală de formare pastorală, a întemeiat o mânăstire de maici în i-la Eghina (1904), care a cunoscut un avânt remarcabil. Îndată după moarte a fost cinstit ca sfânt de către credincioși, pentru că la mormântul său s-au săvârșit multe vindecări și minuni; a fost canonizat de Patriarhia Ecumenică (1961), iar mânăstirea din Eghina a devenit un important loc de pelerinaj. „Înaintea măririi merge umilința"! (Pilde 18, 12) (SOP 233).

SIRIA — Patriarhia Antiohiei

Adunarea episcopatului Antiohiei și-a ținut cea de-a doua sesiune anuală la mânăstirea de la Balamand, între 13—21 oct., sub președinția Patriarhului Ignatie IV al Antiohiei, primatul Bisericii ortodoxe din Siria și Liban. Cei 17 episcopi au examinat mai multe probleme referitoare la viața și organizarea Patriarhiei ca și la relațiile sale externe, pronunțându-se pentru continuarea participării la Consiliul Ecumenic al Bisericilor (C.E.B.) ca și la Consiliul Bisericilor din Orientul Mijlociu (C.B.O.M.).

La sfârșitul lucrărilor, Patriarhul Ignatie IV a ținut o conferință de presă cu referire la evoluția situației politice în Liban, exprimându-și satisfacția pentru recenta alegere a generalului Emil Lahud în funcția de președinte al Republicii și caracterizându-l drept „un om responsabil, în care putem avea încredere". Răspunzând la o întrebare privind participarea unor ortodocși la guvernare, Patriarhul a reamintit vechiul principiu, căruia îi rămâne fidel Biserica din Liban și conform căruia alegerea reprezentanților politici nu revine comunității ortodoxe din țară ci instanțelor respective, altele decât cele ale Bisericii, ținând cont de personalitatea și programul lor, iar nu de reprezentarea confesională. Abordând recenta criză dintre Siria și Turcia, Patriarhul a reafirmat că Antiohia, situată astăzi în Turcia, rămâne „capitala spirituală a Patriarhiei Antiohiei... În ceea ce ne privește, noi păstrăm titlul de Biserica Antiohiei și ne bucurăm să vizităm Antiohia, unde avem credincioși care se roagă ca și noi și care, cu excepția câtorva, vorbesc încă arabă. Sunt toți credincioșii noștri... Biserica depășește etniile și naționalitățile, căci noi nu privim persoana umană după tendințele politice, ci după credința sa". (SOP 233).

RUSIA

1. Colocviu asupra limbajului bisericesc. Desfășurat la Moscova (22—24 sep.) cu participarea a cca. 600 de persoane, colocviul s-a vrut a fi o contribuție la dezbaterea care agită în prezent Biserica ortodoxă rusă: „cum trebuie să vorbească Biserica societății? Ce limbă liturgică să folosească?" Referatele prezentate au subliniat faptul că Biserica trebuie să se adreseze lumii folosind „limba" iubirii și a libertății, care îi aparține. O importantă parte a colocviului a fost consacrată problemelor limbii liturgice. În comunicarea sa „Limba liturgică și valoarea convențională a semnului", Boris Uspenski, profesor la Universitățile din Moscova și Napoli, s-a străduit să prezinte argumente în favoarea menținerii slavonei ca limbă liturgică în Biserica rusă (precum se știe, Bisericile ortodoxe de origine slavă folosesc slavona în cult, care a devenit aproape inteligibilă pentru credincioși, așa cum Biserica Greciei folosește greaca veche: situație paradoxală, de vreme ce Ortodoxia a militat dintotdeauna pentru slujirea în limba poporului!). Opinia contrară, în favoarea înlocuirii slavonei cu rusa, a fost apărată de Paul Gavriliuk, profesor la Universitatea din Dallas (Texas-S.U.A.) și Andrei Desnițki (Moscova), în timp ce Victor Kott, profesor la Școala „Sf. Filaret", a amintit faptul că Sinodul Bisericii ortodoxe ruse (Moscova/1917—1918) acceptase posibilitatea de a sluji în rusă și în ucraineană. La rândul său, episcopul Serafim (Biserica ortodoxă din Japonia), într-o comunicare intitulată „Cuvânt. Tăcere. Liturghie", a subliniat faptul că **adevăratul cuvânt se naște întru tăcere. A nu înțelege aceasta duce la „absolutizarea formei exterioare"**, fiind înțeleasă aici limba liturgică, ceea ce conduce la o ruptură cu „cuvântul viu al rugăciunii", „Putem spune, alegoric vorbind, dar foarte exact, că cei ce absolutizează forma vor rămâne în biserici goale și în singurătatea absolutismului lor eronat", a mai declarat Prea Sfinția Sa, explicând că **„redescoperirea sensului tăcerii ca receptacol al cuvântului va permite să ne liberăm de această derivă**, așa precum în teologia dogmatică discursul apofatic — care este în sine teologia tăcerii — ne liberează de falsele contradicții în interpretarea învățăturii Bisericii".

2. La 21 oct., Patriarhul Alexie II al Moscovei, primatul Bisericii Ortodoxe Ruse, s-a întreținut cu Sergio de Mello, secretarul general adjunct al Națiunilor Unite (ONU) în legătură cu situația din Rusia. Arătând că „Biserica ortodoxă rusă nu poate rămâne în afara acestei drame omenești și a suferințelor" cu care se confruntă poporul rus, Patriarhul a dat ca exemplu mânăstirea Valaam, situată pe o insulă din lacul Ladoga, aproape de St. Petersburg, care a pus în practică o infrastructură agricolă ce-i permite să trăiască pe cont propriu și să vină astfel în sprijinul populației, organizând mese gratuite servite în trapeza mânăstirii. „Numai prin eforturi comune vom putea veni în ajutor bărbaților și femeilor care suferă în lume de foame, epidemii ori alte catastrofe", a spus Alexie II.

3. La 10 nov., Patriarhul a condamnat declarațiile antisemite ale cunoscutului deputat comunist A. Macaciov, care-i făcuse responsabili pe „jidy" (termen peiorativ folosit la adresa iudeilor) pentru criza politică și economică din Rusia. El a arătat că „toate tentativele vizând provocarea discordiei și destabilizarea păcii deja fragilă în societatea noastră sunt inadmisibile". Luarea de poziție se înscrie într-o campanie inițiată la New York în 1991, unde în fața rabinilor americani Patriarhul Alexie II a declarat că „antisemitismul și creștinismul sunt incompatibile"; la fel, în mai 1998, a condamnat atacul cu bombă împotriva unei sinagogi din Moscova. Totuși, declarațiile de deschidere și toleranță sunt departe de a fi împărtășite de o bună parte de credincioși ruși, care nu încetează să exprime puncte de vedere antisemite.

4. La 18 nov., Patriarhia Moscovei a contestat public avizul Ministerului rus de Justiție care estima că 30 de regiuni ale Rusiei au adoptat reglementări discriminatorii cu privire la religii și libertatea de conștiință. Aceste reglementări stabilite la nivel regional favorizează religiile zise tradiționale (ortodoxia, islamul, iudaismul) în raport cu organizațiile misionare străine. Mitropolitul Iuvenalie de Krutițki, membru al Sf. Sinod, a afirmat: „faptul că legi similare au fost adoptate în 30 de regiuni diferite dovedește că aceasta este o reacție de autoapărare. În Rusia, religiile tradiționale au fost supuse unei exterminări sistematice de-a lungul mai multor decenii. Trebuie să le dăm șansa să renască din cenușa lor și să nu le punem în același rang cu misionarii străini". Majoritatea reglementărilor au intrat în vigoare înaintea adoptării unei legi federale (sep. 1997), susținută de Patriarhia Moscovei, dar criticată de catolici și protestanți, care proclamă libertatea de cult în Rusia pentru toate religiile, dar interzice congregațiilor religioase recent implantate în Rusia orice acțiune de prozelitism și refuză clericilor-misionari străini acordarea de sejur permanent.

Credem că nu ne-ar strica nici nouă așa ceva, cu toate că istoria Bisericii arată clar că intervențiile exterioare legale și restrictive au făcut mai mult rău Bisericii și singura soluție viabilă este însănătoșirea și revigorarea lăuntrică prin mijloace proprii și abia apoi așteptarea unei susțineri exterioare. (SOP 233 pentru pct. 1—4).

5. Patriarhul Alexie II a declarat la 5 dec. că Biserica Ortodoxă se opune pedepsei cu moartea: „trebuie să ne debarasăm de această pedeapsă... Biserica Ortodoxă Rusă s-a opus întotdeauna oricărei forme de ucidere".

Aplicarea pedepsei capitale în Rusia a fost suspendată prin decizia președintelui Boris Ieltîn, atunci când țara a fost admisă în Consiliul Europei. Intrarea la guvernare, în septembrie 1998, a unor responsabili proveniți sau apropiați de vechile structuri represive ale regimului sovietic a relansat dezbaterea asupra pedepsei cu moartea, deși până în prezent ministrul de Justiție s-a pronunțat în favoarea construirii de campuri speciale pentru cele câteva mii de condamnați la moarte, a căror pedeapsă a fost suspendată în august 1996, data ultimei execuții capitale în Rusia. (SOP 234).

6. Ecaterinburg — 5 mai 1998. După informațiile ziarului „Nezavisimaja Gazetta" (Moscova), din ordinul episcopului Nicon, au fost arse în curtea Institutului teologic eparhial, în fața studenților, operele eminenților teologi ortodocși Alexander Schmemann, Jean Meyendorf și Alexander Men. În același timp, Oleg Vocmianin, preot-paroh în oraș, a fost suspendat a divinis (de la cele Sfinte) pentru refuzul său „de a pune capăt difuzării periculoaselor abateri eretice" conținute în operele autorilor incriminați. În urma scrisorii Patriarhului Alexie II către diferiți responsabili (clerici și mireni) ortodocși din Franța și S.U.A., anumite publicații s-au îndoit de realitatea acestor fapte. Totuși, episcopul Nicon, care la început a dezmințit știrile, a admis în cele din urmă că n-a făcut decât să ardă „reviste ce n-aveau de-a face cu programa de învățământ a școlii" și că distrugerea lor nu a avut nici cel mai neînsemnat caracter demonstrativ. La 11 dec. un corespondent al SOP a confirmat că „incendierea a avut loc", bazându-se pe informații de la chiar oamenii implicați în incident; prin urmare, Patriarhul Alexie II i-a adresat episcopului Nicon o mustrare în scris, arătându-i că arderea în public a unor cărți, oricare ar fi ele, este o soluție „neadecvată și inacceptabilă"; părintele Oleg a fost repus în drepturi.

Comentând evenimentele, corespondentul menționat explică: „cum se știe, persoanele cu o formație teologică superioară sunt puțin numeroase în rândul clericilor noștri... și a arde o carte, rău înțeleasă sau suspectată de erezie, este mult mai ușor decât a angaja o discuție complicată pe teme teologice. Rusia a trăit mult timp într-un regim totalitar care și-a format o cohortă întreagă de responsabili însărcinați cu ideologia, a căror obligație era de a predica deciziile congresului de partid. Odată cu perestroika (=reorganizare/restructurare; curent inițiat de Mihail Gorbaciov), numeroși activiști de acest gen au înlocuit ideologia comunistă cu ortodoxia, iar acum apără dogmele credinței cu același zel și aceleași metode de dinainte, între care la loc de cinste se află cenzura. Unii dintre ei ocupă chiar funcții importante în organele administrative ale Bisericii... Desigur, cu timpul lucrurile se vor îndrepta, dar, așteptând aceasta, preoții fini, cultivați și deschiși se află pe moment într-o situație dificilă; la fel, viitorii clerici: ce model li se oferă înainte de a li se încredința o parohie?" Dacă mai spunem și că episcopul Nicon, în vârstă de 38 de ani, recent convertit la Ortodoxie, nu are nici cea mai elementară educație teologică, ci urmează acum prin corespondență cursurile Academiei teologice din Moscova, înțelegem mai bine împrejurările incidentului care se pare că nu e nici unicul și nici ultimul în Rusia. (SOP 234, Episkepsis 558).

E vremea să ne reamintim că Ortodoxia este calea dreptei socotințe, a cuviinței (lat. convenientia = armonie, echilibru), care nu se abate nici la dreapta, nici la stânga (Pilde 4, 27)!

SERBIA

1. La Belgrad funcționează de un an de zile un Centru de Consultare Pastorală, deschis cu binecuvântarea Patriarhului Pavlos I, cu scopul de-a oferi ajutor duhovnicesc, moral și psihologic persoanelor ce suferă de pe urma războiului din fosta Iugoslavie. Una dintre consecințele acestuia a fost deteriorarea valorilor spirituale, sociale și familiale, culminând cu escaladarea delicvenței juvenile, a folosirii drogurilor și a alcoolismului la toate vârstele. Centrul este finanțat de Conferința Bisericilor europene (KEK) și își propune să vină în ajutorul tuturor persoanelor afectate, indiferent de originea etnică sau religioasă; el organizează și seminarii pentru clerici, pregătindu-i a face față cazurilor de acest gen. (SOP 233).

2. „Mânăstirile sârbești din Kosovo trebuie plasate sub protecția specială a UNESCO", a declarat Franz Weber, președintele „Fundației Weber" pentru conservarea naturii și a culturii, cu sediul în Elveția. După ce a vizitat sediul istoric al Patriarhiei sârbe de la Pec (Ipec), mânăstirea Decani și episcopia de Prizren, F. Weber și-a exprimat intenția de a cere înscrierea acestora pe lista monumentelor protejate de UNESCO spunând că „e vorba de monumente aparținând patrimoniului mondial. Toată lumea a auzit de Notre-Dame din Paris, dar rari sunt cei ce cunosc Decani, care este un monument de o importanță și de o frumusețe egale cu cele ale unui templu din Grecia antică. Ar fi de neconceput ca barbarii sfârșitului de secol XX să distrugă ceea ce barbarii secolelor trecute n-au îndrăznit să distrugă. (SOP 233). Ține de ortodoxie să nu arăți atât ceea ce ai (catedrale/domuri, statui, cântare armonioasă) cât ceea ce ești! Noi am dat și dăm, am împărțit și împărțim nu pentru că am fost îndestulați cu mijloace materiale — dimpotrivă! —, ci pentru că am avut și avem „viață din belșug" (In. 10, 10), care este Viața-Hristos (In. 14, 6).

3. Episcopul Artemie de Prizren, care conduce eparhia ortodoxă sârbă în Kosovo, a participat la adunarea reprezentanților sârbilor din Kosovo (7 nov.), reunită la Pristina în asistența conducătorilor Mișcării sârbe de rezistență. Cei cca. 500 de participanți au adoptat o cartă denunțând „natura nedemocratică și autoritară a regimului" lui Slobodin Miloșevici, pe care îl consideră „responsabil de escaladarea conflictului în provincie; totodată au lansat un apel sârbilor din Kosovo îndemnându-i să nu-și părăsească așezările și căminele, „singurul mijloc de a menține provincia în cadrul Serbiei". (SOP 234).

GRECIA

1. Arhiepiscopul Hristodulos al Atenei a efectuat o vizită oficială Bisericii Alexandriei (21—24 nov.) fiind primit de Patriarhul Petru VII și de membrii Sf. Sinod. Punctul culminant al vizitei, care se înscrie în seria deplasărilor la primații Bisericilor ortodoxe locale pe care un primat nou-ales al unei Biserici (în cazul acesta, arhiepiscopul Hristodulos, ales în aprilie 1998 — cf. T.R. nr. 21—24/1998) le efectuează, l-a constituit Liturghia euharistică solemnă slujită de cei doi primați în biserica „Bunavestire" din Alexandria (22 nov.), ca și deschiderea unei capele în vechea chilie pe care o ocupase Sf. Nectarie de Eghina (vezi mai sus) într-o mânăstire din Cairo. La sfârșitul întâlnirii cei doi l-au vizitat pe papa Șenuda III, primatul Bisericii copte. (SOP 234).

2. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia a decis, în sesiunea sa din 11 nov., să aplice unele reglementări în materie de viață liturgică, în cadrul lucrării pastorale cu tineretul. Astfel, a dat autorizația de a se sluji o a doua Liturghie duminicală, la o oră mai târzie (să înceapă la ora 10,30 și să nu dureze mai mult de o oră și un sfert). Până acum, în Grecia, slujba de duminică începea la ora 7,30 cu Utrenia Învierii urmată de Sf. Liturghie, totul durând aprox. 3 ore. A doua Liturghie a fost introdusă de arhiepiscopul Hristodulos pe când era mitropolit de Volos, cu scopul „de a atrage tinerii", prea puțin înclinați să se scoale duminica dimineața. „De astăzi, dorim să generalizăm această practică, mai cu seamă în Atena, pentru a face ca tinerii să vină la biserică", a declarat purtătorul de cuvânt al arhiepiscopiei. După ce a predicat în numeroase școli spunând că Ortodoxia „se poartă după modă și îndemnând tinerii să „asalteze" bisericile, „chiar cu cercei și fuste mini", primatul Bisericii grecești (de altfel, judecat drept „modernist" de cercurile conservatoare) a anunțat deschiderea unui „cibercafé" girat de Biserică, în apropierea catedralei din Atena. De asemenea, a somat recent Min'ste-

(Continuare în pag. a 7-a)

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinții Părinți

(Urmare din pag. 1)

tignit!" Scăpându-le deci de frică și prin cuvintele lui și prin înfățișarea lui — că era luminos la înfățișare și aducea niște bunevestiri ca acelea —, îngerul a adăugat: *Știu că pe Iisus cel răstignit căutați.* Îngerul nu se rușinează să-L numească răstignit, că răstignirea este capul bunătăților. *S-a sculat.* De unde se vede? *Precum a zis.* „Dacă pe mine nu mă credeți, le spune îngerul, aduceți-vă aminte de cuvintele Lui! Atunci mă veți crede și pe Mine!" Apoi le dă altă dovadă: *Veniți și vedeți locul unde fusese pus!* De aceea dăduse la o parte piatra, ca femeile să aibă și de aici dovada învierii. *Și spuneți ucenicilor Lui: Îl veți vedea în Galileea.* Le poruncește să vestească și celorlalți învierea, iar acest lucru le încredințează și mai mult. *Și ieșind ele de la mormânt cu frică și cu bucurie.* Au văzut un lucru de spaimă și de mirare totodată: un mormânt gol în care văzuseră că fusese pus mai înainte Domnul. De aceea îngerul le-a și dus să vadă mormântul, ca să fie martore a două fapte: și a mormântului și a învierii. Că ele se gândeau: „Nimeni nu L-ar fi putut lua, dacă n-ar fi înviat; ostașii erau doar de pază". De aceea se și bucură, se și minunează; și-și iau și răsplata străduinței lor: sunt cele dintâi care au văzut și au binevestit nu numai cele spuse de înger, ci și cele văzute de ele. Pe când ieșeau ele cu frică și cu bucurie, *Iată, Iisus le-a întâmpinat zicând: Bucurați-vă! Iar ele I-au cuprins picioarele Lui.* Cu nespusă bucurie au alergat la El și **au luat, prin atingerea de El, dovada și încredințarea învierii.** *Și I s-au închinat Lui.* Ce le-a spus Hristos? *Nu vă temeți!* Iarăși le scoate și Domnul frica din suflet, deschizându-le calea credinței. Domnul ridică la cinste neamul cel mai disprețuit, neamul femeiesc, îi dă bune nădejdi și-i vindecă durerea. Care dintre voi n-ar vrea să fie ca acelea și să cuprindă picioarele lui Iisus? Puteți și acum, toți câți vreți! Puteți să-I cuprindeți nu numai picioarele, ci și mâinile, și capul acela sfânt, împărtășindu-vă, cu cuget curat, cu înfricoșătoarele Taine. (Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, col. PSB 23, București 1994, p. 993—995).

3. Duminica Slăbănogului

Taina vindecării slăbănogului se descoperă în partea ce urmează, în Evanghelie, pericopei citite astăzi. Slăbănogul vine să mărturisească despre Dumnezeirea lui „Iisus, Cel ce l-a făcut sănătos" (In. 5, 15): dezlegarea de neputința sa în ziua Sâmbetei Îl arată pe Mântuitorul Dumnezeu adevărat, „până acum" lucrător împreună cu Tatăl și singur în măsură să dea adevărata valoare Sâmbetei, punând-o în lumina Învierii (a se vedea Canonul Sâmbetei celei mari). Numai Cel ce a înviat din morți, „cu moartea pe moarte călcând", poate să dezlege Sâmbăta (și odată cu ea moartea) dezlegând boala și suferința, oricât de lungă sau gravă ar fi ea (38 de ani, în cazul nostru). Iar Cel ce a înviat din morți nu poate fi altul decât Însuși Fiul lui Dumnezeu, Cel ce are „viață în Sine" (In. 5, 26) și Cel ce cheamă la viață (In. 5, 40)!

Pericopa de astăzi vrea să ne încredințeze de puterea Învierii Domnului, care vindecă și îndumezeiește pe om. Ea ne face să înțelegem că nu Sâmbăta (adică vreo lege sau formalitate prescrisă), ci Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, ne mântuiește, prin împărtășirea de El. De aceea, „cei care au venit la **nădejdea cea nouă**, să nu mai țină sâmbăta, ci duminica, în care și viața noastră a răsărit, prin El și prin moartea Lui" (Sf. Ignatie Teoforul, +107, Epistola către magnezieni, IX, 1). Care este această nădejde nouă? Dumnezeirea și omenitatea lui Hristos deopotrivă, prin care a lucrat Învierea Sa și „până acum lucrează" învierea noastră a tuturor, creștini, mai mult sau mai puțin „adormiți" sau necreștini!

«Cel păcătos să nu se deznădăjduiască, pentru că poate să lase în urmă chiar pe cei dintâi. Când ne întoarcem la dragostea cea mare de Dumnezeu, Dumnezeu nu-Și mai aduce aminte de faptele noastre cele de mai înainte. Dumnezeu nu-i ca omul; nu ne ocărăște pentru cele din trecut și nici nu ne spune dacă ne pocăim: „De ce ai stat atâta vreme departe de Mine?" ci ne iubește când ne ducem la El; numai să ne apropiem cum trebuie. Cine a fost mai păcătos ca Matei? Dar a ajuns evanghelist. Cine a fost mai rău ca Pavel? Dar a ajuns apostol. Poți vedea astfel de schimbări oricâte vrei, și în trecut și acum, în fiecare zi. De aceea spun: Nici cel de pe scenă să nu deznădăjduiască, nici cel din Biserică să nu se încreadă! Acestuia Dumnezeu îi spune: **Celui ce i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă** (I Cor. 10, 12); celuilalt: **Oare cel ce cade nu se scoală?** (Ier. 8 4) și **Întăriți-vă mâini slabe și genunchi slăbănogiți!** (Isaia 35, 3). Iarăși acestuia îi spune: **Privegheaz**ă! (Mt. 24, 42); celuilalt: **Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți!** (Efes 5, 14). Aceștia trebuie să păstreze ce au, ceilalți, să ajungă ce nu sunt. Aceștia să-și păstreze sănătatea, ceilalți să scape de boală, că bolesc. Mulți din cei bolnavi se fac sănătoși și mulți din cei sănătoși se îmbolnăvesc pentru că trândăvesc. Acestora le spune: **Iată te-ai făcut sănătos; să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău!** acelora: **Vrei să te faci sănătos? Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta!** Da, cumplită, cumplită paralizie este păcatul! Dar chiar dacă ai fi așa (n.n. - paralizat), de-ai vrea să te ridici puțin, se risipesc toate păcatele tale. **De-ai fi de treizeci de ani bolnav, dar dacă te silești să te faci sănătos, nimeni nu te împiedică. Hristos este și acum lângă tine și-ți spune: Ia-ți patul tău! Numai să vrei să te scoli. Nu deznădăjdui! N-ai om? Dar ai pe Dumnezeu! N-ai pe cineva să te arunce în scăldătoare? Dar ai pe Acela Care te face să nu mai ai nevoie de scăldătoare. Acum nu mai poți spune: Până merg eu, altul se pogoară înaintea mea. Dacă vrei să cobori la izvor, nimeni nu te împiedică. Harul nu se termină, nu se cheltuiește, este un izvor care curge necontenit. Din plinătatea lui toți ne vindecăm și la suflet și la trup».** (Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, col. PSB 23, București 1994, p. 776-777).

Marele Mucenic Gheorghe - patronul spiritual al trupelor de uscat

În întreaga armată română, ziua de 23 Aprilie este o zi de sărbătoare, o zi de trăire sufletească pentru cei ce stau de veghe la „căpătâiul" locuitorilor acestei țări binecuvântate de Dumnezeu.

Marele Mucenic Gheorghe, pe care Biserica și Armata îl prăznuiesc deopotrivă, s-a născut în Capadochia, fiind fiul unor părinți creștini.

Rămas fără tată din copilărie, Sfântul s-a mutat cu mama sa din Capadochia în Palestina, unde aveau multe averi și moșteniri. La 20 de ani a rămas orfan și de mamă. Ajuns la maturitate „și fiind frumos la chip dar și viteaz în luptă", prin osteneală, pricepere și destoinicie, tânărul Gheorghe s-a făcut prețuit și, îmbrățișând slujba armelor (ca și tatăl său), în scurtă vreme a cucerit cele mai înalte cinstiri până la dregătoria de conducător de oaste în garda împăratului.

La vârsta de 24 ani îl găsim ca general al armatei romane.

Se știe că, deși era păgân, împăratul Dioclețian, până în anul 303 nu a luat nici o măsură împotriva creștinilor. Această stare de lucruri a îngăduit creștinilor vrednici să urce până la cele mai înalte slujbe în împărăție. În anul 303 însă, din îndemnul ginerelui său Galeriu, pe care Dioclețian l-a luat ca însoțitor la domnie, a aprins prigoana împotriva creștinilor. Istoria creștinătății este martoră că între anii 303—313 (anul Edictului de la Milan) prin care împăratul Constantin cel Mare încetează prigoana împotriva creștinilor, Biserica a trecut printr-o cutremurătoare încercare și o sângeroasă probă, creștinii fiind siliți să aleagă, cu prețul vieții lor, între zeii păgâni și Hristos.

În aceste împrejurări Sfântul Mucenic Gheorghe își declară credința în Hristos, iar împăratul Dioclețian, îndemnat de Galeriu, îl supun pe Marele Mucenic la chinuri groaznice.

Suportând cu demnitate și bărbăție lovituri cu sulița, bătăi la tălpi, lespezi de piatră pe piept, trasul pe roată, groapa cu var, încălțăminte cu cuie, băutură otrăvitoare, bătaie cu vână de bou și temniță grea, în zi de 23 aprilie Mucenicul Gheorghe este omorât prin decapitare.

Faptele de arme dar și credința de fier în Hristos împreună cu moartea mucenicească, l-au dus pe marele Gheorghe în rândul sfinților, fiind sărbătorit în calendarul creștin ca mare Mucenic.

Pentru înțelepciunea de „mare conducător creștin" al armatei romane și pentru viața sa curată și demnă, armata română și în special Trupele de Uscat al armatei române l-au ales pe Sfântul Gheorghe ca patron spiritual al lor.

În Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu" Sibiu, această sărbătoare a debutat la ora 9.00, când domnul Gl. bg. prof. univ. dr. LIVIU HABIAN — comandantul academiei — împreună cu oficialitățile municipiului Sibiu și comandanți de unități au participat la deschiderea manifestărilor dedicate acestei zile.

După primirea raportului, a avut loc un Te-Deum de mulțumire. La slujbă a participat P.S. Sa Visarion Rășinăreanu — Episcop Vicar, împreună cu un sobor de preoți și diaconi (preot militar Bețiu Valentin, preot Sărmăghițan Mihai, preot Sârbu Ioan, diaconul Luca Dumitru și diacon Luca Simion).

După citirea mesajului de felicitare trimis de ministrul apărării naționale și comandantul Trupelor de Uscat a urmat o demonstrație sportivă și defilarea studenților militari.

Seria manifestărilor se încheie cu Sfânta Liturghie, care a avut loc în Capela Militară începând cu ora 10,30 și la care au participat ofițeri, maiștri militari, subofițeri, studenți și salariați civili ai academiei.

Preot militar drd.
BEȚIU VALENTIN

Cercetarea vocației, celor ce doresc să devină monahi

(Urmare din pag. a 3-a)

când „idolii săi, nerăbdând tăria Lui" au căzut, (Acatistul M. Domnului, icosul 6).

Aceste „vase de lut", care s-au umplut de Hristos, în Egiptul sec. III și mai cu seamă IV, au uimit contemporanii lor prin înalta și felurita lor petrecere duhovnicească, ca fiind receptate de martori oculari. Aceștia au venit, au văzut, au ascultat și au „pus la inimile lor" tot acest tezaur dumnezeiesc, iar unii le-au consemnat în scris, făcând astfel să ajungă până în zilele noastre.

Așa a făcut Sfântul Atanasie cel Mare (†373) scriind „Viața Sfântului Antonie cel Mare" (251—356). Sfântul Ioan Casian (365—435) și prietenul său Sfântul Gherman, care au explorat „Everestul spiritualității creștine egiptene", amândoi străromâni educați în mânăstirile vasiliene din Dobrogea Pontică, în „Convorbiri cu părinții pustnici din Egiptul anilor 385—391 și Așezămintele vieții de obște a călugărilor". Episcopul Paladie al Elenopolei din Bitinia, originar din Galatia, născut la 363, la cererea unui dregător imperial Lausus scrie „Istoria Lausiacă", cunoscută de monahi sub numele de „Lavsaicon", iar spre sfârșitul sec. al V-lea, apare „Patericul" sau „Apohthegmele Sfinților Părinți Egipteni" (cuvintele), scris cu scopul „să folosească pe cei mulți" și să „stârnească râvna celor de după ei" (Patericul Sinaitic, pag. 17). Diaconul alexandrin Timotei, împreună cu un grup de 6 monahi, vizitează Egiptul anilor 391—394 și consemnează în scris cele văzute și auzite în: „Istoria monahilor din Egipt", spre folosul și zidirea celor ce încep să se exerseze în ascеză, cum singur se exprimă. Ioan Moshu (540—617), viețuitor în Mânăstirea Sfântul Sava din Palestina (Israel), scrie cunoscuta sa lucrare „Limonariu", în urma călătoriilor sale pe la așezămintele egiptene din Tebaida, Sinai și Palestina, „cea mai căutată carte de zidire sufletească pentru doritorii de viață singuratecă" (Limonariu, pag. 15).

Din toate aceste opere de mare valoare duhovnicească, se pot deduce multe exemple de probe, la care au fost supuși candidații la viața monahală, însă vom reda doar câteva cazuri spre exemplificare, care sigur că au fost destul de numeroase, deoarece nu se poate concepe ca, această trecere prin „urechile acului", să nu se fi respectat în toate timpurile. Cercetările se făceau în diferite moduri după împrejurări, zone geografice, tradiția locului și în special după aptitudinile sau înclinările noului venit, constatate de reprezentantul chinoviei respective.

Diaconul Timotei Alexandrinul descrie modul în care a fost primit un novice în comunitățile Sfântului Antonie cel Mare, spre a cunoaște, cum acesta a trecut proba ispitirii, autodepășindu-se, devenind un exemplu viu de urmat și pentru alții, de bună seamă lucru petrecut în timpul vieții Sfântului Antonie, dar istorisit prin viu grai de vârfurile monahismului egiptean, vizitați de el.

Un anume Pavel a poposit la peștera Sfântului Antonie cel Mare și căzând în genunchi, îi cerea binecuvântarea, să rămână în pustie ca să se mântuiască. Marele anahoret a zis către el: „poți să te mântuiești, dacă vei face întru totul, cele ce vei auzi de la mine". Noul venit îi răspunde: „Voi face toate câte-mi vei porunci". Pentru ca să-i încerce hotărârea de a rămâne printre anahoreți, Sfântul Antonie îi zise: „Stai în locul acesta și te roagă, până ce voi veni la tine să-ți aduc ceva de lucru". Apoi s-a retras în peșteră, de unde îl supraveghea printr-o ferestruică. Toată săptămâna noul candidat a rămas nemișcat în locul acela, sub o căldură dogorâtoare.

După o săptămână ieșind Ava din peșteră, îi zise: „Hai, de mănâncă!". Dar după ce s-a așezat la masă, i-a zis din nou: „Să nu mănânci până seara, ci doar să te uiți la mâncare". A venit seara și novicele n-a mâncat, iar Sfântul Antonie zise lui: „Scoală-te, roagă-te și culcă-te!". Iar acela părăsind masa, a făcut cum i s-a poruncit. La miezul nopții, l-a sculat la rugăciune, care a ținut până la ora 3 după amiază. Și iarăși a pus Ava masa și l-a poftit să mănânce.

Abia gustase trei îmbucături de pâine, că l-a ridicat de la masă, fără să fi băut un strop de apă și l-a trimis să cutreiere pustiul, spunându-i: „După trei zile să vii iar aici!". La timpul cuvenit s-a întors la marele stareț și așteptа un semn, ce trebuie să mai facă. Porunca a fost scurtă: „Servește fraților la masă pe tăcute, iar tu nu mânca nimic, până vor pleca". Și cum erau trei săptămâni, de când nu mâncase nimic, frații îl întrebau, de ce tace și pentru că nu le răspundea, i-a dat voie Ava să le răspundă. Și s-a întreținut cu ei. Apoi plecând frații, a mâncat și el, mulțumind lui Dumnezeu și cerând binecuvântarea Sfântului.

În altă zi, i-a poruncit să scoată apă din fântână toată ziua și a scos. Apoi l-a învățat să confecționeze coșuri de nuiele, iar după câteva zile i-a poruncit să le desfacă pe toate și să le facă la loc. Apoi, tot așa să-și descoase mantaua și din nou să o coasă și iar să o desfacă și iar să o coasă. În felul acesta Pavel devine ucenicul Sfântului Antonie, dovedind o deosebită ascultare, (fără umbră de cârtire), încât i s-a dat de la Dumnezeu harisma de a izgoni duhurile necurate din bolnavi. Căci Marele Ascet trimitea demonizații la acest „desăvârșit ascultător", care îi izgonea imediat.[1]

În chinoviile Sfântului Pahomie Tabenessiotul (290—346) din deșertul Nilului Superior, după ce novicele a stat câteva zile la poartă, „spre a-i încerca răbdarea", ba era și „bruscat", portarul îl conducea la egumen, unde era cercetat spre „a-i cunoaște scopul cu care a venit la mânăstire, nu cumva este o intenție trecătoare". Dacă proba examenului moral destul de sever dădea rezultate pozitive, i se mai punea câteva întrebări de ordin social:

— Nu cumva a săvârșit ceva rău în viața civilă.

— Nu cumva este un fugar, de sub vreo putere laică.

— Nu cumva n-a renunțat cu desăvârșire la părinți, rude, avere. În cazul că răspunsurile erau satisfăcătoare, atunci era admis, în rândul fraților, pentru alte probe în continuare, conforme cu învățătura Sfântului Apostol Pavel (II Timotei IV, 2), un oarecare timp.[2]

Un oarecare bărbat numit Isidor din Alexandria, s-a retras din lume și s-a dus la Mânăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai, unde era egumen Sfântul Ioan Scăraru (578—649), care îi spuse: „Dacă te-ai hotărât să iei jugul lui Hristos, voiesc să te deprinzi înainte de toate cu ascultarea". Iar novicele a răspuns: „Precum se predă fierul făurarului, așa și eu mă predau pe mine ție". Marele egumen îi spuse: „Voiesc să stai în poarta mânăstirii și să faci îngenunchiere fiecărui suflet, frate, care intră și iese, zicându-le: Roagă-te pentru mine, părinte, că sunt stăpânit de duh rău". Așa a făcut 7 ani ajungând la „cea mai adâncă smerenie și o răbdare de neînchipuit", încât a fost considerat de toți ca „mai mult decât vrednic", să intre în rândul fraților nevoitori, ba l-au propus pentru hirotonie. (Filocalia IX, pag. 89—90).

Tot la acest mare egumen, în mânăstirea respectivă, proba continuă cu cei ce se lepădau de lume, încă multă vreme. Chiar după ce va fi stat la poartă după tradiție și introduși în rândul fraților. Un anume Avachir, a fost supus ispitirii 17 ani. După 15 ani întrebat fiind: „De ce toate acestea? Cum le mai poți suporta?", Fratele a răspuns: „Crede-mă, părinte, că mă încearcă, de sunt bun de călugăr". După încă doi ani de ispitire canonică, „s-a mutat la Domnul". Înainte de a muri a spus părinților sinaiți: „Mulțumesc lui Dumnezeu și vouă, că ispitindu-mă voi pentru mântuirea mea, iată am rămas neispitit de diavoli 17 ani". Drept aceea marele părinte a poruncit să-l așeze în mormânt, după vrednicie ca pe un mucenic. Deoarece nu numai cei ce mor de sabie mărturisind pe Hristos în fața tiranilor, Dumnezeu îi încununează, ci și pe cei ce și-au dovedit iubirea întru nevoință, răbdând asupririle pe nedrept și încercările pentru Domnul (Filocalia IX, pag. 94—95).

În zilele noastre, mulți cred că nu mai este cu putință astfel de ispitiri canonice, ca în trecutul îndepărtat din epoca patristică, dar totuși se fac, însă se trec ușor în negura uitării. Un caz mai recent. Intrarea în marea familie a monahilor, a mult regretatului stareț și duhovnic, Arhimandritul Cleopa Ilie (1912—1998), s-a făcut ținând seamă de tradiția monahală de peste veacuri. Acesta abia trecut de vârsta majoratului, s-a prezentat la Mânăstirea Sihăstria, județul Neamț, unde a fost luat în primire de către economul mânăstirii, care l-a întrebat: „Ai venit să rămâi la noi?". „Da, Prea Cuvioase". „Bine, să mă duc să întreb pe părintele stareț". „Stai aici". S-a întors repede cu un băț în mână. La poartă era un trunchi de copac uscat, culcat, uitat acolo de multă vreme. I-a dat bățul și i-a spus: „Bate trunchiul ăsta! Bate-l!". Apoi a plecat. A început să-l bată. Treceau pe lângă el părinți, frați, vizitatori, nimeni nu-l băga în seamă. A sunat clopotul la masă, apoi la cină, dar de el nu și-a adus aminte nimeni. Seara târziu a venit economul, l-a dus la arhondaric, într-o cameră cu pat simplu de scândură fără saltea, acoperit cu o pătură de cânepă și o pernă, umplută cu paie. N-a apucat să doarmă mult că s-a auzit toaca, apoi clopotele, s-a deschis ușa și economul îi face semn să-l urmeze la Biserică, pentru slujba Utreniei. După slujbă, economul l-a dus la arhondaric, iar dimineața înainte de a da zorile, l-a dus la poartă, i-a pus bățul în mână și i-a zis: „Bate-l!". L-a bătut toată ziua până seara, nemâncat, ignorat de toată lumea. Toți își vedeau de treabă ieșind și intrând grăbiți, la ascultările lor. Noaptea următoare, s-a repetat istoria din ajun. Tot așa și ziua a treia până seara, când a venit economul și i-a spus: „Vino, te cheamă părintele stareț, lasă bățul aici". Bătrânul Ioanichie, vechi stareț, îl aștepta să-l spovedească după tradiție. Apoi îl întreabă: „Copacul de la poartă, ce ți-a zis?". „N-a zis nimic". „Așa să fii și tu". Apoi reluă: „Dar n-a zis că-l doare ceva?; N-a zis că-i e foame?". „N-a zis nimic". „Bine. Așa să fii și tu". I s-au cerut actele și l-a trimis la stâna mânăstirii, nevoindu-se în această ascultare 15 ani, uitat acolo la oi.[3]

Semnatarul acestor rânduri, după o ucenicie de 7 ani la Mânăstirea Râmeți, județul Alba, m-am închinoviat la Mânăstirea Putna în 1949. Aici erau niște ieromonahi în vârstă, astăzi toți trecuți la Domnul. Aceștia mi-au relatat cu multă seriozitate, că au fost supuși unor grele încercări, de lungă durată la intrarea în mânăstire, apoi le-a încredințat diferite ascultări, pe care le-au îndeplinit chiar câte 40 de ani, abia după aceea au fost tunși în monahism și propuși pentru hirotonie.

Nu trebuie să credem că, cel însărcinat cu examinarea noului începător și-ar fi pierdut măsura, ci că de aceasta depindea „forța dinamică", care îi întreținea nivelul duhovnicesc, pe toată durata vieții, spre urcușul anevoios al desăvârșirii, o contribuție substanțială la înnobilarea omului lăuntric, pentru a-și schimba radical viața de până atunci, urmând ca mai târziu sau mai curând, să-și schimbe ținuta din afară, „portul și numele".

În felul acesta, ca urmare a probei, se cunoaște mai bine complexitatea firii celui încercat, dacă e hotărât ferm să înfrunte cu răbdare și dragoste toate lipsurile, necazurile (Ioan XVI, 33) și ispitele, ce-l vor asalta pe viitor, căci și Sfinții s-au probat în necazuri de tot felul.

Sfântul Isaac Sirul (sec. VII) spune: „Puțin necaz suportat pentru Domnul, e mult mai mult decât o faptă (bună) săvârșită fără necaz" și efort. (Filocalia X, pag. 84—85).

Noi, cei ce ne-am ales această cale să nu uităm că „Împărăția lui Dumnezeu se ia prin stăruință și cei ce se silesc pun mâna pe ea" (Matei XI, 12) și nu e nimic îndeajuns din cele ce am putea face, spre a o merita. (I Timotei IV, 8).

---

1. Arhimandrit Dr. Ioasaf Popa, „Istoria monahilor din Egipt", București, 1998, p. 150—152.

2. Preot Prof. Dr. Ioan G. Coman, „Patrologia" vol. III, București. 1988, pag. 373.

3. Antonie Plămădeală, „Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă", Sibiu, 1983, pag. 39—41.

Sărbătoare de lumină la Fântâna Foltei

An de an, de Sf. Gheorghe, marele mucenic și lucrător preacinstit al bunei credințe, mânăstirea de la Foltea așteaptă cu „haina proaspătă a primăverii" pe toți cei care doresc să fie în această dată calendaristică, mai aproape de CER... Bucuria și mulțumirea sufletească sunt dublate de faptul că natura, după somnul iernii, cu aer curat, în uvertura păsărilor de pădure care se „veselesc și se întrec în cântec nou de venirea primăverii, zboară pe copacii abia înverziți și primesc cu dragoste pe fiecare pelerin".

Acolo sus, pe Cuculeul de la Fântâna Foltei, te simți ca „vrăjit" în universul păsărilor. în natura proaspăt înverzită, dar mai ales atras de rugăciunile și de slujbele ce se fac la acest praznic. Și, încă un amănunt: bisericuța de la Fântâna Foltei, zidită din piatră de râu și cărămidă, din anul 1923, a fost închinată eroilor sălișteni căzuți în bătăliile din țară și pe fronturile din Italia, Galiția, Basarabia și Moldova. La ușa de la intrare în bisericuță, pe două plăci de marmură se află ca mărturie înscrise numele și prenumele eroilor sălișteni adormiți vitejește în primul război mondial. Din numărul mare al acestor eroi am desprins doar pe cei doi frați: Nicolae și Oprea Steflea...

Ca fiu al Sălișteи, și-n acest an 1999, am avut prilejul și bucuria nemărginită a sufletului să asist la o nouă slujbă arhierească.

Din încuviințarea **I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală**, mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, *P.S. Visarion Rășinăreanu*, episcop-vicar la Arhiepiscopia Sibiului, pentru a doua oară a săvârșit aici, la bisericuța eroilor de la Fântâna Foltei, slujba Sfintei Liturghii, a sfințirii apei, a Sfântului Maslu și a Hramului. **P.S. Visarion** a fost ajutat de un sobor de preoți locali: p. prot. Romul Roșca, pr. Ioan Ciocan, pr. Nicolae Bădilă, pr. Claudiu Tesa, precum și de pr. Vasile Bâja din Poiana Sibiului și pr. Ioan Sofronie, azi pensionar. Soborul a mai fost completat cu arhidiaconul Simeon Luca de la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

La vremea respectivă, **P.S. Visarion Rășinăreanu** a rostit un cuvânt de învățătură privind pe Sfântul și Marele Mucenic Gheorghe care a trăit o viață scurtă, în vremea urgiilor dezlănțuite de persecuțiile împăraților romani asupra credincioșilor și a credinței în Hristos.

Originar din Capadochia, născut dintr-o familie de ofițeri romani, din fragedă copilărie a fost crescut în frica de Dumnezeu. La rândul său și el a îmbrățișat cariera armelor și încă de tânăr a ajuns general în armata lui Dioclețian, unul din marii prigonitori ai creștinilor. Dar, în calitatea pe care o avea, Sfântul Gheorghe a combătut tot timpul, din răsputeri, planurile păgânului împărat și ale sfetnicilor săi, dând pe față credința sa creștină.

Drept urmare, tiranul Dioclețian a poruncit întemnițarea sa și supunerea la cele mai îngrozitoare chinuri... Toate încercările și marile torturi la care a fost supus Sfântul Gheorghe nu l-au biruit. El a rămas nevătămat și viu. Aceste minuni dumnezeiești pe mulți i-au făcut să creadă în Hristos, printre care chiar pe împărăteasa Alexandra, soția lui Dioclețian. În anul 303, Dioclețian, în orașul Nicomidia ține un consiliu cu sfetnicii săi pentru a se hotărî ce măsuri să se mai ia împotriva generalului... Multe și înspăimântătoare au fost pedepsele, însă zadarnice, până în ziua de 23 aprilie, zi în care i s-a tăiat capul.

Tot în rostirea sa, **P.S. Visarion Rășinăreanu** s-a mai referit la rolul bisericuței eroilor, care parcă prin voia Domnului a fost așezată în acest mijloc al codrului, la „sprânceana" pădurilor de foioase și rășinoase...

Și tot **P.S. Visarion** a comparat apa șipotului de la Foltea, cu apa sfântă a unui izvor din Grecia de unde într-o sticlă a adus apa tămăduitoare și a stropit, simbolic, șipotul și apa de la Fântâna Foltei... De asemenea, tot în predica sa, **P.S. Visarion** s-a mai referit și l-a pomenit pe vigurosul călugăr Visarion, care în 1744 s-a adăpostit în acest loc de unde a propovăduit credința ortodoxă... și al cărui nume figurează pe frontispiciul bisericuței...

În încheierea evocării sale, **P.S. Visarion Rășinăreanu** a transmis asistenței prezente — din partea **I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală**, mitropolitul Ardealului — bune urări și binecuvântarea **I.P.S. Sale.**

De asemenea, și-a manifestat dorința ca, pe aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu, în anii următori, să fie în mijlocul nostru însuși **I.P.S. dr. ANTONIE**, căruia toți ceі care-l iubim și-l prețuim, îi dorim din inimă multă sănătate.

P. C. pr. protopop Romulus Roșca, fiu al satului și protopopul Protopopiatului Sălișteи, a adus cuvinte de mulțumire față de **P.S. Visarion Rășinăreanu** și a dat citire unor versuri întitulate „Cântarea Sfintei Mânăstiri Foltea" — autor inginer Ioan Stănișor originar din Sălișteи și fost coleg cu dl. Ștefan Feraru din Troy, Michigan.

IOAN METIU

Kosovo — o problemă de azi?

(Urmare din pag. a 4-a)

Conducerea Serbiei a fost preluată de nepotul natural al lui Ștefan Dușan, cneazul Lazăr Hreblianovici, în timp ce Muntenegru s-a desprins de Serbia, sub conducerea cneazului de origine română, Balșa. Cneazul Lazăr este cel care a condus oastea creștină (alcătuită din trupe sârbești, albaneze, bulgărești și muntenești) în bătălia de pe Câmpia Mierlei (Kosovo polje) din 15 iunie 1389. Cneazul Lazăr a murit în luptă, dar sârbul Miloș Obilici a reușit performanța de a-l asasina pe sultanul Murad în cortul său. Serbia a fost obligată să accepte suzeranitatea otomană, astfel că urmașul lui Lazăr, cneazul Ștefan Lazarevici, a însoțit toate campaniile otomane îndreptate împotriva lui Mircea cel Bătrân.

Ultimul conducător al Serbiei a fost George Brancovici (1427—1456). Sprijinindu-l pe Iancu de Hunedoara la asediul Belgradului din anul 1456, a avut parte de același sfârșit ca și al voievodului Transilvaniei (moartea de ciumă pe câmpul de luptă). Trei ani mai târziu, Serbia a fost cucerită definitiv de armata otomană, fiind transformată în pașalâc turcesc.

Urmașii lui George Brancovici s-au refugiat în Ungaria, unde au dobândit numeroase moșii. Un nepot al său, Maxim, a ajuns mitropolit al Țării Românești. Fratele mitropolitului, Iovan Brancovici (+1502), și-a căsătorit două fiice cu domni români: Despina Milița a devenit soția lui Neagoe Basarab, iar Elena Ecaterina a devenit ultima soție a lui Petru Rareș. Datorită acestor legături de rudenie, portretul țarului Ștefan Dușan a fost pictat la mânăstirea Curtea de Argeș.

Trupele otomane și-au continuat înaintarea în Peninsula Balcanică: în anul 1463 a fost cucerită Bosnia, în 1482 Herțegovina (zona Mostar), în 1499 Muntenegru, iar în 1526—1541 Ungaria centrală și Croația de sud.

Din actualitatea panortodoxă şi ecumenică

(Urmare din pag. a 5-a)

rul Educaţiei „să-L aducă pe Hristos în şcoli", estimând că cele 2 ore de catehizare obligatorie prevăzute în programele şcolare sunt insuficiente. (SOP 234).

S.U.A.

1. Conferinţa Episcopilor canonici ortodocşi din America de Nord (SCOBA) s-a reunit la 13 oct. sub preşedinţia arhiepiscopului Spiridon de New York. Ea a examinat rapoartele de activitate ale diferitelor comisii (misiune, catehizare, ajutor umanitar), a decis crearea unei noi comisii, însărcinată cu problemele de societate şi etică, ca şi a unui comitet special pentru organizarea manifestărilor „2000 de ani de creştinism" şi a hotărât restabilirea relaţiilor cu Biserica episcopaliană din S.U.A. (membră a Comunităţii Anglicane), rupte în urma deciziei acesteia de a admite femei la preoţie. Au participat, pe lângă arhiepiscopul Spiridon, arhiepiscopul Filip (Patriarhia Antiohiei), mitropolitul Teodosie de Washington şi arhiepiscopul Petru de New York (Biserica ortodoxă din America), arhiepiscopul VICTORIN (Patriarhia română) şi mitropolitul Hristofor (Patriarhia sârbă). La sfârşitul reuniunii, reprezentanţii Bisericilor orientale precalcedoniene din S.U.A., arhiepiscopul Barsamian (Biserica armeană), arhiepiscopul Efrem (Biserica siriană) şi episcopul Siriel (Biserica coptă) s-au alăturat episcopilor membri SCOBA pentru un mic dejun, pe parcursul căruia şi-au exprimat dorinţa de a vedea intensificate legăturile dintre comunităţile lor şi comunităţile ortodoxe pe continentul nord-american.

2. A 55-a sesiune a dialogului teologic catolic-ortodox în S.U.A. (Washington, 29—31 oct.) a continuat studiul angajat anterior asupra Tainei Botezului şi a raporturilor sale cu eclesiologia, studiu înscris în cadrul unei lucrări mai largi, consacrată teologiei sacramentale şi recunoaşterii reciproce a Tainelor celor două Biserici. Au fost prezentate 2 comunicări: pr. Alexander Golitzin (ortodox) şi pr. Brian Daley (catolic). Participanţii au studiat documentul adoptat de reuniunea ecumenică de la Alep (Siria-martie 1997), care propune adoptarea unei date a Paştilor comună tuturor creştinilor şi, aprobându-i concluziile, au luat ei înşişi poziţie în favoarea unei date comune a Paştilor conform modalităţilor preconizate de reuniunea de la Alep. La 30 oct.. s-au întâlnit cu responsabilii Conferinţei naţionale a episcopatului catolic, audiind o comunicare a pr. John Hotchkin, responsabil cu ecumenismul, referitoare la stadiul dialogului dintre catolici şi luterani.

Inaugurat în 1965, dialogul teologic catolic-ortodox din America de Nord stă sub auspiciile Conferinţelor episcopale catolice din S.U.A. şi Canada şi ale SCOBA.

MAREA BRITANIE

Un colocviu în vederea deschiderii unui Institut pentru Studiul Creştinismului Ortodox în cadrul Universităţii din Cambridge s-a ţinut la 12 dec., la Colegiul „St. Edmund" (Cambridge). Prezidat de episcopul Vasile (Osborn), vicarul eparhiei Patriarhiei de Moscova în Marea Britanie, colocviul, la care au participat reprezentanţi ai tuturor jurisdicţiilor ortodoxe din ţară, a subliniat semnificaţia şi importanţa pentru Biserică a acestei noi fundaţii. Episcopul Kallistos (Ware), vicar al arhiepiscopiei Patriarhiei ecumenice în Marea Britanie şi profesor la Oxford, a insistat asupra naturii harismatice a oricărei cunoaşteri autentice a lui Dumnezeu, inseparabilă — după Tradiţia bisericească — de rugăciune şi experienţa personală a comuniunii cu (pârtăşiei la) viaţa divină. Profesorul A. Louth (Universitatea din Durham) a evocat traiectoriile formării teologice ortodoxe în contextul cultural occidental. Elisabeth Behr-Sigel (Paris) a arătat că noua fundaţie este o consecinţă a întâlnirii, în secolul XX, a Orientului cu Occidentul creştin, în urma constituirii unei diaspore ortodoxe în lume. Întemeierea unui Institut de teologie ortodoxă în Marea Britanie răspunde preocupărilor pastorale: a oferi acces la formarea teologică solidă în limba engleză a viitorilor membri ai clerului şi laicilor care-i vor urma cursurile. Institutul va primi şi studenţi ne-ortodocşi doritori de a se iniţia în teologia şi spiritualitatea ortodoxă. O capelă, unde slujbele liturgice vor avea loc cu regularitate în limba engleză, va permite ca teologia să se ancoreze şi să se adape la rugăciunea liturgică. Primirea primilor studenţi e prevăzută pentru octombrie 1999. [Contact: pr. John Jillions, 10 College Fields, Cambridge CB4 1YZ, Marea Britanie] (SOP 234).

GERMANIA

1. Comisia Bisericilor ortodoxe din Germania (KOKID), organism de cooperare între diferitele eparhii ortodoxe din această ţară, creată în 1994, a deschis un web-site ortodox; paginile de pe INTERNET redau adresele tuturor parohiilor ortodoxe şi lista episcopilor ortodocşi din Germania şi conţin, totodată, informaţii despre Bisericile ortodoxe din lume, despre diferite activităţi ale KOKID, fiind reactualizate lunar (http://www. orthodoxe-kirche. notrix. de). (SOP 233).

2. Pentru prima dată, un congres reunind tineri aparţinând diferitelor jurisdicţii ortodoxe canonice din Germania (câte doi de la fiecare jurisdicţie, între care şi Mitropolia noastră) s-a desfăşurat la 14 nov., în localurile parohiei greceşti „Sf. Andrei" din Düsseldorf. Congresul, organizat de KOKID şi având binecuvântarea tuturor ierarhilor ortodocşi, a hotărât crearea unei UNIUNI A TINERETULUI ORTODOX DIN GERMANIA. Anastasie Kallis, preşedintele KOKID, a spus tinerilor că ei reprezintă „viitorul ortodoxiei în Germania", în timp ce Hildo Bos, responsabilul Syndesmos* pentru Europa occidentală, a opinat că Uniunea ar trebui, în mod firesc, să-şi găsească locul în Syndesmos. Părintele Elie Esber, parohul comunităţii antiohiene din Köln, a declarat: „noi dorim să trăim în această societate şi dorim să jucăm un rol (în dezvoltarea ei), dorim să fim cu luare aminte la întrebările timpului nostru". Tinerii au expus problemele şi aspiraţiile lor, situaţia din diferitele eparhii şi parohii, exprimându-şi dorinţa de a organiza întâlniri regulate la nivel local, ca şi un festival al tineretului ortodox din Germania (propus pentru 1 mai 1999, probabil la Düsseldorf).

Biserica ortodoxă numără cca. 700 000 de credincioşi în Germania, dintre care aproape jumătate sunt de origine greacă, 180 000 de sârbi, 100 000 de români şi alte comunităţi (ruşi, ucrainieni, bulgari, libanezi). (SOP 233).

* SYNDESMOS este Federaţia Mondială a Tineretului Ortodox, întemeiată în anul 1953 cu scopul de a dezvolta cooperarea şi comunicarea între mişcările tinerilor ortodocşi şi şcolile teologice din toată lumea şi de a promova printre ei o înţelegere şi o viziune mai profundă a credinţei lor comune. Azi, Syndesmos numără 118 asociaţii afiliate din 41 de ţări şi organizează periodic întâlniri, festivaluri şi schimburi (de experienţă); publică articole de cercetare, interviuri şi cărţi şi editează revista „Syndesmos News", bazându-se integral pe alocaţii şi donaţii pentru a-şi finanţa proiectele. Sediul central se află în oraşul Bialystok (Polonia), iar preşedintele actual (cu mandat până în 1999) este Dimitri Oikonomou. Cuvântul „Syndesmos" vine din limba greacă şi înseamnă „legătură", fiind inspirat de cuvântul Apostolului: „(să umblaţi cu vrednicie...) Silindu-vă să păziţi unitatea Duhului, întru legătura păcii" (Efes. 4, 3). (SN 2/1997).

ECUMENICE

1. La cererea Asociaţiei internaţionale „Cardinalul de Lubac" şi a „Companiei lui Iisus" (Franţa), Editura „du Cerf" a acceptat să publice operele complete ale cardinalului Henri de Lubac, renumit teolog iezuit, care a alcătuit, împreună cu cardinalul Jean Daniélou, prima echipă redacţională a colecţiei patristice „Sources Chretiennes" (SC). Primul volum, „Drama umanismului ateu", a apărut la 11 dec. 1998, urmând să mai apară „Paradoxuri", „Noi paradoxuri" şi alte 4 volume în 1999, iar apoi câte 6 volume pe an, până la publicarea întregii opere — se speră — în 8—10 ani. (DC 2199).

2. Într-un comunicat intitulat „Pentru a sărbători Jubileul 2000: să liberăm săracii de greutatea datoriei", Consiliul Naţional al Solidarităţii episcopilor din Franţa (Paris, 8 dec. 1998) arăta că datoria închide datornicul în sărăcie şi făcea apel la eliberarea datornicilor (ţările sărace) de apăsarea datoriilor. Totodată, ei au lansat o Campanie-Jubileu 2000, susţinută de numeroase Organizaţii Neguvernamentale (ONG) din Franţa, cerând populaţiei să facă presiuni asupra factorilor politici, în sensul acesta. Rezultatele campaniei vor fi prezentate la întâlnirea la vârf a Grupului celor 7 din iunie 1999. Pentru a sensibiliza opinia publică, se arăta că „dacă guvernele a şase dintre cele mai sărace ţări din Africa ar putea folosi banii (de rambursare a datoriilor) pentru dezvoltare, cca. 3 000 000 de copii ar trăi mai mult de (vârsta de) 5 ani şi s-ar evita un milion de cazuri de malnutriţie". După statistici, 20 la sută dintre cei mai bogaţi oameni se bucură de 83 la sută din venitul mondial, în timp ce 20 la sută dintre cei mai săraci îşi împart doar 1,4 la sută din acelaşi venit! (DC 2196).

3. BISERICA VECHILOR-CATOLICI DECIDE HIROTONIREA FEMEILOR. La 31 oct. 1998, a avut loc în Hilversum (Olanda) şedinţa Sinodului special al Bisericii vechilor-catolici din Olanda, care trebuia să pună capăt unei probleme controversate, dezbătută pe parcursul a 12 ani, în legătură cu hirotonirea femeilor. Era clar de la început că Sinodul se va pronunţa pentru hirotonire, dar exista întrebarea: câte voturi vor fi pro şi câte contra? Una dintre deputate, care s-a opus, a promis totuşi că se va comporta loial faţă de orice persoană care va fi hirotonită, indiferent de sex. A fost discutată şi poziţia Bisericii Ortodoxe, apreciată diferit de sinodali (n.n. — se adevereşte cuvântul Apostolului că „omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte: iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu" I Cor 2, 12, 14). La sfârşitul celor patru ore de discuţii, au luat cuvântul cei doi episcopi participanţi: Bert Wirix de Haarlem a prezentat motivele teologice în virtutea cărora ei se pronunţă pentru hirotonire, reamintind deviza vechilor-catolici „Femeia să pună-n lucrare talanţii primiţi la creaţie"; tot el a arătat că grija pastorală atât pentru opozanţi, cât şi pentru primele femei în funcţie este o sarcină clericală. Antonius Jan Glazenmacker de Utrecht a asigurat că se va urmări cu minuţiozitate procesul intrării femeilor în cler. Apoi au fost solicitaţi pe rând toţi sinodalii să răspundă afirmativ sau negativ. Din cele 111 voturi, 106 au fost pro, iar 5 contra hirotonirii femeilor. Răspunzând unui reporter, în legătură cu urmările hotărârii, Arhiepiscopul Antonius a declarat că se aşteaptă ca Roma să o ia în serios şi să răspundă favorabil, deşi Arhiepiscopul romano-catolic din Olanda, Adrian Simonis a spus în repetate rânduri că hirotonirea femeilor „nu este un lucru catolic". Momentul hirotonirii primei femei în Biserica vechilor-catolici este nesigur încă. (CH dec/1998).

Biserica vechilor-catolici s-a format în 1889 prin unirea Bisericii Janseniste din Utrecht (Olanda) cu un grup de Biserici şi episcopi romano-catolici din Germania, Elveţia, Austria, condus de teologul Ignace von Doellinger († 1890), ca reacţie împotriva dogmei despre primatul şi autoritatea papei, promulgată de sinodul Vatican I (1869—1870). Vechii-catolici au cerut folosirea limbii locale în cult, suprimarea obligaţiei mărturisirii şi a celibatului, au intrat în contact cu Ortodocşii, încă de la început (o delegaţie română, condusă de Arhim. Melchisedec Ştefănescu a participat în 1875 la o întâlnire la Bonn). Rezultatul dialogului teologic din ultimii ani a fost foarte pozitiv, încât actul de recunoaştere reciprocă era iminent.

* Traduse, adaptate şi pe alocuri comentate de Ramona CIURDUC, an II, după SN (Syndesmos News), de Lavinia HÜTTER, an I, după CH (Christen heute — revista Bisericii vechilor-catolici) şi de Daniel POPA, an II, după SP (Service Ortodoxe de Presse/Franţa), Episkepsis (revista centrului ortodox al Patriarhiei ecumenice de la Chambesy/Elveţia), FSJC (Feuillet Saint Jean-Cassian — revista Arhiepiscopiei ortodoxe române din Europa Occidentală), SD (Scrisoare duhovnicească — buletin de informaţii al Mitropoliei ortodoxe române în Europa Centrală), DC (Documentation catholique — publicată la Vatican) şi PF (Publik-Forum — revista creştinilor critici din Germania).

Din viaţa Eparhiilor româneşti din Europa Centrală şi Apuseană

FRANŢA

Adunarea generală a Arhiepiscopiei ortodoxe române în Europa Occidentală s-a ţinut la 7 nov. la Paris, sub preşedinţia I.P.S. Iosif. În raportul său introductiv, I.P.S. Iosif a examinat activitatea proprie de la hirotonire (15 martie 1998), arătând că s-a deplasat la majoritatea parohiilor din Arhiepiscopie, în afara câtorva comunităţi din Franţa şi Marea Britanie. Apoi a abordat probleme legate de viaţa liturgică, pastorală şi duhovnicească, insistând cu precădere asupra importanţei experienţei euharistice. Trebuie — a explicat el — să reconştientizăm legătura dintre mărturisirea păcatelor şi împărtăşanie. „Fie că ne împărtăşim în fiecare duminică sau numai de patru ori pe an, miza este de a rămâne în comuniune cu (împărtăşire de) Hristos". Pastoraţia trebuie să înceapă cu copiii şi tinerii. I.P.S. Sa a făcut cunoscute proiectele sale referitoare la reuniunea adunărilor pastorale, ca şi la organizarea de pelerinaje în Franţa, România şi în Ţara Sfântă. Intervenţiile ce au urmat s-au referit la gestiunea şi viaţa practică a Arhiepiscopiei.

Înfiinţată în 1974, Arhiepiscopia ortodoxă română pentru Europa Occidentală, dependentă de Patriarhia română, numără astăzi cca. 25 de parohii, jumătate aflate în Franţa, restul în Marea Britanie, Belgia, Olanda, Elveţia, Italia şi Spania. Credincioşii sunt în majoritate de origine română, dar eparhia cuprinde şi câteva comunităţi franceze (SOP 234).

La împlinirea unui an de zile de la alegerea I.P.S. Iosif, la 29 nov. 1998, s-a slujit prima Sf. Liturghie în noua biserică de la Paris, pusă la dispoziţia parohiei ortodoxe române „Pogorârea Sf. Duh" (Descente-du-Saint-Esprit), având ca paroh pe pr. Aurel Grigoraş, de către parohia catolică „Saint-Michel-des-Batignolles". I.P.S. Sa a sfinţit biserica în ziua de Crăciun, la slujbă participând numeroşi credincioşi, bucuroşi de acest eveniment care întăreşte mărturisirea de credinţă a parohiei „Pogorârea Sf. Duh" în cadrul Arhiepiscopiei (FSJC-nr. 53/ian. 1999).

GERMANIA

În îndemnul său „Pentru o ctitorie românească la Nürnberg" (SD — ian. 1999), I.P.S. Serafim, Mitropolitul românilor ortodocşi din Germania şi Europa Centrală, deplânge situaţia umilitoare a Bisericii române în diaspora, care — cu două excepţii (Malmö/Suedia şi Salzgitter/Germania) — nu are locaşuri proprii de cult, „ceea ce evident îngreuiază slujirea şi lucrarea pastorală, catehetică şi culturală a preoţilor". I.P.S. Sa arată că „misiunea noastră este în primul rând duhovnicească; ea se adresează inimilor oamenilor, ajutându-le să se lase modelate după exemplul lui Hristos. Tocmai de aceea, ea nu se impune zgomotos, ca alte manifestări omeneşti, ci lucrează tainic ca şi aluatul care dospeşte toată frământătura. Aşa a crescut Mitropolia noastră de la un an la altul, organizând noi parohii româneşti în diferite oraşe mari din Germania, Austria, Luxemburg şi Danemarca". Astfel, „Mitropolia noastră şi-a dorit de la început să ofere un spaţiu de comuniune eclezială şi umană tuturor românilor stabiliţi în această parte a Europei, în vederea păstrării şi afirmării identităţii lor ortodoxe şi româneşti" de vreme ce „Biserica este singura instituţie care-i poate uni pe românii din diaspora pentru ca împreună să dea o nouă mărturie despre valorile şi virtuţile poporului nostru şi ale Bisericii sale Ortodoxe. Şi aceasta pentru că mijloacele ei nu sunt doar umane, ci şi divine: în cele din urmă, **numai Dumnezeu îi uneşte pe oameni când aceştia se lasă modelaţi de Cuvântul şi Harul Său. Numai în Biserică oamenii învaţă să ierte, să se smerească, să se iubească şi astfel să se unească. Şi numai în Biserică primesc Harul pentru a putea împlini aceasta".**

Totuşi, „lipsa unui sediu propriu conferă Mitropoliei un anumit caracter de vulnerabilitate. În actuala situaţie noi nu putem organiza slujbe interortodoxe (de pildă la Duminica Ortodoxiei, când Liturghia celebrată de toţi episcopii ortodocşi din Germania se transmite la televiziune) sau manifestări de mai mare anvergură, tocmai pentru că ne lipseşte o biserică şi un sediu propriu. Cu siguranţă că altfel se va face cunoscută Mitropolia când va dispune de o biserică reprezentativă şi de un sediu corespunzător". În aceste condiţii, după mai multe tratative eşuate din lipsa fondurilor, în toamna anului trecut, Consiliul Mitropolitan, examinând o biserică din Nürnberg (Fürtherstrasse 166—168), împreună cu anexele ei (două clădiri cu etaj şi mansardă, o grădiniţă de copii, curte şi garaj), „a ajuns la concluzia că această proprietate merită să fie cumpărată".

„Pentru concretizarea acestui mare ideal românesc şi ortodox", Consiliul Mitropolitan în frunte cu I.P.S. Serafim face „un apel de inimă tuturor fraţilor români de a trimite jertfa lor în contul special pentru cumpărarea unei biserici (Bank Liga Regensburg. Konto Nr. 101167804, BLZ 75090300), arătând că „o ctitorie românească la Nürnberg va fi cea mai mare binecuvântare pentru românii din Germania şi de pretutindeni, căci aici câţiva călugări (sau călugăriţe) în frunte cu mitropolitul (care este tot călugăr) se vor ruga zilnic, după rânduiala mănăstirilor, pomenind pe ctitorii şi binefăcătorii noştri, vor picta icoane, organiza conferinţe duhovniceşti şi culturale cu invitaţi din Ţară etc".

Nürnbergul este unul dintre marile oraşe ale Germaniei (împreună cu Furth care îi este legat, numără peste 600 000 locuitori) şi un nod foarte bun de comunicaţii. Aici trăiesc mai multe mii de români, iar parohia „Sf. Dumitru" întemeiată cu 18 ani în urmă este una din cele mai active din Germania. Autorităţile religioase, îndeosebi Biserica Evanghelică, majoritară, sunt foarte bucuroase de perspectiva instalării Mitropoliei româneşti în acest oraş, care nu are nici o episcopie. De asemenea, presa locală face o foarte bună publicitate: de pildă, ziarul „Nürnberger Anzeiger" din 22 dec. 1998 scrie că „Nürnbergul nu trebuie să se mai umilească în faţa oraşelor episcopale Eichstätt şi Bamberg" (oraşe vecine mult mai mici) sau „Chipul impresionant al înaltului ierarh Serafim, cu crucea pe piept, va fi un simbol al oraşului". Iată, un început bun al schimbării imaginii pe care şi-a format-o Occidentul despre România şi români. „Iar eu zic în Hristos şi în Biserică" (Efes. 5, 32).

Traducere şi adaptare de
DANIEL POPA,
student teolog, anul II

Celălalt — ca misiune a noastră

Cercetătorul american E.T. Hall a elaborat în anii 1959—1966 un set de lucrări[1] despre paralimbaj şi despre „tăcerea limbii" (the silent language), în care a pus bazele unui capitol aparte al semioticii (ramură a logicii simbolice care se ocupă cu studiul general al semnelor; de la grecescul semeion = semn), numit proxemică (latinescul proximus = apropiat, aproape); pe scurt, proxemica studiază relaţiile spaţiale dintre oameni.

Hall a stabilit existenţa a patru distanţe proxemice ce caracterizează relaţiile interumane:

- **Distanţa intimă** a dragostei şi a protecţiei
- **Distanţa personală** a salutului, a conversaţiei amicale
- **Distanţa publică** a spectacolului, a conferinţei, a discursului politic
- **Distanţa socială** utilizată de cei care lucrează împreună sau participă la o întrunire; aceasta are rolul de a insulariza, de a izola, putând fi manipulată în funcţie de interes.

Fiecărui tip de organizare socială îi este specifică o anumită relaţie ce se instaurează între membrii respectivei structuri sociale. Aşa cum distanţa publică este specifică regimurilor autoritare, distanţa socială caracterizează raporturile dintre oameni în cadrul sistemului democratic.

În 1887, Ferdinand Tönnies a formulat o analiză sociologică intitulată „Comunitate şi societate". În lucrarea sa, el a expus două tipuri contrastante de organizări sociale: una preindustrială, tradiţională cealaltă fiind în mare măsură un produs al industrializării. În primul tip de societate (comunitatea/Gemeinschaft) predomina distanţa personală, iar relaţiile dintre oameni se bazau pe deschidere, încredere şi dăruire. Acest tip de relaţie se poate dezvolta, consideră Tönnies, atunci când oamenii sunt înrudiţi prin legături de sânge şi se respectă unul pe celălalt sau când sunt legaţi prin tradiţie de un anumit loc unde duc o viaţă foarte bine integrată. O astfel de organizare socială plasează individul în interiorul unor sisteme foarte puternice de control social neoficial, care face ca fiinţele umane să rămână împreună ca membri ai unui întreg. Cea de-a doua construcţie teoretică a lui Tönnies (societatea/Gesellschaft) defineşte societatea democratică, industrializată, condiţia esenţială a existenţei sale fiind contractul. Relaţiile dintre oameni se reduc la raportul vânzător-cumpărător şi patron-angajat. În toate instituţiile sociale majore cum sunt ordinea economică, structura politică, sistemul educaţional şi uneori chiar familia, legătura de tip „comunitate" bazată pe sentimentul reciproc de coeziune este înlocuită de relaţii de tip contractual.

Vom insista mai mult pe acest tip de organizare socială pentru că ea reflectă realitatea care ne înconjoară şi care e de multe ori sursă a anxietăţii şi a vulnerabilităţii noastre. „În cazul „societate" fiecare este singur şi izolat şi există o atmosferă de tensiune împotriva celorlalţi. Sferele de activitate sunt drastic separate, astfel încât fiecare individ refuză celorlalţi intrarea în sfera sa; nimeni nu doreşte să dea satisfacţie sau să producă ceva pentru un alt individ, nici nu va exista înclinaţia de a oferi din toată inima ceva altui individ, dacă nu e în schimbul unui dar sau al unei munci echivalente". Dacă în cadrul distanţei personale indivizii sunt trataţi pentru calităţile lor, distanţa socială implică aprecierea în funcţie de măsura în care un individ şi-a îndeplinit obligaţiile contractate.

În „Diviziunea socială a muncii"[3] publicată în 1893, Emile Durkheim consideră că distanţa socială introduce un număr sporit de relaţii mai formale şi mai segmentate între oameni. O caracteristică negativă a societăţii industriale este, după Durkheim, superspecializarea care are ca efect izolarea psihologică a oamenilor. „Fiecare individ îşi însuşeşte din ce în ce mai mult propriul său mod de a gândi şi acţiona, şi se supune mai puţin unităţii sociale comune. Pe măsură ce membrii societăţii devin din ce în ce mai preocupaţi de propria lor dezvoltare, de scopurile lor individuale, ei îşi pierd capacitatea de a se simţi ca făcând parte din aceeaşi comunitate cu alţii".

Cu alte cuvinte, omul îşi pierde sentimentul apartenenţei la o naţiune şi devine un individ izolat al pieţei mondiale, angajat în exerciţiul devorării celuilalt. Vedem deci cum relaţiile sociale moderne promovează legea călcării în picioare a semenului şi egoismul ridicat la rang de virtute socială. Pe de altă parte, individualismul exacerbat de superspecializare duce, după cum am arătat mai sus, la pierderea sentimentului apartenenţei la un neam, care înseamnă pierderea inevitabilă a axei valorice. Dezrădăcinat şi aruncat în vârtejul ameţitor al societăţii de consum, omului i se pare firesc ca cel de lângă el să fie adversarul, răufăcătorul, cum la fel de firesc i se pare să-l echivaleze pe a fi cu a avea şi a stăpâni.

A stabili o relaţie personală înseamnă a redescoperi chipul omului de lângă noi, în timp ce a dispreţui, a ignora pe cineva înseamnă a voi să-l arunci în neant şi a te arunca odată cu el şi pe tine. „Din acest motiv, J. Cullberg spune că tu nu este un lucru dat (Gabe), ci o misiune, o datorie (Aufgabe), ceva de înfăptuit prin credinţa mea: — când sunt pus în faţa lui tu, a activităţii lui, nu există decât două posibilităţi: sau neg pe tu, deci caut să consider activitatea ce mă întâmpină numai ca un proces în cadrul lumii, care poate fi utilizat... Sau recunosc pe tu, adică ascult apelul lui şi caut să mi-l însuşesc, ca să-i servesc în calitatea lui de tu. Numai aşa poate fi realizat raportul eu-tu; purtătorul lui este voinţa de a servi, voinţa personală de comuniune. Aceasta înseamnă că voinţa străină care întâmpină voinţa mea nu e dată în lume. Dar dacă tu nu e dat (gegeben), în orice caz îmi e încredinţat ca o misiune (aufgegeben)."[4]

RALUCA SOARE,
anul I, Facultatea de Jurnalistică a Universităţii „Lucian Blaga" Sibiu

1. E. T. Hall, „Silent Language" (1959) şi „The Hidden Dimension" (1966), ed. Doubleday & Co., New York.
2. F. Tönnies, „Community and Society", ed. Charles P. Loomis, după originalul german „Gemeinschaft und Gesellschaft" 1887.
3. Durkheim, „The Division of Labour in Society", ed. G. Simpson, New York 1964, după originalul francez din 1893.
4. John Cullberg. „Das Du und die Wirklichkeit", Uppsala 1933, apud Prot. Dr. Dumitru Stăniloae, „Iisus Hristos sau restaurarea omului", Sibiu 1943, p. 23.

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântrea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RĂȘINĂREANU, **a săvârșit următoarele:**

- **2 APRILIE 1999,** — P.S. Sa a acordat un interviu ziarului „Monitorul de Sibiu".
- **3 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană din Sibiu, hirotonind întru diacon pe teologul Ciprian Gașpar, iar întru preot pe diaconul Potlogea Ioan pe seama parohiei Peștera, prot. Brașov.
  — Seara a slujit Vecernia și Litia în Catedrală.
- **4 APRILIE a.c.,** P.P. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu. La vremea potrivită C. diacon Ciprian Gașpar a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Cisnădioara, prot. Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia în Capela mitropolitană, iar apoi Denia în Catedrală.
- **5 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfințite, în Catedrală.
  — Seara a slujit în sobor Denia, în Catedrală.
- **6 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrală.
  — A participat la lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu, lucrări care au fost prezidate de *Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie.*
  — Seara, a slujit Denia, în Catedrală.
- **7 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană.
  — Seara a slujit Denia, în Catedrală.
- **8 APRILIE a.c.,** P.S. Sa a săvârșit dumnezeiasca Liturghie a Sf. Vasile cel Mare, cu prilejul Joii Cinei celei de Taină în Catedrala mitropolitană și Sfințirea Sf. Paști.
  — Seara a slujit în sobor, în Catedrală, Denia celor 12 Evanghelii.
- **9 APRILIE a.c.,** — La invitația Inspectoratului de Poliție al județului Sibiu, P.S. Sa a rostit la sediul acestuia, un cuvânt duhovnicesc, cu tema *„Sf. Sărbători ale Paștilor în tradiția poporului român"*, având ca auditoriu, polițiștii din Sibiu.
  — A săvârșit în sobor Taina Sf. Maslu de obște în Catedrala mitropolitană.
  — La orele 16 a slujit Vecernia (Luarea de pe Cruce), iar seara, tot în Catedrală, a săvârșit în sobor Denia Prohodului Domnului.
- **10 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit slujba de binecuvântare a bisericii de lemn, monument istoric cu hramul „Sf. Arhangheli" din Dumbrava Sibiului, recent restaurată pictural.
  — A cercetat biserica Sf. Ioan Botezătorul — Calea Poplăcii din Sibiu, aflată în șantier de construcție, precum și biserica nouă din Valea Aurie.
- **11 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Slujba Învierii și Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentând credincioșilor pastorala de Sf. Paști a *Î.P.S. Mitropolit Dr.* ANTONIE *al Ardealului.*
  — A luat parte la Recepția oficială oferită de *Î.P.S. Sa Mitropolitul* ANTONIE.
  — Seara a slujit a doua Înviere (Vecernia Sf. Paști) în Catedrală, în cadrul căreia s-a citit Sf. Evanghelie în 8 limbi.
- **12 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala ortodoxă din Mediaș, rostind cuvânt de învățătură. În aceeași zi, P.S. Sa a cercetat canonic biserica „Învierea Domnului" din Axente Sever, unde a rostit cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la slujba Utreniei, Capela „Sf. Nicolae" de la Spitalul municipal Mediaș, bisericile noi în construcție din cartierele Gura Câmpului și Vitrometan din Mediaș.
- **13 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în biserica-monument istoric „Buna Vestire" din Jina, prot. Sălișteș, rostind cuvânt de învățătură.
  P.C. pr. parohi Oltean Pavel și Crăciun Poplăceanu au fost hirotesiți întru iconomi-stavrofori, iar P. Cuv. Ierom. Nicon Sturza, întru duhovnic pe seama mânăstirii Măgura, Jina.
  — A cercetat biserica parohială din Galeș, prot. Sălișteș.
- **16 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, cu un sobor de 76 de preoți, cu prilejul hramului „Izvorul Tămăduirii", rostind cuvânt de învățătură legat de acest praznic.
  S-a înălnit cu dl. Teodor Meleșcanu, președintele Partidului Alianța pentru România.
- **17 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a luat parte, la Brașov, la Adunarea pe țară a tineretului Oastei Domnului, ce a avut ca temă: „Tineretul Oastei Domnului și provocările sincretismului religios contemporan", rostind cuvânt de învățătură și transmițând participanților mesajul *Î.P.S. Sale Dr.* ANTONIE *al Ardealului.* Adunarea a avut loc în biserica „Sf. Arhangheli" din Brașov.
  — În aceeași zi a cercetat parohia Dejani, Mânăstirea Dejani și Mânăstirea „Sf. Andrei" de la Berivoi, jud. Brașov, unde a săvârșit Vecernia.
- **18 APRILIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în biserica „Sf. Gheorghe" a mânăstirii Bunești, jud. Brașov, rostind cuvânt de învățătură. P. Cuv. Stareță Filofteia Potcoavă a fost hirotesită întru stavroforă.
  — În aceeași zi, P.S. Sa a cercetat biserica parohială din Bunești, rostind cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la slujba Utreniei, bisericile parohiale din Lovnic și Văleni, precum și mânăstirea de maici de la Boholț-Galați (Făgăraș), aflată în construcție.

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

1. **Protopopiatul Rupea:**
   Parohia RUPEA I.
2. **Protopopiatul ortodox român Sălișteș:**
   Parohia ortodoxă română SĂNGĂTIN.
3. **Protopopiatul ortodox român Brașov:**
   Parohia ortodoxă română LUNCA CÂLNICULUI.
4. **Protopopiatul ortodox român Avrig:**
   Parohia PORUMBACUL DE JOS;
5. **Protopopiatul ortodox român Agnita:**
   Parohia ortodoxă română MERGHINDEAL.

Termen de concurs: 01.IV.1999—01.V.1999.

6. **Protopopiatul Ortodox Român Mediaș:**
   Parohia ȘOALA,
   Parohia CHESLĂR.

Termen de concurs: 15 aprilie — 15 mai 1999.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererea în termenul legal la Oficiile Protopopești, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P.C. Protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licență, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situația socială (domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termen de contestație 15 zile de la data numirii.

Apariții editoriale

— DESLUȘIREA TAINEI —

1. ANDREW LOUTH[1], — **„Despre natura teologiei"** — Ed. Deisis — 1999; 287 pg.

Titlu ambițios, îndrăzneț, provocator. Lecturarea cărții ne-a îndemnat să oferim câteva date generale cu privire asupra conținutului, însoțite de invitația sinceră de-a gusta din plin mesajul cărții. Putem spune că întreaga lucrare este o provocare argumentată, făcută cititorului, cu intenția provocării acestuia la o redescoperire a adevăratului sens al teologiei.

Ambiția, pe deplin justificată a autorului, este de a redescoperi adevărata natură a teologiei esența ei, înainte de a fi „confiscată de mentalitatea științifică de tip iluminist", ce și-a pus amprenta după cum știm asupra demersului teologic efectuând trunchieri grosolane ale conținutului, esențial în definirea (autentică) validă a ceea ce este teologia.

Argumentat solid, într-o construcție bine articulată și deplin închegată, ce reflectă maturitatea intelectuală și spirituală a autorului — care se va evidenția deplin în actul convertirii sale la ortodoxie — demersul sistematic al autorului le fructifică într-o convingătoare demonstrare a faptului că teologia în natura sa este o „deslușire a Tainei", iar „deslușirea Tainei" nu poate fi disociată de „trăirea Tainei".

Lăsăm la atitudinea fiecăruia plăcerea de a diseca în esența lui, mesajul cărții, mesaj ce ar trebui, după părerea noastră, să fie receptat în unanimitate (laici și teologi) ...

1. Născut la Lincolnshire (nordul Angliei);
   — face studii de teologie anglicană la universitatea din Cambridge și Edinburgh;
   — o scurtă perioadă activează ca vicar într-o parohie;
   — 1970—1985 — funcționează ca asistent de patristică la Facultatea de Teologie și capelan al Colegiului Warcester - Oxford;
   — 1985—1996 — a predat la Colegiul Goldsmith, inițial teologie istorică și filozofică, ulterior istorie bizantină și modernă timpurie devenind șeful departamentului de studii de istorie culturală;
   — În anul 1989 — se convertește la ortodoxie;
   — 1996 — funcționează ca profesor de patristică și teologie bizantină la Facultatea de Teologie a Universității din Durham.

*

2. MIACIEY BIELAWSKI,[2] — **„Părintele Dumitru Stăniloae, o viziune filocalică asupra lumii"** — Ed. Deisis; 348 pg.

O lucrare care prin titlul său invită la o angajare entuziastă în examinarea amănunțită a conținutului ei. Aceasta este printre puținele (mult prea puținele!) studii critice și sistematice elaborate, de proporții mai extinse asupra unui aspect al teologiei Părintelui Stăniloae.

Lucrarea de doctorat a tânărului părinte benedictin Miaciey Bielawski, în anul 1997 la Roma, este un studiu asupra unui aspect al vastului conținut al teologiei părintelui Stăniloae și anume, viziuni despre lume a teologului român.

Construită sistematic în spirit obiectiv-științific, lucrarea privită ca studiu de specialitate este extrem de bogată în sugestii oferite chiar de către autorul ei pe parcursul expunerii și constituie un ghid util celui care ar avea pasiunea și puterea angajării de a studia teologia părintelui Dumitru.

Privită ca o posibilă lectură, cartea oferă într-o formă lejeră, neîngreunată de cine știe ce termeni de specialitate, o viziune de ansamblu asupra unei părți a teologiei marelui gânditor român, prezentată într-o formulă clară, accesibilă tuturor și fără dificultăți, în asimilarea conținutului ei. O recomandăm cu plăcere tuturor.

2 **Miaciey Bielawski** — monah catolic polonez — ordinul benedictinilor, actualmente vicerector al Colegiului Pio Romena, din Roma.

Student teolog
MARIUS CORLEAN — anul III

*

„Creația ca Euharistie" — de Mitropolitul IOANNIS ZIZIOULAS[3], Editura Bizantină, București, 1999.

Lucrarea ilustrului Mitropolit de Pergam ne apare ca un sumum de trei conferințe ținute la Universitatea din Londra în anul 1989. Autorul nu pretinde a fi tratat toate implicațiile ideatice ale temei, însă conținutul lucrării are o consecință valorică de apreciat. Rar îți este dat să citești o carte în numai 92 de pagini, și să te simți atât de îmbogățit. Poate că și în aceasta stă secretul omului de valoare, ca în puține cuvinte să reușești să spui multe.

Prin felul cum autorul tratează temele conferințelor sale, ne apare ca un om al timpului său, dând răspunsuri clare la problemele care eclipsează relația practică între teologie și viață.

Vorbind despre Euharistie arată că în aceasta se găsește centralitatea, integritatea ființei umane; în măsura în care ne împărtășim de Hristos dobândim o percepere euharistică a întregii existențe.

Abordând problema ecologică, arată cum cauza acestei realități o constituie depărtarea omului de Dumnezeu, de viața liturgică a Bisericii, reliefând deci responsabilitatea teologiei. Omul este preot, sacerdot al creației, niciunde mai bine decât în Biserică creația nu e mai la ea acasă. Omul ca preot al creației este chemat să-și asume responsabilitatea pentru propria existență dar și pentru integritatea creației.

Toate acestea sunt gânduri indispensabile de însușit pentru creștinul zilelor noastre.

3. Născut în 1931, studii universitare de teologie la Facultățile de Teologie din Tesalonic și Atena;
   — Doctor în teologie, profesor de Teologie Dogmatică la Universitățile din Edinburgh Glassgow, profesor asociat în cadrul Universităților din Londra, Geneva și Roma;
   — În anul 1973 a fost ales membru al Academiei Atenei iar din 1986 e unul din străluciții ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice.

Student teolog
TOMA ȘTEFAN anul III, T.P.

Și în acest an, la fel ca și în cei precedenți, cu prilejul Sfintelor Paști, Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu a venit în ajutorul familiilor sărace, a persoanelor nevoiașe, a elevilor și studenților săraci din Sibiu și din alte localități ale județului, acordând ajutoare financiare în sumă totală de 14 340 000 lei din Fondul Filantropic Eparhial.

Și la nivel de parohii au fost organizate acțiuni caritabile în sprijinul celor săraci cu ocazia Sf. Sărbători de Paști.

⊛ Semnalăm ⊛ Semnalăm ⊛

⊛ Editura „Sfântul Gheorghe Vechi" București, publică cartea **„Teologia Cinei de Taină"** de P.C. pr. prof. Ion Buga. Cuvântul înainte este semnat de Î.P.S. Lucian, Arhiepiscopul Tomisului, care scrie următoarele: „La catedră, Părintele Buga este un orator, iar în amvon este dascăl iscusit, înviind litera Scripturii într-o cunoaștere vie, bogată și, mai ales, actuală. Pentru aceea, tinerii studenți îl caută cu sârguință și-l înconjoară cu bucurie și atenție.

„Teologia Cinei de Taină" a Părintelui Ion Buga pune capăt acestui divorț, hotărât de alții și nu de **„cugetătorii de Dumnezeu"**, încheind onorabil veacul XX și punând, pe fruntea celui viitor, deviza unei uniri nupțiale între Scriptură și Potir, între literă și Duh, așa cum, semnificativ și decisiv, Sf. Irineu de Lugdunum avertiza la începutul erei euharistice: „învățătura noastră este în acord cu Euharistia, iar aceasta o confirmă" (Adv. Haeres, IV, 18.5)".

Iată ce ne spune și P.C. pr. dr. Vasile Răducă despre această frumoasă carte: „Lucrarea de față este prima abordare teologică a Cinei de Taină în Teologia românească. Este o abordare curajoasă, pot spune, pe cont propriu. Autorul ei nu folosește o literatură de specialitate stufoasă, folosește însă Scriptura, cu un firesc pe care nu-l găsești decât la Părinții Bisericii, spre a explica și aprofunda Teologia Cinei celei de Taină. Intuițiile, conexiunile, dezvoltările și aprofundările teologice sunt uimitoare; el sparge statu-quo-ul limbajului îngust-dogmatizant în care a fost încorsetat discursul teologic al ultimelor decenii spre a teologhisi în duhul Scripturii și al Părinților, dar în limbajul, stilul și terminologia omului cult modern".

Părintele Ion Buga a prins gustul scrierii. Lucrările apărute sunt tot mai bune. Noi îi dorim succes pe viitor. E bine ca ele să fie citite de toți tinerii, dornici de a cunoaște cât mai mult.

*

⊛ Pr. lector dr. Nicolae Dura își publică teza de doctorat în Teologie intitulată **„Propovăduirea și Sfintele Taine. Valoarea lor în lucrarea de mântuire"** (Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, pag. 287).

Această teză de doctorat cuprinde (V) capitole extrem de importante, care tratează despre: 1. „Vorbirea, dar divin dat omului" (pag. 24—38), 2. „Cuvântul, cale de comunicare a mesajului divin" (pag. 39—83), 3. „Propovăduirea ca vestire și însușire a învățăturii Bisericii" (Pag. 84—133), 4. „Sfintele Taine — Daruri ale lui Hristos cuvântul prin Sfântul Duh — de Împărtășire a Harului Dumnezeiesc mântuitor" (pag. 134—192), și ultimul capitol „Liturghia Ortodoxă, paradigmă a unității între cuvânt și Sfintele Taine" (pag. 287).

Teza beneficiază de Cuvântul înainte al P.C. pr. prof. dr. Constantin Galeriu, care este și conducătorul științific al acestei lucrări. Este susținută la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București.

Părintele Nicolae Dura s-a născut în 1954, în satul Deal, județul Alba, apoi face Seminarul la Cluj-Napoca, apoi Institutul Teologic de grad universitar din Sibiu. Este hirotonit diacon în 1980 de către Mitropolitul Nicolae Mladin, iar în 25 decembrie 1982, este hirotonit preot de către **Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală,** actualul mitropolit. Studiază între 1990—1993 în Austria la Facultatea de Teologie a Universității din Viena, obținând titlul de „Magister în Teologie", cu lucrarea: „Responsabilitatea unei educații creștine pentru păzirea firii înconjurătoare", sub îndrumarea P.C. pr. prof. dr. Wolfgang Langer.

Din 1 martie 1993 este parohul Comunității ortodoxe române la Viena.

Ne bucurăm că ne face o mare cinste atât Bisericii Ortodoxe, cât și neamului românesc, prin misiunea încredințată.

Recomandăm această carte tuturor tinerilor iubitori și dornici de a pătrunde cât mai adânc în subsolul acestor teme.

*

⊛ Editura Agapis, retipărește cartea Protos. Nicodim Mândiță, cu titlul **„Vârtejul rătăcirilor"**, cu binecuvântarea P.S. Galaction Stângă, episcopul Alexandriei și Teleormanului (1998, pag. 479).

O recomandăm și noi tuturor creștinilor interesați de problemele acestea. Sunt probleme care tratează preocuparea tuturor oamenilor simpli și merită să fie luată în serios.

*

⊛ **Biserica și mântuirea credincioșilor. Constituția teandrică a Bisericii,** de Protopop dr. Dorel Pogan (Arad, 1998, pag. 176).

Această carte are un Cuvânt introductiv de **P.S. dr. Timotei** al Aradului și o Prefață de prof. dr. Nicolae Chițescu.

„Ființând ca o comuniune a persoanelor umane cu Persoanele divine în același adevăr dumnezeiesc revelat și mântuitor, Biserica se împărtășește de viața Tatălui prin Fiul, în harul Duhului ... Prin care se dăruiește și iubirea Tatălui către Fiul ... și tot în Duhul, prin Fiul — către Tatăl se întoarce și răspunsul iubirii noastre, ca reflex al iubirii divine".

O recomandăm tuturor ca o veritabilă carte de teologie.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — președinte; **P.S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATA DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMANA A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 mai
1 şi 15 iunie
Nr. 19—24
1999

În spiritul eforturilor de apropiere şi refacere a unităţii de credinţă a creştinilor

Vizita ecumenică a S.S. Papa Ioan Paul al II-lea în România

Între 7—9 mai a.c., la iniţiativa P.F. Patriarh Teoctist şi a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea a făcut o vizită ecumenică în România.

Vizita s-a constituit într-un eveniment unic prin faptul că a fost prima vizită a unui suveran pontif în România, deci într-o ţară eminamente ortodoxă.

Mediatizată intens vizita suveranului pontif s-a consumat într-o atmosferă de bucurie duhovnicească şi de reculegere pentru credincioşii ortodocşi în general şi pentru cei catolici în special.

Poporul român, ortodox din naştere, i-a făcut o primire aleasă suveranului pontif văzând în persoana Papei pe episcopul Romei *„primus inter pares"*, care a venit pe pământul binecuvântat al României, unde sămânţa Evangheliei a fost aruncată de către Sf. Ap. Andrei cel întâi chemat, fratele Sf. Ap. Petru, pentru a vedea la faţa locului o Biserică *„istorică şi venerabilă"*, cum o numea chiar Sanctitatea Sa, adânc ancorată în viaţa şi spiritualitatea poporului român.

— Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea a sosit la Bucureşti pe aeroportul Băneasa vineri, 7 mai, orele 12,00. La coborârea din avion S. Sa a sărutat pământul României, aşa cum este tradiţia în protocolul Vaticanului — fiind apoi întâmpinat de către domnul preşedinte al României Emil Constantinescu şi de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Erau prezenţi de asemenea membrii Guvernului României, preşedinţii celor două Camere, membrii Sinodului permanent, ierarhii Bisericii Romano-Catolice şi Greco-Catolice din România, preoţi şi credincioşi. Conform protocolului a a-

vut loc ceremonia de primire, în cursul căreia au rostit cuvântări domnul preşedinte al României, Prea Fericitul Teoctist iar la urmă Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, care şi-a rostit cuvântul său în româneşte, ceea ce a produs o impresie deosebită.

La orele 13,00 a început deplasarea spre Patriarhie, S. Sa fiind însoţit în papamobil de către P.F. Patriarh Teoctist şi de către I.P.S. Ioan Robu, mitropolitul Bisericii Catolice din Bucureşti. Pe întreg traseul S. Sa a fost ovaţionat de către credincioşii catolici şi de bucureştenii aflaţi pe traseu.

În jurul orei 13,45, coloana oficială a ajuns la Patriarhie unde S. Sa însoţit de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist au intrat în sunetul clopotelor în Catedrala Patriarhală, unde a avut loc slujba de întâmpinare, slujbă oficiată de către I.P.S. Arhiepiscop Iosif Pop al Parisului cu un sobor de preoţi şi diaconi.

La ieşirea din Catedrală cei doi înalţi ierarhi au binecuvântat mulţimea de credincioşi, după care au intrat în Palatul Patriarhal. Aici Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezentat S. Sale pe membrii Sf. Sinod.

A avut loc o scurtă întrevedere între S.Sa şi Prea Fericitul Patriarh, după care la ieşire de pe treptele Reşedinţei patriarhale cei doi înalţi ierarhi s-au adresat mulţimii de credincioşi prezente pe Dealul Patriarhiei.

După masă S.Sa a avut o întâlnire cu membrii Conferinţei Episcopale Catolice din România la sediul Nunţiaturii Apostolice. La orele 18,00 S.Sa Papa Ioan Paul al II-lea a făcut o vizită protocolară preşedintelui României la Cotroceni, întâlnindu-se totodată cu autorităţi civile, politice, religioase precum şi cu membri ai Corpului Diplomatic din România. Cu acest prilej au rostit alocuţiuni domnul preşedinte Emil Constantinescu şi S.Sa. Preşedinţia României a oferit apoi o recepţie oficială la care au luat parte şi membrii Sf. Sinod în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

În cursul zilei de 8 mai S. Sa s-a deplasat la Cimitirul Belu Catolic, unde s-a recules la mormintele episcopului martir Vasile Aftenie şi cardinalului Iuliu Hossu. La orele 10,00, în Catedrala Catolică „Sf. Iosif" din Bucureşti a fost săvârşită o Sf. Liturghie în ritul greco-catolic prezidată de către S.Sa. Au concelebrat toţi episcopii romano şi greco-catolici din România, precum şi cardinalii însoţitori ai S. Sale. Au luat parte preoţi, călugări şi credincioşi greco-catolici din ţară. S. Sa s-a adresat în limba română celor prezenţi făcând un elogiu la adresa martiriului acestei Biserici, arătând însă faptul că alături de membrii acestei Biserici au suferit şi sute de preoţi şi mii de credincioşi ortodocşi.

La Sf. Liturghie a fost prezent Cardinalul Alexandru Todea — acum suferind — pe care Papa l-a salutat în chip deosebit.

După masă la orele 18,00 S.Sa, împreună cu suita papală au sosit la Palatul Patriarhiei unde au fost întâmpinaţi de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist şi de către membrii Sf. Sinod. În holul Palatului a fost vizitată o expoziţie de icoane pe lemn, iar grupul coral „Symbol" din Alba Iulia a interpretat un buchet de cântări religioase pascale. În Aula Patriarhiei a avut loc apoi întâlnirea oficială a S. Sale cu membrii Sf. Sinod. Erau de faţă dl. preşedinte al României, preşedinţii celor două Camere, parlamentari, membri ai Corpului diplomatic, decanii facultăţilor de teologie din

(Continuare în pag. a 5-a)

† VISARION RĂŞINĂREANU,
episcop-vicar
Sibiu

O nouă speranţă în revigorarea dialogului ecumenic dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică*

Pr. prof. D. Abrudan: *Înalt Prea Sfinţite Părinte, în urmă cu câteva zile s-a derulat, la Bucureşti, vizita Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea. Vă rugăm să apreciaţi semnificaţia acestui moment, dată fiind calitatea pe care aţi avut-o de reprezentant al Bisericii noastre, cu cea mai îndelungată participare, în Comisia mixtă de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică.*

— Cu siguranţă că vizita Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea în România s-a constituit într-un eveniment deosebit.

Mai întâi de toate ea este prima vizită a unui Papă în ţara noastră, iar în al doilea rând este deosebită şi prin semnificaţia ei, Ioan Paul al II-lea find primul suveran pontif care a vizitat o ţară în majoritate ortodoxă. Ea vine să arate pe de o parte deschiderea ecumenică a Bisericii noastre atât faţă de Biserica Romano-Catolică cât şi faţă de alte confesiuni creştine sau necreştine, iar pe de alta să exprime speranţa în continuarea dialogului teologic dintre cele două Biserici istorice: Ortodoxă şi Romano-Catolică, precum şi o îmbunătăţire a relaţiilor dintre Biserica noastră şi Biserica Greco-Catolică.

În spiritul ospitalităţii tradiţionale româneşti, poporul nostru i-a făcut suveranului pontif o primire cordială, aş spune eu, într-un fel ce a depăşit limitele strict protocolare. El a văzut în persoana Papei pe episcopul Romei, *„primus inter pares"*, adică *„primul între egali"* între ceilalţi patriarhi ai Răsăritului, venit să viziteze o Biserică Apostolică, ale cărei temelii au fost puse de către Sf. Apostol Andrei, frate al Sf. Petru, cel care după tradiţie ar fi în-

(Continuare în pag. a 6-a)

* Interviu acordat Redacţiei „Telegrafului Român" de către Înalt Prea Sfinţitul dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului.

Taina şi misiunea Bisericii în lume*

Sanctitatea Voastră,
Prea Fericirea Voastră,
Eminenţele şi Excelenţele Voastre,
Înalt Prea Sfinţiţi şi Prea Sfinţiţi Părinţi,
Domnule Preşedinte,
Înalte autorităţi de stat,
Domnilor ambasadori,
Iubiţi credincioşi,

Evanghelia pe care am auzit-o acum este plină de semnificaţii spirituale. Toate cuvintele şi faptele lui Hristos poartă în ele taina, lumina şi puterea Învierii lui Hristos. Ascultată acum în lumina şi bucuria pascală, Evanghelia lui Hristos ni se descoperă şi mai mult ca Evanghelie a vieţii veşnice, la care este chemat fiecare om, fiecare popor, umanitatea întreagă.

Dialogul surprinzător şi neobişnuit al lui Iisus cu **femeia samarineancă arată** deodată taina şi misiunea Bisericii în lume. Dialogul lui Iisus cu femeia samarineancă este un model de misiune a Bisericii. Iisus este deodată mare vindecător spiritual şi mare misionar. El, un evreu, un învăţător, conversează cu o femeie, lucru neobişnuit în acea vreme (Ioan 4, 27). Mai mult, această femeie este o străină — străină ca neam şi de credinţă străină.

Venind dinspre Iudeea spre Galileea, Iisus trece peste graniţele geografice ale Samariei. Drumul Său trece prin teritoriu străin, dar El nu se împacă cu înstrăinarea dintre iudei şi samarineni. El traversează frontiere terestre, pentru a depăşi şi bariere mentale, inclusiv bariera mentală a superiorităţii unui popor faţă de alt popor.

Totuşi, Iisus nu confundă religiile şi nu promovează sincretismul. El nu relativizează adevărul, ci, dimpotrivă, îi descoperă plinătatea.

Mântuirea vine de la iudei (Ioan 4, 22), *dar vine ceasul când nici pe muntele acesta* (Gazirim), *nici în Ierusalim nu vă veţi închina Tatălui (...) Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr* (Ioan 4, 21 şi 24). Tatăl va fi adorat în duh, adică în Duhul Sfânt, şi în adevăr,

(Continuare în pag. a 6-a)

† DANIEL
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

* Predică rostită în cadrul Sf. Liturghii din Duminica a V-a după Paşti, oficiată în Piaţa Unirii din Bucureşti, cu ocazia vizitei Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea.

Biserica României - Biserică Apostolică întemeiată de Sf. Apostol Andrei, fratele după trup al Sf. Apostol Petru*

„Cu binecuvântarea lui Dumnezeu aţi păşit pe pământul românesc, Sanctitatea Voastră, un pământ care a primit sămânţa cuvântului Evangheliei Mântuitorului Hristos chiar de la unul din Apostolii Săi, Sfântul Andrei, fratele după trup al Sfântului Petru.

Astăzi, Sanctitatea Voastră aţi sosit în România, ţară ai cărei fii sunt în majoritate ortodocşi, ţară sfinţită de sângele martirilor, al celor de demult, din istorie, şi al celor care au căzut pe altarul credinţei creştine în vremurile apăsătoare ale dictaturii comuniste atee, la care s-au adăugat numele tinerilor şi vârstnicilor căzuţi în revoluţia din 1989.

Este un pământ sfinţit de lacrimile rugăciunilor noastre şi de nevoinţele duhovniceşti ale monahilor şi ale tuturor creştinilor de aici. Ţara noastră este un pământ presărat, de la un capăt la altul, de crucile ce străjuiesc turlele bisericilor şi ale mânăstirilor, răspântiile drumurilor şi mormintele stră-

(Continuare în pag. a 5-a)

† TEOCTIST
Patriarhul României

* Cuvânt de bun venit, rostit pe aeroportul Băneasa — Bucureşti.

Pelerin al credinţei şi speranţei*

„Domnule Preşedinte, Distinşi Reprezentanţi ai Guvernului, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, Veneraţi Fraţi întru Episcopat, Prea Iubiţi Fraţi şi Surori!

Cu mare bucurie sosesc astăzi în România, naţiune mult dragă mie şi pe care de multă vreme doream să o vizitez. Cu profundă emoţie i-am sărutat pământul, recunoscător înainte de toate lui Dumnezeu cel atotputernic, care, în prevăzătoarea sa bunăvoinţă, mi-a hărăzit să văd realizat acest gând. Expresia gratitudinii mele se îndreaptă apoi spre dumneavoastră, domnule preşedinte, pentru invitaţia repetată şi pentru cuvintele pline de amabilitate cu care mi-aţi manifestat sentimentele colaboratorilor şi ale întregului popor român. Am apreciat mult cuvintele dumneavoastră de bun venit şi le păstrez în suflet în timp ce mă gândesc cu recunoştinţă la vizita pe care mi-aţi făcut-o în 1993, atunci, în calitate de rector al Universităţii din Bucureşti şi preşedinte al Conferinţei Rectorilor de Universităţi din România. În dumneavoastră, prim cetăţean al acestei nobile naţiuni, văd reprezentaţi toţi cetăţenii şi simt dorinţa vie de a le adresa un călduros salut

(Continuare în pag. a 5-a)

IOANNES PAULUS II

* Cuvânt rostit la sosirea pe aeroportul Băneasa — Bucureşti.

Bine este cuvântat cel ce vine în numele Domnului*

Sanctitatea Voastră, preacucernici Părinți, preacuvioși Părinți, domnule Președinte al României, domnilor președinți ai corpurilor legiuitoare, iubiți frați și surori în Domnul,

Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa. Hristos a înviat!

Sanctitatea Voastră,

Iată, la puțin timp după ce ați păsit pe pământul țării noastre, vă primim acum, aici, în acest loc sfânt al Bisericii noastre, cu bucuria imnului biblic „Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului" și cu salutul pascal, în același timp, zicând mereu și neîncetat: Hristos a înviat! Catedrala noastră Patriarhală și această incintă din jurul ei, închinată Sfinților Împărați Constantin și Elena, și străjuită de sfintele moaște ale cuviosului Dimitrie cel Nou, constituie împreună vatra spirituală a Ortodoxiei Românești.

Statornicită de peste trei secole pe această colină, cea mai înaltă a Capitalei noastre, înfruntând vicisitudinile istoriei, ea dă mărturie despre biruința Bisericii lui Dumnezeu asupra stăpânitorilor acestui veac. Vă primim, așadar, Sanctitatea Voastră, pe această vatră de lumină a neamului nostru, martori având alături de noi ierarhii, clerul și poporul de față, pe vrednicii noștri de pomenire înaintași, patriarhi, mitropoliți, domnitori și dregători bisericești, slujitori, ctitori și binefăcători ai acestei vetre și ai Bisericii lui Dumnezeu în România.

În persoana Sanctității Voastre primim și cinstim Biserica lui Hristos din Roma, cea întemeiată pe propovăduirea și martiriul slăviților Apostoli Petru și Pavel, venerabilă Biserică apostolică, participantă la marile evenimente și decizii conciliare ale Bisericii celei nedespărțite din primul mileniu.

Nădăjduim că prezența Sanctității Voastre, care sunteți ostenitor neobosit pentru dialogul între Biserici, sunteți pelerin în slujba afirmării, sfințeniei Evangheliei, în fața secularizării lumii de azi, și sunteți promotor al reconcilierii și păcii între popoare, va fi un bun prilej pentru o mărturie comună în favoarea păcii din Iugoslavia — cerând încetarea imediată a războiului, a vărsării de sânge.

Sanctitatea Voastră,

În zilele noastre veți avea prilejul să cunoașteți mai de aproape Biserica Ortodoxă din România, care este lucrarea ei, și care sunt problemele ei de astăzi, într-o perioadă de răscruce în istoria lumii și chiar a țării noastre, a Europei și a omenirii de pretutindeni. Veți avea prilejul să cunoașteți poporul român cu suferințele, cu aspirațiile lui, pe fața căruia se mai citesc încă urmele încercărilor prin care a trecut în ultima jumătate de secol. Veți avea prilejul să constatați că vița de vie a creștinismului apostolic, ajunsă de la Ierusalim pe colinele acestor ținuturi aproape în același timp când ajungea și pe colinele Romei, s-a păstrat roditoare până astăzi și a împărtășit de-a lungul secolelor cu hrană cerească pe toți fiii acestui pământ românesc.

Din bogăția sufletească a acestui popor român binecuvântat de Dumnezeu, care a întâmpinat cu dragoste pe cei care i-au călcat pragul cu inima deschisă, de-a lungul vremurilor, vă primim astăzi aici, în reședința Patriarhiei noastre Ortodoxe Române și pe toți distinșii însoțitori ai Sanctității Voastre, cu multă bucurie sufletească și frățească dragoste în Hristos. Vă întâmpinăm cu tradiționalul „Bine ați venit sănătoși!"

† TEOCTIST,
Patriarhul României

* Cuvântare de întâmpinare în Catedrala patriarhală.

Unde sunt doi sau trei adunați în numele lui Isus Cristos*

Vreau să fac în limba franceză o mică introducere. Când am vorbit pentru prima dată la Roma, când am fost ales Papă, am spus așa: „Dacă cumva nu zic bine, să mă corectați". Același lucru vreau să îl spun aici, când sunt pregătit să vorbesc în limba română. Dacă cumva mă voi înșela de vreun cuvânt, să mă corectați! Dumnezeu, deci, să fie cu voi toți!

Mult iubiți frați și surori,

Doresc să vă salut cu cuvintele Apostolului Pavel către romani, pentru a vă adresa afecțiunea mea și bucuria profundă pe care o simt aflându-mă împreună cu Beatitudinea Sa, Patriarhul Teoctist, pentru prima dată în mijlocul vostru, aici, în România. Vă mulțumesc pentru primirea voastră sărbătorească ce izvorăște din credința în Cer, ce este mereu întrezărită acolo unde doi sau trei sunt adunați în numele lui Isus Cristos. Cristos însoțește dintotdeauna evenimentele națiunii române. Cum să nu ne amintim că evanghelizarea și formarea primelor comunități creștine au coincis cu formarea străvechiului și nobilului vostru popor. Cum să nu revăd cu recunoștință că Evanghelia a pătruns profund, încă de la început, în viața și obiceiurile sale, devenind izvor de civilizație și principiu de sinteză între diversele suflete ale culturii sale. Și românii, în condițiile istorice tragice trecute sau mai recente, au păzit cu curaj darul credinței creștine, rezistând unor violente persecuții și insidioase propuneri de a-și trăi viața fără Dumnezeu. Mulțumind Domnului pentru multele mărturii luminoase izvorâte pe pământ românesc, formulez urări ca credința în Cristos să se înrădăcineze mereu mai mult în inimile voastre și să strălucească în viața voastră pentru a fi transmisă întreagă generațiilor viitoare.

Dragi români,

Domnul să însoțească drumul poporului vostru spre al treilea mileniu creștin, să trezească în inimile voastre planuri și speranțe de bine și să vă dăruiască forță pentru a construi civilizația iubirii, bazată pe justiție, pe solidaritate, pe angajare pentru binele comun și pentru o convietuire cu adevărat fraternă. În special, urez ca o crescândă înțelegere între toți cei ce se onorează cu numele de creștini, ortodocși, catolici de diverse rituri și protestanți de diferite denumiri, să fie ferment de unitate și de concordie în interiorul patriei voastre și în însuși continentul european. Pacea lui Cristos să fie pururea cu voi! Amin!

Cristos a înviat!

IOANNES PAULUS II

* Cuvântare la Catedrala patriarhală.

O declarație a Suveranului Pontif după reîntoarcerea la Vatican

La audiența generală din 12 mai 1999, Sanctitatea Sa Ioan Paul al II-lea a dat expresie, încă o dată, înaltelor simțăminte pe care le-a trăit în timpul vizitei ecumenice în România. „Dau laudă Domnului — a afirmat S. Sa, pentru prima mea călătorie într-o țară unde creștinii sunt în majoritate ortodocși, care mi-a dat oportunitatea de a împlini cu frații noștri ortodocși din România, un gest de cea mai mare unitate. Aducând un omagiu poporului român, care numără o succesiune neîntreruptă de martiri și mărturisitori ai credinței, am făcut experiența bogăției celor doi plămâni ai tradițiilor orientală și occidentală...

Întâlnirea mea cu Patriarhul Teoctist a fost foarte semnificativă; l-am asigurat de afecțiunea și voința Bisericii catolice de a colabora cu Biserica ortodoxă. Este important de a continua acest drum al reconcilierii și dialogului ecumenic în încredere reciprocă, pentru a da Europei o mărturie de fraternitate între creștini.

În această lună mai, eu cer Fecioarei Maria de a pune în inima creștinilor această dorință a unității, pentru ca ei să fie fermenți ai Evangheliei. Ei îi încredințez viitorul poporului român" — („L'Osservatore Romano" nr. 20 — 18 mai 1999, p. 12).

Declarația comună a celor doi întâistătători de Biserici privind încetarea războiului din Iugoslavia

„Reuniți în fraternitate și caritate, care-și trag seva din învierea lui Iisus Hristos, „Cale, Adevăr și Viață" (Ioan, 14, 6) pentru întreaga umanitate, gândurilor noastre afectuoase se alătură fraților și surorilor noastre din Republica Federală Iugoslavia, copleșiți de prea multe încercări și suferințe.

Părinți și slujitori ai comunităților noastre, uniți cu toți cei care au ca misiune să-l vestească lumii de astăzi pe Cel care ne-a chemat „să trăim în pace" (1 Corinteni, 7, 15), uniți în mod special cu Păstorii Bisericilor noastre din Balcani, dorim:

— să ne exprimăm solidaritatea umană și spirituală față de toți cei care, goniți din casele lor, de pe pământurile lor, și separați de cei dragi, cunosc trista realitate a exodului, precum și față de victimele bombardamentelor ucigașe și față de populația împiedicată să trăiască în liniște și pace;

— facem apel, în numele Domnului, către toți cei care, într-un fel sau altul, sunt responsabili de tragedia actuală, să aibă curajul să reia dialogul să găsească condițiile apte să instaureze o pace dreaptă și durabilă, care să permită revenirea la căminele lor a persoanelor refugiate, să curme suferința tuturor celor care trăiesc în Republica Federală Iugoslavia, sârbi, albanezi și persoane de altă naționalitate și să aplicare toate resursele dreptului pentru a ajuta părțile în conflict să-și rezolve diferendele conform convențiilor în vigoare, în special cele care se referă la respectarea drepturilor persoanei și la colaborarea între statele suverane;

— susținem toate organizațiile umanitare, în special cele creștine, care se dedică în acest moment ușurării suferințelor populației, cerând insistent ca nici o piedică să nu fie pusă acțiunii lor, prin care, nefăcând nici o distincție din punctul de vedere al naționalității, limbii sau religiei, încearcă să-i ajute pe cei aflați în nevoie;

— apelăm, în încheiere, la creștinii de toate confesiunile să se angajeze concret și să se unească într-o rugăciune unanimă și neîncetată pentru pace și înțelegere între popoare, încredințând aceste intenții Fecioarei Prea Sfinte, pentru ca ea să intervină pe lângă Fiul ei, „El, care este pacea noastră" (Ep. 2, 14).

În numele lui Dumnezeu, Tatăl tuturor oamenilor, cerem insistent părților angajate în conflict să depună armele definitiv și îndemnăm insistent părțile prezente să facă gesturi profetice, pentru ca o nouă artă de a trăi în Balcani, marcată de respectul tuturor pentru fraternitate și conviețuire, să fie posibilă pe acest pământ mult iubit. Acesta va fi în ochii lumii un semn puternic, care va arăta că, împreună cu întreaga Europă, teritoriul Republicii Federale Iugoslavia poate deveni un loc al păcii, al libertății și al concordiei pentru toți locuitorii săi".

Credinţa dată sfinţilor o dată pentru totdeauna*

Sanctitatea Voastră,

(...) Ierarhii şi clericii Bisericii Ortodoxe Române veghează şi lucrează pentru a rămâne în slujba credincioşilor acesteia, bărbaţi şi femei, tineri sau vârstnici, sprijinindu-şi activitatea lor de zi cu zi pe Evanghelia iubirii lui Hristos. Astfel, rămânem credincioşi principiului sobornicesc, conform căruia: „apărătorul credinţei este însuşi Trupul Bisericii, adică poporul însuşi, care vrea ca mărturisirea credinţei lui să rămână veşnic neschimbată şi identică cu cea a părinţilor săi", cum afirmă Enciclica Patriarhilor ortodocşi din 1848.

În ceea ce priveşte ecumenismul, noi vrem să aducem în sânul mişcării ecumenice experienţa misiunii noastre specifice. După rânduiala lui Dumnezeu şi lucrarea Duhului Sfânt, fiecare Biserică locală se bucură de harisme specifice, determinante pentru contribuţia sa la străduinţele creştinilor pentru refacerea unităţii vizibile a Bisericii. Astfel, simbioza dintre limba noastră de origine latină şi credinţa ortodoxă, care ţine de identitatea Bisericii noastre, a constituit şi constituie un inel foarte preţios de legătură între Apus şi Răsărit. Chemarea, harisma şi răspunderea Bisericii Ortodoxe din România, împreună cu cea a Bisericii Ortodoxe Universale au fost de a păstra şi mărturisi de-a lungul istoriei „credinţa dată sfinţilor o dată pentru totdeauna" (Iuda 1, 3), aşa cum această credinţă a fost cristalizată în tradiţia patristică şi mărturisirea dogmatică a Sinoadelor Ecumenice, recunoscute prin consensul Bisericii universale.

Sanctitatea Voastră,

În întâmpinarea anului jubiliar 2000, la cumpăna dintre milenii creştine, Biserica noastră, împreună cu toate Bisericile Ortodoxe surori, este conştientă de importanţa mărturiei şi acţiunii tuturor creştinilor pentru viitorul creştinismului şi al lumii, în condiţii complexe, fără precedent.

De aceea, socotim că Biserica trebuie să-şi manifeste vocaţia sa profetică printr-o cercetare riguroasă, după pilda Părinţilor Bisericii şi, în special a Părinţilor Capadocieni, a spiritului culturii şi civilizaţiei actuale, asimilând ceea ce este ziditor pentru om şi lume şi înlăturând acele aspecte care îndepărtează pe om de Dumnezeul Cel adevărat şi de calea împlinirii sale plenare. Îngrijorată de agravarea pericolelor care ameninţă umanitatea întreagă — imoralitatea, dezechilibrele economice, conflictele armate, problema ecologică etc. — Biserica atrage luarea aminte că rădăcina tuturor relelor se află în îndepărtarea omului de Dumnezeu, exacerbarea egocentrismului, pe fondul unei societăţi umane tot mai secularizate.

De aceea, suntem conştienţi că energiile Bisericii, eliberate în ultimii ani, trebuie îndreptate spre lucrarea misionară şi ecumenică comună. Ortodoxia noastră românească, ca de altfel şi întreaga zestre spirituală a României, poate constitui o putere inspiratoare pentru menţinerea şi îmbogăţirea sufletului creştin al Europei.

Împărtăşim convingerea că pentru a fi o unitate adevărată şi durabilă, unitatea Europei trebuie să fie mai întâi de toate o unitate spirituală, pe care doar Evanghelia Mântuitorului Hristos o poate oferi. Noi dorim să prezentăm Europei tezaurele noastre spirituale specifice ca temei al unităţii spre care tind popoarele europene, pentru propriul lor bine şi spre binele comun al întregii umanităţi.

Fiţi binevenit în mijlocul nostru, al ierarhilor, preoţilor şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe din România şi al altor Biserici şi comunităţi religioase din această ţară. Poporul aici de faţă, personalităţi ale vieţii publice româneşti prezente în această sală, precum şi membrii Corpului diplomatic Vă salută şi Vă asigură de preţuirea lor.

În numele tuturor, Vă îmbrăţişez cu iubire şi rugăm pe Dumnezeu să binecuvânteze întâlnirea noastră.

* Omilia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, rostită sâmbătă seara la Palatul Patriarhal.

Amândoi, în istoria personală, am văzut lanţurile şi am cunoscut oprimarea*

Beatitudine, Înalt Prea Sfinţiile Voastre Mitropoliţi, Veneraţi Episcopi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din România.

În timp ce mă pregăteam pentru această întâlnire atât de dorită, îmi venea des în minte o scenă evanghelică: cea a lui Andrei, primul vostru evanghelizator, care, plin de înflăcărare, se duce la fratele său Petru să-i dea uimitoarea ştire: „L-am găsit pe Mesia (care înseamnă Cristos)!" (In 1, 41). Acea descoperire a schimbat viaţa celor doi fraţi: lăsând mrejele, au devenit „pescari de oameni" (Mt 4, 19). După ce au fost transformaţi lăuntric de Duhul Rusaliilor, au pornit la drum pe căile lumii pentru a duce tuturor vestea mântuirii. Cu ei, alţi discipoli au continuat lucrarea evanghelică începută de ei, chemând neamurile la mântuire şi „botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh" (Mt 28, 19).

Beatitudine, veneraţi Fraţi întru episcopat: noi suntem fiii acelei evanghelizări. Şi noi am primit acea veste, şi noi am fost răscumpăraţi în Cristos. Dacă astăzi ne întâlnim, aceasta se datoreşte unui plan de iubire al Prea Sfintei Treimi, care, în ajunul Marelui Jubileu, a voit ca noi, succesori ai acelor apostoli, să putem rechema în memorie acea întâlnire. Biserica a crescut şi s-a răspândit în lume. Evanghelia a fecundat culturile. Şi în acest pământ comori de sfinţenie, de fidelitate creştină, plătită uneori cu preţul vieţii, au împodobit acel templu spiritual care este biserica. Astăzi noi împreună îi aducem mulţumire lui Dumnezeu.

Păstrez mereu vie în suflet emoţia suscitată de vizita Dumneavoastră, Beatitudine, în cetatea Sfinţilor Petru şi Pavel, Corifeii Apostolilor. Păstrez o amintire mişcătoare despre acea întâlnire, care a avut loc în vremuri dificile pentru Biserica Dumneavoastră. Acum sunt eu, pelerin de caritate, care aduc omagiu acestui pământ udat de sângele martirilor străvechi şi moderni, care „şi-au spălat veşmintele lor şi le-au făcut albe în sângele Mielului" (Ap. 7, 14). Vin să întâlnesc un popor care a primit Evanghelia, a asimilat-o şi a apărat-o de atacuri repetate, simţind-o de-acum ca parte integrantă din patrimoniul său cultural.

Este vorba de o cultură elaborată cu răbdare, pe urmele moştenirii Romei antice, într-o tradiţie de sfinţenie care a pornit din chiliile a nenumăraţi monahi şi monahii, dorind să cânte laude lui Dumnezeu şi să ţină sus braţele în rugăciune, ca Moise, pentru ca bătălia paşnică a credinţei să fie câştigată în folosul populaţiilor acestui pământ. Mesajul evanghelic a ajuns astfel pe masa oamenilor de gândire, dintre care mulţi au contribuit cu carisma lor la promovarea asimilării lui de către noile generaţii române, orientate către edificarea viitorului lor.

Beatitudine, am venit aici ca pelerin pentru a atesta cât de aproape este în simţire întreaga Biserică Catolică de străduinţa Episcopilor, clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române, acum, când un mileniu se încheie şi un altul apare la orizont. Sunt alături şi părtaş, cu stimă şi admiraţie, la programul de reînnoire eclezial pe care Sfântul Sinod l-a întreprins în domeniile atât de esenţiale ale formării teologice şi catehetice, pentru a face să reînvie acel suflet creştin care este una cu istoria voastră. Puteţi şti, Beatitudine, că, în această lucrare binecuvântată de Dumnezeu, catolicii sunt alături de fraţii lor ortodocşi cu rugăciunea şi disponibilitatea pentru orice colaborare utilă. Unica Evanghelie aşteaptă să fie vestită în iubire şi stimă reciprocă. Câte domenii se deschid unei lucrări de angajare comună, în condiţiile respectului reciproc şi dorinţei împărtăşite spre binele acelei umanităţi, pentru care Fiul lui Dumnezeu şi-a dat viaţa! Mărturia dată în comun este un mijloc puternic de evanghelizare. Divizarea, în schimb, înseamnă victoria întunericului asupra luminii.

Beatitudine, amândoi în istoria personală am văzut lanţurile şi am cunoscut oprimarea din partea unei ideologii care voia să extirpe din sufletul popoarelor noastre credinţa în Cristos Domnul. Dar porţile Iadului nu au biruit asupra Bisericii, Mireasa Mielului. El, Mielul jertfit şi glorios, este acela care ne-a susţinut în stările de nelinişte şi care acum ne permite să intonăm cântul libertăţii redobândite. El este acela pe care un teolog contemporan al vostru l-a numit „restauratorul omului", cel ce vindecă omul bolnav şi îl înalţă după ce a suportat îndelung povara grea a sclaviei. După mulţi ani de violenţă, de mortificare a libertăţii, Biserica poate turna balsamul harului pe rănile omului şi să-l vindece în numele lui Cristos, spunând ca şi Petru ologului: „Argint şi aur nu am, dar ce am, aceea îţi dau. În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te şi umblă!" (Fap. 3, 6). Biserica nu încetează să exorte bărbaţii şi femeile din vremea noastră, să se ridice în picioare, să reia drumul către Tatăl, să se lase împăcaţi cu Dumnezeu. Aceasta este prima caritate pe care omenirea o aşteaptă de la noi: vestirea Evangheliei şi renaşterea în Sfintele Taine, prelungite în slujirea fraţilor.

Beatitudine, am venit să contemplu Chipul lui Cristos sculptat în Biserica voastră; am venit să venerez acel chip suferind, chezăşie pentru voi de reînnoită speranţă. Conştientă că l-a „găsit pe Mesia", Biserica voastră se străduieşte să-l poată întâlni şi fiii săi, precum şi toţi oamenii care îl caută pe Dumnezeu cu inima sinceră. Iar aceasta, prin celebrarea solemnă a Divinei Liturghii şi prin activitatea pastorală zilnică. Această sarcină coincide cu tradiţia voastră atât de bogată în exemple care au ştiut să unească o viaţă profundă în Cristos cu o slujire generoasă a celor nevoiaşi, angajare pasionată în studiu cu o neobosită preocupare pastorală. Aş vrea să amintesc aici doar sfântul monah şi episcop Calinic de la Cernica, atât de aproape de inima credincioşilor din Bucureşti.

Beatitudine, iubiţi fraţi Episcopi, întâlnirea de azi are loc în ziua în care liturghia bizantină celebrează sărbătoarea Sfântului Apostol şi Evanghelist Ioan Teologul. Cine mai mult decât el, cel iubit intens de Învăţătorul, ne poate împărtăşi această vie experienţă de iubire? În scrisorile sale, aceasta pare să fie sinteza vieţii sale, cuvântul care, la bătrâneţe, când ceea ce-i de prisos cade, a rămas să semnifice trăirea sa personală: „Dumnezeu e iubire". Este ceea ce el contemplase plecându-şi capul la pieptul lui Iisus şi ridicându-şi privirea spre coasta străpunsă, din care ieşeau apa Botezului şi Sângele Euharistiei. Această experienţă a iubirii de Dumnezeu nu numai ne invită, dar aproape că ne constrânge la iubire, ca unică şi adevărată sinteză a credinţei creştine.

„Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" (1 Cor 13, 4—7). Sunt cuvintele scrise de apostolul Pavel unei comunităţi frământate de conflicte şi tensiuni: sunt cuvinte valabile pentru toate vremurile. Noi ştim bine că aceste cuvinte ne sunt adresate azi, înainte de toate, nouă. Nu servesc pentru a-i arunca în faţă celuilalt eroarea, ci pentru a o demasca pe a noastră, pe cea a fiecăruia dintre noi. Am cunoscut

(Continuare în pag. a 6-a)

* Omilia Papei Ioan Paul al II-lea, rostită sâmbătă seara la Palatul Patriarhal.

România — punte între Orient şi Occident*

„În momentul părăsirii acestui pământ iubit al României adresez înainte de toate, Dumneavoastră, Domnule Preşedinte, salutul şi mulţumirea mea pentru primirea ce mi-aţi rezervat-o.

Extind aceste sentimente, prin Dumneavoastră, la întregul şi iubitul Popor român pe care, în aceste zile, l-am simţit strângându-se în jurul meu cu căldură şi entuziasm.

Aduc un salut deosebit Beatitudinii Sale, Patriarhul Teoctist, Mitropoliţilor, Episcopilor şi întregului popor al venerabilei Biserici Ortodoxe din România. Îmbrăţişez fratern Episcopii şi Comunităţile catolice, atât de rit bizantin, cât şi latin, toate prezente în inima mea. Aduc totodată un salut celorlalte Confesiuni creştine şi membrilor altor religii prezente în Ţară.

Au fost zile de profunde emoţii, pe care le-am trăit cu intensitate şi care vor rămâne întipărite pentru totdeauna în inima mea. Primim ca un dar din mâna lui Dumnezeu evenimentele la care am participat împreună, având încredere că ele vor aduce roade de har atât pentru creştini, cât şi pentru întregul popor al României. Ţara voastră are ca şi înscrisă în rădăcinile ei o singulară vocaţie ecumenică. Prin poziţia geografică şi prin lunga ei istorie, prin cultură şi tradiţie, România este o casă unde Orient şi Occident se regăsesc în dialog natural.

Aici şi Biserica respiră deosebit de evident prin cei doi plămâni ai săi. Şi în aceste zile am putut trăi această experienţă. Alături unii de alţii, cum erau Petru, Andrei şi ceilalţi apostoli adunaţi în rugăciune cu Maica Domnului în primul cenacol, am trăit noi Rusalii spirituale. Vântul Duhului Sfânt a suflat cu putere peste acest pământ şi ne-a făcut să fim tari în comuniune şi mai cutezători în vestirea Evangheliei. Noua limbă care ne-a fost dăruită, limba comuniunii frăterne, am folosit-o şi i-am simţit dulceaţa şi frumuseţea, forţa şi eficienţa.

În timp ce aproape se deschide poarta celui de-al treilea mileniu, ni se cere să ieşim din limitele noastre obişnuite pentru a face să se simtă cu mai multă vigoare vântul Rusaliilor în Ţările bătrânului continent şi până la marginile pământului. Din nefericire, vuietul ameninţător al armelor pare să prevaleze asupra glasului convingător al iubirii, iar dezlănţuirea violenţei redeschide rănile pe care cu trudă şi răbdare se încerca a le vindeca.

Reînnoiesc urarea să se ajungă în sfârşit la depunerea armelor pentru a se întâlni din nou şi a întreprinde noi şi mai eficiente dialoguri de comuniune şi pace! Un rol important, în această privinţă, revine creştinilor, indiferent de confesiunea de care aparţin. Ei sunt chemaţi azi să trăiască şi să demonstreze cu mai mare îndrăzneală fraternitatea lor, pentru ca popoarele să fie încurajate, mai mult, determinate să regăsească şi să consolideze ceea ce au în comun. Evenimentul spiritual pe care l-am trăit, binecuvântat de Sfântul Dimitrie şi de sfinţii martiri ai ultimelor decenii, este o experienţă de păstrat şi de transmis în speranţa că noul mileniu ce se deschide în faţa noastră să fie un timp de mai mare comuniune între Bisericile

(Continuare în pag. a 5-a)

IOANNES PAULUS II

* Cuvântare rostită pe Aeroportul Băneasa înaintea plecării.

Lucrarea Bisericii — o lucrare de sfinţire a omului şi a lumii*

Sanctitatea Voastră,
Iubiţi Fraţi,
Dreptmăritor popor al lui Dumnezeu,
Hristos a Înviat!

Cu darul lui Dumnezeu Cel închinat în Treime, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, trăim astăzi o negrăită bucurie. Bisericile noastre prezente aici oferă celor de faţă pregustarea imaginii Bisericii nedespărţite. Ce dar dumnezeiesc şi ce binecuvântare, ca, la sfârşitul mileniului despărţirii Bisericilor, să trăim bucuria acestor clipe.

Este un moment sfânt, Sanctitatea Voastră, în care ne aflăm împreună, în faţa lui Dumnezeu şi în faţa lumii, în faţa istoriei, trecute şi viitoare, în faţa iubirii lui Dumnezeu şi a oamenilor.

De aceea, potrivit este să aducem împreună celor ce sunt acum cu ochii aţintiţi asupra noastră mărturia fundamentală a Bisericii în faţa lumii, şi anume că Hristos este „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6), şi că prin Jertfa şi Învierea Sa ni se deschide perspectiva unei existenţe pământene autentice şi a veşniciei întru Împărăţia lui Dumnezeu. Acesta este mesajul pe care îl vestim, „cu o gură şi cu o inimă", aşa cum l-au mărturisit Apostolii Mântuitorului, marii Părinţi şi Învăţători ai Bisericii celei una a Răsăritului şi a Apusului, martirii, sfinţii şi cuvioşii creştinătăţii dintotdeauna şi de pretutindeni.

Prea iubiţi Fraţi şi Surori,

Adevărul care stă la temelia Bisericii şi a propovăduirii ei este acela că Hristos a biruit moartea, că Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcând şi nouă ne-a dăruit, prin moartea Lui, viaţa veşnică.

Aceasta este mărturia pe care Biserica creştină o aduce lumii de două mii de ani. Pe credinţa în înviere, propovăduită de Apostolii martori ai Celui înviat, s-a edificat Biserica lui Hristos. „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră" (I Cor. 15, 14) mărturisim şi noi împreună cu Sfântul Apostol Pavel.

„Hristos a înviat!", vesteşte Biserica. „Adevărat a înviat!", răspundem noi cei ce prin pocăinţă şi iubire murim păcatului şi înviem în Hristos, ca făpturi noi, hărăzite vieţii depline aici şi în Cer.

Sanctitatea Voastră,
Iubiţi Fraţi în Hristos Domnul,

(...) Mulţi dintre semenii noştri doresc ca Biserica să fie mai prezentă în viaţa publică. Se uită însă uneori faptul că Biserica a fost şi este concentrată, înainte de toate, asupra lucrării ei de sfinţire a omului şi a lumii. Din această lucrare specifică izvorăşte apoi şi o prezenţă a sa mai evidentă în plan exterior, social. Avem convingerea că readucându-l mai întâi pe om la Dumnezeu, acesta va dobândi pacea interioară de unde va izvorî grija de semeni, preocuparea pentru viaţa zilnică a cetăţii şi a locuitorilor ei.

Vocaţia sacramentală, dorul după Dumnezeu, simţul adevăratei ierarhii a valorilor şi a vieţii celei adevărate ni le-au arătat cu prisosinţă credincioşii noştri care într-o perioadă de cruntă sărăcie şi-au folosit darul cel mare al libertăţii — cu puţine şi regretabile excepţii — nu pentru a-şi zidi loruşi case pământene, ci pentru a zidi mai întâi locaşuri lui Dumnezeu. În ultimii zece ani, Sanctitatea Voastră, acest popor a construit sute de biserici.

În timp ce ni se spune adesea că suntem prea săraci pentru a zidi biserici, poporul ne învaţă, o dată în plus, că bisericile nu se zidesc numai cu bani, ci mai ales cu dragoste pentru Dumnezeu şi jertfelnicie. Este o lecţie pentru noi toţi, că trebuie să începem orice lucrare cu Dumnezeu, deoarece Dumnezeu este izvorul binelui şi al desăvârşirii.

Acest elan sacru al românilor spre a zidi des altare de închinare este un imbold nepreţuit şi pentru noi de a reactualiza proiectul zidirii unei Catedrale, simbol al neamului. Şi iată, astăzi este celebrată prima dumnezeiască Liturghie pe locul unde se va zidi o Catedrală, casă a lui Dumnezeu spre proslăvirea Sa şi spre binele acestei naţiuni.

În pragul celui de al treilea mileniu, mesajul Bisericii adresat lumii nu poate fi altul decât acesta: Hristos Cel Înviat împărtăşeşte lumii prin Biserică dobândirea vieţii celei adevărate.

Credeam că Bisericile creştine trebuie să-şi adune energiile risipite şi să le concentreze în lucrarea de sfinţire a omului şi a lumii. Să-L redea lumii pe Hristos. Ce putem noi oferi lumii altceva mai de preţ, decât pe Dumnezeu Însuşi?

Lumea de astăzi are nevoie mai mult ca oricând de Dumnezeu şi de harul Său sfinţitor, căci constatăm cu durere că mulţi dintre semenii noştri au pierdut conştiinţa sensului vieţii lor. Ei par a rămâne captivi pământului şi neputincioşi în a-şi ridica privirea spre cer, pentru a-şi descoperi adevăratul lor statut, cel de fiinţă creată după chipul lui Dumnezeu pentru a ajunge la asemănare cu El.

Privind în urmă, în istorie, precum şi la starea lumii de astăzi, creştinii trebuie să recunoască, în spiritul pocăinţei evanghelice, răspunderea lor pentru starea de rătăcire a multora, pentru neîmplinirile, suferinţele, smintelile sau rătăcirile pe care le-au provocat lumii de-a lungul veacurilor.

Sanctitatea Voastră,

Vă mulţumim frăţeşte, în numele Bisericii Ortodoxe Române, pentru prezenţa Sanctităţii Voastre la Dumnezeiasca Liturghie Ortodoxă, pe care o apreciaţi atât de mult în scrisoarea pastorală *Orientale Lumen* şi Bunul Dumnezeu să vă dăruiască sănătate. Vă rugăm să înălţaţi împreună cu noi rugăciuni Atotputernicului Dumnezeu pentru pacea întregii lumi, pentru încetarea războiului din Iugoslavia, pentru alinarea suferinţelor şi pentru întoarcerea lumii la Dumnezeu, căruia se cuvine slava, cinstea şi închinăciunea în veci. Amin.

† TEOCTIST

* Cuvânt rostit la Sf. Liturghie, oficiată în data de 9. V. 1999, în Piaţa Unirii.

Comorile de sfinţenie care au făcut preţioasă istoria seculară a României*

Cristos a înviat!

„Fie Numele Domnului binecuvântat. De acum şi până-n veac".

Cu cuvintele imnului de încheiere al Divinei Liturghii, doresc să înalţ Domnului vii mulţumiri pentru momentul de fraternitate în bucurie şi de rugăciune intensă pe care tocmai l-am trăit.

Fie binecuvântat Numele Domnului pentru Poporul român. Încă de la începuturile evanghelizării sale, el nu a încetat niciodată să cânte mărirea Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh. Chiar şi în vremurile cele mai întunecate ale istoriei sale a continuat să aibă încredere în Dumnezeu, după cuvântul Psalmistului: „Ziua trimite Domnul îndurarea Sa şi noaptea cântarea Lui este în gura mea: rugăciunea către Dumnezeul vieţii mele" (Ps 41/42,9).

Mă gândesc la comorile de spiritualitate şi de sfinţenie care au făcut preţioasă istoria seculară a României. Pomenesc cu veneraţie mărturia dată în timpul persecuţiei de atâţia creştini, iluştri, cât şi necunoscuţi, care au rămas tari în credinţă şi au continuat să răspândească Evanghelia, uneori cu preţul propriei vieţi. Fidelitatea lor constituie pentru toţi discipolii Domnului un semn de speranţă. Într-adevăr, comuniunea dintre creştinii de diverse Confesiuni, reală chiar dacă imperfectă, se confirmă prin martiriul pentru Cristos şi se desăvârşeşte în împărtăşirea sfinţilor.

Dintre numeroşii martori ai lui Cristos, înfloriţi pe pământul României, doresc să amintesc monahul de la Rohia, Nicolae Steinhardt, o excepţională figură de credincios şi de om de cultură care a perceput în chip special bogăţia imensă a comorii comune Bisericilor creştine.

Aduc mulţumire Domnului în special pentru credinţa şi speranţa mărturisite pe pământ român de membrii Bisericii Ortodoxe şi Bisericii Catolice în decursul acestui secol dificil. Graţie lor, persecuţiile şi suferinţele au devenit ocazii preţioase de sfinţire şi de evanghelizare în această regiune.

Să izbucnească din Biserica Ortodoxă Română şi din cea Catolică o singură cântare de preamărire a Numelui Domnului! Să formeze o simfonie de glasuri exprimând frăţietatea cordială a raporturilor reciproce şi implorând comuniunea deplină a tuturor credincioşilor. Întemeiate pe succesiunea apostolică, Biserica Ortodoxă Română şi cea Catolică au acelaşi Cuvânt al Domnului, păstrat din sfintele Scripturi şi aceleaşi Taine sau Sacramente. În special, conservă aceeaşi Preoţie şi celebrează unicul Sacrificiu al lui Cristos, prin care El edifică şi face să crească Biserica Sa.

Binecuvântat fie Numele Domnului pentru tot ce se face în ascultare de porunca lui Cristos. Mă gândesc la dialogul internaţional dintre Biserica Catolică şi Biserica Ortodoxă în ansamblul ei şi la cel dintre Biserica Greco-Catolică şi Biserica Ortodoxă Română. Gândul meu se îndreaptă, deopotrivă, către colaborarea pastorală respectuoasă dintre credincioşii ortodocşi şi catolici, care se dezvoltă la diferite niveluri şi aduce roade promiţătoare şi în rândul tinerilor, precum şi la eforturile pentru realizarea unei traduceri interconfesionale a Bibliei. Fie ca relaţiile reciproce să devină din ce în ce mai libere de orice teamă şi suspiciune şi să demonstreze că scopul oricărei acţiuni pastorale este de a-l ajuta pe fiecare să crească în fidelitatea faţă de unicul Domn.

Peste puţine luni vom celebra cei 2000 de ani de la naşterea lui Isus Cristos. Este vorba de un extraordinar şi important Jubileu pentru creştini şi pentru întreaga umanitate, în mijlocul căreia creştinismul a avut în aceste două milenii, atât de mare relevanţă. De aceea, pe bună dreptate, membrii Bisericii Catolice, împreună cu creştinii diverselor Confesiuni vor celebra evenimentul cu suflet plin de recunoştinţă faţă de Dumnezeu pentru darul mântuirii.

Marele Jubileu al anului 2000 solicită creştinii să privească spre viitor mai conştienţi de provocările pe care le ridică venirea noului mileniu. Printre acestea, se impune căutarea unităţii tuturor celor ce cred în Cristos. Exprim urarea ca al treilea mileniu creştin să ne găsească dacă nu total uniţi, cel puţin mai aproape de comuniunea deplină.

În fine, binecuvântat fie Numele Domnului pentru amabilitatea şi atenţia cu care m-aţi primit în aceste zile.

Doresc să manifest vie şi cordială recunoş inţă, în primul rând, Beatitudinii Sale, Patriarhul Teoctist, Sfântului Sinod, Clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe din România care mi-au deschis braţele şi inima!

Domnul să binecuvânteze această străveche şi ilustră Biserică în desfăşurarea misiunii sale pastorale; conducă toţi credincioşii să ofere lumii o nouă şi bucuroasă mărturie de comuniune deplină între ei şi de fidelitate curajoasă faţă de Evanghelie!

Adresez un salut patern şi plin de afecţiune credincioşilor Bisericii Catolice. Dumnezeu mi-a dat bucuria să văd chipurile voastre şi să mă rog cu voi. Asemenea lui Paul bătrânilor din Milet, vă spun şi eu: „Vă încredinţez lui Dumnezeu şi cuvântului harului său" (Fap. 20, 32).

Invoc ocrotirea Mariei, slăvita Maică a lui Dumnezeu, peste toţi cetăţenii iubitei Românii.

Fiii săi, în decursul istoriei, au învăţat să aibă încredere în mijlocirea ei puternică. Fie ca toţi să găsească mereu în Ea călăuza sigură pentru un viitor de prosperitate şi pace şi pentru edificarea unei patrii din ce în ce mai juste şi mai fraterne.

Amin.

Cristos a înviat!

IOANNES PAULUS II

* Cuvânt rostit la Sf. Liturghie din data de 9.V. '99, în Piaţa Unirii din Bucureşti.

Misterul Bisericii una, Sfântă, sobornicească şi apostolească*

„Cristos a înviat!

Mari sunt lucrările Domnului!

Psalmul responsorial din Liturghia zilei este un cânt de slavă înălţat Domnului pentru lucrările pe care le-a înfăptuit. Este un cânt de laudă şi de mulţumire, înainte de toate, pentru cele create, capodoperă a bunătăţii divine, şi pentru minunile pe care Domnul le-a realizat în favoarea poporului său eliberându-l din sclavia Egiptului şi făcându-l să treacă prin Marea Roşie.

Dar ce să mai spunem despre lucrarea şi mai extraordinară a întrupării Cuvântului, care a condus la îndeplinirea planului original al mântuirii umane? Planul Tatălui ceresc se împlineşte într-adevăr prin moartea şi învierea lui Isus şi se adresează oamenilor de toate rasele şi dintotdeauna. Cristos — ne aminteşte Sfântul Petru în cea de-a doua Lectură a zilei — „a murit... pentru păcatele noastre, El cel drept pentru cei nedrepţi,... omorând fiind cu trupul, dar viu fiind cu duhul". Cristos cel răstignit a înviat: iată marea veste pascală pe care fiecare credincios este chemat să o proclame şi să o mărturisească cu curaj.

Înainte de a părăsi acest pământ, Mântuitorul le vesteşte discipolilor venirea Mângâietorului: „Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac, Duhul adevărului, pe care lumea nu poate să-l primească, pentru că nu-l vede, nici nu-l cunoaşte. Voi îl cunoaşteţi, că rămâne la voi şi în voi va fi!" Începând de atunci, Duhul Sfânt însufleţeşte Biserica şi o face să devină semn şi instrument al mântuirii pentru întreaga umanitate. El lucrează în inima creştinilor şi îi face conştienţi de darul şi de misiunea pe care au primit-o de la Domnul cel înviat. Duhul i-a îndemnat pe apostoli să străbată toate drumurile lumii cunoscute pe atunci pentru a vesti Evanghelia. În felul acesta, mesajul evanghelic a ajuns şi s-a răspândit şi aici, în România, datorită jertfei eroice adusă de mărturisitori ai credinţei şi de martiri, de ieri şi din secolul nostru.

Într-adevăr, privind istoria Bisericii pe pământ românesc, putem repeta cu inima plină de recunoştinţă: „Mari sunt lucrările Domnului!"

„Mari sunt lucrările Domnului!" Exclamaţia Psalmistului mi se naşte spontan în inimă în această vizită a mea, care-mi oferă posibilitatea să văd cu propriii ochi minunile pe care le-a făcut Dumnezeu de-a lungul secolelor şi mai ales în ultimii ani.

Până nu de mult, era de neimaginat că Episcopul Romei ar fi putut veni în vizită la fraţii şi surorile în credinţă care trăiesc în România. Astăzi, după o lungă iarnă de suferinţă şi de prigoană, putem în sfârşit să ne dăruim unii altora îmbrăţişarea păcii şi să-l lăudăm împreună pe Domnul. Vă salut pe toţi cu multă afecţiune, mult iubiţi Fraţi şi Surori. Salut cu deferenţă şi cordialitate pe Beatitudinea Sa Patriarhul Teoctist, care printr-un nepreţuit gest fratern a voit să asiste la această concelebrare euharistică. Prezenţa sa, cordialitatea sa, spiritul său ecumenic mă impresionează profund. Îi exprim recunoştinţa mea şi pentru toate acestea îi aduc mulţumire Domnului nostru Isus Cristos.

Vă salut încă o dată cu bucurie pe voi, mult iubiţi şi veneraţi Fraţi întru Episcopat, adresând un gând particular arhiepiscopului de Bucureşti, Monsenior Ioan Robu, şi Mitropolitului de Făgăraş şi Alba Iulia, Monsenior Lucian Mureşan. Le mulţumesc din inimă pentru cuvintele pe care mi le-au adresat la începutul Liturghiei, făcându-se interpreţii simţămintelor comune. Îmbrăţişez spiritual pe toţi şi pe fiecare, catolici de rit latin şi catolici de rit bizantin-român, deopotrivă dragi inimii mele. Salut preoţii, călugării, călugăriţele şi laicii care se dedică apostolatului. Salut tinerii şi familiile, bolnavii şi cei încercaţi de suferinţă fizică şi spirituală.

Din această capitală doresc să îmbrăţişez întreaga Românie, în toată alcătuirea ei: pe toţi, din apropiere şi de departe, îi asigur de afecţiunea şi rugăciunea mea. E o mare bucurie spirituală pentru mine faptul că mă aflu pe pământ românesc şi să-i mulţumesc lui Dumnezeu împreună cu voi pentru lucrările minunate pe care le-a înfăptuit şi pe care Liturghia timpului pascal ne invită să le amintim cu bucurie şi gratitudine faţă de Domnul.

Acum, când se încheie acest secol şi se întrezăresc deja zorii celui de-al treilea mileniu, privirea se îndreaptă către anii care s-au scurs, căutând în ei semnele milostivirii divine, care însoţesc mereu paşii celor care se încred în Dumnezeu.

Cum să nu menţionăm Conciliul Vatican II, care a deschis o nouă eră în istoria Bisericii, imprimându-i un nou avânt? Datorită Constituţiei Lumen Gentium, Biserica a dobândit o conştiinţă mai profundă de a fi popor al lui Dumnezeu în drum spre împlinirea Împărăţiei. Percepem misterul Bisericii una, sfântă, catolică şi apostolică, şi descoperim valoarea misiunii sale în mod deosebit aici, pe pământ românesc, unde trăiesc alături, unii de alţii, creştini care aparţin tradiţiei orientale şi celei occidentale. Trăiesc orientaţi spre unitate, preocupaţi să răspundă poruncii lui Cristos şi, prin aceasta, dornici să dialogheze, să se înţeleagă şi să se ajute între ei. Această năzuinţă de cooperare fraternă, susţinută de rugăciune şi însufleţită de stimă şi respect reciproc, trebuie sprijinită şi promovată, căci numai pacea edifică, pe când discordia distruge.

În numele acestei mari inspiraţii ecumenice, mă adresez tuturor celor ce cred în Cristos, care trăiesc în România. Mă aflu aici printre voi însufleţit numai de dorinţa adevăratei unităţi şi de voinţa de a îndeplini ministeriul petrin pe care Domnul mi le-a încredinţat

(Continuare în pag. a 7-a)

IOANNES PAULUS II

* Cuvântare rostită în cadrul Missei catolice din Parcul Izvor.

Vizita ecumenică a Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea în România

(Urmare din pag. 1)

țară, personalități ale vieții politice și culturale din România, membrii Conferinței Episcopale Catolice din România, invitați etc.

De la tribuna oficială, Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a adresat din nou S. Sale exprimându-și bucuria Bisericii noastre de a-l avea ca oaspete și a schițat pe scurt principalele etape istorice ale vieții bisericești de la noi.

S.Sa a răspuns, în limba franceză, mulțumind pentru invitația făcută ca și pentru primirea deosebită. Ambii ierarhi au scos în evidență rolul Bisericii în societatea de azi, și au făcut un apel stăruitor la încetarea războiului din Iugoslavia. La sfârșit, în sala „Nicolae Iorga" din Palatul Patriarhiei a fost semnată Declarația Comună privind încetarea războiului din Kosovo, după care membrii Sf. Sinod s-au întreținut cu S.Sa și cu membrii suitei papale. Din partea Sf. Sinod au rostit scurte alocuțiuni I.P.S. Mipolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și I.P.S. Nicolae al Banatului. A răspuns din partea delegației Vaticanului Cardinalul Edward Idriss Cassidy. S.Sa a dăruit fiecărui membru al Sf. Sinod o medalie jubiliară cu prilejul vizitei sale, iar domnul Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României, a înmânat S. Sale, Prea Fericitului Patriarh Teoctist și d-lui Emil Constantinescu câte o monedă din aur, omagială cu prilejul acestui eveniment, iar membrilor Sf. Sinod câte una de argint.

A urmat apoi o Recepție oficială oferită de Patriarhia Română la care au luat parte toți cei prezenți.

În ultima zi a vizitei sale în România, duminică, 9 mai, dimineața S.Sa s-a întâlnit cu domnul Radu Vasile, prim-ministru al României, participând apoi, începând cu orele 10,00, la Sf. Liturghie ortodoxă oficiată de către un sobor de ierarhi în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Sf. Liturghie a fost săvârșită pe un podium special amenajat în Piața Unirii, pe locul unde se va înălța viitoarea Catedrală a Mântuirii Neamului. Erau prezenți înalți demnitari ai țării în frunte cu domnul președinte Constantinescu, precum și numeroși invitați. Au participat aproximativ 100 000 de credincioși. Răspunsurile liturgice au fost date de către Corala Patriarhiei Române, de Corala Facultății de Teologie din București, precum și de Corul Maicilor de la Mânăstirea Pasărea. De la Patriarhie s-a pornit într-o procesiune impresionantă până în Piața Unirii din care au făcut parte călugări, călugărițe, preoți, ierarhi, teologi. Au fost purtate în procesiune moaștele Sf. Ioan Gură de Aur aflate în Paraclisul Patriarhal ca și icoana Sf. Andrei apostolul românilor.

După citirea Sf. Evangheli Î.P.S. Mitropolit al Moldovei a tâlcuit pericopa evanghelică a Duminicii a V-a după Sf. Paști (duminica Samarinencii). După otpust a luat cuvântul Prea Fericitul Patriarh Teoctist apoi S.Sa Papa Ioan Paul al II-lea.

A urmat apoi un schimb de daruri simbolice între cei doi întâistătători, după care cei doi patriarhi s-au îmbrățișat frățește în ropotele de aplauze ale credincioșilor.

În după-amiaza aceleiași zile în Parcul Izvor, a fost săvârșită o Missă (liturghie) catolică prezidată de către S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea. La ea au luat parte Prea Fericitul Patriarh Teoctist, membri ai Sf. Sinod, reprezentanți ai autorităților de Stat în frunte cu președintele României, invitați, un număr de aproape 200 000 credincioși catolici veniți din toată țara precum și de peste hotare. Au coliturghisit toți episcopii catolici români și străini precum și un număr mare de preoți de ambele rituri. Au fost rostite cuvântări de către I.P.S. Mitropolit de București Ioan Robu, de către S.Sa și de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist. După terminarea celebrării liturgice coloana oficială s-a îndreptat spre aeroportul Băneasa unde s-a desfășurat ceremonia de plecare.

La orele 21,15 cu un avion al companiei Române Tarom S.Sa a plecat spre Italia încheindu-și astfel vizita ecumenică de trei zile în România.

Cu adevărat a fost o vizită ecumenică, ea contribuind la adâncirea relațiilor frățești și ecumenice dintre cele două Biserici Surori și la impulsionarea dialogului teologic dintre ele.

La unison, toată mass-media din țară ca și de peste hotare au caracterizat această vizită ca una *„istorică"* și au subliniat rolul hotărâtor al B.O.R., în realizarea ei. Și pentru clasa politică românească vizita a avut darul de a aduce o unitate de vedere în ansamblu și de a o sensibiliza la cerințele Bisericii legate de implicarea ei activă în societatea românească.

Astfel s-a înscris în aceste zile o nouă pagină în istoria Bisericii noastre care a demonstrat, dacă mai era nevoie, încă o dată opiniei publice interne și internaționale puterea și bogăția ei spirituală, deschiderea ei spre alte confesiuni, vocația ei ecumenică, constructivă, implicarea ei pe deplin în actualitate.

Biserica României - Biserică Apostolică

(Urmare din pag. 1)

moșilor noștri, ca semn al nădejdii noastre în înviere.

Primindu-Vă cu dragoste, acum, Sanctitatea Voastră, mărturisim și noi, împreună cu Sfântul Apostol Pavel, că, așa cum au prisosit pătimirile lui Hristos pentru noi, tot așa a prisosit, prin Hristos, mângâierea asupra noastră. De aceea, dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate!

Din primele secole creștine, strămoșii noștri au fost considerați, pe bună dreptate, o punte între Răsărit și Apus. Mari părinți ai Bisericii, fii ai acestui pământ românesc, precum Dionisie Exiguul și Sfântul Ioan Cassianul — să amintim numai pe aceștia doi — au slujit Biserica Romei. Mai târziu, domnitorii țărilor românești au fost păvăză, cu prețul multor jertfe, în apărarea Europei creștine.

Așezarea noastră la răscruce, între Orient și Occident, moștenirea spirituală care este credința neschimbată a Părinților Sinoadelor Ecumenice și istoria acestui popor român constituie o zestre prețioasă, hotărâtoare pentru vocația și misiunea Bisericii și a neamului nostru, astăzi.

Sanctitatea Voastră, mileniul al doilea al istoriei creștine a început cu o dureroasă sfâșiere a unității Bisericii. El se încheie, însă, sub semnul afirmării unei dorințe sincere și a unor eforturi de unitate, oglindite în strădaniile Bisericilor creștine de pretutindeni, pentru vindecarea acelor răni din trupul Bisericii lui Hristos. Biserica Ortodoxă din România își asumă cu responsabilitate lucrarea ce-i revine în contextul eforturilor tuturor Bisericilor, de apropiere și de refacere a unității de credință a creștinilor.

Însăși vizita ecumenică a Sanctității Voastre, de acum, în Biserica noastră ortodoxă română și în celelalte Biserici surori din România, se înscrie în acest demers. Vom avea prilejul, în aceste zile, prin voia lui Dumnezeu, să avem o mângâiere împreună, prin credința noastră laolaltă, a Voastră și a noastră, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, să facem bucuria acelor mult întristați de separarea Bisericilor noastre și să aducem împreună Bunavestirea celor care își pun nădejde în lucrarea noastră.

Vă spunem, de aceea, în aceste clipe, bun venit în țara și în Biserica noastră, în mijlocul unui popor credincios, care tinde mereu spre Dumnezeu ca un pământ însetat, cu nădejdea că Duhul cel bun îi va povățui la Pământul Dreptății, cum cântă David. Vă primim cu inima deschisă și cu gând bun, în numele ierarhilor, preoților, monahilor și credincioșilor Bisericii noastre și Vă îmbrățișăm cu o îmbrățișare sfântă și frățească întru Hristos, cu speranța și rugăciunea că Dumnezeul iubirii și al păcii va fi cu noi, în aceste zile de lucrare sfântă. Bine ați venit în mijlocul nostru!" *(Mediafax)*

Pelerin al credinței și speranței

(Urmare din pag. 1)

de fraternitate și pace, începând cu populația Capitalei până la locuitorii din satele cele mai îndepărtate. Mulțumesc, apoi, în mod special, Prea Sfinției Voastre, Părinte Teoctist, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, pentru expresiile fraterne pe care ați binevoit a mi le adresa, precum și pentru amabila invitație de a face o vizită Bisericii Ortodoxe Române, biserică majoritară în țară. Este prima dată când Providența divină îmi oferă posibilitatea să dedic o călătorie apostolică unei națiuni în majoritate ortodoxă. Desigur, acest lucru nu s-ar fi putut realiza fără condescendența și disponibilitatea fraternă arătate din partea Sfântului Sinod al venerabilei Biserici Ortodoxe Române si fără consimțământul dumneavoastră, părinte Patriarh, cu care voi avea, mâine și duminică, speciale și așteptate întâlniri. Nu pot, în acest moment istoric, să nu amintesc vizita pe care dumneavoastră mi-ați făcut-o în urmă cu zece ani, la Vatican, manifestând voința fermă de a stabili în mod liber raporturile ecleziale de prietenie care păreau folositoare pentru poporul lui Dumnezeu. Am încredere că vizita mea va contribui la cicatrizarea rănilor produse în relațiile dintre bisericile noastre în timpul celor cincizeci de ani care s-au scurs și va deschide un anotimp de colaborare reciprocă plină de încredere. Vă salut din toată inima și pe dumneavoastră, Monseniore Lucian Mureșan, onorat Arhiepiscop de Făgăraș și Alba Iulia și președinte al Conferinței Episcopilor Catolici din România, și pe voi toți ceilalți frați întru episcopat de rit bizantin-român și de rit latin, cu un gând particular Arhiepiscopului de București, Monseniorul Ioan Robu. Reînnoiesc întreaga mea gratitudine pentru insistența plină de solicitudine cu care m-ați invitat să vă vizitez. Sunt cu adevărat fericit că acest vis se realizează și mulțumesc Domnului împreună cu voi.

Iată-mă, în sfârșit, între voi, pelerini de credință și de speranță, pe voi toți prea iubiți frați și surori catolici din fiecare comunitate și dioceză, preoții, călugării și laicii, vă cuprind într-o îmbrățișare plină de afecțiune și emoție, în timp ce vă salut cu cuvintele apostolului Paul: „Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul nostru, Iisus Hristos!". Vizita mea vrea să confirme legăturile dintre România și Sfântul Scaun, care a avut mare importanță pentru istoria creștinismului în regiune. Cum este cunoscut, potrivit tradiției, credința a fost purtată pe aceste ținuturi de fratele lui Petru, apostolul Andrei, care a pecetluit neobosita sa operă misionară prin martiriul său petrecut la Patras. Alți martori de seamă ai Evangheliei, precum Sava Gothul, Niceta de Remesiana, provenind din Aquilea și Laurențiu de Novae, i-au continuat lucrarea, iar în timpul persecuțiilor din primele veacuri, cete de creștini au suferit martiriul: sunt martirii daco-romani precum Zoticos, Attalos, Kamasis și Filippos, prin al căror sacrificiu s-a înrădăcinat profund credința creștină în Pământul vostru. Sămânța Evangheliei, căzută în teren fertil, a produs, în perioada acestor două milenii, roade abundente de sfințenie și de martiriu. Mă gândesc la Sfântul Ioan Cassian și la Dionisie Exiguul, care au contribuit la transmiterea comorilor spirituale, teologice și canonice ale Orientului grec Occidentului latin; apoi, mă gândesc la voievodul Ștefan cel Mare și Sfânt, „un adevărat atlet al credinței creștine", cum l-a numit Papa Sixt al IV-lea, și la numeroși alți slujitori ai Evangheliei, între care domnitorul și martirul Constantin Brâncoveanu, iar mai recent, numeroșii martiri și mărturisitori ai credinței din secolul XX.

Prea iubiți Frați și Surori din România! Patria voastră a cunoscut în acest secol, care se apropie de sfârșit, ororile unor dure sisteme totalitare, împărtășind prin suferință soarta a numeroase altor țări din Europa. Regimul comunist a suprimat Biserica de rit bizantin-român unită cu Roma și a persecutat episcopi și preoți, călugări, călugărițe și laici, dintre care nu puțini au plătit cu sângele fidelitatea lor față de Cristos. Unii au supraviețuit torturilor și sunt încă printre noi. Gândul meu pătruns de emoție se îndreaptă acum spre merituosul și prea scumpul cardinal Alexandru Todea, Arhiepiscop emerit de Făgăraș și Alba Iulia, care a petrecut 16 ani în închisoare și alți 27 de domiciliu obligatoriu. Aducându-i omagiu lui, care în suferința acceptată cu creștinească răbdare din mâinile lui Dumnezeu își continuă slujirea de fidelitate față de Biserică, aș dori să aduc un cuvenit tribut de recunoștință celor care, făcând parte din Biserica Ortodoxă Română și din celelalte Biserici și Comunități religioase, au îndurat persecuții similare și grave limitări. Moartea i-a unit pe acești frați ai noștri de credință în mărturia eroică a martiriului; ei ne lasă o lecție de neuitat de iubire față de Cristos și Biserica sa.

Slavă Domnului, după iarna cumplită a dominației totalitare, a început primăvara speranței. O dată cu evenimentele din 1989 și România a început un proces de restaurare a statului de drept în respectul libertăților, între care cea religioasă. Este vorba, desigur, de un proces nu lipsit de obstacole, care trebuie continuat zi de zi, salvgardând egalitatea și consolidând instituțiile democratice. Urez ca în acest efort de reînnoire socială, națiunea să nu fie lipsită de sprijinul politic și financiar al Uniunii Europene, din care România face parte prin istorie și cultură. Pentru a cicatriza rănile unui trecut crud și dureros este nevoie de răbdare și chibzuință, de spirit întreprinzător și onestitate. Această îndatorire, grea, dar înălțătoare, le revine tuturor. Este o provocare mai presus de toate pentru voi, dragi tineri, care sunteți viitorul acestui generos popor. Nu vă fie teamă să vă asumați responsabilitatea și să priviți spre viitor cu încredere. Biserica Catolică este gata să-și ofere contribuția, străduindu-se, prin orice mijloc posibil, să contribuie la formarea unor cetățeni atenți la adevăratele exigențe ale binelui comun.

România, țară-punte între Orient și Occident, punct de răscruce între Europa Occidentală și Orientală pe care tradiția o numește cu frumosul titlu de Grădina Maicii Domnului, vin la tine în numele lui Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, și a Prea Sfintei Fecioare Maria. În pragul unui nou mileniu, întemeiază-ți viitorul mai departe pe stânca tare a Evangheliei. Cu ajutorul lui Cristos, vei fi protagonista unei perioade de entuziasm și curaj. Vei fi națiune prosperă, pământ roditor de bine, popor solidar și făcător de pace.

Dumnezeu să te ocrotească și să te binecuvânteze mereu!"

România - punte între Orient și Occident

(Urmare din pag. a 3-a)

creștine și de descoperire a fraternității dintre popoare. Acesta este visul pe care-l port cu mine în timp ce las acest iubit pământ.

Aș vrea să încredințez acest vis vouă, tuturor. În special, aș vrea să-l încredințez tinerilor. Da, vouă, dragi tineri din România! Aș fi vrut să vă întâlnesc personal, din nefericire nu a fost posibil. În seara aceasta, îmi însușesc cuvintele cu care Petru, în timp ce Rusaliile erau pe sfârșite, vestea celor care îi ascultau adeverirea promisiunii lui Dumnezeu: „Voi turna din Duhul meu peste tot trupul și fiii voștri și fiicele voastre vor prooroci și cei mai tineri ai voștri vor vedea vedenii și bătrânii voștri vise vor visa". În aceste zile, Spiritul vă încredințează vouă, tinerilor, „visul" lui Dumnezeu: ca toți oamenii să facă parte din familia sa, ca toți creștinii să fie una. Intrați cu acest vis în noul mileniu!

Voi, care v-ați eliberat de coșmarul dictaturii totalitare, nu vă lăsați amăgiți de visurile înșelătoare și periculoase ale consumismului. Și acestea ucid viitorul. Iisus vă face să visați o Românie nouă, un pământ pe care Orientul și Occidentul să se poată întâlni în fraternitate.

Această Românie este încredințată mâinilor voastre. Construiți-o împreună, cu îndrăzneală. Domnul v-o încredințează. Voi încredințați-vă Lui, știind că „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc".

Domnul să binecuvânteze România, binecuvânteze Poporul său, binecuvânteze Europa".

O nouă speranţă în revigorarea dialogului

(Urmare din pag. 1)

temeiat biserica din Roma.

— *Pe parcursul desfăşurării dialogului au apărut şi momente de tensiune, când s-a înregistrat absenţa de la întrunirile Comisiei de dialog a reprezentanţilor unora dintre Bisericile ortodoxe surori. Biserica noastră a fost prezentă la toate cele şapte întruniri ale Comisiei mixte de dialog, câte au avut loc până în prezent. A existat, desigur, o motivaţie a unei astfel de decizii. Vă rugăm să Vă referiţi la aspectul acesta.*

— Într-adevăr, pe parcursul dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică au apărut şi momente de tensiune. Momente care au fost generate în special de prozelitismul uniat în Bisericile Ortodoxe ale Orientului şi care au perturbat continuarea dialogului. Aceasta înainte de 1989, anul după care au reapărut şi la noi dar şi în alte ţări ortodoxe Bisericile greco-catolice şi care au îngreunat şi ele dialogul.

Au fost cazuri grave, în special în Orient, cazuri de prozelitism deşănţat, ce au făcut ca unele Biserici Ortodoxe să se retragă din dialog sau să aibe serioase rezerve în legătură cu continuarea acestuia în duhul sincerităţii şi al respectului reciproc.

— *Dat fiind faptul că despre temele dezbătute până acum, în cadrul Comisiei mixte de dialog, s-a scris pe larg în paginile „Telegrafului Român", Vă rugăm să menţionaţi tema ce urmează a fi dezbătută la proxima întrunire.*

— Tema propusă spre a fi dezbătută la următoarea întrunire este:

„Consecinţele eclesiologice şi canonice ale structurii sacramentale a Bisericii. Sinodalitate şi autoritate în Biserică".

Această temă a fost stabilită încă din 1988, la întâlnirea de la Neovalaamo în Finlanda, la care am participat şi eu, personal.

În enciclica „Ut unum sint", emisă în 1995, Papa Ioan Paul al II-lea a lansat un apel la o analiză serioasă a semnificaţiei şi naturii primatului papal. Vă rugăm să ne spuneţi în ce măsură consideraţi că discutarea acestei probleme, în cadrul Comisiei mixte de dialog, ar putea determina o întârziere în abordarea celorlalte teme care ar urma să fie dezbătute în viitor. Cu alte cuvinte, dacă un consens asupra acestei teme va fi mai dificil de obţinut?

— Până acum, mă refer până la anul 1990, s-au făcut progrese vizibile în cadrul dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, progrese pe care cu siguranţă că istoria le va reţine ca evenimente de importanţă majoră. Au fost momente deosebite care au încununat cu rezultate meritorii studiile participanţilor la dialog. Şi nu a fost deloc uşor pentru că mereu apăreau situaţii ce păreau insurmontabile. Dar totuşi ele au fost depăşite.

E greu de spus că problema primatului papal va fi o problemă ce se va rezolva uşor sau repede. Dialogul a început cu problemele mai uşoare şi s-a mers progresiv, până la cele cu un grad mai mare de dificultate. Dificultate în abordare, dar şi în rezolvarea lor.

Eu personal cred că problema primatului papal, aşa cum este ea abordată astăzi va fi un obstacol, greu de depăşit în vederea realizării unui consens teologic. Noi, ortodocşii, nu suntem dispuşi să cedăm nimic în privinţa primatului în afară de acel „primus inter pares", care este valabil acceptat de întreaga Ortodoxie. Depinde însă de felul cum vor pune problema lui reprezentanţii Bisericii Romano-Catolice şi sperăm că, cu ajutorul lui Dumnezeu se va putea realiza şi aici un consens teologic. Timpul, cu siguranţă, că va lucra în favoarea acestuia.

Taina şi misiunea Bisericii în lume

(Urmare din pag. 1)

adică în Adevărul—Hristos (Ioan 14, 6 şi 15, 26).

Iisus descoperă de fapt că adevăratul Dumnezeu nu poate fi limitat la un loc anume sau la un popor anume. El oferă şi doreşte mântuirea tuturor oamenilor, din toate locurile.

Evanghelia din Duminica femeii samarinence ne arată că orice om este căutat de Hristos, că din orice străin Iisus poate face un teolog şi un misionar, dacă intră în dialog cu El.

Când Iisus cere femeii samarinence să-I dea apă din fântână, El o face pentru ca să-i poată vorbi de o altă apă: „apa cea vie", cerească, darul Sfântului Duh, care aduce iubirea şi viaţa veşnică.

Într-adevăr, apa din pământ potoleşte doar setea trupului, însă setea sufletului nu o poate satisface decât iubirea infinită a lui Dumnezeu, prezenţa vieţii Sale veşnice în viaţa noastră trecătoare. Apa cea vie este puterea Învierii, iubirea lui Dumnezeu mai tare decât moartea.

Când Iisus doreşte să schimbe afectivitatea tulburată şi neîmplinită a femeii samarinence, *El îndreaptă fără să rănească; El vindecă fără să umilească. El eliberează fără să piardă persoana umană. El deschide biologicul spre teologic şi ridică simţurile în planul spiritualităţii.*

El cunoaşte boala şi oferă remediul. Dintr-o existenţă înstrăinată, robită în vidul ascuns al unei pasiuni individuale, El face o viaţă deschisă tainei comuniunii în Duh şi Adevăr, comuniune cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Femeia samarineancă devine îndată misionar al lui Iisus, ea duce oamenii din cetate la Hristos şi Îl aduce pe Hristos în cetatea străină şi păgână. Acolo El stă două zile şi, prin prezenţa Sa, îi învaţă pe samarineni cele două porunci esenţiale: iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni.

Fericitul Augustin († 430), un părinte al Bisericii Apusene şi, în acelaşi timp, al Bisericii nedespărţite a tâlcuit duhovniceşte taina femeii samarinence, spunând: *Această femeie este simbolul Bisericii, care nu este încă îndreptată dar care trebuie să fie, graţie întâlnirii cu Mântuitorul (...). Această femeie, care preînchipuie Biserica, vine dintr-un popor străin, căci Biserica avea să vină din neamuri străine spre poporul evreu. Să ne recunoaştem, deci, în această femeie şi, în ea, să mulţumim lui Dumnezeu pentru noi...*[1]

Sfântul Ioan Hrisostom († 407), un părinte al Bisericii Răsăritene şi, în acelaşi timp, al Bisericii nedespărţite, a lăudat zelul apostolic sau misionar al acestei femei astfel: *Ceea ce au făcut Apostolii, această femeie a făcut-o la fel, şi chiar cu mai multă râvnă în măsura puterilor ei. Aceia, fiind chemaţi, şi-au lăsat mrejele, dar aceasta, în mod voluntar şi fără să-i poruncească nimeni şi-a lăsat găleata şi a făcut slujbă de evanghelist; bucuria ei i-a dat aripi şi ea nu aduce la Iisus Hristos o persoană sau două ca Andrei şi ca Filip, ci pune în mişcare toată cetatea şi atrage la El tot poporul.*[2]

Iubiţi credincioşi,

Femeia samarineancă prefigurează pe toţi oamenii care, în mod neaşteptat, s-au întâlnit cu Hristos, şi-au schimbat viaţa şi au devenit martorii, mărturisitorii şi misionarii Lui şi ai Bisericii.

În loc de încheiere, să ne rugăm lui Hristos — Domnul să ne dăruiască nouă şi lumii de azi „apa cea vie", care schimbă viaţa noastră personală şi a cetăţii întregi în acea libertate şi bucurie de-a ne închina lui Dumnezeu în Duh şi Adevăr şi de a vesti iubirea Lui pentru toţi oamenii.

Doamne, Tu ştii că sunt azi încă multe bariere interioare şi multă înstrăinare între oameni şi popoare; ajută-ne să facem din străini prieteni, să înlocuim violenţa prin pace şi să vindecăm dezbinarea prin comuniune!

Doamne, Tu ştii câtă lume trăieşte astăzi doar din apa pământească, iubind cu patimă lucrurile trecătoare; ajută-ne să însetăm după „apa cea vie", după iubirea Ta veşnică!

Doamne, Tu ştii cât de multă misiune are de făcut Biserica Ta în „Samaria modernă", în cetatea străină a civilizaţiei noastre moderne, care adoră „munţii" propriilor ei realizări.

Ajută-ne, Doamne, să ne înnoim gândirea şi viaţa, să devenim misionarii Tăi pentru bucuria Învierii!

---

1. Maurice Vericel, L'Evangile Commenté par les Pères, Paris, 1965, p. 88.
2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentarii la Evanghelia după Ioan*, Omilia 34, Ed. Pelerinul, Oradea, 1998, p. 161.

Amândoi, în istoria personală, am văzut lanţurile

(Urmare din pag. a 3-a)

opoziţii, recriminări, reticenţe interioare şi închistări reciproce. Cu toate acestea, şi unii şi alţii suntem martori că, în ciuda acestor divizări, în momentul marii încercări, când Bisericile noastre păreau zguduite din temelii, şi aici, pe acest pământ al României, martirii şi mărturisitorii au ştiut să slăvească numele lui Dumnezeu cu o singură inimă şi un singur suflet. Şi tocmai ţinând seama de opera minunată a Duhului, de neexplicat pentru logica omenească, slăbiciunea noastră capătă putere, iar inima îşi regăseşte curaj şi încredere în mijlocul dificultăţilor situaţiei actuale.

Sunt bucuros că, în fapt, a fost posibil să încep aici în România un dialog fratern asupra problemelor care încă ne despart. Biserica Greco-Catolică din România a suferit în deceniile trecute o represiune violentă. Drepturile ei au fost călcate în picioare şi violate. Fiii săi au suferit mult, unii până la mărturia supremă a sângelui. Sfârşitul prigoanei a restituit libertatea, dar problema structurilor bisericeşti aşteaptă încă soluţia sa definitivă. Fie ca dialogul să constituie calea pentru vindecarea rănilor încă deschise şi pentru rezolvarea dificultăţilor ce mai persistă. Victoria caritătii va fi o pildă nu numai pentru Biserici, dar şi pentru întreaga societate. Îl rog pe Dumnezeu, Părinte al milostivirii şi Domn al păcii, ca iubirea primită şi dăruită să fie semnul prin care creştinii pot fi recunoscuţi ca fideli Domnului lor.

Bisericile Ortodoxe şi Biserica Catolică au parcurs un lung drum de reconciliere: doresc să-i exprim lui Dumnezeu profunda şi emoţionanta mea gratitudine pentru cât s-a făcut şi să vă mulţumesc vouă, veneraţi Fraţi în Cristos, pentru străduinţa depusă pe această cale. Nu a sosit oare timpul de a relua cu hotărâre cercetarea teologică susţinută de rugăciunea şi de simpatia tuturor credincioşilor ortodocşi şi catolici?

Dumnezeu ştie cât de mult lumea noastră ca şi Europa, pe care o sperăm eliberată de lupte fratricide, au nevoie de o dovadă de iubire fraternă, care să învingă ura şi neînţelegerile şi să deschidă inimile spre reconciliere! Unde sunt Bisericile noastre atunci când dialogul tace şi armele vorbesc limbajul lor de moarte? Cum să educăm credincioşii noştri în spiritul fericirilor, atât de diferit de modul de a gândi al puternicilor acestei lumi?

Beatitudine, Fraţi întru Episcopat, să redăm Bisericii unitate vizibilă, pentru că altfel această lume va fi lipsită de o mărturie pe care numai urmaşii Fiului lui Dumnezeu, mort şi înviat din iubire, o pot duce până la cele din urmă consecinţe. Ce-ar putea oare determina oamenii de azi să creadă în El, dacă noi continuăm să sfâşiem cămaşa necusută a Bisericii, dacă nu reuşim să dobândim de la Dumnezeu miracolul unităţii, lucrând pentru a înlătura obstacolele din calea manifestării ei depline? Cine ne va ierta de această mărturie neadusă? Am căutat unitatea din toate puterile mele, şi voi continua să mă dedic până la sfârşit, ca ea să fie între preocupările prioritare ale Bisericilor şi a le susţine în slujirea apostolică.

Pământul vostru este presărat cu mânăstiri. De la Sfântul Nicodim din Tismana în secretul munţilor şi pădurilor, bate inima rugăciunii neîncetate, a invocării numelui sfânt al lui Iisus. Moldova, datorită lui Paisie Velicicovschi şi discipolilor săi, a devenit centrul unei reînnoiri monastice care s-a iradiat asupra ţărilor învecinate la sfârşitul secolului XVIII şi după. Viaţa monahală, ce n-a lipsit nici în vremea persecuţiei, a dat şi dă personalităţi de înaltă statură spirituală în jurul cărora a apărut în aceşti ani o înflorire promiţătoare de vocaţii.

Cenobiile, bisericile acoperite de fresce, icoanele, veşmintele liturgice, manuscrisele nu sunt doar bijuterii ale culturii voastre, dar şi impresionante mărturii de credinţă creştină, de credinţă creştină trăită. Acest patrimoniu artistic născut din rugăciunea monahilor şi monahiilor, a meşteşugarilor şi sătenilor inspiraţi de frumuseţea liturghiei bizantine constituie o contribuţie deosebit de semnificativă la dialogul dintre Orient şi Occident şi la renaşterea acelei fraternităţi pe care o aprinde în noi Duhul Sfânt în pragul noului mileniu. Pământul vostru românesc, între „latinitas" şi Bizanţ, poate deveni punct de întâlnire şi de comuniune. El este străbătut de marele Danubiu, care udă regiuni din Răsărit şi din Apus: fie ca România, ca şi acest fluviu, să poată lega raporturi de înţelegere şi de încredere între popoare însele, contribuind la afirmarea şi în lume a civilizaţiei iubirii.

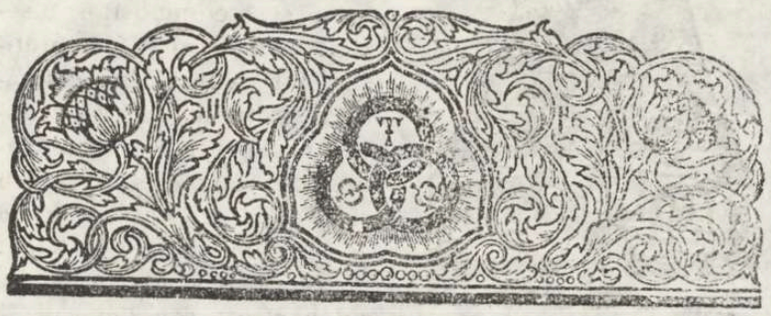

Beatitudine, Părinţi ai acestui Sfânt Sinod, se reduc zilele care ne despart de începutul mileniului trei al erei creştine. Privirea oamenilor este aţintită asupra noastră în aşteptare. Ei îşi apleacă urechea pentru a auzi de la noi, din viaţa noastră înainte chiar din cuvintele noastre, ştirea de odinioară: „L-am găsit pe Mesia". Vor să vadă dacă şi noi suntem capabili să părăsim mrejele orgoliului nostru şi ale temerilor noastre pentru „a vesti anul de har al Domnului".

Vom trece acel prag cu martirii noştri, cu toţi cei ce şi-au dat viaţa pentru credinţă: ortodocşi, catolici, anglicani, protestanţi. Dintotdeauna sângele martirilor este sământă generatoare de noi credincioşi în Cristos. Dar pentru a face acest lucru, trebuie să murim noi înşine, să îngropăm omul nostru cel vechi în apele naşterii din nou şi să înviem ca noi făpturi. Nu putem înşela chemarea lui Cristos şi aşteptările lumii, nici refuza glasurile noastre, încât cuvântul veşnic al lui Cristos să poată fi proclamat noilor generaţii.

Mulţumesc pentru că aţi vrut să fiţi prima Biserică Ortodoxă care l-a invitat în propria Ţară pe Papa de la Roma, vă mulţumesc pentru că mi-aţi oferit bucuria acestei întâlniri fraterne, vă mulţumesc pentru darul acestui pelerinaj care mi-a îngăduit să-mi întăresc credinţa alături de credinţa unor fraţi în Cristos plini de zel.

„Veniţi să umblăm împreună în lumina Domnului". Lui să-i fie slavă în vecii vecilor. Amin.

Misterul Bisericii

(Urmare din pag. a 4-a)

între fraţii şi surorile în credinţă.

Îi mulţumesc lui Dumnezeu că îmi este dat să îndeplinesc atare slujire. Doresc din inimă şi mă rog ca să se poată ajunge cât mai curând la deplina comuniune fraternă între toţi cei ce cred în Cristos, din Occident şi din Orient. Pentru această unitate, însufleţită de iubire, s-a rugat divinul Învăţător în Cenacol, în ajunul pătimirii şi morţii sale.

Această unitate a creştinilor este înainte de toate opera Duhului Sfânt, de invocat fără încetare. În ziua Rusaliilor, Apostolii, care până în acel moment erau confuzi şi fricoşi, au devenit plini de curaj şi de zel apostolic. Nu s-au temut să-l vestească pe Cristos răstignit şi înviat; nu le-a mai fost frică să-şi mărturisească, prin cuvinte şi cu viaţa, fidelitatea faţă de Evanghelie, chiar şi atunci când aceasta însemna prigoana şi uneori moartea. Mulţi, într-adevăr, au plătit cu martiriul această fidelitate. Călăuzită de Spiritul Sfânt, Biserica s-a răspândit astfel pretutindeni în lume.

Uneori s-au produs neînţelegeri şi, din păcate, rupturi dureroase în interiorul Trupului mistic al lui Cristos unic şi indivizibil, totuşi, mai puternică decât orice dezbinare, a dăinuit conştiinţa a ceea ce îi uneşte pe toţi credincioşii şi chemării comune la unitate. La sfârşitul celui de-al doilea mileniu, drumurile care se îndepărtaseră încep să se apropie şi asistăm la intensificarea mişcării ecumenice menite să atingă unitatea deplină.

„Cine mă iubeşte pe mine va fi iubit de Tatăl meu şi-l voi iubi şi eu şi mă voi arăta lui".

Aceste cuvinte ale lui Iisus, încredinţate ucenicilor în ajunul pătimirii sale, răsună astăzi pentru noi ca o presantă invitaţie de a păşi mai departe pe acest drum de fidelitate şi iubire. A-l iubi pe Cristos! Iată scopul ultim al existenţei noastre: a-l iubi în împrejurările concrete ale vieţii, încât iubirea Tatălui să se arate lumii; a-l iubi din toate puterile, pentru ca să se realizeze planul de mântuire, iar credincioşii să ajungă prin El la deplina comuniune. Niciodată să nu se stingă în inimă această arzătoare dorinţă!

Mult iubiţi catolici din România, ştiu bine cât aţi suferit în anii cumplitului regim comunist; mai ştiu şi cu cât curaj aţi perseverat în fidelitatea voastră faţă de Cristos şi Evanghelia sa. Acum, în pragul mileniului trei, nu vă fie teamă: deschideţi larg porţile inimii voastre Mântuitorului Cristos! El vă iubeşte şi vă este aproape; El vă cheamă la un reînnoit angajament de evanghelizare. Credinţa este dar al lui Dumnezeu şi patrimoniu de incomparabilă valoare, care trebuie păstrat şi răspândit. În păstrarea şi promovarea valorilor comune, fiţi mereu deschişi unei efective colaborări cu toate grupurile etnico-sociale şi religioase care alcătuiesc Ţara voastră, animaţi întotdeauna de speranţă şi de iubire.

Maria, maica Răscumpărătorului, să vă însoţească şi să vă ocrotească pentru ca să puteţi scrie noi pagini de sfinţenie şi de generoasă mărturie creştină în istoria României.

Amin! Cristos a înviat!"

Oaspeţi ai Sibiului

În perioada 2—5 aprilie a.c. s-a aflat în Sibiu părintele Johannes Toaspern, pastor al Bisericii Evanghelice din Leipzig — Germania împreună cu un grup de tineri studenţi teologi. Dânsul face parte din comisia de dialog ecumenic a Bisericii Evanghelice din Germania, dialog ce se desfăşoară între această Biserică şi Biserica Ortodoxă Română. Ultimul dialog de acest fel a avut loc în perioada 3—8 octombrie 1998 la Palatul Patriarhal din Bucureşti. Această întâlnire a fost condusă din partea Bisericii Evanghelice de către episcopul Rudolf Koppe, iar delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă de către Mitropolitul Serafim Joantă.

În programul de dialog dintre aceste două Biserici intră şi schimbul cultural —teologic între grupuri de studenţi teologi aparţinători acestor Biserici.

Ultima întâlnire de acest fel a avut loc în perioada 21—27 septembrie 1998 la Leipzig, întâlnire la care au participat şi studenţi ai Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Părintele Johannes Toaspern, aflat la Facultatea noastră, a avut amabilitatea de-a ne răspunde la câteva întrebări.

— *Ce părere aveţi despre Biserica Ortodoxă Română?*

— După părerea mea, Biserica Ortodoxă Română este o Biserică foarte puternic înrădăcinată în popor, cu mare aderenţă la masă şi mult mai altfel decât se vede din exterior (ca un bloc compact).

— *Care din aspectele Bisericii noastre, văzute de dumneavoastră v-au impresionat plăcut sau neplăcut?*

— Limbajul simbolic al formelor mi se pare foarte captivant, însă există posibilitatea ca uneori, cu timpul, unele să-şi piardă conţinutul. Cu cât mai multe lucruri în formă, cu atât mai mult se poate cădea în formalism.

Deşi noi în Biserica Evanghelică nu avem cruci şi icoane, totuşi consider că formele sunt necesare. E ca şi când ai merge pe o culme între două pante, existând pericolul de a cădea fie în autoimaginaţie, fie în formalism.

Biserica Evanghelică pune foarte mult accent pe reflectarea personal-intelectuală a credinţei şi uneori avem nevoie de mai multe forme pentru a nu cădea în abstractizarea religiei.

Semnul crucii nu l-a abrogat Luther, el a spus că poţi să-ţi faci cruce, însă pierderea ei e urmarea unei părţi intelectualizate a Bisericii. Mi se pare o necesitate ca în toate Bisericile

(Continuare în pag. a 11-a)

Ş. TOMA şi I. IVAN

Cărturari sibieni de altădată:
Filip Moldoveanul

Primele trei cărţi de slujbă pentru români au apărut la scurt timp după apariţia tiparului, şi anume la începutul secolului al XVI-lea. Este vorba de trei cărţi liturgice tipărite în limba slavonă, de „redacţie medio-bulgară": *Liturghierul* (1508), *Octoihul* (1510) şi *Tetraevanghelul* (1512), toate având acelaşi meşter tipograf, pe ieromonahul Macarie, venit din Muntenegru, format la Veneţia, viitor mitropolit al Ungrovlahiei († c. 1521) şi colaborator al domnitorului Neagoe Basarab. Activitatea lui va fi continuată, după câţiva ani, de un alt cărturar sârb, Dimitrie Liubavici, care a tipărit alte câteva cărţi liturgice în limba slavonă, la Târgovişte.

În prima jumătate a secolului al XVI-lea, funcţiona o tipografie şi la Sibiu, care imprima cărţi cu litere latine, în limbile latină şi germană, dar şi cărţi slave şi româneşti, cu caractere chirilice pentru românii ortodocşi. Aceasta a fost prima tipografie din Transilvania, întemeiată în 1528 — poate chiar mai înainte — de Theobaldus Gryffius din Reutlingen (oraş german, situat la sud de Stuttgart şi Tübingen). Prima carte ieşită de sub teascurile acesteia a fost *Gramatica latină* a lui Thomas Gemmarius (1529), folosită ca manual în şcoala sibiană; a urmat un *Tratat despre ciumă*, în limba germană, scris de medicul Sebastian Pauschner (1530). Nu se păstrează nici un exemplar din aceste tipărituri.

Theobaldus Gryffius († 1540) a avut ca discipol pe Lukas Trapoldner care şi-a deschis în Sibiu o tipografie proprie. În cadrul acesteia a funcţionat şi o secţie românească, cu caractere chirilice, sub conducerea lui *Filip Moldoveanul*. Încă din 1931, Nicolae Iorga l-a considerat identic cu acel Philippus Pictor (sau Maler), menţionat de peste 50 de ori în actele magistratului din Sibiu, între anii 1521 şi 1554.

Trebuie să notăm că în secolele XV—XVI, o parte din preoţii şi dascălii români din Răşinari erau angajaţi ai magistratului sibian ca „scribi" sau „scriitori la cetate" şi ca „soli" în relaţiile diplomatice ale Sibiului cu Ţara Românească, aşa cum a fost preotul Bratu, adus la Răşinari din Braşov. După 1521, conducătorul „secţiei româneşti" a cancelariei magistratului sibian a devenit Filip Pictor sau Maler, ajutat uneori de preoţii răşinăreni Matei şi Dumitru, ori de alţi români (cneazul Ivan din Răşinari, Ioan Literatul — Iohannes Litteratus ş.a.). În această calitate, el apare şi sub numele de *„Magister Philippus"* *„Interpres"* sau *„Scriba litterarum valachiarum"*, ceea ce arată că era un „pictor" sau „scrib" (caligraf) profesionist, angajat pentru scrierea corespondenţei în româneşte. După 1537, magistratul Sibiului i-a încredinţat mai multe misiuni diplomatice în Ţara Românească, pentru a negocia probleme de interes comun, ca încheierea de alianţe politice, culegerea de ştiri privitoare la mişcarea turcilor ş.a. În 1555, postul de „scriitor la cetate" a fost preluat de fiul lui Filip, Ioachim, care a funcţionat până către anul 1573.

Pe lângă activitatea sa de „scrib" şi „diplomat", Filip Moldoveanu a fost şi un iscusit meşter tipograf (unii tipografi din acel timp erau cunoscuţi şi sub numele de „maler" sau „moler"). În anul 1544, a tipărit în Sibiu un *Catehism românesc*, azi pierdut (Timotei Cipariu îl văzuse în 1838 la Blaj). Avem însă două ştiri contemporane despre tipărirea acestei broşuri. Prima este o menţiune în „Socotelile" oraşului Sibiu, cu data de 16 iulie 1544, din care rezultă că s-au plătit lui *„Philippus Pictor"* doi florini pentru tipărirea Catehismului românesc, o sumă însemnată pe atunci. A doua ştire este oferită de o scrisoare din 1546, a preotului bistriţean Adalbert Wurmloch, adresată cărturarului Johann Hess din Breslau (azi Wroclav), în care relata că „s-a tradus Catehismul în limba română şi s-a tipărit la Sibiu, capitala noastră, a saşilor din Transilvania, cu litere sârbeşti (= chirilice, n.n.). Mulţi dintre preoţi au primit această carte, socotind-o sfântă, alţii însă o dispreţuiesc".

Majoritatea cercetătorilor au socotit că este vorba de un Catehism luteran (Al. Rosetti afirma că are la bază Catehismul mic al lui Luther), legând apariţia lui de încercarea de propagare a Reformei printre români, mai ales că, în 1543, „universitatea" săsească din Sibiu hotărâse că toţi locuitorii de pe „Pământul crăiesc" indiferent de naţionalitate, să accepte noua învăţătură a lui Luther, în fruntea oraşului aflându-se Petru Haller, un lutheran convins. Nu împărtăşim această părere. Chiar dacă apariţia Catehismului ar fi o urmare a aderării saşilor transilvăneni la luteranism, totuşi, nu putem accepta teza că el a fost prelucrat după Catehismul mic al lui Luther sau că a fost tradus din ungureşte, cum au afirmat alţi cercetători.

Fără îndoială că acest Catehism conţinea principalele rugăciuni şi învăţături de credinţă pe care le întâlnim şi în Catehismele de mai târziu: Cele zece porunci, Simbolul credinţei, Tatăl nostru ş.a., cunoscute de marea masă a credincioşilor români în propria lor limbă, chiar dacă slujba se săvârşea în slavoneşte, încât nu era nevoie să fie „traduse". De aceea, este mult mai potrivit să fie numit *Catehismul românesc din 1544*. Faptul că n-a fost acceptat de toţi preoţii români, cum relata în scrisoarea sa pastorul Wurmloch, nu trebuie să ne surprindă, căci unii dintre ei, tradiţionalişti, obişnuiţi de sute de ani cu limba slavonă în cult, la început au primit cu greu schimbarea limbii liturgice, ceea ce pe atunci constituia un act „revoluţionar", considerat de unii o alunecare spre erezie, mai ales că introducerea limbii naţionale în cult era cerută de toate confesiunile protestante care au luat naştere atunci.

A doua carte tipărită de Filip Moldoveanul la Sibiu a fost *Tetraevanghelul slavon* din 1546, o reeditare a celui tipărit de Macarie în 1512. Se cunosc două exemplare, unul incomplet, în Biblioteca „M.E. Saltâcov — Şcedrin" din Petersburg, altul, complet, în Biblioteca Universităţii din Ujgorod, ambele provenite din Moldova. Cel din Petersburg a aparţinut domnitorului Gheorghe Ştefan (1653—1658).

Ceea ce trebuie remarcat la această tipăritură este stema Moldovei pe pagina din faţă a filei 289. Prezenţa ei dovedeşte legăturile dintre primul tipograf român din Transilvania, Filip Moldoveanul, cu ţara sa de origine, dar mai presus de toate arată că Tetraevanghelul sibian a fost realizat şi pentru moldoveni, aşa cum va fi şi Apostolul tipărit de Dimitrie Liubavici la Târgovişte, în 1547. Nu este exclus ca el să fi fost cerut de Petru Rareş sau de mitropolitul său, Teofan I, ierarh cu alese preocupări cărturăreşti. Tipărirea Tetraevanghelului la Sibiu este dovedită prin stema oraşului: două săbii încrucişate, aşezate cu vârful în jos, având deasupra o coroană, şi care apare în carte de patru ori.

Din epilogul exemplarului din Ujgorod se desprind câteva date privitoare la numele tipografului şi la data imprimării: „eu Filip Moldoveanul m-am ostenit a săvârşi această carte... în anul 7054, de la naşterea lui Hristos 1546... şi s-a sfârşit în luna iunie 22 zile". În acelaşi an apare, în actele sibiene, Philippus Pictor, deci identificarea făcută de Nicolae Iorga şi apoi de alţi cercetători este justificată.

Dar Tetraevanghelul de la Sibiu prezintă un interes deosebit pentru istoria culturii româneşti şi prin faptul că este prima tipăritură de la noi împodobită cu xilogravuri. Cercetările făcute au arătat că până la data imprimării acestei cărţi nu au mai existat astfel de xilogravuri, ceea ce arată că ele au fost realizate de Filip Moldoveanul. La sfârşitul Evangheliilor după Matei, Luca şi Ioan se află, pe o pagină întreagă, chipul Mântuitorului şezând, în toate trei figurând şi monograma lui Filip. La începuturile Evangheliilor se găsesc simbolurile evangheliştilor respectivi, iar la sfârşitul cărţii mai apar, pe o pagină întreagă, simbolul celor patru evanghelişti alături de stema Moldovei. Aceste gravuri sunt o creaţie artistică românească originală, mult superioare — ca tehnică de execuţie şi ca aspect artistic — celor întâlnite în alte tipărituri contemporane. Frontispiciile şi iniţialele înflorate imită pe cele din tipăriturile ieromonahului Macarie din Ţara Românească. Literele noi, tăiate tot de Filip, imită, de asemenea, tiparul macarian. Toate aceste creaţii originale dovedesc că Filip Moldoveanul a fost un tipograf priceput şi un gravor de o înaltă măiestrie artistică.

A treia carte imprimată de Filip Moldoveanul la Sibiu a fost *Tetraevanghelul slavo-român* (numit impropriu de cercetători: Evangheliar) din 1551—1553, *prima tipăritură de limba română păstrată până azi*. Un exemplar, incomplet, se găseşte în Biblioteca „Saltâkov — Şcedrin" din Petersburg. Un fragment s-a descoperit în biserica din Oiejdea — Alba. Deşi nu avem indicaţii asupra tipografului şi a datei apariţiei, ca în cazul Tetraevanghelului lin 1546, totuşi, asemănarea literelor acestor două tipărituri, care merge uneori până la identitate (îndeosebi litera M, zisă „cu poale" şi iniţiala M, imitând coroana Sibiului şi care nu se mai întâlneşte în celelalte tipărituri româneşti din secolul al XVI-lea), arată că s-a tipărit de acelaşi meşter tipograf şi în aceeaşi tipografie. Studiul filigranelor hârtiei — provenită din fabrica de la Braşov — a dus la concluzia că Tetraevanghelul a putut fi tipărit între anii 1551—1553.

În privinţa textului românesc, s-a stabilit că este vorba de o traducere mai veche din slavonă, făcută în Moldova, de unde a fost adusă, probabil, de însuşi meşterul tipograf. S-a afirmat că Tetraevanghelul se datora unei pretinse „propagande" luterane printre români. Cercetătorii respectivi se bazează pe faptul că luteranii ar fi urmărit compromiterea ierarhiei ortodoxe în faţa credincioşilor, numind — în textul românesc — pe arhiereul care a osândit la moarte pe Iisus „mitropolit", iar pe Caiafa „episcop" („piscup"), arhiereii Legii vechi fiind numiţi tot „piscupi". Nu vedem în aceste denumiri o influenţă luterană, ci doar o traducere necorespunzătoare a grecescului „arhiereos", explicabilă în cazul primelor traduceri româneşti ale Sfintei Scripturi. Considerăm deci că Tetraevanghelul slavo-român este o carte ortodoxă, probabil cerută tot de domnii Moldovei, poate de Ştefan Rareş (1551—1552) sau de mitropolitul Grigorie Roşca (1546—1551).

Iată un scurt fragment din textul românesc, în care mai apar şi multe cuvinte slave, care n-au putut fi traduse atunci: „Într-aceia vreamia luvă Isus pre Pătru şi Iacovu şi Ioanu frate-seu şi-i duse într-un deal analt numai sănguri şi preobrazuisia nainte lor. Şi luci obrazul lui ca soarele şi veşmintele lui era albe ca zua. Şi iaca iazirăsia lor Moisei şi Ilia cu el greind. Răspunse Pătru şi zise către Isus: Doamne *bire* iaste noo acicea se fim. Se veru se facem acice tre(i) salaşe, ţie unul şi lui Moisei unul şi unul lui Iliia. Pană el încă greiia, iaca nuvur lum'nos îi umbrea. Şi iaca glas din nuvur greind: Acesta iaste Fiiul Miu cela preiubitul în carele foarte-mi place; Acela să-l auziţi" (din Ev. Matei, 17, 1—5, f. 61 din text).

Aşadar, Filip Moldoveanul a fost un om de înaltă cultură pentru timpul său, cunoscător al limbilor latină, germană şi slavonă, folosit de magistratul sibian pentru corespondenţa cu ţările româneşti extracarpatice şi în felurite misiuni diplomatice. El a fost *primul tipograf şi gravor de neam român*, care a pus bazele primei tipografii româneşti, care lucra paralel cu cea slavă de la Târgovişte, condusă de Dimitrie Liubavici. În acelaşi timp, a fost un mare artist şi priceput tipograf, care a lăsat primele gravuri în cărţile noastre bisericeşti, dar şi primele cărţi româneşti: *Catehismul* din 1544 şi *Tetraevanghelul slavo-român*

(Continuare în pag. a 11-a)

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

ÎNĂLȚAREA ÎNTRU MĂRIRE A DOMNULUI HRISTOS

Mântuitorul și-a vădit demnitatea sa împărătească, prin excelență, cu puterea sa divină surpând stăpânirea diavolului prin coborârea sa la iad, prin învierea sa din morți și prin înălțarea sa la cer întru slavă. Cu desăvârșire a fost împlinită rugăciunea rostită de Iisus pentru sine, înaintea patimilor sale, la despărțirea de apostolii săi: „Eu te-am preamărit pe tine pe pământ, lucrul, pe care mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârșit. Și acum, la tine însuți, mă preamărește, tu, Părinte, cu slava pe care am avut-o, mai-nainte ca să fie lumea" (Ioan 17, 4—5). Înălțându-se la cer, Fiul omului șade de-a dreapta Tatălui, fiind continuu prezent în Biserica sa, ocrotindu-i și desăvârșindu-i pe membrii săi, „căci pururea e viu, ca să mijlocească pentru ei" (Evrei 7, 25), (Andrutsos H., Dogmatica, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 227—228).

Dacă în lumea contingentă — adică a lucrurilor care pot să fie sau să nu fie — există dreapta și stânga spațială, în lumea transcendentă — a nemărginirii și a infinitului — nu poate fi vorba de așa ceva. Prin șederea de-a dreapta Tatălui, în lumea transcendentă, se înțelege majestatea, puterea și mărirea, dobândite de Domnul Hristos și în firea sa omenească, odată cu stăpânirea ce i s-a dat peste toate cetele cerești, ale domniilor, puterilor, stăpâniilor și ale dregătoriilor, peste toate cele pământești și de sub pământ, nu numai din acest veac, ci și din cel viitor (Efeseni 1, 20—22), (Andrutsos H., op. cit., p. 232). Domnul „Dumnezeu l-a prea înălțat (pe Iisus) și i-a dăruit lui nume, care este mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece... și toată limba să mărturisească (faptul), că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (Filipeni 2, 9—11). Slava dobândită de Domnul Hristos de la Tatăl, pentru patimile și moartea sa, de care s-a împărtășit și trupul lui, nu este străină de slava eternă pe care Dumnezeu-Cuvântul a avut-o mai înainte de a fi lumea. De aceea, înălțarea lui Hristos la ceruri, prezentată de Sf. Scriptură este reîntoarcere la Tatăl (reditus ad Deum), (Andrutsos H., op. cit., p. 233).

Față de dezvăluirea către neamuri a bogăției tainei celei din veci ascunse și de îngeri neștiute (Rom. 16, 25 și Col. 1, 26), același sf. ap. Pavel a prezentat — în formă sintetică — adevărurile de temelie ale credinței creștine, pentru Timotei, dar și pentru toți cei ce aveau să viețuiască în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu, zicând: „Cu adevărat, mare este taina creștinătății: Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, văzut a fost de îngeri, s-a propovăduit între neamuri. Crezut a fost în lume, s-a înălțat întru slavă" (I Tim. 3, 16). În această atât de succintă mărturisire de credință, dar deosebit de cuprinzătoare, care în Tradiția Bisericii a devenit ilustru imn închinat Divinității, prin repetiție, se accentuează — după cuviință — măreția înălțării Fiului lui Dumnezeu, la slava avută din veșnicie.

Faptul Înălțării la cer a Domnului Hristos este abordat în Sf. Evanghelii de la Marcu și de la Luca, precum și în Faptele apostolilor. La 40 de zile după înviere, Iisus le-a dat apostolilor săi ultimele sfaturi prețioase pentru propovăduirea Evangheliei, în toată lumea, la toată făptura încredințându-i, că tot „cel ce va crede și se va boteza se va mântui" (Marcu 16, 16). Le-a cerut să aștepte în cetatea Ierusalimului, până ce se vor îmbrăca, de sus, cu putere (Luca 24, 49). Iisus a ținut să se despartă de apostolii săi, în ținutul Betaniei, în care a zăbovit de atâtea ori, cu sfântă bucurie duhovnicească, în mijlocul celor binecredincioși. I-a dus pe apostoli pe muntele Eleon (al Măslinilor), care este aproape de Ierusalim, calea sâmbetei (2000 de coți), aprox. 1300 m. Acolo, îndreptându-și ochii spre cer, a mulțumit lui Dumnezeu pentru toate și ridicându-și mâinile, i-a binecuvântat pe apostoli. S-a despărțit apoi de ei și s-a ridicat la cer (Luca 24, 50—51). Același sf. evang. Luca ne spune, că în timp ce îl urmăreau cu privirea, un nour l-a luat pe Iisus din ochii lor. Iată însă, că doi bărbați, în haine albe, stând lângă ei, i-au îmbărbătat, spunându-le, că așa cum l-au văzut înălțându-se la cer, așa va să vină iarăși. Aceste cuvinte i-au liniștit pe apostoli în cugetele lor și astfel, închinându-se lui Dumnezeu, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare (Luca 24, 52).

În Biserica Ortodoxă, Înălțarea Domnului este praznic împărătesc, la 40 de zile, după Înviere. Prin cultul creștin, Sf. Tradiție explicitează pe înțeles marea taină a creștinătății. „Născutu-te-ai precum însuți ai voit, arătatu-te-ai precum însuți ai socotit, pătimit-ai cu trupul, Dumnezeul nostru, din morți ai înviat, călcând moartea, înălțatu-te-ai întru mărire, plinind toate". De minune spăimântându-se, îngerii s-au minunat văzând dumnezeiasca suire la cer a Mântuitorului, om la chip văzându-se, „ca un Dumnezeu, mai presus de ceruri, cu trupul suindu-se" (la Hvalitele Înălțării). „Din sânurile Părintelui nedespărțindu-te, Iisuse, și cu cei de pe pământ împreună petrecând, astăzi din Muntele Măslinilor te-ai înălțat întru mărire și firea noastră cea căzută înălțând-o, cu milostivire o ai pus să șază împreună cu Tatăl". La rândul lor, și pământenii măresc pogorârea la noi a lui Dumnezeu-Cuvântul, precum și înălțarea cea de la noi, prin care de nemăsurată bucurie, pe ucenici i-a umplut (la vecernia Înălțării). Irmosul Înălțării îi solicită Preasfintei Fecioare să se bucure la înălțarea întru cele de sus a Fiului său și Dumnezeului nostru. Aceasta cu atât mai mult o solicită, cu cât gura cea limpede grăitoare a pământenilor, vorbind, nu poate lăuda cum se cuvine, înălțarea întru mărire a lui Hristos. Această înălțare este învăluită în lumina cea neapropiată a împărăției lui Dumnezeu, după cum se exprimă prin sfetilna praznicului: „Privind învățăceii la tine, te-ai înălțat, Hristoase, la Tatăl, împreună cu dânsul șezând, îngerii înainte mergând, au strigat: ridicați porțile . . ., că Împăratul s-a suit la mărirea cea începătoare de lumină". De fapt, înălțându-se la Tatăl, Hristos nu s-a despărțit de noi; dimpotrivă, prin jertfa adusă pentru omenire și prin înviere, pe cele pământești cu cele cerești le-a unit (condacul Înălțării). După cum le-a făgăduit apostolilor săi, Hristos a grăit: „Iată, eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor" (Matei 28, 20).

Dintre locașurile de închinare cu hramul „Înălțării Domnului", demnă de remarcat este biserica mare a mânăstirii Neamț, ctitorită de Ștefan Vodă cel Mare și Sfânt, în anul 1497. Această biserică este un monument impresionant, prin proporțiile sale grandioase, prin frumusețea formelor sale arhitectonice și decorației fațadelor sale, situându-se în fruntea artei medievale moldovenești. La mânăstirea Neamț, s-a instalat mai târziu o tipografie, pe lângă care s-a dezvoltat un centru de gravură în lemn. În incinta acestei mânăstiri este una dintre cele mai vechi biblioteci din țară și un muzeu care posedă o bogată colecție de artă bisericească, obiecte de cult și icoane. În biserică se află icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni, donată de un vlăstar din dinastia imperială a Paleologilor și sfinte moaște, descoperite în anul 1986, sub asfaltul de pe aleea ce duce la biserica mare. Mânăstirea Neamț este un centru monahal de mare tradiție pentru țara noastră, dar și pentru întreaga ortodoxie (Vlasie Mihai, Drumuri spre mânăstiri, ed. a III-a, Bacău, 1997, p. 75—76).

În șirul icoanelor prăznicare de pe catapeteasma locașurilor noastre de închinare, este nelipsită icoana Înălțării Domnului la cer. În biserica din Hărnicești (Maramureș), un zugrav anonim, din sec. al XVII-lea — alături de alte icoane — a pictat și Înălțarea Domnului. Fundalul acesteia este bogat ornamentat, cu elemente florale și cu elemente sculpturale. Scena este înscrisă în arcadă semiovală, sprijinită pe doi pilaștri cu butoni ovoi-

(Continuare în pag. a 11-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Apropie-Te de noi, apropie-Te...

— o icoană liturgică a Cincizecimii —

Cu adevărat adâncă și minunată este Taina ce o poartă în sine icoana Pogorârii Duhului Sfânt. Penelul de har al cântării liturgice pune întâiele contururi duhovnicești pe pânza de lumină a sărbătorii în seara Prohodului din Vinerea Mare. În seara când Hristos este Mortul nostru. Cel către Care ducem lacrimile și florile noastre, Cel al cărui Mormânt îl avem fiecare dintre noi în biserica-parohie căreia-i aparținem prin istoria noastră umană sau prin așezarea noastră în spațiul geografiei spirituale sau prin hrănirea noastră cu Trupul și Sângele ospățului Euharistic. Hristos este pus în mormânt sub ochii noștri, în locul acela săpat în mijlocul bisericii noastre... Vedem piatra de pe mormânt prăvălindu-se. Ne temem. Și purtăm spre cimitir — la ceilalți morți ai noștri — lumina aceasta de Prohod, cu litania Punerii în Mormânt pulsându-ne încă în suflete.

Toate acestea le vedem la suprafață. Pentru că în cele mai de jos ale pământului „primul pas al lui Hristos n-a mai fost unul de învins prin scuipare și batjocură, prin injurie și hulă, prin sete și moarte. Hristos Domnul, Răstignitul, calcă ca un Împărat. Ca Împăratul Măririi. Acela pentru care, am văzut aceasta în Noaptea Învierii, a trebuit ca Îngerii să ridice Porțile ca să intre în Împărăția Slavei. De aceea cântăm: „Pe mine luându-mă întreg Hristoase, în chip de negrăit Te-ai unit cu mine întreg prin dumnezeiască firea Ta, nesuferind amestecare, nici schimbare, nici despărțire. Slavă smereniei tale celei înfricoșătoare, Pătimirii și Învierii și Înălțării, prin care s-a înălțat firea noastră, cea care mai înainte zăcea la pământ" (Stihoavna Laudelor, Joi, Săptămâna a VII-a după Paști).

Cântarea omenească aduce slavă smereniei celei înfricoșătoare, aceleia în care Hristos Domnul se înveșmântă atunci când „pogorându-Se din cer la cele de pe pământ, și împreună ridicând ca un Dumnezeu, chipul lui Adam, care zăcea jos, în temnița iadului", l-a ridicat la ceruri cu Înălțarea Sa și împreună-șezător pe scaunul Părintelui Său l-a făcut. Recuperarea aceasta a chipului lui Adam și reașezarea lui în linia ascendentă a Asemănării n-ar fi deplină însă fără Umplerea cu Dumnezeu ce izvorăște din mormântul Învierii dar „se revarsă cu totul" în ziua cea sfântă a Rusaliilor. Înainte de aceasta noi înșine suntem racordați — în chip cu totul tainic — la starea Ucenicilor, aflați „între plângere și bucurie pe Muntele Măslinilor", strigând împreună cu ei: „Stăpâne nu ne lăsa orfani pe noi, slujitorii Tăi, ci trimite pe dumnezeiescul Duh să lumineze sufletele robilor Tăi".

Așezarea unei Sâmbete a Morților înainte de Duminica Rusaliilor ne readuce înainte cu o zi de Paști. Lazării-și așteaptă izbăvirea din legăturile morții. Hristos Domnul lăcrămează în Duhul Sfânt. El știe de acum taina morții nu de undeva de afară — ca un Deus Abscondibus — ci ca unicul Dumnezeu ce-a călcat Moartea. „Moarte făcătoare de viață ai suflet de bunăvoire și ai izvorât viață, și desfătare veșnică ai dăruit credincioșilor, cu dumnezeiasca Ta milostivire, Stăpâne, Unule Preaîndurate, Cel Ce ești fără de păcat; în care rânduiește, rugămu-ne, pe cei ce au adormit în nădejdea învierii, dezlegare de greșeli dăruindu-le". Cerem aceasta „ca *prin toți* să se laude numele Tău, Hristoase, și mântuiți fiind, să slăvim iubirea Ta de oameni". De aceea, cântarea dintâi a Sărbătorii Rusaliilor este „văzut-am Lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc; aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne; că Aceasta ne-a mântuit pe noi". De aceea Biserica devine Epifanie a Treimii Celei mai presus de fire. Văzut-am lumina, noi cei care stăteam în latura și în umbra morții...

Cântarea liturgică întărește mai pregnant icoana Rusaliilor ca Icoană a Bisericii. Stihira Vecerniei zice: „Pe toate le dă Duhul Sfânt: izvorăște proorocii, sfințește pe preoți, pe cei necărturari i-a învățat înțelepciune, pe pescari teologi i-a arătat; toată rânduiala Bisericii o plinește". Paremiile anunță și ele taina cea mare. Textele veterotestamentare (Numeri XI, 16—17. 24—29); Ioil (II. 23—32 și III. 1—5) și Iezechiel (XXXVI, 24—28) readuc în prim plan „calea mântuirii" vestită prin prooroci. „Vă voi da inimă nouă și duh nou vă voi da, voi lua din trupul vostru inima cea de piatră și vă voi da inimă de carne. Pune-voi înăuntrul vostru Duhul Meu și voi face ca să umblați după legile Mele și să urmați rânduielile mele" (Iez. 36. 25—27). De aceea, Rusaliile sunt sărbătoarea unei inimi noi și unui trup nou. Unui Duh ce dă inimii noastre viață și trupului nostru tărie. Schimbarea limbilor, „ce pare amețire neamurilor", care se săvârșise în Apostoli reașează cuvântul în făgașul lui original. Acela de mijloc de cunoaștere a lui Dumnezeu, de „reînnoire a înțelegerii" tainei mântuirii. Prin el „glasul cel împărțit de demult, al celor ce gândiseră rele împreună, l-a împreunat dumnezeiește, într-o singură armonie. O Armonie în care „Duhul Sfânt este Lumină și Viață și Izvor viu, înțeles cu mintea. Duhul înțelepciunii, Duhul înțelegerii, bun, drept, înțelegător, stăpânitor, curățitor de păcate, Dumnezeu și îndumnezeietor, foc din foc purcezător, grăitor, lucrător, împărțitor de daruri; prin Care toți proorocii și dumnezeiești apostoli, împreună cu mucenicii s-au încununat. Uimitoare auzire, neobișnuită priveliște, foc care se împarte spre dăruirea de haruri" (Vecernia, Luni după Rusalii, a treia stihiră idiomelă).

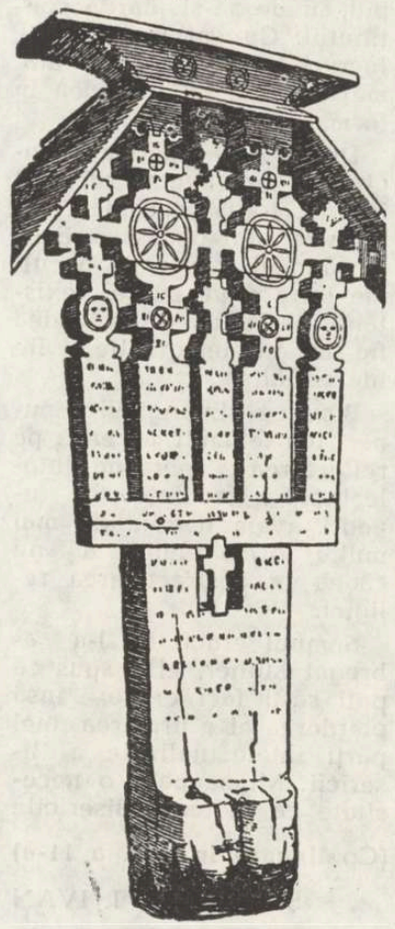

Textul încadrează perfect icoana Rusaliilor. Ne-o descoperă ca fiind Dumnezeiască Liturghie. De aceea o recuperare a trăirii Pogorârii Duhului Sfânt va ajuta la o recuperare în Duh Sfânt a trăirii Liturghiei, la care ne suim în muntele cel neatins al Sionului. Al Liturghiei, mereu și mereu „praznicul cel după praznice și cel mai din urmă" pe care se cuvine în toată vremea și în tot locul, să-l prăznuim în chip luminat.

Pr. Asist. Univ.
CONSTANTIN NECULA

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

Dacă sfinţenia este lipsa absolută de păcat şi desăvârşita comuniune de iubire, după asemănarea iubirii intratreimice sau a sfinţeniei lui Dumnezeu, atunci Pogorârea Duhului Sfânt, văduind lumea de păcat, de dreptate şi de judecată (In. 16, 8), desăvârşeşte întreaga operă dumnezeiască de sfinţire a omului. Duhul dumnezeiesc, prin excelenţă Sfânt, inaugurează epoca în care suntem chemaţi la sfinţire şi sfinţenie, prin împărtăşirea de Hristos Cel Înviat şi Sfinţit (In. 17, 19). De aceea, îndată după acest eveniment, Biserica ne pune în faţă **Duminica Tuturor Sfinţilor**, *iar mai apoi* **Duminica Sfinţilor Români**, *pentru a înţelege care este ţinta ostenelii noastre duhovniceşti, pentru a fi încredinţaţi că aceasta nu reprezintă o fantezie, ci o realitate dumnezeiască-omenească (teandrică), la care toţi trebuie să tindem, spre a împlini voia lui Dumnezeu de-a ne sfinţi (Lev. 11, 44; Mt. 5, 48; I Tes. 4, 3) şi de-a dobândi astfel partea cea de-a dreapta, atunci când „Fiul Omului va veni întru slava Sa" (Mt. 25, 31) şi „Sfinţii vor judeca lumea" (I Cor. 6, 2).*

Perioada liturgică a Octoihului, în care se succed ciclic cele şapte glasuri încununate de cel de-al optulea, vestitor al Împărăţiei veşnice, al Zilei celei de-a opta ce „nu va avea sfârşit",[1] reprezintă timpul propice pentru lucrarea mântuirii noastre, aducându-ne permanent aminte de temelia credinţei noastre: **sfinţenia** *(Duminica Tuturor Sfinţilor la începutul perioadei) şi de rodul ei final:* **mântuirea** *(Duminica Înfricoşătoarei judecăţi la sfârşitul Octoihului şi începutul Triodului).*

1. DUMINICA TUTUROR SFINŢILOR şi DUMINICA SFINŢILOR ROMÂNI

„Un lucru este sigur: diavolul nu poate singur — oricât ar vrea — să ne ducă în iad fără conlucrarea noastră. Dar nici Dumnezeu nu vrea să ne mântuiască singur, dacă noi nu devenim împreună lucrători ai harului Său pentru mântuirea noastră". Gheron Iosif[2].

Sfinţenie şi martiriu

Evanghelia de astăzi începe cu mesajul foarte limpede: **„Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri"**. A mărturisi înseamnă atât a depune mărturie despre faptele minunate ale lui Dumnezeu, cât şi a suferi martiriul,[3] a muri pentru Hristos. Acest lucru l-au înţeles sfinţii dintotdeauna: apostolii l-au ales pe Matia spre a fi „martori ai învierii" Domnului (Fap. 1, 22); după ce au fost bătuţi pentru prima dată de către sinedrişti, ei „au plecat din faţa sinedriului, bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele Lui, să sufere ocară" (Fap. 5, 41); Sf. Ap. Pavel îi laudă pe corinteni pentru că „mărturia lui Hristos s-a întărit în voi, încât voi nu sunteţi lipsiţi de nici un dar, aşteptând arătarea Domnului nostru Iisus Hristos, Care vă va şi întări până la sfârşit, ca să fiţi nevinovaţi în ziua Domnului nostru Iisus Hristos" (I Cor. 1, 6-8).

Sf. Ignatie Teoforul, în drum spre Roma, unde urma să sufere martiriul, murind la anul 107, le scrie romanilor, care doreau să intervină pentru a-l elibera de pedeapsă şi suferinţă: „mă tem ca dragostea voastră să nu-mi facă nedreptate; că voua vă este uşor să faceţi ce voiţi; dar mie îmi este greu să dobândesc pe Dumnezeu, dacă voi nu mă veţi cruţa ... nu vreau ca voi să plăceţi oamenilor, ci să plăceţi lui Dumnezeu. Nici eu nu voi avea vreodată un prilej ca acesta să dobândesc pe Dumnezeu şi nici voi, dacă veţi tăcea, nu veţi putea să vă înscrieţi numele la o faptă mai bună (I, 2 - II, 1); dacă sufăr, voi fi un dezrobit al lui Hristos, şi voi învia liber întru El (IV, 3); să vină peste mine foc şi cruce, haite de fiare, tăierea cărnii, împărţirea trupului, risipirea oaselor, strivirea mădularelor, măcinatul întregului trup, relele chinuri ale diavolului. Să vină toate, numai să dobândesc pe Hristos! (V, 3)".

Dacă citim *Actele Martirice, Vieţile Sfinţilor, Patericul*, vom înţelege treptat întreaga dimensiune a martiriului, faptul că îşi trage seva din „puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu", Care este Hristos, că necredincioşii îl privesc totdeauna ca „sminteală şi nebunie" (I Cor. 1, 23-24), că sfinţenia se dobândeşte pe măsura martiriului, iar martiriul pentru Hristos implică sfinţenia.

Esenţa martiriului

Sf. Ap. Pavel spune la un moment dat: „eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului" şi exclamă: „om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia?" (Rom. 7, 24-25). Întru această tensiune permanentă între omul cel vechi, firesc şi supus strâcăciunii din cauza păcatului, şi omul cel nou, îmbrăcat întru Hristos şi duhovnicesc (adică purtător de Duh) se ascunde germenele mântuirii noastre, al sfinţirii, al tânjirii după Omul cel nou, după Hristos. Martiriul este deci o luptă împotriva omului celui vechi din noi, susţinut încă de trup, de lumea din jurul nostru şi de îndemnurile diavolului; este o luptă pe viaţă şi pe moarte împotriva păcatului, iar dacă „oricine săvârşeşte păcatul este rob păcatului" (In. 8, 34), înseamnă că numai cel ce duce martiriul până la capăt va fi liber cu adevărat; aceasta ne-o promite Mântuitorul: „dacă veţi rămâne în cuvântul Meu ... veţi cunoaşte adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (In. 8, 31-32). „Fără luptă şi fără vărsare de sânge nu aştepta să ajungi la eliberarea de patimi ... în fiecare război cu vrăjmaşul trebuie să ieşi biruitor. Sau să cazi pe câmpul de luptă, sau să biruieşti cu ajutorul lui Dumnezeu. Alt drum nu există".[4]

Sfinţenia şi harul

Lupta aceasta nu o putem duce, prin urmare, fără ajutorul lui Dumnezeu (In. 14, 5): harul Domnului nostru Iisus Hristos şi împărtăşirea Sfântului Duh ne dau puterea de-a lupta, de-a ne preface în Omul cel nou, de-a dobândi şi de-a rămâne în dragostea lui Dumnezeu-Tatăl. Aceasta este „înţelepciunea de taină a lui Dumnezeu" (I Cor. 2, 7): **„îndumnezeirea** omului sau unirea lui cu Dumnezeu prin harul necreat izvorâtor din fiinţa dumnezeiască",[5] pe care Sf. Ap. Pavel le-o propovăduieşte efesenilor: „să vă dăruiască, după bogăţia slavei Sale, ca să fiţi puternic întăriţi, **prin Duhul Sfânt**, în omul dinăuntru, şi **Hristos** să se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemeiaţi fiind în iubire, **ca să puteţi înţelege împreună cu toţi sfinţii** care este lărgimea şi lungimea şi înălţimea şi adâncimea, şi să cunoaşteţi iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoştinţă, ca să vă umpleţi de **toată plinătatea lui Dumnezeu"** (Efes. 3, 16-19). Fiind **o taină**, unirea noastră cu Hristos, Care „sălăşluieşte întru noi prin Duhul Sfânt",[6] nu suferă ambiţii sau explicitări pur raţionale, scolastice, ale minţii pervertite de păcat, ci are nevoie de o călăuză duhovnicească (plină de Duh, prin care să lucreze Duhul), adică de duhovnic; însă nu de unul oarecare, ci de un sfânt: „pentru a se elibera, omul trebuie să aibă lângă el un om sfânt, cu multă iubire, care să nu-i ţină predici şi să nu-l înspăimânte, ci care să trăiască în sfinţenie".[7] Dar fiecare dintre noi „dacă doreşte cu adevărat să se mântuiască şi să-L găsească repede pe Hristos, este dator să facă ascultare. Şi cu atâta dragoste să privească pe duhovnicul său, ca şi când L-ar vedea pe Hristos".[8]

Lupta împotriva patimilor — şi, în cele din urmă, a diavolului — este dură şi fără această călăuzire tainică, fără înţelegerea îndumnezeirii prin har, eşuează, pentru că „vrăjmaşul sufletelor noastre năzuieşte în orice chip ca, prin intermediul lumii şi al ticăloşului trup, să arunce pe om în patimile trupului şi ale sufletului. Şi pentru că nu poate să-l atragă imediat în păcate de moarte, recurge mai întâi la gânduri pe care le introduce în părţile raţională (necredinţă, rea curiozitate, criticarea înţelesurilor dificile ale dumnezeieştilor Scripturi şi ale Tainelor, prostie, aroganţă şi automulţumire), irascibilă (râvna nepotrivită, critică, invidie, neascultare şi împotrivire, falsa autojustificare) şi concupiscentă/poftitoare ale sufletului (dorinţe pentru lucruri pământeşti, prilejuri pentru plăceri, mişcări ale cărnii şi toate acele lucruri pe care le sugerează omul cel vechi spre întinarea sufletului)".[9]

„Patimile sunt ca din materie tare. Munţi înalţi. Kilometri înălţime. Iar harul este ca soarele. Răsare soarele, dar umbra munţilor nu-l lasă să scalde cu razele sale fiinţa lăuntrică a omului. Numai o rază dacă ajunge la el, se umple de bucurie. Cea mai mare parte se află în umbra patimilor. De aceea pot lucra şi demonii, pentru că nu ajunge lumina harului ... Harul lui Dumnezeu nu depinde de timp ci de modul în care vieţuieşti si de mila Domnului. Experienţa se dobândeşte, într-adevăr, odată cu trecerea timpului, dar harul — de aceea se numeşte har, adică dar, pentru că depinde de Dumnezeu — se dăruieşte în funcţie de căldura credinţei, de smerenie şi de voia cea bună. Imediat ce omul ajunge la căinţa adevărată, harul se apropie de el şi sporeşte odată cu creşterea zelului. Experienţa cere nevoinţă îndelungată. Înainte de orice lucru, cel care cere har de la Dumnezeu trebuie să îndure ispitele şi necazurile, în orice fel ar veni acestea ... Cu suferinţă şi cu lacrimi vei primi harul. Şi iarăşi cu lacrimi de bucurie şi cu mulţumiri, cu frică de Dumnezeu vei reuşi să-l păstrezi".[10]

Aceste lucruri le-au întruchipat în viaţa lor sfinţii. Ele par uneori prea dificile pentru noi, dar numai păcatul stârneşte această impresie: „pentru mulţi Sfinţii par departe de noi, dar ei sunt departe de cei ce s-au îndepărtat ei înşişi de ei şi sunt foarte aproape de cei ce păzesc poruncile lui Hristos şi au harul Duhului Sfânt".[11] De aceea exclama Sf. Ioan de Cronstadt (+ 1908): „vai! Am studiat aproape toate ştiinţele, dar nu am învăţat să evităm păcatul, şi ne arătăm adeseori complet neştiutori în această ştiinţă. Reiese că **singurii cu adevărat înţelepţi, singurii cu adevărat instruiţi au fost sfinţii, adevăraţii ucenici ai adevăratului Stăpân-Hristos".**[12]

Dacă am spune că **tatăl, mama, fiul şi fiica din Evanghelia de astăzi** (Mt. 10, 37) sunt diferitele legături de rudenie pe care acelaşi aluat (păcatul) al omului celui vechi le dospeşte încă în noi, probabil că am înţelege mai uşor cuvântul Mântuitorului: **„nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie".** — sabie împotriva a tot păcatul, fie el tată, ori mamă, ori fiu, ori

fiică. Nu există pace în noi până nu vom scăpa de toate aceste „vechi" rudenii. Abia apoi vom putea extinde înţelegerea cuvântului la sensul său literal şi vom spune că, într-adevăr, din cauza păcatelor, părinţii şi copiii nu se mai înţeleg între ei, rudeniile se ceartă, neamurile se războiesc ... Ce ne lipseşte? Sfinţenia! Pentru că „folosirea iubirii şi a non-violenţei în relaţiile cu duşmanii presupune sfinţenie".[13]

Actualitatea sfinţeniei

„Sfinţenia ne umple de o sfială de alt ordin decât orice altă sfială lumească, de un fior neexperiat în raport cu realităţile din lume, amestecat cu teama, cu spaima, cu ruşinea faţă de tot ce e întinat în noi. În faţa acestei sfinţenii personale, parcă ne simţim descoperiţi în toată necurăţia şi goliciunea noastră. Dar în acelaşi timp sfinţenia aceasta ne trage",[14] pentru că „sfântul, prin autodăruirea sa lui Hristos, prin comuniunea sa cu El şi prin El cu toţi oamenii, restaurează în mod deplin umanitatea sa. În sfânt nu există nimic trivial, nimic grosolan, nimic josnic, nimic afectat, nimic nesincer. În el se actualizează în grad culminant delicateţea, sensibilitatea, transparenţa, puritatea, sfiala, atenţia faţă de taina semenilor ... nu există cineva mai smerit, mai simplu, mai neartificial, mai neteatral, mai neprefăcut, mai **natural** în comportarea sa, acceptând tot ce-i adevărat omenesc, creând o atmosferă de familiaritate curată ... Nu există greutate de neînvins pentru el, pentru că el crede ferm în ajutorul lui Dumnezeu, cerut prin rugăciune. El este cea mai umană şi mai smerită fiinţă şi în acelaşi timp o apariţie neobişnuită, uimitoare, prilejuind celorlalţi sentimentul descoperirii umanului firesc în el şi în ei. Îţi devine cel mai intim dintre toţi şi cel mai înţelegător şi te simţi cum nu se poate mai larg lângă el şi în acelaşi timp te strâmtorează, făcându-te să-ţi vezi insuficienţele morale şi greşalele".[15]

Dacă ştim toate aceste lucruri, înţelegem de ce lumea contemporană, în „progresul" său galopant spre „umanizare" are tot mai mare oroare de sfinţi şi de sfinţenie. Nu mai prea sunt sfinţi şi, firesc, nu mai prea are cine să-i imite. Şi lumea se mulţumeşte cu iluzii — iluziile fericirii prin satisfacerea poftelor, iluziile unei omeniri paşnice, libere şi prospere, nevrând să ia seama la faptul că toate acestea se împlinesc astăzi pe dos mai mult ca oricând, că numai „Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine, Atotţiitorul" (Apoc. 1, 8) poate transforma iluziile în realitate adevărată, fiind El însuşi Adevărul (In. 14, 6). Chiar şi între creştini, „cuvânt care mântuieşte se aude foarte rar. Numai vorbărie şi cleveteală. Fiecare vrea să înveţe pe celălalt. Rar se întâlneşte cineva care să-şi dea viaţa pentru adeverirea Evangheliei, continuând viaţa Sfinţilor Părinţi. Frică mare de ispite şi mândrie fără margini prin cuvinte".[16]

În faţa tuturor problemelor, nu avem decât o singură soluţie: sfinţenia!

Sfânta Liturghie - Taina Sfinţeniei

Sfânta Liturghie, la care suntem chemaţi să ne împărtăşim de Însăşi Viaţa (In. 14, 6) noastră, pentru că numai aşa vom avea „viaţă veşnică" (In. 6, 54), n-am putea-o descrie în cuvinte. Numai Sfinţii vorbesc despre ea: „Săvârşirea Sfintei Liturghii cere un suflet sfânt, un om cu suflet înalt, care să nu fie legat de nici o patimă, de nici o dorinţă lumească, de nici o bucurie pământească; a cărui inimă să fie cu totul aprinsă de flacăra Duhului Sfânt".[17] Citind Canonul Sfintei Împărtăşiri, luăm şi noi seama de dorinţa noastră: „cu sufletul şi cu trupul să mă sfinţesc, Stăpâne, să mă luminez, să mă mântuiesc, să-Ţi fiu Ţie locaş prin împărtăşirea Sfintelor Taine, având-Te pe Tine locuitor întru mine, împreună cu Tatăl şi cu Duhul" (Cântarea a 9-a); apoi aflăm că acelaşi lucru l-au dorit şi sfinţii: „să-mi fie mie Sfintele Tale Taine spre tămăduire şi curăţire, spre luminare şi pază, spre mântuirea şi sfinţirea sufletului şi a trupului" (Sf. Vasile cel Mare), „învredniceşte-mă fără de osândă să mă împărtăşesc ... spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci, spre sfinţire, spre luminare, spre tărie, spre vindecare şi spre sănătatea sufletului şi a trupului" (Sf. Ioan Gură de Aur), „să mă împărtăşesc, fără de osândă, cu dumnezeieştile, preaslăvitele, preacuratele şi de viaţă făcătoarele Tale Taine, nu spre osândă, nici spre adăugirea păcatelor, ci spre curăţire şi sfinţire şi spre dobândirea vieţii şi împărăţiei ce va să fie" (Sf. Ioan Damaschin), „să mă împărtăşesc cu Tainele Tale cele preacurate şi preasfinte, cu care se îndumnezeieşte şi se face viu tot cel ce mănâncă şi bea din ele cu inimă curată" (Sf. Simeon Noul Teolog).

În timpul Sfintei Liturghii, cerem milostivirea Celui singur Sfânt (cf. Is. 8, 13): „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte miluieşte-ne pe noi", timp în care preotul se roagă: „sfinţeşte sufletele şi trupurile noastre". „Strigăm şi grăim" apoi împreună cu fericitele Puteri îngereşti: „Sfânt eşti şi Preasfânt, Tu şi Unul-Născut Fiul Tău şi Duhul Tău cel Sfânt. Sfânt eşti şi Preasfânt şi slava Ta este plină de măreţie. Căci Tu ai iubit lumea Ta atât de mult, încât pe Unul-Născut Fiul Tău L-ai dat ..." Sfinţenia şi iubirea devin una în focul Dumnezeirii, iar noi ne aducem aminte (anamneză, de la gr. anamnesis = aducere aminte) „de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de înălţarea la ceruri, de şederea cea de-a dreapta şi de cea de-a doua şi slăvită iarăşi venire", trăind „unirea timpului într-un prezent veşnic şi a spaţiului într-un aici infinit".[18] Pentru noi totul culminează cu chemarea preotului: „Să luăm aminte. **Sfintele sfinţilor".**[19] Mărturisind încă o dată că „Unul (este) Sfânt, unul Domn, Iisus Hristos", ne împărtăşim, şi încuviinţăm ecfonisul preotului „că Tu eşti sfinţirea noastră", rostind şi noi, în a doua rugăciune de mulţumire, „că Tu eşti Pâinea vieţii, Izvorul sfinţirii" (Sf. Vasile cel Mare).

Sfinţenie şi Ortodoxie

Teoretic, credem că ştim ce înseamnă sfinţenia; ne lăudăm că-i cinstim pe sfinţi; dar, practic, tot mai puţini sunt sfinţii de astăzi, pentru că „de fiecare dată când viziunea noastră intelectuală se abate de la înţelegerea corectă a Revelaţiei, aceasta se reflectă inevitabil asupra manifestărilor duhului nostru, în concretul existenţei noastre cotidiene".[20] Cu alte cuvinte, îndepărtarea de adevăr duce la îndepărtarea de sfinţenie, de duh; de aceea spune Mântuitorul că Tatăl îşi doreşte închinători „în duh şi în adevăr" (In. 4, 23). Una fără cealaltă nu se poate: nici Ortodoxie fără sfinţenie, nici sfinţenie fără Ortodoxie! „Sf. Pavel leagă păstrarea comorii învăţăturii de conlucrarea cu Sf. Duh **care sălăşluieşte în noi** (II Tim. 1, 14), adică de efortul spre sfinţenie ... Tocmai acest interes constant, această orientare şi căutare permanentă a **sfinţeniei — fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu** (Evr. 12, 14) — prin trăirea duhovnicească, existenţială, liturgic sacramentală şi mistică a dogmelor, face din discursul teologic aghiorit[21] un glas important în sfatul Bisericii".[22] Ar trebui ca noi toţi să urmăm această căutare a sfinţeniei, ca discursul nostru, atât în familie şi societate, cât mai ales în Biserică, să primească accentul sfinţeniei. Cum? Ne-a spus-o Mântuitorul: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune" (Mt. 5, 16), iar Sf Vasile cel Mare spunea într-un loc: „Taci tu; să vorbească faptele tale!".

Fiind vorba de cunoaşterea adevărului ,lupta se dă în primul rând la nivelul minţii: „demonii sunt duhuri; sunt înrudiţi aşadar cu duhul nostru, cu mintea. Iar mintea, ca cea care hrăneşte sufletul este înşelată prin amestec şi confuzie asemenea izvorului. Adică pe neaşteptate, duhul necurat murdăreşte mintea şi aceasta transmite totul inimii, după obicei. Dacă inima nu este curată,[23] atunci ea trimite mai departe raţiunii totul întunecat. Atunci se întunecă şi se înnegreşte sufletul. Din momentul acela, în locul vederii celei dumnezeieşti el primeşte continuu numai închipuiri. În felul acesta au apărut toate rătăcirile şi ereziile".[24] Gândurile amăgitoare sunt legate tot de sfinţenie: „unul îţi spune: **Eşti un sfânt**, altul: **Nu te vei mântui**.[25] Aceste două gânduri vin de la vrăjmaşul şi nu e nici un adevăr în ele. Dar tu cugetă: **Sunt un mare păcătos, dar Domnul e milostiv, iubeşte pe oameni şi-mi va ierta păcatele mele".**[25] Într-adevăr „singura certitudine este pocăinţa pe care se poate înfăptui orice construcţie duhovnicească. Prin urmare, pocăinţa trebuie să o cerem de la Dumnezeu şi nimic altceva".[27] „Când vei ajunge să te smereşti toţi ţi se vor părea sfinţi. Când eşti plin de tine însă, toţi ţi se par răi".[28]

Numai în felul acesta şi pentru aceasta, Biserica noastră, cea „una, sfântă, sobornicească şi apostolească" se denumeşte şi **ortodoxă (dreptmăritoare),** pentru că numai în ea **chemarea Domnului la sfinţire şi sfinţenie** a rămas vie, lucrătoare şi rodnică, mărturisind cu toţi Sfinţii, până în zilele noastre că „slava pe care Domnul o dă Sfinţilor e atât de mare că dacă oamenii ar putea vedea un sfânt aşa cum el este în realitate, ar cădea la pământ cu frică şi cutremur ... Prin Duhul Sfânt măresc Sfinţii pe Domnul şi prin darurile Duhului Sfânt măreşte Domnul pe Sfinţi ... Cât de fericiţi suntem noi, Creştinii Ortodocşi că Domnul ne-a dat viaţa în Duhul Sfânt, iar El bucură sufletele noastre. Dar El trebuie păstrat cu grijă, căci chiar şi numai pentru un singur gând rău părăseşte sufletul şi atunci iubirea lui Dumnezeu nu mai e cu noi".[29]

„Numai în experienţa sfinţeniei, firea noastră, umplându-se de prezenţa eficientă a lui Dumnezeu, are nu numai o cunoaştere teoretică a lui Dumnezeu, ci o cunoaştere prin experienţă a prezenţei a puterii şi a iubirii Lui. În felul acesta, **cel ce se află în sfinţenie, se află în adevăr,** în cunoaşterea prin experienţă a lui Dumnezeu, în Dumnezeu Însuşi, adevărul care-i sfinţeşte (In. 10, 36)",[30] Care este „Cel Sfânt, Cel Adevărat" (Apoc. 3, 7).

Aceasta este **mărturia** Bisericii, a Ortodoxiei, pentru ea însăşi, pentru celelalte confesiuni şi religii, pentru întreaga lume şi întregul univers! Numai aşa, crezând şi iubind Ortodoxia şi sfinţenia, rostim la fiecare sfârşit de slujbă: **„Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi".**

DANIEL POPA
Student teolog, anul II

---

1 vezi Sf. Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice şi etice*, ed. Deisis, Sibiu, 1998, Discursul etic 1, p. 114-116.

2 *Mărturii din viaţa monahală*, ed. Bizantină, Bucureşti, 1995, vol. I, p. 121.

3 De la grecescul martys = martor, mărturisitor, dar şi martir (cf In. 1, 6; Apoc. 2, 13), deşi în textul de faţă Sf. Matei foloseşte verbul omologheo.

4 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 105; 95.

5 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama*, ed. Scripta, Bucureşti, 1993, p. 5.

6 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 112.

7 Konstantinos Yannitsiotis, *Lângă Părintele Porfirie*, ed. Bunavestire, Bacău, 1999, p. 48.

8 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 81.

9 Daniil de la Katunakia, *Sfaturi şi învăţături în Părinţi duhovniceşti contemporani de la Sfântul Munte Athos*, ed. Deisis, Sibiu, 1997, vol. I, p. 213.

10 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 166; 78-79; 61.

11 Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, ed. Deisis, Sibiu, 1994, p. 159.

12 Sf. Ioan de Cronstadt, *Viaţa mea în Hristos*, ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1995, p. 180.

13 Konstantinos Yannitsiotis, *op. cit.*, p. 63.

14 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Bucureşti, 1978, p. 258.

15 *ibid.*, p. 269-270.

16 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 126-127.

17 Sf. Ioan de Cronstadt, *op. cit.*, p. 156.

18 Konstantinos Yannitsiotis, *op. cit.*, p. 66.

19 Gr.: Ta aghia tois aghiois, adică Sfintele (Taine) care se dau sfinţilor (celor ce se împărtăşesc).

20 Archimandrite Sophrony, *Voir Dieu tel qu'Il est*, ed. Labor et Fides — Perspective orthodoxe, Geneva — 1984, p. 11.

21 Autorul se referă strict la Sf. Munte Athos, dar am putea lărgi aria la tot ceea ce înseamnă încă sfinţi şi sfinţenie (aghiorit vine din gr. aghios = sfânt).

22 Ierom. asist. drd. Agapie Corbu, *Poziţia Sfântului Munte faţă de ecumenismul contemporan*, în *Teologia*, nr. 3-4/1998, p. 61-62.

23 De aici importanţa rugăciunii inimii (numită şi *a minţii*), adică invocarea repetată a numelui lui Iisus, cristalizată cu timpul în formula: *Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă* sau *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul.*

24 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 174.

25 Adică: *Esti atât de ne-sfânt, încât nu te vei mântui.*

26 Cuviosul Siluan Athonitul, *op. cit.*, p. 200.

27 Părintele Paisie Aghioritul (+ 1995) în *Konstantinos Yannitsiotis*, *op. cit.*, p. 56.

28 Gheron Iosif, *op. cit.*, p. 158.

29 Cuviosul Siluan Athonitul, *op. cit.*, p. 158-159.

30 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *TDO*, vol. I, p. 275.

Kosovo — o problemă de azi?

(II)

În numărul trecut am prezentat, cât se poate de scurt, istoria complexă a Peninsulei Balcanice până la cucerirea otomană, o istorie foarte importantă, deoarece, doar cunoscând-o se pot înțelege evenimentele istorice din epoca modernă, numeroasele războaie dintre popoarele care locuiesc această regiune întinsă. Doar astfel putem înțelege încăpățânarea bulgarilor de a nu recunoaște o limbă macedoneană separată de cea bulgară (căci și acum bulgarii consideră Macedonia drept pământ istoric bulgăresc), cât și dorința sârbilor de a păstra o regiune în care azi sunt minoritari.

În această scurtă descriere istorică am lăsat expres la o parte două popoare care aparent nu au jucat nici un rol important în istoria politică a regiunii în epoca descrisă: vlahii și albanezii. Nefiind considerați de istoricii sârbi, bulgari, greci, dar și apuseni drept „creatori de state" în Balcani, au atras foarte târziu atenția cercetătorilor asupra lor. În ceea ce-i privește pe istoricii bulgari, sârbi și greci, aceștia neagă vlahilor orice conotație etnică, afirmând că cei pomeniți în izvoarele istorice ca vlahi nu erau altceva decât păstori, nicidecum etnici români. Conform mentalității balcanice, bulgarii de rând sunt indignați de afirmația istoricilor români că așăneștii au fost vlahi, considerând această afirmație drept un pretext pentru o ipotetică politică imperialistă a românilor, doritori să-și însușească părți din Bulgaria. Această acuzație împotriva românilor i-a fost adresată autorului acestor rânduri chiar de către doctoranzi bulgari. La aceste „pretenții imperialiste românești", bulgarii țin să răspundă, „amintindu-ne" nouă românilor, că Dobrogea constituie „leagănul națiunii bulgare" și deci că ar fi pământ bulgăresc. Iată că noi românii, deși credem că înțelegem mentalitatea balcanică, totuși suntem departe de acest fapt. (Întreaga dispută pe seama participării românilor la crearea celui de-al doilea țarat bulgar este prezentată de eminentul istoric Nicolae Șerban Tanașoca în lucrarea: **O problemă controversată de istorie balcanică: participarea românilor la restaurarea Țaratului bulgar**, publicat în volumul **Răscoala și statul asăneștilor**, coord. Eugen Stănescu, București, 1989, p. 153—178).

Același tratament defavorabil care e aplicat de istoricii bulgari, sârbi și greci aromânilor, este aplicat și poporului albanez, cu atât mai mult cu cât acesta e menționat mult mai târziu în documentele istorice decât românii. Dacă „problema vlahilor" s-a soluționat oarecum mai ușor, afirmând că vlahii nu erau etnici români, ci doar simpli păstori rătăcitori cu turmele, „problema albaneză se rezolvă" într-un mod diferit, istoriografia oficială sârbă și greacă afirmând că locul de baștină al albanezilor ar fi spațiul muntos îngust din Albania de azi, de unde au migrat mai târziu, beneficiind și de o rată superioară de natalitate. Mulți români de rând au adoptat această teză, uitând că unii (și nu puțini) istorici dintr-o țară vecină ne-au adus nouă aceleași acuze, pentru a legitima lipsa noastră de drepturi pe meleagurile transilvane.

Azi cu toții suntem înmărmuriți de sângele care curge în țara vecină, la doar câteva zeci de km de granițele noastre. Se caută vinovați. Aceștia sunt găsiți repede, fiecare după cum consideră de cuviință: albanezii, sârbii, americanii, Miloșevici. Dar poate că motivul principal al acestei curgeri de sânge este neînțelegerea mentalității balcanice de către străinii de aceste locuri, cât și persistența în Balcani a unei „anumite concepții romantice despre istorie și istoriografie care (...) are menirea de a da fiecărui popor conștiința de sine, revelându-i și stimulându-i unitatea organică, originalitatea și forța vitală prin evocarea trecutului în care ele s-au împlinit în chip exemplar". În Balcani, această istoriografie romantică a devenit „instrument al luptei pentru eliberarea națională. (...) Aceste istoriografii din Sud-Estul Europei care, evocând trecutul național, întâlneau forma imperială de organizare a statului, au dezvoltat ceea ce s-a numit «complexul imperial», specific acestei zone". Este cazul istoriografiilor sârbești, grecești și bulgare (Tanașoca, **op. cit.**, p. 174—175). Această istoriografie romantică duce la intoleranță, la negarea existenței sau a importanței celuilalt, la supralicitarea propriului element național. Bulgarii neagă aportul românesc la crearea celui de-al doilea țarat bulgar, considerând recunoașterea acestui aport drept o periclitare a propriei lor statalități. La fel, sârbii, afirmând și iar repetând realitatea că zona Rașca (deci și o parte din Kosovo) este leagănul statului lor, neagă existența concomitentă cu sârbii și a altor popoare pe acele meleaguri. Iar această negare este o curată falsificare a istoriei.

Vlahii apuseni din sudul Dunării și albanezii.

Precum am văzut, este adevărat că regiunea Kosovo este parte a leagănului poporului și statului sârb. Dar acest leagăn nu s-a așezat pe o „terra deserta". Slavii care au colonizat aceste regiuni în sec. VII au întâlnit aici o populație romanizată care popula sate și orașe. Desigur, la vederea năvălitorilor, romanicii au fugit în munții pe care îi vedem în fiecare seară la știrile posturilor de televiziune. Aceiași munți, pe care îi folosește UCK în zilele de azi, aceleași văi prin care se refugiază coloanele de albanezi au oferit în sec. VII adăpost populației romanizate, retrase din fața barbarilor slavi păgâni. Cronica preotului din Dioclea (Muntenegru), redactată în jurul anului 1150, afirmă că la sosirea slavilor, romanicii (numiți, datorită hainelor din lână neagră pe care le purtau, morlaci sau moro-vlahi, adică vlahi negri) au fugit în munți, dar după ce slavii s-au încrestinat, au coborât din nou la vale. Acest lucru s-a întâmplat în întreaga Peninsulă Balcanică, fapt dovedit de numeroasele documente care îi pomenesc pe vlahii care locuiau printre sârbi sau bulgari.

În statul sârb al nemanizilor, s-au păstrat până azi 39 de hrisoave care îi privesc exclusiv pe acești vlahi (26 dintre ele provenind din timpul domniei țarului Ștefan Dușan). Ocupația acestor vlahi era fie păstoritul, fie paza unor mânăstiri sau a unor transporturi de caravane negustorești.

Cel dintâi act din Serbia, care îi are ca obiect pe vlahi, a fost emis de regele Ștefan II Nemania în anul 1198. Actul îi pomenea pe judecii (juzii) Radu și George, care aveau autoritate peste 170 de români (deci peste un sat) din ținutul Prizren, în sudul provinciei Kosovo. Dar cei mai numeroși vlahi sunt atestați de documente pe cursul inferior al râului Ibar, aflat, după cum am văzut, chiar în inima Rașcei. Sunt pomenite aici sate cu nume curat românești: Bucor, Bun, Dedul, Mic, Mărgelat, Singur, Pop, Stan. De altfel, în aceeași regiune a Rașcei, alături de ținutul Serbia Veche, se mai găsește și Vlașca Veche. Toponime de origine românească se întâlnesc și în alte regiuni ale Serbiei, Muntenegrului, Croației, Bosniei, pe care nu le mai amintim, în cazul de față interesându-ne doar cele din Serbia Veche și din Kosovo.

În ceea ce privește viața bisericească, vlahii din regatul sârb au fost puși încă de la înființarea arhiepiscopiei de Jicea din anul 1219 sub autoritatea directă a arhiepiscopului, fapt care arată că vlahii erau împrăștiați pe tot cuprinsul Serbiei. Însă în anul 1335, cu ocazia cuceririi de către Ștefan Dușan a orașului Prilep din Macedonia, s-a făcut pomenire despre un „episcop al vlahilor", cu reședința fie în Prilep, fie în Lerin, azi Florina, în nordul Greciei (Mircea Păcurariu, **Istoria Bisericii Ortodoxe Române**, ed. II, vol I, București, 1991, p. 207).

Apoi vlahii sunt amintiți în legătură cu vechile mânăstiri din Kosovo (Deceani, Peci, Gracianița), din Serbia Veche (Jicea) și din Athos. Ștefan Nemania a închinat mânăstirii Hilandar din Muntele Athos mai multe sate de vlahi situate „undeva în apropiere de Prizren" (Silviu Dragomir. **Vlahii și morlacii. Studiu din istoria românismului balcanic**, Cluj, 1924, p. 98). Aceeași mânăstire mai avea închinate satele românești Ponișa, la nord de Peci, Petrace, lângă Leskovak (la sud de Niș). Regii sârbi au închinat numeroase sate și celei mai vechi mânăstiri sârbești, Jicea. Dintre acestea, unele, situate lângă Peci, erau locuite de români. Mânăstirea Gracianița și episcopia din Lipljan (vechea Ulpiana) aveau în proprietate sate românești situate atât în munții care străjuiesc valea râului Sitnița (care curge chiar prin centrul provinciei Kosovo), cât și la vest de Prizren, pe drumul care duce spre orașul albanez Kukes. Mânăstirea Deceani deținea în proprietate sate populate de vlahi, situate la nord-est de Djacovița (vestul provinciei Kosovo, nu departe de granița cu Albania), cât și lângă Skoplje.

Aceste sate de români sau de vlahi, pomenite mai sus, se aflau în vecinătatea altor sate populate fie de sârbi, fie de albanezi sau de bulgari. „În regiunile dimprejurul orașelor Prizren, Știp (azi Stip, în Macedonia — n. a.), Uschiub (azi Scoplje) și Htetovo (azi Tetovo) elementul românesc venea în atingere cu albanezii, pomeniți împreună cu vlahii în hrisoavele sârbești" (**Ibidem**, p. 99). În Muntenegru populația era formată din sârbi, latini (adică romanici de pe litoralul dalmatic, vorbitori ai limbii dalmate), albanezi și vlahi.

Din toate acestea, ne putem da seama că statul sârb al nemanizilor nu a fost un stat etnic sârb pur, datorită numărului mare de români care conviețuiau cu sârbii. Desigur, acești vlahi din regatul sârb nu au deținut aceeași importanță politică precum cei din Țaratul bulgar. Din acest motiv nici nu s-a încercat de către istoriografia sârbă să le fie pusă la îndoială existența. Cu timpul, cei mai mulți dintre acești vlahi s-au sârbizat (în timp ce latinii dalmați s-au croatizat). Procesul de sârbizare continuă și azi cu românii din valea Timocului.

Albanezii constituie poate „o enigmă și un miracol istoric" mai mare decât poporul român. Originea poporului albanez a rămas până azi nesoluționată, cercetătorii nefiind încă nici până azi pe deplin lămuriți dacă albanezii sunt urmași ai illyrilor, ai tracilor sau ai unei populații amestecate traco-illyre; ori dacă s-au format chiar pe actualul teritoriu al Albaniei, sau la nord de acest teritoriu. Cei care neagă autohtonia albanezilor pe teritoriul de azi al Albaniei (în special în partea de sud a ei) se bazează pe lipsa aproape totală în limba albaneză a împrumuturilor din greaca veche, ceea ce nu ar fi normal, dacă albanezii s-ar fi format ca popor în vecinătatea grecilor, la sud de „linia Jirecek", linie care, cum am arătat mai sus, delimita zona romanizată de cea grecizată din Balcani. De aceea, nu puțini autori, ținând seama de influențele latine în limba albaneză, consideră că poporul albanez s-ar fi format în munții din nordul Albaniei de azi, dar și în Muntenegru și Kosovo, având contacte cu o populație romanizată, nu grecizată.

Enciclopedia Britanica (ed. 1994), amintește ambele ipoteze. Lucrarea lui Jean W. Sedlar, **East Central Europe in the Middle Ages, 1000—1500**, Seattle, 1994, adoptă o teorie de mijloc. Sedlar arată că majoritatea cercetătorilor îi consideră pe albanezi drept urmași ai illyrilor, dar afirmă existența în limba albaneză a multor elemente trace (p. 423). El consideră limba albaneză drept una dintre cele mai arhaice din Europa, fiind convins că spațiul în care s-a vorbit ea a fost mult mai mare decât cel de azi, întinzându-se și în munții din Muntenegru și sudul Serbiei, unde au fost asimilați de către slavi.

Foarte important este faptul că reședința celui de-al doilea stat sârb a fost tocmai Skoder, în nordul Albaniei de azi. Precum am arătat mai sus, documentele acelui timp pomenesc de conviețuirea în spațiul muntenegrean a slavilor, aromânilor și albanezilor.

Pe teritoriul de azi al Albaniei au locuit în antichitate triburi illyre. Între sec. VIII—VI î.Hr. grecii au întemeiat pe țărmul Mării Adriatice coloniile Epidamnus (azi Durres) și Appolonia (lângă localitatea Vlora de azi). Teritoriul a fost cucerit de către romani în anul 168 î.Hr. Prima episcopie de pe teritoriul Albaniei s-a întemeiat la Dyrrhachium (numele roman al coloniei grecești Epidamnus), în anul 58 d.Hr., fiind urmată apoi de alte episcopii la Appolonia, Butrint și Skoder.

La începutul sec. VII, nordul Albaniei a fost ocupat de triburi sârbe, acest teritoriu făcând parte din toate cele trei state sârbești din evul mediu. Sudul Albaniei a fost cucerit de bulgari în sec. IX, redevenind teritoriu bizantin în anul 1018. Despotatul de Epir, creat după 1204, cuprindea Albania de sud și Grecia de nord-vest, în timp ce centrul Albaniei alcătuia un „regat" stăpânit de regii din casa de Anjou ai Siciliei.

La mijlocul sec. XIV, după ce Ștefan Dușan a cucerit cea mai mare parte a Albaniei, izvoarele istorice consemnează o migrație în masă a albanezilor, conduși de Jin Bua Spata și Petru Lioșa în Grecia centrală, ocupând cea mai mare parte a teritoriului fostului despotat de Epir, ajungând chiar până la Atena. Prin urmare, documentele vorbesc de o fugă a albanezilor din fața sârbilor și nu de o migrare a albanezilor la nord de zona lor de formare. Apoi trebuie să se țină cont de faptul că **Serbia Veche** este situată de-a lungul râului Ibar, al cărui nume Iorga consideră că e de origine albaneză (**Istoria românilor**, vol. II, ed. II-a, București, 1992, p. 24).

După moartea lui Ștefan Dușan, nordul Albaniei a fost condus de șefi de trib de origine albaneză, cei mai importanți fiind cei din familia Kastriota, din rândul căreia se va naște un secol mai târziu marele luptător anti-otoman Skanderbeg (+ 1468). După 1506, turcii au reușit cucerirea Albaniei, dar stăpânirea lor a fost mai mult una nominală, fiind atacați tot mereu de trupele de gherilă albaneze. Aceasta a dus la numeroase campanii otomane de pedepsire a albanezilor, în urma cărora 2/3 din populația albaneză s-a convertit la islam. Totuși, numeroși albanezi au încercat să scape de prigoanele turcești. Astfel au apărut coloniile de albanezi din sudul Italiei. Iar domnitorul moldovean Vasile Lupu era de origine albaneză creștină, refugiat pe teritoriul nord-dunărean.

Originea albaneză i-a interesat și pe cercetătorii români, știut fiind faptul că, bazându-se pe unele cuvinte comune albanezo-române, R. Roesler a negat continuitatea românilor în Dacia traiană, localizând spațiul de formare a limbii române la sud de Dunăre. Teza sa a fost preluată și de alți istorici, care au încercat să dovedească faptul că popoarele român și albanez s-ar fi format înainte de venirea slavilor în triunghiul dintre localitățile Sardica (Sofia) — Naissus (Niș) — Scupi (Skoplje).

Aceste teze au fost infirmate de numeroși alți cercetători, care au intreprins o analiză temeinică a vocabularului celor două limbi. Cercetătorii români B.P. Hașdeu și S. Pușcariu au afirmat originea tracă, nord-dunăreană neromanizată a albanezilor, care ar fi fost colonizați după sec. III la sud de Dunăre. Aceste ipoteze au fost adoptate, cu unele corecturi, de ultimul cercetător român în domeniu, Ion I. Russu, care a ajuns la concluzia că strămoșii românilor și cei ai albanezilor au conviețuit chiar la începuturile formării popoarelor lor într-un spațiu comun de limbă tracă, nord-dunăreană, de unde strămoșii albanezilor (identificați cu tribul tracic nord-dunărean al carpilor, colonizați de Dioclețian în jurul anului 300 la sud de fluviu) au migrat în secolele V—VI, fără să atragă atenția asupra lor, pe teritoriul de azi al Albaniei. Astfel, Ion Russu a întărit afirmația lui Hașdeu, că albanezii sunt „chiar frați cu românii, frați de sânge dacic, sunt pentru noi ceea ce sunt celții pentru francezi. Daci redivivi...", aducând corectura că albanezii nu ar fi urmași ai dacilor, ci ai carpilor, trib de asemenea tracic nord-dunărean, dar din afara provinciei romane a Daciei (a se vedea lucrarea: **Obârșia tracică a românilor și albanezilor. Clarificări comparativ-istorice și etnologice**, Cluj-Napoca, 1995).

PAUL BRUSANOWSKI

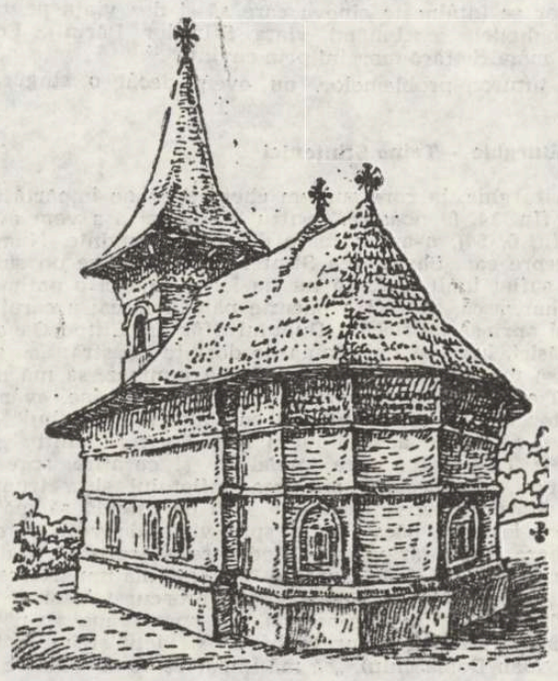

Arianism și neoarianism

Cu clarviziunea-i cunoscută Sf Ap. Pavel scrie în întâia sa epistolă către Corinteni că **„trebuie să fie între voi și eresuri, ca să se învedereze cei tari în credință"** (cap. 11, 19), prevestind prin aceasta lungul șir de erezii și schisme care aveau să se abată asupra Bisericii lui Hristos, încercând să o sfâșie și să o dezbine.

Iată că însuși marele apostol recunoștea inevitabilitatea fenomenului sectar, socotindu-l totodată ca pe o probă de foc prin care adevărata credință trebuie să treacă pentru a-și demonstra autenticitatea și certifica veridicitatea.

Dacă Biserica Ortodoxă se numește astăzi pe sine continuatoarea legitimă a Bisericii primare, aceasta se datorește întâi de toate faptului că ea s-a păstrat neabătut în duhul de smerenie și iubire propovăduit de întemeietorul ei Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat precum și faptului că învățătura ortodoxă izvorăște din cele șapte sinoade ecumenice, adevărate borne de dreaptă credință ale Bisericii universale din primele zece veacuri.

Prima mare încercare care amenința să destrame unitatea de duh și credință a Bisericii a fost provocată de un preot, pe nume Arie, originar din Egipt. Teolog și orator iscusit, el împărtășea însă și ideile unuia dintre marii eretici ai timpului, Paul de Samosata, la toate acestea adăugându-se firea sa extrem de vanitoasă, care îl va determina să se simtă jignit atunci când pe scaunul vacant al episcopiei din Alexandria va fi numit altcineva.

Suntem în anul 318, an în care Arie începe să-și facă cunoscute ideile sale eretice, mai întâi în cercul restrâns al prietenilor, iar mai apoi își va extinde activitatea și în Biserică. Atrăgând de partea lui destul de multă lume, oameni simpli dar și învățați, începe să-și răspândească ideile chiar și în afara Egiptului. Va pleca mai întâi în Palestina, apoi în Asia Mică, profitând de faptul că situația politică din imperiul roman era neclară datorită conflictului iscat pentru tron între Constantin și opozantul său Maxențiu.

Repurtând o victorie strălucită asupra lui Maxențiu, în urma căreia va deveni unicul conducător al imperiului roman, Constantin decide să pună capăt ereziei lui Arie, care între timp luase proporții, amenințând însăși unitatea Bisericii și a imperiului.

Sfătuit de oameni bine intenționați, Constantin va convoca un sinod ecumenic la care erau invitați să participe toți episcopii timpului. Istoria îi consemnează printre cei mai renumiți pe Sf. Atanasie cel Mare, Macarie al Ierusalimului, Sf. Nicolae, episcopul Mirelor Lichiei, preoții Vitus și Vicențiu ca delegați din partea papei Silvestru I Cecilian de Cartagina, Osiu de Cordoba. Era reprezentată practic întreaga lume creștină din acel timp, din Persia până în Spania, din Africa până în Scandinavia, și chiar din afara granițelor imperiului roman, precum episcopi din Persia și Armenia, în total un număr de 318 episcopi și teologi.

Lucrările sinodului au început pe data de 20 mai 325 în orașul Niceea din provincia Bitinia, fiind asistate de însuși împăratul Constantin, și prezidate de episcopii Alexandru din Alexandria și Eustațiu din Antiohia.

S-a purces pentru început la ascultarea și analizarea în liniște a învățăturii lui Arie, care nu era decât un amalgam de concepte raționale, prin care încerca să explice taina întrupării.

Învățătura sa cuprinsă în lucrarea **Thaleia**, afirma că Dumnezeu este singurul principiu necreat, Logosul nefiind decât o creatură ieșită din voința și nu din ființa Tatălui. Nefiind Dumnezeu, n-are nici una din calitățile divinității, ci a devenit desăvârșit prin energia harului și prin stăruința în virtute. Hristos nu este Dumnezeu adevărat în raport cu nimeni și nimic, și pentru aceasta toate însușirile Lui sunt relative. În privința universului, Logosul este creator și mijlocitor între Dumnezeu și acesta, întrucât Dumnezeu nu a creat direct lumea, ci a creat mai înainte de toate Logosul, și acesta la rândul Lui a creat universul. Cuvântul a fost creat mai înainte de toate, din cele inexistente, și de aceea putem spune că „era un timp când nu era".

Împotriva acestor aberații, Biserica va reacționa prompt, prin glasul Sf. Atanasie cel Mare, autoritatea incontestabilă a sinodului, care va demonstra punct cu punct învățătura lui Arie, arătându-i slăbiciunile și lipsa de logică. Îi aparține acestui mare om al Bisericii raționamentul prin care demonstra că dacă urmăm firul logicii ariene, conform căreia Hristos nu este Dumnezeu, rezultă că El nu este decât un impostor atunci când afirmă că **„El și Tatăl una sunt"** (In. 10, 13).

Eroarea fundamentală a lui Arie consta în aceea că încerca să explice taina întrupării Fiului lui Dumnezeu dintr-o perspectivă strict omenească, ceea ce l-a și dus la rătăcire. Încercând să-L înțeleagă pe Dumnezeu în acest mod el a căzut în capcana unui paradox insolvabil, căci cum poate fi cuprins în concepte omenești Cel mai presus de orice gând și cuvânt?

Răspunsul părinților de la Niceea va fi fixat în șapte articole de credință, în care se afirma **divinitatea** Fiului și **de o ființimea** Lui cu Tatăl, fiind **„Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut, de o ființă cu Tatăl prin care toate s-au făcut"**. Purtând semnătura tuturor părinților care au participat la acest prim sinod al Bisericii universale, el va deveni un adevărat îndreptar de credință pentru întreaga creștinătate.

Deși a fost condamnat de Biserică ca o erezie extrem de periculoasă datorită consecințelor sale (căci dacă Hristos nu este Dumnezeu adevărat, făcut om asemenea nouă în afară de păcat, întreg creștinismul este desființat), arianismul a răzbătut peste secole sub diferite forme, iar secolul nostru plătește și el tribut acestei erezii, căci ce altceva sunt așa-zisele doctrine umaniste sau antropocentriste dacă nu forme mascate de arianism, pentru că în interiorul acestor curente se găsește omul, e adevărat, dar omul care L-a alungat pe Dumnezeu, așezându-se pe sine în centru și raportându-le pe toate doar la sine. Declarându-se pe sine etalonul tuturor și măsurându-le pe toate cu măsura sa îngustă, omul modern a căzut pradă unui relativism cu urmări din cele mai periculoase în plan existențial și moral. Asupra acestor consecințe a insistat Dostoievski în romanele sale, arătând că atunci când omul nu mai are nimic deasupra lui, totul devine posibil, și prin aceasta existența își pierde orice noimă ,căzând în absurd.

Indiferent de formele pe care le îmbracă, umanismul nu este în ultimă instanță altceva decât o formă mascată de arianism, ducând spre aceeași consecință și spre aceleași rezultate: omul vrea să-și aparțină numai lui, să existe adică doar prin sine și pentru sine, iar prin aceasta nu face altceva decât să se închidă singur într-un cerc vicios, din care nu poate ieși nicidecum, condamnându-se singur la o existență lipsită de sens.

În umanism, și în aceasta constă de fapt marea sa eroare, totul se bazează exclusiv pe om, substanța lui fiind omul redus la dimensiunile sale bio-istorice, el declarându-se nu doar valoarea supremă, ci în același timp și criteriul ultim și total. Aceasta face ca toate formele de umanism să nu fie finalmente altceva decât forme de autolatrie, prin care omul, conștient sau nu, se opune lui Dumnezeu singurul prin care se relevă ca o valoare reală și prin care se poate justifica.

Dar chiar și atunci când îl uită sau îl respinge pe Dumnezeu, omul nu reușește să alunge cu totul din sine trăsăturile „chipului divin"; dimpotrivă, el se manifestă la fel de pregnant și în umanism, prin faptul că tânjește după existența infinită, ceea ce umanismul nu-i poate însă asigura.

Numai atunci când acceptă existența lui Dumnezeu cel întrupat, ca singurul model și scop al existenței sale, numai atunci își împlinește setea ființei sale după infinit pentru că toate întrebările și neliniștile sale, toate temerile și angoasele sale își vor găsi răspuns doar în măsura în care sunt raportate la Dumnezeul cel întrupat, care a conferit sens și logică existenței noastre. El devenind „logica logicii umane, natura naturii umane" (Arhim. J. Popovici).

O existență fără Dumnezeu, sau un Dumnezeu care ar fi rămas închis în propria-I transcendență, l-ar condamna pe om la o eternă căutare de sine și neîmplinire. **Fără Dumnezeu nici omul nu există** — aceasta ar putea fi într-un cuvânt lecția părinților de la Niceea —, el nemaifiind decât o biată ființă nevolnică ,condamnată irevocabil la neant.

Fiul lui Dumnezeu cel făcut om asemenea nouă în afară de păcat este Cel care a conferit existenței umane sens, arătându-ne că ne putem împlini, și ne putem justifica doar atunci când ne privim din perspectiva divinității, dar fără ca prin aceasta să ne pierdem specificitatea, ci dimpotrivă, devenim mai umani cu cât ne dorim să fim mai asemenea cu Dumnezeu.

Preot NICOLAE STOIA

Daniel Turcea (1945–1979)

Daniel Turcea s-a născut la 22 iulie 1945 la Târgu-Jiu, fiind al doilea din cei patru copii ai lui Gheorghe și ai Mariei Turcea. Și-a petrecut copilăria și adolescența în Pitești, unde a absolvit, în 1963, liceul „Nicolae Bălcescu" la secția reală. În 1968 a fost licențiat al Institutului de arhitectură „Ion Mincu" din București.

Ca poet debutează în 1966 în revista „Amfiteatru". În 1970 publică primul său volum de poezii, institulat *Entropia*. În 1978 apare al doilea volum de poezii semnat Daniel Turcea, ultimul antum, intitulat *Epifania*.

Poeziile din *Entropia* sunt caracterizate de un „asiatism" filosofic și conceptual, trădând o anxietate cu tentative de evadare în descripția unui teritoriu absolut, utopic. Viziunea scientistă din acest prim volum face ca poezia să fie greu abordabilă fără consultarea unui dicționar de specialitate, pentru ca structura de matematică și fizică nucleară a imaginii să facă vizibilă desfășurarea lirică. Formula fizică a entropiei, așezată la începutul acestui volum, ar sugera desfacerea lumii, de la energie până la o formă de unde analiza rațională nu mai este posibilă.

Epifania (1978) trădează o schimbare radicală a viziunii poetice. Poezia scientistă a căutării anxioase este transfigurată de o epifanie, de o arătare mai presus de fire, de un har despre a cărui lucrare Daniel Turcea nu uită să vorbească, deși o face cu multă smerenie. Răspunsul la întrebările pe care le-ar putea ridica această încărcare de lumină, inefabil și neomenesc este chiar o mărturisire pe care poetul i-o face poetului din exil Ștefan Baciu — acesta tradusese în limba franceză câteva poezii din volumul *Entropia:*

„Cu bucurie vă mărturisesc, sunt ortodox.

Vă mulțumesc din suflet pentru traducerea versurilor. Se pare însă că, fără să vreau, v-am indus în eroare, numind o poezie — Zeu —. Deși mi-a plăcut spectacolul Asiei, jocul de umbre, ceremoniile mimând înțelepciunea, nu sunt budist. Și nici nu am dorit vreodată să fiu. Sunt creștin, ortodox. Și nimic nu e mai opus. Nu am avut și nu am darul și chemarea de a scrie despre lumină, despre înviere, despre iubire și taină. Știu însă că sunt infinit mai presus nirvanei și ceremoniei ceaiului, bunăoară.

Vă îmbrățișez și vă mulțumesc. Mi-ați făcut de două ori bine. O dată traducându-mi versurile. Și, a doua oară, făcându-mă să renunț la tot ce în poezie, fie și numai ca aluzie, s-ar putea interpreta greșit. Și aceasta este cel mai mare bine.

Am o carte în plan, pe anul acesta. Dacă apare, v-o trimit. Încerc să opun Entropiei bucuria." (după Valeriu Cristea, prefață la *Daniel Turcea, Iubire. Înțelepciune fără sfârșit*, ed. Albatros, București 1991).

Daniel Turcea a scris o poezie ortodoxă în profunzimea ei, într-o epocă în care ortodoxismul literar era de mult consumat. Poezia lui Daniel Turcea scapă cadrelor tradiționale ortodoxiste, inspirația poetică având cu totul altă manifestare. Sentimentul religios este înlocuit cu trăirea mistică, spațiul spiritualității românești ortodoxe, cu care ne obișnuiseră poeții de la *Gândirea*, nemaifiind în sine intervalul de consumare a întâlnirii cu harul. Daniel Turcea este poetul esențelor, al firii omenești cutremurate și transfigurate de revărsarea harului dumnezeiesc, al tainei trăite în tăcere, al trecerii dincolo de moarte, al luminii neînserate care „e de față pretutindeni / e în mine și-n-senină", petrecând „în veacul acesta / de sete / și fier" „aproape" de un „Tu" „de peste cuvinte / de peste cer". Iată cum cuvintele de rugăciune din poezia numită, în mod obișnuit, religioasă, se transformă în șoaptele unei tăceri contemplative, veritabilă teologhisire, în care însăși materialitatea poeziei se transfigurează, o dată cu „pământul inimii" care devine „cer arzând".

Poetul care ne lăsase ca mărturie despre o cunoaștere mai presus de „trupul acesta aproape înfrânt" testamentul: „îngropați morții ca pe semințe / vocile / ca un oraș de sticlă", a adormit la 28 martie 1979, fiind înmormântat în cimitirul mânăstirii Cernica.

Pentru această perioadă a anului marcată de sărbătoarea Învierii, a biruinței vieții, am ales unul dintre poemele de dragoste publicate postum. Prin acest poem, Daniel Turcea mărturisește setea de transfigurare a inimii, privită, ca și de părinții filocaliei, nu ca organ, ci ca centru al ființei. „Pământul" ei, făptura creată și telurică a omului, este chemat să devină „cer", adică sălașul lui Dumnezeu, pentru ca astfel să ardă ca rugul nemistuit văzut de Moise:

Anastasia

pământul inimii
facă-se cer
un cer arzând.

O ultimă precizare: am ales „Telegraful Român" spre a difuza această scurtă prezentare a personalității lui Daniel Turcea, între altele și pentru faptul că versurile poetului au fost publicate încă înainte de revoluție, în paginile foii șaguniene.

NICOLETTA-LAURA DOBRESCU
Studentă la teologie
anul III

A trecut la cele veșnice părintele arhim. Timotei Tohăneanu

După o lungă suferință, în ziua de 7 mai, orele 14, a trecut la cele veșnice, în chilia sa, de la Mânăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, Părintele Arhim. Timotei Tohăneanu, la vârsta patriarhală de 84 de ani, împlinindu-și prin sfârșitul creștinesc pe care Dumnezeu i l-a rânduit, făgăduința pe care a depus-o la călugărie că, până la ultima suflare va fi statornic în mânăstire.

Adormitul întru Domnul, s-a născut în 31.I.1915, la Întorsura Buzăului, jud. Covasna, din părinți evlavioși Gheorghe și Maria, fiind unul dintre cei 8 frați pe care Dumnezeu i-a dăruit familiei Tohăneanu, 4 dintre ei: 2 fete și 2 băieți, mai târziu, au îmbrăcat haina monahală.

În 1943, tânăr pe atunci, cu numele de Traian Tohăneanu, a venit la Mânăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, la îndemnul și îndrumarea Părintelui Arsenie Boca, care la acea vreme era stareț al mânăstirii, fiind printre primii viețuitori la Sâmbăta.

În 1946 a fost tuns în monahism, de către vrednicul de pomenire Mitropolitul Nicolae Bălan, primind numele de Timotei.

A îndeplinit funcția de econom al mânăstirii fiind foarte priceput la bunul mers al gospodăriei; s-a ocupat îndeaproape de plantarea livezii, existentă până astăzi și de stupărit, ca mânăstirea să aibă miere.

Dar, cea mai mare realizare a Părintelui Timotei, aici la Sâmbăta, a fost reînființarea tradiției de pictură pe sticlă, care reprezintă mânăstirea cu mare cinste și în zilele noastre, atât în țară cât și peste hotare.

Cu mulți ani în urmă, la îndemnul și sub îndrumarea Părintelui Arsenie Boca, Părintele Timotei s-a dăruit întru totul activității de pictare a icoanelor pe sticlă.

În 1969 a fost hirotonit Ierodiacon, iar la scurt timp, Ieromonah, primind și cel mai înalt grad bisericesc, rangul de Arhimandrit, de către Mitropolitul de atunci Nicolae Mladin.

Revenind la activitatea Părintelui Timotei în Mânăstirea Sâmbăta, merită să fie menționate cele peste 40 de expoziții pe care le-a avut în străinătate: America, Germania, Austria, Anglia, Belgia, unde a făcut un adevărat misionarism ortodox.

Deci, îl putem caracteriza pe Părintele Timotei, un bun misionar al ortodoxiei peste hotare.

Cu fondurile care s-au strâns din vânzarea acestor icoane s-a contribuit și la ridicarea acestei cetăți a ortodoxiei, care este astăzi Mânăstirea „Brâncoveanu".

Slujba de prohodire a avut loc Duminică, 9 mai, după Sf. Liturghie, la orele 12, oficiată de un mare sobor de preoți și diaconi, având în frunte pe Protopopul Făgărașului, Pr. Cornel Ursu, înconjurat de 16 preoți și 4 diaconi, iar răspunsurile au fost date de către corul „Anastasis" de la Institutul Teologic din Sibiu „Andrei Șaguna". Predica prin care a fost omagiată personalitatea Părintelui Timotei, a fost ținută de către Părintele Arhim. Teofil Părăian, ascultat de zecile de credincioși și de Obștea Mânăstirii.

Prin dangătul duios al clopotelor, înconjurând bisericuța brâncovenească, trupul neînsuflețit a fost condus în cimitirul mânăstirii, unde a fost așezat până la Obștească Înviere.

Noi, toți cei de la Sâmbăta, îl purtăm în amintirea și rugăciunea noastră, ca pe un bun părinte, ca pe unul care și-a făcut datoria deplin, care și-a iubit mânăstirea de metanie, contribuind la bunul mers al ei.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu, ca sufletul lui să fie primit în Lumina cea neînserată a Împărăției Sale.

Veșnică să-i fie pomenirea și amintirea binecuvântată.

Stareț:
Arhim. IRINEU DUVLEA

Oaspeți ai Sibiului

(Urmare din pag. a 7-a)

să se păstreze cu grijă un echilbru pentru a nu se cădea în formalism, dar a avea totuși și suficiente forme.

— *Considerați că o apropiere ecumenică e necesară?*

— Da. Însă trebuie specificat scopul acestei apropieri, pentru că părinții ecumenismului vedeau această mișcare ca o mișcare spre unificare.

Consider important ecumenismul, pentru că odată cu apariția globalizării, Bisericile creștine stau în fața acelorași probleme. Și în ceea ce privește problemele sociale, etice, bioetice, de credință, trebuie să se răspundă, și nu o țară într-un fel și alta în alt fel, ci numai împreună reușim, problemele fiind globale. Dacă ar fi să ne referim la probleme specific teologice și în acest sens trebuie să aibă loc conlucrarea.

De fapt, toți trăim dintr-un izvor comun, chiar dacă drumul nostru istoric, filozofic și teologic a evoluat diferit.

— *Dacă v-ați adresa studenților teologi ortodocși, ce i-ați sfătui?*

— În primul rând să obțină pe cât se poate de mult, în orice domeniu, o informație autentică, pentru că din ce în ce mai mult există, în ceea ce privește imaginea celuilalt, tipare, imagini fixe.

Dacă se dorește o apropiere este necesar ca aceste imagini șablon să tindă să se desființeze, pentru a lăsa locul unei imagini autentice, acest lucru trebuind a fi aplicat atât studenților noștri, cât și studenților voștri. Schimburile de experiență în acest fel sunt foarte importante.

— *Care e relația între tineret și Biserică în Apus?*

— Marea majoritate nu au prea mare lucru de-a face cu Biserica, și chiar și acel procent mic e legat de aspectul tradițional. Totuși există în fiecare parohie diferite grupe, în care tinerii încearcă să se integreze în Biserică, dar totuși rămân alături, nu integrați în viața parohiei.

— *Ce se întâmplă cu predarea religiei în școală?*

— În ceea ce privește dorința de a învăța religie, e vorba de-o minoritate. De pildă, într-o Școală Normală, din 30 de elevi, de abia 2—3 persoane au această dorință. Aceste remarci au în vedere zona Germaniei încadrată în fostul R.D.G. Diferențele între apusul și răsăritul Germaniei în această privință sunt foarte semnificative.

Se întâmplă adesea ca cei care participă la orele de religie să nu fie ei înșiși botezați, doar 5—10% din tineret e botezat.

Spre exemplu: în Leipzig, în 1998 din cei 3200 de copii aflați în școală, doar 200 de părinți și-au declarat apartenența la o biserică, ceea ce înseamnă un procent de 6,25%.

Sunt mulți care se interesează de religie fără să fie interesați practic de ideea de comuniune, ci pur și simplu de dorința de a ști.

— *Vă mulțumim!*

Înălțarea întru mărire a Domnului Hristos

(Urmare din pag. a 8-a)

dali, legați între ei cu vrejuri pictate. Schema compozițională a icoanei este bazată pe simetrie, cu o reușită încadrare a personajelor — apostolii — în două grupuri și cu un punct de fugă, în centrul panoului, unde se găsește Maica Domnului. Deasupra, într-un cadru circular — în ridicarea la cer — este Iisus, cu brațele întinse spre binecuvântare, încadrat de doi îngeri, care țin cu câte o mână de cadrul circular. Îngerii sunt situați simetric, față de aceeași axă de simetrie, verticală (Porumb Marius, Icoane din Maramureș, Cluj-Napoca, 1975, p. 17 și planșa 25).

Ca urmare a uniației de la 1700 din Ardeal, s-a intensificat sprijinul Ortodoxiei din Moldova și din Țara Românească, pentru apărarea Ortodoxiei transilvane. Pictura murală și pictura de icoane din sec. al XVIII-lea vădește influența pictorilor veniți de peste munți, care s-au nizuit să mențină o atmosferă „bizantină", pentru păstrarea tradițiilor ortodoxe. Odată cu aceasta a apărut și o notă de culoare locală. Icoanele din Țara Lăpușului prezintă un specific de „factură țărănească". Icoana Înălțării Domnului de la biserica din Glod (Valea Someșului) reprezintă pe sfinții apostoli cu fețele apropiate, întreolaltă, ca desen (Porumb M., op. cit., p. 14—15).

În a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, zugravul Alexandru Ponehalschi, care a realizat pictura parietală a bisericii de lemn din Călinești (Căieni), Maramureș, a realizat și o frumoasă icoană a Înălțării Domnului. Schema compozițională și încadrarea personajelor este la fel cu cea din Hărnicești. Maniera de a picta a acestui meșter are un vădit caracter decorativ. Personajele au figurile cu trăsături umanizate, îndulcite, cu ochi mari, expresivi. Costumele lor sunt drapate de falduri, trasate cu tușe de culoare. Desenul și expresia fețelor trădează unele caractere arhaice făcând o legătură de ordin stilistic cu icoanele maramureșene din a doua jumătate a sec. al XVII-lea. Iisus este de asemeni reprezentat într-un cadru circular într-un registru superior, deasupra șirului de nori (Porumb M., op. cit., p. 18, planșa 39).

În ambianța de glorificare, a praznicului împărătesc al Înălțării Domnului, Biserica îl proslăvește pe Hristos cu cuvintele troparului: „Înălțatu-te-ai întru mărire, Hristoase Dumnezeule, bucurie făcând ucenicilor tăi cu făgăduința Sfântului Duh, încredințându-se ei prin binecuvântare, că tu ești Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii".

La chemarea Sf. Sinod al B.O.R., privind strângerea de ajutoare băneşti pentru Iugoslavia, rezultatul colectei din Arhiepiscopia Sibiului a fost de 46.842.300 lei.

Banii au fost trimişi la Sf. Patriarhie şi vor fi destinaţi ajutorării populaţiei sârbe dar şi etnicilor albanezi refugiaţi în ţara noastră.

În editura Centrului Mitropolitan Sibiu a apărut „Îndrumătorul Bisericesc" pe anul 1999. Preţul unui exemplar este de 10.000 lei şi poate fi cumpărat de la Librăria Eparhială Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35.

Filip Moldoveanul

(Urmare din pag. a 7-a)

din 1551—1553. Cu Filip Moldoveanul încep deci tipăriturile în limba română, care vor continua apoi, într-un ritm tot mai susținut, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, îndeosebi prin diaconul Coresi la Brașov. El are meritul că a făcut din orașul Sibiu un centru de cultură românească.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **6 APRILIE a.c.** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

● **10 APRILIE a.c.** — A acordat un interviu dl. redactor Marcovici de la Radioteleviziunea Română, „România Cultural".

— A primit pe decanul Facultății de Teologie din Alba Iulia, Prof. univ. dr. arhid. Constantin Voicu.

● **11 APRILIE a.c. — Sf. Paști** — A oferit o recepție oficială la care au participat membrii Permanenței Consiliului Eparhial, slujitorii Catedralei Mitropolitane, angajați ai Arhiepiscopiei, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu, Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, decanul Facultății de Teologie din Oradea, profesori de teologie, dl. prefect Dr. ing. Ion Popescu, primarul Sibiului, av. Dan Condurat, decanul Facultății de Medicină conf. Dr. Ilie Crăciun, decanul Facultății de inginerie prof. univ. Dr. Octavian Bologa, alte persoane.

● **16 APRILIE a.c.** — A primit la Reședință pe dl. economist Bistriceanu Gheorghe, contabil șef al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

● **18 APRILIE a.c.** — A primit pe Arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, și exarh al mânăstirilor.

● **20 APRILIE a.c.** — A primit pe dl. Constantin Moraru, directorul Societății „Tina" SRL Sibiu.

— A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

● **22 APRILIE a.c.** — A primit pe maica Iustiniana, fostă stareță a Mânăstirii Govora, jud. Vâlcea.

● **27 APRILIE a.c.** — A primit pe Pr. Mihai Sămărghițan împreună cu d-na preoteasă Carmen Sămărghițan, în legătură cu pensionarea acesteia, după peste 25 de ani de activitate, ca angajată a Centrului Eparhial.

● **28 APRILIE a.c.** — A primit pe monahia Semfora Gafton, stareța mânăstirii „Sf. Maria" Techirghiol.

● **29 APRILIE a.c.** — A efectuat o vizită de lucru pe șantierul de construcții la Mânăstirea „Brâncoveanu" din Sâmbăta de Sus.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

ARHIEPISCOPIA BISERICII ARMENE DIN ROMÂNIA

Nr. 107

Către,

MITROPOLIA ARDEALULUI, CRIȘANEI ȘI MARAMUREȘULUI

Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolit și Arhiepiscop

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

Înalt Preasfinția Voastră,

În binecuvântatele de Dumnezeu zile ce au trecut, zile în care bisericile Ortodoxă și Catolică și-au dat sărut frățesc de pe sfintele lor altare, am căutat cu privirea pe Înalt Preasfinția Voastră în rândurile înaltelor fețe bisericești ortodoxe prietene. După îndelungi căutări l-am întrebat pe Preasfinția Sa Episcopul-vicar despre Înalt Preasfinția Voastră și în ciuda cerului senin dăruit de Bunul Dumnezeu, un nor de tristețe s-a abătut asupra sufletului meu când am aflat despre încercările prin care treceți.

Ca unul dintre cei mai vechi prieteni ai Înalt Preasfinției Voastre nu am putut să nu fiu întristat din toată inima pentru faptul că voi, unul dintre ierarhii ce au păstrat biserica în timpul său de restriște, nu ați fost împreună cu noi în aceste zile binecuvântate de Dumnezeu.

Împreună cu cinul preoțesc al Bisericii Armene și cu toți credincioșii ce îi păstoresc, mă rog Bunului Dumnezeu pentru sănătatea Înalt Preasfinției Voastre, pentru ca Biserica Ortodoxă Română să se bucure, așa cum a făcut-o de decenii, de harul și dăruirea Înalt Preasfinției Voastre.

Este adevărat că mulți sunt truditorii Bisericii Ortodoxe dar Înalt Preasfinția Voastră este unul dintre aceia ce, ca un simbol al credinței adevărate, ați făcut existența sa posibilă în vremuri în care ea era condamnată la persecuție și închinătorii la Dumnezeu erau stigmatizați.

Facă Bunul Dumnezeu ca sănătatea Înalt Preasfinției Voastre să vă permită cât de curând de a fi în mijlocul nostru întru slava lui Dumnezeu, bucuria credincioșilor Înalt Preasfinției Voastre și fericirea noastră ca frate și vechi prieten al Vostru.

Cu deosebită dragoste frățească vă urez încă odată grabnică însănătoșire.

Al Înalt Preasfinției Voastre frate întru Hristos Domnul,

ARHIEPISCOP DIRAYR MARDICHIAN
Șeful Eparhiei Armene din România

Olimpiada națională de Dogmatică și Istoria Bisericii Române

Ministerul Educației Naționale, prin Inspectoratul Școlar al județului Iași, și Mitropolia Moldovei și Bucovinei au organizat la Iași, în perioada 14—18 aprilie 1999, a III-a ediție a „Olimpiadei naționale de Dogmatică și Istoria Bisericii Române". La Olimpiadă au participat elevii din clasele a XII-a și a XIII-a de la Seminariile Teologice Ortodoxe și de la Școlile Normale.

Din Arhiepiscopia Sibiului au participat elevii:

1. Marinescu Mihaela-Laura, cl. a XII-a, Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna" Sibiu;
2. Pomărac Carmen-Maria, cl. a XII-a, Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna" Sibiu;
3. Bâlbă Ciprian, cl. a XIII-a, Seminarul Teologic Brașov;
4. Budică Adrian, cl. a XII-a, Seminarul Teologic Brașov;
5. Goja Ana, cl. a XII-a, Școala Normală, Brașov;
6. Pânzaru Mircea, cl. a XII-a, Seminarul Teologic Brașov;
7. Vaida Ioan, cl. a XIII-a, Seminarul Teologic Brașov.

Eleva Pomărac Carmen-Maria de la Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna" din Sibiu a obținut locul al II-lea la disciplina RELIGIE, iar elevul Vaida Ioan de la Seminarul Teologic din Brașov a obținut locul I la I.B.O.R.

Felicitări!

Prof. CARMEN-MIHAELA JINARIU
Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna" Sibiu

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RĂȘINĂREANU, a săvârșit următoarele:

● **20 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a luat parte la lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— A participat la deschiderea oficială a lucrărilor Simpozionului Internațional *„Prevenirea și combaterea consumului de droguri"* desfășurat în Aula „Avram Iancu" a Universității Sibiene.

● **22 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a slujit Vecernia și Acatistul Învierii Domnului, în Catedrală.

● **23 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum la Academia Trupelor de Uscat Sibiu cu prilejul zilei patronului Sf. Mare Mucenic Gheorghe.

— A săvârșit Sfânta Liturghie arhierească la Schitul Foltea — Sălișteș, rostind cuvânt de învățătură. Împreună cu soborul de de preoți a săvârșit Taina Sf. Maslu de obște și sfințirea apei.

— În aceeași zi a cercetat biserica „Sf. Ioan" din Grui-Sălișteș aflată în șantier de pictură.

● **24 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană cu prilejul zilei Sf. ardeleni: Sf. Ierarhi Ilie Iorest și Sava Brancovici.

— A săvârșit în biserica mare din Rășinari slujba parastasului pentru poetul Octavian Goga, cu ocazia „Zilelor Goga" la Rășinari. Au luat parte oficialități civile ale Județului Sibiu, oameni de cultură, membri ai familiei, credincioși. A vizitat apoi Casa memorială a poetului precum și expoziția de pictură a elevilor Școlii Generale din Rășinari.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrala mitropolitană.

● **25 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a săvârșit slujba de resfințire a bisericii monument istoric „Sf. Cuv. Paraschiva" din Tălmăcel, prot. Avrig, recent restaurată și Sfânta Liturghie arhierească rostind bogat cuvânt de învățătură.

P.C. Pr. paroh Roman Horea a fost hirotesit întru iconom-stavrofor. A fost acordat un Act de apreciere și consiliului parohial. De remarcat că în ultimii doi ani biserica a fost pictată în întregime și în exterior de către pictorul Beșleagă.

— Seara, P.S. Sa a slujit Vecernia în Catedrală.

● **27 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Învierii Mântuitorului în Catedrală.

● **29 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a luat parte la Sediul Primăriei Sibiu, la ceremonia de decernare a titlului de „Cetățean de onoare al Municipiului Sibiu" , domnului Emil Hurezeanu. Au luat parte personalități ale vieții politice și culturale românești.

● **30 APRILIE a.c.** — P.S. Sa a primit pe ziaristul Jacek Borkowikz din Polonia, căruia i-a acordat un interviu în legătură cu viața bisericească din Arhiepiscopia Sibiului.

— A participat la festivitatea de deschidere a Colocviului internațional Emil Cioran ce s-a desfășurat între 30 aprilie — 2 mai a.c. la Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● **2 MAI a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în noua biserică „Sf. Ioan Botezătorul" din Sibiu — Calea Poplăcii. (P.C. prot. Luca Dănilă) rostind cuvânt de învățătură. La vremea potrivită P.C. Arhid. Dumitru Luca a fost hirotonit întru preot pe seama acestei parohii.

În aceeași zi P.S. Sa a cercetat Capela Spitalului Militar din Sibiu precum și noua biserică „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul" din Sibiu — cartierul Dumbrava — rostind cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la slujba Utreniei. Seara a săvârșit în sobor taina Sf. Maslu de obște.

● **3 MAI a.c.** — P.S. Sa a săvârșit în biserica din Sibiu-Lazaret II, împreună cu un sobor de preoți slujba înmormântării prectului pensionar Ioan Turcu, rostind cuvânt de mângâiere si transmițând familiei mesajul de condoleanțe al *Înalt Prea Sfințitului Mitropolit ANTONIE* al Ardealului.

— A cercetat canonic Schitul Păltiniș unde a săvârșit Vecernia.

● **5—9 MAI a.c.** — P.S. Sa s-a aflat la București pentru a participa la festivitățile prilejuite de vizita în România a S.S. papa Ioan Paul al II-lea.

● **11 MAI a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Învierii în Catedrală.

● **12 MAI a.c.** — P.S. Sa a primit pe Sister Mary Rose președinta Asociației Româno-Americane pentru promovarea Asistenței Medicale, Educației și servirii umane — Sibiu.

Diacon VASILE AVRAM

Tabără de pictură pe sticlă

Parohia Ortodoxă Română „Sf. Nicolae" — Cacova din Fântânele, județul Sibiu, în colaborare cu: Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, Inspectoratul Județean al Învățământului, Inspectoratul Județean de Cultură, Muzeul ASTRA Sibiu, S.C. Atlassib S.R.L., S.C. Capa Prod. S.R.L., Fundația Româno-Germană Sibiu, în vara anului 1999, organizează Tabere de creație — pictură pe sticlă, numită „Icoana din Sufletul Copilului", cu elevi și tineri inițiați în arta picturii. Scopul taberelor fiind acela de a STIMULA copiii și tinerii inițiați în pictura religioasă, dându-le ocazia de afirmare la concursul cu același nume „Icoana din Sufletul Copilului" — pe zonă, care va încheia seria taberelor amintite.

Durata și programul taberelor vor fi împărțite în patru perioade. Acestea sunt:

1. 28.06 — 04.07.1999;
2. 05.07 — 10.07.1999;
3. 12.07 — 17.07.1999;
4. 19.07 — 25.07.1999.

Programul taberelor:

— fiecare tabără = 5 zile;
— ore de pictură, de morală creștină;
— vizitarea obiectivelor turistice din localitate și din împrejurimi: Sibiel, Sălișteș ...

Rugăm centrele protopopiatelor să anunțe C. preoți în subordine în vederea trimiterii de copii și tineri inițiați în pictura religioasă în tabără, în una din perioadele amintite mai sus. De asemenea, să se comunice numărul copiilor și tinerilor care vor veni, până în data de 12 iunie 1999 pentru fiecare perioadă în parte. Aceasta pentru a putea pregăti cazarea lor în fiecare perioadă amintită. Paticipanții să aibă 2-3 lucrări terminate și una în lucrare. Iar pentru perioada de cazare de 5 zile, participanții să fie pregătiți **cu o donație benevolă** pentru parohia organizatoare, (costul pe fiecare perioadă va fi de cca 250 000 lei/participant). Menționăm că la sfârșitul taberelor amintite lucrările cele mai reușite se vor selecționa pentru concursul amintit, care va avea loc în data de 24 iulie 1999, la care va participa și Prea Sfințitul VISARION RĂȘINĂREANU. Toți participanții vor primi daruri ca stimulent, iar premianții vor primii premii în bani și vor fi incluși între iconarii ce vor participa la a IV-a ediție a „Întâlnirii iconarilor" din 24—25.07 a.c.

Informații detaliate, doritorii pot primi de la Preot A. Hâșan, tel.: 069 - 55 32 38 sau 069 - 40 49 30, int. 237/A.

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Secretariatul de Stat pentru Culte **„Viața religioasă din România"**, Editura Paideia, București, 1999, 164 p. Lucrare apărută cu ocazia vizitei ecumenice a Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea.

Această lucrare se bucură de o **Precuvântare** semnată de Dl. Radu Vasile, Prim-Ministru al României, și de **Cuvântul înainte** al Dl. Gh. F. Anghelescu, Secretar de Stat pentru Culte, care, în câteva cuvinte, își prezintă cartea astfel: „Considerăm că pentru a se înregistra o adevărată eficiență și un progres real în diferitele domenii ale societății în general (și ale celei românești, în cazul acesta), toți factorii implicați direct sau indirect în reglementarea unui asemenea domeniu trebuie să cunoască, în aceeași măsură, trecutul istoric cu toate componentele sale, prezentul și, pe baza primelor două, să creeze în contextul european și internațional existent o proiecție a modului de construire a cadrelor vieții religioase viitoare".

Este o carte în care sunt descrise toate cultele din România, bine prezentate și mai ales, e o carte bine completată cu ilustrații culese cu migală și pricepere.

Sperăm să fie de folos tuturor.

* * *

● Editura Dacia a tipărit încă o carte a lui Nicolae Steinhardt. Este vorba de **„Drumul către Isihie"**, Cluj-Napoca, 1999, 157 pg. Ediție de Oana Cătina.

Nicolae Steinhardt s-a născut în comuna Pantelimon, la 12 iulie 1912. În 1959 este condamnat la 13 ani muncă silnică, fiind eliberat în anul 1964. Petrece ultimii ani la Mânăstirea Rohia, având timp suficient pentru lucrarea lăuntrică, pentru pătrunderea mai adâncă în subsolul moralei creștine și-n meditație. Trebuie menționat că el a fost convertit la ortodoxie, ca în final să îmbrățișeze viața monastică la Mânăstirea Rohia, unde de altfel veghează asupra acestei mânăstiri, deși a fost chemat la Domnul în 1989.

Eu l-am cunoscut foarte bine și am corespondat mereu. Am câteva zeci de scrisori și poate că le voi publica, dacă Dumnezeu îmi va da sănătatea necesară.

Sunt fericit că l-am cunoscut pe marele om, monahul Nicolae de la Rohia, căci așa îi plăcea să se semneze.

„Drumul către Isihie grupează o serie de eseuri ce au ca obiect interpretarea din unghi inedit a unor valori fundamentale ale culturii și literaturii române" (N. Iorga, L. Rebreanu, I.L. Caragiale, M. Eminescu, G. Călinescu) și din cultura și literatura universală (M. Proust, R. Wagner, Mozart, Kafka, Céline, Joyce). Un segment important al volumului este consacrat cărților apărute după 1980, aparținând unor scriitori de primă mărime, dar și semnate, pe atunci, de tineri debutanți, N. Steinhardt descoperind, astfel, noi afirmații între valorile naționale și universale, plasate „într-o permanență a dezbaterilor de idei".

* * *

● Am primit cartea de poezii a tânărului Cristian Gavra, de numai 8 ani și jumătate, și care se intitulează **„Sunt o rază"** (Editura Scripta, București, 1998, 79 p.).

Iată ce spune maestrul Adrian Păunescu: „Din primele clipe în care l-am văzut și l-am auzit pe Cristian Lucian Gavra, 8 ani și jumătate, elev în clasa a doua, din Pitești, am simțit că este vorba de o ființă excepțională, acidă, un supradotat, un geniu. N-am așteptat mult. M-a convins repede.

Pentru el, realitatea și cartea devin două izvoare egale din care se îndestulează".

L-am văzut și eu de câteva ori la emisiunea lui Adrian Păunescu, pe acest copil minune, care deși mic, versurile lui spun mult.

Mă bucur că se mai nasc și astăzi asemenea talente, aș spune eu, că sunt binecuvântări cerești pe care le merită acest popor românesc.

* * *

● Un Eseu despre logocrațiile populare **„Gândirea captivă"** sub semnătura lui Czeslaw Milosz, în traducerea lui Constantin Geambașu și o postfață de Wlodzimierz Bolecki. (Ed. Humanitas, 1999, pag. 251).

„În 1951, după ce lucrase șase ani în diplomație, ca atașat cultural la Washington și la Paris, poetul polonez Czeslaw Milosz — viitorul laureat (1980) al Premiului Nobel — alege exilul.

Gândirea captivă (1953) e actul de conștiință prin care scriitorul își consfințește divorțul de lagărul comunist și, deopotrivă, o analiză de mare acuratețe a stării de spirit specifice intelectualilor din țările „logocrației populare". Cu o acribie greu de bănuit la un poet, Milosz descifrează adevărul dublului adevăr, deraierile schizofrenice din societatea comunistă și, mai ales, impactul bolii asupra artiștilor aflați mereu în raporturi ambigue cu puterea. Patru figuri de scriitor, evoluând între anii '30 și '50, dau consistență epică eseului: oameni confruntându-se cu nazismul și comunismul, psihologii construite cu finețe și pregnanță exponențială.

Parte integrantă a efortului modern de înțelegere a totalitarismului, **Gândirea captivă** este o mărturie deja clasicizată a dilemei morale ce ne însoțește cu aceeași persistență acum, ca și atunci".

Geniul neîndoielnic al cărții lui Czeslaw Milosz rezidă în chiar titlul ei. Are un dar aparte de a transforma experiența individuală, personală, într-o experiență socială, supraindividuală, în experiența unei generații.

Întregul eseu e interesant.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **P.S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
1 şi 15
iulie
Nr. 25—26
1999

SFINŢENIE ŞI SFINŢI

În calendarul ortodox, duminica I-a după Rusalii este cunoscută sub numele de „Duminica tuturor sfinţilor", iar a II-a după Rusalii ca „Duminica sfinţilor români". Zilele din calendar sunt consacrate, fie unor evenimente din viaţa şi activitatea Domnului Hristos, fie din viaţa Maicii Domnului, fie din viaţa Bisericii sau câte unuia sau mai multor sfinţi ai Bisericii. Fiindcă în modul arătat n-au putut fi cuprinşi toţi sfinţii Bisericii, s-au stabilit zile în care — concomitent — să fie veneraţi toţi sfinţii recunoscuţi ca atare, dar şi cei nerecunoscuţi care, prin virtuţile lor de sfinţenie, sunt înscrişi în cartea vieţii, din împărăţia cerească.

Este firesc să căutăm a desluşi, ce se înţelege prin sfinţenie şi sfânt. Prin rostul duhovnicesc al proorocului Isaia, Sf. Scriptură ne spune, că „Dumnezeul Cel Prea Înalt care împărăţeşte veşnic, este Sfântul — şi după cum zice — „în loc înalt şi întru sfinţenie sălăşluiesc..." (Isaia 57, 15). Acelaşi prooroc l-a văzut pe Domnul Dumnezeu stând pe tron înalt şi Serafimi stând înaintea lui, strigau: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot (supranumele lui Iahve în V.T.), plin este tot pământul de mărirea lui!" (Isaia 6, 3). La utrenie, înainte de Svetilnă, se cântă imnul: „Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru (de trei ori). Înălţaţi pe Domnul Dumnezeul nostru şi vă închinaţi aşternutului picioarelor lui, că sfânt este", iar la Liturghie, înainte de Trisaghion: „că sfânt eşti Dumnezeul nostru şi Ţie mărire îţi înălţăm..."

În proorocia sa mesianică, psalmistul David grăieşte despre Domnul Dumnezeu, cu cuvintele: „Nu vei îngădui ca Sfântul tău (adică Mesia-Hristos) să vadă putreziciunea" (Psalm 16, 10). Venind în lume, Hristos — Fiul Omului, prin viaţa şi învăţătura sa, a arătat care este chipul adevăratei sfinţenii. El a spus despre sine: „Eu sunt lumina lumii..." (Ioan 2, 12) şi este de netăgăduit, că Iisus este cea mai curată lumină şi întru el nu este nimic întunecos; în el, nici o pată nu s-a aflat. Hristos-Domnul „care n-a cunoscut păcatul" (II Cor. 5, 21), a spus însuşi despre sine: „Cine dintre voi poate să mă dovedească de păcat?" (Ioan 6, 46).

Fără sforţare, Iisus a atins înălţimile şi a fost în stare de a se menţine la înălţimi, pe care oamenii nu le-au putut atinge, în afară de cei care s-au învrednicit a fi luaţi de Iisus cu sine. E destul să ne gândim la înălţimea Taborului, cu schimbarea la faţă a lui Iisus. S-a pogorât însă şi în cele mai de jos ale pământului şi a sfărâmat veşnicele încuietori care-i ţineau pe cei legaţi. Pe de altă parte, uimeşte puterea lui Iisus de pătrundere a celor mai ascunse cute ale sufletului omenesc, spre a desprinde vocea inimii şi a conştiinţei, care este glasul lui Dumnezeu în om. A desprins adâncul inimii apostolilor care — în ciuda declaraţiilor de ataşament — aveau să-l părăsească, în clipele cele mai grele ale lui Iisus. Cine dintre oameni ar fi în stare, ca urcându-se pe Tabor — cu bună ştiinţă despre patimile şi moartea sa care aveau să urmeze — să coboare şi să-şi vădească nemărginita dragoste faţă de oameni, până la sacrificiul vieţii sale? Poruncă nouă a dat Iisus apostolilor săi şi prin ei, tuturor celor ce aveau să creadă în Evanghelia sa: „Să vă iubiţi unii pe alţii, precum eu v-am iubit pe voi... Întru aceasta vor cunoaşte neamurile că sunteţi ucenici ai mei, de veţi avea dragoste unii către alţii" (Ioan 13, 34—35).

Iată deci trăsături caracteristice ale sfântului prin excelenţă şi note specifice ale adevăratei sfinţenii.

A treia persoană a Sf. Treimi, Sf. Duh, a apărut în lume, în chip de porumbel, la botezul lui Iisus şi ca limbi de foc, asupra apostolilor, în ziua Cincizecimii. Numele acestei persoane a Sf. Treimi este însoţit — în mod constant — de atributul „Sfânt". Domnul Hristos l-a trimis pe Duhul Sfânt în lume ca să desăvârşească opera săvârşită, în timpul vremelnicei sale activităţi, desfăşurate pe pământ. Sf. Duh acţionează în Biserică prin sfintele taine şi ierurgii, spre a revărsa harul sfinţitor, care să-i sfinţească pe oameni şi întreaga zidire a lui Dumnezeu.

În Simbolul credinţei, mărturisim că Biserica este sfântă. Această instituţie divino-umană este sfântă, pentru că sfânt este întemeietorul şi capul Bisericii, care s-a jertfit pe sine pentru ea, ca să o sfinţească, „neavând întinăciune sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă şi fără de prihană" (Efes. 5, 27).

„Dumnezeu este iubire" — a zis sf. ap. Ioan — şi „cel ce nu iubeşte pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-l iubească" (I Ioan 4, 16 şi 20). Dumnezeu îi iubeşte pe toţi oamenii, fără deosebire, buni sau răi, recunoscători sau nerecunoscători. Spre o dragoste tot aşa de cuprinzătoare şi de dezin-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

A treia întâlnire a Comisiei mixte de dialog ortodoxo—greco-catolic

(Râmeţ, 10 iunie 1999)

COMUNICAT

În ziua de 10 iunie 1999 a avut loc, la Mânăstirea Râmeţ, judeţul Alba, a treia întâlnire a comisiilor de dialog dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică.

Comisia Ortodoxă Română a fost compusă din: Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei (preşedinte), Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Vadului, Feleacului şi Clujului, Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Albei Iuliei (vicepreşedinte), P.S. Episcop Ioan al Oradei, P.S. Episcop Timotei al Aradului, P.S. Episcop Ioan al Covasnei şi Harghitei, P.S. Episcop Teofan Sinaitul, Vicar Patriarhal, P.S. Visarion Răşinăreanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi P.S. Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului.

(Continuare în pag. a 2-a)

Patriarhia Română
Biroul de presă şi comunicaţii

Comunicat

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a întrunit în sesiune plenară, sub preşedinţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la Palatul Patriarhiei din Bucureşti, în zilele de 16—17 iunie a.c.

Dintre problemele abordate şi hotărârile luate menţionăm:

— aprobarea înfiinţării *a* două mânăstiri, una în localitatea Bunea Mică, Timiş, pentru călugări, şi alta, la Slănic Moldova, Bacău, pentru călugăriţe;

— pregătirea personalului specializat pentru educaţia religioasă în grădiniţe;

— deschiderea cursurilor de studii aprofundate la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universităţii Aurel Vlaicu, Arad;

— abordarea unor aspecte privind misiunea Bisericii desfăşurată prin şcolile post liceale teologico-sanitare;

— aprobarea mai multor propuneri ale Colegiului decanilor Facultăţilor de Teologie Ortodoxă referitoare la îmbunătăţirea sistemului educaţional în învăţământul superior teologic;

— **au fost analizate slujbele unor sfinţi romani canonizaţi în anul 1992;**

— desemnarea Episcopiei Ortodoxe Române de la Gyula ca sufragană a Mitropoliei Banatului;

(Continuare în pag. a 4-a)

De ziua binecredinciosului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt

— Şapte ani de la canonizare —

„VIAŢA DUHOVNICEASCĂ DIN MĂNĂSTIREA PUTNA ÎN VREMEA SA"

După o iarnă grea şi lungă, „cum a ajuns primăvara în munţi, şi s-au scurs puhoaiele, Ştefan Vodă a poruncit vistiernicului Juga (Ion), să sloboadă cheltuielile pentru zidirea Mânăstirii Putna", pe care o va numi „mânăstirea noastră", în toate hrisoavele domneşti.

Potrivit Letopiseţului I de la Putna, s-a trecut la alegerea locului destinat zidirii de o ceremonie a tragerii cu arcul la 4 iunie 1466, a cărei săgeată dirijată de Dumnezeu, a stabilit locul, urmată de o slujbă religioasă, după rânduiala Bisericii, a punerii pietrei fundamentale. S-au rânduit meşteri şi salahori, s-a defrişat terenul, s-au pregătit materiale, apoi conform Letopiseţului II de la Putna şi Cronicii Moldo-Polone, la 10 iulie acelaşi an au început lucrările de zidire, care au durat până în 1469.

Cercetările arheologice din 1980—1982, din incinta Mânăstirii Putna, au dovedit cu certitudine, că pe actualul teren, a existat o aşezare monahală anterioară, cu necropolă şi biserică. Tradiţia autohtonă ne demonstrează că, mai întotdeauna o biserică nouă se înalţă de regulă pe locul uneia mai vechi sau în preajma acesteia. Chiar în zilele noastre se procedează la fel. Cazurile sunt numeroase şi pe deplin adeverite.

Oricum, la temelia Putnei s-a pus tot ceea ce meşterii timpului au avut mai bun şi mai frumos, concretizat în piatră şi culori, însuşi sufletul românesc, plin de căldură şi de credinţă în Dumnezeu şi iubire nemărginită de glia străbună, încât la târnosirea ei din 3 septembrie 1470, înconjurată de marele sobor al clericilor, arăta ca o bijuterie de mare preţ.

Din fire foarte evlavios şi înzestrat cu o credinţă puternică, pe care istoricii din toate timpurile au trebuit să i-o remarce, pe lângă grijile domniei, care îi răpiau foarte mult timp, îşi găsea răgaz şi pentru ctitoria sa. De la începutul zidirii „necropolei domneşti" şi până la „strămutarea sa în lumea dreptilor", vreme de 38 ani, a polarizat mereu atenţia voievodului, care a dezvoltat-o progresiv şi a vizitat-o frecvent. Acest fapt reclama, desigur amenajări speciale. Astfel lucrările au continuat şi după sfinţirea Bisericii, ridicându-se pe parcurs: zidurile de incintă, cu turnuri de apărare pe colţuri, turnul tezaurului, casa domnească 1473, spitalul care a ars în 1536, chiliile smeriţilor monahi, atelierele, şcoala de cultură teologică şi cea muzicală, pentru formarea clerului şi cântăreţilor bisericeşti.

Casa domnească cu anexele ei gospodăreşti, facilita retragerea pentru reculegere şi tihnă marelui voievod, participând la slujbele cu sobor de zeci de preoţi şi cu neîntrecuţi protopsalţi, cu familia şi curtea sa, ceea ce făcea din această mânăstire „un mic Bizanţ" în Ţara de Sus a Moldovei.

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiacon CIOBĂCĂ TEOFILACT

Conspiraţia contra lui Eminescu

Trăim o vreme niciodată întrezărită, când marile idei, credinţă şi legăminte care au întreţinut de-a lungul veacurilor existenţa neamului nostru în autenticitatea lui sunt supuse unor atacuri şi răsturnări îngrijorătoare. Sunt cuprinse în bătaia acestor atacuri şi personalităţile care au slujit ca valori specifice, tradiţia şi condiţiile durabilităţii noastre.

Cu câtva timp în urmă s-a prezentat o emisiune la televiziune în cadrul căreia nişte aşa-zişi critici foarte orgolioşi puseseră în discuţie pe Eminescu.

Punctele lor de vedere erau de-a dreptul scandaloase: nici mai mult nici mai puţin decât anularea mitului eminescian şi înlăturarea tuturor expresiilor care l-au consacrat ca poet naţional şi cel mai reprezentativ al culturii noastre. Se putea observa că aceşti învrăjbiţi contra geniului nostru nu ştiau ce înseamnă cuvântul mit şi o orientare ierarhică în domeniul culturii. Cuvântul mit este bine studiat şi precizat în toate aspectele lui de către Mircea Eliade şi, desigur, consacră nemurirea unor valori excepţio-

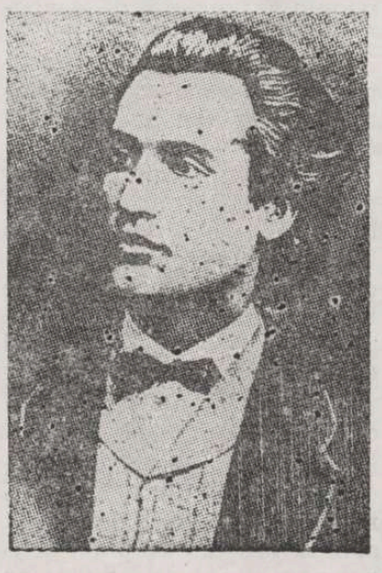

nale. Nemurirea nu poate fi discutată de către persoane lipsite de simţul răspunderii. Ea aparţine istoriei şi sufletului colectiv păstrat în condiţia existenţei sale. Eminescu nu numai că se încadrează în această idee dar, după cum se probează, el se identifică perfect cu fiinţa noastră naţională. O naţiune are în sânul ei indivizii care o formează la diferite dimensiuni. Egalitatea proclamată de revoluţia franceză este o stupiditate. Însăşi suprafaţa pământului are un relief cu diferite aspecte şi înălţimi. Eminescu corespunde în relieful românesc Ceahlăului. Am avut imaginea unor bezmetici care, luând în discuţie negativă pe Eminescu, parcă veniseră cu nişte cazmale să dărâme Ceahlăul. Sunt posibile şi asemenea rătăciri care nici n-ar merita să fie discutate. Aici însă e vorba de o conspiraţie plănuită ca un atentat ca să-şi facă prozeliţi într-o acţiune distrugătoare. Vremea noastră lansează tot felul de grozăvii

(Continuare în pag. a 2-a)

PAN. M. VIZIRESCU

Extras din rev. „Gândirea", Nr. 1—3/1999, p. 1-2

Conspiraţia contra lui Eminescu

(Urmare din pag. 1)

unde se găsesc şi adepţi tocmai pentru a favoriza apariţia unor elemente periculoase, doritoare de asemenea glorii. S-a ajuns şi la organizaţii sataniste cu adepţi şi practici macabre foarte toleraţi în ideea democratică. Deci, societatea românească cu o sănătate exemplară altădată în tradiţia şi spiritul ei lasă loc acum unor asemenea manifestări.

În literatură se fac, pe ştiute sau neştiute, ierarhizări cum bine a demonstrat profesorul estetician Mihail Dragomirescu. În primul rând sunt scriitori de un nivel comun a căror durată este trecătoare ca şi clipa în care au apărut. Sunt alţii cu opere mai accesibile dar care nu rămân decât foarte puţin, iar alţii a căror operă trăieşte cât sunt ei în viaţă. După aceştia vin scriitori epocali, dominanţi pe o foarte lungă durată, dând strălucire patrimoniului nostru naţional de cultură, cum a fost bunăoară Alecsandri. Vine acum rândul valorii unice pe care o reprezintă *genial*, în număr foarte redus, cu nimbul nemuririi. Aici s-ar cam opri treapta supremă a valorilor. După opinia mea apare altă măsură inegalabilă, *a iluminatului*, fără pereche, cum zice Călinescu, asupra căruia se vede că planează ceva din aura divină. Acesta se confundă cu fiinţă neamului şi va trăi în nemărginire cu sufletul pe care-l reprezintă. Pentru noi, *iluminatul este Eminescu-Poetul Neam*. Lui îi datorăm adevărata revelaţie produsă în spiritul nostru prin crearea culturii specifice nouă, legate de numele său şi aspectul de artă şi înnobilare a limbii româneşti cum a remarcat Maiorescu. El a apărut ca un adevărat Luceafăr chiar de la primele publicaţii din anii adolescenţei. Publicându-l în *Familia*, Iosif Vulcan i-a salutat apariţia pentru valoarea absolută aflată în versurile lui şi a prezis importanţa ce o va avea pentru literatura noastră. Modest cum era, abia şi-a luat curajul să trimită la *Convorbiri literare*, *Venere şi Madonă*. Poezia l-a uluit pe Iacob Negruzzi, cel care a primit-o la redacţie. Acesta s-a prezentat imediat la Maiorescu să-i arate ce operă de necrezut primise la revistă. Acelaşi sentiment l-a avut şi Maiorescu. Ceva mai mult, cu toate dificultăţile unei călătorii îndelungate care se făcea cu diligenţa, nu cu avioane sau maşini ca astăzi, a plecat la Viena ca să-l cunoască pe Eminescu. Ceva asemănător nu ştiu să se fi întâmplat cu alt scriitor. Deci, pentru cei care aveau în mână destinul literaturii române a fost clară şi definitorie apariţia lui Eminescu privind viitorul culturii noastre. Devenind colaborator permanent la *Convorbiri literare*, el a dat strălucire acestor pagini unde de fapt publicau scriitorii selectaţi de Maiorescu şi Negruzzi, rămânând revista cea mai remarcabilă a epocii. Acolo au apărut cele mai multe poezii ale lui. *Luceafărul*, un poem care nu-şi găseşte măsură în nici o altă literatură, l-a publicat în *Almanahul României June* de la Viena. Eu îmi pun întrebarea de ce nu l-a predat la *Convorbiri literare*, cum era de aşteptat. Poemul a fost o mare revelaţie, intrat în lectura pasionantă a lui Maiorescu, a întregului grup junimist şi a tuturor iubitorilor de mari valori literare, între care citäm pe Mitte Kremnitz, traducătoarea lui în limba germană.

Amintim că Regele Carol I a vrut să-l decoreze, dar el a refuzat, nefiind doritor de asemenea distincţii, iar Maiorescu subliniază — deşi era prieten cu Regele Carol I —, ce rege ar fi avut îndreptăţirea să decoreze pe cel mai mare *rege al poeziei*? Gândiţi-vă la îndrăzneala ucigaşă a celor apăruţi la televizor cu lopeţile de demolare a lui Eminescu. Mitul lui Eminescu, chiar de atunci, era dincolo de înţelesul acestui cuvânt.

S-au găsit, totuşi, câţiva cu atitudini reprobabile faţă de acest poem, anume: Aron Densuşianu, Dobrogeanu Gherea care au caracterizat *Luceafărul* ca o neputinţă a poetului de a ajunge unde ar fi vrut, asemenea vulpii din fabulă care nu putea atinge strugurii, spunând că sunt acri. La aceştia s-a adăugat şi canonicul Alexandru Grama cu o judecată naivă şi necorespunzătoare din punct de vedere moral. Dar acestea sunt fără nici o importanţă.

E necesar să amintim că Maiorescu, care după cum se ştie era un cosmopolit, a publicat în *Convorbiri literare* nemuritoarea *DOINA* a lui Eminescu, o adevărată mărturisire de jalnică îngrijorare a neamului românesc în faţa unor pericole de necontestat. *Doina* a reprezentat şi va reprezenta pentru conştiinţa românului autentic nu numai un semnal de alarmă cu privire la propria-i existenţă, dar şi o fundamentală expresie a conştiinţei sale, adevăr de necontestat istoriceşte în societatea noastră. S-au ivit, însă, şi se vor mai ivi indivizi contestatari care de fapt n-au nici o legătură cu problema existenţei neamului românesc, dezinteresaţi de înstrăinarea sau pierderea lui. La modă, astăzi, sunt principii de-a dreptul opuse concepţiei reprezentate prin poezia pe care geniul neamului s-a simţit dator s-o scrie, ca unul care era conştient că îşi asumă suferinţele întregii suflări româneşti. El începe poemul cu acest înţeles categoric: „De la Nistru pân' la Tisa, Tot Românul plânsu-mi-s'a" ... Ce alt poet ar fi simţit această datorie de a primi în sufletul lui, într-o capacitate atât de vastă, o asemenea mărturie.

De fapt, întregul ei conţinut e identic cu imnul nostru naţional, *Deşteaptă-te Române*.

Se pot ivi denigratori ai iluminatului poet naţional, dar e de neconceput ca aşa-zişi critici sau istorici literari români să încerce acţiuni infame pentru a-l desfiinţa.

Eminescu, prin *Luceafărul*, e singurul poet din lume care a putut ajunge cu gândul până la locaşurile lui Dumnezeu. E cutremurător şi noi înşine ne simţim înfioraţi de măreţia unor sentimente nemaiîncercate până aci prin sublimul pe care-l trăim urmărind *Luceafărul* în zborul lui prin nepătrunderile astrale.

Generaţii întregi s-au format în spirit şi au putut să atingă mari înălţimi prin descoperirile nemaiîntâlnite, proprii iluminării lui Eminescu.

Noi avem genii, fiecare cu realizările sale, de puternică transformare şi înnobilare a sufletului omenesc, dar toate la un loc nu pot echivala pe Eminescu.

Că literaturile occidentale evoluate sunt străine de existenţa lui, nu contează, e un vot de blam pentru ele. Avem excepţii emoţionante cum este cazul mărturisirii lui Bernard Shaw şi mai ales Alain Guillermou care a întreprins studii de superioară înţelegere şi pătrundere a lui Eminescu, cu totul fermecat de amploarea frumuseţii lor.

Este de necontestat că cei de bunăcredinţă, doritori de a intra în misterul creaţiei literare pentru propria lor încântare, vor găsi tot ceea ce caută în opera lui Eminescu.

El va trăi cu strălucirea-i de Luceafăr cât neamul şi pământul românesc.

De ziua binecredinciosului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt

(Urmare din pag. 1)

Pentru a-i asigura ctitoriei ştefaniene un nivel de viaţă de o înaltă ţinută duhovnicească, culturală şi economică, după dorinţa Măriei Sale, cu binecuvântarea Mitropolitului Ţării Teoctist I (1452—1477), care i-a dat puterea de a ne fi „baci până la adânci bătrâneţe", prin mirul sfinţit, vărsat pe creştetul Său pe Câmpia Direptăţii, aduce călugări temeinic formaţi de la Mânăstirea Neamţu, în frunte cu Arhimandritul Ioasaf, primul egumen al Mânăstirii Putna (1466—1476).

Cu aceştia, avântul cultural, pe lângă sporul duhovnicesc, se dezvoltă mult. Iau fiinţă renumitele ateliere de: caligrafi, miniaturişti, brodeuri, orfevrărie, sculptură, pictură, tehnica ceramică şi a prelucrării metalelor preţioase, ca şi latura de învăţământ, cu studii de drept, astronomie, medicină şi discipline teologice, în limbile greacă, slavonă şi română. Obştea ctitoriei ştefaniene număra peste 60 monahi, harnici, bine pregătiţi catehetic şi sporiţi în cele duhovniceşti (Patericul Românesc 1989, pag. 121). Aceştia întreţineau serviciile religioase de la Biserică după tipic (Ps. 118 v. 164), fiind „rugătorii" Binecredinciosului Voievod de zi şi de noapte, iar în timpul liber treceau la ascultările lor, rânduite de egumen, copiau cărţi de slujbă şi discipline teologice, precum şi de învăţătură patristică, care se citeau la trapeză în timpul mesei şi în ore speciale rânduite pentru catehizare.

Din mâinile lor au ieşit adevărate opere de artă, care formează astăzi patrimoniul din sălile muzeului şi îmbogăţesc zestrea unor biblioteci din ţară şi de peste hotare. Iar din şcoala de cateheţi şi muzică, au ieşit mulţi dascăli de teologie, protopsalţi şi renumiţi duhovnici, ca şi ocuparea unor scaune chiriarhale. Perioada cea mai luminoasă şi rodnică, de un nivel deosebit de înalt duhovnicesc şi cultural din Mânăstirea Putna, în timpul domniei Binecredinciosului Voievod, a fost sub Arhimandritul Paisie cel Mic (1476—1502), al doilea egumen. Vestit tahigraf şi miniaturist, iscusit duhovnic şi liturghisitor experimentat, care vreme de 26 ani s-a ocupat îndeaproape de bunul mers al tuturor activităţilor mânăstireşti, cu sprijinul material al ctitorului.

Bazele trainice, puse de aceşti doi primi egumeni în dezvoltarea vieţii duhovniceşti şi culturale, va asigura continuitatea acesteia şi în secolele imediat următoare cu acelaşi avânt. Urmaşul său Arhimandritul Spiridon (1502—1513), smerit nevoitor, caligrah şi dascăl în şcoala de la Putna, preia conducerea vestitei mânăstiri, străduindu-se să menţină zelul şi avântul vieţii duhovniceşti-culturale la înălţimea cuvenită.

La 2 iulie 1504, data „strămutării la cele veşnice, a marelui Ctitor, Protector şi Părinte, s-a străduit să facă faţă „de gazdă", cu toţi factorii responsabili din obştea putneană, a primirii convoiului ce conduse pe ultimul drum din Ţară, de la Cetatea de Scaun din Suceava, a Binecredinciosului Voievod, coborându-i trupul ostenit în cripta de marmoră de Carrara de la Putna, pregătită ca „reşedinţă pentru eternitate" de Măria Sa cu 12 ani înainte de moarte.

Eustatie monahul care a mângâiat inimile monahilor şi participanţilor la slujbele bisericeşti, vreme de 40 ani, a condus corul protopsalţilor şi de această dată, înălţând sufletele pe aripile rugăciunilor de înmormântare. În cântările şi imnele slujbelor, în murmurul de rugăciune a clerului în frunte cu Mitropolitul Ţării Gheorghe I Nemţeanul (1477—1508), în plânsul mulţimilor care l-au urmat până la Putna, în sunetele clopotelor, s-a pecetluit cripta până la Învierea cea de Obşte, cu piatra grea de marmoră, cioplită cu flor de acantă, frunze de stejar şi ghindă, iar deasupra candela deja priveghea, neaprinsă de nimeni şi întreţinută până în zilele noastre.

De observat că viaţa duhovnicească din obştea putneană era stimulată de vrednicii ei întâistătători şi de marii duhovnici, ei înşişi pildă de urmat (I Tesal. V, 12), iar latura culturală de iscusiţii dascăli cu experienţă de zeci de ani, ca şi de înălţătoarele slujbe ce se săvârşeau zilnic în Biserica voievodală, dirijată şi supravegheată cu tact şi răbdare.

Această stare era influenţată şi de faptul că, codrii din jurul Mânăstirii Putna „fosneau" de pustnici, ucenicii Sfântului Daniil Sihastru, duhovnicul Binecredinciosului Voievod. Prezenţa pustnicilor, care veneau să se împărtăşească de zile mari cu Sfintele Taine, avea o mare înrâurire asupra obştei ştefaniene, de la ei învăţau lucrarea cea îngerească a rugăciunii inimii şi paza gândurilor celor deşarte. Smerenia covârşitoare, postul, simplitatea, ascultarea necondiţionată, care atrage după sine, celelalte virtuţi creştine, precum şi tăcerea care te fereşte de osândirea altora. Acestea formau treptele spre o înaltă înflorire a vieţii duhovniceşti.

Sporul duhovnicesc al monahilor se menţinea şi de la faptul că, fiecare dintre ei făceau eforturi mari, să-şi păstreze căldura sufletească, dragostea înflăcărată şi râvna evlaviei din timpul noviciatului şi din momentul emoţionant al depunerii în faţa Sfântului Altar, „de bună voie" a voturilor monahale (Ps. 75 v. 11). Căci monahul nu trebuie să uite o clipă, ce a făgăduit. Cui a făgăduit. Scopul cu care a intrat în monahism, ca şi urmările pozitive şi negative ale împlinirii sau neîmplinirii, a ceea ce a făgăduit.

În felul acesta, eforturile spre desăvârşire, spre frumos şi bine a monahilor din obştea putneană şi până sus la venerabilul Ctitor, care nu înceta să vegheze cu grijă, să încurajeze şi să completeze lipsurile cu mărinimie, au avut darul să ridice pulsul unei vieţi înalte duhovniceşti, iar cea cultural-artistică să-şi atingă apogeul. Dâra de lumină, aprinsă de obştea putneană, în epoca ştefaniană şi-a întins razele peste veacuri până astăzi, ca noi urmând veacurilor, să o predăm şi celor ce vor veni după noi, să o menţină cu aceeaşi râvnă.

În general, Biserica din Moldova în vremea Binecredinciosului Voievod, s-a bucurat de un sprijin substanţial. Daniile Măriei Sale au cuprins nu numai ctitoriile proprii, în special Putna, ci şi cele preexistente sau ale colaboratorilor domniei. Înaltul Cler şi egumenii mânăstirilor făceau parte din Sfatul Ţării. Între domnie şi cler a existat o colaborare, înţelegere şi relaţii dintre cele mai bune.

Zilele noastre îl găsesc pe Ştefan cel Mare şi Sfânt tot mai aureolat în conştiinţa neamului nostru, în pofida timpului scurs de la „trecerea Sa în ceata aleşilor lui Dumnezeu" şi aceasta pentru că: „nimenea din domni, nici mai nainte, nici după aceia l-au ajunsu" (Letopiseţul lui Ureche, pag. 70). Căci n-au reuşit să concentreze atât de armonios în persoana lor, însuşiri atât de multe, care să îmbrăţişeze întreaga viaţă a poporului în toate manifestările ei.

Iată cum, dragostea de ţară, setea de libertate, înţelepciunea, tenacitatea şi răbdarea, lucrurile vitejeşti neajunse de alţii, calităţile remarcabile de strateg, l-au făcut pe Măria Sa: „cel Viteaz, cel Mare". Iar credinţa ortodoxă vie şi lucrătoare prin virtuţi şi fapte, iubirea şi respectul de cele sfinte, smerenia, mărinimia sufletului, dărnicia, iertarea, grija pentru apărarea întregii creştinătăţi, zidirea şi înzestrarea locaşurilor sfinte, încrederea în Dumnezeu, l-au făcut: „cel Bun, şi cel Sfânt".

„Bucură-te Sfinte Ştefane, Binecredincios Voievod şi apărătorul creştinătăţii". (refrenul acatistului).

A treia întâlnire a Comisiei mixte

(Urmare din pag. 1)

Comisia Greco-Catolică a fost compusă din: I.P.S. Mitropolit Lucian, Arhiepiscop de Alba-Iulia şi Făgăraş (preşedinte), I.P.S. George, Arhiepiscop de Cluj-Gherla (vicepreşedinte), P.S. Episcop Ioan al Maramureşului, P.S. Episcop Alexandru de Lugoj, P.S. Episcop Virgil de Oradea, P.S. Florentin, Episcop Auxiliar de Cluj-Gherla.

Din partea Vaticanului a asistat Excelenţa Sa Monseniorul Francesco Pio Tamburrino.

Întâlnirea de la Râmeţ s-a desfăşurat într-un climat spiritual deosebit, inspirat de evenimentul vizitei Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea în România, în luna mai (7—9) a.c.

Întrunirea a început cu o rugăciune şi a continuat cu o evaluare amplă a vizitei papale, apreciată de ambele părţi.

În partea a doua a întrunirii s-a făcut bilanţul dialogului practic, pe teren, al comisiilor locale.

Au fost menţionate pe nume localităţile în care problemele legate de locaşurile de cult şi de casele parohiale s-au rezolvat între timp, dar şi cazurile unde nu s-a realizat progresul dorit.

Partea Greco-Catolică a exprimat opinia că dialogul local avansează prea încet.

Partea Ortodoxă a subliniat că este greu de găsit soluţii practice rapide pentru rezolvarea problemelor existente, arătând că în multe cazuri este nevoie să fie construite noi locaşuri de cult, mai ales în oraşe.

S-a menţionat, de asemenea, că slujirea alternativă în aceeaşi biserică nu este o soluţie ideală, ci provizorie, până se vor construi noi biserici.

În timpul şedinţei de lucru au fost reafirmate principiile de dialog stabilite în timpul întrunirilor anterioare şi mai ales s-a arătat că problema locaşurilor de cult trebuie să fie rezolvată prin dialog şi înţelegere, nu prin acţiuni juridice.

Partea Greco-Catolică a prezentat părţii Ortodoxe o listă de biserici şi case parohiale pe care le revendică, ce urmează a fi examinată de către partea Ortodoxă.

Ambele Comisii şi-au exprimat dorinţa puternică şi speranţa vie ca dialogul local să aducă roadele concrete în viitorul apropiat, iar înţelegerea şi cooperarea dintre cele două Biserici româneşti să contribuie la promovarea păcii sociale şi la apropierea dintre Ortodoxie şi Catolicism pe plan universal.

Viitoarea întrunire a Comisiei mixte de dialog va avea loc la sediul Episcopiei Greco-Catolice din Oradea, la data de 4 noiembrie 1999.

Rugăm pe Hristos, Domnul păcii, să dăruiască fericirea şi bucuria promisă de El în cuvintele: „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9).

În acest sens, îndemnăm cu stăruinţă clerul şi credincioşii Bisericilor noastre la înţelegere şi cooperare în găsirea soluţiilor potrivite pe plan local.

Comisia Ortodoxă Română

Comisia Greco-Catolică

Lecţia Gadarei

Ori de câte ori citim sau auzim citindu-se Sf. Evanghelie, în duminici şi sărbători la Sfânta biserică sau la casele noastre, trăim un moment de înălţare sufletească. Cu ochii minţii îl vedem şi noi aievea pe Mântuitorul Hristos, ca acum aproape 2000 de ani, străbătând drumurile arse de soare şi bătute de vânturi ale Ţării Sfinte, înconjurat de Sfinţii Săi ucenici şi apostoli şi de o mare mulţime de popor care-l asculta şi îl urma, căci ne spune evanghelistul că *„ieşea dintr-însul o putere care îi vindeca pe toţi"* (Mc. VI, 56). Îl vedem pe Mântuitorul Iisus Hristos învăţând poporul Legea lui Dumnezeu *„cu putere multă"*, căci pentru aceasta a venit El în lume ca să ne descopere pe *„Tatăl nostru cel din ceruri"*.

În vedem *„tămăduind toată boala şi toată neputinţa din popor"*, căci pentru aceasta a venit El în lume ca să ne dovedească tuturor că este cu adevărat *„doctorul sufletelor şi al trupurilor"* noastre.

Şi în sfârşit îl vedem pe Mântuitorul săvârşind minuni, asupra oamenilor şi asupra naturii căci pentru aceasta a venit El în lume ca să ne arate tuturor că este *„Fiul lui Dumnezeu celui viu"* (Mt. XVI, 16), *„Lumină din lumină"*, cum îl mărturisim în Crezul nostru ortodox.

Pericopa evanghelică ce s-a citit astăzi la Sf. Liturghie ne pune în faţa ochilor noştri sufleteşti vindecarea a două suflete aflate în grea suferinţă, a doi oameni demonizaţi.

Evanghelistul Matei în Cap. VIII al Evangheliei Sale ne relatează că după ce Mântuitorul Hristos a potolit furtuna de pe mare, a trecut în ţinutul Gadarenilor şi *„L-au întâmpinat doi demonizaţi, care ieşeau din morminte, foarte cumpliţi, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea"*. (Mt. VIII, 28).

Văzându-L pe Iisus, au început să strige: *„Ce ai cu noi Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti?"* (Mt. VIII, 29). Demonii din oameni au recunoscut în Iisus pe Mesia, Fiul lui Dumnezeu cel care la sfârşitul veacurilor îi va arunca în *„iezărul cel de foc, care este gătit diavolului şi îngerilor lui"* (Mt XXV, 41), motiv pentru care îi spun cuvintele *„ai venit aici înainte de vreme ca să ne chinuieşti"*. Lucru interesant observă fericitul Augustin *„diavolii îl mărturiseau pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu pentru că oamenii îl tăgăduiau"*.

La rugămintea demonilor Mântuitorul le îngăduie să intre în turma de porci ce păşteau în apropiere, turmă care îndată îndrăcită fiind s-a aruncat de pe ţărm în mare şi s-a înecat.

La vederea celor întâmplate păzitorii porcilor au fugit în cetate relatând locuitorilor cele petrecute, dar în loc să se bucure de vindecarea celor doi semeni ai lor de către Mântuitorul Hristos *„toată cetatea a ieşit în întâmpinarea lui Iisus şi văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor"* (Mt. VIII, 34).

Ciudat mod de a percepe binefacerea Mântuitorului care vindecase două suflete înlănţuite de satana. În loc de bucuria şi de mulţumirea de care s-ar fi cuvenit să fie cuprinşi, l-au rugat pe Mântuitorul să iasă din hotarele lor. Lucru pe care de altfel Iisus l-a şi făcut.

Se pune întrebarea: De ce oare Iisus a împlinit rugămintea demonilor de a intra în turma de porci dar şi pe cea a gadarenilor de a părăsi hotarele lor?

În primul caz Mântuitorul vrea să ne arate că valoarea sufletului este cu mult mai mare decât orice bun pământesc, în cazul de faţă o turmă de porci. Nimic pe lume nu poate echivala valoarea sufletului omenesc. Căci tot Domnul ne învaţă zicând: *„Şi ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea toată dar îşi va pierde sufletul său? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?"* (Mt. XVI, 26).

În al doilea caz Mântuitorul, părăsind la rugămintea locuitorilor de acolo ţinutul lor, vrea să ne dovedească faptul că Dumnezeu respectă libertatea omului. El nu forţează pe nimeni, ci conlucrarea noastră cu El se vrea să fie un rod al liberei noastre voinţe cu care am fost înzestraţi la creaţie.

„Iată Eu stau la uşă şi bat" — spune Mântuitorul în cartea Apocalipsei invitându-ne să-i deschidem pentru a intra şi a rămâne cu noi şi noi cu El. Suntem chemaţi la unirea cu Hristos şi la vieţuirea întru El dar depinde numai de noi dacă acceptăm chemarea Lui la viaţa cea nouă. Să ne străduim mereu în lucrarea Sf. Porunci ale Domnului, lucrând *„cu timp şi fără timp"* la mântuirea noastră şi a semenilor noştri. Să căutăm mereu să fim cu credinţă în Dumnezeu şi cu dragoste faţă de oameni, împlinind totdeauna voia Sa cea sfântă şi dorind cât mai des, dar cu vrednicie, să ne unim cu El în Sfânta taină a împărtăşaniei pentru a avea viaţă şi *„încă din belşug"* (Ioan X, 10).

Să ne străduim să ne eliberăm şi pe noi din robia demonilor care ne stăpânesc şi ne fac să fim asemenea celor doi îndrăciţi din Gadara şi întâlnindu-ne cu Hristos şi slobozindu-ne de patimi şi de păcate să dobândim mântuirea.

Şi acest lucru ne este cu putinţă nouă pentru că *„ne-am pus nădejdea în Dumnezeul cel viu, care este Mântuitorul tuturor oamenilor mai ales al credincioşilor""* (I. Tim. IV, 10). Amin

VISARION RĂŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

SF. MUNTE ATHOS — „FARUL EGEII"

Viaţa monastică în Sfântul Munte nu s-a dezvoltat într-un mod anarhic, dezorganizat; ci au existat încă de pe vremea Sfântului Atanasie Atonitul hotărâri clare cu privire la felul cum trebuiau să se dezvolte diferitele aspecte ale vieţii monahale.

Primul Tipicon al Sfântului Munte apare în anul 970, prin el instituţionalizându-se practic viaţa de obşte, prevăzându-se totodată şi viaţa pustnicească. Din acea vreme exista un protos al Sfântului Munte, numit de împărat şi hirotonit de patriarh.

Al doilea Tipicon al Sfântului Munte din anul 1046 fusese aprobat de împăratul Constantin Monomahul.

Cel de-al treilea Tipicon apare în anul 1312 purtând amprenta simfoniei dintre împăratul Andronic al doilea Paleologul şi patriarhul Nifon al Constantinopolului.

Următoarele Tipicoane au apărut în 1394, 1406 şi 1574.

Prin cel de-al şaselea Tipicon din anul 1783 se fixează o epitropie cu patru membri dintre reprezentanţii celor douăzeci de mânăstiri (numită astăzi — Epistasia Sfântului Munte); fiecare mânăstire din cele douăzeci ajungând la conducerea Sfântului Munte, cei patru membri schimbându-se tot la 5 ani.

În prezent Sfântul Munte se conduce după un Regulament din anul 1924, care e un fel de compilaţie între toate Tipicoanele amintite.

În Sfântul Munte există şi astăzi toate cele trei tipuri de viaţă monahală, care de altfel s-au dezvoltat în întreaga ortodoxie: cenobitică sau comunitară, viaţa de skit — care aici are o conotaţie mai aparte şi viaţa eremitică.

În cadrul vieţii de skit rolul cel mai mare e jucat de către cel mai bătrân vieţuitor; viaţa de skit în Sfântul Munte reprezintă practic modul de mijloc între viaţa marilor mânăstiri şi viaţa eremitică, fiind prezent pe alocuri şi filonul idioritmic.

Dar evident, cea mai dificilă şi mai înaltă expresie a monahismului atonit este viaţa eremitică. Viaţa eremiţilor fiind axată pe rugăciunea lui Iisus, deci pe contemplaţie. De fapt, de aici, din Sfântul Munte prin SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA s-a impus teologia luminii necreate în tradiţia spiritualităţii ortodoxe.

Contemplaţia, unirea mistică cu Dumnezeu este de fapt scopul vieţuirii fiecărui monah, nu numai al eremiţilor.

O altă caracteristică a vieţii monahale atonite este zelul monahilor, ataşamentul lor faţă de tradiţie. Prea mult parcă se vorbeşte astăzi de un filo-tradiţionalism anacronic al monahilor aghioriţi, vis a vis în special de Mişcarea Ecumenică. Părinţii sunt luaţi drept oameni cu vederi înguste, depăşiţi, ca trăind în „meta-istorie".

Această concepţie este total neîntemeiată, părinţii atoniţi neavând de fapt o viziune negativistă asupra lumii de dincolo de Ouranopolis (portul de unde se ia vaporul pentru Sfântul Munte), faţă de existenţa materială.

În ceea ce priveşte Mişcarea Ecumenică, chenotita (stareţii celor 20 de mânăstiri) se pronunţă pentru continuarea acesteia însă nu în orice condiţii. Ce este greşit în afirmarea unităţii creştine ca revenire a eterodocşilor la ortodoxie?, sau în afirmaţia că unitatea dogmatică trebuie să premeargă unităţii liturgice, intercomuniunii (după cum rezultă din ultimele scrisori ale chenotitei către Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I)?

Poate că ar trebui ca nici Mişcarea ecumenică să nu dea prilej de păreri contradictorii şi mă refer aici la rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt din cadrul „tainei" cununiei între persoane de acelaşi sex, publicată în THE ECUMENICAL REVIEW din ianuarie 1998.

Unitatea în diversitate este de fapt spiritul şi ethosul Sfântului Munte.

Sfântul Munte se află şi în prezent sub jurisdicţia spirituală a Patriarhiei Ecumenice şi sub „protecţia discretă a statului Elen".

În secolul al XIV-lea caracterul panortodox al acestui centru monastic fusese deja stabilit.

După căderea Bizanţului în 1453, exemplul împăraţilor bizantini a fost urmat de domnitorii sârbi, bulgari, de ţarii ruşi, dar într-un mod cu totul deosebit de către domnitorii Principatelor Române, care au acordat Sfântului Munte cel mai îndelungat patronaj între 1350 şi 1860.

Adesea se spune că acest fapt nu mai e recunoscut, însă nu mai departe decât acum un an, stareţul Mânăstirii Vatoped, Arhimandritul Efrem ne-a asigurat de veridicitatea acestei afirmaţii şi de faptul că monahii aghioriţi nu au dreptul să uite acest lucru. „Cum să uităm acest fapt, când şi de praznicul Bunei Vestiri, hramul Mânăstirii Vatoped, soborul a fost îmbrăcat în veşmintele donate de domnitorul Ştefan cel Mare al Moldovei!?!, veşminte care la noi sunt păstrate în condiţii deosebite pentru a nu se degrada".

Istoricul grec Sotiriu face afirmaţia, după îndelungi cercetări, că vulturul bicefal, emblema ortodoxiei este fie o donaţie moldovenească, fie una rusească. Şi numai afirmarea acestui fapt din partea unui istoric grec este ceva extraordinar.

Domnitorul Neagoe Basarab chema la sfinţirea Bisericii Curtea de Argeş de la 15 august 1517 pe toţi egumenii mânăstirilor din — Sfântul Munte, încărcându-i de daruri.

Domnitorul Ştefan cel Mare şi domnitorii Moldovei care au urmat numeau Mânăstirea Zografu „a noastră mânăstire".

Începând cu anul 1550 au început şi închinările de mânăstiri (instituţia stavropighiei) către Sfântul Munte. În 1585 se închină Mânăstirea Plumbuita — Mânăstirii Xiropotam, în secolul XVII, Mânăstirea Golia e închinată Mânăstirii Vatoped, şi şirul de exemple ar putea continua.

În anul 1645 Vasile Lupu a plătit toate datoriile Sfântului Munte.

Deşi instituţia stavropighiei era ceva în fond necanonic, după cum avea să remarce ulterior Mitropolitul Andrei Şaguna, totuşi acest fapt e menit să arate iubirea dintotdeauna a românilor faţă de ortodoxie şi faţă de Sfântul Munte.

Această practică a închinării de mânăstiri către Sfântul Munte a încetat în anul 1863 prin măsurile luate de domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

În Sfântul Munte a existat nu numai o profundă viaţă contemplativă, ci şi o bogată activitate culturală, cărturărească. Sunt impresionante bibliotecile şi arhivele mânăstirilor atonite, care ilustrează interesul pentru cultură.

Există aici opere unicat, de pildă în arhiva Mânăstirii Esfigmenu am avut ocazia să vedem Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin din secolul XIII în original, scrisă cu mâna sa.

Tratatul de la Berlin din 1878, protocoalele de la Londra şi Bucureşti din 1913, tratatul de la Lousanne din 1923 prevăd faptul că Grecia va recunoaşte deplina egalitate de drepturi a monahilor de altă naţie decât cea greacă, obligându-se a păstra întreagă autonomia Sfântului Munte.

Prin ceea ce reprezintă Sfântul Munte în materie de spiritualitate, cultură, arhitectură el este un dar al lui Dumnezeu pentru ortodoxia întreagă.

ŞTEFAN TOMA,
Student Teolog, anul III T.P.

BIBLIOGRAFIE:

1. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae — Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos, Sibiu 1941.

2. Europe's Encounter with the Athonite Tradition-Anthony Emil N., Tachionos — Institute for Balkan studies, Tesalonic 1993.

3. Mount Athos and The European Community — Abbot George Kapsanis — Institute for Balkan Studies, Tesalonic 1993.

4. Arhim. Conf. Dr. George Kapsanis — Reflecţii legate de participarea ortodocşilor la Mişcarea Ecumenică şi la Consiliul Mondial al Bisericilor. — Rev. Teologia, nr. 3—4, iulie — decembrie 1998, Arad.

Un teolog al Sfintei Euharistii,

Profesorul ortodox francez Olivier Clément

Problema Sfintei Euharistii constituie una din preocupările teologilor şi credincioşilor din toată lumea. Ea este privită atât ca mijloc de unire cu Hristos, cât şi de realizare a unităţii creştinilor din toată lumea care doresc să ajungă să se împărtăşească odată din acelaşi sfânt Potir.

Unul dintre teologii occidentali, cu deosebită preocupare de a prezenta concepţia ortodoxă despre Sfânta Euharistie, despre natura ei şi despre rostul sfinţitor prin unirea reală cu Hristos, este teologul ortodox francez Olivier Clément. El a fost un bun prieten şi admirator al regretatului părinte profesor Dumitru Stăniloae, despre care a scris că „este de bună seamă astăzi cel mai mare teolog ortodox" şi că „pe măsură ce el va fi tradus în limbile occidentale, opera sa se va afirma ca una din creaţiile majore din gândirea creştină în a doua jumătate a secolului nostru" *(Préf* Olivier Clément, *Prière de Jésus et expérience du Saint-Esprit, Paris* 1981, p. 7).

Olivier Clément este bine cunoscut la noi şi prin mijlocirea tinerilor săi studenţi de la Institutul Saint Serge din Paris (azi distinşi ierarhi, preoţi şi profesori), şi, mai recent, printr-o culegere de articole publicate sub titlul *Puterea credinţei* (Editura Pandora, Târgovişte, 1999, traducere a doamnei Alexandrina Andronescu, Daniela Ciascai), precum şi din cartea *Convorbiri duhovniceşti cu teologi ortodocşi din străinătate*, adunate şi publicate de distinsul şi harnicul Arhimandrit *Ioanichie Bălan*, de la mânăstirea Sihăstria, Iaşi, 1995, ambele cărţi cuprinzând frumoase aprecieri la adresa teologiei ortodoxe române.

Născut la 17 noiembrie 1921 în Languedoc (Franţa), Olivier Clément a făcut studii istorice. După lungi căutări în diverse forme de ateism, el s-a convertit la Hristos datorită în mare parte lecturilor din Dostoievski, Berdiaiev şi Losski, şi a primit botezul în Biserica Ortodoxă la vârsta de 30 de ani.

După convertirea sa, urmează cursurile de teologie organizate de Patriarhul Moscovei, apoi învaţă teologia morală şi istoria Bisericii la Institutul St. Serge din Paris şi urmează Institutul Superior de Studii Ecumenice din capitala Franţei. La editura Desclée de Bouwer, a condus colecţia de studii ortodoxe, „Theophanie" şi este secretar de redacţie la revista ortodoxă de limbă franceză „Contacts". Doctor în teologie la Institutul St. Serge din Paris, Olivier Clément este DOCTOR HONORIS CAUSA al Institutului de Teologie din Bucureşti şi al Universităţii catolice din Louvain (după *Puterea credinţei*, op. cit., coperta).

Dintre numeroasele şi temeinicile studii ale lui Olivier Clément asupra Sfintei Euharistii, ne oprim acum asupra studiului *Privire asupra prezenţei euharistice* (publicat în *Contacts*, Revue francaise de l'Ortodoxie, XXXIV Année, nr. 119, pp. 216—234).

Vom prezenta câteva rezumate şi extrase din acest preţios studiu. În In-

(Continuare în pag. a 6-a)

Preot prof. Dr.
GHEORGHE LIŢIU

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

Prima manifestare a lucrării Mântuitorului, prin Duhul Sfânt, în lume, primul semnal al chemării noastre spre sfinţenie îl reprezintă tămăduirea sau vindecarea (Is. 61,1; Lc. 4,17); de aceea trebuie să ne reamintim că „verbul sozein (a mântui), frecvent utilizat în Noul Testament, înseamnă nu numai a dezrobi, a elibera *sau* a scoate dintr-un pericol, *ci şi* a vindeca, a tămădui, *că soteria (mântuire) desemnează nu numai eliberarea, ci şi vindecarea. Însuşi numele Iisus înseamnă* IAHVE (DOMNUL) mântuieşte, *cu alte cuvinte,* vindecă. *Şi Hristos se prezintă El însuşi, foarte direct, ca un doctor (Mt. 8, 16—17; 9,12; Mc.2,17; Lc.4,18 şi 23). De fapt, aşa Îl anunţă Profeţii adeseori (Is.53,5; Ps.102,3) şi aşa Îl caracterizează Evangheliile (Mt. 8,16—17), iar pilda Samarineanului milostiv poate fi pe drept considerată o reprezentare a lui Hristos-Doctor.*

Părinţii, aproape în unanimitate şi încă din primul secol, Îi vor aplica în mod curent numele de Doctor, adăugând adesea calificativele: «mare», «ceresc», «suprem» şi precizând, după context: «al trupurilor», «al sufletelor», mai frecvent «al sufletelor şi al trupurilor», subliniind că El a venit ca să vindece omul pe de-a-ntregul. Această numire figurează în centrul însuşi al Liturghiei sfântului Ioan Gură de Aur şi în majoritatea formulelor Sfintelor Taine. Se găseşte constant în aproape toate slujbele liturgice ale Bisericii ortodoxe şi într-un număr considerabil de formule de rugăciune.

Dacă Hristos apare ca un doctor şi mântuirea pe care o aduce, ca o vindecare, aceasta se datorează faptului că omenirea este bolnavă. Văzând în starea adamică primordială starea de sănătate a omenirii, Părinţii şi întreaga Tradiţie văd în starea de păcat, care caracterizează omenirea decăzută în urma păcatului original, o stare de boală multiformă care afectează omul în întreaga sa fiinţă."[1] Pentru a ne convinge că vindecarea sau restaurarea omenirii a început odată cu venirea în lume a Mântuitorului, „trimis să vindece toată boala şi să răscumpere din moarte" (Rugăciunea ungerii — Taina Sf. Maslu), Biserica ne înfăţişează, la început de drum (perioada Octoihului), acele vindecări săvârşite de Mântuitorul întru începutul lucrării Sale pământeşti.

I. Duminica a 4-a după Rusalii (Mt. 8, 5—13).

Vindecarea slugii sutaşului ne arată că vindecarea noastră începe cu credinţa în Doctorul nostru, manifestată prin râvna şi bărbăţia cererii de a fi vindecat: „Începe cu bărbăţie tot lucrul bun — zice Sf. Isaac Sirul (sfârşitul sec. V) — şi să nu te apropii de El cu şovăială şi să nu te îndoieşti în inima ta în nădejdea în Dumnezeu, ca să nu-ţi fie osteneala fără folos şi lucrarea plugăriei tale, grea. Ci crede întru inima ta că milostiv este Domnul şi dăruieşte celor ce-L caută harul ca un bun platnic, nu după lucrarea noastră, ci după râvna şi credinţa sufletelor noastre. Căci zice: *Fie ţie după credinţa ta (după cum ai crezut)!*"[2]

Ţinta acestei credinţe nu este alta decât deplina însănătoşire sau lipsă de boală, de patimi, adică nepătimirea. Sf. Ioan Scărarul (†649) vede în sutaş pe omul care a urmat această cale şi precum atunci s-a rugat Domnului pentru sluga sa, tot aşa şi acum sutaşul ne îndeamnă: „Fă-te ca un împărat peste inima ta, şezând înalt întru smerenie şi poruncind râsului: *Mergi şi merge,* şi plânsului celui dulce: *Vino, şi vine;* şi robului şi tiranului nostru trup: *Fă aceasta, şi face*"[3]. Să-i urmăm şi noi credinţa, ca să dobândim vindecarea, fără de care nu vom putea *„sta la masă cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov în împărăţia cerurilor".*

II. Duminica a 5-a după Rusalii (Mt. 8, 28—34).

Vindecarea omului corespunde cu anihilarea lucrării păcatului într-însul şi în lume şi cu anihilarea lucrării amăgitorului, a celui ce „de la început a fost ucigător de oameni şi nu a stat întru adevăr" (In. 8, 44). Prin Evanghelia de astăzi, care ne relatează exorcizarea unei legiuni de demoni din doi demonizaţi, Mântuitorul ne cheamă să înţelegem acest lucru. Mai mult, El înfăţişează drama omului (gadarenii), care se lasă în stăpânirea diavolului şi nu-şi înţelege înşelarea (porcii erau pentru ei o avuţie, în timp ce pentru evrei — şi prin urmare în realitatea vechi-testamentară — erau animalele cele mai spurcate şi necurate, carnea de porc fiind interzisă consumului: II Mac. 6, 18; 7, 1), ca să vină întru Adevăr. Amăgitorul ştie însă că „acum va fi aruncat afară" (In. 12, 31):

„Ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti? Nu este aici o mărturisire de bună voie, care ar fi urmată de vreo răsplată — spune Fericitul Ieronim (†420) —, ci o mărturisire smulsă de necesitatea care îi constrânge în ciuda vrerii lor. Precum sclavii fugari, revăzându-şi stăpânul după o lungă perioadă de timp, nu-l imploră decât să nu-i lovească, tot astfel, la vederea prezenţei neaşteptate a Domnului, demonii cred că a venit să-i judece. Prezenţa Mântuitorului înseamnă caznele demonilor... Demonii presupun într-însul pe Fiul lui Dumnezeu mai degrabă decât îl cunosc. Cu adevărat, *pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni, decât numai Fiul şi cel căruia va voi Fiul să-i descopere (Mt. 11,27).*

Dacă ne scoţi afară, trimite-ne în turma de porci. Duceţi-vă, zice Mântuitorul, nu pentru că le-ar fi acordat demonilor ceea ce-au cerut, ci pentru că voia să ofere oamenilor, prin intermediul masacrului porcilor, un mijloc de mântuire. Într-adevăr, la vederea acestuia, păstorii merg degrabă să-L anunţe în cetate.

Şi iată toată cetatea a ieşit în întâmpinarea lui Iisus şi, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor. Îi cer să se depărteze de hotarele lor, nu din mândrie, cum gândesc unii, ci din smerenie, considerându-se nevrednici de prezenţa Domnului.[4] Tot astfel, la pescuirea minunată, Petru cade la picioarele Mântuitorului şi-I zice: *Ieşi de la mine, Doamne, că sunt om păcătos (Lc. 5,8)".*[5]

Dacă aşa credea Fer. Ieronim, iată cât de mişcător şi de sensibil interpretează momentul acesta, urmându-l pe Sf. Ioan Gură de Aur, poetul şi scriitorul Vasile Voiculescu[6] (1884—1963):

„— Cetăţeni — le spunea pe greceşte fostul îndrăcit — se cuvine să primim nu numai cu cinste pe acest Izbăvitor al nostru şi să-L răsplătim cu laude, ci chiar să-L rugăm să rămână la noi. Să-L găzduim în cel mai măreţ palat al nostru, ca pe un zeu bun, care să ne ocrotească şi să ne cârmuiască.

La auzul acestei propuneri arhontele[7] sări treaz, şi cu el mulţimea: Cum să-L vârâm în cetate? Pe acest păgubitor îndrăzneţ al nostru? Să ne pricinuiască alte stricăciuni şi mai întinse? Nu ne e de ajuns nenorocirea cu înecarea porcilor? Puterea şi minunile Lui nu ne sunt priincioase... mai degrabă nefaste.

— Aşa e, aşa e... strigau cu toţii. Cine ne despăgubeşte de turmele pierdute? Şi se ridicară cu ameninţări.

— Staţi! striga fostul demoniac, căruia i se desluşeau acum toate. Voi nu ştiţi.

Dar gloata îl acoperi cu huiduieli, înăbuşindu-i glasul...

Iisus tăcea. De departe El vedea şi auzea cum, dându-se peste cap în bulboanele apelor, duhurile osândite se veseleau de pătanie, spunându-I: Vezi, Doamne, ne-ai alungat dintre ei degeaba. Au fost, sunt şi rămân tot atât de răi şi îndrăciţi chiar fără noi...

Iisus citea în ochii nedumeriţi ai învăţăceilor rugarea, imboldul să vorbească rătăciţilor, să-i câştige, să-i răpească, aşa cum înflăcăra mulţimile de iudei, care apoi îl ascultau şi-L urmau fericite. El încă pregeta. Îşi plimba privirile de la turmele de porci, ce păşteau singure şi paşnice, la turma de oameni tăbărâţi asupră-I, sub cârmuirea porcarilor mărfari, împotriva Lui... şi se gândi la cuvântul Tatălui, cu care îl împuternicise când Îl trimisese în lume: *Nu zvârli mărgăritare înaintea porcilor.* O imensă tristeţe Îl umplu, cât nu mai încăpu nici dispreţ. Îşi ridică numai mâna şi le spuse atât, privindu-i ca pe valurile răscolite ale mării.

— Pace vouă!«[8]

III. Duminica a 6-a după Rusalii (Mt. 9, 1—8).

„Iisus, văzând credinţa lor, a zis slăbănogului: Îndrăzneşte, fiule! Iertate sunt păcatele tale! O, minunată smerenie! Îl numeşte *fiul Său* pe acest om dispreţuit, slăbănog, cu încheieturile mădularelor destrămate, pe cel de care preoţii nu îndrăzneau deloc să se atingă. Sau, desigur, îl numeşte fiul Său pentru că îi sunt iertate păcatele.

Dar unii dintre cărturari ziceau întru sine: Acesta huleşte. Citim la un profet acest cuvânt al lui Dumnezeu: *Eu sunt Acel care şterge păcatele tale (Is. 43, 25).* Prin urmare, în mod firesc, cărturarii, gândind că era om şi auzindu-L pronunţând cuvintele lui Dumnezeu, Îl acuză de blasfemie. Dar Domnul, văzându-le gândurile, arată că

(Continuare în pag. a 5-a)

DANIEL POPA,
student teolog, anul II

NOTE BIBLIOGRAFICE:

1. Jean-Claude LARCHET. **Thérapeutique des maladies spirituelles**, col. L'Arbre de Jossé, Les éditions de l'Ancre, Paris 1991, vol. I, p. 9—10.
2. Sf. Isaac Sirul, **Cuvinte despre sfintele nevoinţe**, Filocalia X, Bucureşti, 1981, cuv. LVI, p. 294.
3. Sf. Ioan Scărarul, **Scara**, Filocalia IX, Bucureşti 1980, cuv. VII, cap. 40, p. 175. Printr-o notă, Pr. Stăniloae explică: „Trupul ne poate fi şi tiran şi rob. Depinde de noi".
4. Explicaţie îngăduitoare, dar contestabilă. Fer. Ieronim urmează aici exegeza lui Origen. Sf. Ioan Gură de Aur, ca şi majoritatea Părinţilor, precum o recunoaşte chiar Fer. Ieronim, e de părere că gadarenii l-au alungat pe Mântuitorul din pricina pierderii porcilor şi de teama de a nu pierde şi alte turme (avuţii): „După ce făcuse atâta bine, locuitorii ţinutului aceluia Îl alungă; Hristos nu se împotriveşte, ci pleacă: a părăsit pe oamenii care s-au declarat nevrednici de învăţătura Sa şi le-a dat ca învăţători pe cei sloboziţi din ghearele demonilor şi pe păzitorii porcilor, ca de la ei să afle cele petrecute. Hristos a plecat şi-i lăsă cuprinşi de mare frică. Paguba lor cea mare răspândea vestea minunii săvârşite, iar cele întâmplate le pişcau sufletul. Din toate părţile se auzeau glasuri care predicau minunea nemaiauzită: cei tămăduiţi, porcii înecaţi în mare, stăpânii porcilor, păzitorii porcilor". (**Omilii la Matei**, PSB 23, Omilia XXVIII, IV, p. 358).
5. Saint Jérome, **Commentaire sur S. Mathieu**, SC 242, tome I, p. 165—167. Fericitul Ieronim (347—420) a scris aceste Comentarii la Evanghelia după Matei în anul 398, după ce abia scăpase el însuşi de o boală de trei luni, marcată — se pare — de violente dureri de cap (excesele ascetismului său, care nu se prea potriveau cu stomacul deteriorat, minaseră de multă vreme sănătatea deja fragilă).
6. Sfânt al zilelor noastre, V. Voiculescu şi-a pus întreaga sa viaţă în slujba aproapelui, prin faptă (medic) şi prin cuvânt (poet şi scriitor), trăgându-şi seva din acea „linişte creatoare, neastâmpărată, în continuă mişcare" care este isihia: „el nu numai că o căutase, dar a şi dobândit-o, nu era un teoretician, ci un practicant, fapt pentru care şi vorbea atât de puţin despre experienţele lui lăuntrice;... de sfânt bizantin era şi chipul său prelung, uscăţiv, adiat de o frunte inteligentă, luminat de barba albă, îngrijită" (Valeriu Anania, **Rotonda plopilor aprinşi**, ed. Florile Dalbe, Bucureşti 1995, p. 233, 216).
7. Un fel de primar al satului.
8. V. Voiculescu, **Demoniacul din Gadara în vol. Toiagul minunilor**, ed. Jurnalul literar, Bucureşti 1991, p. 71—72.

Sfinţenie şi sfinţi

(Urmare din pag. 1)

teresată se cere ca să tindă dragostea tuturor credincioşilor. Ucenicilor săi le-a cerut ca iubirea lor să se înalţe cu mult peste dragostea nutrită de vameşi şi păgâni faţă de ai lor. Le-a cerut ca dragostea lor să se extindă — deopotrivă — asupra tuturor, fie prieteni, fie duşmani.

Aceleaşi cerinţe le revin şi celor ce se nizuiesc să urce, în această viaţă, pe treptele desăvârşirii, ale sfinţeniei, la perfecţiune şi la unirea cu Dumnezeu (Ioan Scărarul, Scara răului, ed. a II-a, trad. de Mitrop. Nicolae Corneanu, Timişoara, 1997, p. 10). Ca un corolar, în Predica de pe Munte, Iisus a încheiat un şir de idei cu sentinţa: „Fiţi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este" (Mat. 5, 48). Despre desăvârşire, spune Sf. Ioan Scărarul, că pe această treaptă sufletul se sfinţeşte în aşa fel, încât — printr-un fel de extaz — îl ridică, încă în această viaţă, spre a-l contempla pe Dumnezeu. Cei care s-au eliberat de patimi, şi s-au înălţat cu mintea deasupra tuturor celor create, tind continuu către Domnul, chiar, mai presus de puterile lor. Cel eliberat de patimi, urăşte cu putere păcatele şi manifestă o nestăpânită dorinţă pentru îmbogăţirea în virtuţi (Ioan Scărarul, op. cit. p. 509—510).

Cu adevărat dumnezeiască a fost fapta lui Iisus, pe cruce, de a oferi lumii stăpânite de ură, modelul desăvârşit de aplicare a iubirii faţă de duşmani, rugându-se pentru cei ce-l dădeau morţii, grăind: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac" (Luca 23, 34). Păgânătatea şi Israelul n-au cunoscut această poruncă, numai dreptul la răzbunare faţă de duşmani. Această rugăciune a lui Iisus şi-a găsit curând răsunetul. Sf. arhidiacon Ştefan, îngenunchind, s-a rugat către Mântuitorul pentru cei ce-l ucideau cu pietre, zicând: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!" (Fapte 7, 60). În timp ce iudeii îl aruncau de pe aripa templului, Iacob, episcopul Ierusalimului, se ruga zicând: „Iartă-le, Doamne, că nu ştiu ce fac" (Eusebiu, Ist. bis., II, 20), în (A. Huonder, La picioarele Mântuitorului, vol. II. Sibiu, 1937, p. 195—198). Aşa s-au rugat Mântuitorului sfinţii martiri ai Bisericii, din primele veacuri, când neînfricaţi mergeau la moarte pentru credinţa lor.

Dacă Biserica ortodoxă a consacrat mai puţini sfinţi decât Biserica romană, de fapt, nu însemnează că ar avea mai puţini sfinţi decât aceasta. Constantin Brâncoveanu şi cei patru fii ai săi care mai bine şi-au jertfit viaţa, decât să se dea în legea turcească, de abia după mai mult de două veacuri şi jumătate au fost consacraţi în rândul sfinţilor. Ce ar putea fi spus despre Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, care veacuri la rând a rămas în conştiinţa poporului ca sfânt, dar a fost consacrat ca sfânt după ceva mai puţin de cinci veacuri. Cu adevărat, au fost monahi desăvârşiţi, cu viaţă de sfinţenie, ierarhi virtuoşi şi încercaţi în chemarea lor, credincioşi buni, cu viaţă curată, care nu au ajuns a fi cunoscuţi îndeajuns şi nu s-au învrednicit a fi consacraţi ca sfinţi.

Dacă Dumnezeu care cunoaşte pe sfinţi mai bine decât noi oamenii, va socoti după merit jertfa adusă pentru Hristos de toţi creştinii botezaţi din nou, în sânge, pentru credinţa lor, atunci fără îndoială, Biserica ortodoxă are azi cei mai mulţi sfinţi. Cine a numărat victimele persecuţiilor îndurate în anii istoriei de creştinii ortodocşi de la musulmani, iar în acest veac al XX-lea de la comuniştii atei? Cine a numărat pe creştinii ortodocşi ucişi pentru credinţa lor, de la Mahomed, până la Stalin? Dacă suferinţa şi moartea martirică îi pot îndreptăţi înaintea lui Dumnezeu de vrednicia de sfinţi mărturisitori şi mucenici, atunci numai în acest ultim secol, Biserica ortodoxă a dat mai mulţi sfinţi decât biserica papală, în răstimpul de aproape un mileniu, de la schismă până azi (Teodor Popescu, Vitalitatea Bisericii ortodoxe, în „Ortodoxia", vol. I, Bucureşti, 1942, p. 169).

Vorbindu-le apostolilor săi despre cumpene şi răsplătiri în viaţa viitoare, Iisus a grăit: „Oricine va mărturisi pentru mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi eu pentru el înaintea Tatălui meu celui din ceruri" (Matei 10, 32). Ap. Pavel înşiră biruinţele prin credinţă ale dreptilor şi ale sfinţilor prooroci, precum şi suferinţele, batjocura şi chinurile răbdate, pentru care nu toţi au dobândit izbăvirea, potrivit făgăduinţei. Pentru toţi aceştia însă „Dumnezeu rânduise ceva mai bun... desăvârşirea" (Evrei 11, 40), adică sfinţenia şi sfinţirea lor la Dumnezeu, dacă nu la oameni.

Toţi aceşti sfinţi sunt, pentru cei rămaşi în viaţă, mijlocitori la tronul ceresc, pentru ocrotire, ajutorare şi izbăvire din nevoi, a celor ce cu credinţă şi cu nădejde solicită ajutorul de sus.

COMUNICAT

(Urmare din pag. 1)

— analiza stadiului actual a proiectului legii privind salarizarea clerului, aflat în dezbaterea celor două Camere ale Parlamentului;

— aprobarea unui program privind organizarea pelerinajelor religioase în România şi în Ţara Sfântă;

— a mai fost discutată participarea unor membri ai Sf. Sinod la întâlniri internaţionale interortodoxe şi ecumenice.

Luând în discuţie rezultatele întâlnirii comisiilor Bisericii Ortodoxe Române şi Bisericii Catolice de Rit Bizantin (Mânăstirea Râmeţ, Alba, 10 iunie 1999), Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române consideră continuarea dialogului benefică ambelor Biserici pentru o mai bună cunoaştere reciprocă şi rezolvarea neînţelegerilor privind locaşurile de cult.

Membrii Sf. Sinod au subliniat atmosfera de frăţietate existentă între creştinii ortodocşi şi cei catolici de ambele rituri în timpul vizitei Sanctităţii Sale Ioan Paul al II-lea în România şi consideră că aceasta trebuie continuată în cadrul Comisiei mixte de dialog ortodoxo-greco catolice, precum şi în viaţa religioasă de zi cu zi din ţara noastră. În acelaşi timp, s-a reiterat necesitatea continuării dialogului internaţional ortodox-romano catolic, Biserica Ortodoxă Română reafirmându-şi disponibilitatea pentru participarea activă la acesta. Sfântul Sinod a luat cunoştinţă de invitaţia adresată de Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de a vizita Roma, data vizitei urmând să fie stabilită de comun acord.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române mulţumeşte tuturor celor care au contribuit la colecta pentru ajutorarea refugiaţilor şi a celor care au avut de suferit în urma bombardamentelor din Kosovo şi restul Iugoslaviei, organizată la apelul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în perioada sărbătorii Sfintelor Paşti.

Biroul de presă şi comunicaţii al Patriarhiei Române

Cărturari sibieni de altădată:

Dimitrie Eustatievici — primul profesor şi director al Şcolii Teologice din Sibiu

În toamna anului 1743, un vrednic preot de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, Eustatie Grid, se îndrepta spre capitala Rusiei de altădată, Sankt Petersburg, pentru a solicita ajutoare materiale în vederea refacerii bisericii la care slujea. A fost primit în audienţă de însăşi ţarina Elisabeta Petrovna (1741—1761), fiica lui Petru cel Mare, care i-a dăruit 2 500 de ruble (iar fiul ei, Petru Feodorovici, viitor împărat între anii 1761—1762, 200 de ruble), la care se adaugă alte sume strânse în Petersburg şi în alte oraşe ruseşti, precum şi un mare număr de cărţi de slujbă, dar toate în slavoneşte, dintre care unele se mai păstrează în biblioteca şi muzeul bisericii „Sfântul Nicolae" din Şchei. Din banii primiţi în Rusia, s-a renovat biserica şi s-a aşezat un ceas în turn, cu o inscripţie în limba latină care consemna sprijinul ţarinei. Fără îndoială că preotul Eustatie a trecut şi prin celelalte două mari oraşe ruseşti şi centre de cultură teologică, Moscova şi K'ev.

Presupunem că la reîntoarcerea prin Kiev va fi rugat pe mitropolitul locului sau pe rectorul Academiei duhovniceşti ca să-i primească fiul la studii acolo. Şi astfel, fiul său Dimitrie va fi primul tânăr transilvănean despre care avem ştiri că şi-a făcut studiile în renumita Academie duhovnicească de la Kiev, ale cărei începuturi le-a pus, în 1631, egumenul, devenit apoi Mitropolit, Petru Movilă, fiul domnitorului român Simion Movilă.

Dimitrie s-a născut în Şcheii Braşovului, în jurul anului 1730. A învăţat carte la şcoala acestei biserici, condusă de tatăl său. Se pare că a plecat la Kiev chiar în toamna anului 1744 şi a rămas acolo mai mulţi ani. Presupunem că la început a învăţat în Gimnaziu, apoi în Academia teologică. Acolo i s-a dat numele — potrivit obiceiului rusesc — de „Eustatievici", adică fiul lui Eustatie, cum va semna în viitor. Şi-a însuşit temeinic limbile slavonă, latină, greacă, o serie de discipline umaniste şi teologice, care îi vor lărgi orizontul cultural. Două atestate, eliberate la 19 şi 23 aprilie 1753 de prefectul de studii, respectiv de rectorul Academiei, Gheorghe Koniţki, ambele în latineşte, arătau că Dimitrie Eustatievici „a dovedit o hărnicie deosebită în Academia din Kiev atât în domeniul artelor liberale, cât şi în ştiinţele teologice. Printr-o purtare modestă, printr-o ţinută deosebită, cât şi printr-o înclinaţie însufleţitoare spre ştiinţe, prin hărnicie şi inteligenţă, *într-o lungă perioadă de timp*, el a promovat studiile sale nu numai cu o apreciere maximă, ci fiind şi un model de probitate, modestie, inteligenţă şi integritate deosebită. Drept urmare a acestui lucru, în anul 1753, luna aprilie, ziua 23 *după ce s-au dat voturile şi în alte Academii celebre şi renumite* (subl. ns.) a reuşit să termine şi să promoveze studiile sale până la cel mai înalt grad...". Pe baza cuvintelor de mai sus, unii cercetători au înclinat să creadă că a studiat şi în Academia duhovnicească din Moscova, ceea ce n-ar fi exclus. După unele izvoare braşovene săseşti, ar fi studiat şi la Halle.

Reîntors de la studii, a fost ales dascăl la vechea şcoală românească de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, probabil prin 1755. În această calitate, întocmeşte o „Gramatică românească", definitivată la 1 septembrie 1757, rămasă în manuscris şi editată abia în 1967, sub îngrijirea cunoscutului cercetător ieşean Neculai A. Ursu. Era „acum întâi izvodită prin Dimitrie Eustatiev" (sic) şi „afierosită" lui Constantin Mavrocordat, domnitorul de atunci al Ţării Româneşti, om de cultură şi spirjinitor al românilor şcheieni, probabil cu gândul de a o tipări la Bucureşti. Era prelucrată după gramatici latineşti, slavone sau greceşti, neavând un model românesc. În pofida faptului că a avut numai modele străine, totuşi Eustatievici a reuşit să prezinte în chip judicios ortografia (cu îndrumări privind scrierea cu litere chirilice), morfologia pe care o numeşte etimologie, sintaxa şi prozodia. Între altele, urmărea să pună în lumină „deşteptăciunea limbii româneşti, cât este şi ce feli este şi cât este dialectul românesc mai îndestulat sau mai neîndestulat decât alte dialecte". El are meritul că a încercat să creeze o terminologie lingvistică proprie, deşi oarecum bizară. De pildă, nu menţionează existenţa articolului, cazurile sunt numite „căderi", fiind şase la număr: „numitoarea" (nominativ), „născătoarea" (genitiv), „dătătoarea" (dativ), „pricinuitoarea" (acuzativ), „chemătoarea" (vocativ) şi „lucrătoarea" (ablativ); conjugările sunt „înjugări", diateza pasivă este „pătimitoarea", modul optativ devine „profitoarea" ş.a. Asemenea numiri nu trebuie să ne surprindă pentru vremea respectivă, dacă ne gândim că nu avea alte modele româneşti în faţă şi că era la începutul carierei sale didactice.

În 1761 sau 1762 începe o etapă nouă în viaţa lui Dimitrie Eustatievici. La 4 septembrie 1761 fusese instalat la Braşov noul „locţiitor" de episcop al Transilvaniei Dionisie Novacovici, care a obţinut apoi acordul autorităţilor de a se stabili la Sibiu, iar prin 1764 la Răşinari. Probabil încă din toamna anului 1761 Eustatievici i-a fost recomandat ca secretar şi interpret, fiind cel mai indicat pentru asemenea funcţie. În aceste împrejurări, a fost nevoit să-şi părăsească Braşovul natal şi să-l însoţească pe Dionisie la Sibiu, apoi la Răşinari.

Nu ştim ce s-a întâmplat cu Eustatievici după luna octombrie a anului 1767, când Dionisie s-a reîntors la scaunul său de la Buda. Se pare că a aşteptat numirea unui nou episcop în Transilvania. Se ştie că, după un an, la 7 octombrie 1768, a fost numit Ioan Georgievici al Caransebeşului şi Vârşeţului, dar în noiembrie acelaşi an era numit „locţiitor" de mitropolit al Carloviţului, ales apoi ca titular al acestui scaun în vara lui 1769.

Dimitrie Eustatievici îşi va continua activitatea de secretar şi interpret al noului episcop Sofronie Chirilovici (1770—1774), care a stabilit definitiv reşedinţa Episcopiei la Sibiu. După transferul său în scaunul episcopal de la Buda (24 august 1774), Eustatievici a funcţionat ca secretar al noului vicar Ioan Popovici, protopop în Hondol (jud. Hunedoara), care va deţine această calitate timp de zece ani, până în 1784. În sfârşit, la 6 noiembrie 1783, a fost numit ca episcop al Transilvaniei arhimandritul sârb Ghedeon Nichitici, hirotonit la Carlovit la 9 mai 1784 şi instalat la Sibiu la 1 iulie acelaşi an. A fost ultimul episcop sârb pe care l-a slujit Dimitrie Eustatievici ca secretar. Cei doi se cunoşteau de mulţi ani, căci Ghedeon fusese diaconul lui Dionisie Novacovici, iar după reîntoarcerea acestuia la Buda a funcţionat un timp ca protopop la Abrud.

În anul 1786 se inaugurează o ultimă etapă în viaţa pământească a lui Dimitrie Eustatievici. La 4 noiembrie 1785, noul episcop Ghedeon împreună cu I. Martonfi — viitor episcop romano-catolic la Alba Iulia — înaintează Guberniului Transilvaniei un proiect de organizare a învăţământului românesc ortodox. Ei propuneau înfiinţarea unui seminar pentru pregătirea preoţilor, a unei şcoli „normale" pentru formarea viitorilor învăţători şi a mai multe şcoli elementare în diferite parohii. În acelaşi memoriu propuneau ca viitor director al tuturor şcolilor ortodoxe fie pe Dimitrie Eustatievici, fie pe medicul oculist Ioan Piuariu Molnar. În urma acestui memoriu, la 20 septembrie 1786, Eustatievici era numit director al şcolilor ortodoxe, cu un salariu anual de 400 de florini, plătit din aşa numita „sidoxie", o taxă anuală de două coroane şi jumătate pe care o plătea fiecare familie ortodoxă, începând din anul 1783. În 1782 fusese numit, ca director al şcolilor româneşti unite, Gheorghe Şincai.

Eustatievici a îndeplinit această misiune până la moarte, survenită la 27 mai 1795, deci sub episcopii Ghedeon Nichitici († 20 noiembrie 1788) şi Gherasim Adamovici (instalat la 13 septembrie 1789, † 13 aprilie 1796). Noul director avea datoria de a ţine un curs „metodic" cu învăţătorii şcolilor româneşti din Transilvania, atât cu cei care erau în funcţie — deci era un fel de „reciclare", în termenii de azi — cât şi cu unele serii noi. Ei urmau să îndeplinească şi slujba de cantori (cântăreţi) ai bisericii din satul în care urmau să funcţioneze ca dascăli. Dar în cadrul acestui curs Eustatievici pregătea şi pe viitorii preoţi, lucru ce rezultă din anumite atestate şcolare, inclusiv din listele de absolvenţi păstrate. Deci Dimitrie Eustatievici îşi înscrie numele în istoria învăţământului teologic românesc ca primul profesor şi director al şcolii teologico-pedagogice din Sibiu, viito-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU,

Proiecţia şi lumile posibile

A apărut de curând, în traducere italiană, cartea: „Heterocosmica. Ficţiune şi lumi posibile" (Heterocosmica... Fiction e mondi possibili, Ed. Bompiani, 1999) a cunoscutului semiolog cehoslovac, trăitor în Canada, Lubomir Doleţel... Sunt pagini dense de semiologie, în care autorul cu un acut simţ al observaţiei, aplică logica lumilor posibile la fenomenele din câmpul naraţiunii.

În comparaţie cu lumea reală, cea a unui roman e o lume posibilă. Autorul nostru încearcă să observe în ce mod şi în ce măsură lumea narativă e parazitară pe seama celei pe care o considerăm reală. Şi, de asemenea, în ce măsură lumea pe care şi-o construieşte cititorul unui roman seamănă cu cea pe care autorul romanului o oferă. Căci e neîndoielnic că citirea unui text presupune un efort de interpretare. Acelaşi lucru se întâmplă, într-o manieră mult mai evidentă, când se pune în scenă acţiunea unui roman.

Voi da un exemplu, sugerat de lectura cărţii lui Doleţel, care dedică mai multe pagini romanului „Moby Dick", al lui Melville. La un concurs de perspicacitate, prezentat la televizor, s-a pus întrebarea: Ce picior lipsea căpitanului Ahab, din romanul „Moby Dick"? Concurentul a răspuns: „Nu ştiu...". Răspunsul era exact. Pentru că Melville nu spune decât că eroului său îi lipseşte un picior. Când însă John Huston ecraniza acţiunea din „Moby Dick", cu siguranţă că a făcut o alegere: căpitanul Ahab era şchiop pe stânga sau pe dreapta. Oricare dintre variante, era însă reductivă; el crea o lume diferită de cea din roman.

Am citit cu atenţie cartea lui Doleţel: nu-şi pune şi deci nu răspunde la întrebarea de mai sus! Dar stârneşte o mulţime de alte întrebări şi oferă, în acelaşi timp, nişte principii generale, după care cititorul îşi construieşte o „lume posibilă", asemănătoare mai mult sau mai puţin cu cea pe care o propune autorul textului. Este problema delicată pe care şi-o ridică creştinul care citind, în Sfânta Scriptură, paginile ce vorbesc de Împărăţia lui Dumnezeu, şi-o imaginează într-un fel anume şi o descrie, în cuvinte sau în culori (icoane).

Împărăţia Cerurilor e o lume „mai reală" decât cea pe care o numim noi reală. Cu toate acestea, omul şi-o „construieşte" adesea după legile proiecţiei. El reuşeşte să transmită altora „cum este" şi, în acelaşi timp, „cum nu este" împărăţia Cerurilor.

Dacă lumea aceasta este o lume de „durere", de „întristare" şi de „suspin", prin proiecţie în negativ, lumea „împărăţiei" trebuie să fie „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit". Este expresia liturgic-poetică a acestei construcţii.

Ceea ce lipseşte „lumilor posibile" din romane, filme sau mintea cititorului este tocmai realitatea liturgică. Este adevărat că literatura sau cinematografia, fiind arte, au o misiune preparatorie în sensul apropierii de Dumnezeu (— sau, cel puţin, ar trebui să fie aşa!). Dar ele creează doar „evenimentul", care se consumă la nivel mental-afectiv.

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierom. IUVENALIE IONAŞCU

Tâlcuirea Evangheliei cu Sf. Părinţi

(Urmare din pag. a 4-a)

este Dumnezeu, El care poate cunoaşte tainele inimilor, şi, într-un anumit fel, le spune prin tăcerea Sa: *prin chiar această măreţie şi putere de a vă cunoaşte gândurile, pot să şi iert oamenilor păcatele lor; din purtarea Mea faţă de voi, înţelegeţi darul făcut paraliticului!*

Ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te şi umblă? Între a zice şi a face este o mare distanţă. I-au fost cu adevărat iertate păcatele paraliticului? Doar Acesta ştia, Care le-a iertat. Dar din cuvântul *Scoală-te şi umblă*, atât cel ce s-a ridicat cât şi cei ce l-au văzut, au putut constata efectul. Se face deci minune trupească pentru a dovedi minunea duhovnicească, deşi din aceeaşi putere (a Domnului) se vindecă atât patimile trupului, cât şi ale sufletului. Ne este dat să înţelegem că majoritatea slăbiciunilor trupeşti sunt efectul păcatului. Şi poate, dacă iertarea păcatelor precede, este pentru ca, o dată dispărute cauzele slăbiciunii sale, să-i fie restituită sănătatea.

Ia-ţi patul şi mergi la casa ta. Ridicându-se, recăpătându-şi vigoarea anterioară, sufletul paralitic îşi poartă patul pe care zăcea odinioară destrămat şi îl duce în casa virtuţilor sale (in domum virtutum suarum)"[9]

IV. Duminica a 7-a după Rusalii (Mt. 9, 27—35).

„După ce au intrat în casă... Ei (orbii) n-au fost vindecaţi pe cale, în trecerea Sa, precum gândeau. Abia după întoarcerea Sa acasă, se apropie de El şi intră. Domnul începe prin a le examina credinţa, pentru ca ei să poată primi apoi lumina adevăratei credinţe. Această minune urmează, întru totul firesc, celei relatate anterior, a fiicei dregătorului şi a scurgerii de sânge, pentru ca ceea ce s-a demonstrat acolo cu ocazia morţii şi a bolii, să fie (demonstrat) şi pentru această orbire (hic caecitas = stare de nevedere): într-adevăr, şi unul şi celălalt popor[10] era orb, atunci când Domnul trecea prin lumea noastră şi dorea să se întoarcă la casa Sa. Dacă n-ar fi proclamat credinţa lor, zicând: *Miluieşte-ne pe noi, Fiule al lui David*, şi dacă, la întrebarea lui Iisus: *Credeţi că pot să fac Eu aceasta?*, n-ar fi răspuns: *Da, Doamne!* nu şi-ar fi recăpătat lumina de dinainte.

Iar Iisus le-a poruncit cu asprime, zicând: Vedeţi, nimeni să nu ştie. Iar ei, ieşind, L-au vestit în tot ţinutul acela. Din smerenie, pentru a fugi de slava deşartă, Domnul le făcuse această recomandare, dar recunoştinţa lor pentru acest dar nu le permite să pună sub tăcere binefacerea.

Şi plecând ei, iată au adus la El un om mut, având demon. Şi fiind scos demonul, mutul a grăit. Duhovniceşte, în acelaşi fel în care orbii regăsesc lumina, tot astfel limba mutului se dezleagă pentru a-L putea mărturisi pe Cel pe Care-L tăgăduia mai înainte.

V. 33—35 Mulţimea slăveşte lucrările lui Dumnezeu şi zice: *Niciodată nu s-a arătat aşa în Israel.* Este mărturisirea de credinţă a neamurilor (confessio nationum est). Dar fariseii, neputând nega minunea, denaturează lucrările Domnului şi zic: *Cu domnul demonilor scoate pe demoni,* arătând prin calomnia lor necredinţa iudeilor până în zilele noastre.

Vezi, El a predicat Evanghelia în sate, oraşe şi cetăţi, fără a face deosebire, adică şi celor mari şi celor mici, fără a lua în considerare puterea celor mari, neurmărind decât mântuirea credincioşilor. Lucrarea Sa: cea pe care i-o încredinţase Tatăl; foamea sa: de-a mântui pe cei necredincioşi prin propovăduirea Sa. El propovăduia Evanghelia împărăţiei în sinagogi şi în sate. *După propovăduire şi după învăţătură, vindeca toată boala şi toată neputinţa pentru a se convinge prin lucrările Sale cei ce n-au făcut-o prin cuvântul Său. De Domnul se zice cu adevărat: vindecând toată boala şi toată neputinţa, căci Lui nimic nu-I este imposibil (nihil ei impossibile est)"*[11]

★

Fericitul Ieronim s-a născut la Stridon (347), la graniţa răsăriteană a Italiei; la 20 de ani, a fost trimis la studii la Roma de către tatăl său; dornic de o viaţă creştină mai desăvârşită, a mers la Aquileea, pe ţărmul Adriaticii, şi apoi în Siria, ca anahoret în pustiul Halcis; dezgustat de certurile dogmatice ale călugărilor, s-a îndreptat spre Constantinopol (379), devenind un entuziasmat ucenic al Sf. Grigorie de Nazianz, ales atunci arhiepiscop de Constantinopol. După demisia acestuia (381), a plecat la Roma, fiind numit secretar şi consilier biblic al papei Damasus (366—384). Pentru atitudinea sa polemică, pentru atacurile la adresa clerului roman delăsător şi pentru încercarea de-a retraduce (corecta) Biblia în latină, şi-a creat mulţi duşmani, care l-au constrâns să părăsească Roma după moartea papei. S-a stabilit la Betleem, desfăşurând activitatea cea mai rodnică din viaţa sa. Din bogata sa operă (traduceri şi lucrări originale), să amintim doar traducerea Vechiului Testament după originalul ebraic şi revizuirea Noului Testament, ambele alcătuind Biblia numită astăzi *Vulgata*, textul oficial al Bisericii Romano-Catolice. Fer. Ieronim a trecut la cele veşnice la 30 septembrie 420, fiind prăznuit la 15 iunie.

9. Saint Jérome, op. cit., p. 167—169.

10. Poporul iudeu şi poporul păgânilor (gentium populus), adică al restului neamurilor. Mântuitorul a venit pentru ca pe cele două „popoare" (iudeii şi păgânii/neamurile) — „pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou şi să întemeieze pacea, şi să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniţi într-un trup (Biserica), prin cruce, omorând prin ea vrăjmăşia" (Efes. 2, 15—16).

11. Saint Jérome, op. cit., p. 181—185.

Sărbătoare românească la Atena

Comunitatea românească din Atena a trăit duminică, 20 iunie a.c., clipe de adevărată bucurie și de emulație spirituală cu prilejul împlinirii a 7 ani de la întemeierea acesteia la inițiativa unui grup de intelectuali români stabiliți de-a lungul timpului în Atena.

La acest soroc din viața sa, comunitatea care-l are ca patron pe Sf. Voievod Ștefan cel Mare, în organizare cu Ambasada României la Atena a marcat așa cum se cuvine acest moment semnificativ. Astfel, duminică dimineața a fost săvârșită o sfântă liturghie în limba română în biserica colegiului Arsakeion din Atena, o biserică impunătoare ce poartă hramul Sf. Mare Mucenițe Anastasia Romana. Sf. Liturghie a fost oficiată de către un sobor de preoți români aflați la studii în Atena, sobor compus din P.C. Pr. Eugen Moraru, P.C. Pr. Mitruț Acatrinei și P. Cuv. Ierom. Siluan Mănuilă. La Sf. Liturghie a participat P. S. Visarion Rășinăreanu, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, aflat atunci la Atena, numeroși credincioși români și greci. Răspunsurile liturgice au fost date de către un grup de tineri teologi aflați la studii în capitala Greciei, sub conducerea dl. drd. Marian Ioan Croitoru.

Din partea Ambasadei Române au fost prezenți dl. Bedros Horasangian, atașatul cultural, precum și alți reprezentanți oficiali.

După otpustul Sf. Liturghii a fost oficiat sub protia P.S. Episcop Visarion Rășinăreanu un Te-Deum de mulțumire, precum și slujba Artoclasiei (litia) cum se obișnuiește în Biserica Greacă.

La sfârșit, P.S. Sa a ținut un vibrant cuvânt de învățătură tâlcuind celor prezenți pericopa evanghelică a duminicii și transmițând în același timp membrilor comunității române din Atena arhieresțile binecuvântări și doririle de bine din partea P.F. Părinte Patriarh Teoctist al României. P.S. Sa i-a îndemnat pe cei prezenți la dragoste față de Biserica strămoșească și față de valorile spirituale ale neamului, precum și la iubire față de patria lor adoptivă Grecia.

După cuvântul P.S. Visarion Rășinăreanu dl. dr. Liviu Anderkou a exprimat în cuvinte alese, semnificația acestei zile, mulțumind totodată S. Sale Hristodulos al Atenei pentru toată înțelegerea arătată ca și pentru binecuvântarea de a se putea sluji Sf. Liturghie în românește aici la biserica Colegiului Arsakeion. Domnia sa a mulțumit și P.F. Patriarh Teoctist pentru toată dragostea pe care o arată față de românii stabiliți în Grecia, ca și pentru bunăvoința arătată cu orice prilej. A subliniat totodată faptul că sunt în curs de finalizare tratative cu Biserica Greciei pentru a se oferi comunității române din Atena o biserică pentru slujire.

Șirul cuvântărilor a fost încheiat de către P.C. Pr. Eugen Moraru — aflat la studii de doctorat în teologie la Atena, care și-a exprimat bucuria în numele studenților și bursierilor români de acolo de a participa la această măreață sărbătoare.

În încheiere, a fost intonat troparul Sf. Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, patronul Comunității românești din Atena.

O agapă a frățietății și a dragostei, oferită de Comunitate la restaurantul „Ana" din apropierea Ambasadei Române din Atena a reunit pe toți participanții la acest eveniment din viața comunității, și care va rămâne ca o piatră de hotar și ca un imbold pentru activitatea viitoare a acesteia.

Felicitări organizatorilor, precum și tuturor celor care au trăit prin participarea lor la acest moment de simțire creștinească și românească autentice, clipe de neuitat.

† VISARION RĂȘINĂREANU
Episcop-vicar, Sibiu

Profesorul ortodox francez Olivier Clément

(Urmare din pag. a 3-a)

troducere, autorul afirmă: „Prin masa euharistică, Domnul vine să hrănească pe ai Săi din sine însuși, din propria Sa viață, adică chiar din viața Treimii. Teologia, aici, mai mult ca în alte părți, poate și trebuie să fie mai întâi „euharistică"; un act de adorare și de mulțumire (euharistie nu vrea să însemneze altceva decât *mulțumire),* în care gândirea însăși, cât ar fi ea de exigentă și de critică, trebuie să se transforme în același timp, în primire de dar, de har, și în ofrandă". Autorul face observația justă că „nu se poate pretinde să demontezi ca un mecanism Taina Euharistiei. Dar, în calitate de creștini, noi putem numai să încercăm, umil, nu de a pătrunde misterul, ci de a gândi în mister, pentru a ajuta pe credincioși să se bucure de Pâinea vieții pe care Hristos le-o dă dându-se pe Sine însuși". (p. 216).

Autorul își împarte studiul în trei capitole: *1. Scriptura interpretată în lumina Tradiției; 2. Taina Tainelor* și 3. *Tema comuniunii.*

În cadrul primei părți, Sfânta Euharistie este prezentată ca „leacul nemuririi" (expresia preluată de la Sfântul Ignatie al Antiohiei, sec. II), preînchipuită de mana primită de israeliți în trecerea lor prin pustie, după ieșirea din Egipt. Euharistia este *mana cea ascunsă* (Apoc. II, 7) care, spre deosebire de cea de demult, care era mâncare pieritoare (1 Corinteni X, 3; Ioan VI, 49), este mana cea nouă, hrana timpurilor din urmă, o hrană a învierii", de unde vine importanța meselor lui Iisus cu Apostolii după Înviere și nu numai importanța cinei din urmă, cum se spune adesea. Se subliniază „tradiția unanimă care vorbește despre Euharistie în termeni sacrificiali. Iisus este noul și definitivul Miel pascal, de unde, în Biserica Ortodoxă pâinea euharistică se numește *agneț* (=miel). Prin Euharistie Biserica se oferă ca jertfă lui Dumnezeu, în Hristos. „Ea înaintează treptat în urma lui Hristos, Marele ei Preot, pentru a se da ea însăși *în* și *prin* ceea ce oferă ... Jertfa Crucii însăși, actualizată de Euharistie, apare ca manifestare istorică a Jertfei originare a Mielului. Apocalipsa vorbește de „Mielul jertfit de la începutul lumii" (XIII, 8) sau „înainte de întemeierea lumii".

Lectura Scripturii prin Tradiție conduce la o „tensiune eshatologică" după care „Euharistia este *anticiparea,* prezența încă ascunsă dar foarte reală, a sfârșitului, a realizării parusiei, a acelui *Maranatha* (sau, Vino, Doamne) a Apocalipsei (XXII, 20), care a făcut pe Schillebeeck să numească creștinismul „religia lui Maranatha". „Euharistia devine hrana anticipatoare în drumul Bisericii spre împărăție, care ne face să presimțim ce va fi sfârșitul". Într-o zi, „parusia *sub voal* va deveni *parusia fără voal* a deplinei comuniuni cu Hristos și cu sfinții". „O, Paștile noastre Preasfințite, Hristoase, ... dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat în ziua cea neînserată a împărăției Tale" — este rugăciunea și suspinul Bisericii după Hristos, Mirele ei mult așteptat.

Partea a doua a studiului este întitulată *Taina Tainelor* și începe prin a sublinia că „Gândirea patristică și cu ea, Biserica Ortodoxă, n-au pus niciodată problema lui „ce", sau „*cum*", cu privire la Taina Euharistiei; în toată credința lor cei ce se împărtășesc știu că ei participă la Trupul și Sângele glorificate, cerești, pnevmatizate și pnevmatizante, îndumnezeite și îndumnezeitoare".

În cadrul acestei părți, autorul insistă pe larg asupra celor două momente din Taina Euharistiei, subliniate de Tradiție și înscrise chiar în desfășurarea celebrării euharistice, *memorialul* sau *anamneza,* și *invocarea* sau *epicleza,* care în Orient nu precede ci urmează cuvintelor de instituire. Sensul adânc al Liturghiei este deci actualizarea pnevmatică a mântuirii printr-o dublă mișcare de anamneză și epicleză: anamneză sau memorialul „marilor fapte" ale lui Dumnezeu în Hristosul Său — memorial care — departe de a fi o simplă memorie psihologică — devine prezență grație epiclezei, totul îndreptat spre parusia definitivă, a Doua Venire". Anamneza permite și face necesară epicleza, pentru că aceasta va reda plenar realitățile menționate prin anamneză. „Astfel, structura Euharistiei și, deci, identică, structura Bisericii, sunt *epicletice.* Epicleza nu imploră numai prezența lui Iisus cel deja venit, ci a lui *Hristos Care vine.* Biserica, Mireasa, cheamă în Duhul Sfânt și împreună cu El: Vino, Doamne Iisuse!".

Ultimul capitol al acestei părți reia problema, atât de mult dezbătută, a *Modului* (Chipului) prezenței euharistice. Se repetă asertiunea după care Sfinții Părinți nu caută să analizeze prefacerea quasi chimică a Pâinei și Vinului Euharistic în Trupul și Sângele Domnului. Ei rămân adesea la un fel de mărturisire adoratoare a Tainei, căci, citând pe Sfântul Ioan Damaschinul, repetă: „chipul prefacerii nu este susceptibil de nici o investigare". Simțurile noastre, în măsura în care însele nu sunt înduhovnicite prin asceză și prin rugăciune, nu pot pătrunde realitatea divino-umană. „Numai prin credință primim focul euharistic. Și credința poate deveni cunoaștere — iubire a inimii înțelegătoare; unii sfinți împărtășindu-se au avut conștiința de a fi îmbrățișați de Lumina care strălucește din Trupul transfigurat al Domnului".

Ultima parte a studiului se ocupă de *Comuniune,* adică de împărtășire, privită atât ca împărtășire cu Hristos, cât și comuniunea cu frații. „Euharistia este comuniune. Și această comuniune este dublă; ea unește cu Hristos și cu Biserica; ea unește între ei pe creștini, inseparabil, comuniunea cu fratele se înrădăcinează în comuniune cu Hristos". Sunt pagini dense de teologie duhovnicească, de rară frumusețe, care fundamentează biblic și patristic, îndoita lucrare a Duhului Sfânt în Hristos prin Sfânta Euharistie.

În încheiere, autorul reproduce câteva din „cuvintele" rostite cu un prilej de patriarhul Athenagora al Constantinopolului, auzite chiar din gura acestuia, în legătură cu Sfânta Euharistie. Le reproducem pentru înalta lor semnificație.

„Euharistia sprijină lumea și, în mod tainic, o luminează.

Omul care și-a regăsit filiația pierdută, își înrădăcinează viața în cea a lui Hristos, prieten tainic, care împarte cu el pâinea nevoinței Sale și vinul sărbătorii. Și pâinea este trupul Său, iar vinul este sângele Său, și în această unire nimic nu ne separă, nimic și nimeni. Ce putem avea mai măreț? Este bucuria Paștilor, bucuria transfigurării universului.

Primim această bucurie în împărtășire cu frații noștri, vii și morți, în împărtășire cu sfinții și în îmbrățișarea Maicii Domnului.

Acum, nimic nu ne poate înfricoșa.

Am cunoscut dragostea lui Dumnezeu pentru noi, suntem dumnezei. De acum totul are un sens. Tu nu vei muri.

Acei pe care-i iubești, chiar dacă tu-i crezi morți, nu vor muri. Ceea ce este viu, este frumos, până la ultimul fir de iarbă, până la acea clipă fugitivă în care ți-ai simțit venele pline de viață.

Totul va fi viu, pentru totdeauna.

Suferința și chiar moartea au un sens, devin căi ale vieții.

Totul este deja viu.

Deoarece Hristos a înviat.

Există aici un loc unde nu este despărțire, ci doar marea iubire, mare, bucurie.

Și acest loc este Sfântul Potir, Graalul din inima Bisericii. Și astfel în inima ta".

Întreg studiul profesorului Olivier Clément este de o neprețuită valoare; e o gândire și o trăire în misterul Sfintei Euharistii a cărei lectură și meditație ne ajută să înțelegem mai bine importanța ei, „să ne dăm seama precum se cuvine de Trupul și Sângele Domnului" — cum se spune într-o rugăciune — și astfel să ne putem împărtăși cât mai cuviincios cu Hristos și cu toți frații întru El.

Dimitrie Eustatievici

(Urmare din pag. a 5-a)

rul Institut teologic-pedagogic, devenit Academie teologică, apoi Facultate.

Pentru trebuințele școlilor pe care le conducea, Dimitrie Eustatievici a tipărit și câteva cărți: *Bucoavna pentru pruncii cei românești* (Sibiu, 1788, cu text român și german), *Ducere de mână sau povățuire către aritmetică sau socoteală* (Sibiu, 1789), cu text român și german, *Scurt izvod pentru lucruri de obște și deschilin în scrisori de multe chipuri* (Sibiu, 1792, 125 p.), desigur folosite de viitorii învățători. Probabil a lucrat și la întocmirea unui *Catehisis mic, sau Scurtă pravoslovnică mărturisire a legii grecești neunite pentru treaba pruncilor celor neuniți* (Viena, 1777, apoi reeditată la Sibiu în 1789, în limbile sârbă, germană și română în colaborare cu Ioan Raici (textul sârbesc), Teodor Ioanovici (textul german) și preotul cronicar bănățean Nicolae Stoica „de Hațeg" (textul românesc).

Iar pentru candidații la preoție a publicat alte două lucrări: *Dezvoaltele și tâlcuitele Evanghelii a duminecilor, a sărbătorilor și a oareșcărora zile spre trebuința cateheților și a dascălilor neuniți* (Sibiu, 1790), *Sinopsis, adică cuprindere în scurt a cei vechi și a cei noao Scripturi, adică a Bibliei* (Sibiu, 1791), reeditată tot la Sibiu în 1808 și 1830. Unii cercetători i-au atribuit și alte lucrări. Așadar ar fi, de pildă, lucrarea intitulată *Îndreptarea păcătosului cu duhul blândeților,* cu text paralel, slavon și român, tipărită la Iași în 1765, cu binecuvântarea mitropolitului Pavel Nenadovici al Carlovițului, dar „așezată" în cele două limbi de episcopul Vichentie Ioanovici Vidac al Timișoarei, care semna și o prefață. Este greu de spus dacă era implicat în traducere și Eustatievici sau primul său episcop Dimitrie Novacovici.

După cercetările recente ale profesorului Vasile Oltean de la Brașov, în ultimul an de viață, „cu prețul vătămării sănătății și scurtarea vieții sale", a tradus și tipărit la Sibiu *Alexandria sau viața lui Alexandru Macedon,* din care un exemplar se păstrează în biblioteca bisericii „Sfântul Nicolae" din Șchei.

Nicolae Iorga i-a atribuit niște însemnări cu caracter istoric pentru anii 1512—1780, pe care le-a publicat sub titlul *Însemnări de cronică ale clericilor din Șcheii Brașovului, 1512—1785* (în „Buletinul Comisiunii Istorice a României", XII, 1933, p. 57—99). Recent, profesorul Ioan Aurel Pop de la Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj considera că și o cronică socotită „anonimă" a Brașovului a fost scrisă tot de Dimitrie Eustatievici. De asemenea, i se atribuie traducerea cărții *Economia* a lui Florin cel Mare și *Analie bisericești* a lui Baronius (revizuirea unei traduceri parțiale mai vechi a preotului brașovean Ștefan), care au rămas în manuscris.

În 1789, încerca să pună bazele unui periodic românesc în Transilvania, sub titlul *Foaie română pentru economie,* pe care intenționa să-l editeze sub egida „Societății filosoficești a neamului românesc din marele Principat al Ardealului". Deși autoritățile din Transilvania i-au înaintat memoriul cu o rezoluție favorabilă către Curtea de la Viena, motivând că este unul dintre cei mai renumiți „bărbați" ai românilor, „care și-a dobândit merite mari pentru întemeierea școlilor normalicești", proiectul lui nu s-a putut realiza.

Dimitrie Eustatievici s-a căsătorit destul de târziu, cu o oarecare Sofia, se pare tot brașoveancă, moartă la 47 de ani. Au avut trei fiice: Maria († 11 august 1778), Lința (Maria), născută la 26 august 1780, și Sofia (Sofica, Fica), născută la 29 octombrie 1782, la Brașov. Prin testamentul său întocmit la 12 februarie 1794, lăsa celor două fiice rămase în viață câte trei mii de florini ungurești; avea o vie în Muntenia, din care a lăsat jumătate unui cumnat, Radu Cătană. A trecut la cele veșnice la 27 mai 1795, în Brașov, unde a și fost îngropat.

Dimitrie Eustatievici și-a înscris astfel numele printre cei mai renumiți cărturari ortodocși din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea. Deși brașovean prin naștere și prin legături de familie, el rămâne, totuși, și al Sibiului, prin rodnica sa activitate ca autor de lucrări pedagogice și teologice, ca profesor și director de școli ortodoxe, ca secretar episcopal și militant pentru drepturile românești, deci ca un autentic iluminist.

Kosovo — o problemă de azi? (III)

DOMINAȚIA OTOMANĂ ÎN BALCANI

În lucrarea *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, (București, 1913), N. Iorga încerca să răspundă la următoarea întrebare: „A fost situația creștinilor în Împărăția turcească așa cum se înfățișează în broșurile de polemică și de propagandă? Au fost oare raialele supuse 500 de ani unei apăsări sistematice, dușmană (...) și în tot acest timp oamenii despoiați, prigoniți, siliți la renegare, loviți și uciși după bunul plac al organelor cârmuirii...? Trebuie să răspundem hotărât: nu. Dacă ar fi fost așa, cu toată organizația lor admirabilă, netăgăduit superioară aceleia a țărilor creștine din centrul și apusul Europei, această dominație nu s-ar fi putut menține atâta vreme" (p. 29). Iorga afirmă că stăpânirea otomană, în loc de a fi hulită, „a fost privită chiar cu simpatie, dacă nu și ajutată din toate puterile de clasele populare" (p. 31). În epoca dinaintea cuceririi otomane, „fărâmițarea locală, frământările dintre fracțiuni, rivalitățile personale, răscoalele, competițiile creau pentru pașnicii muncitori ai câmpului, tulburați necontenit în lucrul lor, și chiar pentru clasa orășenească, supusă asedillor dese, jafurilor repetate, o situație în adevăr imposibilă" (p. 31).

Din această cauză, noua cucerire nu a fost privită de poporul de rând ca ceva foarte rău deoarece „îndată ce supunerea către sultan se făcea, o nouă ordine, deplin asigurată prin cele mai strașnice mijloace ale sistemului de stat mongolic (...) lua locul haosului" (p. 31).

Într-adevăr, Imperiul otoman nu diferea cu mult, în ceea ce privește modul de organizare și de conducere, de celelalte imperii asiatice. Fostele teritorii fărâmițate din Balcani făceau acum parte dintr-un imperiu, al căror conducători aveau în primul rând preocuparea de a păstra ordinea și liniștea internă mai scurt, acea *Pax Ottomanica*, premiză necesară pentru efectuarea altor campanii de cucerire. „În interiorul noului imperiu domnea pacea, precum și în vechiul Imperiul roman; *Pax Romana*, siguranța bizantină din epoca plină de glorie s-a reîntors și fiecare se bucura de ea" (N. Iorga, *Geschichte des osmanischen Reiches*, vol. II, Gotha, 1909, p. 197).

Astăzi, puțini sunt cei care cunosc aceste lucruri, deoarece, secole de-a rândul, propaganda habsburgică și rusească, în încercarea de a legitima desele războaie împotriva turcilor, i-a prezentat pe aceștia ca pe niște sălbatici barbari, asupritori ai populației creștine. Drept urmare, realitățile sociale, naționale și religioase din Imperiul otoman au rămas necunoscute publicului larg din Europa, iar acest lucru este, din păcate, valabil și în România, a cărei istorie este legată atât de strâns de cea a turcilor.

Totodată, apariția naționalităților antagonice din Balcani în epoca modernă nu poate fi înțeleasă fără cunoașterea schimbărilor pe care le-a produs stăpânirea otomană în structura etnică, religioasă și socială a regiunii, schimbări care au dus, în prima etapă, „la o contopire completă a entităților naționale, lipsite de importanță la otomani" (Andrina Stiles, *Imperiul Otoman, 1450—1700*, București, 1995, p. 152).

Originea etnică era nesemnificativă în epoca de glorie a Imperiului otoman, iar acest lucru se vede cel mai bine în diferența dintre termenii „turc" și „otoman", pe care foarte multă lume îi confundă. Din punct de vedere etnic, „majoritatea turcilor nu erau otomani și majoritatea otomanilor nu erau turci" (A. Stiles, *op. cit.*, p. 7—8). Otomanii reprezentau o clasă socială, elita conducătoare a statului, atât la Constantinopol, cât și în unitățile administrativ-teritoriale. În perioada de glorie a imperiului, cei mai mulți otomani au fost europeni (greci, sârbi, albanezi, chiar și italieni, unguri, germani, francezi, însă aproape niciodată români), născuți creștini și convertiți la islam, cu educație înaltă (cei mai mulți cunoșteau și limbile persană și arabă), sclavi, dar cu multă putere și avere. Astfel, din cei 71 de mari viziri dintre anii 1453-1676, doar 13 au fost de origine turcă (și aceștia erau de fapt fii de renegați), în timp ce 22 au fost de origine slavă — sârbi, bosniaci, croați —, 20 de origine albaneză, 7 greacă și 9 de alte etnii. În același timp, limba slavă era a doua limbă vorbită la Poarta otomană (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, III, p. 188).

Turcii erau turcomani, oameni liberi, născuți musulmani, țărani din Anatolia, ignoranți, disprețuiți de otomani. Împreună cu țăranii creștini din Balcani și Anatolia (care toți, indiferent de originea lor etnică, alcătuiau grupul creștin, numit *zimmi*), turcii musulmani (la care s-au adăugat mai apoi și albanezii și bosniacii musulmani) făceau parte din clasa socială numită *re'aya* (singular *ra'iya*), adică „turmă", al cărei păstor era sultanul.

Acest tip de organizare statală a avut ca urmare faptul că fiecare persoană avea în societatea otomană locul său bine determinat, în funcție de ocupația și religia sa, precum și de categoria socială din care făcea parte. Între clasele sociale exista o relație de interdependență circulară, numită *Cercul echității*, care se baza pe diferența esențială între clasa cârmuitoare otomană (formată, cum am arătat mai sus, din europeni renegați) și clasa plătitoare de dări, numită *re'aya* sau turmă (alcătuită din țărani musulmani și creștini). Din rândul raialei (turmei) de confesiune creștină se recrutau, nu pe altă cale decât doar prin sistemul *devșirme* (așa-numitul bir al sângelui, adică „strângerea" celor mai sănătoși și inteligenți băieți aflați între vârsta de 8-20 ani) sclavii care urmau apoi pregătirea necesară pentru a deveni ienicerii (clasa *askeri*, adică militară) și demnitarii imperiului (clasa otomanilor). În acest mod se evita formarea unei clase conducătoare care ar fi putut trăda, din interese de clan sau de putere, statul. Toți demnitarii otomani, fiind sclavi, erau obligați cu prețul vieții să fie loiali față de sultan (de aceea, nici nu este de mirare că cei mai mulți dintre marii viziri otomani — demnitate corespunzătoare celei a primului ministru din ziua de azi — au sfârșit prin a fi uciși din ordinul sultanului).

În același sistem statal otoman, sultanului îi revenea atributul să vegheze ca acest *cerc al echității* amintit mai sus să nu se rupă. Din acest motiv, avea deosebită grijă ca turma sa (adică raiaua), pe care se baza întreaga prosperitate a statului, să nu fie exploatată, spre paguba întregii societăți, de deținătorii de *timare* (cum erau numite în spațiul otoman domeniile feudale). Tocmai de aceea, unitățile administrativ-teritoriale otomane (*sangeac*-urile conduse de câte un beg sau bey și *vilayet*-ele — cunoscute în istoriografia românească și sub numele de pașalâcuri —, conduse de către un beglerbeg sau bey al beylor) erau străbătute, de aproximativ patru ori pe an, de inspectori care aveau datoria să-i descopere pe aceia care trăiau pe seama „săracii turme sau raiale a sultanului". Încercarea stăpânilor feudali și a colectorilor de impozite de a stoarce de la țăran mai mult decât fusese stabilit de către sultan, era pedepsită aspru (unele izvoare istorice atestă faptul că pentru furtul unei singure găini se putea obține condamnarea la moarte — vezi N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, vol. II, p. 199).

Din acest punct de vedere, modul de organizare a Imperiului Otoman în epoca de glorie a acestuia, a fost cu mult superior celui al statelor din centrul Europei. Acest lucru îl afirmă și istoricul american Jean W. Sedlar, în lucrarea *Europa centrală și de est în Evul Mediu. 1000—1500*, Seattle, 1994: „Spre deosebire de șerbii din Europa creștină, țăranii din Imperiul otoman nu se aflau sub jurisdicția legală a domnilor lor de pământ. Justiția era sarcina judecătorului local musulman. În comparație cu foștii moșieri creștini care aveau libertatea de a acționa arbitrar, persoanele care dețineau feudele în Imperiul otomn erau controlați mult mai strict de guvernul central. Legile otomane căutau să asigure capacitatea țării de a sprijini sistemul militar, ceea ce avea ca urmare prevenirea exploatării țărănimii de către feudali, în folosul propriu al acestora (...). Situația țărănimii balcanice sub dominația otomană nu a fost cu siguranță mai rea, ci probabil ceva mai bună, decât sub precedentele stăpâniri creștine" (p. 106—107).

De altfel, această dominație otomană nu s-a atins de obiceiurile și datinile locale. Turcii au menținut vechea autonomie sătească. „Peste tot s-a lăsat să se desfășoare în continuare viața după vechile tipare de sute sau mii de ani (...). Nimeni nu avea să se teamă pentru religia și naționalitatea sa". De asemenea, „nimeni nu-i lua țăranului pământul, nici orășeanului prăvălia sau atelierul, nici preotului biserica, în care continua, ca mai înainte, să se desfășoare slujba divină creștină. Cadiul judeca după dreptul Coranului doar disputele alor lui sau pe cele în care erau implicați și turci sau musulmani; cine voia, era liber să se adreseze oricând bătrânului satului (protogerol), preotului sau chiar și mitropolitului, pentru a obține de la aceștia o rezolvare" (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, II, p. 197—198).

Până la cucerirea Constantinopolului, creștinii din teritoriile otomane au fost supuși jurisdicției episcopilor locali, iar aceștia erau răspunzători în fața beylor. Tot la fel, în Constantinopol s-a permis după 1398 șederea unui cadiu care judeca disputele dintre musulmani.

După cucerirea Constantinopolului, s-a recunoscut autonomia religioasă și juridică a nemusulmanilor. În 1454 a fost restabilită patriarhia ortodoxă de la Constantinopol, al cărei patriarh, Ghenadios Scholarios, a primit calitatea de conducător suprem al comunității ortodoxe *(Rum Millet)* din imperiu. De asemenea, în anul 1461 s-au recunoscut încă două *millet*-e: cel armean, în frunte cu un patriarh, și cel evreiesc, în frunte cu un mare rabin (Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*, București, 1976, p. 162).

Nu trebuie să se creadă că aceste măsuri au avut ca urmare acordarea unei depline libertăți pentru creștini. Musulmanii, chiar și balcanicii renegați, au avut grijă tot timpul să le amintească creștinilor faptul că erau cuceriți. Patriarhii ecumenici, precum și ceilalți patriarhi orientali, au fost schimbați foarte des, cerându-li-se din ce în ce mai mulți bani pentru înscăunare (în aceste condiții, de foarte multe ori crizele financiare ale patriarhiilor ortodoxe au fost depășite cu ajutorul domnilor români). De asemenea, au fost răpite numeroase biserici din Constantinopol, astfel că patriarhii ecumenici au fost nevoiți să-și mute de mai multe ori reședința. Apoi unele măsuri de intimidare sau de jignire a creștinilor au dus la apariția a numeroase nemulțumiri. Faptul că nu se mai puteau bate clopotele, că se permitea doar repararea de biserici și foarte rar construirea unora noi, că orice creștin trebuia să descalece înaintea unui musulman, că mărturia unui creștin nu avea valoare în fața mărturiei unui musulman a ținut trează conștiința stării de popor cucerit. Dar cu toate acestea, numeroși istorici, chiar apuseni, au trebuit să accepte că soarta nemusulmanilor a fost în Balcanii ocupați de turci cu mult mai bună decât cea a necreștinilor (evrei sau musulmani) din țările creștine, fie ortodoxe, fie catolice.

Pe de altă parte, trebuie remarcat un grad înalt de toleranță reciprocă între populațiile de diferite confesiuni. În anul 1557, turcii au permis reînființarea patriarhiei sârbe de la Peci-Ipek (măsura se datora marelui vizir Mehmet Sokolli, sârb renegat, care l-a numit pe fratele său, Macarie, prim-patriarh). S-a instituit chiar o mare adunare bisericească sârbă, cu dreptul de a-i alege pe viitorii patriarhi. Astfel, populația sârbă a dobândit dreptul la un organism de reprezentare națională. Aceeași populație a fost favorizată de către autoritățile otomane și prin alte măsuri. În anul 1675, sultanul Mehmed IV i-a supus autorității mitropolitului sârb de Smederovo și Pozarevac nu doar pe credincioșii sârbi, ci și pe etnicii albanezi, bulgari, ba chiar și pe catolicii croați și maghiari din teritoriul jurisdicției sale. În anul 1730, sultanul Mahmud I i-a supus pe toți catolicii din Serbia jurisdicției patriarhului de la Peci, Arsenie IV Iovanovici Șacabent. De asemenea, documentele atestă faptul că în anul 1640 musulmani din nordul Albaniei își botezau copiii la preoți catolici, se cununau în biserici creștine și că se înmormântau după ceremonial creștin. Această toleranță (sau indiferență?) confesională pare să fi fost tipică pentru întreaga regiune, deoarece au fost cazuri chiar și în Ragusa catolică (azi Dubrovnik) de înmormântări ale unor catolici de către preoți ortodocși (Heinrich Felix Schmid, *Konfession und Nationalität in Südosteuropa*, în „Österreichische Osthefte" 5, 1963, p. 103).

Indiferența religioasă a existat chiar și la mulți renegați, ajunși viziri, bey sau beglerbegi. Au fost însă și cazuri în care asemenea demnitari renegați au putut evita tăierea lor împrejur. Alții și-au botezat în secret copiii. Foarte mulți erau cei care nu mergeau la moschee, trimițând în locul lor un reprezentant! (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, vol. III, p. 188). Este foarte important că mulți din acești renegați au fost tot timpul conștienți de originea lor creștină. În ultimii ani ai vieții, marele vizir Mehmed Sokolli se lăuda cu presupusa sa origine din familia despoților sârbi. Faptul că înainte de a fi recrutat prin sistemul *devșirme* a fost crâsnic, explică atașamentul său lăuntric pentru poporul și Biserica în care se născuse *(Ibidem*, p. 167).

Pe planul legăturilor inter-umane au avut loc interesante interferențe de datini între creștini și musulmani. Rituri ale populației islamice din Balcani au cuprins și pratici creștine, precum Botezul sau cultul sfinților. Pelerini musulmani se închinau la mânăstirile ortodoxe, sărutând moaștele sfinților. De asemenea, unii creștini participau la procesiuni populare musulmane, cu ocazia unor sfinți, pe care îi considerau la origine creștini (Jean W. Sedlar, *op. cit.*, p. 190).

Această viață populară balcanică a favorizat convertirea fără mari probleme de conștiință a unor grupe de populație. Cel mai caracteristic caz a fost cel al sârbilor din Bosnia. Aceștia i-au primit pe turci ca pe niște eliberatori de sub dominația maghiară. Cruciadele întreprinse de autoritățile maghiare catolice împotriva bogomililor bosniaci (bogomilismul a fost o erezie care afirma că Mântuitorul Hristos și Satana ar fi frați) au avut ca rezultat convertirea rapidă a acestora la mahomedanism.

Motivul pentru care albanezii s-au convertit la islam a fost mai mult dorința lor de a-și păstra neatinse din partea stăpânirii otomane obiceiurile tribale. Islamizări forțate s-au întreprins doar în sudul Bulgariei și în Macedonia, unde au fost aduși coloniști din Anatolia (deveniți majoritari în orașe, precum Skoplje și Monastir-Bitola).

Din cele prezentate mai sus, se poate vedea că situația populației creștine din Balcani, deși grea, nu a fost imposibilă sub dominația otomană. Diferitele etnii au conviețuit la început în pace, fiind apărați de un sistem statal care garanta liniștea și buna ordine. În epoca sa de maximă glorie, Imperiul otoman a încetat să mai fie un stat turc. Bazat pe un interesant sistem politic, a fost un stat multietnic și cosmopolit, pluriconfesional, cu un grad mare de toleranță, bazat însă pe doctrina islamică despre stat, doctrină care constituia liantul care păstra sistemul unit.

Întrebarea care se pune atunci este cum de s-a ajuns la situația din epoca modernă, caraterizată de lupte și masacre între popoarele balcanice, lupte care au dat acestei regiuni caracteristica de *butoi de pulbere al Europei?*

În principal au fost doi factori majori: unul intern și celălalt extern.

SCHIMBĂRILE DE STRUCTURĂ SOCIALĂ ÎN PENINSULA BALCANICĂ

În primul rând, de-a lungul secolelor de dominație otomană s-au produs unele schimbări sociale de structură care au dus la crearea națiunilor moderne antagonice.

Din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, Imperiul otoman a cunoscut un proces de decădere, ale cărui cauze sunt multiple. În mod paradoxal unul din motive este și acest sistem al demnitarilor otomani proveniți din mediul balcanic creștin. Iorga a considerat că viciile și criza în care a intrat Imperiul otoman își aveau originile „din germenii pe care-i aduseseră tocmai renegații, din vechiul mediu moral creștin: intriga grecească, trădarea sârbească, aviditatea bulgară, încăpățânarea albaneză" *(Istoria statelor balcanice...*, p. 37).

Prin aceasta, sistemul de organizare a statului otoman s-a pervertit. Mita a devenit politică de stat, foarte mult încurajată de marele vizir Mehmed Sokolli, adevăratul conducător al statului în timpul domniei sultanului Selim II (1566-74), socrul său. Sokolli a adunat o avere foarte mare, fiind mai bogat decât oricare prinț și duce din Germania. Toate demnitățile au început să fie cumpărate (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, III, p. 173).

În această epocă s-a dezvoltat o clasă deosebită de negustori, aceea a grecilor creștini din cartierul Fanar din Constantinopol. Cel mai vestit a fost Mihail Cantacuzino, urmaș al basileilor bizantini, prieten cu Sokolli. În schimbul a numeroase daruri (a construit pe banii lui pentru armata otomană 20-30 de galere pe an) a obținut de la sultani monopolul desfacerii sării în întregul imperiu. Era numit chiar și de către turci „Șaitanoglu", adică fiul dracului. A dobândit o atât de mare influență în Biserica grecească, încât numea chiar și ierarhi, în schimbul sumei de 600 de ducați, pe care îi împărțea apoi cu Sokolli. Precum se știe, în secolele următoare, fanarioții au acumulat averi tot mai mari, ajungând să poată cumpăra, în secolul XVIII, domniile din Principatele Române.

Urmarea acestei corupții la nivel înalt a fost slăbirea generală a statului. *Cercul echității* s-a rupt. Puterea centrală nu a mai putut menține ordinea și legalitatea. Armata de ieniceri a început să asculte tot mai puțin ordinele venite de la centru, astfel că la marginile imperiului autoritatea sultanului a scăzut tot mai mult. În aceste condiții de instaurare a anarhiei, autonomiile locale sătești au încetat să mai fie respectate. Numeroși țărani și-au părăsit satele, s-au alăturat păstorilor care cutreierau munții, alcătuind împreună cete de haiduci, temute chiar și de armata otomană. Puterea centrală a încercat să se folosească de aceste cete de haiduci, colonizându-le în sate, cărora li s-a acordat o autonomie mărită, numite *sate de voinici*, cele mai multe fiind în Bulgaria. Însă alte cete haiducești și-au păstrat independența, s-au reunit, formând adevărate uniuni tribale nomade. Mediul geografic muntos le-a întărit caracterul, capacitatea de luptă, supunerea necondiționată față de conducătorul de trib. Frățiile de sânge și de cruce au dobândit un rol deosebit în organizarea acestor societăți tribale. S-a constituit de asemenea o mitologie istorică, cu eroi naționali. Pentru poporul sârb, bătălia de la Kosovo Polje din anul 1389 a jucat un rol important, elementul central fiind nu înfrângerea suferită din partea turcilor, ci reușita soldatului sârb de a-l ucide pe sultanul Murad. Repetarea acestui act de răzbunare a devenit un țel pentru toți luptătorii sârbi. Tot la fel, figura lui Skanderbeg a obținut un loc central în mitologia albaneză. Ba mai mult, după 1750 albanezii au reușit aproape să constituie formațiuni politice independente, sub forma pașalâcurilor de la Skoder și Ianina, conduse de albanezii Mustafa Pașa de Bușatlia, respectiv Ali Pașa din Teleben... Acestea au devenit aproape state în stat, refuzând să se subordoneze sultanului, întreținând chiar relații diplomatice cu puterile străine. Ele au fost recucerite de armata sultanului abia în 1822 (Ianina) și 1831 (Skoder).

Astfel, în peninsula Balcanică au apărut două tipuri de societate. Zona muntoasă din Bosnia, Herțegovina și Muntenegru, din munții Pind, Rhodopi, Olimp, din Albania de nord și centrală a constituit o „zonă culturală patriarhală" (ruralizată, cu uniuni tribale), în timp ce Macedonia centrală și de sud, Tracia și Bulgaria o „zonă vechi balcanică-bizantină", cu o viață urbană destul de dezvoltată (Emanuel Turczynski, *Konfession und Nation. Zur Frühgeschichte der serbischen und rumänischen Nationsbildung — Confesiune și națiune. Despre istoria de început a formării națiunilor sârbă și română*, Düsseldorf, 1976, p. 32, nota 114).

Această împărțire culturală a Peninsulei Balcanice a determinat și pacea și războiul. Acea *Pax Ottomanica* a putut dăinui, deși nu fără tulburări, doar în zona răsăriteană a peninsulei, cât și în Grecia de sud. În zona patriarhală, prin dezvoltarea din ce în ce mai mult a *cultului eroilor naționali*, s-au creat premizele formării națiunilor „moderne". Apelul la eroii naționali, la istorie s-a alăturat factorului religios, cât și lăcomiei, în motivarea pornirii luptelor dintre clanuri, între triburile albaneze musulmane, albaneze creștine, sârbe, macedonene, aromâne, grecești. Într-un asemenea mediu ostil au fost distruse în secolul XVIII bogatele orașe aromâne din Albania și Macedonia, cel mai important dintre acestea fiind Moscopole. Acest oraș, situat la 18 km de Korce, în sud-estul Albaniei de azi, număra peste 60 000 locuitori, avea o școală, o tipografie și mai mult de 20 de biserici. A fost devastat în două rânduri (1769 și 1788) de către bande albaneze musulmane și turcești (trupele pașalelor de la Ianina și Skoder). Locuitorii s-au refugiat în diverse alte orașe, precum Tesalonic, Seres, Viena, Buda, Miscolț (marele mitropolit Andrei Șaguna era originar tocmai dintr-o familie refugiată din Moscopole).

PAUL BRUSANOWSKI

Proiecția și lumile posibile

(Urmare din pag. a 5-a)

„Lumea posibilă" pe care o construiesc rămâne pe mai departe o lume... construită, produsul proiecției, fără actualizare istorică.

Sfânta Scriptură, dincolo de a fi literatură, este, mai ales, un mesaj viu, prin care se trăiește, se experimentează real liturgic „cealaltă lume". Împărăția lui Dumnezeu nu rămâne o simplă proiecție a lumii istorice, realizată de mintea noastră, ci realitatea însăși a adevăratei lumi, prototipul lumii istorice. Dar, spre deosebire de gândirea platonică, cu care ar părea să se asemene, gândirea biblică proclamă Împărăția Cerurilor orientată istoric: Împărăția lui Dumnezeu „va veni cu putere", se va actualiza la sfârșitul veacurilor. Inaugurarea ei va fi un eveniment istoric. Și, în același timp, ea penetrează deja lumea prezentă. Este o realitate participabilă liturgic; creștinul o experimentează. Împărăția nu-i prin nimic rezultatul iluzoriu al unei proiecții mentale, ci este trăire: eternitatea pătrunde în timp, învierea pătrunde în lumea marcată de stricăciune și moarte. De aceea, proiecția „în negativ", de care aminteam mai sus, nu mai e o simplă proiecție, ci o exprimare simbolică relativă la apofatismul Împărăției.

Același apofatism, ce relevă indescriptibilitatea Împărăției lui Dumnezeu, îl exprima și Sfântul Apostol Pavel, când spune că „ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit".

În cartea sa, semiologul Dolețel nu surprinde aceste realități, deși afirmă de câteva ori că, pentru creștini, raiul ar fi o proiecție a lumii istorice, o lume posibilă, de a cărei realitate el se îndoiește. El nu face decât să releve, de data aceasta, în câmpul semioticii, limitele gândirii raționale. Teologia simbolică și simbolismul liturgic ar putea îmbogăți în mod neașteptat această nouă știință a semioticii. Fără teologie, știința, în general, și semiologia, în cazul de față, oferă o cunoaștere „șchioapă", ca și căpitanul Ahab. Și dacă Dolețel m-ar întreba: Care picior lipsește cunoașterii de acest fel, stângul sau dreptul?, aș răspunde, fără teama de a greși: Nu știu! Și aș câștiga premiul!

PROGRAMARE DE CONCURS

Protopopiatul Ortodox Român SĂLIȘTE

În condițiile stabilite se publică concurs pentru ocuparea parohiei **SIBIEL**, protopopiatul Sălișteа.

Candidații care doresc să-și depună dosar pentru ocuparea acestei parohii, vor fi supuși unui examen de cunoaștere a unei limbi de circulație internațională (germană, franceză, engleză).

Se condiționează cunoașterea unei limbi străine, având în vedere că Muzeul de icoane pe sticlă de la Sibiel este vizitat tot mai mult de turiști străini.

Termen de concurs: **15 iunie — 15 iulie 1999.**

Cei care doresc să ocupe acest post își vor înainta cererea în termenul legal la Of. protopopești, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Of. protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie diplomă licență, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situația socială (domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **1 MAI — Î.P.S. Sa** a primit pe Dl. Dragoş Şeuleanu şi pe d-na Carmen Dimitriu de la Radiodifuziunea Română, Bucureşti.

● **4 MAI** — A primit pe **P.S. Visarion Răşinăreanu** însoţit de P.C. Cons. Prof. Dr. Ioan Floca şi P.C. Cons. Arhid. Ezechil Oancea privind problemele economico-juridice ale Arhiepiscopiei.
— A primit pe P.C. arhim. Stelian Achim, din Sibiu.
— A vizitat şantierul de construcţie de la Mânăstirea Orlat, prot. Sălişte.

● **5 MAI — A primit pe d-na economist Doina Gheorghian din Bucureşti.**

● **6 MAI — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.**

● **13 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
— A primit pe P.S. Sa Dr. Ioan Mihălţan, episcopul Oradiei.
— A vizitat şantierele de construcţii a bisericilor din cartierele Ştrand, Calea Poplăcii, Valea Aurie, Intrarea Arieşului, Mihai Viteazul, N. Iorga, Gară şi comuna Răşinari.
— A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, stareţul Mânăstirii „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.

● **19 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.

● **20 MAI** — A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, stareţul Mânăstirii „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.
— A efectuat o vizită de lucru la Şantierul de construcţie de la Schitul Păltiniş.

● **22 MAI** — A primit la Reşedinţa mitropolitană pe Dl. Valeriu Stoica, ministrul Justiţiei, însoţit de subprefectul Sibiului; au mai fost prezenţi: P.S. Visarion şi P.C. Prof. Dr. Ioan Floca.

● **24 MAI** — A primit pe P.S. Dr. Irineu Popa, episcop-vicar al Episcopiei Râmnicului.
— A primit pe maica stareţă stavroforă Filofteia Potcoavă de la Mânăstirea Bunesti, prot. Rupea, jud. Braşov.

● **25 MAI** — A efectuat o vizită de lucru pe şantierul de la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.

● **26 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.

● **27 MAI** — A primit pe Dl. Dragoş Şeuleanu, secretarul general al Radiodifuziunii Române.
— A primit pe Dl. Mihai Plămădeală, din Bucureşti.

● **28 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
— A primit pe Dl. senator Teodor Viorel Meleşcanu, preşedintele partidului „Alianţa pentru România", însoţit de Dl. Mircea Coşea, vicepreşedinte al partidului.

● **1 IUNIE a.c.**, — Înalt Prea Sfinţia Sa, **Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ** a primit pe d-şoara Contabil Şef Cheneriş Sanda împreună cu Pr. Dumitru Octavian şi pe Dumitru Mihaela.

● **3 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Voinea Corneliu şi pe diac. Mihai Susan.

● **6 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Arhid. Prof. Dr. C-tin Voicu decanul Facultăţii de Teologie din Alba Iulia.

● **8 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Arhid. Ezechil Oancea — consilier economic.
— A primit pe dl. Constantin Cojan — preşedintele Asociaţiei Pro-Basarabia şi Bucovina din Sibiu.
— A primit pe P.C. Pr. Alexandru Comşa — protopop Rupea.
— A primit pe dl. consilier David Tudosie din Bucureşti.

● **9 IUNIE a.c.**, — A primit la Reşedinţa mitropolitană pe Î.P.S. Sa ANTOINE CHEDRAOUI TANNOUS, Arhiepiscopul Mexicului, Venezuelei, Americii Centrale şi al Caraibelor, însoţit de Arhim. Paul Sáliba de la Washington; Arhim. Georgios Saliby din Paris şi P.C. Arhim. Irineu Duvlea, stareţul Mânăstirii „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus şi Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopie.

● **15 IUNIE a.c., — Î.P.S. Sa** a plecat spre Bucureşti pentru a participa la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.
— S-a întâlnit cu P.F. Patriarh Teoctist însoţit de unii membri ai Sf. Sinod.
— A primit pe Î.P.S. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei.

● **16 IUNIE a.c.**, — A participat la lucrările Sf. Sinod, în plen şi pe comisii.
— A primit pe P.S. Epifanie — Episcopul Buzăului.
— A primit pe Î.P.S. Dr. Andrei — Arhiepiscopul Alba-Iuliei.
— A primit pe P.S. Dr. Nifon Mihăiţă — Episcopul Sloboziei şi Călăraşilor.
— A primit pe P.S. Dr. Casian — Episcopul Dunării de Jos.
— A primit pe dl. Valer Dorneanu, preşedintele Camerei Legislative.
— A primit pe dl. director Ioan Erhan din Bucureşti.
— A primit pe monahia Benedicta Chirobocea, stareţa mânăstirii Christiana.

● **17 IUNIE a.c.**, — Dimineaţa, **Î.P.S. Sa** a participat la lucrările Sf. Sinod.
— A primit pe P.S. Episcop-vicar Gherasim Cocoşel.
— A primit pe dl. economist Gh. Bistriceanu, Contabilul Şef al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu soţia.
— A primit pe secretarul general al Radiodifuziunii Române, dl. Dragoş Şeuleanu împreună cu d-na Carmen Dimitriu.
— A avut o întâlnire cu P.F. Patriarh Teoctist însoţit de P.S. Nifon Mihăiţă.
— A primit pe Arhim. Dr. Ioasaf Popa.
— A primit pe Î.P.S. Dr. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului.
— A primit pe Arhim. Grigorie Băbuş — directorul Bibliotecii Patriarhiei.
— A primit pe Prof. Alexandru Dimcea, cercetător, care se ocupă de manuscrisele lui Sandu Tudor şi „Rugul Aprins".

● **18 IUNIE a.c.**, — A vizitat mânăstirea Predeal.
— A vizitat şantierul de construcţii de la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" Sâmbăta de Sus.

● **22 IUNIE a.c.**, — A primit la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu pe P.C. Pr. Prof. Dr. Ioan Bria însoţit de P.C. Pr. Lector Nicolae Moşoiu, de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.
— A primit pe P.C. Arhim. Dimulescu Nicodim, economul Schitului Cresna, jud. Prahova, aflat în trecere prin Sibiu.

● **23 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Pr. Prof. Victor Neamţu de la Seminarul liceal din Braşov.
— A primit pe P.C. Protopop al Braşovului, Zenovie Moşoiu.

● **28 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Pr. Streza din Târgu-Mureş şi pe colegul acestuia Pr. pensionar Liviu Opriş din Sibiu, în legătură cu sărbătorirea a 50 de ani de la terminarea Facultăţii de Teologie din Sibiu.
— A primit pe P.C. Pr. Andrei Sicoe de la parohia Predeal, protopopiatul Braşov.

● **29 IUNIE a.c.**, — A vizitat lucrările şantierului de construcţii de la Mânăstirea Orlat, prot. Sălişte.
— A vizitat şantierul de construcţie al bisericii din cartierul Ştrand — Sibiu.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU **a săvârşit următoarele:**

● **14 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
● **15 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte la manifestările prilejuite de Ziua Internaţională a Muzeelor, desfăşurate la Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului.
— **Seara a slujit Vecernia în Catedrală.**
● **16 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica Mânăstirii „Sf. Treime" din Orlat, prot. Sălişte, rostind un bogat cuvânt de învăţătură.
— În aceeaşi zi a vizitat şi biserica „Sf. Gheorghe" din Orlat vorbind credincioşilor prezenţi la slujbă, iar seara a săvârşit în sobor taina Sf. Maslu de obşte şi a predicat în parohia Racoviţa, protopopiatul Avrig.
● **17 MAI a.c.**, — P.S. Sa a cercetat şantierul unde va fi amplasată noua biserică cu hramul „Sf. Dumitru" de la Spitalul Râu-Vadului, jud. Sibiu.
● **18 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu, la lansarea cărţii „Nicolae Cristea — Memorialistică", editată de Conf. univ. Dr. Anca Sârghie. Prezentarea cărţii a fost făcută de către P.C. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu şi Prof. Dr. Mihai Sofronie.
— A participat la recepţia oficială oferită de Consistoriul Superior al Bisericii Evanghelice C.A. din România în onoarea participanţilor la *„Seminarul despre drepturile omului pentru Europa Centrală şi de Vest"* organizat la Sibiu de către Federaţia Mondială Luterană şi Conferinţa Bisericilor Europene.
● **19 MAI a.c.**, — P.S Sa a luat parte la lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.
— Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrală.
● **20 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea Berivoii Mari, cu hramul „Înălţarea Domnului", rostind cuvânt de învăţătură. P. Cuv. Ierod. Iosif Toma a fost hirotonit întru ieromonah pe seama acestei mânăstiri.
— Slujeşte Vecernia şi predică la Mânăstirea Dejani şi vizitează în aceeaşi zi parohiile Voila şi Copăcel, prot. Făgăraş.
● **21 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească la mânăstirea Făget-Boholţ, prot. Făgăraş, cu prilejul zilei hramului rostind cuvânt de învăţătură.
— A săvârşit Vecernia la Mânăstirea Bucium şi a predicat.
— În aceeaşi zi vizitează canonic şi predică în parohiile Făgăraş-Galaţi şi Şercăiţa.
● **22 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte la primirea d-lui Valeriu Stoica ministrul Justiţiei, la Reşedinţa Mitropolitană.
— Seara a săvârşit Vecernia în Catedrală.
● **23 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din Ştenia, prot. Mediaş şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. Tânărul seminarist Cişmaş Emil a fost hirotonit întru diacon. Au fost acordate acte de apreciere P.C. Pr. paroh Victor Damian şi Consiliului Parohial.
● **24 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte la vernisajul expoziţiei de pictură pe sticlă a elevului Marius Vlad Borcea, vernisaj desfăşurat în Sala Mare a Bibliotecii ASTRA, rostind un cuvânt legat de semnificaţia icoanei.
● **25 MAI a.c.**, — P.S. Sa a prezidat lucrările comisiei de dialog dintre Arhiepiscopia Sibiului şi Mitropolia Greco-Catolică din Blaj. Comisia s-a întrunit la Mediaş şi la lucrări au luat parte ortodocşi şi greco-catolici.
— În aceeaşi zi a cercetat bisericile parohiale din Aţel şi Dupuş, prot. Mediaş, iar seara a săvârşit Vecernia în Catedrală.
● **26 MAI a.c.**, — P.S. Sa a cercetat canonic Mânăstirea „Sf. Maria" de la Turnu Roşu, prot. Avrig, săvârşind acolo Vecernia.
● **27 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu hirotonind întru preot pe C. diacon Cişmaş Emil-Daniel pe seama parohiei Şoala, prot. Mediaş. La Sf. Liturghie festivă au luat parte studenţii anului IV.
În aceeaşi zi P.S. Sa a participat la banchetul absolvenţilor Facultăţii de Teologie din Sibiu.
● **29 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu şi pomenirea morţilor (moşii de vară).
— Seara a slujit Vecernia în Catedrală şi a rostit cuvânt membrilor Oastei Domnului prezenţi acolo.
● **30 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul Rusaliilor, rostind cuvânt de învăţătură. Seara a slujit tot acolo în sobor Vecernia cu rugăciunile de plecare a genunchilor.
● **31 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Treime" din Braşov-Tocile (Pr. paroh Ioan Băditoiu şi Aurel Colceriu) cu prilejul hramului rostind cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi a cercetat canonic biserica „Sf. Treime" din Mândra, prot. Făgăraş şi biserica „Sf. Nicolae" din Dumbrăviţa, prot. Braşov.
● **1 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească la Schitul „Sibiel", prot Sălişte rostind cuvânt de învăţătură. Teologul Mihai Susan a fost hirotonit întru diacon pe seama Catedralei Mitropolitane din Sibiu. A săvârşit în sobor taina Sf. Maslu de obşte.
Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
● **2 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a slujit în Catedrală împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi slujba parastasului pentru vrednicul de pomenire Nicolae Mladin, mitropolitul Ardealului.
● **3 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a noii biserici cu hramul „Sf. Stelian" de la Spitalul de Copii din Braşov şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. A fost acordat un Act de apreciere P.C. Preot paroh Eugen Comşulea precum şi Conducerii Spitalului.
În aceeaşi zi a cercetat canonic bisericile parohiale din Lunca Câlnicului, Hărman şi Bod, prot. Braşov.
● **4 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a prezidat examenul oral de atestat teologic de la Seminarul Teologic din Braşov.
A vizitat Biserica Sf. Nicolae din Şchei şi şantierul noii biserici în construcţie din Avrig.
● **5 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu, iar seara vecernia în Catedrală.
● **6 IUNIE a.c.** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Biserica parohială „Sf. Nicolae" din Mohu, prot. Sibiu, rostind un bogat cuvânt de învăţătură. P.C. Pr. paroh Gheorghe Şebu a fost hirotesit întru iconom.
Seara a slujit şi predicat la taina Sf. Maslu de obşte în parohia Sebeşul de Sus, prot. Avrig.
● **8 IUNIE a.c.** — P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei Preoţeşti din prot. Avrig.
La amiază a oficiat în prezenţa D-lui Rajiv Dogra, ambasadorul Indiei la Bucureşti şi a oficialităţilor sibiene, binecuvântarea unei plăci comemorative în amintirea poeţilor Mihai Eminescu şi Rabindranath Tagore amplasată pe clădirea Muzeului Eparhial. Împreună cu Prea Sfinţia Sa dl. ambasador a vizitat Muzeul Eparhial şi Catedrala Mitropolitană.
● **9 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din prot. Mediaş. În aceeaşi zi a cercetat bisericile parohiale din Şeica Mică şi Ţapu, prot. Mediaş.
● **10 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a participat la cea de a III-a întâlnire a Comisiei mixte de dialog ortodoxo — greco-catolic, desfăşurată la Mânăstirea Râmeţ, jud. Alba.

Diacon VASILE AVRAM

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● În colecţia „Philosophia Christiana" seria „Hagiographica" a apărut **Viaţa Maicii Domnului,** de Sfântul Maxim Mărturisitorul. Traducere şi postfaţă de P.C. diac. Ioan I. Ică jr. (Editura Deisis, Sibiu, 1998, 159 pag.).

„Sfântul Maxim Mărturisitorul (+ 662) este incontestabil cel mai profund gânditor teologic şi duhovnicesc al Tradiţiei patristice a Bisericii răsăritene. În viziunea sa, esenţa Evangheliei Bisericii se concentrează în dublul mister al înomenirii lui Dumnezeu şi al îndumnezeirii omului.

Aceste două adevăruri de căpetenie ale credinţei ortodoxe nu sunt însă teze abstracte. Ele au, fiecare, o întrupare personală concretă. Dacă misterul înomenirii lui Dumnezeu este realizat în Persoana lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, misterul îndumnezeirii omului este realizat pilduitor în Persoana Fecioarei Maria, Născătoare de Dumnezeu şi făptură omenească îndumnezeită prin har.

Păstrată numai într-o traducere georgiană medievală, **Viaţa Maicii Domnului** scrisă de Sfântul Maxim a fost doar recent reconstituită şi editată. Ea apare aici pentru prima dată în limba română. Cititorul interesat are privilegiul de a se întâlni cu o operă mariologică unică. Cel mai bine poate fi caracterizată ca o „biografie doxologică", împletind în chip minunat reconstituirea istorică şi contemplaţia mistică, relatarea hagiografică şi celebrarea liturgică. Toate acestea recomandă de la sine **Viaţa Maicii Domnului** ca pe un giuvaer patristic semnat de cel mai mare Părinte al Bisericii Răsăritene".

O operă în acelaşi timp de folos sufletesc.

O recomandăm prin urmare cititorilor şi, în primul rând, teologilor.

* * *

● P.C. pr. prof. dr. Gheorghe Liţiu publică o carte şi două broşuri: **„Cartea vieţii" — Predici la duminicile şi sărbătorile de peste an** — Editura Mitropoliei Banatului, apoi **„Izvoarele Harului"** — din învăţăturile Sfintei Scripturi şi ale Sfinţilor Părinţi despre Sfintele Taine ale Bisericii, editura Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, şi cea de-a treia **„Meditaţii la Psalmul Cincizeci"**, Editura „Bunavestire", Beiuş.

„Cartea vieţii", aşa cum o numeşte autorul, cuprinde predici la duminici şi sărbători de peste an. Este experienţa pastoraţiei de o viaţă a părintelui Liţiu şi merită lecturată de către toţi tinerii studenţi ai Facultăţii de Teologie. Această carte este tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, care semnează în trei pagini şi Precuvântarea acestei cărţi.

Recomandăm părinţilor parohi şi tuturor iubitorilor de lectură duhovnicească cu încredere aceste cărţi ziditoare ale P.C. pr. prof. dr. Gh. Liţiu.

* * *

● În editura „Europolis" din Constanţa a apărut cartea părintelui Lector univ. Nichita Runcan, **Premise istorice ale acţiunii catolicismului în România interbelică** (Constanţa, 1998, 275 p.) cu un **Cuvânt înainte** de Prof. univ. dr. Viorica Moisuc.

„Suntem, ca atare, ortodocşi pentru că suntem **Români,** şi suntem Români pentru că suntem **ortodocşi.**

Să devenim catolici?

Ca să devenim catolici ar trebui să ne transformăm astfel sufleteşte, încât să putem realiza Catolicismul.

Transformarea aceasta înseamnă, însă:

Renunţarea la istoria noastră şi la structura noastră spirituală.

Cu alte cuvinte: la **ROMÂNIA.**

Aici nu există o a treia poziţie: sau rămâi Român — şi atunci catolicismul tău nu este o realitate; sau devii catolic — şi atunci nu mai eşti Român" (Nae Ionescu).

* * *

● Editura „Scrisul Prahovean — Ceraşu" din Prahova, ne dă o carte de eseuri: **„Cuvinte nemuritoare: sublima eschivă a limbajului revelat; marginalii la Evanghelia după Ioan",** de prof. dr. Simion Bărbulescu, (1999, 101 pg.). Este un eseu bine echilibrat. Am observat că acest eseu este dedicat **„Mitropolitului Antonie** — pentru temerara încercare de interpretare modernă a dramei dublei identităţi, sub semnul vaticinar al necurmatei agonii a lui Iisus „jusqu'à la fin du monde . . .".

„Scrisă şi concepută în deceniul al optulea (1978), **Cuvinte nemuritoare,** cu Subtitlul „Sublima eschivă a limbajului revelat", este — îndrăznim s-o afirmăm — o carte unică în cultura contemporană, concepută şi redactată de pe poziţiile criticii moderne, dintr-o perspectivă precumpănitor estetică.

Considerăm că ea răspunde cerinţelor cititorului contemporan — dornic de a se informa asupra valorii uneia dintre cele mai elevate cărţi sacre ale umanităţii — Evanghelia după Ioan" (Simion Bărbulescu). Autorul nu se află la prima scriere, a publicat încă din 1969, şi sperăm că nu se va opri aici. Cum se leagă toate acestea între ele, se poate afla numai parcurgând întreg eseul.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P.S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
1 AUGUST
Nr. 29—30
1999

SCHIMBAREA LA FAŢĂ

(6 august)

În fiecare an, în 6 august, în miez de vară fierbinte când roadele câmpului se unduiesc în bătaia soarelui ce binecuvântează pământul cu un potop de raze, ce aduc din înălţimile cerului darul belşugului, Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică prăznuiesc cu aleasă bucurie praznicul Schimbării la Faţă a Mântuitorului Iisus Hristos.

Este o sărbătoare împărătească ce comemorează evenimentul petrecut pe muntele Tabor unde Hristos Domnul îşi descoperă înaintea ucenicilor săi Petru, Iacob şi Ioan, dumnezeirea, măreţia şi puterea Sa supranaturală.

Sfintele Evanghelii ne relatează pe îndelete această minune săvârşită de către Mântuitorul asupra propriei Sale persoane.

Astfel Sf. Ev. Matei ne spune că: *„după şase zile (după ce Petru L-a mărturisit pe Domnul ca Fiu al lui Dumnezeu celui viu şi după întâia prevestire a Patimilor Sale), Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacob şi pe Ioan, fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt de o parte. Şi s-a schimbat la faţă înaintea lor şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina. Şi iată Moise şi Ilie s-au arătat lor vorbind cu El. Şi răspunzând Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este nouă să fim aici, dacă voieşti voi face aici trei colibe: Ţie una, şi lui Moise una, şi lui Ilie una. Vorbind el încă, iată un nor luminos i-a umbrit pe ei şi iată glas din nor zicând: Acesta este Fiul Meu Cel Iubit, în care am binevoit; pe acesta să-L ascultaţi. Şi auzind ucenicii au căzut cu faţa la pământ şi s-au spăimântat foarte"*. (Matei 17, 1—6).

Muntele *„înalt"* despre care se vorbeşte aici este cu siguranţă, în lipsa altor indicaţii, muntele Tabor aflat în mijlocul Galileii şi care domina toată regiunea din jur. Încă din Vechiul Testament proorocul David striga plin de extaz: *„Taborul şi Ermonul întru numele Tău se vor bucura"*, indicând cu siguranţă în chip profetic evenimentul ce avea să se întâmple pe el în timpul neotestamentar.

Faţa Domnului a strălucit ca soarele, căci cu adevărat El este *„Soarele dreptăţii"*, iar veşmintele Sale s-au făcut albe ca lumina, căci El, ca Dumnezeu, este *„Cel ce se îmbracă cu lumina ca şi cu o haină"* (Ps. 103, 2).

Apar şi două personaje ale Vechiului Testament, profeţii Moise şi Ilie şi care, ne relatează Evanghelia, vorbeau cu El despre cele ce aveau să i se întâmple Lui, adică patima şi moartea Sa cea mântuitoare. De ce oare apar cei doi prooroci?

Sf. Părinţi ne spun că cei doi corifei ai profeţilor vetero-testamentari reprezintă *Legea şi proorocii*, şi că amândoi s-au învrednicit să vadă slava dumnezeiască, Moise în Sinai, iar Ilie în Carmel. Mai mult, Sf. Efrem Sirul, referindu-se la aceasta, spune că Moise îi reprezenta pe cei morţi, iar Ilie, ce fusese înălţat la cer într-o căruţă de foc, pe cei vii, iar Domnul arăta prin convorbirea cu cei doi că El stăpâneşte peste cei vii şi peste cei morţi ca un Împărat al făpturii.

În al doilea rând, Schimbarea la Faţă, prin evenimentele ce se derulează în ea, devine, la fel ca Botezul, o *Teofanie* sau o *Epifanie a Treimii*.

Tatăl din Cer îl numeşte pe Fiul Său *„Fiul Meu Cel Iubit..."* şi porunceşte să fie *ascultat* (Matei 17, 5). *Fiul* se schimbă la faţă, iar *Duhul Sfânt*, în chipul norului luminos, îl umbreşte atât pe El, cât şi pe ucenicii Săi. Ucenicii, prezenţi la această

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RĂŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Cărturari sibieni de altădată:

Un negustor sibian ctitor de biserică şi slujitor al culturii: HAGI CONSTANTIN POP

Alături de ierarhii şi cărturarii sibieni pe care i-am evocat în alte pagini, nu trebuie uitat un român mai modest, care, prin muncă neîncetată, a ajuns la o situaţie materială deosebit de prosperă, care l-a ajutat să devină ctitor de biserică şi neobosit îndrumător al vieţii culturale româneşti din Sibiu, dar şi din întregul spaţiu geografic românesc. Este vorba de „omul de afaceri" *Hagi Constantin Pop*, care a condus ani în şir o „casă de comerţ" sau, în termeni de azi, o „firmă" în Sibiu.

Date interesante despre el desprindem din corespondenţa sa, publicată parţial de Nicolae Iorga, iar mai târziu de cunoscutul istoric al Bucureştilor, profesorul dr. George Potra, ca şi din lucrarea lui Z. Furnică, privitoare la istoria comerţului românesc (1908). Astfel, dintr-o scrisoare a lui, cu data de 2 septembrie 1779, reiese că era „om de pământ din ţara aceasta", se pare născut în Oltenia. Şi-a început „ucenicia" ca negustor în prăvăliile lui Hagi Pătru Luca din Sibiu, cu a cărui fiică, Păuniţa, se va căsători mai târziu. Presupunem că au făcut amândoi o călătorie în Ţara Sfântă ori la Muntele Athos, din moment ce semnau cu apelativul „Hagi". Soţii Constantin şi Păuniţa au avut trei copii: Zamfir (Zamfirache) sau Zenovie, despre care vom vorbi în paginile următoare, Maria sau Mărioţa, căsătorită la 3 octombrie 1792, cu Iosif Manicate Saffranos, şi Constantin-Dincă, ce va urma, pentru scurt timp, la conducerea firmei după moartea tatălui său († 30 octombrie 1808), dar care moare şi el la 21 iunie 1809, pe când avea numai 19 ani.

Priceputul şi energicul negustor avea relaţii în centrele comerciale de renume ale Europei de atunci: Viena, Triest, Veneţia, Londra, Leipzig (numit în acea perioadă Lipsca), Moscova, Istanbul, Bucureşti, Craiova etc. Firma sau „casa de comerţ" a lui Hagi Pătru Luca, apoi a lui Hagi Constantin Pop, avea reprezentanţi în aceste mari centre comerciale, dar şi în alte zone geografice, lucru ce se desprinde din corespondenţa sa, păstrată în colecţia de documente a Academiei Române. De pildă, în 1786 reprezentantul firmei în Oltenia era un oarecare Matei Tudoran, care o aproviziona cu lână, miere, ceară şi piei, achiziţionate din toată Oltenia.

În afară de aceşti reprezentanţi, Hagi Constantin Pop a întreţinut o neîntreruptă corespondenţă cu un însemnat număr de domnitori, boieri, ierarhi şi alte feţe bisericeşti, chiar diplomaţi veniţi la noi, care i se adresau direct pentru a fi aprovizionaţi cu diverse produse. Profesorul George Potra, care a cercetat corespondenţa respectivă, a constatat că „mult timp, prin această firmă, domnitorii, feţele bisericeşti şi boierii din Ţara Românească s-au aprovizionat cu diferite mărfuri şi articole necesare, precum şi cu delicatesuri ce nu se găseau în ţara noastră sau în Orientul Apropiat, de asemenea cu gazetele Occidentului, greceşti în bună parte, nemţeşti şi câteva în limba franceză; şi tot prin ea se comercializau, până departe, mierea, ceara, vinul, pieile şi lâna din Oltenia şi Muntenia, precum şi animalele — vite şi în special porci — pe care boierii le trimeteau în adevărate turme la Sibiu" (rev. „Biserica Ortodoxă Română, an. 83, 1965, nr. 1—2, p. 125—126).

În cele ce urmează, vom prezenta doar câteva din legăturile lui Hagi Constantin Pop, cu doi episcopi din Ţara Românească, Chesarie al Râmnicului (1773—1780) şi „ucenicul" acestuia, Iosif al Argeşului (1793—1820), în probleme de ordin cultural şi bisericesc care priveau pe românii de pretutindeni.

Între anii 1776—1779, Chesarie a tipărit primele şase *Mineie* în limba română, iar pe celelalte şase le-a tipărit urmaşul său Filaret, în 1780. Plumbul şi cositorul necesar la tipări-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

Rugăciuni pentru alţii

Privită în contextul strict istoric în care se petrece vindecarea slugii sutaşului, când sclavia exista ca instituţie de stat, iar sclavii valorau adeseori chiar mai puţin decât un animal, aceasta nu face decât să sporească şi mai mult valoarea faptei sutaşului, care trecând peste mentalitatea îngustă şi prejudecăţile timpului, nu se sfieşte să vină la Iisus să-I ceară ajutor, nu pentru sine sau pentru vreuna dintre rudeniile sale, ci pentru unul dintre slujitorii săi. Nici nu vine cu o rugăminte propriu-zisă ci, plin de respect şi abia îndrăznind, se apropie de Iisus, nu rugându-L, ci doar informându-L despre starea critică în care se afla acela „zace în casă, slăbănog, cumplit chinuindu-se".

Rugăciunea lui era o *rugăciune pentru altul* şi nu putem trece cu vederea peste acest aspect, pentru că avem aici un argument în favoarea rugăciunii comunitare.

Este adevărat că avem datoria să ne rugăm fiecare dintre noi în particular, dar avem mai întâi de toate obligaţia de a ne ruga împreună cu ceilalţi, şi mai ales *pentru ceilalţi*. Pentru că în ultimă instanţă nu ne putem mântui singuri ci numai în măsura în care contribuim la mântuirea semenilor noştri, iar Dumnezeu însuşi ni se dăruie doar atunci când „fiecare îl primeşte în comuniune cu ceilalţi".[1]

Este acesta unul dintre cele mai puternice argumente împotriva celor care încearcă să desfiinţeze rugăciunea în comun, rugăciune pe care o facem *în Biserică*, susţinând că mântuirea este un act individual, care se reduce la relaţia exclusivă eu-Dumnezeu.

Sigur, Biserica nu respinge rugăciunea particulară, rugăciune prin care eu mă adresez lui Dumnezeu, îl rog să mă întărească, să-mi ierte păcatele, să mă ajute, dimpotrivă, o consfinţeşte ca pe una dintre datoriile de bază ce ne revine fiecăruia dintre noi ca şi creştini. Există însă un risc căruia îi este supusă rugăciunea particulară, anume acela de a se rezuma doar la interesele proprii şi de a aluneca în egoism. Când eşti însă în comuniune, când te rogi împreună cu ceilalţi, eşti scutit de astfel de primejdii, fiind totodată şi un bun prilej de a te verifica dacă eşti în adevăratul duh al rugăciunii.

Doar atunci când eşti în comuniune, când te rogi împreună cu ceilalţi şi pentru ceilalţi îţi poţi verifica capacitatea de a ieşi din tine, din egoism, şi a-ţi verifica astfel generozitatea. Pe Dumnezeu nu-L descoperim în izolare, rupt de ceilalţi, ci în comuniune, pentru că Dumnezeu însuşi ne vrea pe toţi mântuiţi şi nici nu ni se descoperă decât atunci când „suntem în iubire faţă de celălalt, iubire care poate merge până la însuşirea durerii lui de către tine, căci dacă Dumnezeu este iubire, El nu poate fi trăit decât în starea ta de iubire faţă de celălalt".[2]

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot NICOLAE STOIA

Prietenia cu Dumnezeu ori prietenia cu oamenii?

Recitesc, uneori, cu mare bucurie, poeziile duhovniceşti ale Sfântului Ioan Iacob de la Neamţ. În versuri aparent simple el reuşea să spună lucruri extraordinare, de o mare profunzime. O sumedenie de teme revin în paginile scrise de el: citirea şi cugetarea Dumnezeieştilor Scripturi, despre Rugăciunea lui Iisus, despre pocăinţă, cugetări, copilăria sa zbuciumată, recunoştinţa faţă de bunica care i-a fost şi mamă, înstrăinarea de ţară, pustia, etc., toate acestea arătându-ne grija sa pentru suflet, pentru viaţa duhovnicească.

Retras în pustie, departe de mizeria vieţii cotidiene şi ferit oarecum de efectele ei, Sfântul Ioan Iacob a avut prilejul să mediteze la efemeritatea lucrurilor omeneşti.

Pe marginea versurilor uneia dintre poeziile sale mi-am pus şi eu întrebarea: ce este mai folositor: *prietenia cu Dumnezeu ori prietenia cu oamenii?*

Să-l ascultăm pe Sfântul Ioan Iacob: *'Să nu mai cauţi la plăcerea / Prietenilor trecători, / Căci ei nu pot să te ajute / Atuncea când va fi să mori... / ... Prietenia cea cu lumea / Te lasă singur la mormânt / Şi numai faptele credinţei / Tovarăşi mai departe sunt.'*

Astăzi tot mai mulţi oameni vorbesc despre prieteni şi despre prietenie. Unii vorbesc despre mulţimea prietenilor, alţii amintesc de absenţa lor.

Unii se încred exclusiv în puterea prietenilor bine situaţi, alţii se plâng de o amară singurătate. Tot mai puţini se gândesc să şi-L facă prieten pe Dumnezeu.

Prietenia este o relaţie aparte. De suflet. Este cu mult mai presus decât rudenia de sânge pe care fiecare persoană o moşteneşte, aşa cum este ea bună ori rea, onorantă ori dezonorantă. Pe prieten îl alegi tu. El este un lucru rar. Foarte rar chiar. Trăieşti uneori ani în şir în preajma unui om, la şcoală ori la munca cea de toate zilele şi nu poţi să-l numeşti prieten.

Sunt fraţi de aceeaşi mamă care nu sunt prieteni, sunt soţi care trăiesc alături o viaţă de om şi, totuşi, nu sunt prieteni, iar doi străini care se întâlnesc la un moment dat pot deveni, datorită preocupărilor comune şi idealului lor, prieteni. Un înţelept afirma că acel om care se laudă cu mulţi prieteni spune un neadevăr. Să fie aşa? Poate da. Am văzut care este părerea cuviosului Ioan Iacob de la Neamţ referitor la 'prietenii trecători' care rămân dincoace de mormânt. Ne putem însă întreba: Cum se poate să nu ai prieteni, nici măcar apropiaţi cu care să împarţi bucuriile, necazurile care apar în drumul vieţii tale?

De bună seamă prietenii, oamenii apropiaţi sufleteşte sunt trebuincioşi pentru fiecare persoană în parte. Absenţa lor nu este însă la fel de nefastă ca absenţa prieteniei cu Dumnezeu.

Prietenia cu Dumnezeu trebuie să ne preocupe mai mult decât prietenia cu oamenii. Este singura prietenie care poate dura veşnic. Cine a dobândit prietenia cu Dumnezeu, a dobândit de fapt totul. Omul acela nu se va mai plânge vreodată de singurătate pentru că a aflat prietenul veritabil. Cum putem dobândi această prietenie? Ne spune Evanghelistul iubirii: *'Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii*

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. TIMOTEI AIOANEI

Crâmpeie din viaţa Ortodoxiei din Marea Britanie

În Oxford există o singură biserică ortodoxă care găzduieşte două parohii: una grecească, ce depinde direct de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, aflată în grija episcopului Kallistos of Diokleia, şi una rusească, parte componentă a Mitropoliei de Sourozh, mitropolie aflată sub oblăduirea Patriarhiei de la Moscova şi condusă de mitropolitul Antony Bloom, pe care o administrează episcopul Basil of Sergievo.

Biserica nu este proprietatea nici uneia dintre parohii, ci a micului trust „The House of St. Gregory & St. Macrina"; ea este oferită însă spre folosire perpetuă comunităţii ortodoxe din acest oraş.

Prea Sfinţitul Basil, la fel ca mulţi dintre parohienii săi, nu este englez, ci mai degrabă (dacă ne este permis să spunem aşa) un american „transplantat".

S-a născut însă în Alexandria, Egipt, în anul 1938, cetatea ce poartă adânc săpată în zidurile ei amprenta personalităţii uriaşe a Sfântului Atanasie cel Mare.

Aici se născuseră şi tatăl său, şi bunica sa dinspre tată. Una dintre cele mai timpurii amintiri ale sale este călătoria de zece săptămâni până în Statele Unite ale Americii, în 1941, pe un vapor cu aburi, împreună cu mama şi sora sa. Tatăl său încercase să meargă în Statele Unite, mai înainte, în 1940, dar germanii distrugeau toate vapoarele, iar când vasul pe care se afla a fost oprit de un submarin german, toţi pasagerii au fost transportaţi în Europa, iar vasul distrus. Tatăl său, având şi origine cehă, a luat drumul Germaniei, stând în detenţie pe tot timpul războiului.

Părinţii Prea Sfinţiei Sale erau protestanţi, dar aşa cum se întâmplă cu toţi cei care nu sunt ataşaţi în mod special de vreo Biserică, a te muta dintr-o comunitate într-alta putea însemna şi a-ţi schimba Biserica. Cel mai bine îşi aminteşte de Biserica Presbiteriană la care mergea când era la „High School", între 13 şi 16 ani, deşi apoi a renunţat la viaţa bisericească cu totul, până când a ajuns student la Colegiu. Acolo s-a întâlnit cu un preot ortodox, Părintele Michael Gelsinger, care avea o mică parohie şi era profesor de limbi clasice la Universitatea din Buffalo, New York, unde studia şi tânărul Basil limbile clasice. Părintele Gelsinger îşi ţinea cursul de greacă din Noul Testament în locuinţa sa plină de icoane. Pregătirea deosebită pe care o avea acest preot, adăugată atmosferei indescriptibile în care îşi susţinea prelegerile, l-au determinat pe viitorul episcop să-i frecventeze Biserica şi, în cele din urmă, chiar să primească mirungerea. Apoi a ajuns să cânte în corul bisericii timp de câţiva ani, până când a terminat studiile universitare.

A existat şi o pauză în timpul acestor studii, când a făcut armata şi a fost trimis în Europa. Aici a întâlnit-o pe Rachel, cu care s-a căsătorit în 1962. Întorşi la Buffalo, şi-a terminat cursurile la Universitate, după care a continuat cu doctoratul în limbi clasice la Universitatea din Cincinnati Ohio. Interesat fiind de poezia liturgică, a plecat, în 1966, să studieze cu profesorul Constantin Tripanis, profesor de greacă bizantină la Oxford, care lucra atunci la imnurile Sfântului Roman Melodul. Aşa a ajuns să se implice în viaţa parohiei ruseşti şi să se întâlnească cu Mitropolitul Anthony, care l-a şi hirotonit diacon în 1969. Şi-a terminat cercetarea locuind în Oxford, iar toate cele patru vacanţe de vară le-a petrecut în Grecia, unde a participat la săpăturile arheologice organizate de Universitatea din Cincinnati.

Primul fiu, Iacob, s-a născut în 1970. Împreună cu Rachel, plănuia să se întoarcă în Statele Unite şi să-şi caute de lucru; de aceea îşi şi cumpăraseră bilete dus. Dar, cu câteva zile înainte de a părăsi Anglia, fără nici o perspectivă în ceea ce priveşte locuinţa sau serviciul, s-au răzgândit şi s-au hotărât să-şi schimbe biletele în dus-întors. Doreau să rămână alături de Mitropolitul Anthony şi să slujească Bisericii Ortodoxe din Marea Britanie. L-a sunat pe Mitropolitul Anthony şi i-a spus că vor merge în S.U.A. doar pe timpul verii, dar că se vor întoarce în Anglia, chiar dacă nu aveau nici unde să locuiască. Câteva săptămâni mai târziu, în timp ce erau încă în America, Mitropolitul i-a sunat la rându-i să le spună că avea pentru ei un loc. Aranjase ca ei să poată locui şi lucra la Sf. Simeon's House, o şcoală cu internat pentru băieţi ortodocşi din cadrul Ampleforth College (o şcoală particulară romano-catolică), care se înfiinţase dintr-o bursă primită de la Vatican, ca gest ecumenic, şi care era condusă de Părintele Vladimir (acum Episcopul Basil) Rodzianko, al cărui asistent urma să devină. La început au locuit într-o rulotă, încălzindu-se de la o sobă cu cărbuni; apoi s-au mutat într-o cabană forestieră dărăpănată.

În 1973, viaţa lor a luat o nouă întorsătură. Parohia din Oxford a făcut o petiţie Mitropolitului pentru a-l hirotoni ca preot al lor. A fost întrebat dacă dorea acest lucru şi, după multă chibzuinţă, a răspuns afirmativ. Câteva zile mai târziu au primit un telefon surprinzător de la Universitatea din Cincinnati. Tocmai murise un membru al Catedrei de Limbi Clasice şi era invitat să se întoarcă şi să-i ia locul. Mare încercare. Din nou frământări, gânduri, iluzii, dar mai presus de orice, rugăciuni. A hotărât că nu va accepta invitaţia şi a fost hirotonit în 1973, de ziua Acoperământului Maicii Domnului.

Membrii parohiei ruse le-au asigurat locuinţă şi o sumă de 35 de lire pe lună, cu promisiunea că vor oferi mai mult atunci când vor putea. Şi, într-adevăr, timp de zece ani au făcut acest lucru, astfel încât Prea Sfinţia Sa a reuşit, treptat, să se ocupe „cu normă întreagă" doar de treburile pastorale, renunţând până la urmă complet la alte activităţi care îi aduceau venitul necesar pentru a-şi hrăni familia: editor, traducător din limba greacă şi mai ales grădinărit.

Anul 1975 avea să-i aducă o veste cumplită. Rachel s-a îmbolnăvit de cancer. Fiii lor aveau atunci trei, respectiv cinci ani, iar fiica, Mary, urma să se nască cu un an mai târziu.

După ani grei de suferinţă, soţia sa a trecut în lumea celor drepţi în 1990. Peste 3 ani, în 1993, a fost consacrat ca episcop.

Dacă este întrebat despre viaţa bisericilor ortodoxe din Marea Britanie, Episcopul Basil se dovedeşte nu numai un interlocutor extrem de amabil, ci şi unul foarte bine informat.

„Istoria lor este destul de recentă, majoritatea comunităţilor formându-se după cel de-al doilea război mondial. Înainte exista doar o foarte mică comunitate rusă şi câteva greceşti în Londra şi în porturile mai însemnate. S-a înregistrat însă o creştere mare în anii 1950—1960, mai ales datorită afluxului de ciprioţi. Se estimează că 85% din creştinii ortodocşi din Anglia sunt de origine greacă-cipriotă. Apoi mai sunt: ruşi, români, sârbi, georgieni, bulgari, antiohieni, copţi, etiopieni şi alţii".

Episcopul Basil ştie că în misiunea sa trebuie să aibă grijă, în primul rând, de membrii comunităţii ruseşti, însă nu de puţine ori e nevoit să vorbească unui alt „public" ne-ortodox; atunci adoptă „tehnica" mitropolitului său; nu începe prin a înfăţişa credinţa ortodoxă, ci se concentrează asupra învăţăturilor scripturistice şi îi lasă pe ascultători să decidă singuri dacă asta are vreo legătură cu Ortodoxia. Insistă pe faptul că misiunea trebuie să se împlinească treptat. Şi este gata să accepte riscul unor parohii mici. Este conştient că, uneori, aceasta poate să ducă la impresia că „nimeni nu face nimic", însă este doar o impresie. „Creştem şi noi cât de repede putem — obişnuieşte să spună —, ar fi greu de asimilat totul dacă s-ar face cu o viteză mai mare".

Nu este adeptul convertirilor în masă, ci al celor individuale. Într-o ţară cum e Anglia ar fi şi greu — credem — să existe asemenea mişcări populare, unde individualitatea are rang de lege. „Noi lucrăm cu oamenii unul câte unul, în parte, pentru că avem nevoie şi să-i asimilăm, şi să menţinem continuitatea. Dar putem să şi greşim. Dacă în afaceri este nevoie doar de un procent peste jumătate, în deciziile pe care le iei, pentru a spune că totul e ok, în misiunea noastră, participarea lui Dumnezeu are un rol mult mai important decât ceea ce facem fiecare dintre noi „ca indivizi".

O altă problemă cu care se confruntă Biserica Ortodoxă din Anglia şi, în general, din Occident, este formarea şi viaţa clerului. „Dacă este să mă refer în mod direct la biserica de aici, cea mai importantă problemă este să ştim cum să slujim într-un fel ortodox, recunoscut fiind faptul că majoritatea slujitorilor altarului, la fel ca şi cea mai mare parte a credincioşilor, provin din medii neortodoxe. Nu mă refer în special la corectitudinea slujirii, ci la a te simţi în biserică relaxat, bine, ca acasă. Este mai greu cu cei proaspăt convertiţi".

Prea Sfinţia Sa remarcă nevoia de cooperare atât între slujitori, cât şi între slujitori şi parohieni, dar mai ales între cei din urmă. E nevoie de timp ca să înţelegi că fără colaborare nu se poate realiza nimic durabil. „Şi preotul, dar şi episcopul trebuie să înveţe să asculte pe alţii. Şi aici, în Oxford, ca pretutindeni, au existat şi mai există voci înţelepte".

Biserica Ortodoxă de aici a fost gândită ca o singură Biserică a „ecumenismului ortodox", un loc unde orice membru al acestei confesiuni creştine, indiferent de ţara din care vine, să se simtă acasă. Totuşi, un anume sentiment de „proprietate" există şi de aceea m-am simţit dator să-l întreb cum este privită mica comunitate studenţească română, care s-a constituit în ultimii doi ani, şi programul ei liturgic: două Liturghii pe lună, sâmbăta, şi, de asemenea, vecernii, mai ales vinerea.

„Eşti preot şi sunt convins că ştii la fel de bine ca mine că lucrurile bune se fac cu greutate. De cele mai multe ori opoziţia se arată tocmai acolo de unde ar trebuit să vină ajutorul. Sigur că există şi persoane care privesc cu oarecare circumspecţie activitatea preotului Nicu şi a micii comunităţi române, însă şi eu şi Prea Sfinţitul Kallistos vă suntem alături. Aş putea spune doar că este minunat şi îl rog pe bunul Dumnezeu, aşa cum am făcut-o de la început, să vă ajute în continuare".

În eparhia pe care o conduce, candidaţii la hirotonire provin, în marea lor majoritate, dinlăuntrul parohiilor pe care le-au slujit ca laici timp de câţiva ani. Aproape toţi au servicii cu normă întreagă, pe lângă activitatea lor ca preoţi. De aceea, de multe ori, ajung să se descurajeze. „Când eşti mai tânăr — spune Prea Sfinţia Sa — e mai uşor, dar când ajungi deja la 50—55 ani, cu greu mai faci faţă. Stresul poate deveni de nesuportat. E nevoie de voinţă, e nevoie de înţelegere, e nevoie de rugăciune şi de mai multă credinţă".

Prea Sfinţia Sa le are, a dovedit-o în tot cursul vieţii sale. Este puternic şi această putere reuşeşte să le-o împărtăşească şi celor care-l cunosc şi-l iubesc cu sinceritate.

Pr. Prof. NICU DUMITRAŞCU

*

Schimbarea la Faţă

(Urmare din pag. 1)

minune, au văzut slava dumnezeiască *„pe cât au cuprins"* cum se exprimă imnograful în condacul Sărbătorii, adică *„pre cât le era cu putinţă"*, ca să înţeleagă apoi, în vremea Patimii Sale, că El, Hristos, este Dumnezeu adevărat şi *„raza Tatălui"*.

Cuvintele pe care le rosteşte Petru, fiind extaziat de cele văzute şi auzite acolo în Muntele cel Sfânt, *„Doamne, bine este nouă să fim aici. Să facem trei colibe"*, se referă la dulceaţa prezenţei divine, pe care a simţit-o din plin acolo şi la dorinţa fiinţei umane de a fi de-a pururea cu Domnul, izvorul vieţii. Referirea la cele trei colibe — explică exegeţii — ne conduce la *faptul* când s-a petrecut această minune, şi anume între Rusaliile evreieşti şi sărbătoarea Corturilor, în al doilea an de viaţă publică a lui Iisus.

Prin schimbarea la faţă a Sa pe muntele Tabor, Iisus Domnul întăreşte mărturisirea apostolului Petru făcută în numele colegiului apostolic *„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu"* (Mt. 16, 16). Clipa de pe Tabor scăldată în lumina cea necreată era un *semn şi o prevestire* a Învierii şi a venirii Fiului Omului întru mărirea *Tatălui Său*.

Pentru fiecare creştin în general şi pentru cel ortodox în special, evenimentul Schimbării la Faţă a Domnului se constituie într-un început nou al existenţei naturii umane îndumnezeite prin harul cel necreat revărsat în lume prin Învierea Sa şi Pogorârea Sf. Duh.

Biserica, ca loc al comuniunii omului cu Dumnezeu, ca loc al slavei cereşti, devine pentru fiecare creştin un Tabor spiritual unde Hristos se schimbă la faţă la fiecare Sf. Liturghie şi se dă pe sine sub chipul pâinii şi al vinului euharistic celor ce se împărtăşesc cu El.

Nu există pe pământ bucurie mai mare decât aceea de a fi mereu împreună cu Domnul şi de a ne bucura de prezenţa Sa în viaţa noastră încât să putem spune cu apostolul Petru: *„Doamne, bine este nouă să fim aici."*

Şi în acelaşi timp praznicul Schimbării la Faţă a Domnului este un imbold permanent de a lucra *„cu timp şi fără timp"* la îndepărtarea din sufletul nostru a vălului neştiinţei şi a răutăţii inimii pentru ca slava cea negrăită a Domnului să schimbe şi sufletul şi mintea noastră căci adevărat este cuvântul apostolului: *„Ori de câte ori cineva se întoarce la Domnul, vălul este dat la o parte... Cât despre noi toţi, care, cu faţa descoperită, oglindim măreţia Domnului, suntem preschimbaţi în aceeaşi înfăţişare, tot mai măreaţă de către Duhul Domnului." (II Cor. 3, 17—18).*

Nicolae Cristea, File de memorialistică

— JURNAL —

De curând, a apărut în librării *Jurnalul* lui Nicolae Cristea (1834—1902), fost colaborator apropiat al mitropolitului Andrei Şaguna, mulţi ani redactor şef al „Telegrafului Român", preot-profesor, asesor consistorial şi primul preşedinte al Reuniunii sodalilor români din Sibiu, manuscris păstrat în Arhiva Bibliotecii Mitropoliei Ardealului (Facultatea de teologie Andrei Şaguna) şi editat prin străduinţele conf. univ. dr. Anca Sârghie, o distinsă cercetătoare a fenomenului cultural sibian.

Însemnările lui N. Cristea, ce încep la 8/21 martie 1895, dată când se afla la închisoarea din Vaţ, unde îşi ispăşea condamnarea în urma procesului memorandiştilor şi se opresc la 19 noiembrie 1901, cu propoziţia „lucrări de valoare fără linişte sufletească nu se pot", au o mare valoare documentară, întrucât autorul reda unele aspecte din viaţa românilor transilvăneni de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui următor, fără cosmetizări.

Multe dintre comentariile acide din *Jurnal* se refereau atât la presa de dincoace şi de dincolo de Carpaţi, cât şi la cea maghiară, pe considerentul că numeroase erau în contradicţie cu concepţia sa politică şi anume cea activistă. De altminteri, până la sfârşitul vieţii a fost un adversar al curentului pasivist. După graţierea conducătorilor memorandişti, s-au ivit mari neînţelegeri, ce au dus la confuzii în rândurile românilor transilvăneni, iar N. Cristea se străduia să le elucideze.

Date interesante ne furnizează *Jurnalul* cu privire la activitatea consistoriului şi cu prilejul congreselor bisericeşti. Un moment culminant îl constituie alegerea noului mitropolit, după decesul arhiereului Miron, în toamna anului 1898. Deşi merite deosebite avea episcopul de Caransebeş, Nicolae Popea, un alt colaborator apropiat al marelui Şaguna, în urma presiunilor exercitate de directorul băncii „Albina", Partenie Cosma, a fost ales mitropolit, episcopul de Arad, Ioan Meţianu, spre mâhnirea lui Nicolae Cristea.

Cu câţiva ani înaintea morţii a avut satisfacţia de a vizita România, unde, în prima parte a călătoriei a rămas impresionat de grandoarea mării la Constanţa şi de măreţia podului de peste Dunăre de la Cernavodă. La Bucureşti i s-a oferit posibilitatea de a se întâlni cu mai multe personalităţi politice, însă dialogul cel mai instructiv l-a purtat cu ministrul Ionel I. Brătianu. În capitală s-a bucurat de multă simpatie, cei de dincolo de Carpaţi fiind încântaţi de a se întâlni cu un martir memorandist.

Prin tipărirea *Jurnalului* lui Nicolae Cristea s-a izbutit, să se introducă în câmpul cercetării un material documentar extrem de valoros referitor la viaţa românilor transilvăneni de la sfârşitul secolului al XIX-lea, iar iniţiativa autoarei conf. univ. dr. Anca Sârghie va fi, cu siguranţă, bine primită atât de cercurile ştiinţifice cât şi de publicul larg.

MIHAI SOFRONIE

Prietenia cu Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

săi. Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu ştie ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute" (Ioan XV, 12—14). Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc.

Împlinirea poruncilor este condiţia prieteniei cu Împăratul veacurilor. La îndemâna tuturor şi totuşi atât de greu de împlinit datorită legăturilor noastre de tot felul cu lumea materială.

Prietenia cu Dumnezeu este lucrul cel mai de preţ, este marea comoară, pentru care trebuie să ne despărţim de toate neînsemnatele plăceri trecătoare pentru a o dobândi. Fericit este cel care a aflat-o şi o păstrează neatinsă.

Hagi Constantin Pop

(Urmare din pag. 1)

rea lor le primise de la Hagi Constantin Pop. La 28 noiembrie 1779, Chesarie îl anunța că au apărut primele șase Mineie, din care îi trimitea câte un exemplar. În continuare, îl informa că intenționează să tipărească „Tâlcuirea Evangheliilor" a lui Teofilact al Ohridei, rugându-l să-i comande la Veneția „400 de topuri de hârtie". În aceeași scrisoare declara că nu urmărește câștiguri materiale prin tipărirea acelei cărți, ci o face „pentru folosul cel de obște al creștinătății... la care te cerem și pe dumneata tovarăș; noi vom fi cu cheltuiala, iar dumneata cu osteneala.. iar plata întocmai o vom nădăjdui amândoi de la Domnul nostru Iisus Hristos, a Cărui carte vrem să o tipărim". Din nefericire, episcopul a murit la scurt timp, încât gândul lui nu l-a putut transpune în faptă.

Hagi Constantin Pop a continuat corespondența cu noul episcop Filaret (1780—1792), devenit, pentru scurt timp, mitropolit al Țării Românești (1792—1793). Prin 1793, omul de afaceri sibian își manifesta dorința de a retipări Mineiele de la Râmnic, probabil la Sibiu, deși Filaret intenționa să le tipărească la București. Dar în toamna aceluiași an, Filaret a fost nevoit să se retragă din scaunul mitropolitan. În vara anului 1795, Hagi Constantin Pop se adresa primului episcop de Argeș, Iosif, un apreciat cărturar și patriot, revenind asupra propunerii sale de a reedita Mineiele „pentru folosul sufletesc al neamului nostru", urmând ca ele să fie difuzate atât în Transilvania cât și în Țara Românească. Episcopul Iosif i-a răspuns curând, comunicându-i că noul mitropolit, grecul Dositei Filitti (1793—1810), nu era interesat de retipărirea lor, dar el însuși ar fi dorit ca retipărirea să fie amânată pentru ca să se facă o revizuire a textului. Planul celor doi buni români s-a realizat abia peste câțiva ani, în 1804—1805, când cele 12 *Mineie* au fost reeditate la Buda, prin purtarea de grijă a medicului oculist sibian Ioan Piuariu-Molnar și cu sprijinul material al lui Hagi Constantin Pop; episcopul Iosif — care semna și o „înainte cuvântare" — făcuse îndreptările necesare.

În 1795, episcopul Iosif îi propunea lui Hagi Pop să tipărească o „Carte de rugăciuni aleasă din toată Psaltirea". Cartea a și apărut la Sibiu, în 1796, în tipografia lui Petru Barth, sub titlul *Alegere din toată Psaltirea*. La 9 august 1795, episcopul îi scria din nou, exprimându-și dorința de a tipări la Sibiu „Acolutia" Sfântului Nifon, fost patriarh al Constantinopolului (și mitropolit al Ungrovlahiei, în 1503—1505, canonizat în 1517). Cartea a apărut la Sibiu, acum în tipografia lui Ioan Barth, sub titlul *Slujba Sfântului Nifon*, dar abia în 1806.

Prin două scrisori din 1796, episcopul Iosif își exprima dorința de a tipări *Tâlcul Evangheliilor*, în traducerea cunoscuților călugări nemțeni Gherontie și Grigorie (viitorul mitropolit al Ungrovlahiei din 1823—1834), într-un tiraj de 1.000 de exemplare, din care 500 ar comanda episcopul de Roman Veniamin Costachi, viitorul mitropolit al Moldovei. Hagi Pop îi răspundea episcopului argeșean la 26 noiembrie 1796, manifestându-și rezerva că tipograful sas sibian s-ar angaja să tipărească o astfel de lucrare, în care „sunt multe cuvinte împotriva latinilor...".

Hagi Constantin Pop a fost preocupat și de instruirea unor copii ardeleni dincolo de Carpați. În școala de la Episcopia Argeșului, înființată de episcopul Iosif, învățau câțiva copii trimiși de prietenul său de la Sibiu. Unul dintre ei, Gheorghe, se bucura de atenția deosebită a lui Hagi Pop, fiind apreciat și de episcopul Iosif, care l-a hirotesit chiar citeț; din nefericire, copilul a părăsit școala, împreună cu un alt coleg și, în pofida rugăminților lui Hagi Pop de a se reîntoarce la Argeș și a iertării lui Iosif, a refuzat să facă acest pas.

De altfel, fiul cel mare al lui Hagi Pop, Zamfir, numit și Zamfirache sau Zenovie, învățase tot în Țara Românească, la renumita școală grecească și românească de pe lângă biserica „Domnița Bălașa" din București, între anii 1798—1802, bucurându-se de purtarea de grijă a episcopului Iosif, lucru ce rezultă tot din corespondența lor.

Pe lângă episcopul Iosif, se cunosc și alte fețe bisericești de la sud de Carpați — mai ales din eparhia Argeșului, — care solicitau casei de comerț Hagi Constantin Pop felurite materiale necesare pentru refacerea unor mânăstiri sau schituri, obiecte de cult, articole de îmbrăcăminte sau de uz casnic, ceasuri, medicamente, trăsuri sau căruțe, hârtie, stofe, cărți, ziare, ori solicitau schimburi de bani și păstrarea unor sume de bani și obiecte de valoare. De pildă, un arhimandrit cu numele Partenie, fost econom al mânăstirii lui Neagoe Basarab de la Argeș († 1797), s-a refugiat, în timpul războiului ruso-austro-turc din 1787—1791, în Transilvania — de unde se pare că era de loc — lăsând în păstrarea firmei lui Hagi Pop o serie de obiecte de valoare și moaștele mânăstirii, inclusiv mâna Sfântului Nifon, care apoi au fost duse înapoi la Argeș. Se păstrează de la el 16 scrisori.

De la arhimandritul Dorotei, tot de la Argeș, se cunosc 57 de scrisori din anii 1798—1827, adresate fie lui Hagi Pop, fie lui Stan Popovici, reprezentantul firmei după moartea acestuia, prin care solicita felurite materiale sau meșteri pentru turnarea unor clopote pe seama ctitoriei lui Neagoe Basarab. Din scrisorile sale reiese că era ardelean, se pare din Lancrăm, lângă Alba Iulia, unde avea un frate, Ioan, preot. Alte scrisori trimitea economul Episcopiei, Meletie (1800—1828), care venea adeseori la Sibiu cu afaceri comerciale. Din toate acestea se desprinde faptul că episcopul Iosif și cei trei călugări, cu rosturi însemnate în viața noii Episcopii de la Argeș, erau sinceri și statornici prieteni ai lui Hagi Constantin Pop, bucurându-se de încrederea și prețuirea lui. Oricum, corespondența lor constituie un capitol însemnat din istoria culturală și economică a țărilor românești de acum două veacuri.

*

Spuneam că Hagi Constantin Pop a fost și ctitorul unei biserici în Sibiu, care dăinuie până azi, și anume biserica numită de sibieni „de pe (sau „din") groapă", cu hramul „Bunavestire", situată pe atunci în cartierul „Iosefin". Pisania bisericii — în lectura lui Nicolae Iorga — avea următorul cuprins: „Zidit-u-s-a această sfântă biserică în zilele prea înălțatului împărat Iosif al doilea, cu cheltuiala jupânesi Stana Hagi Pătru Luca, din temelie, la anul 1788, și s-au săvârșit la 1789, iară (în) 1802 au rupt-o de tot jos și apoi din temelie s-au prefăcut cu toată cheltuiala lui Hagi Constandin Pop, după cum arată condica acestui sfânt lăcaș" (*Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene, II*, București, 1906, p. 179). Deci primul lăcaș era ctitorit de Stana, soția lui Pătru Luca, părinții Păuniței, devenită soția lui Hagi Pop, cel care, după cunoscutul cutremur din 1802, devine al doilea ctitor al bisericii. Mai târziu, biserica a fost ajutată cu bani și odăjdii și de fiul lor, Zenovie, devenit bancher la Viena, mai ales după revoluția din 1848/1849. În naosul bisericii — pe peretele cafasului — se văd și azi portretele în ulei ale ctitorilor: Stana lui Hagi Luca, Hagi Constantin Pop și soția sa Păuna (Păunița), lucrate cu cheltuiala celor doi urmași: Zenovie Pop și Maria Manicati, așezate în biserică la 26 decembrie 1831. Rămășițele pământești ale ctitorilor se odihnesc în cimitirul bisericii „din groapă", după cum arată o inscripție citată tot de Nicolae Iorga, fiind menționați: Stana, Pătru Luca, Hagi Constantin Pop, Păuna, precum și alți membri ai familiei, inclusiv Constantin (Dincă), Maria Manicati și alții. Osemintele lor au fost depuse acolo prin stăruința lui Andrei Șaguna, iar piatra s-a pus de către Zenovie Pop, „sfetnic și director la Banca Națională austriacă, la 3 martie 1857" (după N. Iorga, *Scrisori și inscripții*, II, p. 179—180).

Pe lângă această biserică, Hagi Constantin Pop a întemeiat o „școală de normă". Clădirea școlii a fost terminată prin 1803, existând și azi — dar cu o seamă de schimbări — în curtea bisericii. Primul dascăl a fost brașoveanul Nicolae Tempea, dar la 30 octombrie 1807 era semnat un contract de angajare pentru dascălul Simion Jinariu, originar din Jina, fost învățător în Făgăraș. Plata dascălului și întreținerea școlii erau suportate de ctitorul bisericii (N. Iorga, *Scrisori și inscripții*, I, p. 198—199). La începutul anului 1809, Consistoriul sibian și directorul școlilor „neunite" din Transilvania, Gheorghe Haines, încredințau pe Simion Jinariu să pregătească și pe „dascălii" normaliceștiî... câți și alți dieci care ar cugeta a lua treapta dăscăliei". Cursul începea de luni, după Duminica Tomii, și dura până în Sâmbăta Rusaliilor. Probabil și acest curs „pedagogic" s-a ținut un timp tot în clădirea școlii ridicate de Hagi Constantin Pop.

Marele om de afaceri, dar și sprijinitor al unor acțiuni culturale, a trecut la cele veșnice în Sibiu, la 30 octombrie 1808. După scurt timp, la 20 iunie 1809, a murit și fiul său Constantin (Dincă), în vârstă de numai 19 ani. În astfel de împrejurări nefericite, casa de comerț a fost condusă de soția sa, Păuniță, pentru un timp împreună cu omul de încredere al familiei, Stan Popovici (după nume, pare a fi un fiu de preot din jurul Sibiului).

Considerăm că sunt deosebit de interesante și câteva date biografice despre fiul său Zenovie. Se pare că a învățat carte la școala întreținută de „Compania grecilor" sibieni, din care făceau parte negustori greci, aromâni și români. Din primăvara anului 1799 și până în iunie 1802, a fost trimis la o cunoscută școală grecească a timpului, cea de la biserica „Domnița Bălașa" din București, condusă de un profesor renumit, Lambru Fotiade, învățând temeinic limba greacă. Era supravegheat și îndrumat îndeaproape de prietenul familiei, episcopul Iosif al Argeșului, care venea adeseori la București, stând la „metocul" său, mânăstirea „Antim", situată în apropierea bisericii și a școlii „Domnița Bălașa".

În 1802 a fost trimis la Viena, unde a învățat limbile germană și franceză, dar a făcut și studii de economie și contabilitate. Se păstrează o interesantă corespondență între tată și fiu, din această perioadă a studiilor vieneze. Nesupravegheat, se pare că Zenovie, „fecior de bani gata", a început să cheltuiască banii tatălui, fapt care l-a determinat pe îndureratul părinte să-i trimită o scrisoare foarte dură, care ar putea constitui un model și pentru părinții de azi. Iată un scurt fragment: „Dacă ai avut de gând să-ți tocmești kamergher franțoz ca să-ți slujească pe pofta excelenții tale, tot trebuia să mă întrebi pe mine. Dară tu ai făcut ca un om fără de minte ce ești și păcat de învățătura care ai învățat... Ci și acum îți hotărăsc ca nu cumva să-mi aduci franțoz încoace, fără să vii singur, cu căruțașu". Raporturile dintre tată și fiu s-au reluat curând, după o scrisoare de iertare din partea lui Zenovie.

În 1804 s-a înrolat în armata habsburgică, deci tocmai în perioada „războaielor napoleoniene", ca ofițer în Regimentul 31 Infanterie, cu sediul în Timișoara, ajungând în diferite orașe ale imperiului (Viena, Graz, Pesta, Oradea, Arad, Deva ș.a.).

După moartea tatălui, la rugămintea mamei sale Păuniță, se reîntoarce la Sibiu și împreună cu ea și cu Stan Popovici, conduce o vreme firma familiei. Ca și tatăl său, a sprijinit anumite acțiuni românești cu caracter cultural-bisericesc. De pildă, în 1812, împreună cu doctorul Ioan Piuariu-Molnar, au tipărit la Buda un *Evangheliar*, desigur cu cheltuiala sa și cu supraveghere din partea doctorului. Un exemplar a fost trimis și vechiului și statornicului prieten al familiei, episcopul Iosif de la Argeș, care îi mulțumea printr-o scrisoare datată 17 ianuarie 1813. Zenovie făcea multe călătorii de afaceri, mai cu seamă la Viena. Acolo o cunoaște pe tânăra Iosefina von Prudezki, cu care s-a căsătorit și pe care a adus-o, dar pentru scurt timp, la Sibiu. Probabil ea a fost aceea care l-a determinat să se reîntoarcă definitiv la Viena, lăsând conducerea firmei pe seama lui Stan Popovici. La Viena, Zenovie intră în anumite cercuri comercial-bancare și chiar politice, devenind un nume foarte cunoscut în viața economică a marelui oraș. În 1826—1827 a făcut o lungă călătorie de studii și afaceri în Apusul Europei, îndeosebi la Paris și Londra, împreună cu prietenul său, baronul G. Sina, un aromân, prieten și cu Șaguna. Împăratul Austriei i-a acordat titlul de „cavaler de Böhmstetten". A ajuns apoi director al Băncii Naționale austriece, deținând această importantă demnitate mai mulți ani. A murit după 1857.

Iată doar câteva crâmpeie din viața acestor doi oameni de afaceri — tatăl și fiul — care — prin muncă și cinste — au ajuns să fie cunoscuți și apreciați în cercuri economice și politice din toată Europa. Cei doi „sibieni" făceau cinste neamului lor!

Rugăciuni pentru alții

(Urmare din pag. 1)

Efectul rugăciunii pentru ceilalți este unul îndoit: Dumnezeu ia aminte la necazul celui pentru care ne rugăm, dar în același timp, prin generozitatea noastră îl facem să-și reverse harul și asupra noastră. Când ne rugăm pentru alții, ne cuprinde și pe noi înșine în rugăciune. Cerând pentru alții, cerem de fapt și pentru noi înșine. Numai așa se poate numi rugăciunea, rugăciune, și numai așa are sens.

Sutașul n-a venit la Iisus cu o rugăciune expresă, ci mai mult L-a informat despre starea critică în care se găsea servitorul său. Îl va fi impresionat în mod deosebit pe Iisus delicatețea și generozitatea sutașului, căci fără să-i condiționeze în vreun fel anume vindecarea, așa cum proceda în majoritatea cazurilor, când întreba pe cei care veneau la El dacă cred, îi va spune doar că „va veni să-l vindece".

Dar acest om deosebit avea să-i mai ofere încă o surpriză plăcută lui Iisus, prin care îl va impresiona și-I va stârni de-a dreptul admirația.

Atunci când Iisus îi spune că va merge la casa lui pentru a-i vindeca servitorul, și chiar era pe punctul de a descinde într-acolo, cuprins de respect, sutașul îl va surprinde din nou pe Iisus cu o altă cerere la fel de neașteptată: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu", îi spune. Așadar un ofițer al armatei romane, și este cunoscut orgoliul romanilor, stăpânii lumii din acel timp, vine la iudeul Iisus, declarându-se nevrednic să-L primească în casa sa. Era nu doar un om de o delicatețe sufletească deosebită, nu doar un suflet generos, era și un smerit. Comanda o unitate aparținătoare armatei romane stăpânitoare a lumii, avea în subordinea sa o mulțime de sclavi, cărora le poruncea și putea dispune de viața lor după bunul său plac, și totuși se declară nevrednic să-L primească în casa lui pe Iisus.

Unii dintre comentatorii acestei întâmplări au încercat să explice reticența sutașului pe seama unei prejudecăți care persista în mentalitatea timpului, în virtutea căreia romanii și, în aceeași măsură evreii, refuzau apropierea unora de alții. Fără îndoială că vor fi fost și astfel de situații neplăcute, spre paguba ambelor părți. Nu același lucru se poate spune și în cazul de față, căci sutașul nu se temea nicidecum de reacția celorlalți, dimpotrivă ar fi fost chiar foarte onorat dacă Iisus ar fi intrat în casa lui.

Cu totul altceva explică această aparentă reținere a sutașului. Nu era doar un om de o generozitate exemplară și de o smerenie rar întâlnită, era și un foarte bun credincios. Credea în puterea lui Iisus, în capacitatea Lui de a săvârși minunea fără să fie necesar să se deplaseze la casa lui. Credea că vindecarea este posibilă, că Iisus putea săvârși minunea doar prin puterea cuvântului Său, și de la distanță. Și pentru a întări cele afirmate, recurge la o analogie din universul său cazon: „Zi numai cu cuvântul și servul meu se va vindeca. Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun unuia: Du-te! Și se duce; și altuia: Vino! și vine; și robului meu: Fă asta! și face".

Prin credința sa sutașul se înscrie în galeria foarte restrânsă a celor care L-au cucerit și impresionat pe Iisus. Sunt foarte puțini cei cărora Iisus le-a adresat astfel de cuvinte, cum i-a adresat sutașului. Impresionat de-a dreptul, „minunându-Se", spune evanghelistul Matei, Iisus este cucerit de puterea credinței acestui sutaș păgân și recunoaște că „nici în Israel n-a aflat atâta credință". Cred că în acel moment Iisus decisese să-i împlinească rugămintea. Mai înainte însă va face o afirmație, care aparent n-are nici o legătură cu desfășurarea și logica faptelor: „Vă spun Eu vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor ședea la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacob în împărăția cerurilor". Era prilejul prin care le va descoperi celor prezenți că adevărații destinatari ai învățăturii Sale nu sunt doar evreii, din neamul cărora S-a întrupat, ci toți cei care vor crede și vor mărturisi dumnezeirea Sa.

De altfel, lucrul acesta îl va mai repeta și cu alte ocazii, iar cel mai limpede îl va afirma atunci când se va înălța cu trupul la cer, când le va spune ucenicilor Săi „să meargă în toată lumea și să propovăduiască Evanghelia la toată făptura" (Mc. 16, 15).

Sutașul era și el unul dintre neamuri care dovedise că avea o credință puternică în Iisus, iar credința îi va fi răsplătită pe măsură: „du-te, și să-ți fie ție după credința ta", servitorul lui vindecându-se „în ceasul acela".

Credința puternică atrage minunea, spunea unul dintre părinții Bisericii. Animat de o credință puternică în dumnezeirea lui Iisus, însuflețit de bunătate și compasiune față de servitorul său, pătruns de o smerenie sinceră, toate aceste calități de excepție, rourate de harul lui Dumnezeu, au făcut posibilă minunea vindecării slugii sutașului.

BIBLIOGRAFIE:

1. Pr. D. Stăniloae, Rugăciunea lui Iisus, p. 28.
2. Idem, p. 37.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **1 IULIE a.c.** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

● **4 IULIE a.c.** — A primit pe starețul mân. „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, arhim. Irineu Duvlea.

● **5 IULIE a.c.** — A primit pe pr. Ciobanu Petre cu soția, de la Slatina, jud. Suceava.

● **6 IULIE a.c.** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

— A plecat la mân. „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus însoțit de Pr. Ciobanu Petru cu soția.

● **7 IULIE a.c.** — A primit la mân. „Brâncoveanu" pe domnii arhitecți Victor Modoran, Alexe Plămădeală și d-nul Ioniță, în legătură cu proiectele noii construcții de la mânăstire.

— A vizitat noua bibliotecă și cele două muzee.

— A primit pe ieromonahul Nicolae Peicu, căruia i-a ridicat canonul avut și i-a redat dreptul la slujire.

● **8 IULIE a.c.** — A primit pe P.C. Consilier economic Oancea Ezechil.

— A vizitat Schitul Păltiniș.

● **13 IULIE a.c.** — A primit pe mitropolitul Europei Centrale, dr. Serafim Joantă.

— A primit pe P.C. Consilier economic Oancea Ezechil.

— A primit pe P.C. pr. Petru Emil Olteanu. de la parohia „Viile Sibiului", prot. Sibiu.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea I. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. VISARION RĂȘINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârșit următoarele:

● **11 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat Lucrările Conferinței preoțești din prot. Sibiu.
În aceeași zi P. S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum la Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu" din Sibiu cu prilejul împlinirii a 152 de ani de la întemeierea acesteia și a vizitat noua Capelă militară de aici aflată în proces de amenajare.
Seara a slujit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● **12 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu.
Seara a săvârșit Vecernia în Catedrala Mitropolitană.

● **13 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.
Seara a săvârșit în sobor taina Sf. Maslu de obște și a predicat în Biserica parohială din Turnu Roșu, prot. Avrig.

● **16—17 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

● **18—22 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa s-a aflat la Atena (Grecia).
Duminică, 20 iunie a.c., P. S. Sa a asistat la Sf. Liturghie oficiată de un sobor de preoți români în limba română în biserica Sf. Anastasia Arsakeion — Atena rostind cuvânt de învățătură. A oficiat apoi Slujba de TE-DEUM și Litia la care au luat parte membrii Comunității române din Atena.
Luni, 21 iunie a.c., P. S. Sa împreună cu Prea Sfințitul Teofan Sinaitul vicar-patriarhal s-a întâlnit cu bursierii români aflați la studii în Atena.

● **23 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârșit sfințirea noii biserici cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din parohia Peștera, prot. Brașov și Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură.
P.C. preot Enescu Nicolae, fostul paroh, a fost hirotesit întru sachelar. Cu acest prilej a fost instalat și noul preot Ioan Potlogea, fiu al satului.
În aceeași zi P. S. Sa a cercetat canonic bisericile parohiale din Simon și Tohanul Nou, prot. Brașov.

● **26 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.

● **27 IUNIE a. c.** — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească în biserica Mânăstirii de Maici „Nașterea Maicii Domnului" de la Valea Hârtibaciului, rostind cuvânt de învățătură.
A săvârșit slujba înmormântării credincioasei Maria Dojan din Tălmaciu, rostind cuvânt de învățătură și mângâiere familiei.
Seara a luat parte la Vecernia din Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

● **29 IUNIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel" din Sibiu — Cibin (pr. parohi Mihai Sămărghițan și Traian Bârsan) cu prilejul Hramului rostind cuvânt de învățătură. Seara a slujit Vecernia și Acatistul Sf. Apostoli în Catedrală.

Diacon VASILE AVRAM

PROGRAMARE DE CONCURS PENTRU NUMIRI

În condițiile obișnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

Prot. Ort. Rom. Sibiu.
Post preot fără enorie, Spitalul Județean Sibiu.
— Examen concurs pentru oraș.

Prot. Ort. Rom. Mediaș.
Parohia Mălâncrav.

Prot. Ort. Rom. Rupea
Parohia Ormeniș.
Parohia Ticușul-Nou.

Termen de concurs: **15 iulie — 15 august 1999.**

Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile protopopești anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. Prot. ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P.C. protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie diplomă licență, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situația socială, domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției etc.

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termen de contestație: 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE
Arhiepiscop și Mitropolit

Consilier bis. ad-tiv.,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● *Îndrumător Bisericesc* pe anul de la Hristos 1999, Sibiu, Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, 190 pag.

„Îndrumătorul bisericesc" aflat în al 147-lea an de apariție, la fel ca întotdeauna, și astăzi tălmăcește pe înțelesul tuturor învățătura de credință a Bisericii noastre și în același timp ne vorbește despre unitatea de credință a tuturor românilor și despre unitatea noastră în Biserica strămoșească.

El a făcut o adevărată operă de apostolat aici în Transilvania, dar și dincolo de granițele ei, păstrând nestricată „flacăra" credinței străbune și „legea strămoșească" în conștiința românilor de pretutindeni".

Îndrumătorul redă Agenda Î.P.S. Dr. Antonie pe anul 1998 și Itinerariul pastoral al P.S. Visarion Rășinăreanu. Cuprinde printre altele aniversări și comemorări (se scrie despre P.C. Arhim. Cleopa și despre Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan).

Într-o parte a lui intitulată „Credo" P.S. Visarion scrie despre „Cinstirea Sfinților Îngeri", P.C. pr. Zosim Oancea despre Sfânta Cruce, pr. Ioan Năftănăilă, despre Cinstirea Sfintelor Icoane, și altele.

În partea intitulată „Biserica în actualitate" publică Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală un articol despre „Mânăstirile din Transilvania și rolul lor în trecut și astăzi". Într-o rubrică de aducere-aminte, P.C. pr. Ioan Buta scrie despre fericitul întru adormire, Justinian Marina, patriarhul României.

Se dă mai departe un tabel statistic — șematismul — privind Arhiepiscopia Sibiului. Apoi se arată data Sfintelor Paști până în 2010.

Îl recomandăm lecturii deoarece mai are încă multe studii valoroase, datorate unui număr de autori importanți.

* * *

● Semnalăm *„Revista Teologică"*, serie nouă, anul VIII (80), nr. 2—3, aprilie-septembrie 1998, editura Mitropoliei Ardealului, Sibiu, 210 pag.

Începe prin a fi redate pastoralele la praznicul Învierii Domnului, ale episcopilor din cuprinsul Mitropoliei. Prea Sfințitul Visarion Rășinăreanu, episcop-vicar, semnează apoi un articol intitulat: „Factori istorici și personali în geneza Bisericilor Ortodoxe Orientale".

Revista este plină de conținut teologic bine studiat și bine scris. Remarcăm în primul rând articolul P.C. pr. prof. dr. Mircea Păcurariu: „Biserica românească și revoluția din 1848—1849 în Transilvania și Banat".

Scriu apoi profesori ca: P.C. pr. prof. dr. Teodor Bodogae (†), pr. conf. dr. Ioan Vasile Leb, pr. asist. Vasile Gordon, pr. lect. Miron Erdei. P.C. pr. prof. dr. Nicolae Neaga serie despre: „Gala Galaction, Tangențe cu Sibiul", iar pr. drd. Aurel Pavel scrie despre: „Problema traducerii scrierilor intertestamentare".

Un capitol al recenziilor de ultimă oră completează conținutul bogat al acestei reviste pe care o recomandăm din toată inima.

* * *

● Î.P.S. Bartolomeu al Clujului ne dăruiește cu dragoste „Cartea Profetului Isaia" tălmăcită și tâlcuită de către Î.P.S. Sa și apărută la ed. „Anastasia", București 1999, 257 pag.

Merită să fie citită cu tot dinadinsul deoarece este o traducere bună și scrisă îngrijit, se vede chiar cu mare pasiune.

Îi urăm Î.P.S. Bartolomeu aceeași râvnă pe calea aducerii literaturii vechi în câmpul interesului nostru de azi.

* * *

● O foarte bună carte intitulată *„Viața părintelui arhim. Cleopa"*, scrie P.C. Arhim. Ioanichie Bălan. În capitolul III sunt redate 153 de întâmplări și învățături din viața P.C. Cleopa.

Pe copertă e chipul îmbătrânit al părintelui Cleopa, iar pe ultima copertă se vede chipul părintelui în cimitirul mânăstirii Sihăstria, unde de altfel își doarme în liniște somnul în nădejdea celei de-a doua veniri.

Pe părintele arhim. Cleopa l-am iubit și apreciat întotdeauna. A fost un mare monah, un practicant, și un trăitor al legilor dumnezeiești. Deși nu avea facultate, a fost și va rămâne un mare teolog, cu viața sfântă.

Dumnezeu să-l ierte de va fi greșit, iar pe noi să ne mântuiască ca un bun și iubitor de oameni.

* * *

● În ultimul număr al revistei *„Ortodoxia maramureșană"*, editat de Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de litere, Secția de teologie ortodoxă, Anul III, nr. 3, 1998, Baia Mare, P.S. Iustinian Chira, episcopul Maramureșului, scrie despre „Preliminarii la un posibil dialog cu Biserica Greco-Catolică din Transilvania". Apoi, acad. Virgil Cândea scrie despre: „Uniatismul judecat de un savant catolic", apoi un material marcând împlinirea a 50 de ani de la intronizarea patriarhului Justinian Marina, Pregătiri pentru sărbătorirea a 2000 de ani de la nașterea după trup a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și multe alte numeroase articole.

* * *

● *Cronica Episcopiei Hușilor*, vol. IV, editată cu binecuvântarea P.S. Ioachim, episcop al Hușilor, 1998, 636 pag.

Este o revistă de cultură a eparhiei. Se scrie în ea printre alții despre Constantin Tomescu — Animator al Ortodoxiei și spiritului românesc în Basarabia (după revista „Arhivele Basarabiei", scrisă de Ion Spac). Un alt scriitor, Mihai Onilă scrie despre „Biserica Ortodoxă din Basarabia — lăcaș de supraviețuire a românismului sub stăpânire rusească (sec. XIX — începp. sec. XX)". Și tot de Basarabia se ocupă scriitorul Alexandru Mogola: „Noua stemă a Mitropoliei Basarabiei — blazon al continuității".

Cartea e plină de articole extrem de importante și ar merita atenția cuvenită din partea tuturora. Aș mai cita câteva: despre sfântul Arhiepiscop Ioan de la Râșca, apoi Episcopul Ioachim scrie despre: „Patriarhul Elie Miron Cristea în contextul istoric al anilor 1868—1939", apoi despre „Patriarhul Nicodim Munteanu la 50 de ani de la trecerea din viață" de diac. Ioan Ivan și alte studii asemănătoare. Găsim și un studiu de Sergiu Ciocan: „Ardeleanul Theodor Sabău, ctitorul primei Biserici de zid de la mânăstirea Curchi".

În general, e o foarte bună revistă eparhială care știe să se preocupe de problemele cele mai importante ale culturii românești. Pe ultima copertă are un citat despre Biblia de la 1688, în care autorul P.S. Ioachim spune: „Biblia de la București e rodul sufletului românesc, e limba română ajunsă la maturitate în stare să cuprindă și să împământenească cuvântul lui Dumnezeu. E limba românească făcută să fie limba lui Dumnezeu, care de atunci înainte va vorbi cu noi numai în românește toate tainele Sale".

* * *

● Am primit teza de doctorat în Teologie a P.C. pr. lect. Irimie Marga *„Dialogul Teologic oficial Ortodoxo-Catolic" (de la Rodos la Balamand)*, lucrare alcătuită sub îndrumarea P.C. pr. prof. univ. dr. Aurel Jivi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna" din Sibiu.

E o teză de doctorat în care se reface întreaga istorie a dialogului cu Romano-Catolicii în vederea refacerii unității celor două Biserici. Ultima întâlnire de dialog a fost cea de-a VII-a adunare de la Balamand în Liban. Fără îndoială, toate au fost importante, deși e greu de știut când și cât vor continua aceste legături.

Cartea redă fidel situația, și credem că e un instrument util pentru dialogul ecumenic.

* * *

● Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, publică cartea: *„Cântece religioase"* de Paraschiva Dădârlat, București, 1999 cu un Cuvânt înainte de P.C. pr. prof. Constantin Drăgușin.

„Cântecele religioase" propuse în această culegere de doamna prof. Paraschiva Dădârlat aduc atmosfera înmiresmată a gândului curat, sincer, ce călăuzește imaginația spre lumea înaltă a spiritualității pe care o întâlnim, mai ales, atunci când ascultăm și cântăm colindele noastre tradiționale.

Cuprinde 40 de titluri de colinde puse pe note care ne redau sufletul colindelor dar și al autoarei lor.

Ar fi de dorit ca o asemenea carte să nu lipsească nici unui credincios.

* * *

● *The Orthodox Word* nr. 203, vol. 34, noiembrie-decembrie, 1998, Sf. Herman of Alaska Press, Platina, CA 96076, California.

Este revista unei comunități ortodoxe din California. Dă un capitol care completează Patericonul de la Mânăstirea Valaam intitulat: Schimonahul Agapit de la Valaam, învățător al rugăciunii lui Iisus.

Acest sfânt monah a adormit întru Domnul la 7 aprilie 1905.

În aceeași revistă este prezentată viața Sfântului Teofan Închisul (1815—1894), apoi învățătura fratelui Agapit, despre rugăciunea lui Iisus.

E o revistă foarte bună și ziditoare pentru monahi și mireni, care apare în America încă de pe vremea când în Rusia nu puteau apărea asemenea cărți.

* * *

● *Graiul Bisericii noastre*, publicație a preoților și credincioșilor din Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului, nr. 3 (44), anul IX, Baia Mare, ianuarie-iulie 1999.

Publică în ea Î.P.S. Bartolomeu despre Patriarhul Justinian Marina, iar o mare parte din conținutul ei e dedicat monahismului din cuprinsul acestei Episcopii.

Revista are în ea de toate, așa că trebuie citită de către toți iubitorii de lectură religioasă.

* * *

● Cunoscutul om de mare cultură, prof. univ. dr. Crișan Mircioiu, a publicat o carte la aniversarea a „85 de Ani", în care strânge aprecieri cu privire la viața domniei sale.

Îi dorim și noi mulți și fericiți ani alături de cei dragi.

* * *

● Ioan Barbu *„Lumina Nouă"*. Pentru o unitate a diasporei românești prin Biserica Ortodoxă și Ierarhii ei, vol. I, editura „Antim Ivireanul", Râmnicu-Vâlcea — România, 1997, 301 pag.

E vorba de Mitropolia Română din Europa Occidentală, cea condusă de Î.P.S. dr. Serafim Joantă. Este primul volum din această carte.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **P. S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 august
şi
1 septembrie
Nr. 31—34
1999

ADORMIREA MAICII DOMNULUI

Unul dintre praznicele cele mai alese, mai frumoase şi mai apropiate de sufletul credincioşilor ortodocşi este fără îndoială praznicul Adormirii Maicii Domnului sau Sfânta Maria Mare.

E atât de drag credincioşilor ortodocşi, în general, şi celor români în special, încât e aşteptat cu multă bucurie şi înălţare duhovnicească. Vreme de două săptămâni credincioşi de toate vârstele postesc cu evlavie după rânduiala bisericească, iar seara în biserici participă zilnic la slujbele de o inegalabilă frumuseţe şi mângâiere sufletească ale Paraclisului Maicii Domnului. Vreme de două săptămâni, aici în Transilvania toate bisericile ortodoxe sunt pline de credincioşi, mai ales femei care după o zi de muncă pe ogoare sub soarele dogoritor al verii, seara îşi împreună glasurile cu ale copiilor şi ale îngerilor pentru a o lăuda pe *„Împărăteasa cerului şi a pământului"*, pe *„zidul cel tare şi folositor"* pe *„comoara cea neîmpuţinată, izvorul milei şi maica îndurărilor"*, pe Sf. Fecioara Maria.

În ajun de praznic sute de mii de credincioşi se îndreaptă spre marile sanctuare ale Maicii Domnului din Ardeal, unde după ce petrec o noapte întreagă în rugăciune şi cântare, a doua zi participă la Sf. Liturghie şi se împărtăşesc cu trupul şi sângele Mântuitorului Hristos.

În această zi de 15 august în fiecare an întreaga Românie devine un altar, o biserică imensă în care îngerii împreună cu oamenii îl preamăresc pe Dumnezeu şi o laudă pe Cea care L-a născut cu trup pe Fiul său cel preasfânt, Mântuitorul Iisus Hristos. Dar şi la alte popoare ortodoxe această zi are o importanţă deosebită. În Grecia miile de biserici care au hramul Maicii Domnului, adună milioane de pelerini în jurul sfintelor lor altare şi mai ales în locurile unde există icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului: Tinos, Syros, Creta etc.

Sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului datează din secolul VI, fiind introdusă din ordinul împăratului bizantin Mauriciu, deşi sunt indicii clare că era ţinută ca sărbătoare încă din secolul IV. În Occident ea a fost generalizată de către papa Serghie I, un papă de origine greacă, fiind păstrată în calendarul Bisericii Române până astăzi.

Sfinţii părinţi şi scriitori bisericeşti între care: Sf. Modest al Ierusalimului, Sf. Andrei Criteanul, Sf. Gherman al Constantinopolului, Dionisie Pseudoareopagitul şi Ioan Damaschin s-au întecut în a înălţa laude acestei sărbători a Adormirii Maicii Domnului. Din tradiţia Bisericii aflăm că Maica Domnului a fost înştiinţată de un înger al Domnului cu trei zile înainte despre mutarea sa la cele cereşti. Ea s-a urcat pe muntele Eleonului pentru rugăciune, iar apoi venind la casa sa s-a pregătit pentru marea trecere dincolo. Sf. Apostoli *„de la marginile lumii"* au fost aduşi pe nori la patul unde era trupul preacurat al Sf. Fecioare pentru a-şi lua rămas bun şi a o jeli.

Icoana praznicului ne prezintă cele petrecute atunci la Sfânta Adormire. Maica Domnului e aşezată pe pat cu mâinile strânse pe piept, înconjurată de Sf. Apostoli în frunte cu cei doi corifei Petru şi Pavel, precum şi de Sf. Ierarhi — Dionisie şi Ierotei — şi de îngeri. În centrul icoanei apare Mântuitorul Hristos care ţine sufletul sfânt al Maicii Sale în braţe sub chipul unui prunc. Apare şi arhanghelul Mihail cel care cu sabia de foc îi taie mâinile nelegiuitului evreu Atonie care după tradiţie ar fi vrut să răstoarne patul pe care zăcea trupul Maicii Domnului. Tot după tradiţie, Apostolul Toma n-a putut fi prezent la îngroparea Sf. Fecioare, iar după trei zile venind şi cerând să-i fie deschis mormântul n-a găsit acolo trupul ei ci doar veşmintele cele de îngropare. Troparul Adormirii pune în relief întregul rol al Sf. Fecioare Maria în iconomia mântuirii neamului

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Icoana, o imagine de dincolo

Să presupunem că printr-o întâmplare fericită s-ar descoperi fotografia unui sfânt, iar mai apoi aceasta ar fi pusă înaintea oamenilor spre cinstire. Reacţia va fi, fără îndoială, uşor de presupus: lumea va fi cuprinsă de curiozitate, dar nimeni nu se va simţi chemat să se închine în faţa ei, oricât de avizat la aceasta ar fi cel înfăţişat în fotografia respectivă.

Explicaţia este una de natură teologică şi ea constă în faptul că deşi fotografia reprezintă o persoană sfântă, ea nu este în ultimă instanţă decât redarea exclusivă a omenescului, şi nimic mai mult. Oricât de fidelă şi de bine realizată artistic ar fi o fotografie, ea nu va putea stârni altceva decât respect şi curiozitate, însă atari sentimente sunt cu totul străine de sfera religiosului.

Cu totul altfel stau lucrurile în privinţa icoanelor (mă refer la cele lucrate cu har şi nu la falsurile care prezintă imagini deformate şi care n-au nimic de-a face cu arta iconistică), căci, ori de câte ori te vei găsi în faţa unei icoane, ceva inexplicabil, care izvorăşte din adâncul fiinţei tale, te va îndemna, într-un mod imperios, să te închini înaintea ei şi să-i aduci cinstire.

La prima vedere, diferenţa dintre fotografie şi icoană nu pare să fie chiar aşa de mare, şi totuşi, ea este una categorică, ţinând nu atât de domeniul exprimării, cât de esenţa lor. Fotografia nu este finalmente altceva decât reproducerea mecanică şi stereotipă a omenescului în toată expresia lui strict materială, pe când în icoană, firea umană ne apare dezbrăcată de materie, redusă la trăsăturile sale originare, debarasată de tot ceea ce o leagă de sfera materialului, eliberată de povara ţărânii. În fotografie, omenescul este prezentat în expresia lui imediată, pe când icoana înfăţişează oameni al căror trup „nu mai are greutate, nici consistenţă pământească, fiinţe noi într-o dimensiune nouă, dar nu ireale, dimpotrivă cât se poate de reale, pentru că au ajuns dincolo de ele însele".[1]

Abia în icoană avem expresia omenescului autentic, pentru că doar aici avem chipul real al omului, chipul cel de dincolo de chipul cu care ne înfăţişăm înaintea celorlalţi şi cu care suntem percepuţi. Este chipul cel tainic care se relevă în adevărata sa dimensiune doar atunci când este surprins în tensiunea sa către Prototipul după a cărui imagine a fost alcătuit.

Deşi aparent straniu şi învăluit de un a-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot NICOLAE STOIA

Un preot răşinărean copist: Sava Popovici „Cel Bătrân"

În trecutul Transilvaniei româneşti de altădată, preotul s-a identificat întotdeauna cu viaţa satului pe care îl păstorea, cu bucuriile, cu realizările, cu aspiraţiile unui popor întreg, sortit să îndure atâtea suferinţe şi umiliri în propria sa ţară. Existau altădată multe parohii care au fost păstorite sute de ani de preoţi din aceeaşi familie, adevărate „dinastii" preoţeşti, care şi-au îndrumat credincioşii nu numai în viaţa lor spirituală, ci şi în cea naţional-politică, social-economică şi culturală. Aşa a fost familia de preoţi Tempea de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului despre care a scris o lucrare temeinic documentată preotul profesor Candid Muşlea, intitulată **O dinastie de preoţi şi protopopi Radu Tempea. Şase generaţii de preoţi şi protopopi din aceeaşi familie** (Braşov, 1939, 117 p.). O altă „dinastie" preoţească a existat la Răşinari, lângă Sibiu, cea a „Barcienilor", despre care s-a publicat nu de mult cartea scrisă de vrednicul de pomenire protopopul-consilier mitropolitan Emilian Cioran (tatăl filosofului Emil), intitulată **Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori din aceeaşi familie: Barcianu, 1699-1903** (Sibiu, 1991, 136 p. + 11 il.). Mulţi dintre ei au avut preocupări cărturăreşti, care depăşeau cu mult aria preocupărilor unui preot din mediul rural de altădată. Din această familie se trăgea şi „poetul pătimirii noastre", Octavian Goga.

Dar „dinastia" Bârsan-Barcianu este mult mai numeroasă decât cea de la Braşov, cuprinzând şi nume care nu sunt menţionate de Emilian Cioran. De pildă, în revista „Transilvania" din anul 1911 (nr. 1, 2 şi 3), Eugen Gagyi publica o „conscripţie" a Bisericii ortodoxe române din Transilvania, din anul 1805, republicată de preotul consilier arhiepiscopesc Matei Voileanu, sub titlul **Contribuţiune la istoria bisericească din Ardeal** (Sibiu, 1928). În această „conscripţie" apar, la 1805, zece preoţi răşinăreni, între care şi un Dan (Daniil), hirotonit în 1746, în Ţara Românească (probabil de episcopul Climent), precum şi un alt Coman Bârsan, hirotonit tot acolo în 1770.

Familia Barcianu era originară din „Ţara Bârsei", de unde şi apelativul iniţial, cel de „Bârsan". Părintele Emilian Cioran susţine că „urzitorul şi strămoşul" acestei „dinastii" preoţeşti, Coman Bârsan „era originar din satul Ţânţari (azi Dumbrăviţa), stabilit,

(Continuare în pag a 4-a)

Pr. Prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU

Mucenicia Brâncovenilor

Urmând îndemnul Sfântului Apostol Pavel, de a ne aduce aminte de mai-marii noştri, de a lua aminte la felul cum şi-au încheiat viaţa şi de a le urma credinţa (Evrei 13, 7), redăm în câteva cuvinte pătimirea sfinţilor mucenici brâncoveni pe care îi sărbătorim în aceste zile.

Domnitor al Ţării Româneşti între 1688—1714, Constantin Brâncoveanu a rămas în conştiinţa românilor de pretutindeni ca unul din cei mai mari domnitori pe care i-a odrăslit pământul românesc. Născut în localitatea Brâncoveni (ţinutul Romanaţi) a avut printre strămoşi pe Matei Basarab şi stolnicul Constantin Cantacuzino. A primit încă din copilărie o aleasă educaţie religioasă şi culturală. La moartea voievodului Şerban Cantacuzino în 1688 a primit domnia Ţării Româneşti fiind uns ca domn de mitropolitul Teodosie. Aşa cum arăta şi cronicarul Radu Greceanu, binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu şi-a rânduit domnia cu multă înţelepciune, cu adâncă pricepere şi înaltă priveghere, cu blândeţe şi răbdare aşa încât pământul Ţării Româneşti în toată domnia lui de un sfert de veac n-a cunoscut războiul, deşi ţara pe care o cârmuia era înconjurată de trei mari imperii: otoman, habsburgic şi rusesc. În timpul său s-au ridicat multe biserici şi a înflorit cultura prin tipărirea multor cărţi, în special religioase. A zidit biserici şi mânăstiri atât în Ţara Românească cât şi în Transilvania. Este suficient să amintim că de la el ne-a rămas frumosul palat în „stil brâncovenesc" de la Mogoşoaia, mânăstirea Hurezi sau Sâmbăta în Transilvania. A sprijinit prin cărţi tipărite la Bucureşti şi Snagov pe creştinii răsăriteni din părţile Arabiei şi Siriei, a ajutat cu bani şi alte daruri mânăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai, Patriarhiile şi mânăstirile din Orientul creştin şi de la Muntele Athos care-şi duceau existenţa în condiţii vitrege din cauza asupririi turceşti.

Fiind pe deplin conştient de legăturile de sânge dintre românii de pe ambele

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. ION ALEXANDRU MIZGAN

Domnul Hristos şi copiii

Începându-şi Iisus activitatea de propovăduire a Evangheliei împărăţiei fericitoare pentru oameni, curând şi pretutindeni s-a dus vestea despre puterea cu care vindeca toată boala şi suferinţa în popor. Mulţimile aduceau la el tot felul de suferinzi şi bolnavi, spre a se vindeca prin puterea sa făcătoare de minuni. Potrivit tradiţiei poporului ales, mamele aduceau pe pruncii lor, măcar să se atingă de ei şi să-i binecuvânteze. De fapt, prin atingere, copiii care sufereau de felurite boli, s-au şi tămăduit.

Asemeni mieluşelului înfometat care într-o turmă întreagă îşi găseşte pe mama sa, tot aşa copilul sesizează fără greş pe cel care-l iubeşte şi fără reţinere aleargă la el, spre a fi luat în braţe şi legănat pe genunchi. În număr mare se strângeau copiii în jurul lui Iisus, cu avânt şi naturaleţe, având sufletele lor curate şi nevinovate, fără vicleşug şi nimic ascuns, în care se putea citi ca într-o carte. Datorită neastâmpărului şi limbuţiei lor, prin gălăgia stârnită, copiii au reuşit să-i tulbure pe apostoli, care le-au apostrofat pe mame şi au încercat să asigure liniştea necesară Mântuitorului pentru propovăduirea Evangheliei sale. Iisus nu s-a simţit nicicând a fi fost stingherit de gălăgia copiilor şi memorabile au rămas cuvintele rostite de Învăţătorul: „Lăsaţi pruncii să vie la mine şi nu-i opriţi, că a unora ca acestora este împărăţia cerurilor..." (Matei 19,14) şi a adăugat, grăind: „Amin zic vouă, cel ce nu va primi împărăţia lui Dumnezeu ca pruncii, nu va intra într-însa" (Marcu 10, 15). Iisus şi-a vădit dragostea sa faţă de copii, pentru aleasa calitate a sufletului lor, în baza căreia copiii se veselesc şi se bucură cu sinceritate pentru orice lucru ce li

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Lumina

Lumina e veşnică,
noi suntem cei ce murim.

Noi suntem graiul,
ea e înţelesul lui.

Lumina e cântecul,
noi suntem ecoul lui.

Noi suntem părţile,
lumina e întregul lor.

Ea e lupta,
noi — zgomotul ei.

Lumina divină
inundă întunerecul nostru.

Lumina de zi,
cerească, e veşnică.

Noi suntem cei
ce murim în ea.

Pr. NICOLAE MOGA

Intermusikale Festival — Köln 1999

Grupul vocal „Anastasis" al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu — vestitor al ortodoxiei și spiritualității române în Germania

În perioada 27 mai - 7 iunie a.c., Biserica Evanghelică din Köln a organizat un Intermusikale Festival având drept scop apropierea și cunoașterea reciprocă a tinerilor din întreaga lume, membri ai diferitelor Biserici creștine. Totodată, Festivalul a oferit posibilitatea transmiterii unui mesaj religios de înfrățire în spiritul mișcării ecumenice, precum și cunoașterea unei părți din spiritualitatea țărilor participante.

Alături de alte două coruri din România (Corul „Allegreto" din Sibiu și Grupul vocal-instrumental de tineret al Bisericii Evanghelice București), la acest Festival a participat și Grupul vocal „Anastasis" al Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna" din Sibiu, ducând cu sine mesajul Ortodoxiei și spiritualității române.

Membrii acestui grup vocal (Călin Ciprian Taloș - dirijor, Dumitru Virgil Iridon, Valentin Bucșa, Ștefan Lucian Toma, Adrian Zepa - toți din anul III, Laurențiu Urian și Sergiu Ghiță Tămaș din anul II, Mihai Pintilii - anul I, Simion Luca - arhidiacon Catedrala Mitropolitană, Lucian Dumitru Colda - preparator, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna") au fost cazați la Complexul parohial Efferen - Köln, bucurându-se de întreaga atenție a organizatorilor în frunte cu Helmut Werner, diacon al Bisericii Evanghelice din localitate, Dieter Herbert, pastor al tineretului evanghelic din regiune și Ruth Klevinghaus. Timp de zece zile, Grupul vocal „Anastasis" a luat parte la programul propus de organizatorii Festivalului, ducând cu sine, prin intermediul muzicii, mesajul tineretului ortodox sibian.

Duminică, 30 mai, grupul vocal sibian a susținut primul concert de muzică religioasă în biserica parohiei din Efferen, în cadrul „Liturghiei Cuvântului". Asistența a fost deosebit de impresionată de prestanța studenților teologi, modul de interpretare și duhul cântării vechi bizantine, afirmând că „germanii evanghelici din localitate au putut avea posibilitatea să asculte un cor care a cântat pentru Dumnezeu și nu pentru oameni".

Miercuri, 2 iunie, a avut loc un al doilea concert, la Antoniterkirche - Köln, fostă biserică romano-catolică pe care Napoleon Bonaparte a dat-o în folosința creștinilor evanghelici. Și cu această ocazie, atât asistența cât și organizatorii Festivalului au fost deosebit de impresionați, ceea ce a făcut ca joi, 3 iunie, membrii Grupului „Anastasis" să fie invitați în Studioul ECK-Köln, pentru a imprima o casetă și un CD, cheltuielile fiind suportate cu generozitate și de această dată de către organizatori. O contribuție deosebit de importantă la această imprimare de înaltă calitate a avut-o pastorul Dieter Herbert, urmând ca în curând această casetă și acest CD să poată fi puse în circulație.

Concomitent cu aceasta, organizatorii au oferit participanților la Festival întregul confort necesar unui sejur de zece zile în Germania. Amintim aici doar câteva din momentele principale: vizită la Domul din Köln, o excursie în Phantasialand (Brühl-Mitte), o vizită la Geschichtehaus în Bonn, o croazieră cu vaporul pe Rin, pe ruta Bonn-Köln și alte asemenea momente plăcute.

Sâmbătă, 5 iunie, a avut loc, la Jugendpffaramt - Melanchton Akademie din Köln marele concert al tuturor formațiilor prezente la Festival. Grupul „Anastasis" a interpretat opt piese religioase și două populare, încheind cu celebrul „cor al robilor evrei" din opera „Nabucco" de G. Verdi, în aplauzele furtunoase ale întregii asistențe. După terminarea concertului a urmat o recepție oferită în aer liber în grădina Academiei Melanchton, recepție la care studenții teologi sibieni au fost din nou felicitați, ca unii care au cântat „mai întâi pentru suflet și nu pentru intelect".

O impresie deosebit de bună au făcut-o și membrii Grupului vocal - instrumental al Bisericii Evanghelice din București, între aceștia și membrii grupului „Anastasis" legându-se o strânsă prietenie, cu reale perspective de colaborare în viitor.

Duminică, 6 iunie, prin amabilitatea Părintelui Constantin Radu Miron, preot de origine română al grecilor și românilor din zona Brühl-Düseldorff, studenții sibieni au cântat la Sfânta Liturghie în Parohia ortodoxă română din Düseldorff, umplând inimile și ochii românilor de acolo de bucurie și de lacrimi. A urmat o agapă frățească oferită de comunitatea românească, care și-a exprimat dorința ca în luna decembrie a acestui an Grupul „Anastasis" să cânte din nou în biserica românească din localitate, cheltuielile fiind suportate de către enoriași.

La întoarcerea la Köln a urmat o cină de rămas bun în parohia Hürth-Hermülheim; după cină, teologii sibieni au fost rugați să interpreteze câteva piese pentru a putea fi ascultați și de alți pastori și credincioși veniți din împrejurimi. La sfârșitul serii, unul dintre pastorii prezenți a afirmat: „Dacă până acum am avut o impresie nu tocmai bună despre români, clipele trăite în această seară m-au făcut să-mi schimb radical opinia". Au urmat momentele de rămas bun, în care ochii multora s-au umplut de lacrimi.

Luni dimineața, corurile din România au plecat înspre țară, aducând în suflete bucuria și mulțumirea pentru reușita avută și pentru îmbogățirea experienței ecumenice.

Considerăm că cele zece zile petrecute în Germania au dus la întărirea legăturilor între tineri și între Bisericile noastre, România fiind reprezentată cu cinste de către toți, iar Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna", Mitropolia Ardealului și Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu de către membrii Grupului vocal „Anastasis".

Preparator: LUCIAN D. COLDA

L-am cunoscut pe profesorul Ilie Beleuță (1878–1972)

Eram o copiliță când l-am cunoscut pe Profesorul Ilie Beleuță, dar, de atunci, din prima clipă am fost puternic impresionată de ființa lui. Nu știam eu atunci ce-nseamnă o „personalitate", dar până astăzi am păstrat în sufletul meu aceeași emoție pe care o aveam nu numai când eram în preajma lui, dar și când mă duceam cu gândul la el, de altfel ca și acum, când scriu aceste rânduri. Nu înțelegeam ce se vorbea în jurul meu, dar vedeam că toți, întotdeauna la noi a fost o casă deschisă prietenilor și ospitalieră, îl ascultau într-o liniște, ce nu era impusă și cu o atenție, ca și cum nimic din ceea ce se petrecea în jur nu-i mai interesa.

Anii au trecut și au crescut în număr atât pe umerii lui cât și pe ai mei. Apoi, elevă fiind, mai târziu studentă, mi-am dat seama ce a însemnat acest profesor la catedra ce o deținea la Academia Teologică, unde preda trei materii de învățământ: Istoria Bisericii Universale, Patrologia și Istoria Bisericii Române, cât și pentru ființa neamului. Pe mine nu m-au interesat datele fixe, deși văd că e necesar a se cunoaște, ca și cum asta ar avea mai mare importanță în viața unui om, de aceea îi las pe biografi să se ocupe de acestea. Pe mine m-a interesat ființa omenească în toată complexitatea ei.

A fost el un mare, bun și deosebit dascăl? Da. Și adevărul acesta l-au demonstrat serii de elevi și de studenți care s-au bucurat de arta lui de a preda, care și-au însușit bogatele lui cunoștințe, dar mai ales s-au putut bucura de căldura inimii și a sufletului său.

Atunci, când la Academia Teologică au venit studenți străini, unii chiar din Anglia, ca să audieze și cursurile ce se țineau în această instituție, au fost întrebați la plecare, care dintre profesori ar putea să țină prelegeri la Cambridge sau Oxford, Profesorul Ilie Beleuță a fost nominalizat după Profesorul Dumitru Stăniloae.

Și pentru că am fost la Profesorul Stăniloae, spunându-i cine suntem și arătându-i o fotografie cu mulți profesori din trecut de la Academie, a spus: — „Ce somități erau atunci".

Cine are urechi de auzit să audă ce a spus cel mai mare Profesor și cel mai mare teolog al Ortodoxiei.

Dintre copiii care au crescut cu multe greutăți, care străbăteau distanțe mari pentru a ajunge la o școală, deoarece în satele lor nu se găseau, din acești copii, care nu aveau ghiozdane și poate mulți nu aveau nici cărți și care purtau pe umerii lor o desagă mică cu o tăbliță și poate un caiet și cu ceva de-ale mâncării, din acești copii au ajuns oamenii cei mai de seamă, de valoare, cu dragoste și respect față de Dumnezeu, Neam și Țară. Ei bine, povestea câteodată Profesorul Ilie Beleuță că el, toți anii de liceu făcuți la Liceul Andrei Șaguna din Brașov, n-a mâncat decât hrană rece. Îi aducea mama lui pe care o divinizase, slănină, ouă fierte, carne friptă ca să-i țină pe o săptămână. Mâncare caldă nu avea decât când venea acasă.

Poate nici cele amintite mai sus n-am vrut să le spun, ceea ce vreau eu să accentuez este partea cunoscută de unii puțin, de alții deloc.

Sufletul lui mare și bun s-a revărsat asupra tuturor cu așa dărnicie, pe care n-am întâlnit-o la nimeni în calea vieții mele.

De la elevi și studenți, la necunoscutul de pe stradă, care-i solicita un sprijin, până la toți țăranii din comuna Mândra dar și din comunele înconjurătoare, care la o nevoie, la o boală, luau calea Sibiului unde știau că vor găsi sprijin.

— „Don Profesor, am venit la dumneavoastră că nu știu ce am, dar nu mă simt bine".

— „Bine, bade, mergem la cel mai bun doctor, mergem apoi la farmacie și luăm leacurile și apoi mergem să mâncăm împreună la restaurantul de Sub arini".

Toate aceste cheltuieli le făcea Profesorul Beleuță cu înțelegere și dragoste față de om. Îi conducea apoi la gară, îi lua biletul de tren și când își lua rămas bun, urându-i sănătate, îi punea 1000 de lei în palmă. Și asta cu toți care veneau la el. De aceea, cred eu, când Profesorul a trecut la cele veșnice, toți țăranii din Mândra și din comunele alăturate, au venit și-au stat cu lumânările aprinse ca-n Sfânta zi a Vinerii Mari și mai cred că dacă puterea ar fi ordonat într-un fel împrăștierea lor, nimeni n-ar fi părăsit locul de veghe.

Cu familia ce pot să mai spun? A fost un al doilea rege Lear, care a cojit portocala și a dat tot miezul, a spart oul și și-a păstrat numai coaja. De aceea când a părăsit lumea aceasta nu a lăsat nimic decât biblioteca lui, din care unele dintre volume fuseseră comandate cu mari renunțări, în Franța și în Germania, dar care îi mulțumeau sufletul și setea de a cunoaște încât mergea până acolo că mângâia și săruta fiecare carte.

Dar altă latură, tot așa de caracteristică lui și multor ardeleni, era dragostea lui de neam. Fiind profesor de liceu îndemna elevii să-și pună la reverul uniformei tricolorul românesc, iar în timpul războiului din 1914—1918 îi îndemna să meargă să lupte pentru alipirea Transilvaniei la țara mumă.

— „Locul vostru e acolo, în mijlocul celorlalți, în mijlocul primejdiei, ca să luptați pentru „Unire".

Pentru această atitudine și pentru alte manifestări naționaliste, Profesorul Ilie Beleuță a suferit și rigorile închisorii, din care, fiind tânăr, a ieșit numai cu o nevroză cardiacă ce l-a supărat toată viața, dar care cu ajutorul Celui de Sus nu i-a atins longevitatea. Când a părăsit Sibiul, a dăruit multe cărți unor prieteni, unul dintre ei fiind Profesorul Dr. Nicolae Neaga care ne-a spus acest lucru, iar cu cele pe care le-a strămutat la Mândra, Județul Făgăraș, locul lui de obârșie, a avut multe de întâmpinat odată cu instaurarea regimului comunist. Ori de câte ori binevoia Securitatea să-i facă câte o vizită, nu numai că-i răvășea casa și toată biblioteca, dar securiștii îi luau din cărți dar mai ales din manuscrise, fie să nu i le mai restituie, sau dacă le aduceau înapoi, le aduceau fărâmițate. Toate percheziționile se desfășurau într-un climat de dispreț și batjocuri nepotrivite, nu numai pentru un profesor de teologie, dar pentru orișicine. Multe din cărțile rămase și chiar unele scrieri ale sale, nevândute la **data publicării, au fost achiziționate de biblioteca Facultății de Teologie, cu bunăvoința Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală.** Între ele erau și manuscrise de sute de pagini. Păcat că unul dintre ele intitulat „Creștinism și raționalism" de mare valoare, cred eu, s-a pierdut pe undeva, el fiind predat împreună cu altele, chiar în mâinile Părintelui consilier Papuc.

Profesorul Ilie Beleuță a fost respectat, a fost prețuit, a fost iubit de cei ce l-au cunoscut și mai ales de cei care l-au înțeles.

Deși a fost propus pentru înalte ierarhii, el a refuzat, întrucât pentru el catedra însemna însăși viața.

Din aceste rânduri nu trebuie să lipsească numele Mitropolitului Nicolae Bălan, cu care a fost prieten din tinerețe, fiind colegi la Facultatea de Teologie din Cernăuți.

Mai târziu, când mitropolitul se afla în misiune prin părțile Făgărașului, acesta își întrerupea drumul, oprindu-se la Mândra, pentru a sta de vorbă cu prietenul lui și pentru a-i aduce multe daruri. Bunul Dumnezeu să binecuvinteze asemenea oameni și asemenea prietenii.

Tot așa nu trebuie să lipsească din aceste rânduri nici numele Mitropolitului Nicolae Mladin, care la încetarea din viață a Profesorului Ilie Beleuță a trimis o scrisoare de condoleanțe familiei, precum și un ajutor material. De altfel majoritatea profesorilor au luat parte la slujba religioasă ce a avut loc în comuna Mândra Oltului în anul 1972.

ADIA CĂLIN

P. S. Adaug la rândurile de mai sus o copie de pe telegrama generalului Comșa care întăresc spusele mele despre sentimentele Profesorului Ilie Beleuță pentru Neamul și Țara aceasta.

TELEGRAMĂ

Primitor, indesc. **Către**

Eugen Rațiu, Mândra 304

Nr. 38

Din Sibiu Nr. 819 cuv. 38 data 20 11 ora 15,57 — 1972

Cei care au trecut Carpații în 1914 și apoi au luptat sub drapelul României libere în 1916—17, vom fi veșnic recunoscători Profesorului Ilie Beleuță.

Dumnezeu să-l ierte.

ss. **General Comșa**

Adormirea Maicii Domnului

(Urmare din pag. 1)

omenesc, calitatea ei de *mamă* și de *Fecioară: „Întru naștere fecioria ai păzit, întru Adormire lumea nu ai părăsit de Dumnezeu Născătoare. Mutatu-te-ai la viață fiind Maica Vieții și cu rugăciunile tale, izbăvești din moarte sufletele noastre"*.

Marele teolog Vladimir Loski remarca pe drept cuvânt că: *„trecerea din moarte la viață și din timp la veșnicie, din starea pământească la frumusețea cerească, așează pe Maica Domnului dincolo de Învierea cea de obște și de Judecata cea din urmă, dincolo de a doua venire care înseamnă sfârșitul istoriei lumii"*. Bucuria eshatologică de atunci o trăim noi credincioșii deja acum prin și împreună cu Maica Domnului, la Sfânta ei Adormire. Acesta este motivul pentru care Biserica Greacă consideră ziua de 15 august ca *„Paștile verii"* atât prin semnificația ei deosebită cât și prin numărul mare de credincioși ce participă la prăznuirea ei.

Să mulțumim Maicii Domnului pentru toată ocrotirea pe care ne-o arată tuturor în toate zilele și mai ales pentru participarea noastră la Sf. Liturghie în ziua praznicului ei și pentru unirea noastră în Taina Sf. Împărtășanii cu Hristosul cel viu și adevărat.

Să o lăudăm de-a pururi pe Sf. Maria Născătoarea de Dumnezeu și să-i cerem ca să fie mijlocitoarea noastră în fața tronului Prea Sfintei Treimi spre mântuirea sufletească și bunăstarea întregului neam omenesc și creștinesc. AMIN.

Mucenicia Brâncovenilor

(Urmare din pag. 1)

versante ale Carpaților, Brâncoveanu i-a sprijinit pe românii ardeleni în lupta lor pentru apărarea credinței străbune. Astfel a intervenit pentru eliberarea din închisoare a mitropolitului Sava Brancovici, care a fost închis pentru că nu a vrut să treacă la calvinism. A dăruit apoi moșia Merișani mitropolitului Atanasie Anghel pentru a-i fi de ajutor în fața prozelitismului catolic patronat de curtea imperială de la Viena și Episcopia maghiară de la Esztergom. A fost un gest cât se poate de firesc în calitatea lui de român și de creștin ortodox de a-i sprijini pe românii ardeleni în vederea păstrării credinței străbune. Este regretabil că unii oameni de litere de la noi fac „alergie" când e vorba de *credința ortodoxă* a românilor, cum e cazul domnului *Al. Cistelecan* (redactor-șef adjunct la revista *„Vatra"* din Târgu-Mureș), care a dezavuat acest „gest" al lui Brâncoveanu de a-i sprijini pe frații săi de credință și de sânge din Transilvania (vezi „Vatra" nr. 1/1997).

Arestat de turci în Săptămâna Patimilor din anul 1714, Brâncoveanu și cei patru copii ai săi, împreună cu sfetnicul Ianache, au fost duși la Înalta Poartă, la Constantinopol, unde au fost chinuiți cumplit și apoi închiși la Ediculi, închisoarea celor șapte turnuri din Constantinopol. Toți au fost condamnați la moarte. Li s-a propus ca să-și salveze viețile prin trecerea la mahomedanism dar au refuzat. Condamnați la moarte în ziua de 15 august 1714, când Brâncoveanu împlinea 60 de ani, au fost purtați în lanțuri pe străzile Constantinopolului spre locul de execuție. Scena decapitării s-a desfășurat pe malul Bosforului în prezența sultanului Ahmed al III-lea, a ambasadorilor marilor puteri europene: Franța, Anglia și Rusia. Secretarul lui Brâncoveanu, *Mario del Chiaro*, a reținut următoarele cuvinte de îmbărbătare adresate de domn fiilor săi: *„Fiii mei, fiți curajoși, am pierdut tot ce-am avut în această lume, cel puțin să salvăm sufletele noastre și să ne spălăm păcatele cu sângele nostru"*. În *„Cronica Bălenilor"* îmbărbătarea adresată de Brâncoveanu fiilor săi este mai amplă: *„Fiii mei, fiii mei! Iată toate avuțiile și orice alta am pierdut. Să nu ne pierdem însă sufletele! Stați tari, bărbătește dragii mei și nu băgați seamă la moarte. Priviți la Hristos, Mântuitorul nostru câte a răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară a murit... Aduceți-vă aminte de Sfântul Pavel care zice: că nici sabie nici moarte nici orice altceva nu-l va despărți de Hristos, că nu sunt vrednice munciile și nevoile acestea de aici de mărirea ceea ce o va da Hristos. Acum dar, o dulcii mei fii, cu sângele nostru să spălăm păcatele noastre"*. Apoi rând pe rând au căzut capetele copiilor lui Brâncoveanu și în cele din urmă capul Domnitorului. După acest sfârșit cumplit trupurile martirilor au fost aruncate în mare. Creștinii din Constantinopol, rugați de Doamna Marica, soția Domnitorului, le-au ridicat trupurile din mare și le-au îngropat în insula Halki, din Marea Marmara, în biserica mânăstirii Maicii Domnului. Doamna Marica a adus pe ascuns trupul Domnitorului la București și l-a înmormântat în biserica Sfântul Gheorghe ctitoria sa, însemnând locul pe candela de argint de deasupra mormântului. Pe piatra mormântului n-a scris nimic pentru ca turcii să nu afle și să profaneze mormântul. Candela arde și azi acolo aducându-ne mereu aminte de mucenicia credinciosului voievod și a fiilor săi: Constantin, Ștefan, Radu, Matei și a sfetnicului Ianache. Martiriul lor a fost cinstit de Biserica noastră care i-a canonizat la 20 iunie 1992 așezându-le ca zi de pomenire data de 16 august. Nădăjduim ca pilda vieții lor să fie izvor de lumină pentru noi cei de azi care avem datoria sfântă — așa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel — de a privi cu luare aminte la felul cum și-au încheiat viața și a le urma credința.

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

— 15 AUGUST —

„Numele tău scurt şi adevărat este de Maică a lui Dumnezeu, Fecioară fără prihană, Născătoare de Dumnezeu, preabinecuvântată, Marie Pururea Fecioară“ Sf. Maxim Mărturisitorul[1] (+13 aug. 662)

Dacă „doar Sfinţii pot vorbi despre Sfinţi“[2], cât de sfânt trebuie să fie cel ce o va preamări pe cea „mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii“ sau „ce gând va număra şi ce laudă va rosti, sau ce mână va scrie cu meşteşugul cărţii mulţimea nenumărată a harurilor şi bună ăţilor Sfintei Născătoare de Dumnezeu Pururea Fecioară pe care le-a arătat şi pe care le arată din zi în zi neamului omenesc?“[3]

I. Începutul şi sfârşitul

„Prin maternitatea sa, Preasfânta Fecioară *învăluie* şi *păzeşte* întreaga cale pământească a Domnului, de la Nazaret şi Betleem, până la Înălţare, trecând prin Egipt, Galileea, Golgota, Mormântul gol.“[4] Pentru aceasta, anul bisericesc începe sub auspiciile naşterii sale (8 septembrie) şi se sfârşeşte cu adormirea sa (15 august). Dar, în acelaşi timp, viaţa Maicii Domnului întrupează şi oglindeşte în chipul cel mai desăvârşit întreaga operă mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat şi, pentru aceasta, naşterea sa deschide lumii *culoarul (Înălţării) Crucii* (14 septembrie) spre a-i dezvălui, întru adormirea sa, *slava acestei „noi vărsări de lumină“ a Dumnezeirii Care îndumnezeieşte firea omenească* (6 august); cu alte cuvinte, pe Maica Domnului nu o putem gândi sau înţelege fără Golgota şi Tabor, smerenia sau golirea (chenoza) şi preamărirea Domnului:

„Căci nu este alt semn, care să facă cunoscuţi şi să arate pe ucenicii lui Hristos, ca cugetul smerit şi înfăţişarea umilită. Iar cel ce nu vieţuieşte aşa, adică întru smerenie, cade din părtăşia Celui ce s-a smerit pe Sine până la cruce şi moarte.“[5] Iar *„Maica Domnului e mai presus decât toţi în smerenie,* de aceea toate popoarele pământului o numesc *Prea Fericită* şi toate Puterile cereşti îi slujesc“[6], căci „nu s-a trufit, nici nu s-a înălţat în mintea ei, ci s-a îmbrăcat într-o smerenie şi zdrobire de inimă încă şi mai mare“, răspunzând cu cuvintele: *Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău* îngerului Gavriil care-i vestise că „Duhul Sfânt va veni peste tine dinainte spre a te găti ca logodnică vrednică a Domnului... Şi de îndată Mirele nemuritor şi Fiul tău... Însuşi te va adumbri şi îşi va zidi înăuntrul tău templul trupului Său cu totul sfânt. Şi Cel nematerial şi netrupesc va îmbrăca un trup văzut şi material din tine“[7]. De aceea, la majoritatea praznicelor Maicii Domnului se citeşte pericopa (Fil. 2,5—11) ce ne înfăţişează golirea Domnului, „Care S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte de cruce. Pentru aceea şi Dumnezeu L-a preaînălţat...“ Tot astfel a fost preamărită şi Maica Domnului, căci la adormirea sa, venind Însuşi Hristos cu toate puterile cereşti, „venirea de acum a Domnului era mai măreaţă şi mai înfricoşătoare decât cea dintâi, căci S-a arătat mai strălucitor decât fulgerul şi decât Schimbarea la Faţă lucrată pe Tabor, deşi a fost mai puţin decât slava sa firească, căci ea e nepătrunsă şi nevăzută. Atunci, Apostolii au tremurat şi au căzut la pământ ca nişte morţi; iar Domnul le-a spus: *Pace vouă!,* cum le-a spus odinioară când a intrat prin uşile încuiate, căci erau în aceeaşi casă a lui Ioan adunaţi tot acolo, atunci de frica iudeilor, iar acum pentru moartea Maicii Domnului. Când Apostolii au auzit glasul dulce şi dorit al Domnului, au fost învioraţi şi întăriţi la suflet şi la trup, şi au început să privească cu evlavie strălucirea slavei şi faţa Sa dumnezeiesc de frumoasă. Iar Preasfânta, Preacurata şi Preabinecuvântata Maică a lui Hristos s-a umplut de bucurie. Şi *faţa sa strălucea de strălucirea slavei dumnezeieşti“.*[8]

II. Minune neînţeleasă!

Ştiind aceste puţine, dar esenţiale lucruri, „mai lesne este pentru noi, Fecioară, să iubim tăcerea, căci este lucru neprimejdios, decât a împleti din dragoste cântări cu osârdie alcătuite, căci este lucru anevoios.“[9] Nici „Maica Domnului n-a aşternut în scris gândurile ei, nici iubirea ei pentru Fiul şi Dumnezeul ei, nici durerile sufletului ei în clipa Răstignirii căci *nu le-am fi putut nicicum înţelege.* Iubirea ei pentru Dumnezeu e, într-adevăr, mai tare şi mai arzătoare decât iubirea Serafimilor şi Heruvimilor, şi toate puterile cereşti ale Îngerilor şi Arhanghelilor sunt mute de uimire faţă de ea. Deşi viaţa Maicii Domnului e învăluită în tăcere sfântă, în Biserica noastră ortodoxă Domnul ne-a îngăduit totuşi să ştim că iubirea ei îmbrăţişează întreaga lume şi că, în Duhul Sfânt, ea vede toate popoarele pământului şi, ca şi Fiul ei, simte milă faţă de toţi oamenii. Ah, dacă am şti cum iubeşte Prea Sfânta pe toţi cei ce păzesc poruncile lui Hristos şi cum compătimeşte şi suferă pentru cei ce nu se căiesc!“[10]

Dacă am putea spune că Maica Domnului s-a făcut *iubire* precum *Dumnezeu este iubire,* atunci am înţelege de ce iubirea aceasta se lucrează *în taină*[11], de ce Sfânta Scriptură vorbeşte aparent puţin despre viaţa sa, de ce Biserica o preamăreşte apostoliceşte neîncetat, neavând lipsă de „minciuni“ cu osârdie alcătuite (a se vedea dogmele romano-catolice despre *Imaculata concepţie-1854* şi *Înălţarea cu trupul a Sfintei Fecioare-1950)* şi cu atât mai puţin îndrăznind să o hulească, cum fac mai toţi aşazişii creştini ieşiţi din Reforma protestantă. Desigur, aceste cuvinte ar putea părea unora prea dure şi jignitoare, dar dacă ascultăm de glasul Sfinţilor Părinţi, adică al acelor oameni care, petrecând în aceeaşi taină a smereniei, au ajuns la aceeaşi slavă, vom înţelege cât de îngăduitori şi uneori chiar indiferenţi suntem noi astăzi; astfel, cei ce spun lucruri neadevărate despre Dumnezeu şi despre întreaga Sa lucrare de mântuire a oamenilor, sunt „martori mincinoşi ai lui Dumnezeu“ (I Cor 15,15), mărturisind împotriva lui Dumnezeu. Dacă Sfântului Siluan „îi era frică de o asemenea îndrăzneală... să scrie despre ea cel puţin câteva cuvinte“[12], cine îşi va permite oare să susţină lucruri mincinoase şi în folosul cui? Al Bisericii? Al Maicii Domnului? Nicidecum! Ci în folosul celui ce, prin diferite vicleşuguri, de la început a fost tatăl minciunii şi dezbinător şi ucigaş de oameni (In. 8,44). Iar pentru cei hulitori, ajunge să-l ascultăm pe Sf. Maxim Mărturisitorul: „Oştirile îngerilor au numit-o cu adevărat fericită, ca şi neamurile oamenilor, iar cei ce nu o numesc fericită şi nu o preamăresc nu sunt număraţi împreună cu oamenii, ci sunt fiii pierzaniei şi partea diavolului.“[13]

„Da, într-adevăr, Scriptura vorbeşte puţin, dar ceea ce vorbeşte Scriptura despre Maica Domnului este extrem, extrem de important; şi *dacă ţinem noi numai cât vorbeşte Scriptura despre Maica Domnului, am fi cei mai buni şi cei mai sfinţi din lumea aceasta.“*[14] Crezând şi noi acestui cuvânt, am considerat să nu ne lungim cu vorba, ci să luăm aminte la taina iubirii Maicii Domnului, pe care o desprindem şi din omilia la Evanghelia de astăzi (Mt. 18, 23-35), rostită de I.P.S. Iosif, arhiepiscopul român de Paris, în Cripta Catedralei Sf. Alexandru de Neva din Paris, la 31 august 1997:

III. Datornicul nemilostiv[15]

După ani şi ani de recitire a aceloraşi evanghelii de-a lungul duminicilor anului, cineva s-ar putea teme că nu ar mai şti ce tâlc să extragă din miezul Evangheliei. Dară iată că această teamă se dovedeşte a fi fără temei, pentru că Evanghelia nu este numai un mesaj care ne este transmis, nu este numai Cuvântul lui Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu care ni se citeşte: este o poartă care se deschide înaintea noastră pentru viaţa veşnică. Da, cred că Evanghelia de astăzi — tot astfel precum ar face-o persoana celuilalt sau oricare relaţie umană — deschide înaintea noastră o poartă către veşnicie.

E evident că în milostivirea acestui rege care-şi face socoteala cu slugile sale, Îl aflăm pe Hristos. Într-adevăr, acest stăpân n-a putut să ierte datoria enormă a slugii sale decât prin Cruce. De ce? Deoarece Crucea este culoarul[16] care face posibilă orice iertare în această lume. Şi dacă, de cealaltă parte, sluga nu adoptă acelaşi comportament, aceasta se datorează faptului că nu a ştiut să traverseze acest culoar [deschis] între sine şi Dumnezeu, între sine şi celălalt.

Astăzi aş dori să vă vorbesc puţin despre prietenie. Înţelegem foarte uşor că, în acest text, datoria aceasta înseamnă cu mult mai mult decât banii şi cred că ceea ce trebuie să vedem aici este prietenia.[17] Uităm adesea că exemplul cel mai bun de prietenie în viaţa noastră este prietenia lui Hristos. „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi“ (In. 15,13), spunea Hristos şi El şi-a dat viaţa pentru noi. El este cu adevărat prietenul nostru, cel mai bun prieten al nostru.

Sfântul Vasile cel Mare distingea trei tipuri de relaţie între noi şi Dumnezeu: putem împlini poruncile lui Hristos *din frică de pedeapsă* şi atunci devenim sclavi. Putem împlini poruncile *din interes,* cu nădejdea de a fi răsplătiţi, şi atunci nu suntem decât mercenari. Într-un anumit fel, am putea avea impresia că Scriptura şi cuvântul lui Hristos ne provoacă fie la a ne fi frică, fie

(Continuare în pag. a 5-a)

DANIEL POPA,
student teolog, anul III

1. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Viaţa Maicii Domnului,* ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 126.
2. K. Yannitsiotis, *Lângă Părintele Porfirie,* ed. Bunavestire, Bacău 1999, p. 110.
3. Sf. Maxim, *op. cit.,* p. 117.
4. Pr. Boris Bobrinskoy, *De la fin au commencement* în *Bulletin de la Crypte* (revista Comunităţii ortodoxe franceze a Sfintei Treimi — Paris), nr. 275/1999, p. 2.
5. Isichie Sinaitul, *Cuvânt despre trezvie şi virtute, suta întâi, cap. 82,* în Filocalia IV, Sibiu 1948, p. 61.
6. Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei,* ed. Deisis, Sibiu 1994, p. 79.
7. Sf. Maxim, *op. cit.,* p. 24.
8. ibid., p. 103—104.
9. Canonul Naşterii Domnului (25 dec.), cântarea a 9-a, irmos.
10. Cuviosul Siluan, *op. cit.,* p. 156.
11. În I Cor. 2, 7—8 se vorbeşte despre *înţelepciunea de taină (în gr.* en mysterio=în taină) *a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră, pe care nici unul dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o;* parte din această înţelepciune este taina Maicii Domnului, pe care o numim „încredinţarea celor ce au trebuinţă de tăcere“ (Imnul Acatist, Icosul al 2-lea).
12. Cuviosul Siluan, *op. cit.,* p. 156.
13. Sf. Maxim, *op. cit.,* p. 27.
14. I.P.S. Seraf m, *Predică la Adormirea Maicii Domnului,* M-rea Râmeţ 1997 (material audio).
15. Tradusă după Père (auj. Mgr.) Joseph, *Le débiteur impitoyable* în *Bulletin de la Crypte* nr. 275/1999, p. 17—18.
16. Literal: breşa (spărtura, deschizătura).
17. În lb. franceză, ca şi

Mărturisiri despre vechile şi noua mănăstire de la Breaza-Făgăraşului

Au fost multe şi modeste sfintele mânăstiri de credinţă ortodoxă din Transilvania; adevărate şi preţioase comori ale neamului românesc. Numai în Ţara Făgăraşului, în satele de sub sprânceana munţilor au existat 34, iar pe întreg plaiul transilvănean 180. Unele dintre ele au fost construite din piatră adunată de pe albia râurilor cu apă cristalină ca lacrima, având un rol de seamă în ogorul vieţii creştine. Altele mai mici, se construiau în vremuri de cruntă iobăgie din lemne de brad şi molid, cioplite în bardă, populate cu câţiva monahi, puţini ştiutori de carte, dar tari în mărturisirea cu jertfelnicie a dreptei credinţe, în ciuda povarnicilor apăsuri din acele timpuri.

Ei nu au prea lăsat urme scrise despre munca lor, dar slujeau în tăcere, reculegere de sine nevoilor mari sufleteşti ale bietului popor oropsit, care alerga la ei cu ardoare. Multe dintre scrierile alcătuite în ogorul vetrelor mânăstireşti au contribuit în mod substanţial la formarea limbii noastre literare, la unitatea culturală, naţională, religioasă, la menţinerea valoroaselor obiceiuri şi mai ales la promovarea vieţii moral-creştine.

Conscripţia urbarială întocmită în anul 1748 ne dovedeşte că „pe locul fiscal de la Breaza, sunt două mânăstiri de lege ortodoxă. După întemeietorul lor una se numea a lui Mănişor, din Breaza de Sus şi alta a Vătafului din Breaza de Jos. Cea dintâi avea un preot bătrân ce-l chema Dionisie şi patru călugări, dintre care doi sunt cerşetori“ (Ştefan Meteş, „Mânăstirile româneşti din Transilvania“ pg. 1/62, Sibiu, 1936).

Din scrierea citată mai avem a cunoaşte că mânăstirea Vătafului avea o călugăriţă oarbă în vârstă de 70 de ani, ca proprietate o vacă, loc de arătură o găleată (15 ari), pentru semănătură secară de toamnă, şi tot atâta teren pentru semănătură secară de primăvară, mei, hrişcă şi alac. Orbită de vederea trupească, călugăriţa proniată de harul dumnezeiesc deschidea larg zorile vederilor sufleteşti în fiinţa celor care veneau să se roage la mânăstire.

O altă conscripţie urbarială, întocmită în anul 1758, relatează despre existenţa altor mânăstiri de pe glia brezeană; una pe locul numit Stârmină, cu un călugăr, pe nume Stanciu Muntean şi alta pe locul ce se chema Fundătură. Pe lângă cea dintâi, vieţuiau doi zilieri ai vătafului Bucur Toma, primarul satului, pe nume Neagoe şi Radu Muntean, care nu fac nici o slujbă, în timp ce la cealaltă mânăstire slujea preotul iobag Mateiaş, ajutat de două călugăriţe bătrâne.

Pe preotul Dionisie de la mânăstirea lui Mănişor îl găsim în anul 1795 la mânăstirea Căldăruşani, făcând parte din grupa celor 25 de călugări ardeleni, care copiau manuscrise bisericeşti. Starеţul Gheorghe voind să alunge neînţelegerile, ura şi dezbinarea dintre slujitori, le zicea cu limpezime de cuget: „Trebuie să vă străduiţi zilnic ca una să fiţi, pentru că important lucru este că nu felul limbii româneşti căutăm şi judecăm, cum voi faceţi, ci mai vârtos faptele credinţei voastre, dar călugării nu odată au uitat de înţeleptele cuvinte ale starеţului“. (Păclişan Zenovie — Vechile mânăstiri româneşti din Ardeal, pg. 92 Blaj, 1919).

Stăpânirea străină caracteriza cum nu se poate mai insinuant fondarea mânăstirilor de sub poalele Carpaţilor Meridionali, tratându-le ca pe nişte colibe sărăcăcioase, care serveau de adăpost unor hoţi, dar adaugă acest adevăr că „nimeni nu cuteza să se ridice contra lor, pentru că poporul făcea mari şi dese pelerinaje către ele“. (Şt. Meteş, **op. cit.,** pg. 172). Astfel de drumeţii aveau loc cu prilejul hramurilor mânăstireşti. Atunci credincioşii se mărturiseau, împărtăşeau, beau apă din izvoarele lor sfinte şi prin rugăciunea obştească se înfrăţeau, promovând ca atare frumuseţile trăirii religios-morale. În astfel de vremuri bătrâneşti, monahii brezeni mergeau să se adape din izvoarele cunoştinţelor şcolii mânăstireşti de la Sâmbăta de Sus. Aici, la Braniţte, sub părintească grijă a starеţului Visarion, învăţau adâncirea scrisului, cititului, cântările bisericeşti şi rânduiala sfintelor slujbe. Se rugau împreună, munceau, gândeau împreună pentru sporul a tot binele.

După ce stăteau câtva timp la învăţătură, călugării se întorceau la vetrele lor mânăstireşti. Iarna cei de pe plaiurile brezene coborau în vatra satului, unde adunau copiii într-o tindă ţărănească, pentru a-i învăţa la lumina plăpândă a unei lumânări de seu, o brumă de carte, scris, citit, rugăciuni, colinde şi alte cântări religioase.

Pe cât de rodnică a fost activitatea acestor mânăstiri, a slujitorilor, pe atât de vitreg a fost sfârşitul existenţei lor. Mai întâi au fost maltrataţi călugării care persistau în credinţa ortodoxă. Răul s-a înteţit la culme, căci generalul austriac Bukow a pus la cale înspăimântătoarea distrugere a mânăstirilor ardelene, considerându-le focare de rezistenţă şi de agitaţie permanentă a conştiinţei ortodoxe a neamului. Celor din lemn le-a fost dat foc, ca atare şi celor de la Breaza, iar cele din piatră sau cărămidă au fost dărâmate prin lovituri de tun, pradă căzând şi renumita mânăstire brâncovenească de la Sâmbăta de Sus.

Învăţătorul Andrei Şoviială din Făgăraş a scris detaliat despre năpraznicul mod de distrugere arătând unele ca acestea: „Generalul Bukow cu o oaste mare şi foarte cumplită, fiară sălbatică înfăţişându-se, a ars sfintele noastre mânăstiri, care erau pe sate şi prin păduri, unde slujeau mulţi călugări şi mulţi bolnavi se tămăduiau la ele şi la binecuvântatele lor izvoare, dar şi diavolul l-a zdrobit crunt de Bukow, că a murit strivit de caii lui, când se preumbla în căruţă prin piaţa Sibiului“. (Şt. Meteş, **op. cit.,** p. 164).

Istoricul Nicolae Iorga de asemenea ne oferă date despre modul nelegiuit cum au fost distruse acele lăcaşuri sfinte ale credinţei noastre străbune arătând: „Fiind Popa Vasile protopop la Făgăraş, s-a sfătuit cu vlădica Aron de au mers la comandirul ghinerariu Bukow, spunându-i multe minciuni şi zicând că acele mânăstiri sunt gazde de hoţi şi aşa poruncind ginerariul, au ars toate acele mânăstiri şi le-au stricat, numai o mânăstire de la Sâmbăta de Sus, ce iaşte în satul Brâncoveanului aceea a rămas în parte. O ce mare răutate iaşte pizma şi zavistia! Adevărat, că şi-a luat plata pedepsei de la Dumnezeu şi ginerariul şi vlădica, căci cu grabnică moarte şi-au dat sfârşitul“ (N. Iorga — Sate şi preoţi, vol. II, pg. 86, Bucureşti, 1929).

Astăzi, după ce au trecut mai mult de două secole de la dramatica lor distrugere, cei care calcă pe locul sfinţit de ele, deabia mai pot vedea ruinele acoperite cu mormane de pământ şi glii, în schimb pot admira frumuseţile naturale ale poienilor pe care lăcaşurile de rugăciune au fost construite; pădurile seculare de brazi, molizi şi fagi care le-au străjuit netemerar, iar în clipocitul izvoarelor pe care nu le-au putut nici dintele rău al vremurilor, nici vitregia duşmană secătui, aud plânsul lor nostalgic de tragic sfârşit. Este un plâns duhovnicesc care ni se adresează nouă celor de azi. Din el s-a înfiripat şi temeinicit în sufletele credincioşilor din Parohia Breaza şi a preotului alcătuitor al acestei teme, dorinţa de a renaşte vechea viaţă monahală prin construirea unei noi mânăstiri. Cu ajutorul lui Dumnezeu o astfel de dorinţă sinceră şi statornică, a devenit faptă.

Într-un timp foarte scurt, doar de trei zile a lunii Mai a.c. s-a operat fundaţia lăcaşului de rugăciune iar în optsprezece zile a lunii Iunie, o echipă de patru pricepuţi meşteri ardeleni au înălţat nouă mânăstire într-o poiană care excelează prin frumuseţile naturii. Tot ei au mai construit un altar, în care se săvârşesc în afară de iarnă, sfintele slujbe. Patru familii de credincioşi au aşezat patru cruci pe drumul mânăstiresc şi alte cinci familii au înălţat o troiţă artistic sculptată în lemn de stejar de către un meşter maramureşean. Aceasta s-a înălţat întru vrednica recunoştinţă pentru cei 21 preoţi şi monahi care au slujit la biserica din Breaza, la vechile mânăstiri, toţi răposaţi, unii dintre ei foşti iobagi.

Fântâniţa Sfântă din Fundătură, veche de aproape trei sute de ani a fost bine amenajată şi străjuită de o Sfântă Cruce. De la ea se aduce azi apa sfinţită la noua mânăstire Negru-Vodă, spre a fi oferită închinătorilor pelerini care vin din satele mărginaşe Brezei îndeosebi grupuri numeroase de tineri, ceea ce este un fapt vrednic de preţuit.

Actualmente se depun mereu strădanii ca să se poată construi două chilii pentru vieţuitorii monahi, o cameră specială pentru bibliotecă şi alta pentru muzeu, avându-se în vedere şi formarea unui atelier în care să se poată picta icoane pe sticlă.

Relatăm şi faptul că, în urma unor cercetări de natură arheologică s-au descoperit în vetrele vechi a celei de a doua mânăstiri urme de obiecte ceramice, cărbuni proveniţi din ardere. Două iconiţe pictură pe lemn, reprezentând prin scriere greacă, pe Sfinţii Părinţi Atanasie şi Dionisie atestă faptul că între vechile mânăstiri de la Breaza Făgăraşului şi cele de la Sfântul Munte Athos au existat frăţeşti legături duhovniceşti.

Ne rugăm Atotmilostivului Dumnezeu ca să ne stea mereu într-ajutor ca să putem înfăptui zilnic orice lucru cu adevărat bun la noua noastră mânăstire, aducând îndreptăţite mulţumiri credincioşilor care ne-au sprijinit, cât şi celor care din inimă curată doresc a ne mai sprijini.

Preot IOAN NĂFTĂNĂILĂ

(Urmare din pag. 1)

prin căsătorie, la Răşinari. El s-a născut în 1699 şi a fost hirotonit întru preot de către episcopul Climent al Râmnicului (1735-1743, + 1751), la 11 noiembrie 1740, întrucât ortodocşii din Ardeal nu aveau pe atunci ierarhul lor canonic. Tot părintele Cioran susţinea că acest preot Coman Bârsan, zis „cel bătrân", ar fi trăit 105 ani, adică până în 1804 şi ar fi primit din partea episcopului Sofronie Chirilovici demnitatea de protopop al Sibiului, după cum arată o singhelie semnată de el, cu data de 11 iunie 1772. Ori, este greu de crezut că episcopul Sofronie numea ca protopop pe un preot născut în 1699, deci la vârsta de 73 de ani. De aceea, socotim că doar acel Coman, hirotonit în 1770, putea primi o asemenea încredinţare, chiar dacă avea numai doi ani de preoţie. De asemenea, este greu de acceptat şi părerea aceluiaşi părinte Emilian Cioran că protopopul Coman ar fi renunţat la protopopiat în 1797, deci la 98 de ani (p. 132). Acest lucru îl putea face tot cel hirotonit în 1770. Pe de altă parte, din cercetarea vieţii acestor preoţi, constatăm că unul singur a depăşit 70 de ani, ceilalţi au murit sub această vârstă, deci nu era o familie cu longevitate deosebită.

Oricum, din moment ce Sava, copistul de care ne ocupăm, a fost hirotonit diacon în 1764, înseamnă că el s-a născut în jurul anului 1740, deci putea să fie fiul lui Coman „cel bătrân", cel născut în 1699 şi trecut la cele veşnice la o dată pe care nu o cunoaştem. Dar nu este exclus ca de la preotul Coman „cel bătrân" să fi pornit două ramuri ale aceleiaşi familii. Oricum, un viitor istoric al vieţii bisericeşti a Răşinariului va trebui să rezolve unele necunoscute ale arborelui genealogic al familiei.

Hirotonia lui Sava întru diacon a făcut-o noul locţiitor de episcop al Transilvaniei, Dionisie Novacovici, după cum ne încredinţează „singhelia" (cartea de preoţie) care i s-a eliberat atunci: „Pe cel de bun neam bărbat Savva Bârsanovici, locuitor în Răşinari, în scaunul Sibiului... l-am blagoslovit la hramul Sfântului Prooroc Ilie din Răşinari a sluji diaconeşte. S-au dat în Răşinari, octombrie 11 anul 1764". Iată că Dionisie Novacovici îi „sârbizează" numele, în Bârsanovici; probabil tot el i-a schimbat numele românesc de **Savu** în **Sava,** după numele Sfântului Sava al sârbilor. Înseamnă că va fi slujit ca diacon al lui Dionisie până la plecarea acestuia din Transilvania, în octombrie 1767, alături de diaconul său, Ghedeon Nichitici, viitorul episcop al Transilvaniei. După patru ani de diaconie, la 17 februarie 1768, a fost hirotonit întru preot de episcopul Partenie al Râmnicului, scaunul vlădicesc din Transilvania fiind vacant, iar la 13 octombrie 1771 a primit singhelia cuvenită din partea noului episcop de la Sibiu, Sofronie Chirilovici (1770-1774).

Părintele Sava - numit în multe acte „cel bătrân - a păstorit obştea din Răşinari - alături de mulţi alţi preoţi, numărul lor ajungând uneori la zece - până la moartea sa, la 21 mai 1808. La 10 iulie 1779 era protopop al Sibiului, iar episcopul Ghedeon Nichitici l-a numit „asesor consistorial" (consilier eparhial) încă din primul an de păstorire, 1784; un timp a fost şi preşedinte al Consistoriului din Sibiu. A devenit şi om de încredere al ultimului episcop sârb al Transilvaniei, Gherasim Adamovici, pe care-l însoţea în vizitele sale canonice în eparhie şi care-l lăsa uneori la reşedinţa sa, „de la poarta Turnului", când era plecat din Sibiu. O interesantă însemnare pe manuscrisul care cuprindea Cazanii, arată că în august 1789 l-a însoţit pe episcopul Gherasim Adamovici la biserica iezuiţilor din Sibiu pentru sfinţirea a două steaguri ale unui regiment şi acolo, „în târgul cel mare", a rostit un cuvânt de învăţătură „la cătane", în faţa generalului comandant al trupelor imperiale, a guvernatorului Gheorghe Banfi şi a altor reprezentanţi ai autorităţilor. Iată de ce preţuire se bucura preotul din Răşinari!

În timpul păstoririi lui Sava, a tatălui său Coman şi a altor cinci preoţi, între anii 1787 şi 1795, s-a împodobit cu pictură biserica cu hramul „Cuvioasa Paraschiva", după cum arată un act scris de acelaşi preot copist (descoperit în anul 1931). În calitatea lui de protopop, va fi supravegheat lucrările de pictură interioară şi exterioară care pot fi văzute şi azi.

Dar părintele Sava rămâne în istoria culturii româneşti din Transilvania ca un apreciat copist de manuscrise cu caracter bisericesc sau istoric. Se cunosc peste 20 de manuscrise copiate de el, dintre care unele au ajuns în Petersburg, altele în Leipzig (trimise marelui lingvist Gustav Weigand, 1860-1930, creatorul Institutului pentru studiul limbii române de acolo, din Leipzig, în 1893), altele sunt în Biblioteca Academiei Române, iar două în Biblioteca mitropolitană din Sibiu.

Iată care sunt principalele manuscrise copiate de părintele Sava Popovici „cel bătrân" din Răşinari.

Un preot răşinărean copist

1. **Îndreptarea păcătosului cu duhul blândeţelor, precum doftorilor celor duhovniceşti, aşa şi celor ce se doftoresc de la dânşii păcătoşilor celor ce se pocăiesc, întru folos aşezate".** A fost copiată - se pare în 1768 - după cartea cu acelaşi titlu a episcopului Vichentie Ioanovici Vidac „al Timişoarei şi Lipovei" (1759-1774), tipărită la Iaşi în 1765, cu text paralel, slavo-sârb şi român, cu binecuvântarea mitropolitului Pavel Nenadovici al Carloviţului.

2. **Păşunea oilor celor cuvântătoare sau Pentru datoria păstorului duhovnicesc şi cum se cade a paşte încredinţata lui turmă cuvântătoare.** Acum întâi tălmăcită din greacă în cea pământească limbă a noastră românească. Scrisă de cucernicul popa Sava Popovici de la Răşinari, 1779, ianuarie, 5. Are 186 de foi. Probabil a fost copiată după vreun manuscris adus din Ţara Românească. Azi se păstrează în Biblioteca mitropolitană din Sibiu (cota 212).

3. **Opt glasuri pentru învăţătură.** La pagina 221 are însemnarea: „Scris-am eu popa Savva sin (fiu, n.n.) protopop Coman Popovici ot Răşinari", iar la sfârşit precizarea că s-a terminat de scris la 20 iunie 1780 (păstrat tot în Biblioteca mitropolitană, cota 211).

4. **Minunile Născătoarei de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria,** scoase de pe grecie din izvodul Sfetagorii (Muntele Athos, n.n.), copie din 1781.

5. Un alt manuscris, cu acelaşi titlu de **Minunile Precistei,** are însemnarea că „s-au scris de preacucernicul protopop Savva Popovici de la Răşinari, ianuarie 8, 1807".

6. Un altul, **Minunile preacereşti,** cu 486 pagini, cuprinde tot „minuni ale Preasfintei Născătoare de Dumnezeu", care puteau fi citite ca şi cazanii la praznicele Maicii Domnului. Se pare că a fost scris în 1790.

7. **Cazanii,** un manuscris format mare, cu 318 pagini, a fost terminat în 1792. Cuprinde învăţături sau cazanii pentru zilele de miercuri, joi, vineri şi sâmbăta din săptămâna Patimilor, două la Învierea Domnului şi la câteva Duminici, la Sfântul Nicolae, una despre pocăinţă, alta la înmormântare, o predică cu caracter istoric privind originea românilor din 1792, precum şi cea ţinută la sfinţirea a două steaguri militare în Sibiu, în 1789. Desigur, sunt cazanii mai vechi, dar cel puţin două sunt alcătuite şi rostite de părintele Sava însuşi.

8. **Pentru a doua venire, pentru a doua judecată şi semnele venirii lui Antihrist,** cu 126 fo, cu însemnarea că „s-a scris de Savva Popovici de la Răşinari, 1773, martie, 4 (Ms. 2325 din Biblioteca Academiei, dăruit de Ilarie Chendi, la 4 iulie 1903).

9. **Viaţa şi povestea şi lucrul marelui împărat Alexandru de la Machedonia,** cu însemnarea: „Această Alisandrie am scris-o eu popa Savva Popovici, 1783, martie 2".

10. **Geografie** „ce s-au tălmăcit pre limba rumânească de pre cea moshicească (de la Moscova, n.n.), ce s-a tipărit în Sfântul Petersburg întru împărătească Academie a învăţăturilor la anii de la Hristos 1759". Are câteva însemnări deosebit de interesante: „Şi am scris eu popa Savva Popovici de la Răşinari, martie 1, 1785", sau: „Tălmăcitu-s-a această istorie din limba rusească în ceia rumânească, prin toată cheltuiala mea: Popa Savva Popovici ot Răşinari, capelan episcopesc, 1785, aprilie 12". Prin „capelan" am putea înţelege că deţinea funcţia de „vicar", pe lângă fostul său coleg de diaconie, acum episcop, Ghedeon Nichitici. Dar cine va fi fost tălmăcitorul? Presupunem că nu putea fi altul decât secretarul eparhial Dimitrie Eustatievici, care studiase la Kiev, care va fi primit cartea din Rusia. Părintele Emilian Cioran, care a avut cartea în mână şi reproduce fragmente din ea **(op. cit.,** p. 12), spunea că numai o parte din manuscris era copiat de preotul Sava, iar restul de o altă mână, care nu putea fi decât a traducătorului. Pe tabla din urmă a cărţii întâlnim o altă însemnare privind sfârşitul copistului: „Protopopul Savva Popovici ot Răşinari, mai sus iscălitul, au răposat la anul 1808, mai 21 şi s-au îngropat la Sâmbăta mare a morţilor, 23 mai... Fiu Popa Savva Popovici".

11. **Împărăţia lui Vasile Macedon,** cu 207 pagini. De fapt, doar câteva pagini sunt rezervate împratului Bizanţului Vasile Macedoneanul (867-886) şi fiului său Leon VI (886-912), dar şi lui Leon V Armeanul (813-820), iar în rest sunt predici şi „iertăciuni" la morţi (p. 69-159) sau învăţături pentru credincioşi. O însemnare preciza: „Această carte o am scris eu popa Savva Popovici de la Răşinari, în anul 1787, iunie 20 de zile".

12. **Hronograf. Împărăţia lui Teodosie Grecul până la Mihail Paleologul,** cu 677 pagini. Este deci o istorie a Bizanţului începând cu Teodosie cel Mare (379-395) până la Mihail VIII Paleologul (1261-1282). Un capitol special se ocupa de sfintele icoane şi de Sinodul al VII-lea ecumenic. Două însemnări arată că s-au scris de „popa Svva Popovici ot Răşinari, asesor consistorial neunit în Ardeal, 1789, noiembrie, 5". Iar la p. 631 o însemnare şi mai interesantă din 10 august 1790, arată că era scrisă „când s-au dus domnul episcop Gherasim Adamovici la Timişoara pentru alegerea mitropolitului, eu am rămas la Sibiu în rezedenţie", deci avea calitatea de vicar al lui Gherasim; este vorba de alegerea noului mitropolit Ştefan Stratimirovici. Părintele Emilian Cioran scria că era „un hronograf admirabil caligrafiat".

13. **Hronograf adecă Letopiseţ ce se zice scrierea anilor, care spune istorii frumoase alese din Biblie, începând de la izvodirea lumii,** nedatat, cu 122 de foi (azi în Biblioteca Academiei Române). Şi aici apare o însemnare la f. 121: „Au răposat protopopul Sava Popovici în anul 1808, maiu în 21, care au scris această carte şi alte multe. Ca oricine va citi să zică Dumnezeu să-l ierte". Pe alte pagini apar semnăturile lui Octavian Goga şi ale bunicului său Ioan Bratu, „paroh Răş(inari).".

14. **Începătura învăţăturilor bunului, credinciosului Io Neagoe Voievod Ţării Ungrovlahii** (în Biblioteca Academiei, din 1908, Ms. 3572). O însemnare la f. 4 menţiona: „Anul 1781, martie 10. Popa Popovici de la Răşinari am scris", iar la alte foi era trecut numele întreg. Până la f. 325 sunt copiate „Învăţăturile" lui Neagoe, după care urmează cartea moralizatoare numită „Albina" (sau „Albinuşa), până la f. 378, apoi „Descoperirea Sfintei Liturghii", o Cazanie la Sfântul Nicolae (f. 395-416), Viaţa şi mucenicia Sfinţilor Eustathie şi Theopistia.

Un alt manuscris cu Învăţăturile lui Neagoe Basarab (cu 152 foi, tot în Biblioteca Academiei, Ms. 3580), a fost copiat de Daniil Popovici, fiul preotului Sava „cel tânăr" (1765-1816), deci nepotul copistului. Era o copie după textul tatălui său. Este singurul caz când Învăţăturile lui Neagoe sunt înglobate în texte bisericeşti, cum constată Dan Zamfirescu şi George Mihăilă, editorii Învăţăturilor.

15. **Cartea legii din şapte scaune săseşti din Ardeal.** Prin mine scrisă, Savva Popovici, protopop din Răşinari, iulie 20, anu(l) 1805, cu 119 foi (Biblioteca Academiei, Ms. 4785). Părintele Emilian Cioran mai văzuse şi un alt manuscris, cu 196 de pagini, pe hârtie cu marca Sibiului, pe care l-a intitulat: **Statutele sau cartea şi pravila legilor săseşti din Pământul crăesc din Ardeal, care se zic Scăunime.** Avea această interesantă însemnare: „Acum întâi tălmăcite de pe latinie pe rumânie de părintele Samuil Clain de Sad, iară mai luminat şi mai devotat scrise de preotul Petru Căzan din Răşinari, notaraş eparhiei (secretar eparhial, n.n.) şi satului Răşinari, fiind protopop popa Sava Bârsan şi jude Comşe Grecu, prin a căror îndemn s-au şi făcut această carte în anul 1794, martie 19". Pe prima scoarţă apare semnătura lui Sava Popovici şi data de 9 iulie 1800, ceea ce ne face să credem că devenise proprietatea lui, iar în 1805 a realizat o nouă copie şi anume manuscrisul existent azi în Biblioteca Academiei.

Menţionam mai sus că în manuscrisul de la Cazanii din 1792 (nr. 7) apare şi o predică cu caracter istoric, cu data de 22 august 1792, rostită în faţa credincioşilor săi răşinăreni, în care popa Sava „cel bătrân" se ocupa de originea noastră romană şi de continuitatea românilor pe teritoriul vechii Dacii. S-a ocupat de această predică istoricul Ioan Lupaş, care a dovedit că era prelucrată după un scurt tratat istoric al lui Michael Lebrecht, publicat la Sibiu în 1791 sub titlul: **„Geschichte der aboriginen daziochen Volker in Abend - Unterhaltungen".** Predica era scrisă şi rostită în 1792, deci în anul în care cei doi episcopi din Ardeal, Ioan Bob de la Blaj şi Gherasim Adamovici de la Sibiu, înaintau împăratului cel de al doilea „Supplex Libellus Valachorum", încât preotul răşinărean „a transformat amvonul bisericii sale într-o catedră de educaţie populară spre conştiinţă şi demnitate naţională". Era scrisă cu 20 de ani înainte de apariţia lucrării lui Petru Maior, **Istoria pentru începutul românilor în Dacia.** Sublinia faptul că mulţi dintre „râmlenii" aduşi în Dacia până la retragerea aureliană, „s-au rudit şi s-au căsătorit cu daţii au rămas în pământul acesta şi aşa vedem o rămăşiţă a vestiţilor râmleni în ţara Ardealului până în ziua de astăzi. Această dar rămăşiţă a râmlenilor, iubiţilor de Dumnezeu pravoslavnici creştini, ce au rămas în ţara aceasta suntem chiar însuşi noi rumânii, care până acum ne aflăm şi ne numim şi romani".

Acesta a fost preotul, copistul de manuscrise şi patriotul Sava Popovici „cel bătrân". Strădaniile i-au fost continuate de fiii săi, Sava Popovici zis „cel tânăr" (1765-1816), hirotonit în 1791 şi Daniil (c. 1767), hirotonit în 1796 la Arad (+ 1810), de nepotul său Daniil (1788-1866), fiul lui Sava „cel tânăr", preoţit în 1817, dar mai ales de fiul acestuia, cărturarul Sava Popovici Barcianu (1814-1879). O întreagă „istorie de sate şi preoţi", cum scria Nicolae Iorga în 1902!

Icoana, o imagine de dincolo

(Urmare din pag. 1)

numit abur de irealitate, şi fără să aibă un suport în realitatea imediată, totuşi chipul înfăţişat în icoană este chipul cel autentic, pentru că omul însuşi „nu este adevărat şi nici real decât atunci când în el se reflectă cerescul".[2] Aceasta explică de ce niciodată o fotografie nu va putea surprinde decât răceala şi mărginirea fiinţei umane, şi în consecinţă nu ne va stârni decât interesul şi curiozitatea, dar niciodată nu ne va putea îndemna la prosternare înaintea ei.

Chiar dacă există o anumită deosebire între chipul sfântului aşa cum a fost el în realitatea istorică, şi cum a fost perceput de ceilalţi în timpul petrecerii sale pământeşti, şi cel înfăţişat în icoană, totuşi, într-un mod paradoxal, chipul din icoană este perceput ca fiind cel autentic, ceva tainic şoptindu-ne că tocmai **acela este adevăratul chip,** căci în intenţia ei ultimă icoana redă „nu chipul obişnuit şi banal al omului, ci chipul său slăvit şi veşnic".[3]

Icoana nu înfăţişează chipul pur şi simplu, ci chipul în tensiunea lui spre Prototipul după a cărui asemănare a fost alcătuit. Faptul acesta însă, poate apărea oarecum deconcertant şi chiar ne contrariază, fiind foarte greu de explicat aparenta deosebire dintre chipul real, fizic, imediat, şi cel din icoană. Omul în existenţa lui istorică nu posedă chipul în stare pură, aşa cum spre exemplu, nu poate exista apă în stare pură.

Deşi asemănarea ar putea să pară forţată, lucrurile se prezintă oarecum la fel şi în privinţa chipului pe care-l poartă fiecare om. Condiţionat de materie, căreia i se subsumează într-o foarte mare măsură, chipul a devenit impur după cădere, alterându-se prin contaminarea cu materia.

Or, icoana, şi în aceasta constă meritul său incontestabil, încearcă să redea chipul cât mai aproape de imaginea sa genuină, în care trupul ne apare eliberat din chingile materialului şi din graniţele spaţio-temporalităţii, apărându-ne cât mai aproape de imaginea sa originară.

Este însă foarte dificil ca prin mijloace din lumea materială să redai o realitate care nu se circumscrie acesteia, şi cu care are foarte puţine elemente în comun. Ca tot ceea ce este omenesc, şi icoana stă sub fatalitatea relativităţii şi a imperfecţiunii, ea neputând să cuprindă sau să redea o imagine a unei realităţi de dincolo de sine, ci mai degrabă o sugerează. De aceea a şi fost numită icoana o „fereastră" care se deschide spre Dincolo, ajutându-ne doar să-i întrezărim taina.

De altfel, după învăţătura Bisericii Ortodoxe, singura icoană desăvârşită este **„Icoana cea nefăcută de mână"** sau **„Sfânta Mahramă"** pe care s-a imprimat într-un mod minunat Chipul Mântuitorului, fără vreo intervenţie directă din partea omului. În afara acestei „icoane nefăcută de mâna omului" celelalte icoane doar reproduc cu materiale şi simboluri, realităţi de Dincolo.

Icoana este finalmente o imagine a **celeilalte realităţi,** dar şi o chemare de a intra în taina ei nesfârşită. Atunci când te găseşti în faţa unei icoane, eşti invitat să pătrunzi în taina lumii despre care vorbeşte, lume care pe măsură ce ţi se dezvăluie îţi lasă tot mai mult senzaţia că ea este de fapt cea adevărată, şi orice altă invitaţie spre altceva se va vădi lipsită de importanţă.

BIBLIOGRAFIE:

1. P. Evdokimov, „Vârstele vieţii spirituale", p. 103;
2. P. Evdokimov, „Arta icoanei", p. 162.
3. L. Uspenski, „Teologia icoanei", p. 115.

Intermusikale-Köln – 1999

În perioada 28 mai — 6 iunie 1999, grupul vocal „ANASTASIS" al Facultății de Teologie Ortodoxă „ANDREI ȘAGUNA" din Sibiu a participat la un festival muzical organizat de BISERICA EVANGHELICĂ din KÖLN, în cadrul acestui festival existând exponenți ai diverselor genuri muzicale.

Ideea de bază a acestui festival a fost ca prin intermediul muzicii să se creeze contacte între oameni aparținând unor culturi diferite.

Cu această ocazie, organizatorii acestui festival: diaconul HELMUT WERNER, părintele DIETER HERBERTH și doamna RUTH KLEVINGHAUS — responsabilă cu problemele de tineret în Biserica Evanghelică pentru zona Renania, au avut amabilitatea de a ne răspunde la câteva întrebări.

T.S.: — *Ce ne puteți spune despre activitățile culturale pe care Biserica Evanghelică le organizează în general, și în special despre acest „Intermusikale '99"?*

Dc. Helmut: — În Hurth (unul din districtele Kölnului) avem o organizație culturală: „Evanghelische Matthaus Kantarei" axată pe muzică și nu numai. Tinerii se întâlnesc în jurul Bisericii pentru diferite activități culturale.

De pildă în fiecare săptămână are loc o întrunire a femeilor din parohia noastră, indiferent că sunt nemțoaice sau femei venite și stabilite aici din Iran, Irak etc., în cadrul acestor întâlniri uneori se fac haine, avem între noi adesea oameni foarte săraci cărora le dăruim aceste haine, chiar dacă sunt și de alte religii.

Avem profesori care se ocupă de copiii care nu pot învăța așa bine, toate acestea se înfăptuiesc în jurul Bisericii.

Pr. Dieter: — În ceea ce privește activitatea culturală în Biserica Evanghelică, una din părțile componente e și organizarea de astfel de festivale muzicale, bazați pe principiul că nu vrem ca oamenii să vină la noi, ci mergem noi unde sunt oamenii. De data aceasta am vrut să facem o întâlnire între muzici și oamenii care fac muzică (bizantină, rock, hip-hop).

D-na Ruth: — În Biserica Evanghelică există diverse cluburi de tineret în care se urmărește munca cu copiii, dezvoltarea aptitudinilor muzicale, punerea în scenă a diferitelor piese de teatru existente.

În ceea ce privește acest „Intermusikale '99", ideea este întâlnirea oamenilor din diferite țări și astfel, facilitarea unor contacte.

T.S.: — *Care credeți că este rolul Bisericii în societatea zilelor noastre?*

Dc. Helmut: — În primul rând să afirmăm faptul că Iisus vrea pacea; vedem că în Iugoslavia gândirea politica nu îndeamnă la stabilirea păcii, ci la război.

Toate activitățile pe care noi le facem sunt căi prin care noi vrem să arătăm cum se poate instaura pacea.

Pr. Dieter: — Să-i sprijinim pe oamenii cu necazuri, după cum Iisus a făcut-o. Nu numai făcând azile și grădinițe, deci ajutându-l pe om preferențial, ci indiferent de vârstă.

D-na Ruth: — Să-i acceptе pe tineri așa cum sunt, să le dea siguranță, dragoste, nădejde pentru viitor. Încercăm să le arătăm că-i iubim și că-i acceptăm și astfel să le transmitem simțământul dragostei de Dumnezeu.

T.S.: — *Dacă ar fi să ne descrieți Biserica Evanghelică în câteva cuvinte, ce ne-ați putea spune?*

Dc. Helmut: — E o biserică mică, atât aici în Hurth, cât și în Germania, cu un procentaj de 30% din masa populației care trăiește azi în această țară.

Suntem axați pe munca socială, dar de asemenea și pe predicarea cuvântului lui Hristos. La nivel de muncă socială avem o bună colaborare cu Biserica Romano-Catolică.

(Continuare în pag. a 6-a)

T.Ș.

Domnul Hristos și copiii

(Urmare din pag. 1)

se oferă. Cu aceeași bucurie de copil și cu suflet curat ca al copiilor, se cere a fi primită împărăția lui Dumnezeu, de cei ce doresc să intre într-însa și să devină moșteni ai acestei împărății.

Iisus fiind în orașul său, Capernaum, au venit la el ucenicii săi, obsedați de chestiunea întâietății între ei și l-au întrebat: „Cine, oare, este mai mare în împărăția cerurilor?" (Matei 18,1). „De voiește vreunul să fie întâiul — a zis Iisus — va fi cel din urmă dintre toți și slujitorul tuturor" (Marcu 9, 35). A chemat apoi Iisus la sine un prunc, pe care luându-l în brațele sale, l-a așezat în mijlocul lor, spunându-le, că de nu se vor întoarce spre a fi ca acest prunc, nu vor intra în împărăția cerurilor. Prin aceasta, n-a înțeles Iisus, că li s-ar cere oamenilor maturi să devină mici — trupește — ca și pruncii, ci s-a referit la calitățile specifice sufletului copilului: curăția, nevinovăția, umilința, voioșia, dragostea. O astfel de comoară sufletească a copilului are o valoare inestimabilă și vai, de cel ce smintește un astfel de suflet de copil, răpindu-i șansa de moștenire a împărăției cerurilor. „Mai bine ar fi de el să-i atârne (cineva) de gât o piatră de moară și să-l afunde în adâncul mării" (Matei 18, 6).

Biblia nu ne spune cine a fost pruncul luat de Iisus în brațele sale și purtat apoi până în mijlocul apostolilor. În schimb, Tradiția ne relatează că acest copil a fost Ignatie, care a devenit apoi celebru discipol al sf. ap. și evang. Ioan. A ajuns a fi episcop al Antiohiei și — pentru credința sa — a suferit moarte de martir, la Roma, dat fiind la fiare (ad bestias), în ziua de 20 decembrie a anului 107. Simeon Metafrastul, scriitor și cronicar din sec. al X-lea, în Aghiografiile sale, ne spune, că lui Ignatie i s-a dat numele de Teoforul (Teóforos = purtat de Dumnezeu). De ce cinste a avut parte acest copil, să fie purtat în brațe de Iisus, să simtă căldura și bătăile inimii lui. Cel ce cu vrednicie se împărtășește cu trupul și sângele Domnului, este un Teofóros (= purtător de Dumnezeu) și devine astfel un om nou, după asemănarea cu Dumnezeu (Iordăchescu C., Istoria vechii literaturi creștine, partea I, Iași, 1934, p. 49—50).

În al său tablou „Purtarea crucii", Rubens, odată cu reprezentarea mironosițelor femei, o reprezintă pe Veronica, femeia care cu mahrama a șters sudoarea feței lui Iisus, pe care s-a imprimat chipul Domnului. Totodată este reprezentat și copilul care s-a strecurat prin mulțime, până la Iisus, de partea stângă a lui. Întrebarea care se impune, este dacă nu cumva acest copil este pruncul care — cu ani înainte — a fost luat și purtat în brațe de Iisus? Prin atașamentul și compătimirea exprimate, el își dovedește recunoștința față de Iisus.

Prin noțiunea de copil, se înțelege băiat sau fată, fără precizarea vârstei, dar având — aproximativ — până la 12 ani. Este necesar de precizat, că prin copil legitim se înțelege o astfel de odraslă umană, născută în familie închegată prin căsătorie. În Maramureș, prin cocon se înțelege copil legitim, adică „adevărat fecior după leage", potrivit Pravilei din 1646. Se face astfel distincție, spre a-l deosebi pe acesta de copilul din flori — bastard sau copil nelegitim —, născut în afara căsătoriei, din părinți necăsătoriți. Fiind „lipsit de lege și de respect față de cele sfinte", ofensând morala creștină, este văduvit astfel de demnitatea care i-ar fi putut conferi tot respectul.

Pruncia este prima vârstă a omului; prin prunc se înțelege copil până la vârsta de trei ani.

Pentru susținerea intereselor familiei, statul a stabilit situația juridică, prin care sunt prevăzute drepturi pentru copii. În genere, legile civile stabilite pentru copiii nelegitimi au constituit o situație juridică inferioară celei stabilite pentru copiii legitimi. În dreptul socialist însă nu s-a mai făcut o astfel de distincție. Prin sfânta taină a căsătoriei religioase, se sfințește unirea legitimă a bărbatului cu femeia și se cultivă nețărmurita dragoste față de copiii pe care îi vor avea. În consecință, pentru părinți, copiii sunt bucuria care nu dezamăgește, căci prin copii se manifestă cea mai sinceră dragoste — dragostea copiilor față de părinți. Este firesc ca aceasta să-i îndatoreze pe părinți față de proprii lor copii și se adeveresc cuvintele rostite de Iisus, în Predica de pe Munte: „Cine este omul acela între voi de la care, de va cere fiul său pâine, el să-i dea piatră sau de-i va cere pește, să-i dea șarpe?" (Matei 7, 9—10).

Prin copii, părinții revăd și retrăiesc nevinovații ani ai pruncie, descopăr proprii ochi din pruncie, curăția sufletului, nepătatele simțăminte ale inimii, nevinovăția. În copii descopăr părinții acea podoabă, pentru care Iisus i-a iubit pe copii atât de mult, i-a chemat la Sine, i-a mângâiat, i-a binecuvântat și i-a recomandat ca modele de urmat pentru dobândirea împărăției cerurilor.

O, dar cât de multe infracțiuni se comit în zilele noastre la adresa pruncilor și copiilor. Să ne gândim la abandonul de prunci și de copii, care îngroașe — pe zi ce trece — mulțimea de copii ai străzii și — în situația mai nerocoasă — a copiilor din institutele de ocrotire. Și mai grave decât acestea, sunt infracțiunile de pruncucidere, comise de mame fără inimă, care își ucid propriii copii de curând născuți. Este același păcat strigător la cer, comis de Irod, care la gândul că printre pruncii din Betleem

și împrejurimi s-ar afla și Mesia cel nou născut; poruncă a dat să fie uciși toți pruncii de acolo, de doi ani și mai în jos. „Glas în Rama s-a auzit — (cu cuvintele proorocului Ieremia 31, 15) — plângere, tânguire și țipăt mult; Rahila plângea pe fiii săi și nu voia să se mângâie, că nu mai sunt" (Matei 2, 18).

Mamelor, cu sensibilitățile lor specifice, față de copiii cărora le-au dat naștere, le revin îndatoriri de ordin trupesc și de ordin sufletesc (în limba germană, trei de K: Kinder, Küche und Kirche). Dictonul de aceeași obârșie precizează: „copii mici, griji mici, copii mari, griji mari" (kleine Kinder, kleine Sorgen; große Kinder, große Sorgen). Suma primelor griji pare a fi echivalentă cu a ultimelor, căci pe măsura măririi grijilor, acestea sporesc treptat în intensitate. Dacă grijile mici apasă asupra genunchilor, cele mari apasă asupra inimii.

Între stările de lucruri regretabile și îngrijorătoare din viața socială a zilelor noastre, este desigur și numărul mare de copii nevârstnici, abandonați de mamele lor. Oricâte probleme și dificultăți ar avea, părinții naturali ai copiilor sunt datori cu răspunderea asumată dând naștere unei noi făpturi. Cât de întunecată poate fi conștiința mamei care e în stare să cugete și să înfăptuiască abandonarea propriei odrasle, plăpânde. Abandonarea, cu riscurile ce pot interveni, descalifică — fără reținere — pe o astfel de mamă. Și animalul își ocrotește puiul în culcușul cald și sigur și-l apără de ghiarele și colții răpitorilor. Cum poate o mamă să lase în nesiguranță și în voia sorții făptura căreia i-a dat viață?

În schimb, lăudabile sunt acțiunile depuse de societățile și institutele de caritate, precum și de persoane particulare, care animate de principiile moralei creștine, depun eforturi materiale și morale pentru salvarea ființelor nevinovate, abandonate. Strădania depusă de institutele de caritate este socotită a fi dusă la bun sfârșit, dacă se ajunge la încredințarea copiilor în ambianță familială, care să suplinească dragostea de mamă. Pentru copiii abandonați, în stare de deplină conștiență, nu este nici un dor mai sfâșietor, decât chemarea la adresa mamei: să vină spre a-i lua acasă. La cei ce salvează prunci în stare deplorabilă de decădere, se referă cele grăite de Mântuitorul: „Cine va primi pe un prunc ca acesta, în numele meu, pe mine mă primește" (Matei 18, 5) și „cel ce mă primește pe mine, primește pe cel ce m-a trimis pe mine" (Matei 10, 40).

Dacă Decalogul prevede îndatorirea de a-i cinsti pe părinți, spre a se învrednici astfel de îndelungime de zile pe pământ, la rândul său, Fiul Omului, care a cunoscut sufletul copiilor ca nimeni altul, specifică îndatorirea de prețuire și de iubire a copiilor, bine știind că „îngerii lor, în ceruri — zice Iisus — pururea văd fața Tatălui meu, care este în ceruri" (Matei 18, 10). Prin copii se continuă viața și tot ce este demn de a fi dus mai departe, din comoara familiei.

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinții Părinți

(Urmare din pag. a 3-a)

la a acționa din interes pentru a dobândi viața veșnică. Dar dacă acționăm pentru a evita pedeapsa sau pentru a fi răsplătiți, pericolul este de a uita să așezăm inima în miezul muncii noastre, în miezul relațiilor noastre de muncă. Și aceste relații devin, la limită, schizofrenice, pentru că noi rămânem de fapt în afara relației, închiși asupra noastră înșine.

În cel de-al treilea tip de relație, acționăm *din iubire de* cel pentru care lucrăm. Și prin instaurarea dezinteresului între mine și Domnul, între noi și Dumnezeu, ajungem la această stare de prietenie, care este ca o stare de copilărie, pentru că prietenia trece dincolo de orice interes. Ceea ce vedem astăzi în această Evanghelie, poarta care se deschide înaintea noastră, este poarta milostivirii față de cel ce are o datorie către noi. Și noi avem cu toții datorii unii către ceilalți, mai cu seamă în calitate de creștini, în calitate de membri ai unei aceleiași comunități, și încă datorii adeseori mult mai importante și mult mai intime decât ceea ce pare în exterior. Dar iată, nu avem totdeauna ochii [sensibilizați] pentru a vedea și a ne simți îndatorați, și riscăm să ne aflăm precum sluga nemilostivă. Din fericire — poate unii vor zice din nefericire — poarta Crucii se deschide între mine și celălalt, ea singură poate modela viața noastră, ne poate proiecta pe noi înșine în viața veșnică.

Nu mai puțin importantă și încărcată de sens duhovnicesc este rugăciunea pe care o rostim în acest nou an bisericesc[18] dedicat respectului față de creație: *Doamne, mântuiește-ne de poluare!* E bine să strigăm către Domnul: *Apără-ne de răul pe care îl facem și păzește-ne de a mai continua să poluăm atmosfera.* Da, trebuie să respectăm această atmosferă care este un dar de la Dumnezeu pentru fiecare dintre noi. Dar există o altă poluare mult mai importantă și periculoasă, care atinge în străfunduri ființa omului și care este sursa tuturor celorlalte poluări — poluarea duhovnicească.

Într-un anumit fel, ne place să-i vedem pe sfinți ca pe niște mari filtre care purifică atmosfera duhovnicească de tot răul. Dar cred că astăzi tot omul trebuie să se roage pentru a purifica această atmosferă atât de poluată. Pentru că din inimile noastre, din sufletul nostru, din întreaga noastră ființă, nu încetează să iasă — către Dumnezeu, înainte de toate, și către ceilalți — tot felul de gânduri rele, de judecăți, de contraziceri, de neînțelegeri, care contribuie în chip extrem la poluarea duhovnicească, poluare care și ea nu încetează să crească. Să nu așteptăm numai de la sfinți să purifice această atmosferă. Să ne purificăm[19] pe noi înșine și să purificăm relațiile noastre nu în exteriorul, ci în interiorul comunităților noastre. Să ne deschidem inimile acestei prietenii, care este cel mai important dar de la Dumnezeu pe acest pământ. Apoi, ne va fi mai ușor să abordăm culoarul Crucii, să devenim apropiații lui Hristos pe Cruce, pentru a învăța cum să ne suim și noi pe Cruce. Pentru că este foarte ușor să vorbim despre Cruce și să o invocăm, dar este foarte greu să ne suim noi înșine pe Cruce.

Cunoaștem imaginea monahului îmbrăcat în veșmintele sale și împotriva căruia diavolul trimite săgeți. Nu înțelegem imediat ce sunt aceste săgeți, dar descoperim încetul cu încetul că ele vin atunci când ne denunțăm pe noi înșine, când denunțăm mizeria noastră lăuntrică, răutatea noastră, lipsa de iubire, atunci când ne vedem așa precum suntem în lumina Domnului. Atunci, diavolului nu-i place aceasta și ne trimite săgețile sale. Căci deschizând inima noastră, deschizând ființa noastră înaintea Domnului ca o floare, putem primi harul, putem să ne mântuim, putem trece într-adevăr prin această poartă care este Crucea.

Dumnezeu să ne ajute și să ne dea tuturor gânduri bune și rugăciune în fiecare clipă a vieții noastre pentru a purifica atmosfera, uneori atât de apăsătoare, care există în lume în general și în lumea creștină în particular, pentru a putea trece împreună prin poarta mântuirii. Amin.

în limba latină, cuvintele *prieten (ami)* și *prietenie (amitié)* vin de la același cuvânt de bază *„a iubi" (aimer),* ceea ce le dă un sens profund care nouă ne scapă uneori din vedere.

18. Predica a fost rostită cu o zi înainte de începerea noului an bisericesc (1 septembrie).

19. Pentru fidelitatea traducerii în context, am folosit *„să ne purificăm"* în loc de *„să ne curățim".*

Kosovo — o problemă de azi?

(IV)

ÎNCEPUTUL INTERESELOR AUSTRIECE ÎN BALCANI. COLONIZAREA SÂRBILOR ÎN IMPERIUL HABSBURGIC.

Cel de-al doilea factor care a determinat formarea naţiunilor moderne în Balcani a fost cel extern. Austria şi Rusia i-au folosit pe creştinii din Balcani drept pretext pentru un amestec tot mai mare în treburile interne ale Imperiului otoman. De aceea, au susţinut cu toată puterea pornirile de răzvrătire ale sârbilor, grecilor şi bulgarilor.

Cea care a urmat prima această politică de interese în Balcani a fost Austria. După eşecul turcilor în cel de-al doilea asediu al Vienei din anul 1683, trupele imperiale habsburgice au pornit o puternică ofensivă spre sud, cucerind în anii 1688—1689, o serie de oraşe slave sud-dunărene, precum Belgrad, Niş, Vidin, Sofia. Dar, ca urmare a unei contraofensive turceşti, austriecii au fost împinşi la nord de Dunăre, fiind nevoiţi chiar să se retragă din Banat. În aceste condiţii, împăratul Leopold I, a emis la 6 aprilie 1690 un manifest adresat poporului sârb, cerând sprijinul acestuia împotriva turcilor. Patriarhul Arsenie III Cernoievici a convocat în iunie 1690 Marea adunare naţională sârbească la Ipek, care a decis trimiterea la Viena a episcopului de Lipova-Ineu, Isaia Diaconovici, pentru a trata cu autorităţile habsburgice problema emigrării unor sârbi pe teritoriul eliberat de austrieci. În urma acestor negocieri, Leopold I a emis la 21 august 1690 o diplomă adresată sârbilor: aceştia erau invitaţi să colonizeze Ungaria de sud, emigranţilor urmând să li se acorde o serie de privilegii politice, economice şi bisericeşti (numite *Privilegiile ilirice*). Ei urmau să fie scutiţi de impozite, datoria lor fundamentală fiind aceea de a apăra noua frontieră de sud a Imperiului habsburgic.

În toamna anului 1690 şi primăvara celui următor, un prim grup de emigranţi (30—40 000 familii; arhiepiscopul Leopold Kollonich, ministrul de finanţe al Ungariei, indica un număr de 60 000 de persoane), conduşi de însuşi patriarhul Arsenie III Cernoievici, s-a aşezat în Srem, Slavonia şi Ungaria de sud. Al doilea grup de emigranţi a fost colonizat în anul 1716 în Banatul de nord-est (în zona Vârşeţ, Timişoara şi Arad), iar cel de-al treilea grup de emigranţi, sub conducerea altui patriarh sârb de Ipek, Arsenie IV Ioanovici Şacabent, s-a aşezat în anul 1737 în districtele bănăţene de sud şi vest (Pancevo, Becicherec-Zrenianin şi Biserica Albă). Ca urmare a acestor emigrări, patriarhia sârbă de la Ipek a fost desfiinţată în anul 1766.

Patriarhul sârb, stabilit în anul 1713 la Carloviţ (în regiunea Srem), a fost recunoscut drept căpetenia politică şi bisericească a emigranţilor sârbi şi a tuturor ortodocşilor din teritoriile habsburgice. În anul 1695 s-au creat şapte episcopii ortodoxe: Karlstadt (azi Karlovac, la sud-vest de Zagreb; cu jurisdicţie în Croaţia de sud-vest); Mohaci, mutată mai târziu la Pakraţ (cu jurisdicţie în Slavonia); Buda (cu jurisdicţie în Buda, unde sârbii constituiau în anul 1700 aproximativ jumătate din populaţie, şi în Ungaria de vest); Oradea, mutată ulterior la Arad (cu jurisdicţie în Ungaria de nord-est); Vârşeţ (cu jurisdicţie în Banatul de est); Timişoara (cu jurisdicţie în Banatul de vest); Seghedin, mutată ulterior la Novi Sad (cu jurisdicţie în Bacica). Mitropolitul de la Carloviţ avea jurisdicţie directă în regiunea Srem (azi în sudul Voievodinei).

Această mişcare de populaţie, coordonată de autorităţile austriece, a dus la o modificare a structurii demografice, atât în Kosovo (unde albanezii au rămas majoritari), cât şi în Banat, Slovonia şi sudul Ungariei. În acestea din urmă, în mijlocul unei populaţii ţărăneşti, de etnie croată şi românească, au fost aduse o parte din acele cete războinice sârbe din munţii Serbiei de sud şi din Kosovo. Astfel s-au pus bazele unor viitoare confruntări etnice, căci nici croaţii şi nici românii nu i-au privit cu ochi buni pe aceşti noi veniţi. Antagonismul sârbo-croat îşi are originile în aceste colonizări, croaţii ţărani iobagi neîmpăcându-se niciodată cu noii lor vecini sârbi de un alt statut social (grăniceri liberi, neplătitori de impozite). Confruntările sângeroase dintre sârbi şi croaţi vor izbucni însă după doar două secole.

În ceea ce-i priveşte pe români, efectul noilor colonizări au fost multiple. În secolul XVIII, românii ardeleni au găsit în mitropoliţii sârbi de la Carloviţ un sprijin important în apărarea credinţei ortodoxe, vrednic de a fi pomenit în acest sens fiind mitropolitul Pavel Nenadovici (+1768) care a trimis la Viena numeroase memorii, susţinând revendicările luptătorilor ardeleni pentru apărarea Ortodoxiei. În anul 1783, autorităţile habsburgice au subordonat episcopia ortodoxă din Transilvania, mitropoliei sârbe de la Carloviţ (primii episcopi au fost de neam sârb, dar după 1810 români).

Însă în Banat şi Arad românii majoritari au fost supuşi episcopilor sârbi care au dus o politică anti-românească. După numeroase memorii, primul episcop de neam român de la Arad a fost recunoscut abia în anul 1829. Dar în ceea ce-i priveşte pe românii din Banat, aceştia au dus o luptă mult mai lungă pentru a fi scoşi de sub jurisdicţia episcopilor sârbi. Datorită faptului că cererile lor nu au fost ascultate, românii bănăţeni (spre deosebire de ardeleni) s-au alăturat în 1848 revoluţionarilor maghiari, ducând cu aceştia o luptă comună împotriva sârbilor şi a austriecilor. Cei doi episcopi sârbi din Banat au fost înlăturaţi cu forţa, în locul lor fiind instituiţi administratori români, atât la Caransebeş (Ignatie Vuia), cât şi la Timişoara (Dimitrie Petrovici-Stoichescu). După înăbuşirea revoluţiei de la 1848, Ignatie Vuia s-a refugiat cu Kossuth în afara Ungariei, însă Dimitrie Petrovici-Stoichescu a fost condamnat la 12 ani temniţă grea (din care a executat doar 4 ani). Totodată, peste 70 de preoţi români au fost arestaţi şi întemniţaţi din dispoziţia episcopului sârb de la Timişoara, Pantelimon Jivcovici, iar trei preoţi au fost caterisiţi în mod public în piaţa din Timişoara. Revendicările românilor bănăţeni au fost soluţionate abia în anul 1864, când a fost reînfiinţată Mitropolia română din Ardeal (cu sediul la Sibiu), cu episcopiile sufragane la Arad şi Caransebeş (sârbii păstrau episcopiile de la Vârşeţ şi Timişoara). Pentru mânăstirile din Banat, românii şi sârbii au purtat un proces îndelung la tribunalul din Budapesta, proces încheiat abia spre începutul primului război mondial, când, din cele patru mânăstiri bănăţene, doar una a revenit românilor (cea de la Hodoş-Bodrog).

Beneficiind de *Privilegiile illyrice*, sârbii au înfiinţat în Banat, Croaţia şi Ungaria de sud, o reţea de şcoli primare, ba chiar şi gimnazii la Carloviţ (1791) şi Novi Sad (1811); seminarii teologice la Novi Sad (1765-1784) şi Vârşeţ (1822, cu o secţie română, mutată în 1865 la Caransebeş). În acest fel, sârbii din Imperiul habsburgic au reuşit să formeze o intelectualitate care a contribuit la formarea conştiinţei naţionale la sârbii din teritoriile otomane. De aceea, sârbii au fost cei dintâi care au pornit mişcarea de eliberare naţională din Balcani.

În ceea ce priveşte Rusia, primul amestec important al acesteia în politica din Balcani a avut loc în anul 1774, când, în urma unui război ruso-austro-turc (1768-1774), ţarina Ecaterina II a obţinut, prin tratatul de pace de la Kuciuk-Kainargi, dreptul de protectorat asupra creştinilor ortodocşi din Imperiul otoman (tot cu aceeaşi ocazie, austriecii au anexat partea de nord a Moldovei, numită de ei Bucovina).

După cum se va vedea, toată istoria balcanică din deceniile următoare nu poate fi înţeleasă fără luarea în considerare a concurenţei dintre Rusia şi Austria, pentru lăţirea influenţei în sud-estul Europei. Din păcate, popoarele creştine de aici au servit doar ca unelte pentru această politică. Dorinţele lor legitime pentru libertate, pentru independenţă au fost cu cinism susţinute, apărate, trădate, în funcţie de conjunctura politică internaţională.

FORMAREA STATELOR NAŢIONALE MODERNE ÎN BALCANI

Serbia

Datorită anarhiei instituite în răsăritul peninsulei Balcanice, sârbii au pornit în ianuarie 1804 lupta pentru neatârnare. O adunare naţională l-a ales pe George Petrovici, numit Karageorge, conducător al poporului sârb. Acesta a reuşit alungarea tuturor turcilor din Serbia, sultanul fiind silit în anul 1807 să le acorde sârbilor autonomie, iar lui Karageorge titlul de principe. Dar ruşii, aflaţi în război cu turcii din anul 1806 (cu această ocazie, Principatele Române au fost ocupate şi pregătite să fie anexate la Rusia) i-au îndemnat pe sârbi să nu accepte oferta sultanului, promiţându-le ajutor pentru constituirea în viitor a unui stat sârb mare, care să cuprindă şi Macedonia. „Intervenţia Rusiei în Serbia a fost însă de la început până la sfârşit târzie, leneşă şi egoistă, nefiind făcută niciodată în folosul sârbilor, totdeauna însă în folosul ţarului. Până acolo au mers ruşii în lipsa lor de scrupul, încât se gândeau să întrebuinţeze pe aceşti ţărani nenorociţi, ca să atace pe francezi în Dalmaţia" (Iorga, *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, p. 116). Sârbii au devenit în acest fel unelte în războaiele ruşilor cu turcii şi cu Napoleon. Iar prin tratatul de pace de la Bucureşti din 1812, ruşii şi-au atins o parte din obiective, anexând Basarabia, lăsându-i însă pe sârbi „în plata" turcilor, care, sub conducerea sârbului renegat Curşid-Paşa (!), au reocupat Serbia. Karageorge s-a refugiat în anul 1813 în Austria, apoi în Rusia.

Doi ani mai târziu, sârbii s-au răsculat din nou, de această dată sub conducerea lui Miloş Obrenovici. Datorită calităţilor sale diplomatice, acesta a reuşit să obţină în anul 1817 recunoaşterea autonomiei sârbe, sub suzeranitatea sultanului, autonomie consfinţită pe plan internaţional şi prin tratatul de pace de la Adrianopol din anul 1829 (prin care Grecia şi-a obţinut independenţa, iar Principatele Române înlăturarea monopolului turcesc în comerţul exterior). Această Serbie autonomă cuprindea doar o mică parte din Serbia actuală, fără oraşele Niş, Pirot, Leskovac şi Vranja, şi fără regiunea Kosovo. Graniţa de est o constituia râul Drina, care desparte şi azi Serbia de Bosnia-Herţegovina.

În deceniile de după constituirea Serbiei autonome (până prin anii 1860-1870), a avut loc o importantă schimbare de populaţie. Numeroşi musulmani s-au refugiat în teritoriile rămase sub dominaţie otomană (Bosnia, Serbia de sud, Macedonia), de unde au sosit sârbi ortodocşi, bucuroşi să trăiască într-un stat liber. Pe plan cultural, noul stat a primit sprijin din partea intelectualităţii sârbeşti din Imperiul habsburgic.

Pe plan extern, Miloş Obrenovici a dorit înlăturarea influenţei ruse, dându-şi seama că ţarul, prin pretenţia de sprijinire a Serbiei, nu dorea altceva decât extinderea influenţei ruseşti. Din acest motiv, a fost silit în anul 1839 să abdice în favoarea fiului său Mihail şi să părăsească ţara. Rusia era interesată de izbucnirea unei răscoale generale a tuturor slavilor din Balcani şi constituirea astfel a unei *Iugoslavii* mari (care să cuprindă Serbia, Bulgaria, Macedonia) sub protectorat rusesc. Întrucât nici noul principe sârb, Mihail Obrenovici, nu înţelegea să fie simpla unealtă a politicii ruseşti în Balcani, a fost detronat printr-o lovitură de stat şi înlocuit în octombrie 1842 cu Alexandru Karageorge (fiul conducătorului revoltei din 1804).

Dar şi acesta a părăsit în curând cauza rusă. A adoptat o politică pro-austriacă, fiind gata să intervină în anul 1848 împotriva revoluţiei maghiare. Războiul Crimeii (1853-1856) dintre Turcia (sprijinită de Austria, Prusia, Anglia, Franţa), pe de o parte, şi Rusia, pe de altă parte, a avut drept motiv şi dorinţa Apusului de a elimina influenţa Rusiei din Balcani. Într-adevăr, prin tratatul de pace de la Paris (1856), Principatele Române şi Serbia au fost scoase de sub protectoratul Rusiei.

Totuşi, politica anti-rusească a lui Alexandru Karageorge a dus la înlăturarea lui în anul 1858, şi înlocuirea sa cu octogenarul Miloş I Obrenovici, apoi, după moartea acestuia, în 1859, cu Mihail Obrenovici. În cea de a doua domnie, acesta a pus bazele Serbiei moderne, reuşind în 1867 să-i oblige pe turci să-şi retragă din Serbia restul trupelor. Însă popularitatea lui Mihail Obrenovici a determinat dinastia rivală Karageorge să organizeze un complot care a dus la asasinarea principelui (1868), însă nu şi la schimbarea dinastiei.

Istoria statului *Muntenegru* este mai deosebită. După cum s-a văzut, cel de-al doilea stat sârbesc îşi avea originea tocmai în această zonă, cunoscută atunci sub numele de Zeta. Statul nemanid, cu centrul în Raşca, a inclus şi Muntenegrul. După înfrângerea de la Kosovo Polje (1389), Muntenegrul a reuşit să devină un stat independent, ocupat de turci în anul 1496. Dar stăpânirea turcească aici a fost doar nominală, căci cetele de luptători muntenegreni nu au putut fi niciodată învinse complet. Acest fapt a dus la existenţa neîntreruptă în istorie a formaţiunii politice muntenegrene, restrânsă doar la câţiva munţi din centrul actualei republici. Cel mai interesant este însă faptul că, începând din anul 1516, conducătorii luptătorilor şi ai statului muntenegrean au fost episcopii ortodocşi locali. În 1697, episcopul Danilo Petrovici Nieguş a pus bazele dinastiei care a condus Muntenegrul până în anul 1918 (succesiunea se transmitea de la unchi la nepot), reuşind evitarea cuceririi turceşti (în anul 1768, vlădica Stiepan Mali a învins o mare armată turco-veneţiană, peste 140 000 soldaţi, porniţi să pună capăt existenţei micului stat). Până în anul 1855 toţi conducătorii Muntenegrului au deţinut titlul de episcopi şi de cnezi. În acest an, vlădica Danilo s-a căsătorit, renunţând la episcopat, fapt prin care Muntenegru s-a transformat dintr-o teocraţie într-un stat laic. În 1860 tronul a fost ocupat de Nichita Nieguş, încoronat rege în anul 1910. Pentru istoria culturii române, Muntenegrul este foarte important, deoarece tiparul a fost adus în Ţara Românească de călugărul Macarie, refugiat după 1496 din Cetinie (în anul 1508 a tipărit *Liturghierul* în limba slavonă).

Războiul din 1877. Păcile de la San Ştefano şi Berlin (1878)

Dorinţa lui Mihail Obrenovici, cât şi a succesorului său, Milan Obrenovici, a fost unirea Bosniei cu Serbia. În acelaşi timp, a început şi mişcarea de eliberare a bulgarilor. Aceştia au alcătuit în anul 1866 un comitet central secret la Bucureşti, cu scopul de a pregăti marea răscoală bulgară. În anul 1870, bulgarii şi-au declarat unilateral autocefalia bisericească, autorităţile otomane recunoscând un exarhat bulgar, cu jurisdicţie asupra a 15 episcopii din Bulgaria şi Macedonia (desprinse de Patriarhia din Constantinopol). Acest pas a dus la schisma între Biserica Ortodoxă Bulgară şi Patriarhia ecumenică, schismă care a dăinuit până în anul 1945.

Răscoalele au început în anii 1875-76. Datorită reacţiei dure turceşti, a izbucnit războiul ruso-româno-turc, încheiat la 3 martie 1878 printr-un tratat secret de pace, semnat la San Ştefano. Serbia a dobândit districtul Niş (cu oraşele Pirot, Leskovac şi Vranja); Muntenegrul şi-a lărgit de trei ori teritoriul. În schimb, a fost creată, ca unealtă principală a politicii ruseşti în Balcani, o Bulgarie mare care cuprindea şi Macedonia.

Noua hartă secretă a Balcanilor întocmită de diplomaţia rusă a fost cumpărată de către guvernul de la Londra. Europa de vest, alarmată de noua situaţie, a convocat un nou tratat de pace, la Berlin (13 iunie - 13 iulie). Aici s-a recunoscut independenţa României, Serbiei şi a Muntenegrului. Bulgaria, ca stat autonom, a fost redusă la un teritoriu îngust la nord de Balcani. La sud de aceşti munţi a fost creată o provincie nouă, Rumelia Răsăriteană, supusă unui guvernator creştin. Bosnia-Herţegovina a fost însă ocupată de trupele austriece. România a primit Dobrogea (graniţa de sud a acesteia a fost fixată în anul 1880), Grecia a primit abia în anul 1881 Tesalia, un teritoriu nu prea mare, dar care cuprindea munţii Pindului de sud şi oraşele Arta (în vest) şi Larisa (în est). Între Muntenegru şi Turcia s-au făcut unele rectificări de graniţă (nu fără ciocniri armate) în anul 1884: teritorii locuite majoritar de albanezi au fost schimbate cu teritorii locuite majoritar de slavi. Turcii păstrau în Europa zona Novi Pazar (deci vechiul leagăn rascian al Serbiei medievale), apoi Albania, Epirul (cu oraşul Ianina), Macedonia (cu Tesalonicul) şi Tracia.

Prin acest tratat de pace s-a stabilit un echilibru de forţe în regiune, care va fi menţinut, în mare parte, până în anul 1912. Cu toate acestea, nu se poate spune că noile state creştine au cunoscut o dezvoltare lină. Atât Bulgaria cât şi Serbia s-au aflat într-o permanentă competiţie, modificându-şi politicile filoaustriece şi filoruse una în funcţie de cealaltă. Pe plan intern au cunoscut dispute între rusofili şi austrofili (motivate în parte tocmai de politica externă), dispute care au dus la lovituri de stat şi asasinate politice, toate acestea într-o epocă în care România se bucura din plin de o viaţă politică parlamentară democratică, sub conducerea regelui Carol I.

Evoluţia Bulgariei

Cel mai bun exemplu în acest sens a fost Bulgaria. În anul 1879 a fost ales principele Alexandru de Battenberg (nepotul ţarinei Rusiei). Acesta a condus ţara cu sprijinul a numeroşi consilieri ruşi (care, printre altele, îi îndemnau pe bulgari să declare război României pentru cucerirea Dobrogei). În toamna anului 1885, conducătorii Rumeliei au declarat unirea cu Bulgaria. Turcii nu s-au opus, dar ruşii, luaţi prin surprindere, nu au recunoscut acest act unilateral bulgar. De aceea, principele Alexandru al Bulgariei i-a expulzat din ţară pe consilierii ruşi, încheind o alianţă cu Austro-Ungaria.

Sârbii, îndemnaţi de ruşi, au considerat unificarea bulgară drept un pericol pentru pacea din Balcani şi au declarat război Bulgariei, pe care însă l-au pierdut. Sub auspiciile Austriei a fost semnat la 3 martie 1886 un armistiţiu la Bucureşti. Unificarea Bulgariei era recunoscută pe plan internaţional.

Dar o lovitură de stat rusofilă l-a detronat pe principele Alexandru, care a fost predat ruşilor. O contrarevoluţie, condusă de preşedintele parlamentului, Stambulov (cel mai mare om politic de la sud de Dunăre, numit şi „Brătianu al bulgarilor") l-a rechemat pe Alexandru înapoi. Datorită faptului că ruşii nu i-au acordat permisiunea de a se întoarce, Alexandru a abdicat (august-septembrie 1886). Ruşii numiseră deja un general al armatei ţariste, Dolgoruchi, în postul de „guvernator provizoriu" al Bulgariei, pregătind constituirea unui *Mare Ducat Bulgar* condus de ţar, deci unit cu Rusia.

Parlamentul bulgar a propus atunci o uniune personală cu România, sub conducerea regelui Carol I (foarte popular în rândul bulgarilor, încă din timpul războiului din anii 1877-78). Austria s-a împotrivit unei asemenea uniuni româno-bulgare, iar Rusia ameninţa cu război, în cazul împlinirii ei. În aceste condiţii, Carol I a refuzat propunerea, iar Parlamentul bulgar l-a ales apoi principe pe ofiţerul austro-ungar, Ferdinand de Saxa-Coburg (1887). Rusia însă nu l-a recunoscut nici pe acesta, declarându-l, culmea, uzurpator. Abia în anii 1894-95 (după înlăturarea şi asasinarea ziua în amiaza mare, pe stradă, a lui Stambulov) a avut loc reconcilierea dintre principele Ferdinand şi Rusia. În anii următori, Bulgaria a fost condusă de o „dictatură princiară", scopul principal al lui Ferdinand fiind obţinerea independenţei şi a unirii Macedoniei. Pentru atingerea acestui scop, a dus o politică de balans între austrieci şi ruşi, cheltuind cele mai mari sume pe cap de locuitor din Europa pentru înarmare.

Evoluţia Serbiei

Principele şi (din 1882) regele Milan Obrenovici (1868-89), fiul unei românce din familia Catargi, căsătorit cu o altă românca din Basarabia, a condus ţara autoritar, nerespectând nici măcar constituţia liberală pe care el însuşi o promulgase în anul 1869, ceea ce a dus în anul 1882 la un atentat nereuşit împotriva vieţii sale. Simţindu-se trădată de Rusia la păcile de la San Ştefano şi Berlin, cât şi prin apropierea ruso-bulgară dintre anii 1879-1885, Serbia a căutat o alianţă cu Austria, alianţă pe care a schimbat-o imediat după ruperea relaţiilor ruso-bulgare din 1885 cu una nouă, desigur cu Rusia. Războiul, pe care l-a declarat Serbia Bulgariei în 1885 a avut acordul Petersburgului.

În anii următori, Serbia a cunoscut o violentă viaţă politică. Au avut loc numeroase asasinate, cel mai crud fiind uciderea în zorii zilei de 11 iunie 1902 a regelui Alexandru şi a soţiei acestuia, după care cadavrele pline de sânge au fost azvârlite, cu o „barbarie africană" (cum s-a exprimat Iorga, *op. cit.*, p. 347) de pe fereastră pe stradă. Asasinii au oferit tronul dinastiei rivale, Karageorge (regelui Petru, fiul lui Alexandru, detronat în anul 1858). Parlamentul sârb a transmis asasinilor o declaraţie de mulţumire votată în unanimitate (!). În schimb, majoritatea ţărilor europene au rupt temporar relaţiile diplomatice cu noul guvern, în semn de protest pentru asasinatul regal (Marea Britanie nu le-a reluat decât în anul 1906).

În acelaşi timp, relaţiile dintre Serbia şi Austria s-au înrăutăţit tot mai mult. Într-un context de sărăcie generală, ţelul naţional al politicii sârbe a devenit unificarea tuturor slavilor din Macedonia şi Bosnia cu Serbia.

PAUL BRUSANOWSKI

Intermusikale-Köln 1999

(Urmare din pag. a 5-a)

Pr. Dieter: — E o biserică în care se întâlnesc mai multe curente, problema e că nu avem o autoritate care să se pronunţe că un fapt e aşa sau nu. Activităţile desfăşurate de această biserică sunt de fapt şi pilonii care-i susţin existenţa.

D-na Ruth: — În Biserica Evanghelică fiecare parohie are propriul ei stil de viaţă. Deşi la o primă impresie anumite parohii par a avea un stil de viaţă diferit, totuşi ele sunt unite între ele.

T.S. — *Cum priviţi lumea ortodoxă ca membri ai Bisericii Evanghelice?*

Dc. Helmut: — Cred că nu ştim prea mult despre Biserica Ortodoxă, mulţi cred că ortodoxia e o religie îmbătrânită, tradiţionalistă, ca un cerc închis; ai impresia că ar fi o biserică a bărbaţilor, mai puţin a femeilor.

Pr. Dieter — Nu prea avem contacte cu Biserica Ortodoxă, suntem impresionaţi de liturghiile ei, care sunt „liturghii pentru suflet". Biserica Ortodoxă e relativ necunoscută în Germania.

D-na Ruth: — Cred că ar fi mult mai bine, dacă ne-am cunoaşte mai adânc, să lucrăm mai mult împreună. Cred că sunt diferenţe teologice, dar pentru tineri ele nu sunt aşa de importante. Pentru tineri cred că e mai important să fie creştini într-o lume secularizată şi nu contează atât de mult din ce biserică fac parte.

T.Ş.: — *Ştim că în Köln relaţia dintre catolici şi protestanţi a fost pentru o lungă perioadă de timp nu tocmai de frăţietate; ce ne puteţi spune astăzi despre acest fapt?*

Dc. Helmut: — La nivel local ne înţelegem foarte bine cu preoţii romano-catolici, credincioşii între ei se înţeleg şi mai bine.

Hristos ne îndeamnă la comuniune, dar Biserica Catolică spune că nu putem intra în această comuniune ca protestanţi, noi neavând succesiune apostolică. Aceasta nu e gândirea noastră. În Köln problema e că, cardinalul Meisner este deşul de închis când e vorba de relaţia cu protestanţii, cei dinaintea lui au fost mult mai deschişi.

Pr. Dieter. — Acolo unde avem întâlniri e prezentă frăţietatea, la fel la nivel de parohie. Problema e însă la nivel superior...

D-na Ruth: — Cred că astăzi sunt o mulţime de lucruri pe care le facem împreună, cum ar fi de pildă: munca cu tinerii, Via Crucis şi exemplele ar putea continua. Sperăm într-un viitor mai bun în ceea ce priveşte relaţia dintre catolici şi protestanţi în Renania.

T.Ş.: — *Vă mulţumesc.*

Un istoric uitat: Prof. univ. dr. Ilie Minea

Pe un ger năpraznic, de făurar al anului 1943, dangătul clopotelor bisericii din Turcheș-Săcele anunța ceva trist: murise profesorul Ilie Minea, titularul catedrei de Istoria românilor de la Universitatea „Cuza-Vodă" din Iași, „stins fulgerător din viață", în dimineața zilei de 20 februarie 1943. Fruntașii Săcelelor (Turcheș), în frunte cu vrednicul de pomenire, preotul Daniil Purcăreiu, precum și mulți foști colegi de școală, erau în mare forfotă, pregătind întâmpinarea cortegiului funerar la „Podu-Dârstei".

Coborâtor dintr-o familie fruntașă de săceleni (n. în Turcheș în 1881), Ilie Minea începe studiile în Săcele, apoi la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov, fiind coleg cu Dr. Voicu Nițescu, Dr. Alexe Șulica, prof. George Giuglea, prof. I.U. Soricu ș.a. Aici, își uimește colegii și chiar profesorii prin cunoștințele temeinice, însușite încă de pe atunci, îndeosebi în domeniul Istoriei Naționale. Își continuă apoi, pregătirea științifică la Universitatea din Budapesta și Viena, unde-și trece doctoratul cu tema: „Contact maghiaro-bulgar-român pe timpul lui Ludovic d' Anjou".

În aceste centre universitare a mai făcut studii temeinice de cronologie, paleografie, diplomație, completându-și, în felul acesta, pregătirea în vederea carierei ce avea s-o îmbrățișeze.

Neputând suporta regimul tiranic pentru neamul său, Ilie Minea trece munții, în anul 1910, stabilindu-se în București, unde lucrează, alături de istoricul Dimitrie Onciul (strălucit profesor de Istoria Românilor de la Universitatea din București), la Arhivele Statului și la Academia Română, însușindu-și atunci și acolo metoda riguros-științifică a maestrului său, **de cercetare științifică.**

Marii cărturari ai vremii, Dimitrie Onciul și Nicolae Iorga au văzut, încă de atunci, în tânărul Ilie Minea un strălucit și înzestrat istoric; de aceea îl recomandă călduros, în anul 1919, la suplinirea catedrei de Istoria Românilor, devenită vacantă, din cadrul universității ieșene, al cărui titular este numit în 1922, nu însă fără dificultăți și concurenți.

Profesorul Ilie Minea a luat parte, ca voluntar, la războiul pentru întregire din 1916—1918. Petiția prin care cerea să fie înrolat în rândurile Armatei Române i-a fost primită de Comandamentul Corpului II Armată, la data de 9 nov. 1914, iar în 1916, deși avea 35 de ani, a fost chemat, mai întâi, să urmeze la Botoșani, cursurile pregătitoare de ofițeri și apoi trimis pe front, unde a luptat în fruntea unui pluton, pe care l-a comandat cu avânt și vitejie.

Vrednic urmaș la catedra lui A. D. Xenopol, (1922), profesorul Ilie Minea a continuat, cu temeinica sa pregătire științifică, o tradiție de intelectualitate și afirmare în domeniul studiilor Istoriei Naționale, desfășurând o intensă și laborioasă activitate.

Venit la Iași, din Ardealul lui Bărnuțiu, Ilie Minea s-a impus în galeria acestor mari înaintași, prin pregătirea lui desăvârșită, și prin locul ce l-a avut în cultura românească. În articolele publicate în revista **„Convorbiri Literare"**, ca și în primele sale lucrări: „Relațiile politice dintre Țara Românească și Ungaria în vremea regelui Ludovic I" (1911), „Românii înainte de 1222" (1912), „Din trecutul stăpânirii românești asupra Ardealului" (1914), dar mai ales în „Principatele Române și politica orientală a lui Sigismund de Luxemburg" (1919), cât și în lucrarea „Iuga-Vodă" (1920), folosind izvoare ungurești, profesorul Ilie Minea aduce ultima informație istorică cu interpretări de nezdruncinat. Cunoscător al limbilor germană, greacă, latină, maghiară, profesorul Minea a putut folosi numeroase izvoare de informație spre a se documenta și mai ales pentru a respinge interpretările și datele tendențioase.

Începe să redacteze revista **Cercetări Istorice**, de multe ori finanțată din propriul salar, unde își publică cele mai de seamă studii ale sale și în jurul căreia adună colaborările unora dintre colegi (Bratu, Oțetea), dar mai ales a numeroși discipoli, pe care-i îndrumă cu aceeași severă disciplină științifică. Atunci, încep să apară și lucrările sale de proporții: „Letopisețele moldovenești" (1925), „Începutul domniei lui Alexandru Lăpușneanu" (1925), „Iașii în vremea Cantemireștilor" (1925), „Informațiile românești ale cronicii lui Ján Dlugosz" (1926), „Despre Dimitrie Cantemir" (1927), operă masivă în care se epuizează tot ce se poate spune cu privire la acest Voevod-cărturar al Moldovei, „Reforma lui Constantin Mavrocordat" (1927), „Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță - Vodă" (1928), „Vlad-Dracul și vremea sa" (1928), „Aron-Vodă și vremea sa" (1933), „Cum se moșteneau moșiile în Țara Românească până la sfârșitul sec. al XVI-lea" (1940) ș.a.

Prin strădunța lui, s-a înființat, în 1941, Institutul de Istoria Românilor „A. D. Xenopol", care a desfășurat la Iași sub direcția lui, o intensă activitate, toate studiile fiind publicate în Buletinul Institutului.

În ultimii ani ai vieții își adunase un bogat material documentar asupra Ciangăilor; la căpătâiul lui s-au găsit numeroase documente despre Ciangăi. Moartea subită, din 20 febr. 1943, i-a întrerupt opera.

Profesorul Ilie Minea era un suflet larg, generos, înțelegător și mare iubitor al tineretului. Studenții lui mergeau la cursuri să-l asculte, acasă să-l vadă. Pe mulți îi ajuta bănește, cu cea mai mare discreție. Cursurile sale, pline de orizont și de sugestii, rămân adevărate capodopere, prin interpretările noi, dar mai ales prin limpezimea cu care erau expuse.

Într-o cuvântare comemorativă, profesorul Paul Nicorescu îl caracteriza astfel; „... După Nicolae Iorga, profesorul Ilie Minea era cel mai desăvârșit cunoscător al istoriei noastre, era cel mai mare istoric al Românilor, deși n-a avut satisfacția să fie membru al Academiei Române...".

Săcelenii, după Decembrie '89, s-au străduit mult, să nu-l dea uitării și prin stăruința doamnei **Mia Bobeș**, această „enciclopedie a Săcelelor" s-a dat numele unei străzi, în apropierea bisericii, spre veșnică amintire a acestui mare istoric și patriot și n-ar fi lipsit de interes, dacă, Consiliul local Săcele și-ar aminti și de fratele acestuia, prof. univ. dr. Ioan Minea (1878—1941), savant-neurolog la Universitatea clujeană, medicul curant al lui Octavian Goga.

ȘT. MUNTEANU - Săcele
Desp. Central al ASTREI - Sibiu

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. VISARION RĂȘINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârșit următoarele:

- **2 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- **3 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană.
  — A săvârșit taina Sf. Cununii tinerilor Thomas și Florentina Roth în biserica din Avrig și tot acolo și slujba Vecerniei;
- **4 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în biserica Sf. Nicolae din Tălmaciu, prot. Avrig rostind cuvânt de învățătură;
  — Seara a slujit în sobor Taina Sf. Maslu de obște în parohia Orlat, prot. Sălișteanu rostind cuvânt de învățătură;
- **5 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit în Capela mitropolitană slujba de Te-Deum cu prilejul începerii cursurilor de îndrumare preoțească;
- **6 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a luat parte la Ședința Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu;
  — A slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală;
- **8 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noii Capele de la Spitalul nr 6 Stejeriș din Brașov și Sfânta Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. P. C. pr. paroh Bogdan Vasile Gavriil a fost hirotesit întru sachelar. A fost acordat un Act de apreciere directorului Spitalului, Doru Ciobanu.
  — A avut o întâlnire la sediul Inspectoratului școlar județean Brașov cu d-na inspectoare Carmen Tănăsescu în legătură cu problema Seminarului Teologic din Brașov.
  — În aceeași zi a cercetat noua biserică aflată în construcție de la Spitalul „Tractorul" din Brașov.
- **9 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a prezentat în fața preoților cursanți de la Facultatea de Teologie din Sibiu prelegerea „Misiunea și mărturia creștină astăzi".
  — A oficiat în biserica „Sf. Nicolae" din Șchei-Brașov, slujba de reînhumare a Ecaterinei Titulescu, soția marelui diplomat român Nicolae Titulescu, rostind cuvânt de învățătură;
  — În aceeași zi a cercetat și biserica parohială cu hramul „Sf. Treime" din Ghimbav, prot. Brașov.
- **11 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii cu hramul „Sf. Muc. Gheorghe" din parohia Hașag, prot. Sibiu, recent pictată în frescă, și Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. P. C. Pr. paroh Gălățeanu Petruș-Emanoil a fost hirotesit întru sachelar. A fost acordat un Act de apreciere Consiliului Parohial. A cercetat și biserica „Sf. Arhangheli" din aceeași localitate.
- **13 IULIE a.c.**, — Împreună cu Î. P. S. Mitropolit SERAFIM al Germaniei, P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană din Sibiu, cu prilejul întâlnirii promoției 1974 a Institutului Teologic din Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **15 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a prezentat o nouă prelegere preoților cursanți la Facultatea de Teologie din Sibiu;
  — A săvârșit slujba de sfințire a noii capele militare cu hramul „Sf. Muc. Gheorghe" de la Academia Trupelor de Uscat din Sibiu și Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. P. C. pr. militar Valentin Bețiu a fost hirotesit întru iconom-stavrofor.
- **16 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- **18 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Axente-Sever (pr. paroh Mihai Isailă) și a sfințit locul viitoarei biserici parohiale cu hramul „Sf. Împărați" rostind cuvânt de învățătură.
  — A săvârșit apoi binecuvântarea bisericii „Sf. Arhangheli" din Copșa-Mică (pr. paroh Ioan Marga) și slujba Vecerniei rostind cuvânt de învățătură creștinească.
- **20 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Mitropolitană.
  — Seara a săvârșit Vecernia și slujba de binecuvântare a locului viitoarei biserici cu hramul „Sf. Ilie" din cartierul Vasile Aaron rostind cuvânt de învățătură.
- **21 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a făcut o vizită canonică în protopopiatul Brașov, vizitând șantierul noii biserici în construcție din Brașov-Triaj. A vizitat și șantierul noii biserici „Sf. Treime" din Sadu, prot. Sibiu.
- **23 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu hirotonind întru diacon pe tânărul teolog Ioan Puia.
  — A primit un grup de credincioși evanghelici din cadrul Episcopiei de Magburg (Germania), care se ocupă de probleme de asistență socială.
  — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **24 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie în Capela mitropolitană hirotonind pe diaconul Ioan Puia întru preot pe seama parohiei Berivoi, prot. Făgăraș.
  — A luat parte la festivitatea de premiere a elevilor participanți la Tabăra de pictură pe sticlă „Icoana din sufletul copilului" organizată la Fântânele cu sprijinul Arhiepiscopiei Sibiului, rostind cuvânt de învățătură.
  — A slujit Vecernia în Catedrala din Sibiu.
- **25 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în biserica Schitului Păltiniș, jud. Sibiu rostind un bogat cuvânt de învățătură.
  — La orele amiezii a slujit la mormântul filozofului Constantin Noica parastasul de pomenire la care au luat parte miniștri din Guvernul României în frunte cu dl. ministru de externe Andrei Pleșu, parlamentari, autorități civile ale jud. Sibiu, numeroși credincioși.
- **27 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind întru diacon pe tânărul teolog Sebastian Dumitru Aslău.
  — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Sf. Pantelimon în Catedrală.
- **29 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană. La vremea cuvenită a hirotonit pe diaconul Dumitru Sebastian Aslău întru preot, iar pe teologul Gheorghe Streza întru diacon.
  — A primit pe dl. Dan Condurat, primarul municipiului Sibiu.
- **30 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a oficiat în Piața Mare din Sibiu slujba de Te-Deum cu prilejul ceremonialului înălțării în grad a absolvenților Academiei Trupelor de Uscat din Sibiu.
  — A luat parte la masa festivă oferită cu acest prilej la Casa Armatei din Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- **31 IULIE a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit dumnezeiasca Liturghie arhierească în Capela mitropolitană din Sibiu.
  — A cercetat biserica parohială din Sebeșul de Jos, prot. Avrig, recent restaurată în exterior și mânăstirea „Sf. Maria" de la Turnu Roșu unde a săvârșit și slujba Vecerniei.
- **1 AUGUST a.c.**, — P.S. Sa a săvârșit dumnezeiasca Liturghie arhierească în biserica „Înălțarea Domnului" din parohia Feldioara, prot. Făgăraș (Pr paroh Gheorghe Găitănaru), rostind cuvânt de învățătură. C. diacon Gheorghe Lucian Streza a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Șercaia II, jud. Brașov. Seara a slujit Vecernia și a predicat în parohia Rucăr, prot. Făgăraș.
  — În aceeași zi a cercetat și bisericile parohiale din Scoreiu și Drăguș.
- **4 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a primit pe P. C. pr. Ioan Andreșoaia din Vancouver - Canada.
  — A primit pe Pr. Flavian Mairena-Mestre din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe din Paris.
  — A prezidat lucrările unei consfătuiri cu contabilii protopopiatelor Arhiepiscopiei Sibiului.
- **5 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană, hirotonind întru diacon pe seminaristul Sebastian Sorin Pedestru.
  — A primit pe dl. Gerard Testard împreună cu comitetul de organizare a taberei internaționale a tinerilor „Tinerețe și speranță" desfășurată sub patronajul Arhiepiscopiei Sibiului la mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus (1—7 august 1999).
- **6 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noii picturi din biserica cu hramul „Schimbarea la față" de la Mânăstirea Bucium, prot. Făgăraș și Sfânta Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. C. diacon Ioan Sebastian Pedestru a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Cața, prot. Rupea.
- **7 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în Capela mitropolitană.
  — Seara a slujit împreună cu Î. P. S. Mitropolit SERAFIM Vecernia în biserica „Sf. Ioan Botezătorul" din Făgăraș - Galați, rostind cuvânt de învățătură.
  — A cercetat biserica nouă din Făgăraș-Combinat pregătită pentru pictură.
  — A participat la Conferința susținută de Î. P. S. Mitropolit SERAFIM al Germaniei în Casa de Cultură din Făgăraș, conferință ce a avut ca temă „Tineretul și Ortodoxia azi".
- **8 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în biserica parohială cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Dobârca, prot. Sălișteanu rostind cuvânt de învățătură. A hirotonit întru diacon pe seminaristul Marius Țichindelean. A cercetat biserica din Apoldul de Jos, aflată în șantier de consolidare.
  — Seara a slujit Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.
- **9 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a făcut o vizită la via Mitropoliei de la Sărăcsău, jud. Alba.
  — A primit pe Dr. Hans Anton Ederer din partea organizației Pax Christi - Graz, Austria.
- **10 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit în Catedrala Mitropolitană din Sibiu un Te-Deum cu prilejul „Zilelor Sibiului". Au luat parte autoritățile civile ale jud. Sibiu și reprezentanți ai cultelor religioase din Sibiu.
  — A participat la sediul Consiliului Județean Sibiu la primirea oficială a delegațiilor țărilor participante la Festivalul Internațional de Folclor „Cântecele Munților" desfășurat la Sibiu. A făcut o prezentare a vieții religioase din Arhiepiscopia Sibiului.
- **12 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind întru preot pe diaconul Marius Țichindelean pe seama parohiei Viscri, prot. Rupea.
  — A primit formația de dansatori din Longada - Grecia condusă de Arhim. Emanuil Atanasios, prezentă la Festivalul Internațional de Folclor, Sibiu 1999.
  — A acordat un interviu Postului de Radio „Renașterea" din Cluj.
- **2—14 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit seara Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.
- **13 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit împreună cu un sobor de preoți, taina Sf. Maslu de obște în biserica „Sf. Arhangheli" din Brașov rostind cuvânt de învățătură creștinească.
- **14 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia, litia și Prohodul Maicii Domnului în Catedrală.
- **15 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, rostind cuvânt de învățătură. Monahul Iustin din obștea mânăstirii a fost hirotonit întru ierodiacon.
  — A participat la cea de-a treia ediție a Festivalului de muzică religioasă desfășurat la Mânăstirea Sâmbăta, sub egida Societății Române de Radiodifuziune.
- **16 AUGUST a.c.**, — P. S. Sa a cercetat canonic mânăstirile Orlat și Foltea, protopopiatul Sălișteanu precum și biserica din Grui-Sălișteanu aflată în șantier de pictură.

Diacon VASILE AVRAM

Arhim. Veniamin Micle, **Manuscrisele românești de la Prodromul (Muntele Athos)** București, 1999, 408 p.

În urmă cu trei ani citeam în „Telegraful Român" că Preacuviosul Arhimandrit Veniamin Micle pregătește o lucrare privind manuscrisele românești păstrate în Biblioteca Schitului Prodromul de la Muntele Athos. În fine, anul acesta am avut bucuria să descoperim în librăriile din țară această prestigioasă operă.

Se știe că despre Muntele Athos au apărut numeroase studii și articole, dar nu monografii, excepție făcând **Ajutoarele românești la mânăstirile de la Sfântul Munte Athos** a Părintelui Teodor Bodogae. Dacă ea prezintă ajutoarele materiale, lucrarea **Manuscrisele românești de la Prodromul** abordează aspectul cultural-spiritual oferit de țările române mânăstirilor athonite, constituind astfel o fericită completare a celei dintâi.

Rod al unor cercetări efectuate în cursul a două călătorii de studii la Muntele Athos, Părintele Veniamin își elaborează lucrarea riguros științific, așa cum ne-a obișnuit cu toate scrierile Preacuvioșiei Sale.

Într-un Studiu introductiv, documentat pe baza unei vaste bibliografii în șase limbi, autorul face mai întâi o referire la vechimea manuscriselor de pe teritoriul țării noastre, subliniind totodată și activitatea copiștilor, factori determinanți pentru posibilitatea înzestrării mânăstirilor athonite cu manuscrise de proveniență românească. Urmează prezentarea mânăstirilor care păstrează aceste donații, apoi vetrele de cultură românească athonită și bibliografia celor 50 de monahi români care s-au afirmat la Muntele Athos ca miniaturiști, caligrafi, traducători și autori de opere originale.

Dintr-o „notă" aflăm că, în Biblioteca Schitului Prodromul au fost identificate 219 manuscrise românești, aparținând secolelor XVIII-XX, majoritatea fiind originale și unicate, redactate la Muntele Athos.

Fiecare manuscris are descrierea tehnică, fiind redat apoi cuprinsul și toate însemnările care au fost transmise cu multă minuțiozitate, întrucât majoritatea contribuie la îmbogățirea cunoștințelor despre istoria Bisericii și a Patriei noastre.

Bibliografia, indicele de nume, de locuri și de lucrări manuscrise încheie lucrarea.

Operă de mare valoare culturală și de importanță național-religioasă, o recomandăm călduros tuturor celor care doresc să cunoască un aspect atât de vrednic și de merituos din activitatea monahilor români stabiliți la Muntele Athos.

Protos. FIRMILIAN PALOȘAN

Forum ecumenic la Mânăstirea Sâmbăta

În perioada 1-7 august 1999 a avut loc la Mânăstirea Sâmbăta un **Forum ecumenic** cu tema „Tinerețe și speranță", organizat de Arhiepiscopia Sibiului și Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu în colaborare cu Asociația internațională **Fondations pour un Monde Nouveau** (FMN).

Desfășurându-se sub înaltul patronaj al **Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală** și bucurându-se de continua îndrumare a **Prea Sfinției Sale Episcop Vicar Visarion Rășinăreanu, Forumul** a reunit 92 de participanți, majoritatea tineri, din România (69), Franța (13), Belgia (5), Liban (4) și Italia (1). Din punct de vedere confesional cei mai mulți au fost ortodocși și catolici, cărora li s-au adăugat câțiva greco-catolici și protestanți.

Programul manifestării a cuprins expuneri ale unor invitați — între care s-au numărat Prea Cuviosul Părinte Teofil Părăianu, ziariștii Nicolae Ivan și Onuc Nemeș și mulți alții — cărora le-au urmat discuții în plen sau în grupuri restrânse. După-amiaza fiecărei zile a fost rezervată activităților cu caracter sportiv (drumeție, ciclism de teren, natație etc.) și atelierelor de creație artistică (pictură de icoane pe sticlă, modelaj, aranjament floral, dnsuri populare etc.). Pentru participarea la Sfintele Slujbe ale Mânăstirii a fost prevăzut un timp în fiecare dimineață și seară.

Buna organizare datorată muncii susținute de pregătire (de aproape un an) a unui grup entuziast de studenți ai Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, deplinul concurs acordat de Prea Cuviosia Sa Părintele Irineu Duvlea, Starețul Mânăstirii Sâmbăta și nu în ultimul rând cadrul natural încântător, toate au făcut ca **Forumul** să se constituie într-o autentică reușită, ce a satisfăcut pe deplin așteptările participanților.

Pr. VASILE GRĂJDIAN

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **23 IULIE a.c.,** — **Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Antonie Plămădeală** a primit la Reședința mitropolitană pe dl. economist Gheorghe Bistriceanu, contabil șef la Arhiepiscopia Bucureștilor.

● **24 IULIE a.c.,** — A primit pe Dl. ministru de externe, prof. univ. dr. Andrei Pleșu, d-l ministru Nicolae Noica de la Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajarea Teritoriului, dl. prof. univ. dr. Andrei Marga, ministrul învățământului, dl. prof. univ. dr. Mihai Șora, prof. dr. Gabriel Liiceanu, dl. Sorin Vieru, dl. Sorin Lavric și domnișoarele Roxana Albu și Laura Pamfil, care au alcătuit o delegație de oameni de cultură, participanți la Simpozionul aniversar „Constantin Noica". A participat primarul Sibiului av. Dan Condurat.

● **26 IULIE a.c.,** — A primit pe P.C. Consilier ec. arhid. Ezechil Oancea.

● **27 IULIE a.c.,** — A primit pe P.C. arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii Brâncoveanu, prot. Făgăraș, pentru aprobarea tunderii în monahism și hirotonia întru diacon a fratelui Ioan.

● **30 IULIE a.c.,** — A primit de Dr. Viorel Roman din Sibiu.

● **31 IULIE a.c.,** — A primit pe P.C. pr. George Chișcă cu preoteasa Maria din Montreal, Canada.

● **2 AUGUST a.c.,** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.
— A vizitat șantierul de construcții de la mânăstirea Orlat, prot. Sălișteanu.

● **3 AUGUST a.c.,** — A primit pe arhid. prof. dr. Constantin Voicu, decanul Facultății de Teologie din Alba Iulia.
— A primit pe Consilierul ec. al Arhiepiscopiei, arhid. Ezechil Oancea.

● **4 AUGUST a.c.,** — A primit pe P.C. Pr. Andrișoaia Ioan, paroh al Bisericii din Vancouver, Canada.

● **7 AUGUST a.c.,** — A vizitat Schitul Sibiel, prot. Sălișteanu.
— A vizitat bisericile din cartierul Strand, Nicolae Iorga, Hipodrom IV și biserica din str. Constituției.

● **12 AUGUST a.c.,** — A primit pe dl. Dr. Liviu Telea, din Sibiu.

● **14 AUGUST a.c.,** — A asistat la Sf. Liturghie, oficiată de **P.S. Visarion Rășinăreanu,** episcop-vicar, în Capela Mitropolitană.
— A primit pe dl. Dragoș Șeuleanu, secretarul general al Radiodifuziunii române și pe soția acestuia, doamna Carmen Dumitriu.

● **16 AUGUST a.c.,** — A primit pe prof. univ. dr. Pascu Ioan, rectorul Facultății de Medicină din Tg. Mureș, însoțit de soție, d-na Prof. univ. dr. Rodica Pascu.

● **18 AUGUST a.c.,** — S-a deplasat la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, unde a vizitat șantierul de construcții al „Academiei Teologice".
— A primit pe Dl. Dragoș Șeuleanu și pe soția acestuia d-na Carmen Dumitriu.

● **19 AUGUST a.c.,** — A vizitat Mânăstirea Cârțișoara, prot. Avrig, unde s-a interesat de lucrările de construcție ale Bisericii, Trapezei și casei preotului. A purtat discuții cu obștea monahală pe care a îndrumat-o în activitatea ce va urma, pentru a duce la bun sfârșit lucrările de acolo.

● **21 AUGUST a.c.,** — A primit pe d-l Dumitru Crudu din Chișinău.

● **22 AUGUST a.c.,** — A primit pe d-na prof. E. Ionescu din București.

● **23 AUGUST a.c.,** — A făcut o vizită de lucru la Schitul Păltiniș prot Sibiu, unde s-a interesat de lucrările de construcții de la casa preotului și alte lucrări de reparații.

● **24 AUGUST a.c.,** — A primit la Reședința Mitropolitană pe P. S. Dr. Laurențiu Streza, episcopul Caransebeșului, însoțit de fiica Olivia și viitorul ginere, Liviu.
— A primit pe Pr. Bordașiu Nicolae, din București.

● **25 AUGUST a.c.,** — A primit pe P.S. episcop-vicar patriarhal Teofan Sinaitul.
— A primit pe dl. Prof. Pruteanu, lucrător la Banca Religiilor din Buzău.
— A primit pe P. C. Pr. Dr. Manolache Stelian, care cu această ocazie a înmânat **I. P. S. Mitropolit,** teza de doctorat.
— A primit pe P. C. Pr. Nichifor Todor, paroh al Bisericii „Trei Stejari" din Sibiu, fost protopop al Sibiului.

● **26 AUGUST a.c.,** — A primit pe P. C. Protopop Vitalie Zare.
— A primit pe P. C. Consilier economic arhid. Ezechil Oancea.
— A primit pe P. S. arhiereu-vicar Vasile Someșanu, de la Arhiepiscopia Clujului, pe P. C. pr. Dr. Ioan Bizău din Cluj.
— A primit pe P. C. Pr. Gheorghe Șchiopu, preot în S.U.A.
— A primit pe d-na Viorica Nicoară, fostă contabilă la Protopopiat, în legătură cu încetarea activității și a pensionării sale.
— A primit pe dl. Prof. dr. ing. Dumitru Șoaită cu soția dr. Maria Șoaită și cele două fiice, din Tg. Mureș.

● **27 AUGUST a.c.,** — S-a deplasat la mânăstirea Sâmbăta, prot. Făgăraș.

● **28 AUGUST a.c.,** — A vizitat șantierul de construcții și a dat îndrumări în legătură cu continuarea lucrărilor.
— A vizitat Biserica mare unde s-au încheiat lucrările de pictură.
— A vizitat noua casă de oaspeți amenajată în fosta clopotniță de la intrarea în mânăstire.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

Protopopiatul Ort. Rom. Rupea
PAROHIA RUPEA I
Protopopiatul Ort. Rom. Avrig
PAROHIA COLUN
Protopopiatul Ort. Rom. Mediaș
PAROHIA MĂLĂNCRAV

Termen de concurs: 1 AUGUST - 1 SEPTEMBRIE 1999.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererea în termenul legal la **Of. Protopopești,** anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. Protopop. ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie diplomă licență, copie pentru cursurile de îndrumare absolvite, situația socială (domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termen de contestație — 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop și Mitropolit

Consilier ad-tiv, bisericesc,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● *„Poarta cerului"* — e titlul cărții semnate de P.S. dr. Casian Crăciun, episcopul Dunării de Jos. Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1999, 350 pag.

Iată ce ne spune însuși autorul: *„De la viziunea profetică* a patriarhului Iacob, Biserica, „Stâlpul și temelia adevărului" (I Tim. 3, 15), prin Întruparea Domnului devine „cerul pe pământ", iar geniul rugătorilor și artizanilor bizantini ridică pe piatra lui Iacob Crucea lui Hristos, care verticalizează pământul și omul, unește cerul cu pământul, duhovnicește, și îmbrățișează oamenii și lumea cu forța iubirii Celui Răstignit și înviat Care prin înălțare stă de-a dreapta Tatălui.

Piatra, „poartă a cerului" reapare și în noul așezământ, al harului, în Noul Testament cu o altă semnificație, de astă dată de la căpătâiul patriarhului Iacob la temelia Bisericii lui Hristos.

Deschizători ai „porții cerului", intrăm în „cămara Mirelui", în biserică, și, devenim împreună locuitori în loc de simpli contemplativi de la distanță ai măreției cerești.

Biserica în totalitate, zidire și comunitate, preia, tot profetic, de la Hristos, Temelia și Capul ei (Efes 1, 22—23), iar noi, mădularele ei (I Cor. 16, 3), rolul de „poartă" deschisă cerului către pământ și a pământului (întreaga creație și omul) către cer".

E o carte care continuă vechi tradiții românești din scrisul episcopilor cărturari. Cuprinde VIII capitole în care tratează: „Despre icoana fereastra credinței către cer, Teologie, școală și misiune, Comemorări, slujire, ecumenism". Desigur, nu le-am dat pe toate, pentru că toate sunt interesante și de care Prea Sfinția Sa s-a ocupat în chip deosebit.

Îl felicităm din toată inima.

* * *

● Un titlu nou pe coperta unei cărți semnate de Î.P.S. dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, la editura Mitropoliei Olteniei (Craiova, 1998, pag. 433). *„Studii de Teologie Istorică".*

Dintre multele teme pe care le tratează în lucrare Înalt Prea Sfinția Sa, se ocupă de Î.P.S. Gurie Grosu, primul Mitropolit al Basarabiei românești, scoțând în evidență ostenelile sale cărturărești. Tot aici se ocupă de Mânăstirea Căpriana, vechi centru de spiritualitate românească din codrii Lăpușnei și în al treilea rând se ocupă de Mămăstirea Hâncu, alt centru de spiritualitate românească între secolele XVII—XX.

Toate sunt studii de mare preț și de folos pentru literatura teologică contemporană.

* * *

● În „Colecția Religie" coordonată de P.C. pr. Răducă a apărut cartea lui Alexis Kniazev, intitulată *„Maica Domnului în Biserica Ortodoxă".*

„Părintele Alexis Kniazev, doctor în drept și teologie, fost rector al Institutului de teologie ortodoxă „Saint-Serge" din Paris, elev al lui Serghei Bulgakov, oferă în cartea de față un curs de mariologie, căruia îi adaugă o serie de studii cu caracter ecumenic. Este prima încercare de sinteză teologică marială din perspectivă ortodoxă, Kniazev examinând imaginea Maicii Domnului în Noul Testament în lumina tradiției Bisericii de la începuturile ei până în zilele noastre. O secțiune despre „Maica Domnului în Biserica Catolică" trece în revistă diferențele dintre viziunea marială catolică și concepțiile ortodoxe privitoare la Fecioara Maria".

O recomandăm și noi din toată inima.

* * *

● Vasile Avram, *„Creștinismul cosmic — o paradigmă pierdută" — mit și ortodoxie în tradiția românească.* Este o carte care apare la editura Saeculum, Sibiu. Iată cum o prezintă pe ultima copertă editura:

„Creștinismul cosmic — o paradigmă pierdută? este, alături de precedenta carte a autorului, *Constelația magicului,* o încercare de hermeneutică a straturilor adânci ale tradiției mito-religioase specifice spațiului sud-est european — și cu deosebire celui românesc —, o arie culturală extrem de bogată în mituri originare, credințe și simboluri statornicite în imaginarul arhetipal al locuitorilor săi încă în neolitic, în contextul Vechii Civilizații Europene, și dezvoltate apoi în culturile istorice care i-au succedat, ca și în principalele creații ritologice ale ortodoxiei creștine (ceea ce Mircea Eliade definea, prin prisma istoriei și fenomenologiei religiei, drept „creștinism cosmic").

Valorificând o experiență magico-simbolică acumulată în copilărie, în satul natal, o cercetare de teren întreprinsă ulterior în mai multe zone etno-folclorice ale României, precum și o amplă bibliografie interdisciplinară (etnologie, teologie, arheologie-istorie, filozofia culturii) cu valențe comparative, cartea supune interesului cercetătorilor și al publicului larg o problematică antropologică extrem de puțin investigată până acum dintr-o perspectivă extrapozitivistă, o mito-religie ce s-ar putea reinstitui drept cadru matricial pentru un spirit european sustras procesului de desacralizare la care existența simbolică e supusă de către civilizația tehnico-științifică a zilelor noastre.

Vasile Avram este absolvent al Facultății de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai" Cluj, promoția 1967. A obținut doctoratul în etnologie la Universitatea din București, cu o primă variantă a tezei de față. A practicat mai mulți ani publicistică, îndeosebi cea literară. Actualmente este cadru universitar cu specialitatea de bază antropologie la Facultatea de Litere, Istorie și Jurnalistică a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu. Este autor al cărților: Spirala (Cartea Românească, 1987), Zeul din labirint (Sibiu, 1992), Constelația magicului (UCN, 1994); Cărțile Eptimahice (Sibiu, 1996), Anima dr. Telea — Timp și destin la Noul Român (Sibiu, 1996), precum și al unor eseuri și studii de specialitate publicate mai cu seamă în revista „Transilvania", în redacția căreia a lucrat pentru scurt timp (1987—1990)".

* * *

● A apărut, la editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, un manual de *„Sectologie"*, de diacon P.I. David.

Este un manual experimental pentru profesorii și elevii seminariilor liceale, liceelor teoretice și de artă, școlilor pedagogice etc.

Lucrarea e tipărită cu binecuvântarea și grija Î.P.S. Lucian, arhiepiscopul Tomisului. Acest manual răspunde exigențelor cerute manualelor, înscriindu-se printre operele menite să aducă în cultura română, sectele cu toată învățătura lor și să le combată. Este o carte destul de voluminoasă, înscriind 428 pag.

O dorim să facă o operă de clarificare a credinței, așa cum ne-am obișnuit din astfel de cărți.

* * *

● Editura „Oastea Domnului" — Sibiu, scoate de sub tipar următoarele cărți: *„Almanahul Iisus Biruitorul"* 1999, *„Hristos — Puterea Apostoliei"*, vol. I 1999, de Traian Dorz, *„La picioarele Stăpânului meu"*, ediția a III-a, 1999, de Sadhou Sundar Singh, traducere de prof. dr. Gr. Cristea și pr. Iosif Trifa, și *„Să cântăm Domnului"* — carte de cântări a Oastei Domnului — ediția a IV-a, 1999, Sibiu, (957 pag.).

„Să cântăm Domnului" e o carte de cântece, ce cuprinde 900 de cântări cu începutul de 2—3—4 rânduri, pe note, continuând apoi strofele. Are o introducere valoroasă de P.C. pr. Iosif Trifa, scrisă în anul 1934, iar la sfârșit toate cântările le găsim împărțite în ordinea alfabetică după titlurile pe care le au.

E o carte de căpătâi pentru mișcare ca și pentru simplii credincioși.

Tot printre cărțile editurii Oastea Domnului este și cartea: *La picioarele Stăpânului meu* și aceasta este cunoscută de către misionarii creștini, Sadhou Sundar Singh fiind un bun experimentator al vieții religioase. Cred că e foarte potrivită aducerea lui în conștiința contemporanilor care trebuie să imite gestul învățătorului.

Cea de-a treia carte este cea a lui Traian Dorz *„Hristos — Puterea Apostoliei"* alcătuită din multe cuvântări la pericopele apostolice până la apostolul din Duminica a XVIII-a după Rusalii. Iată ce scrie în lucrarea lui Traian Dorz:

„Ce bine este când bunul lucrător al Cuvântului este și un bun lucrător al mâinilor, al lacrimilor, al genunchilor, al inimii. De fapt, numai atunci el este cu adevărat lucrătorul bun al Evangheliei, când este, mai întâi, bunul lucrător al celorlalte.

Evanghelia adevărată nu se propovăduiește mai întâi cu cuvântul, ci mai întâi se propovăduiește cu tăcerea.

Și nu mai întâi cu picioarele, ci mai întâi cu genunchii; și nu mai întâi cu vorbele gurii, ci mai întâi cu lacrimile ochilor, și nu mai întâi cu gesturile mâinilor, ci mai întâi cu bătăturile lor.

Evanghelia propovăduită în felul acesta este singura Evanghelie vie, adevărată, rodnică și sfântă.

Și propovăduitorii unei *astfel* de Evanghelii sunt adevărații trimiși ai lui Hristos.

Toți ceilalți — care nu sunt așa și nu fac așa — sunt niște meseriași, odioși, niște diletanți netrebnici, niște profitori ai cucerniciei, care și-au făcut din Evanghelie o meserie convenabilă și din Hristos un motiv de câștig ușor și necinstit.

Tu din care aceste două tagme faci parte?

Se vede după mâinile tale, după genunchii tăi, după viața ta".

E o carte foarte importantă pentru viața creștină.

De asemenea, editura a scos și Almanahul pe anul 1999, unde preoți și laici își spun cuvântul pentru îmbunătățirea vieții cititorilor.

* * *

● Am primit recent lucrarea **„Din trecutul vieții monahale și creștinești în zona Ceahlăului"**, de dr. Gheorghe Iacomi, (Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1998, 152 pag.).

Este o lucrare din trecutul vieții monahale și creștinești din zona Ceahlău. Autorul vorbește despre schituri existente și schituri pierdute, despre hramul muntelui și despre multe alte mânăstiri care astăzi nu mai sunt.

Este o lucrare de aducere-aminte care ne pune astăzi pe gânduri, când cugetăm la monahismul de odinioară.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — președinte; **P. S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.630) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 septembrie şi 1 octombrie
Nr. 35—38
1999

„Braţele părinteşti..."

50 de ani de la intrarea în monahism a Î.P.S. Mitropolit Antonie

În viaţa fiecărui om există momente deosebite, momente de o vie emoţie sufletească şi care au menirea de a readuce peste ani şi ani în amintire anumite fapte, anumite evenimente care uneori par îngropate în colbul timpului dar care apar apoi peste vremi, strălucitoare şi purtătoare de lumină şi de har.

Un astfel de eveniment, dacă poate fi numit aşa, pentru că el este de nuanţă spirituală, este şi cel al îmbrăcării în **„îngerescul chip"** respectiv al călugăriei, pentru cineva care de bunăvoie se predă sau îşi predă mai binezis, întreaga lui viaţă lui Hristos şi Bisericii Sale.

Dacă pentru cei ce iau parte la un asemenea moment este ceva înălţător şi emoţionant deopotrivă, ceva ce nu se uită niciodată, cu atât mai mult el are o încărcătură deosebită pentru cel care murind lumii acesteia viază pentru Împărăţia lui Dumnezeu.

Călugăria este un eveniment spiritual **unic** şi **definitiv** în viaţa cuiva care aspiră la desăvârşire fiind considerată **„al doilea Botez"**, prin care se spală păcatele în baia lacrimilor şi a rugăciunii neîntrerupte. Pentru fiecare dintre cei care am trecut prin această rânduială de **dăruire** totală a vieţii noastre către Dumnezeu şi către aproapele nostru, ziua călugăriei rămâne un **moment** veşnic care ne deşteaptă în minte, în inimă şi în simţiri dorul nestăvilit după unirea cu Hristos şi cu Sfinţii Săi prin viaţă curată, prin nevoinţe şi prin rugăciune şi ne face să trăim aievea clipele pe care le-am trăit atunci când am primit chipul îngeresc al călugăriei.

S-au împlinit în acest an, la 14 septembrie, 50 de ani de la tunderea în monahism a celui ce a fost pe atunci diaconul **Leonida Plămădeală,** devenit apoi monahul **ANTONIE,** actualul Mitropolit al Ardealului, un popas de suflet atât pentru Întâi Stătătorul Mitropoliei noastre cât şi pentru cei care-l cunosc, îl preţuiesc şi îl iubesc.

S-au împlinit deci 50 de ani de atunci de când la mânăstirea domnească de la Prislop, ctitoria domniţei Zamfira, într-o zi de Înălţarea Sfintei Cruci, unul din cele două hramuri ale mânăstirii, doi tineri teologi cu pregătire serioasă în cele ale teologiei, ambii şefi de promoţie, unul la Cluj — e vorba de Leo-

(Continuare în pag. a 2-a)

† **VISARION RĂŞINĂREANU**
Episcop-vicar
Sibiu

O parabolă despre destinul nostru eshatologic

Ceea ce face ca existenţa umană să nu cadă în absurd este faptul că în toate acţiunile sale omul tinde şi acţionează în virtutea unor scopuri anume. Numai aşa ne putem justifica pe noi înşine, precum şi lumea în care ne este dat să trăim, care prin noi, dobândeşte ea însăşi justificare şi sens.

Dar, dacă scopurile pe care le urmărim şi în virtutea cărora acţionăm s-ar reduce doar la marginile lumii acesteia ar însemna că suntem condamnaţi la non-sens, şi nimic nu probează mai bine acest fapt decât moartea care, dacă ar fi cu adevărat punctul terminus al existenţei noastre, atunci noi n-am mai fi decât nişte simple fenomene în procesul inconştient al naturii.

Există însă ceva în fiinţa noastră care ne face să refuzăm o astfel de stare, şi care ne împinge în permanenţă spre un scop, nu doar dincolo de noi înşine, ci şi dincolo de marginile existenţei, pentru că având conştiinţa de sine, omul presimte că scopul existenţei sale nu se poate limita doar la aici, ci, el este creat să tindă fără încetare spre o **altă realitate,** superioară sieşi, şi numai în măsura în care se doreşte ajuns în ea se poate considera împlinit.

Ne putem justifica doar atunci când ne raportăm la această realitate de dincolo de noi, şi mai ales, în măsura în care ne dorim ajunşi în ea. Chiar dacă această realitate transcendentă se dovedeşte de o factură diferită faţă de ceea ce suntem, nu se diferenţiază la modul absolut de noi, căci atunci ne-ar rămâne inaccesibilă.

În acelaşi timp, nu se reduce la a fi doar o simplă existenţă personală limitată, căci atunci fiinţa umană nu s-ar mai putea regăsi în ea. Trebuie să fie nu numai de o factură asemănătoare nouă, să aibă deci ceva în comun cu noi, căci numai aşa am putea intra în comuniune cu ea, ci, în acelaşi timp, să fie şi infinită, pentru că doar aşa ar putea răspunde şi satisface setea noastră de absolut.

Lucrurile acestea le găsim cel mai bine sintetizate în parabola despre **Nunta fiului de împărat** (Mt. 22, 1-14), care privită din perspectiva celor de mai sus se dovedeşte a fi **o parabolă despre destinul nostru eshatologic,** deci despre faptul că omul este o fiinţă care se poate împlini doar atunci când ştie să răspundă şi să participe la chemarea infinitului divin.

Spre a putea însă identifica cât mai bine scopul căruia îi suntem hărăziţi, spre a putea avea o viziune cât mai limpede despre ceea ce

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot NICOLAE STOIA

Biserica Ortodoxă Română de la dominantă la naţională

Legea pentru regimul general al cultelor religioase din ţara noastră, în pregătire, pentru aprobarea parlamentului, suscită dezbateri şi luări de poziţie contradictorii, îndeosebi cu privire la sintagma de Biserică naţională, pentru Biserica Ortodoxă Română. Ca şi în cazul denumirii Ministerului Educaţiei Naţionale, a unor instituţii şi partide politice, sintagma de Biserică Naţională împarte lumea noastră de azi între cei ce cunosc temeiul ei şi-i recunosc îndreptăţirea de a purta acest titlu binemeritat, şi între cei ce, din diferite motive, nepăsare, ignoranţă şi ceea ce e mai trist, din vechi influienţe străine, sunt duşmanii Bisericii şi totodată ai neamului nostru.

Problema nu e nouă. A fost dezbătută curând după realizarea unităţii naţionale prin actul istoric de la Alba Iulia anului 1918, când, în 1923, Constituţia ţării a acordat Bisericii Ortodoxe Române titlul de *Biserică dominantă.* Furtunoase dezbateri în parlament şi luări de poziţii au avut loc. Unii se temeau că acest titlu va acorda Bisericii noastre prerogative şi avantaje, prin care se încălca principiul egalei îndreptăţiri a cultelor religioase; va crea Bisericii Ortodoxe o situaţie de supremaţie faţă de minorităţi. Ori, se ştie, nu s-a întâmplat aşa ceva. Dimpotrivă, guvernele care s-au succedat în primele două decenii, după 1918, s-au întrecut în a acorda Bisericilor minoritare din ţară drepturi şi beneficii pe care nu le-au avut nici în timpul stăpânirii austro-ungare, în timp ce Bisericii majorităţii credincioşilor români i-a rămas doar titlul răsunător de Biserică dominantă, şi atâta tot.

Profesorul Silviu Dragomir, unul dintre marile personalităţi ale poporului român, într-o comunicare rămasă istorică, cu titlul *Nedreptăţirea elementului ortodox în Ardeal,* dovedeşte cu date şi cifre oficiale, că prin multe dispoziţii şi legi de stat, în frunte cu Concordatul cu Vaticanul (1929), s-a creat Bisericilor minoritare o situaţie de „stat în stat", care ştirbea suveranitatea statului român, iar Biserica ortodoxă era pusă într-o vădită stare de inferioritate, în contrazicere flagrantă cu prevederile constituţiei.

Legea generală a cultelor din martie 1928 a fost un nou prilej de nedreptăţire şi umilire pentru Biserica ortodoxă. Prezentată de guvernul liberal al lui Vintilă Brătianu, conţine multe din prevederile Concordatului, deşi nu era încă ratificat. Prin această lege s-a acordat din nou un regim de favoare unei Biserici minoritare în dauna celorlalte culte, îndeosebi a celui ortodox, vorba românului, unii cu folosul, alţii cu ponosul. Ea a produs discuţii aprinse, mai ales în senat, unde au răsunat cuvintele de foc dar şi de demnitate ale ierarhilor şi ale unor preoţi, între care amintim pe cele ale episcopilor Roman Ciorogariu de la Oradea, Grigorie Comşa de la Arad, consilierului Gheorghe Ciuhandu, şi alţii. Cea mai puternică impresie a produs clasicul discurs al mitropolitului Nicolae Bălan, din 27 martie 1928, în care protesta împotriva noilor încercări de nedreptăţire a Bisericii Ortodoxe. Zadarnic însă, legea a fost aprobată, rămânând în vigoare până în 1948.

O mare nedreptate s-a făcut Bisericii Ortodoxe Române şi prin statificarea forţată a vechilor şcoli confesionale create şi susţinute cu mari sacrificii de Biserică, în timp ce cultele minoritare şi-au menţinut şcolile lor, organizate şi supraveghiate de autoritatea bisericească, fiind dotate de statul român. Ce mai rămâne atunci din titlul de Biserică dominantă acordat Bisericii noastre?

A venit apoi războiul al doilea mondial, după care a urmat orânduirea de tristă amintire a statului ateu comunist, cu acţiunea de îngrădire şi lichidare treptată a activităţii tuturor cultelor.

A dat Dumnezeu să vină vremuri mai bune şi pentru Biserica noastră, ca şi pentru celelalte culte religioase. Ortodoxia n-a reclamat titlul de dominantă faţă de celelalte culte, deşi de bună seamă i se cuvenea, ci doar acela de *Biserică naţională,* adică Biserica celor mai mulţi fii ai poporului. Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a numit această situaţie *Un titlu de noblеţe,* lipsit de orice supradotare materială faţă de celelalte culte. Se pare că există la unii o greşită înţelegere a termenilor

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot prof. dr.
GHEORGHE LIŢIU

Sfântul Ierarh Antim Ivireanul

În Biserica noastră ortodoxă, ziua de 27 septembrie este consacrată cinstitei pomeniri a Sf. Ierarh Antim Ivireanul, unul dintre marii mitropoliţi ai Ţării Româneşti. Dotat cu mulţime de talente, cum rar se întâlneşte, el s-a vădit ca un cărturar luminat, poliglot, traducător şi tipăritor de cărţi, puternic talent oratoric, artist-xilograf (sculptor în lemn) şi pictor. Ca unul dintre aleşii domnitorului Constantin Brâncoveanu, şi-a desfăşurat cu prisosinţă însuşirile pentru ridicarea religios-morală a poporului român. Devotamentul cu care şi-a îndeplinit misiunea încredinţată, l-a plătit cu preţul scump al vieţii sale.

Antim nu era de obârşie român. I s-a dat numele de Ivireanul, după ţara în care s-a născut, Iviria, numele grecesc al Georgiei. Prin botez, i s-a dat numele Andrei. A fost luat rob de către Turci şi a ajuns în Constantinopol. Nu se cunosc însă împrejurările în care şi-a dobândit libertatea. Prin agerimea spiritului său şi prin muncă şi-a câştigat o frumoasă situaţie materială. Del Chiaro spunea despre el că „ştia să imite orice fel de manufactură, în genul săpăturilor, al desenurilor şi broderiilor".[1] A învăţat cu uşurinţă limbile: turcească, arabă şi grecească, precum şi meşteşugul tiparului. Unul dintre ierarhii străini de la curtea lui Constantin Brâncoveanu îl va fi cunoscut dinainte pe Andrei şi-l va fi recomandat domnitorului, care — în drumul său la Constantinopol — cunoscându-l personal pe Andrei, l-a adus în ţară ca tipograf. În 1690, i s-a încredinţat să lucreze în Tipografia domnească, alături de Mitrofan. Mitropolitul Ţării Româneşti, Teodosie Veştemeanul, l-a pregătit pe Andrei pentru viaţa nouă în Hristos. La îndemnul mitropolitului, Andrei s-a călugărit, luând numele de Antim.

Ca bun cunoscător de limbă grecească, la început Antim şi-a valorificat meşteşugul tipografic prin tipărirea de cărţi greceşti, pentru combaterea învăţăturii catolice şi a rătăcirilor calvine care primejduiau credinţa ortodoxă. Prin dărnicia lui Constantin Brâncoveanu, Ţara Românească a ajuns să fie focarul din care s-a răspândit lumina, în Orientul elin de sub stăpânire turcească. Cărţile greceşti de slujbă bisericească, tipărite în Ţara Românească, destinate biseri-

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Dialogul Teologic Oficial pentru Tineret între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania

Ediţia a VI-a, Arad 1999

Alternativ în Germania şi România se desfăşoară anual lucrările Dialogului Teologic Oficial pentru Tineret, manifestare comună a B.O.R. şi a Bisericii Evanghelice din Germania. Spre deosebire de Dialogul Teologic la nivel înalt între aceste două Biserici, întâlnirile tinerilor teologi dezbat cu precădere probleme actuale cu caracter practic, fiind axate pe legătura între teologie şi pastoraţie.

În acest an, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad a găzduit în perioada 27.9.—3.10. lucrările celei de-a VI-a ediţii a manifestării menţionate. Delegaţia română a fost compusă din 10 participanţi: Pr. prof. Dr. Petre Semen, decanul Facultăţii de Teologie din Iaşi; Pr. conf. Dr. Ioan Tulcan, decanul Facultăţii de Teologie din Arad; Diac. lector Dr. Mihai Săsăujan şi Pr. asist. drd. Dragoş Călin de la aceeaşi facultate; Pr. conf. Dr. Ioan Chirilă şi prep. drd. Marian Andreica de la Facultatea de Teologie din Cluj; Pr. lect. Dr. Constantin Pătuleanu de la Facultatea de Teologie din Craiova; iar din partea Facultăţii de Teologie din Sibiu, Iuliana Streza, absolventă şi bibliotecară, Alina Pătru, studentă, anul III şi Ciprian Palmes, student, anul I.

Tema dezbaterilor, relevanţa Bibliei în viaţa Bisericii, a fost analizată sub două aspecte: cel al înţelegerii corecte a mesajului

(Continuare în pag. a 4-a)

ALINA PĂTRU,
student teolog, anul III

Nostalgie

Doi oameni se luptă în mine
Unul cu patimi deşarte
Celălalt, venit de departe.
Acesta mă poartă în larg
Mă urcă în vârf de catarg.
Să văd luciul mării cât mai departe
Iar pe cer luna şi stelele toate înşirate.
A lor lumină să-mi desfăteze privirea
Cu întreaga-mi fiinţă, atunci simt fericirea
De acest om n-aş vrea să mă despart niciodată
Dar celălalt într-una îmi făgăduie răsplată
Îmi arată şi el fericirea de-o clipă,
Şi dacă-l ascult mă duce uşor în ispită,
Atunci se naşte în mine părerea de rău
Că-n loc să mă înalţ către zare, ajung în fund de pârău
Unde nu aflu nimic bun, ci numai mocirlă
În fiinţa mea toată nu mai aflu milă
Mă zbat ca musca-n pânza de păianjen
Îl rog pe omul bun, celălalt geamăn,
Să ducem lupta-mpreună, noi amândoi
Să ies la liman, să stea-n mine un om şi nu doi.

Pr. ALEXANDRU BURSAŞIU

Prea Cuvioşi Părinţi şi Prea Cuvioase Maici,

Pentru noi monahii, darul cel mai bun nu poate fi decât rugăciunea.

Dăruindu-ne în smerenie şi cugetare adâncă, preocupaţi să realizăm calitatea rugăciunii, vom dobândi de vom cere cu credinţă de la Dumnezeu, precum zice Domnul Iisus: „Cereţi şi se va da; Bateţi şi se va deschide; Căutaţi şi veţi afla". Mat. 7, 7.

În acest scop de a dobândi calitatea rugăciunii, ni se mai recomandă să fim uniţi. Să ne unim în acest gând toţi iubitorii de evlavie creştină. Evlavia fiind o virtute din cele 7 daruri ale Sfântului Duh, care ne uneşte pe toţi fiii evlaviei. De se vor aduna doi sau trei laolaltă şi vor cere ceva în Numele Meu, li se va da lor, zice Domnul.

Ne-am propus să organizăm pe plan bisericesc monahal şi mirean cercuri culturale religioase în care să promovăm practica rugăciunii inimii, „isihasmul".

În scopul acesta P.C. Părinţi duhovnici (mai vârstnici), propunem ca în jurul fiecărui duhovnic cu mai multă experienţă duhovnicească să se formeze un cerc cu nevoinţe isihaste, în scopul iniţierii în rugăciunea inimii.

Nu venim cu ceva nou, ca şi cum ar pleca de la noi, ci e ceva cunoscut la Cuvioşii Părinţi Orientali, care au pus bazele acestor nevoinţe, pe care le întâlnim şi la Cuvioşii Părinţi Români. De exemplu:

1. Cuv. Gheorghe de la M-rea Cernica
2. Cuv. Vasile de la Poiana Mărului
3. Cuv. Iosif de la Peştera Vorona
4. Cuv. Teodora de la Sihla
5. Cuv. Paisie de la Neamţu
6. Cuv. Ioan Iacob de la Neamţu
7. Prea Cucernicul Părinte Dumitru Stăniloae

Mulţi dintre mireni care au suferit ani grei de temniţă comunistă. Un exemplu de trăire mistică poate fi dr. Vasile Voiculescu.

Nu excludem, nici pe tineri în rândul cărora i-am găsit cu această îndeletnicire.

Mai recent la sfârşitul anului 1945, în M-rea Antim a luat fiinţă „Rugul Aprins", alcătuit din monahi şi intelectuali distinşi (profesori, scriitori, compozitori, pictori, studenţi) având ca temă de discuţie, îndeosebi isihasmul cu aplicarea practică.

Cercul a fost desfiinţat în 1950, mulţi dintre membrii săi au fost condamnaţi la ani grei de detenţie comunistă.

În scopul de a reactiva această practică, mă adresez prea cuvioşilor monahi şi prea cuvioaselor maici, care sunt doritori şi râvnitori al vieţii de evlavie creştină ortodoxă şi de practică a rugăciunii inimii, sau vreau să cunoască şi să se iniţieze în acest exerciţiu de rugăciune, trimit un exemplar, ca ghid de îndrumare pentru începători. Aceasta pentru a lua la cunoştinţă şi a trece la aplicarea practică, luând ca bun tot ce e scris în acest ghid. (Fără comentarii, ca să nu greşim). Acest articol a fost publicat în mai multe reviste bisericeşti. Că ce se întâmplă?

Toţi greşim că n-ascultăm de duhovnic. Că de obicei mulţi aleargă peste dealuri şi peste văi, ca să găsească un duhovnic mai iscusit să-i dea un sfat, dar nu ascultă nici de cei mari nici de cei mici.

Un lucru trebuie să ştim! Suntem ca o plantă agăţătoare. Suntem fragili. Trebuie să avem un tutore. Să avem un duhovnic. Să nu zicem că nu e bun. Că nu-i de aur sau de argint. Fie de fier, fie de lemn, e bun. Numai să nu fie de papură.

1. Motivăm această preocupare de a realiza calitatea rugăciunii.

2. Pentru ca să combatem erorile ce le aduc în practica rugăciunii inimii maeştrii magicieni şi influenţe ale religiilor orientale, budiste, hinduiste, spiritiste, practici yoghine, etc.

3. Ca să informăm pe prea cuvioşii monahi şi cuvioasele maici din cuprinsul mânăstirilor noastre, adevărata nevoinţă isihastă.

4. Ca să reactivăm practica nevoinţei isihaste care ne este recomandată în Regulamentul Monahal, art. 21 (Noul Regulament).

5. Ca să aducem şi noi monahii şi oamenii evlaviei, mireni tineri şi vârstnici o umilă ofrandă de mulţumire Domnului Iisus, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru la anul jubiliar — mileniul doi — anul mântuirii.

SĂ PUNEM ACCENTUL PE ANUL JUBILIAR MILENIUL DOI.

Scrisoare deschisă

către Cuvioşii Monahi şi Cuvioasele Monahii

„Că luând crucea ai urmat Lui Hristos şi lucrând ai învăţat să nu se uite la trup căci este trecător". (Troparul cuv.)
„Râvniţi darurilor celor mai bune ..." I, 12, 31

În misiunea de a propovădui practica „RUGĂCIUNEA INIMII" în toată ţara, am aprobarea Sfântului Sinod cu nr. 7155/12 nov. 1993 pe care o anexez la prezenta scrisoare, precum şi pagina de îndrumare isihastă.

Iar ca Bibliografie citiţi Filocalia nr. 8 — Prea Cuvioşi Români ISIHAŞTI. Aştept răspuns la această comunicare şi propuneri, sugestii de la P.C. Voastre. Cu smerită plecăciune,

Cel mai mic între muritori,
Părintele MINA DOBZEU

Rugăciunea inimii

Rugăciunea lui Iisus
în practica Isihasmului

Motivaţi de practica falşilor instructori şi practicanţi ai isihasmului (rugăciunea inimii), influenţaţi de religiile orientale: budistă, hinduistă şi practici yoga, venim cu o prezentare a dreptei învăţături despre isihasmul ce aparţine exclusiv Bisericii Creştine Ortodoxe (Pr. Dr. D. Stăniloae, Ist. Isihasmului).

Practic şi pe scurt,
pentru începători

Prima condiţie: „Împacă-te cu aproapele tău..." Mat. 5, 23—25. Cu privire la loc, e biserica şi camera ta. „Tu când te rogi, intră în camera ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns ..." Mat. 6, 6. În linişte totală. În singurătate. Totodată, se înţelege şi *interiorizarea* în rugăciune care să-şi găsească trăire în suflet cu sârguinţă, în minte cu înţelegere şi în inimă cu simţirea afectivă; cum zice Domnul: Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru ... Luc. 27, 21. *Cum să ne rugăm?* Domnul Iisus ne învaţă: „Aşa să vă rugaţi: „Tatăl nostru". Deci zicem, la început de rugăciune, Tatăl nostru ... Şi apoi: „Rugaţi-vă neîncetat" Sf. Ap. Pavel, I. Tes. 5, 17.

Urmează partea tehnică. Luăm poziţia în genunchi sau pe un scaun (înălţimea ca la 30 cm) şi începem să rostim Rugăciunea lui Iisus (rugăciunea pustnicului) cu mintea *coborând în inimă* (deasupra inimii), zisă rar, în ritmul inimii, astfel: Doamne Iisuse Hristoase — Fiul lui Dumnezeu — mântuieşte-mă pe mine păcătosul. Zisă cu insistenţă, cu căinţă şi smerenie (căci păcătoşi suntem). Concentraţi numai la aceste cuvinte ce le zicem cu înţelegere şi nu gândim nimic altceva (nici bune, cu atât mai mult la cele rele). În timpul exerciţiului de rugăciune, încetează orice mişcare. Nu căuta senzaţionalul. *Fereşte-te de orice vedenii şi vise, care vin de la diavolul.* Durata exerciţiului, pentru începători: 10—15 minute.

Efectul

Ne cultivăm voinţa. Ne dă tărie sufletească. Se face simţită lucrarea Harului dumnezeiesc, că ne încinge cu putere de sus. *1. Ne despătimim.* Adică ne izbăvim de vicii: ură, vrajbă, invidie,

(Continuare în pag. a 6-a)

Cel mai mic între muritori, părintele MINA, de la M-rea Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, Huşi

O parabolă despre destinul nostru eshatologic

(Urmare din pag. 1)

suntem chemaţi să devenim, trebuie să ne clarificăm mai întâi asupra propriei noastre origini, pentru că, o cât mai bună cunoaştere a originii noastre ne va ajuta implicit să ne lămurim asupra adevăratei noastre meniri şi, în măsura în care ne vom lămuri asupra acestui fapt vom putea identifica cu mai multă limpezime sensul ultim al fiinţării noastre.

În temeiul învăţăturii revelate, creştinismul afirmă că omul a fost creat **„după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu"** (Fac. 1, 26), ceea ce vrea să spună că viaţa este un dar de la Dumnezeu care se justifică doar atunci când se păstrează în sensul pentru care a fost oferită. Numai atunci când se priveşte din această perspectivă se va putea înţelege, datorită faptului că adevărul despre sine nu rezidă în sinele său autonom. Dacă am privi fiinţa umană doar dintr-o atare perspectivă îngustă, ea ne-ar apare complet lipsită de sens.

Este adevărat că esenţa omului nu constă în sinele său, şi nici în materia din care a fost alcătuit, ci în Arhetipul după a cărui asemănare a fost plăsmuit şi care se constituie astfel în suportul său ontologic, fără să se confunde însă cu el. Suntem doar forma creată a modelului necreat, care deşi se diferenţiază de noi, nu ne este întru totul străin, căci finalmente suportul existenţei noastre se află în el.

Fiind creat „după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" Cel infinit, rezultă că omul este chemat, de însăşi natura sa cea mai intimă să depăşească marginile creaţiei şi să devină el însuşi infinit. Or, faptul acesta se referă, nu doar la o anumită parte a fiinţei sale, ci la totalitatea elementelor sale alcătuitoare, de la cele marginale şi până la cele mai intime. Nu se poate afirma, de exemplu, că chipul se rezumă doar la partea spirituală, ignorând-o pe cea materială, căci prin aceasta s-ar produce o gravă dezbinare în unitatea sa, ci, împreună cu sufletul, trupul alcătuieşte natura umană deplină, iar spre asemănarea cu Dumnezeu omul este chemat să tindă în deplinătatea şi integralitatea fiinţei sale. Cu cât se apropie mai mult de Dumnezeu, cu atât se accentuează mai mult caracterul său unitar, trupul pierzându-şi treptat calitatea de aparentă stavilă între om şi Dumnezeu, iar „comuniunea cu harul divin nu ucide forţele pasionale ale trupului ci le transfigurează şi le sfinţeşte"[1].

Aşadar, fiinţa umană se vădeşte a fi prin originea sa şi prin scopul pentru care a fost creată, de un caracter infinit, căci dacă spre exemplu, am putea circumscrie natura chipului, iar Arhetipul ar rămâne mai presus şi dincolo de orice cuprindere, ne-am afla într-o gravă contrazicere, care ar demonstra finalmente caracterul ireal al chipului. Din moment ce Dumnezeu este de necuprins şi dincolo de orice încercare de definire, rezultă că şi chipul Lui în om este de necuprins „după fiinţă Dumnezeu este inaccesibil, rămânând mereu transcendent, stimulând mereu întinderea după El. Oricât înaintează însă creatura spre El, ea nu-L poate cuprinde niciodată după fiinţă, pentru că nu poate deveni niciodată infinită în act".[2] Deplinătatea ontologică este o calitate specifică lui Dumnezeu, pe când omul se împlineşte şi devine infinit ca existenţă numai atunci când se păstrează în tensiune către infinitul divin, iar demersul său de accedere spre plinătate devine astfel, el însuşi infinit, pentru că „numai Dumnezeu este infinit în act, pe când omul e infinit în devenire".[3]

Acesta este şi motivul pentru care ştiinţa nu poate explica existenţa umană, pentru că, orice apropiere de taina ei dintr-o perspectivă strict scientistă este sortită din capul locului eşecului, el continuând să rămână o etern nedescifrată taină, tocmai datorită faptului că adevărul despre sine se află nu doar dincolo de sine, dar şi dincolo de limitele cunoaşterii ştiinţifice. Operând cu mijloace finite, ştiinţa se va găsi mereu descoperită şi dezarmată în faţa inepuizabilului mister al fiinţei umane.

Faptul că purtăm chipul lui Dumnezeu în noi nu înseamnă că suntem implicit izbăviţi din ghearele tranzitoriului şi ale relativităţii. Chipul indică faptul că suntem creaţi pentru a creşte spre un scop anume, la care putem accede numai atunci când ne păstrăm în sensul lui. În ultimă instanţă, noi suntem cei care decidem spre ce anume dorim să mergem, şi avem inclusiv libertatea de a refuza să mergem spre acest scop. Suntem creaţi de Dumnezeu spre a deveni cât mai asemenea cu El, dar ne împlinim doar atunci când ne păstrăm şi acţionăm în sensul acestei orientări. Suntem creaţi de Dumnezeu, dar într-o anumită măsură şi noi ne creăm. Ne croim destinul în măsura în care ne păstrăm în sensul pentru care am fost creaţi „când tu voieşti, numai atunci voieşte şi Dumnezeu, căci El ne dă şi bunăvoinţa pentru lucru şi energia în acelaşi timp. Când noi voim, atunci şi El va spori voinţa noastră şi ne insuflă în a face binele" (Sf. Ioan Gură de Aur).

Chipul lui Dumnezeu este ceea ce conferă sens şi justificare existenţei noastre, dar numai atunci când ne păstrăm în tensiune spre Modelul originar. Pe de altă parte, din moment ce Arhetipul este de necuprins, rezultă că şi efortul uman de accedere spre El devine infinit „a fi asemenea cu Dumnezeu stă în a nu afla niciodată o săturare a dorinţei de a-L afla, pentru că niciodată dorinţa celui ce urcă nu se opreşte la cele cunoscute, ci sufletul urcă printr-o altă dorire mai mare spre alta mai sus, într-o urcare necontenită, înaintând pururea prin cele şi mai înalte, spre Cel nehotărnicit".[4]

Înaintarea în asemănarea cu Dumnezeu nu se curmă însă odată cu încheierea vieţii pământeşti, ci ea se prelungeşte în infinitul de dincolo, păstrându-şi prin aceasta caracterul infinit „după viaţa aceasta noi vom înceta să mai lucrăm virtuţile, dar nu vom înceta a simţi în noi dumnezeirea după har, ca o răsplată pentru ele, căci lucrarea îndumnezeitoare în noi, fiind mai presus de fire, e fără hotar" (Sf. Maxim Mărturisitorul).

Că suntem fiinţe libere şi ţine în exclusivitate de noi felul în care ştim să ne decidem destinul, rezultă din faptul că cei amintiţi în parabolă, care au refuzat chemarea la nuntă, au acţionat în deplină cunoştinţă de cauză, prin alegerea făcută s-au exclus ei înşişi de la mântuire.

Dacă în privinţa acestora lucrurile ne sunt clare, ne vine mai anevoie să înţelegem din ce cauză, cel care a primit invitaţia, dându-i curs, a fost totuşi atât de aspru pedepsit, am îndrăzni să spunem că a fost chiar mai sever sancţionat decât ceilalţi „legaţi-l de picioare şi de mâini şi aruncaţi-l în întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor" (Mt. 22, 13).

Dincolo de aparentul aspect paradoxal al situaţiei, lucrurile sunt cât se poate de clare. Faptul că a îndrăznit să se prezinte în faţa Împăratului „fără haina de nuntă" vine să demonstreze că mântuirea este o lucrare în care omul trebuie să se angajeze total. Simplul fapt că recunoşti existenţa lui Dumnezeu, ba chiar mergi până acolo încât îi accepţi poruncile, nu înseamnă că prin aceasta eşti îndreptăţit la mântuire. Cine crede sau procedează aşa cade în duplicitate, amăgindu-se că-L va putea minţi pe Dumnezeu, iar răsplata îi va fi pe măsură „partea tuturor celor mincinoşi este iezerul care arde, cu foc şi cu pucioasă, care este moartea a doua" (Apoc. 21, 8).

În faţa Împăratului, la nunta Fiului Său nu se poate merge decât înveşmântat în haină de nuntă care sunt **„faptele cele drepte ale sfinţilor"** (Apoc. 19, 8), fără de care nimeni nu se va putea apropia de Cel neapropiat.

Bibliografie:

1 L. Uspenski, „Teologia icoanei", p. 156.
2 Sf. Grigore de Nyssa, „Comentar la Cântarea cântărilor", în Scrieri, vol. I, pp. 201.
3 Idem, p. 202.
4 Idem, p. 94.

„Braţele părinteşti..."

(Urmare din pag. 1)

nida Plămădeală, şi celălalt — Stelian Manolache — la Bucureşti, au primit prin mâna şi prin rugăciunile părintelui Arsenie Boca, îngerescul chip al călugăriei.

După o ucenicie la acest mare dascăl al spiritualităţii monahale româneşti, care a fost părintele Arsenie Boca, mai ales pe timpul vacanţelor, ideea de a deveni monah a tânărului Leonida s-a conturat pe deplin în mintea sa, în aşa fel încât în anul 1949, deşi era urmărit de Securitate, fiind condamnat în lipsă la 7 ani de închisoare, a fost tuns în monahism la mânăstirea Prislop din jud. Hunedoara, bineînţeles cu sprijinul părintelui Arsenie.

În iulie 1949, tot cu ajutorul părintelui Arsenie, a fost hirotonit diacon celib de către episcopul Andrei Mager al Aradului, un om cu viaţă sfântă.

La 14 septembrie, în acelaşi an, atât tânărul diacon Leonida cât şi prietenul său preotul Stelian Manolache au fost călugăriţi de părintele Arsenie, unul primind numele de călugărie de **Antonie**, iar celălalt de **Dometie**.

Ierodiaconul Antonie a avut ca naş de călugărie pe părintele Agaton, pe numele lui de mirean Sandu Tudor — celebrul publicist român — care va muri ca un adevărat martir mai apoi în temniţa comunistă din Aiud, iar ieromonahul Dometie pe părintele Serafim Popescu, ajuns apoi vestit stareţ la Mânăstirea Sâmbăta de Sus.

Ierodiaconul Antonie Plămădeală a rămas la mânăstirea Prislop împreună cu părintele Arsenie Boca până în ianuarie 1950, când anunţat fiind că este căutat de Securitate a fost nevoit să se refugieze la Bucureşti mai întâi, apoi la Sălişte a Sibiului până la arestarea şi condamnarea din nou.

Crucea călugăriei pe care a primit-o atunci la 14 septembrie, într-o zi simbolică închinată suferinţei — Ziua Crucii — şi-a purtat-o apoi monahul Antonie cu răbdare şi cu demnitate pe parcursul anilor de temniţă dar şi după ieşirea din închisoare prin toate umilinţele prin care a trecut până ce a fost recuperat din nou de către patriarhul Justinian pentru Biserică şi repus în cler.

Aducându-ne aminte de evenimentul de acum 50 de ani, îi mulţumim lui Dumnezeu pentru toate darurile pe care le-a revărsat asupra arhipăstorului nostru şi în acelaşi timp ne rugăm ca **„braţele părinteşti"** care l-au primit atunci, să-l ocrotească şi să-l sprijine şi astăzi întru slava lui Dumnezeu şi a Sfintei noastre Biserici strămoşeşti.

Primul oftalmolog român din Transilvania: Ioan Piuariu-Molnar

Între marii apărători ai Ortodoxiei ardelene din deceniul al şaselea al sec. XVIII, un loc aparte ocupă preotul Ioan Piuariu din Sadu, lângă Sibiu, intrat în istorie şi sub numele de „popa Tunsu". După ce a învăţat carte la mânăstirea Cozia, aşa cum făceau şi alţi copii din Ardeal, mai cu seamă cei din jurul Sibiului, a fost hirotonit preot de mitropolitul Filaret al Ţării Româneşti (1753-1760). După o slujire de abia doi ani în satul natal, a fost arestat din dispoziţia lui Petru Pavel Aron, episcopul unit de la Blaj, tuns de plete şi de barbă în piaţa Sibiului, împreună cu alţi preoţi ortodocşi, de unde i-a rămas şi numele de „popa Tunsu". Cu toate acestea, el nu s-a descurajat, ci dimpotrivă, în primăvara anului 1759, convoacă la Sadu un „sinod" (adunare), la care au participat reprezentanţi ai satelor din jurul Sibiului. A urmat o nouă adunare la Petrilaca, pe Câmpia Transilvaniei (azi în judeţul Mureş), cu peste 300 de participanţi, în care s-a pus din nou în discuţie problema libertăţii religioase în Transilvania şi s-a redactat un memoriu către împărăteasa Maria Tereza. În anul 1760 şi-a continuat acţiunile de consolidare a Ortodoxiei în satele din Câmpia Transilvaniei şi din părţile Clujului, convocând adunări şi rostind cuvântări în faţa credincioşilor. Deci acţiunile lui se petreceau în acelaşi timp cu binecunoscuta răscoală condusă de ieromonahul Sofronie de la Cioara. Dar spre sfârşitul lunii iulie, a fost arestat în satul Pogăceaua de către doi protopopi uniţi, însoţiţi de vreo alţi 20 de preoţi şi tot atâţia husari. În **Istoria bisericească a românilor** a lui Petru Maior, sunt prezentate amănunte interesante cu cu privire la arestarea lui, suferinţele îndurate din partea uniţilor, întemniţarea la Târgu Mureş timp de o săptămână, după care a fost trimis la Viena legat la mâini şi la picioare şi escortat de o sută de soldaţi (!), cu opriri la Cluj, Oradea, Debreţin, Buda şi Györ. La Viena a fost anchetat de o comisie specială, dar spre surprinderea lui, a fost achitat şi eliberat. În schimb, a fost obligat să trimită o scrisoare tovarăşilor lui de luptă de acasă, cu data de 16 septembrie 1760, prin care îi sfătuia să trăiască în pace cu uniţii şi să le restituie bisericile. Scrisoarea a ajuns la Sadu abia în februarie 1761, când soţia sa Patrasia, precum şi părinţii săi Ioan şi Dobra, îi trimiteau o duioasă scrisoare, în care zugrăveau trista situaţie a celor de acasă. Deşi liber, totuşi, autorităţile nu i-au mai permis să se reîntoarcă în Sadu, ci s-a stabilit la Sânicolaul Mare, în Banat, unde a păstorit până la moarte, în 1782.

Acest preot, Ioan, supranumit şi „popa Tunsu", cu soţia sa Patrasia, originară tot din Sadu, au avut doi copii: Petru, care i-a urmat în preoţie, şi Ioan, care va deveni cunoscutul cărturar şi medic oftalmolog Ioan Piuariu-Molnar. Viaţa şi activitatea acestuia se încadrează în cunoscutul curent social-politic şi cultural cunoscut sub denumirea de iluminism, care susţinea continuitatea poporului român în Transilvania şi milita pentru obţinerea de drepturi social-politice pe seama românilor.

S-a născut în 1749 în Sadu, locul de naştere al episcopului Inochentie Micu şi al cărturarului Samuil Micu. Şi-a făcut studiile gimnaziale la Sibiu şi Cluj, pentru a le continua apoi la Viena. Probabil că la Cluj i-a fost schimbat şi numele, din Piuariu în Molnar. La Viena, unde a stat aproape zece ani, a învăţat la perfecţie limba germană şi a studiat medicina (chirurgia). Aici exista pe atunci una din cele mai bune facultăţi de medicină. A obţinut titlul de „magister chirurgiae", în deceniul al şaptelea din secolul XVIII. Se crede că a fost elevul renumitului profesor Franz Joseph Jans (1719-1797), chirurg şi oculist, care făcea şi cursurile de specializare în oftalmologie.

După terminarea studiilor superioare, a fost numit medic la Regimentul grăniceresc din Banat, cu sediul la Caransebeş. Astfel, el a fost primul medic român din Transilvania şi Banat. Dintr-un raport al său, din 1782, aflăm că pe lângă atribuţiile de medic, a lucrat şi ca institutor la una din şcolile elementare pentru copiii grănicerilor. Nu ştim însă cât timp a funcţionat ca medic şi, paralel, ca institutor în Banat.

În 1777 a fost numit oculist oficial al Marelui Principat al Transilvaniei, cu sediul la Sibiu, unde îşi avea reşedinţa şi guvernatorul Principatului, baronul Samuel Brukenthal. Ioan Piuariu-Molnar şi-a îndeplinit cu conştiinciozitate această misiune, lucru ce reiese din unele ropoarte ale autorităţilor austriece din acea vreme. Ca oftalmolog şi chirurg era solicitat atât de oameni simpli — cărora le da consultaţii ori le făcea operaţii gratuit — cât şi de păturile burgheze şi aristocratice din Transilvania. A făcut unele operaţii de ochi chiar şi în afara Transilvaniei, la Viena, în Ţara Românească şi în Moldova.

La 5 octombrie 1783, s-a căsătorit cu o săsoaică văduvă, Ana Regina, născută Sebastian. A avut un fiu, Iosif, care va ajunge ofiţer la Viena, şi o fiică, Ioana Regina, moartă la vârsta de un an.

În anul 1784, guvernatorul Samuel Brukenthal i-a încredinţat misiunea dificilă de a contribui la potolirea mişcării ţărăneşti din Munţii Apuseni, purtând discuţii cu Crişan şi izbutind să obţină un armistiţiu de 15 zile.

Datorită reputaţiei de medic, precum şi ca o recunoaştere a pregătirii şi a meritelor sale, i s-a deschis apoi calea spre învăţământul medical. La 31 ianuarie 1791 a fost numit profesor la Academia de Medicină din Cluj, ca titular al catedrei de oftalmologie, prima în Transilvania, căci până atunci bolile de ochi se studiau numai la Viena. La Cluj se înfiinţase, încă din anul 1775, prima şcoală medicală din Transilvania, sub numele de „Lyceum medico-chirurgicum". Piuariu a fost cel dintâi medic român, care a deţinut o catedră la o şcoală medicală superioară. El şi-a ocupat catedra abia la sfârşitul anului 1791, rostind o lecţie inaugurală în limba latină, care s-a tipărit apoi în 1793, tot la Cluj, sub titlul: **Paraenesis ad auditores chyrurgiae in Lyceo Regio Academico Claudiopolitano, habita a Joanne Molnar de Müllersheim de morbis et medicina oculorum professore publico quum primum sua collegia ordiretur Anno 1791 mense novembri** (Sfătuire rostită în faţa ascultătorilor chirurgiei în Liceul regal academic clujean, de Ioan Molnar de Müllersheim, profesor public al bolilor şi vindecării ochilor, când şi-a deschis mai întâi cursurile în anul 1791, luna noiembrie).

Aceasta este prima lucrare ştiinţifică scrisă de un român în domeniul medicinei. El arăta aici importanţa şi necesitatea oftalmologiei. Îşi exprima apoi recunoştinţa faţă de împăratul Leopold II care a instituit la Cluj o catedră de oftalmologie, asigurând pe auditori că le va împărtăşi în mod sincer cunoştinţele dobândite din cărţile celor mai vestiţi medici, precum şi din propria experienţă de mulţi ani. La 21 martie 1792, împăratul Leopold II (1790-1792) i-a acordat — la cererea sa — titlul de nobil „de Müllersheim", aşa cum am văzut că semnase şi pe foaia de titlu a lecţiei sale inaugurale.

Pe lângă activitatea de medic şi profesor de oftalmologie, Ioan Piuariu Molnar a manifestat un interes deosebit şi pentru alte domenii de viaţă românească. El a îmbrăţişat cu egală pasiune atât problemele medicale cât şi pe cele economice, didactice, lingvistice, politice şi istorice, fiind alături de Samuil Micu, Gheorghe Şincai şi Petru Maior, unul din marii iluminişti ai Transilvaniei.

A pus bazele unei literaturi economice, publicând o lucrare pentru nevoile ţărănimii: **Economia stupilor** (Viena, 1785, 188 p. + 10 file), dedicată guvernatorului Samuel Brukenthal. În 1808 publică o a doua ediţie a acestei scrieri, cu titlul **Povăţuire către sporirea stupilor.** Tot ca o preocupare economică a sa trebuie să considerăm şi înfiinţarea unei fabrici de lână în Sadu.

De numele său se leagă şi prima încercare de tipărire a unui ziar în limba română, tot cu scopul de a veni în sprijinul ţărănimii româneşti din Transilvania. Astfel, în 1789 înaintează un memoriu împăratului Iosif II, în vederea obţinerii unei autorizaţii de tipărire a unui ziar, care urma să se numească **Foaie română pentru econom.** A făcut încercări şi în anii următori ca să obţină autorizaţia, dar fără nici un rezultat.

A avut şi frumoase preocupări pedagogice. În 1782 a înaintat guvernului un memoriu prin care cerea să fie sporit numărul şcolilor primare româneşti şi, în acelaşi timp, înmulţirea cadrelor didactice, precum şi numirea unui director al şcolilor, pentru supravegherea şi îndrumarea lor.

A avut, de asemenea, preocupări lingvistice. De pildă, în 1788, a publicat la Viena o gramatică intitulată **Deutsch-Walachische Sprachlehre,** cu peste 500 de pagini. Arăta aici necesitatea cunoaşterii limbii române de către toţi locuitorii Transilvaniei, Bucovinei şi Banatului, aceasta fiind limba vorbită de majoritatea populaţiei de acolo. Alte ediţii ale Gramaticii au mai apărut în anii 1810 şi 1823 la Sibiu, în tipografia lui Martin Hochmeister.

În 1798 a publicat la Buda **Retorica, adică învăţătura şi întocmirea frumoasei cuvântări, acum întâiu izvodită pe limba românească. Împodobită şi întemeiată cu pildele vechilor filosofi şi dascăli bisericeşti ...** (296 p., o ediţie critică a publicat Aurel Sasu, la Cluj-Napoca, 1976, 176 p.). În prefaţa, scrisă la Sibiu, Piuariu-Molnar spunea că prin aceasta

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU

Duhovnicia — provocarea sfârşitului de mileniu

În această lume cel puţin bizară, în care valorile sunt estompate prin mediocritatea noastră, un rol determinant îi revine Bisericii ca împărtăşire a existenţei treimice, ca taină a Celui înviat şi ca loc al unei cincizecimi neîncetate. (O. Clement)

De această întreită chemare a Bisericii trebuie să fie convinşi în primul rând slujitorii ei dacă acceptă drept model „chipul jertfei lui Hristos" spre care sunt datori să urce prin „asemănare".

Relaţia dintre „chip" şi „asemănare" poate fi regândită ca relaţia dintre Hristos şi Biserică înţelegând că asumarea chipului lui Hristos ţine de devenirea noastră întru „asemănare" prin lucrarea harică a Bisericii în mijlocul căreia creştinul învaţă alfabetul credinţei.

De aceea legătura dintre credincios (ucenic) — Biserică, duhovnic — Biserică şi ucenic — duhovnic va fi necesar să fie una ce are la bază duhul rugăciunii pentru că duhovnicia nu e altceva decât Duh şi „Duh este Dumnezeu", ea nu e psihologie, nu e viaţă trupească, nu este etică sau maniere (vezi pr. Rafael Noica). Starea noastră de duhovnicie e o stare activă într-un interior sufletesc cercetat adânc de puterea harică a duhovnicului. Această stare este deopotrivă dinamică dacă puterea duhovnicului devine veghetoare în timp. Episodul „Pescuirii minunate" ne edifică mai mult asupra kerigmei mesianice: „Mână la adânc şi lăsaţi în jos mrejele voastre ca să pescuiţi" (Lc. 5, 4).

„Adâncirea" este înainte de toate exerciţiu în credinţa lucrătoare în iubire prin fapte. Am putea spune că e asceză pentru că aprofundează capacitatea lăuntrică a credinciosului de „a fi" în Dumnezeu prin faptele credinţei. Nu putem vorbi de o credinţă fără fapte căci ea ar fi atunci iluzie şi nici de fapte fără credinţă pentru că ele ar fi idolatrie. (vezi cartea episcopului de Naf-paktos — O noapte în pustia Sfântului Munte).

Scopul vieţii creştinului este îndumnezeirea şi ea se poate realiza prin participare la „viaţa lui Dumnezeu" căci suntem chemaţi „să fim părtaşi dumnezeieştii firi". Pentru această lucrare avem nevoie de aportul necondiţionat al duhovniciei.

Dacă duhovnicia e Duh şi „Duh este Dumnezeu" înseamnă că relaţia noastră cu duhovnicul stă sub binecuvântarea harică a lui Dumnezeu care ne veghează „începuturile şi sfârşiturile" şi ne dă un sens vieţii noastre atât de ruptă, de cele mai multe ori, de lucrarea divinului.

Întâlnirea cu duhovnicul este acea „venire în fire" din Pilda Fiului Risipitor, este răspunsul nostru la chemarea plină de iubire a Tatălui ceresc: „Fiţi voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârşit este" (Mt. 5, 48).

Dar pentru a putea împlini cum se cuvine această chemare avem nevoie, mai ales ca duhovnici, de rugăciune neîncetată. Părintele Rafael Noica a dezvoltat frumos această idee la una din conferinţele ASCOR-ului: „Rugăciunea noastră ca duhovnici trebuie să fie în general o rugăciune zilnică, poate o stare de rugăciune în toată clipa ca Dumnezeu să ne dea cuvânt. Nu eu vă spun cuvânt în chipul şi asemănarea mea, ci — Doamne, dă-mi măcar din greşeală să spun ce trebuie pentru sufletul care vine la mine. Acesta este rolul pe care trebuie să ni-l însuşim, să putem da celui care vine la noi cuvânt care se naşte în inima noastră din rugăciune. Căci lucrarea aceasta „a Duhului" se împlineşte prin rugăciune neîncetată.

Căutând „cuvânt de la Dumnezeu" duhovnicul se smereşte pe sine în faţa ucenicului, îşi anulează propriul „eu" ca Dumnezeu să-i pună în inimă cuvântul cel mai potrivit pentru ucenic, chiar dacă acest cuvânt îl înţelege sau nu. Lucrarea duhovnicului este o lucrare harică şi responsabilă în măsura în care e asumată deplin. Pentru această asumare e nevoie în primul rând de conştientizare. Ca duhovnic nu ai dreptul să te gândeşti că „şi eu sunt om" ci să-ţi asumi lucrarea duhului care te alege din lume şi te dăruieşte lumii nu doar ca exemplu ci şi ca mărturisitor al Evangheliei lui Hristos.

Sfântul Siluan se întreba la vremea sa: „De ce sunt atât de puţini duhovnici buni?" Şi tot el răspundea: „Fiindcă nu sunt ucenici buni".

Această relaţie duhovnic-ucenic are la bază sinergia, măsura în care se răspunde chemării sau mai simplu spus: chemare-răspuns. Condiţia relaţiei este voinţa nu numai de partea ucenicului ci şi din partea duhovnicului, la care se adaugă răbdarea şi stăruinţa.

Dacă eu nu voiesc să mă mântuiesc, dacă nu încerc să mă conving de acest lucru, atunci nimeni nu poate voi pentru mine dar mă poate convinge cuvântul preotului dacă îi simt „vibraţia". De aceea e esenţial pentru un duhovnic să fie pregătit şi intelectual (vezi A. Plămădeală: „Preotul în Biserică, în lume şi acasă — ciclu de conferinţe).

Partea duhovnicului — spune pr. Rafael Noica — este să-i pregătească pe ucenici să vină cu rugăciune la el. Duhovnicul trebuie şi el să-i întâmpine cu rugăciune, ca Dumnezeu să lucreze în acele inimi prin inima lui, în virtutea hirotoniei şi a hirotesiei sale şi în virtutea căutării şi rugăciunii ucenicilor. De aceea poate primul lucru pe care trebuie să-l reînvăţăm — duhovnici şi ucenici, este rugăciunea.

Duhovnicia ca provocare a sfârşitului de mileniu se adânceşte în taina rugăciunii ce aduce cu ea tăcere, smerenie şi lacrimi. Atunci când vom şti să avem lacrimi în tăcerea smereniei, taina rugăciunii ne va insufla duhovniceşte şi vom putea înţelege — duhovnic şi ucenic — devenirea întru fiinţă.

Pr. drd. Cristian MUNTEAN

Puterea rugăciunii

Vizionând la televizor un film serial, într-un episod, personajul principal, o femeie — ce interpreta rolul unei călugăriţe — ajunge într-o situaţie cumplit de grea, fără posibilitatea de a-şi trăi o viaţă normală.

Crescută şi trăită, încă din fragedă copilărie, într-o mânăstire de maici, călugăriţa şi-a adus aminte ce i s-a spus de învăţătoarele maici că, singură puterea nemărginită a lui Dumnezeu şi a Fiului Său Iisus Hristos, o poate ajuta să învingă greutăţile şi necazurile ce i se ivesc în viaţă.

Drept aceea, acoperindu-şi faţa cu palmele şi rezemându-şi capul pe masă — singurul mobilier aflat în încăperea în care au închis-o duşmanii — îngenunchiată, în şoaptă a început a se ruga Părintelui Ceresc, rostind rugăciunea: Tatăl nostru, Care eşti în ceruri ... Datorită rugăciunii ei către Atotputernicul şi credinţei ei nestrămutate că Dumnezeu o va ajuta, călugăriţa a reuşit a învinge necazurile la care era supusă, refăcându-şi viaţa normală.

Episodul ce l-am descris, mi-a răscolit bagajul de amintiri din război, aducându-mi aminte că într-o acţiune de luptă la care am participat pe frontul din Rusia, am trăit aproape un asemenea eveniment cu al călugăriţei din film.

După 58 de ani, îl descriu aşa cum mi-l amintesc:

Pe frontul rusesc, Reg. 90 Inf. din Sibiu a plecat la mijlocul lunii septembrie 1941. Batalionul 3, compania 9-a din care făceam parte în calitate de comandant de pluton, a debarcat din tren într-o gară dintr-un sat de pe malul drept al Nistrului, iar de aici, fără odihnă, după o zi şi o noapte de marş neîntrerupt, am schimbat o unitate (după câte îmi amintesc Reg. de Gardă M. Viteazul din Bucureşti), ce lupta de mai mult timp pe frontul de la Odessa, în faţa satului Dalnic.

Timp de mai mult de o săptămână am stat în tranşee, săpate de foştii noştri înaintaşi, în faţa frontului rusesc aflat tot în tranşee la cca 100 m în faţa noastră. Conform înţelegerii tacite atât noi cât şi ei, ne respectam timpul din noapte când ni se aducea hrana, aprovizionarea cu muniţie şi cele necesare traiului din tranşee, respectiv nu se trăgea cu nici un fel de armă.

Nu descriu viaţa şi traiul petrecute în tranşee, pentru că au fost atât de grele, încât uneori îl invidiam pe câinele nostru „Lăbuş", legat în curtea din Roşia, care — după părerea mea — ducea o viaţă mai bună şi mai omenească, decât noi cei din tranşeele Dalnicului. Aici îngropat în pământ până la umeri, în ziua de 3 octombrie, am aniversat cu ostaşii mei, ziua mea de naştere şi împlinirea vârstei de 23 de ani, numai cu o strângere de mână şi o simplă urare de „La mulţi ani!".

Dar iată că a sosit ziua de 11 octombrie 1941, zi pe care n-am s-o uit toată viaţa mea. În această zi la ora 15, ostaşii Reg. 90, Inf. au început lupta pentru cucerirea Odessei.

După o scurtă pregătire de atac făcută de artilerie, noi batalionul 3, într-un entuziasm ce nu poate fi exprimat în scris, am sărit din tranşee şi trăgându-se cu puşca şi puşca mitralieră din mers, într-un iureş şi vacarm de strigăt şi explo-

(Continuare în pag. a 5-a)

I. STOICA,
— inv. răzb. —

Contribuţia „ASTREI" la propăşirea noastră economică (I)

Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA — şi-a început activitatea (1861), într-o epocă de adânci transformări social-economice în spaţiul locuit de români. Pe de o parte se începuse lichidarea regimului feudal-agrar şi a breslelor orăşeneşti, iar pe de altă parte se inaugurase producţia de fabrică şi se intensifica schimbul, atât pe plan intern cât şi internaţional.

În viaţa economică îşi făcuseră apariţia noi elemente; banul, capitalul şi creditul.

În urma acestor schimbări de ordin social-economic, românilor din Transilvania li se pune greaua problemă a încadrării în ritmul nou de viaţă, printr-o acţiune energică de organizare, având a lupta împotriva politicii de dominaţie economică susţinută cu încăpăţânare de celelalte neamuri conlocuitoare, care se bucurau de privilegii în toate domeniile, începând cu cel politic şi terminând cu cel economic.

În pragul unei asemenea acţiuni, noi, românii, ne găseam dezarmaţi, atât în ceea ce priveşte potenţialul economic, cât şi în privinţa pregătirii în vederea înţelegerii fenomenelor economice prilejuite de noile stări de lucruri apărute.

Conducătorii neamului nostru aveau o grea misiune de îndeplinit. Ei trebuiau să pregătească climatul psihologic şi intelectual şi apoi să aşeze temelia economică, elemente necesare acţiunii de organizare. Această misiune de educare, inspirare, stimulare şi coordonare a întregii activităţi de organizare a românilor din Transilvania şi-a luat-o asupra sa ASOCIAŢIUNEA, în cadrele căreia s-a înfiinţat şi funcţionat o *secţie specială economică,* având drept scop dezvoltarea economică a poporului român, prin utilizarea, în general, a următoarelor mijloace: — editarea de publicaţiuni economice, organizarea de prelegeri, expoziţii, şcoli profesionale, reuniuni, acordarea de premii, stipendii şi ajutoare pentru formarea de specialişti, apoi iniţierea de monografii cu caracter economic ale satelor noastre. — Un alt rol important al secţiunii economice era acela de a „rămâne în intimă şi continuă legătura cu societăţile şi corporaţiunile economice ale românilor din patrie, de a sprijini activitatea acestora şi de a le cere conlucrarea la întreprinderi noi, româneşti" („Transilvania", an. 1900, pag. 106).

— În desfăşurarea programului său economic ASTRA a editat revista „TRANSILVANIA", în ale cărei pagini li se dădea un loc de frunte articolelor economice. Predominau, îndeosebi, articolele privind asociaţiunile economice, creditul, valorizarea produselor, raţionalizarea agriculturii etc.

Tot în revista „Transilvania" s-a tipărit cel dintâi apel pentru întemeierea băncii „ALBINA", la 7 sept. 1871. Dar, ASOCIAŢIUNEA a sprijinit băneşte şi tipărirea de broşuri cu caracter economic. Numai în anul 1910, din totalul de 502 prelegeri ţinute la sate, 233 au avut caracter de îndrumare economică.

Începând cu anul 1910, ASTRA a angajat un agronom, cu misiunea de a vizita secţiunile, de a ţine conferinţe, de a îndruma agricultura şi de a face demonstraţii practice în teren. Activitatea acestui agronom a fost dintre cele mai prodigioase.

Încă de la înfiinţare, ASOCIAŢIUNEA a organizat expoziţii (naţionale şi regionale), în cadrul despărţămintelor. Prima expoziţie naţională a fost cea de la Braşov, din anul 1862, organizată cu ocazia Adunării Generale din acel an. A fost „cea mai frumoasă şi mai reuşită dintre Adunările Generale (ale ASTREI, n.a.) sub preşedinţia lui Andrei Şaguna, (iulie 1862) şi împreună cu o expoziţie de producte ale industriei naţionale; au asistat 800 de persoane (membri n.a.) şi s-au premiat poeziile lui Andrei Mureşanu cu 500 de galbeni". (Transilvania, anul 1911). Au urmat, apoi, alte două, la Sibiu, în anii 1881 şi 1905, când a luat fiinţă muzeul ASOCIAŢIUNII. Începând cu anul următor, 1906, Comitetul central al Asociaţiunii a tipărit conferinţe cu teme economice tip, făcând apel la colaborarea şi contribuţia economiştilor noştri (George Moroianu, Ioan I. Lapedatu), fiind difuzate la sate.

Din cauza piedicilor puse de oficialităţile maghiare, ASTRA neputându-şi realiza programul de înfiinţare de şcoli agronomice la sate, a intervenit, în 1906, pe lângă cele două Consistoare ale Bisericilor naţionale, pentru a se da la teologie şi seminarii, o mai mare atenţie pregătirii economice a viitorilor preoţi şi învăţători. În anul 1912 s-a înfiinţat în cadrul ASOCIAŢIUNII un birou central cooperativ, având rolul de a propaga ideea *cooperaţiei.* Biroul a avut misiunea de a iniţia şi controla mişcarea cooperatistă. Tot atunci conducerea centrală a angajat un conferenţiar pentru propaganda şi iniţierea de unităţi cooperatiste la sate. Această politică economică a ASTREI şi-a arătat repede rezultatele. Astfel, în 1913, funcţionau în Transilvania 108 cooperative de credit. În 1915 Comitetul central al ASOCIAŢIUNII a înfiinţat o centrală a cooperaţiei.

Printr-o astfel de politică naţional-economică aplicată de ASOCIAŢIUNE, este foarte natural să se fi ajuns în decurs de numai o jumătate de secol la o ridicare mulţumitoare a nivelului economic a ţărănimii noastre, în ciuda tuturor obstacolelor puse de statul maghiar şi de organizaţiile economice neromâneşti.

Dar, politica ASTREI nu s-a limitat numai la dezvoltarea păturii ţărăneşti, ci a urmărit şi formarea unei burghezii de comercianţi şi meseriaşi români. Începând, încă de la înfiinţare, preocuparea de fiecare zi a conducerii ASOCIAŢIUNII a fost de a încuraja orientarea tineretului român înspre carierele tehnice şi comerciale. Astfel, a organizat o propagandă vie, atât scrisă, cât şi vorbită. A acordat an de an stipendii şi ajutoare învăţăceilor din comerţ şi industrie, meseriaşilor, tinerilor care urmau şcolile comerciale, agricole, silvice, tehnice etc. Totalul acestor stipendii şi ajutoare, acordate în perioada 1861—1911, se ridică la suma de 122.800 coroane aur. (Rev. „Transilvania", an. 1911, pag. 345).

ASTRA a trăit în spiritul Naţiunii noastre, contopindu-şi destinul cu destinele acestei naţiuni. Dacă n-ar fi existat ASOCIAŢIUNEA, putem afirma pe drept cuvânt, că ar fi fost aproape imposibilă organizarea şi propăşirea economică a poporului român. Ea a fost sufletul, creierul, şi motorul întregii vieţi româneşti din Transilvania.

Din sfaturile conducerii centrale a ASOCIAŢIUNII s-a inspirat întreaga acţiune de creaţie a organelor financiare şi a burgheziei comerciale şi industriale româneşti şi tot de aici a pornit ideea reuniunilor cu caracter asociaţionist şi cooperativ, precum şi opera de organizare pe baze naţionale a agriculturii noastre.

Numai în felul acesta ne putem explica de ce, în ciuda tuturor maşinaţiunilor, stârnite necontenit de organele oficiale ale statului maghiar, instituţiile româneşti s-au putut menţine, au putut prospera şi au izbutit să-şi îndeplinească importanta menire în viaţa economică a naţiunii noastre.

Este interesant faptul, că, până la Unire, atâta timp cât întreprinderile româneşti au respectat autoritatea ASTREI, iar conducătorii vieţii noastre economice s-au încadrat în viaţa ASOCIAŢIUNII şi s-au inspirat din idealurile ei, nu s-a produs nici o deviaţie de la linia ascendentă a dezvoltării economiei naţionale. (Va urma).

ST. MUNTEANU-Săcele
Desp. Central ASTRA Sibiu

Biserica Ortodoxă Română

(Urmare din pag. 1)

atât de mult folosiţi astăzi, de naţiune, naţional, naţionalism sau naţionalizare; se pare că nu se cunoaşte faptul că, în concepţia creştină ortodoxă *naţiunea* este opera lui Dumnezeu în sânul unui popor, în condiţii istorice determinate de mai mulţi factori, între care şi cel religios, pe când naţionalizarea este opera oamenilor, nicidecum a Bisericii sau asupra ei. S-a spus astfel că „Dumnezeu îşi va cere înapoi Biserica naţionalizată" (?), afirmaţie la care se adaugă injurii şi blasfemii la adresa ierarhiei Bisericii ortodoxe, mai ales asupra Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul nostru. Ce sunt acestea toate decât răbufniri ale urii şi duşmăniei împotriva Bisericii lui Hristos, bine orchestrate din străinătate de care n-a dus lipsă această Biserică de-a lungul celor două milenii de când există, fără a putea fi nimicită. Nimeni nu o poate „naţionaliza", căci ea *există ca naţională* de la începuturile ei, de când, prin voia lui Dumnezeu, întemeiată de Iisus Hristos, şi prin lucrarea Duhului Sfânt, S-a adresat tuturor neamurilor chemându-le la mântuire. Cu deosebire, poporului român, ea i-a fost mamă bună şi ocrotitoare, după fericita expresie a lui Eminescu. La noi, noţiunile menţionate au fost studiate şi prezentate poporului de mari personalităţi ale neamului. Să amintim doar numele lui Nichifor Crainic, cu ale lui *Puncte cardinale în haos, Ortodoxie şi etnocraţie,* şi altele; al lui Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi Românism, Reflecţii despre spiritualitatea poporului român,* şi multe altele, astfel că cine doreşte să se documenteze în această privinţă o poate face. Concluzia unanimă a acestor oameni şi desigur încă a multora, este că *„credinţa vede realitatea în mod teandric;* cerul şi pământul comunică prin voia şi harul lui Dumnezeu". A spus acest adevăr, între mulţi alţii, mitropolitul Nicolae Bălan tocmai în acea şedinţă furtunoasă a senatului României din anul 1928, cuvinte care, pentru frumuseţea lor, le reproducem: „Biserica îşi are originea de la Dumnezeu, nu de la popor, dar este trimisă să lucreze în mijlocul naţiunii noastre şi această naţiune a îmbrăţişat-o cu tot sufletul ei, a primit-o şi simţit-o în toată vremea şi în tot locul ca pe o *Biserică naţională* a sa. Cred că la nici un alt popor nu găsim o sinteză atât de frumos realizată în decursul istoriei între Biserică şi naţiune, ca la noi Românii. Biserica este locul sfânt de unde-i vorbeşte Dumnezeu neamului nostru, de unde ne descoperă voia Sa şi ne împarte darurile Sale cele mântuitoare. Biserica noastră s-a făcut una cu noi, cu bucuriile ca şi cu suferinţele noastre. De-a lungul veacurilor, lozinca casei domnitoare a fost „Nihil sine Deo", nimic fără Dumnezeu. Poporul român în întregimea lui a refuzat categoric şi sistematic toate încercările de a se atinge cineva de Ortodoxia credinţei lui, credinţă care se identificase cu sufletul său românesc".

Mitropolitul Nicolae Bălan încheie acest formidabil arsenal de documente (din care am extras doar câteva rânduri) cu interogaţia retorică: „Vă întreb eu (se adresează senatorilor), Oare este bine, este prudent din punct de vedere politic, să dezbrăcăm statul de caracterul său ortodox, astăzi când vrem să avem un rol important în desfăşurarea evenimentelor... Nu este mai bine să se înalţe prestigiul politic al statului nostru prin mijlocul instituţiei sale bisericeşti?" Astfel de întrebări — va admite oricine — se pot pune şi astăzi, când împrejurările sunt mult asemănătoare cu cele de atunci.

Spre a încheia, adăugăm cuvintele Părintelui Galeriu, unul dintre distinşii teologi ortodocşi din zilele noastre: „Suntem în situaţia de a ignora o tradiţie, *Tradiţia ortodoxă,* pe care Apusul însuşi o redescoperă de la o vreme şi o preţuieşte ca pe un izvor viu şi autentic al Revelaţiei, deci de referinţă... Teologi de înalt prestigiu, catolici şi alţii, care recunosc dreptatea Răsăritului în multe probleme teologice o atestă. Faptul este confirmat şi de Enciclica Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul II, *Il Orientale lumen,* în care se recunoaşte că Răsăritul este leagănul creştinismului, dar şi de vizita Sanctităţii Sale, în România, la invitaţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, această Românie pe care a numit-o, invocând o tradiţie la noi destul de *uitată „Grădina Maicii Domnului".*

Şi atunci, de ce să se refuze acestei Biserici titlul bine meritat de *Biserică Naţională,* care nu comportă nici un beneficiu material, nu poate supăra pe celelalte culte cu care trăieşte în bună ecumenicitate, afară doar de duşmanii ei, care, conştienţi sau nu, prin activitatea lor, lovesc în lucrarea ei mântuitoare, pentru binele şi fericirea neamului nostru.

„Să ne iubim şi să cinstim numele de Biserică Naţională, şi deci de popor ortodox dreptmăritor".

Este un apel la care subscriem din toată inima şi îndemnăm pe credincioşii noştri să facă la fel.

Dialogul Teologic Oficial pentru Tineret

(Urmare din pag. 1)

biblic (hermeneutica) şi cel al transmiterii lui eficiente (probleme de catehetică, omiletică şi pastoraţie concretă).

Astfel, partea germană s-a remarcat dintru început printr-un amplu referat care expunea cuprinzător principiile hermeneutice indispensabile unei bune lecturări a textului sacru. Datoria hermeneuticii este de a face textul relevant pentru lumea contemporană, de a-i descifra conţinutul existenţial. Situaţiile concrete de viaţă cu care se confruntă potenţialii cititori fiind însă atât de diferite, şi textul biblic va putea sugera o multitudine de interpretări. Ca urmare a acestui fapt, înţelegerea mesajului său e dependentă de elementul receptor.

Referatul de bază al părţii române a evidenţiat legătura strânsă dintre Biblie şi cultul Bisericii. Sub adumbrirea Duhului Sfânt, Biblia este citită şi explicată de Biserică în cadrul slujbelor liturgice. Mai mult decât atât: creştinul ortodox în Biserică nu doar înţelege, ci trăieşte Biblia, devine contemporan cu evenimentele. Percepţia diferită a Adevărului, în funcţie de apartenenţa socială, capacitatea intelectuală sau problemele cotidiene rămâne un element secundar. Adevărul, indiferent de filtrul prin care este trecut, rămâne Adevăr, produce o mutaţie în cel căruia i se descoperă şi nu în sine. Mesajul scripturistic rămâne astfel neschimbat în substanţa sa.

În continuarea discuţiilor s-au abordat teme de interes practic: s-a analizat prezenţa Bibliei în viaţa comunităţii şi în societate, iar drumul de la textul biblic la predică a fost expus de ambele părţi, întâi din perspectiva manualelor de omiletică, iar apoi din experienţa practică pastorală. Accesul membrilor comunităţii la texte scripturistice se realizează diferenţiat, dar tot în funcţie de interesul lor pentru implicarea în viaţa Bisericii, a arătat un vorbitor german. În societatea puternic descreştinată a Occidentului apar frecvent, mai ales prin intermediul mijloacelor mass-media, imagini de provenienţă biblică, denaturate în conţinutul lor. Faptul ridică un semnal de alarmă, alteori se pot identifica însă conţinuturi religioase neconştientizate sub masca celor mai moderne realizări cinematografice sau în articole de presă de zi cu zi. Participanţii au fost de acord că mijloacele de informare în masă, ca de altfel toate realizările tehnicii, nu constituie un rău în sine, ci ele pot şi chiar trebuie să fie valorificate de Biserică în misiunea ei.

Drumul înspre o predică de efect presupune pregătire duhovnicească şi preocupare pe parcursul întregii săptămâni pentru adunarea materialului, au accentuat ambele părţi. Unanim acceptată a fost şi ideea că predica trebuie să ţină cont de comunitatea căreia i se adresează, să trateze problemele acesteia, uzând de limbajul membrilor ei. Astfel ea poate fi actuală şi are aderenţă la sufletele ascultătorilor. Tâlcuirea Evangheliei e act liturgic, a subliniat unul din participanţii români. În practica partenerilor evanghelici, pregătirea pentru predică se îmbină cu selectarea cântărilor şi alcătuirea rugăciunilor, aşadar cu însăşi constituirea serviciului religios.

Cele patru lucrări biblice, câte două din partea fiecărui grup, au avut darul de a concretiza aspectele discutate şi de a reîndrepta mereu atenţia asupra obiectului discuţiilor, Sfânta Scriptură.

Săptămâna arădeană s-a bucurat de o organizare de excepţie, al cărei suflet a fost Diac Dr. Mihai Săsăujan, sprijinit de Pr. decan Ioan Tulcan şi de un frumos număr de colaboratori dintre cadrele Facultăţii Ortodoxe de Teologie. Vizitele la mânăstirile Arad-Gai, Prislop şi Hodoş-Bodrog, la Catedrala Ortodoxă din Timişoara, la reşedinţa episcopală din Caransebeş şi la biserica din Densuş şi-au pus amprenta pe sufletele participanţilor, influenţând implicit cursul discuţiilor. Un efect deosebit l-a avut şi după-amiaza petrecută în satul Olari, unde între cele două parohii, ortodoxă şi luterană maghiară, precum şi între cei doi preoţi există armonie deplină şi colaborare fructuoasă. Centrul de Asistenţă Socială din Lipova, organizat şi condus de d-na doctor Lia Gheorghioiu, chiar dacă pe moment este susţinut financiar aproape exclusiv din subvenţii particulare germane, a dovedit că activitatea de ocrotire a persoanelor nevoiaşe se înfiripă treptat şi la noi.

Nu în ultimul rând trebuie menţionat cadrul liturgic zilnic ca element fortifiant al tuturor pe parcursul încărcatei săptămâni şi ca luminător al gândurilor căutătoare. Şi datorită lui, manifestarea a fost încununată de succes. Participanţii uniţi acum prin legăturile sufleteşti ale prieteniei şi convinşi de marele rost al dialogului autentic, neprefăcut privesc cu încredere spre viitoarea întâlnire care va avea loc — sub conditione Iacobeae epistolae — în septembrie 2000 la Partenheim, în Germania.

Prosopografie şi genealogie biblică

Din capitolul 5 al **Fecerii** aflăm **neamurile patriarhilor de la Adam până la Noe.** Cu toate că întâlnim o succesiune neîntreruptă, de zece generaţii, nu avem în faţă o listă genealogică, în adevăratul sens al cuvântului, ci una prosopografică. Atât genealogia cât şi prosopografia sunt ştiinţe auxiliare ale istoriei, au un câmp comun de cercetare — cel al înrudirilor dintre oameni — dar au metode diferite de studiu. Prima dintre acestea, genealogia, foloseşte, de fapt, două metode, una analitică, al cărui rezultat este întocmirea tablei ascendenţilor, cealaltă sintetică, prin care se poate stabili tabla descendenţilor. Prosopografia, ramură a geografiei istorice — ea însăşi ştiinţă auxiliară a istoriei — permite cunoaşterea totalităţii personajelor trăitoare într-o epocă.[1]

Din **Cartea neamului lui Adam (Facerea** 5, 1) aflăm că de la acest strămoş al omenirii şi până la Noe s-au succedat zece generaţii de oameni. După Cain şi Abel, Adam a mai avut un fiu, pe Set, iar după aceea a mai avut fii şi fiice. Enos, fiul lui Set, se încadrează în cea de-a treia generaţie de la Adam. După ce l-a avut ca fiu pe Cainan, a mai avut, la rându-i fii şi fiice, ca şi toţi descendenţii săi, menţionaţi genealogic în Biblie. Fiul lui Cainan, numit Maleleil, l-a avut ca urmaş pe Iared, al cărui fiu a fost Enoh. **Şi a umblat Enoh înaintea lui Dumnezeu, după naşterea lui Matusalem . . . şi i s-au născut fii şi fiice. / Şi a plăcut Enoh lui Dumnezeu şi apoi nu s-a mai aflat, pentru că l-a mutat Dumnezeu (Fc.** 5, 22, 24). Succesorul său, Matusalem, care a făcut parte din cea de-a opta generaţie, l-a avut pe Lameh, căruia **i s-a născut un fiu. / Şi i-a pus numele Noe, zicând: „Acesta ne va mângâia în lucrul nostru şi în munca mâinilor noastre, la lucrarea pământului, pe care l-a blestemat Domnul Dumnezeu!"** (Fc. 5, 28-29). Lui Noe s-au născut trei feciori, mai precis Sem, Ham şi Iafet.

Aflăm, de asemenea, că au început a se înmulţi oamenii pe pământ, **dar Domnul Dumnezeu a zis: „Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceştia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani** (Fc. 6, 3). Fiind numai trup, cugetele şi dorinţele inimii lor erau îndreptate la rău în toate zilele (Fc. 6, 5).

Pentru că despre semnificaţia numelor lui Adam, Cain, Abel, Set şi Enos am scris într-un precedent articol, analiza va începe de data aceasta, cu numele lui Cainan, care poate însemna, în ebraică, atât **Proprietate,** cât şi **Cumpărător, Producător** sau chiar **Creat** şi **Copil.**[2] La rândul său, Maleleil înseamnă **Splendoarea lui Dumnezeu** ori **Cel lăudat de Dumnezeu,**[3] în timp ce Iared înseamnă **Coborâre, Coborâş, Şes, Cel**

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. CONSTANTIN ITTU

Misiune ortodoxă şi mărturisire în contextul lumii contemporane

„Precum Tatăl M-a trimis pe Mine, aşa şi Eu vă trimit pe voi" (Ioan 20, 21)

Aceasta este tema Institutului de Vară al Syndesmosului care a avut loc în perioada 20—28 august la Suprasl în Polonia. Acest Institut este al V-lea organizat până acum de Syndesmos (Organizaţia Mondială a Tineretului Ortodox).

Programul acestei acţiuni a fost extrem de bine elaborat, atât în ceea ce priveşte personalităţile chemate să conferenţieze, cât şi caracterul unic al fiecărei zile.

A avut loc o întâlnire cu Episcopul IACOB de Bialystok, la reşedinţa acestuia. După câteva clipe minunate petrecute împreună, Prea Sfinţia Sa a slujit pentru noi, în Catedrala Episcopală Acatistul Sfântului Gabriel de Zabludor, la racla acestuia. A mai existat o întâlnire cu episcopul Grigore, vicar la Mitropolia Varşoviei, la Mânăstirea „Sfântul Onufrie" de la Jableczna (sec. XV); şi bineînţeles o întâlnire în data de 27 august cu mitropolitul Sava al Varşoviei şi al întregii Polonii.

Înalt Prea Sfinţia Sa ne-a vorbit despre istoria ortodoxiei polone, ţară încreştinată de ucenicii Sfinţilor Chiril şi Metodie, despre urmările dramatice ale unirii de la Brest-Litovsk din 1596, pentru ortodoxia polonă, pomenindu-l pe episcopul Stanislav de Cracovia, omorât pentru faptul de a fi continuat să slujească în rit ortodox.

În prezent, Biserica Ortodoxă Polonă este minoritară, având un procent de 2%, din masa populaţiei; are 8 ierarhi, 300 clerici, două Facultăţi de Teologie (Varşovia, Bialystok) şi un Seminar, 6 mânăstiri.

Din anul 1991 Biserica Ortodoxă Polonă este autocefală, autocefalie acordată de către Patriarhia Ecumenică, în ciuda opoziţiei Bisericii Ortodoxe Ruse de care depindea Mitropolia Poloniei până atunci. Semnificativ a fost şi salutul Înalt Prea Sfinţiei Sale: „Bine aţi venit pe teritoriul canonic al Bisericii Ortodoxe Polone".

Această acţiune deosebită s-a bucurat de deschiderea oficială din partea domnului Vladimir Misijuk, secretar general al Syndesmosului. După o scurtă retrospectivă istorică asupra activităţii acestui organism de când a fost el înfiinţat în 1953 şi până în prezent, domnia sa ne-a asigurat că tema acestui institut a fost aleasă ţinându-se cont de contextul actual în care se află lumea, simţindu-se nevoia redefinirii termenilor de misiune şi mărturisire în planul vieţii pastorale al bisericii.

Domnul Vladimir Misijuk ne-a adus la cunoştinţă rezultatele celei de-a XV-a Adunări generale a Syndesmosului, care a avut loc în Finlanda între 17—25 iulie 1999, în cadrul căreia s-a ales şi viitorul preşedinte al Syndesmosului — dl. Emanuilos Koumbarelis (Grecia), care va intra în exerciţiu, începând cu această toamnă şi încuindu-l astfel pe profesorul Dimitri Oikonomou (Oxford).

După deschiderea oficială profesorul Dimitrie Oikonomou ne-a vorbit despre dimensiunea apostolatului în societatea zilelor noastre. „A fi un apostol, înseamnă a fi un misionar. Nu e necesar să trecem mările pentru a fi apostoli, ci a ne întoarce faţa spre celălalt".

Din partea Bisericii Ortodoxe Ruse, a fost invitat părintele Dimitri Smirnov (Moscova), dânsul subliniind faptul că, pentru prima dată în Rusia, statul nu intervine în ceea ce face Biserica în domeniul vieţii social-misionare, exemplificându-ne felul cum Biserica Ortodoxă Rusă înţelege să facă pastoraţie; având în jurul parohiilor grădiniţă, orfelinat, ţinerea de cursuri catehetice pentru cei ce doresc să se boteze, tipografie proprie.

Din partea Bisericii Ortodoxe a Greciei, arhimandritul Grigorios Papathomas (Tesalonic) ne-a vorbit despre dimensiunea internă a misiunii în biserică, atingând şi unele aspecte sensibile cum ar fi: zelotismul cu tentă de fundamentalism, naţionalism — etnofiletism, „situaţia canonică" a mai multor jurisdicţii în cuprinsul aceluiaşi teritoriu (problema diasporei).

Arhimandritul Grigorios, motiva faptul existenţei în conştiinţa multora a ideii că ortodoxia este restrictivă, prin pierderea într-o oarecare măsură a dimensiunii liturgice a existenţei. „Se pomeneşte foarte mult de canoane, de anumite interdicţii clare, ca dovadă că viaţa spirituală a oamenilor a început să aibă o conotaţie legalistă".

Domnul Craig Goodwin (S.U.A.), care întreprinde acţiuni cu caracter misionar-umanitar în cadrul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, ca şi reprezentant al Asociaţiei Misionare a Episcopilor Ortodocşi din S.U.A., ne-a întărit în convingerea că fiecare dintre noi, tânăr sau vârstnic, avem ceva unic prin care putem să-L slujim pe Hristos.

În ceea ce priveşte participanţii, aceştia au fost studenţi, masteranzi, doctoranzi, profesori de teologie şi nu numai din următoarele ţări: S.U.A., Grecia, Bulgaria, India, Bielarus, Rusia, Liban, România, Iordania, Slovacia şi Polonia.

Din programul acestei întâlniri mai pot fi amintite: vizitarea Secretariatului General al Syndesmosului, vizitarea Mânăstirii „Buna Vestire" din Suprasl, a Mânăstirii Brabarka, a şcolii de iconografie din Bielsk Podlaski.

Institutul de vară al Syndesmosului s-a încheiat în data de 29 august, odată cu participarea la Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Varşovia, unde fiecare dintre noi a putut să experieze şi mai deplin faptul că prietenia este într-adevăr o harismă a vieţuirii în Hristos.

ŞTEFAN TOMA,
Student teolog, an IV, T.P.

Primul oftalmolog român din Transilvania

(Urmare din pag. a 3-a)

a încercat să pună înaintea tuturor „învăţătura graiului frumos şi a vorbei împodobite", ea urmând să fie „un odor purtător de folos părţii politiceşti şi propoveduitorilor cuvântului lui Dumnezeu ca să fie puternici în cuvântare".

Cartea avea patru părţi mari, împărţite în 84 de capitole, care tratează despre retorica „firească" şi cea „meşteşugită". Cea dintâi i-a fost dată omului „de la începutul vieţii", căci „fieşte care om, măcar şi neînvăţat şi de tot prost (simplu, n.n.) ştie a lăuda pe priaten şi a defăima pe vrăjmaşi şi a sfătui la cele de folos". Iar cea „meşteşugită" „s-au găsit de bărbaţi înţelepţi şi învăţaţi", care „ne-au scris orânduială şi dreptări ca să nu greşim nici odată". Prezintă şi scopurile urmărite de această „măiestrie" a cuvântului, precizând că „ritorul poate a vorbi frumos şi potrivit ca să înduplece şi să tragă pre ascultătoriu la orice voieşte, la război sau la pace, la mânie sau la milă, spre îndrăzneală sau spre frică, spre bucurie sau spre întristare, adormind patimile cu dulceaţa bunei cuvântări; deşteptând cu iuţimea cuvântului duhurile; îngrozind inimile cu glas tunător; potolind sufletele cele mânioase cu frumuseţea limbii şi fără războiniceşti unelte, fără strălucitoare same, biruind patima şi plecarea cea necuvioasă a omului şi pre însă stăpânirea volniciei sale" (p. 12-13).

De reţinut că autorul citează deseori din Sfânta Scriptură, din Mineie, din Vieţile Sfinţilor, din marii Părinţi ai Bisericii: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Atanasie, Ioan Gură de Aur ş.a., ceea ce a făcut pe preotul profesor Dumitru Belu să considere că Molnar a folosit şi un izvor grecesc. Oricum, apariţia primei Retorici româneşti tipărite reprezintă un moment de seamă în istoria omileticii şi a elocinţei româneşti.

Doctorul Ioan Piuariu-Molnar şi-a câştigat merite nepieritoare şi prin contribuţia pe care a adus-o la reeditarea celor **12 Mineie,** la Buda, în 1804-1805. Iniţiativa realizării se pare că aparţinea episcopului cărturar Iosif al Argeşului, care semna şi prefaţa Mineiului pe septembrie, subliniind aportul deosebit pe care l-au avut episcopii Chesarie (1773-1780) şi Filaret (1780-1792), la tipărirea primei ediţii integrale a Mineilor în limba română, la Râmnic, între anii 1776-1780, „carii în vremile păstoriei lor au pus înaintea oilor celor cuvântătoare ale neamului românesc această duhovnicească hrană, lăsându-şi şi după moarte nemuritoare pomenire". Acestora li s-a făcut „râvnitori cu osârdia dumnealui domnul Ioan Molnar, profesor al Academiei Clujului şi doftor de ochi în marele Prinţipat al Ardealului, (care) i-au pus în lucrare tipărirea de al doilea al acestor cărţi, pentru care am lăudat lucrul bun al bărbatului". În partea finală, recomanda ca noua ediţie a Mineielor să fie primită „cu bucurie", căci „pentru folosul neamului românesc şi pentru podoaba sfintelor biserici le-am înnoit cu a doua tipărire şi întru sfintele rugăciuni nu uitaţi şi pe cei mai nainte numiţi părinţi arhierei şi pe cei ce s-au ostenit cu îndreptarea . . .".

În 1800 a publicat, tot la Buda, o **Istorie Universală, adecă de obşte care cuprinde în sine întâmplările veacurilor vechi** (436 + XII p.), după Claude François Millot. În prefaţa cărţii sublinia însemnătatea negustoriei şi a meşteşugurilor.

În 1811, la stăruinţele episcopului Iosif al Argeşului, a apărut la Buda o nouă ediţie a **Octoihului Mare,** o adevărată „capodoperă tipografică". În prefaţa semnată de Ioan Piuariu, el se prezintă drept „purtătorul cheltuielilor". În 1812 a apărut, tot la Buda, o **Evanghelie,** cu contribuţia materială a aceluiaşi Piuariu şi a negustorului sibian Stan Popovici.

Pe plan naţional-politic preocupările lui Ioan Piuariu-Molnar merită de asemenea toată atenţia, căci el este unul dintre autorii şi însuşi editorul cunoscutului **Supplex Libellus Valachorum,** din 1791, în care s-a cerut recunoaşterea naţiunii române şi acordarea de drepturi pe seama românilor. **Supplex**-ul a constituit, timp de mai bine de un secol, un adevărat îndreptar politic pentru românii din Transilvania.

Deoarece prefeţele la ultimile sale lucrări erau semnate din Sibiu, presupunem că se retrăsese spre sfârşitul vieţii aici, unde se afla şi mormântul soţiei sale, moartă în 1811. A murit în Sibiu, la 16 martie 1815, în vârstă de 66 de ani, fiind înmormântat în cimitirul bisericii ortodoxe „din groapă".

Deschizător de drumuri în mai multe ramuri ale culturii româneşti — medicină, lingvistică, economie, retorică etc., — luptător pentru drepturile poporului român, oculist cu frumoasă reputaţie chiar în afara hotarelor ţării sale, cu multă milă pentru bolnavii săraci, primul profesor de medicină român şi autor medical, propagator al ştiinţelor şi culturii în popor, Ioan Piuariu-Molnar este una din figurile cele mai reprezentative ale iluminismului românesc din Transilvania la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea.

Puterea rugăciunii

(Urmare din pag. a 3-a)

zii, ne-am îndreptat spre linia frontului inamic.

Bine organizaţi în tranşee, dotaţi cu armament bun, în special cu branduri mici de 60 mm, ruşii ne-au primit cu un foc puternic. Acum, în timpul atacului, străbătând cca 50 m, „în ţara nimănui", mi-am dat seama că înaintea noastră s-au dat multe atacuri, şi crâncene lupte, pentru că terenul — fost un lan de grâu — era plin de gropi făcute de explozia proiectilelor şi lopeţile „Lineman" ale atacatorilor.

Pentru că se trăgea cu tot armamentul şi dintr-o parte şi din cealaltă, plus exploziile proiectilelor de brand ruseşti (armata noastră nu avea atunci acestă armă), era un vacarm nemaiîntâlnit. Peste noi cei ajunşi între liniile fronturilor — în ţara nimănui — proiectilele de puşcă, puşcă mitralieră şi mitralieră — de acum şi trasoare, pentru că începuse a se înserа — treceau ca un roi de albine peste noi la cca un metru.

La un moment dat, pentru că focul se mai potolise, fapt ce mă încredinţa că am avut şi pierderi destul de serioase — mă pregăteam să fac un nou salt înspre o groapă mai mare, de unde să deslusesc situaţia în care mă aflam, de ce efectiv aproximativ mai dispuneam şi ce să întreprind în continuare.

Începuse a se trage din nou cu arme automate de către ruşi.

Intenţionând să fac saltul în groapa mai mare, când m-am ridicat să fac primul pas, am simţit în spate sub omoplatul stâng o arsură puternică, concomitent o respiraţie greoaie, iar gura mi s-a umplut de sânge.

Pentru că respiraţia îmi era tot mai greoaie şi o făceam şi prin orificiul din spate, mi-am dat seama că am fost rănit de un proiectil de armă, care mi-a perforat pieptul, inclusiv plămânul stâng. Apreciind că rana e destul de gravă, încet şi fără efort mare am început a mă retrage spre înapoi, la tranşeele de unde am plecat şi apoi spre postul de prim-ajutor, întrucât hemoragia pe gură era tot mai mare. Mă retrăgeam târându-mă cu ajutorul coatelor, fără să mă ridic, asta pentru că se înteţise din nou focul, gloanţele şuierând la mică înălţime peste mine, pe deasupra capului meu.

Nu mai aveam până la tranşee decât cca 20—30 m, când în apropierea mea a făcut explozie un proiectil de brand. Pentru că ştiam că după el vor urma alte proiectile şi mai ales pe aceiaşi linie, mi-am dat seama că situaţie devine foarte gravă. Fiind convins că numai o putere Dumnezeiască mă poate salva — ca şi căluţăriţa din film — m-am tras lângă o groapă mai mare, unde mi-am adăpostit capul, iar cu palmele acoperindu-mi faţa am început a mă ruga la Dumnezeu, spunând rugăciunea: „Tatăl nostru Care eşti în ceruri. . ."

În timp ce mă rugam, în apropierea mea — aşa cum am prevăzut — au căzut cred că mai mult de 10 proiectile de brand, câteva la distanţe mai mari, dar ale căror schije m-au ocolit, dar două sau trei aproape de mine, dar fără a face explozie.

Încetând focul şi făcându-se noapte, cu puţina putere ce o mai aveam, mi-am continuat retragerea spre tranşee. Aflându-mă la adăpost de schije şi gloanţe, am repetat rugăciunea „Tatăl nostru . . .", mulţumind lui Dumnezeu că mi-a ascultat rugăciunea salvându-mi viaţa.

La toţi cărora le-am povestit şi le-am descris atacul batalionului 3 dat la Dalnic, despre prima mea rănire n-am omis a le relata cum Dumnezeu, la cererea mea, mi-a ajutat şi m-a salvat de la moarte.

În spital la Craiova, după 5 zile de la data atacului am luat cunoştinţă că Odessa a capitulat. Jertfa ostaşilor din Reg. 90 Inf., bat. 3, dată în 11 octombrie 1941, n-a fost zadarnică, iar puterea rugăciunii este mare.

(Urmare din pag. a 5-a)

care coboară.[4] Enoh, al şaptelea patriarh de la Adam, despre care Biblia spune atât de frumos, poate însemna **Dăruire, Consacrare, Sfinţit, Sfinţire, Iniţiat în taine, Sfătuitor**[5] şi apelaţiile condescendente[6] pot continua. Datorită vieţii sale evlavioase, Dumnezeu i-a îngăduit lui Enoh să afle multe taine, iar o **Carte Enoh** este una din mărturiile de seamă ale viziunii iudaice târzii despre Apocalipsă. Versiunea etiopiană este, de altfel, cea mai completă care a ajuns până la noi, având la bază o altă versiune, greacă, din care s-au păstrat doar părţile întâi şi a cincea. Originalul, însă, a fost scris în aramaică, iar câteva frânturi din acesta au fost descoperite în grotele de la Qumran,[7] mai precis fragmente din zece sau unsprezece manuscrise.[8] În creştinism, întâlnim referiri la Enoh atât în **Evanghelia după Luca** (3, 37), cât şi în **Epistola lui Iuda** (1, 14), ba chiar şi în apocrifa **Evanghelie a lui Nicodim,** din secolul al V-lea.[9] În paranteză fie spus, din prologul acestei apocrife aflăm că **Eu, Anania, protector de rang pretorian, nomomat ... am găsit manuscrisul lor ebraic şi, prin bunăvoinţa lui Dumnezeu, l-am tălmăcit în greacă ... Aceasta s-a întâmplat în al şaptesprezecelea al domniei stăpânului nostru Flavius Theodosius ..., indiktonul al noulea**[10] **... După răspândirea şi pătimirea Domnului, Nicodim a transmis arhiereilor şi celorlalţi iudei toate câte s-au întâmplat. De asemenea a compus şi un text în limba ebraică.**[11]

Matusalem **(Oraşul păcii,** în ebraică) cu variantele Metuşala **(Omul obârşiei, Omul spiţei de neam, Bărbatul cu sabia)** şi Metuşelah **(Cetatea păcii, Omul păcii)**[12] a trăit ani îndelungaţi, numele lui dând chiar naştere la expresii ca „matusalemic", „vârstă matusalemică" etc. Expresioniştii s-au ocupat de simbolistica biblică, numai că ei i-au dat nişte interpretări destul de depărtate de ceea ce era obişnuită societatea să accepte. În „drama satirică" **Matusalem sau veşnicul burghez** („Methusalem oder der ewige Bürger", 1922), numele patriarhului, golit de orice conotaţie religioasă, îl desemnează pe cetăţeanul primordial longeviv, ca simbol al burghezului incapabil de tranformare, duşman al oricărei inovaţii.[13]

Lameh **(Războinic, Cel care doboară, Forţă** etc., în ebraică),[14] fiul lui Matusalem şi tatăl lui Noe, este inclus în arborele genealogic al lui Iisus **(Lc.** 3, 36). De remarcat faptul că, dacă în tradiţia iudaică, fapta sa va fi răzbunată abia la a şaptezeci şi şaptea generaţie, în creştinism — aflăm din răspunsul dat de Iisus Hristos lui Petru — nu de şapte ori, **ci de şaptezeci de ori câte şapte ar trebui să ierţi păcatele fratelui tău (Mt.** 18, 22).

Într-adevăr, ca teologie autentică, creştinismul este un mod de a trăi, o pregătire pentru viaţă şi pentru tainele lumii de dincolo. Parcursul spiritual al fiecărui om reface parcursul spiritual al întregii omeniri, iar istoria mântuirii se repetă pentru fiecare individ. Ea este alcătuită din trei momente esenţiale, cel al creaţiei (Dumnezeu l-a creat pe om din dragoste, atribundu-i o **natură spirituală);** momentul căderii (în urma căruia natura spirituală a fost cuprinsă de rău; **a murit);** în fine, momentul restaurării. Numai că, datorită faptului că **moartea** spirituală este profundă, omul nu are nici o şansă de a se restaura, de a se mântui singur. Mântuirea este rodul unei colaborări permanente între Sfântul Duh şi voinţa omului, iar supunerea celei din urmă faţă de cel dintâi reprezintă singura cale ce duce la această mântuire.[15]

Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani (Fc. 6, 3), a zis Domnul despre primii oameni care s-au înmulţit pe pământ şi care, prin răutatea şi preocupările lor, erau numai trup. De presupus că acei oameni au avut bucuriile şi necazurile lor, dar le-au avut numai şi numai la nivelul cotidianului, al **trupului (In.** 3, 7), nu şi la cel metafizic. **Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică (Ps.** 13, 5), ei neştiind — ori, mai grav, nedorind să ştie! — că **Frica de Domnul este curată, rămâne în veacul veacului (Ps.** 18, 10). Este adevărat că **Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă (Ps.** 18, 3), dar se prea poate ca generaţiile anterioare Potopului **Cu grăsime inima lor şi-au încuiat (Ps.** 16, 10), aşa că nici chiar de-ar fi cunoscut exclamaţia **Cât este de mare mulţimea bunătăţii Tale, Doamne, pe care ai gătit-o celor ce se tem de Tine (Ps.** 30, 19), n-ar fi apelat la un limbaj care să-i apropie de **bunătatea** Creatorului.

De fapt, limbajul religios este un limbaj care instaurează, întăreşte şi aprofundează legăturile dintre cel care-l pronunţă şi cel căruia i se adresează. Există în limbajul religios o reciprocitate, care comportă un caracter paradoxal, ce ţine de absenţa **aparentă** a interlocutorului.[16] Oamenii antediluvieni nu şi-au dorit să folosească — în termenii lui Martin Buber — cuvântul fundamental Eu-Tu, ci l-au preferat pe Eu-Acela,[17] rămânând un **Neam care nu şi-a îndreptat inima sa (Ps.** 77, 11). Şi atunci, Dumnezeu care **este judecător drept, tare şi îndelung răbdător şi nu se mânie în fiecare zi (Ps.** 7, 11), a cărui bunăvoinţă **este în cei ce se tem de El şi în cei ce nădăjduiesc în mila Lui (Ps.** 146, 11), a decis să le dea ca pedeapsă, o sută douăzeci de ani de viaţă.

Numărul acestor ani ne trimite la cotidian, la arheologia biblică — despre care ne vom ocupa ceva „mai la vale", vorba lui Iorga — şi la psalmist. Raportarea la cotidian ne face să ne gândim la faptul că, în ivrit, cu ocazia zilei de naştere, sărbătoritul este gratulat cu urarea „Să trăieşti o sută douăzeci de ani!" Este adevărat că psalmistul ne spune despre zilele omului că sunt ca la şaptezeci, optzeci de ani — **Anii noştri s-au socotit ca pânza de păianjen; zilele anilor noştri sunt şaptezeci ... optzeci de ani (Ps.** 89, 10-11) — dar mai ştim, tot din Biblie, că **Iată, cu palma ai măsurat zilele mele (Ps.** 38, 7), iar **o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut şi ca straja nopţii (Ps.** 89, 4).

Raportarea la arheologia biblică, ne trimite la prevederile **Regulii** comunităţii de la Qumran, prevederi confirmate de **Documentul de la Damasc,** din care aflăm că elitele qumranite puteau îndeplini funcţii de natură juridică — să nu uităm că Dumnezeu **este judecător drept, tare şi îndelung răbdător şi nu se mânie în fiecare zi (Ps.** 7, 11) — între treizeci şi şaizeci de ani. Concret, reglementările sună în felul următor: **Mai târziu, la vârsta de treizeci de ani va putea fi ales pentru a putea arbitra procese şi judecăţi. Iar când o persoană va avea mulţi ani, i se va da o sarcină în [servi]ciul Comunităţii numai pe măsura puterilor sale**[18] **... pentru că din cauza lipsei de credinţă a oamenilor, zilele lor au fost împuţinate şi, în focul mâniei Sale împotriva oamenilor, Dumnezeu a ordonat ca judecata lor să slăbească înainte ca ei să ajungă la capătul zilelor.**[19]

Prosopografie şi genealogie biblică

Aceste ultime prevederi ale **Regulii,** menţionate aici, citite de noi în lumina cuvintelor din **Fc.** 6. 3 — **Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceştia** — ne trimit la **In.** 3, 5-6, unde ni se spune că **De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu / Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este.** Duhul este imperceptibil, nu are nici un nume şi nici un chip. Se manifestă ca un **vuiet, ca o suflare de vânt care vine repede (Fapte** 2, 1-4) şi despre care nu se ştie nici **de unde vine, nici încotro se duce (In.** 3, 8). Vântul, suflul acesta este sensul cuvântului **ruah** în ebraică. **Ruah** este purtătorul Cuvântului şi este în Cuvânt. De remarcat faptul că termenul **ruah,** în limbile semitice, este atât masculin cât şi feminin.[20]

În Occidentul postmodern, teologii feminişti consideră că, graţie posibilităţilor transformatoare ale limbajului Treimic, pot fi depăşite conceptele (considerate de ei) patriarhale despre Dumnezeu şi de relaţie.[21] Dată fiind asocierea evidentă a Tatălui şi Fiului cu sexul masculin, s-a încercat, pur şi simplu prin eliminare, ca Sfântul Duh să fie considerat de gen feminin.[22] Considerarea Duhului Sfânt ca principiu feminin nu este nouă, ideea ducând fie la excese, fie la o abordare specifică unei anumite spiritualităţi religioase. Astfel, ea a fost întâlnită atât în erezia elchesaită din sec. II p. Chr., **un curios amestec de iudaism, păgânism şi idei creştine,**[23] cât şi în biserica siriacă — siro-mesopotamiană, de fapt, cu vestitele şcoli teologice creştine de la Nisibis (Nisibin în siriacă) şi Edessa (Orhay), capitalele regatelor Adiabene şi Osrohene — a cărei afiliere la Biserica universală a avut loc în pragul secolului al III-lea, reprezentată de gestul simbolic al consacrării episcopale a siriacului Palut, la Antiochia, în jurul lui 200 p. Chr. Dimensiunea biblică a creştinismului siriac era încadrată de o complexă şi profundă viaţă liturgic-sacramentală, un accent deosebit fiind pus tocmai pe lucrarea Duhului Sfânt — **ruah hakodeş** — înţeles într-o simbolică feminină de filiaţie aramaică directă.[24]

Revenind la genealogiile biblice, Noe — **Mângâiere** [25] —, un om neprihănit şi drept, **a aflat har înaintea Domnului Dumnezeu (Fc.** 6, 8-9). După Potop, Dumnezeu i-a binecuvântat pe Noe şi pe fiii săi, dându-le la îndemână, spre a le fi de mâncare, toate fiarele pământului, toate păsările şi toţi peştii **(Fc.** 9, 1-3). Porunca dumnezeiască mai cuprinde şi o interdicţie, anume ca să nu fie mâncată **carne cu sângele ei, în care e viaţa ei (Fc.** 9, 4). De precizat că, pentru anticii semiţi, sângele nu însemna un simplu/singur element, ci reprezenta un amestec, uluitor sub raport fizic, între apă şi foc, cu alte cuvinte, între două contrarii. Din Biblie aflăm şi semnificaţia acestui „amestec" de foc şi apă — **viaţa.**

Tot după Potop, Dumnezeu încheie un legământ cu Noe, punând **curcubeul Meu în nori, ca să fie semn (Fc.** 9, 13) al acestui legământ. Atunci când este vorba de curcubeu, nu trebuie să uităm că spectrul acestuia cuprinde şapte culori, iar când Dumnezeu a făcut lumea, a făcut-o în şase zile, iar în a şaptea S-a odihnit, deci într-un ciclu complet de şapte zile. Se poate spune aşadar, că viaţa de după Potop, având ca reper iniţial legământul curcubeului, ne apare ca o nouă **Facere** — deci un lucru pe care Dumnezeu l-a văzut **că este bine (Fc.** 1, 8), calificativ ale cărei conotaţii se apropie, mai degrabă, de estetica filosofică, decât de istoria esteticii[26] — căci curcubeul presupune existenţa apei — ea însăşi, în concepţie vetero-testamentară, privită ca unul dintre cele două elemente ale sângelui/vieţii —, iar din primele versete ale **Facerii** aflăm că **Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor (Fc.** 1, 2). Credem că ideea poate fi redată extrem de sugestiv şi prin intermediul afirmaţiei **la tot lucrul desăvârşit am văzut sfârşit, dar porunca Ta fără de sfârşit (Ps.** 118, 96).

---

1 A. von Brandt, **Verkzeug des Historikers. Eine Einführung in die Historischen Hilfswissenschaften,** Stuttgart, Berlin, Köln, 1989, **passim.**

2 N. Moldoveanu, **Dicţionar biblic de nume proprii şi cuvinte rare,** ediţia a II-a revizuită şi adăugită, Bucureşti, 1995, p. 82.

3 **Ibidem,** p. 233.

4 **Ibidem,** p. 184.

5 **Ibidem,** p. 124. M. Bocian şi alţii, **Dicţionar enciclopedic de personaje biblice,** trad. în lb. română de Gabriela Danţiş şi Herta Spuhn, Bucureşti, 1996, p. 100.

6 C. Daniel, **Gândirea feniciană în texte,** Bucureşti, 1979, p. 53.

7 **Apocalipsa lui Ioan în tradiţia iudeo-creştină,** studiu introd. de Cristian Bădiliţă, trad. de Petru Creţia şi Cristian Bădiliţă, Bucureşti, 1998, pp. 13-4. Descoperirile de la Qumran au dus la apariţia unei noi ştiinţe, qumranologia, percum şi la apariţia unor publicaţii de specialitate, cum este, spre exemplu **Revue de Qumran,** al cărei prim număr a apărut la Paris în 1958 (D. Abrudan, E. Cornițescu, **Arheologie Biblică. Pentru Facultăţile de Teologie,** Bucureşti, 1994, p. 38).

8 E.-M. Laperrousaz, **Manuscrisele de la Marea Moartă,** trad. de Anca Calangiu, Bucureşti, 1997, p. 27.

9 Bocian, **op. cit.,** p. 101.

10 Este vorba de perioada 424-425 d. Hr., iar un **indiktion** reprezintă o perioadă de cincisprezece ani. **Indiktionul al nouălea** este al nouălea an din acest **indiktion (Evanghelii apocrife,** trad., studiu introd., note şi comentarii de Cristian Bădiliţă, Bucureşti, 1996, p. 241, n. 4).

11 **Ibidem,** p. 211.

12 Moldoveanu, **op. cit.,** p. 246.

13 Bocian, **op. cit.,** pp. 305-6.

14 Moldoveanu, **op. cit.,** p. 220.

15 C. Bădiliţă, **Călugărul şi moartea,** Eseu despre imaginea şi faptul morţii în monahismul egiptean, trad. de Ingrid Ilinca, cu o mărturisire de † Mitropolit Nicolae Corneanu, Iaşi, 1998, pp. 18-21.

16 J.-F. Malherbe, **Religie şi auto-implicare,** Secolul 20, 1-2-3, 1995, pp. 170-5, la p. 170.

17 M. Buber, **Eu şi Tu,** trad. din lb. germ şi prefaţă de Ştefan Augustin Doinaş, Bucureşti, 1992, p. 29. Ca în orice text filosofic, cuvintele-cheie ale sistemului au o încărcătură semantică aparte. De aceea, autorul insistă, încă de la început, asupra faptului că atitudinea omului este dublă în funcţie de dualitatea cuvintelor fundamentale. Acestea sunt perechi verbale, de genul Eu-Tu şi Eu-Acela.

18 Laperrousaz, **op. cit.,** p. 44, **Regula anexă,** I, 6-19.

19 **Ibidem,** pp. 45, **Documentul de la Damasc,** A, X, 4-10.

20 J. Delumeau, **Regulile lumii,** Bucureşti 1996, p. 38.

21 M. May, **Conversations on Language and Imagery of God,** Union Seminary Quarterly Review, 40.3, 1985, p. 18.

22 A. Thatcher, **Descătuşarea sexului,** Bucureşti, 1995, p. 88.

23 **Istoria Bisericească Universală,** Bucureşti, 1975, p. 126.

24 Ioan I. Ică jr., **Sfântul Efrem, creştinismul siriac şi cealaltă teologie** [studiu introductiv], în Sebastian Brock, *Efrem Sirul,* Sibiu, Deisis, 1998, pp. 5-20 la pp. 6-8; pentru analize şi interpretări legate de ebraicul *ruah hakodeş* cf. P. Hidiroglou, *Apa divină şi simbolistica ei.* Eseu de antropologie religioasă, trad. de C. Litman, Bucureşti, 1997, p. 12.

25 Moldoveanu, *op. cit.,* p. 268.

26 Primul capitol din *Facere* conţine o afirmaţie de mare însemnătate pentru estetică, deoarece se referă la frumuseţea lumii. *Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte* [„kalá, bona] *(Fc.* 1, 31). (W. Tatarkiewicz, *Istoria esteticii,* vol. II, *Estetica medievală,* trad. de Sorin Mărculescu, Bucureşti, Meridiane, 1978, p. 13).

Rugăciunea inimii

(Urmare din pag. a 2-a)

nerăbdare, răzbunare, beţie, lăcomie, desfrâu, zgârcenie, clevetire, vorbire în deşert ... etc. 2. *Despătimirea de imaginea păcatelor,* care persistă încă în minte şi în simţuri, de care încă trebuie să ne curăţim, stăruind în rugăciune. 3. *Starea de iluminare,* stadiu în care Harul lui Dumnezeu se face simţit cu putere şi rămâne în noi, *curăţindu-ne de zgura păcatului,* cum zice Sf. Ap. *Pavel:* „ ... şi Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci însuşi Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Rom. 8, 26). Astfel se realizează acea pace (isihie) în întreaga fiinţa noastră. După exerciţiul de rugăciune zilnică, în cursul zilei, ori de câte ori ne vom aduce aminte, vom zice rugăciunea *Doamne Iisuse.* Iar când ne vom ruga, citind rugăciuni sau psalmi, ne vom aduce aminte să ne coborâm cu mintea în inimă, ca *şi mintea să se roage.* Iar Domnul prin Duhul Său zice: „Iată, Eu stau la uşă şi bat; de-mi va auzi cineva glasul şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine" (Apoc. 3, 20; Ioan 14; 23). Astfel, cel mort cu duhul înviază, cel întinat cu ştiinţa se curăţeşte, cel pierdut se mântuieşte (Ac. Sf. Treimi).

Această practică a „Rugăciunii lui Iisus" e recomandată fiecărui creştin, de vrea să-şi mântuiască sufletul său. Nimeni să nu zică: Nu încep, pentru că eu nu voi putea realiza sută la sută. Dumnezeu te va primi şi cu şaizeci la sută. Ba şi chiar cu treizeci la sută. *Exemplu:* Pilda Talanţilor; Pilda Semănătorului; Pilda cu lucrătorii viei.

BOZSÓKY PÁL GERÖ, **Magyarok útja a pogányságból a kereszténységig** (Calea ungurilor de la păgânism la creştinism), Editura şi tipografia franciscană „Agapé", Szeged, 1999, 387 p.

Cartea reprezintă o lucrare elaborată pe principii ştiinţifice care însumează tot ce s-a scris până acum despre această problemă. Autorul este un istoric aparţinând ordinului călugărilor franciscani şi trăieşte la Paris. Aşa a ajuns această carte să fie tipărită într-o editură a acestui ordin aflată în Ungaria. El îşi propune pentru început să elucideze ce credinţă împărtăşeau ungurii în patria lor originară. Pentru aceasta autorul încearcă să stabilească în primul rând problema locului acestei patrii, apoi să urmărească migraţiile ungurilor spre vest, felul în care şi-au modificat ei credinţa în contact cu alte popoare pe care le-au întâlnit pe drum.

Pe baza unei bogate bibliografii, cu mult discernământ, autorul stabileşte că ungurimea, deja în perioada sa păgână, a manifestat sensibilitate faţă de lumea supranaturală. Atât în credinţa străbună a popoarelor fino-ugrice cât şi în cea a populaţiilor turco-tătare se pot constata până azi manifestările de adorare ale naturii, credinţa în vrăjitorie, cultul morţilor precum şi forme evoluate ale credinţei, existenţa conceptului despre Creator, despre Divinitatea supremă care ţine în mâna Sa destinul omului, despre viaţa de după moarte etc. În persoana capului familiei, a tribului, a căpeteniei uniunii de triburi, era cinstit de către supuşi trimisul cerului. Dar, la sfârşitul lungii lor migraţii, ungurii, abandonându-şi păgânismul, au intrat în marea familie a popoarelor creştine.

Cartea este dedicată apropiatei aniversări a unui mileniu de la creştinarea ungurilor, autorul atrăgând atenţia asupra pasului decisiv pe care l-a făcut, în anul 1000, Ştefan I cel Sfânt, regele Ungariei, care a optat pentru creştinismul de rit apusean, raliind ţara sa la popoarele Europei Occidentale. Este prezentat creştinismul din Pannonia înainte de stabilirea aici a ungurilor. Autorul nu spune nimic despre existenţa aici a populaţiilor romanice (între care şi vlahii = românii de mai târziu, alungaţi de unguri după stabilirea de-a lungul Dunării mijlocii) şi care erau deja creştini.

Cartea urmăreşte toate etapele creştinării ungurilor, inclusiv prima ei fază, a contactului cu creştinismul de rit bizantin, apoi activitatea căpeteniilor uniunii de triburi ungare în asimilarea noii credinţe. Sunt prezentaţi misionarii bizantini, cei germani, cei ai papalităţii, în lucrarea lor de convertire a ungurilor. Din vremea Sfântului Ştefan sunt menţionate casele destinate pelerinilor, ridicate la Roma, Ierusalim, Ravenna şi Constantinopol.

Desigur, multe din cele afirmate sunt interpretabile, altfel decât felul în care sunt prezentate. Autorul, de altfel foarte bine documentat, se străduieşte să dovedească apartenenţa şi prin credinţă a ungurilor la Europa Occidentală încă de la primele semne ale intenţiilor de a se creştina. Fără a subestima rolul ortodoxiei în prima perioadă a creştinismului unguresc, autorul trece, totuşi, destul de superficial peste această etapă, atribuind-o ataşamentului faţă de creştinism în general. Legăturile dinastice ale Ungariei cu Bizanţul dovedesc însă continuarea relaţiilor cu lumea răsăriteană chiar şi după adoptarea creştinismului de rit occidental.

După Ştefan I cel Sfânt, când Biserica Ungariei a optat definitiv pentru Apus, chiar regii acestei ţări au fost mai prudenţi decât autorul cărţii în a se ralia total Occidentului.

Cartea este presărată cu ilustraţii, hărţi, planuri, menite să ilustreze punctele de vedere ale autorului.

LIVIU BORCEA

Sfântul Ierarh Antim Ivireanul

(Urmare din pag. 1)

cilor din împărăţia turcească, purtau stema Ungrovlahiei şi semnătura tipografului Antim.

În scurt timp, a ajuns Antim să cunoască şi limbile: slavonă şi română, reuşind să vorbească româneşte ca şi cel mai neaoş român. Antim este socotit ca principalul deschizător de drum pentru traducerea şi tipărirea în limba română a principalelor cărţi de slujbă bisericească, în scopul naţionalizării, în cea mai mare parte, a serviciului religios din biserică.

Antim a tipărit şi cărţi de slujbă bisericească de peste tot anul, în limba slavonă, având în româneşte regulile de tipic, sinaxarele, paremiile, apostolul şi evanghelia. Aceasta nu e de mirare, căci era puternică tradiţia de slujbă în slavoneşte. Potrivit unei vechi prejudecăţi, limba română n-ar fi fost compatibilă să înveşmânteze cuvintele şi adevărurile Sfintei Scripturi. Prin uz îndelungat, slavona veche a ajuns a fi considerată de credincioşi ca limbă sfântă. Fapt este, că nici conducătorii bisericeşti şi nici cei politici de până atunci nu şi-au propus să scoată limba slavonă din biserică. Mitropolitul Teodosie, cu contribuţii importante la literatura bisericească în limba română,[2] în cartea de Liturghie afirma că „Liturghia toată a o prepune pe limba noastră şi a o muta, nice am vrut, nice am cutezat, pentru neobiceiul Bisericii noastre, ce până astăzi s-au ţinut".[3] Cu greu a izbutit Antim să rupă această tradiţie păgubitoare, care nu era de folos în cultivarea credincioşilor de neam român ,căci se ajunsese a nu se mai înţelege în limba slavonă.

Lucrând în tipografia domnească din Bucureşti, până în 1695, mai întâi ca simplu călugăr, apoi ieromonah, un prim pas pentru darea în româneşte a cărţilor de slujbă bisericească l-a constituit tipărirea Evangheliei greco-române. Cea dintâi carte numai românească, tipărită de Antim în Ţara Românească a fost Psaltirea. De aici, timp de 21 de ani (până în 1716), opera tipografică a lui Antim s-a revărsat îmbelşugat peste ogorul înţelenit al culturii naţionale româneşti, punând în lumină mărgăritarele învăţăturii creştineşti şi comoara limbii româneşti.

Pentru mai bună linişte în munca tipografică şi cărturărească, mitropolitul Teodosie i-a ales ca loc de activitate mânăstirea Snagov, în apropiere de Bucureşti, făcându-l stareţ al mânăstirii. Tipografia de la Bucureşti a fost mutată la Snagov. Din modestie, Antim nu s-a semnat ca egumen, ci tot „Antim tipograful" sau „smeritul între ieromonahi Antim din Iviria". Este de menţionat şcoala tipografică ce a fiinţat la Snagov.

Timp de şapte ani cât a stat la Snagov, a tipărit traduceri româneşti din greceşte şi anume: Învăţături creştineşti, Floarea darurilor, Carte sau lumină „cu drepte dovediri din dogmele Bisericii răsăritului asupra dejghinării papistaşilor", precum şi o Evanghelie românească.

În 1702, în împrejurări necunoscute, Antim s-a mutat iarăşi în Bucureşti, devenind conducătorul tipografiei domneşti, restaurată de Constantin Brâncoveanu. Antim a păstrat în continuare stăreţia de la Snagov, dar în cărţile tipărite până în 1705 nu s-a semnat ca atare. În prefaţa Noului Testament, tipărit în româneşte, spune că „decât toate cărţile bisericeşti, aceasta este mai folositoare de suflete şi mântuitoare".[4]

În 1705, cu ştirea mitropolitului Teodosie şi în înţelegere cu domnitorul, Sinodul bisericesc, prezidat de Dositei, patriarhul Ierusalimului, aflat atunci la noi în ţară, l-a ales pe Antim Ivireanul ca episcop al Râmnicului Vâlcea. La instalare, în prezenţa domnitorului, Antim spunea: „Pun martor pe Dumnezeu, care cunoaşte ascunzişurile inimii, că nici în visul meu nu mi-am închipuit să mă fac arhiereu, cunoscându-mă pe mine mai păcătos şi mai nevrednic decât toţi oamenii pământului ... dar de vreme ce Dumnezeu cel ce iconomiseşte toate spre mai bine, aşa a vrut ... eu ce puteam face?"[5]

Timpul de trei ani, cât a fost Antim episcop al Râmnicului, a fost prosper. Episcopia a primit multe daruri. S-a restaurat şi zugrăvit biserica mare a mânăstirii Cozia, la care Antim a fost nu numai mijlocitor, ci şi ostenitor. S-a isprăvit de zugrăvit biserica mânăstirii Govora, în care se află şi portretul lui Antim.

Ca episcop, Antim nu s-a lăsat de tipografie. În tipografia înfiinţată de el la Râmnic, a tipărit în româneşte „Cuvânt la patima Domnului" şi „Evhologhion, adică Molitvelnic", prin care a făcut un pas hotărâtor pentru darea în limba românească a slujbei religioase din biserică.

Tot în acest timp, Constantin Brâncoveanu le-a oferit creştinilor arabi din Alep, în Siria, mijloace materiale spre a-şi face o tipografie. Psaltirea, în limba arabă, tipărită acolo, poartă stema domnească a Ţării Româneşti, înconjurată de primele litere ale numelui domnitorului, cu caractere greceşti.

Prin meritele sale pe teren cultural şi administrativ bisericesc, episcopul Antim era de neegalat, între ierarhii contemporani. În anul 1708, a murit Teodosie, mitropolitul Ţării Româneşti. Cu mare entuziasm, în locul lui, a fost ales Antim Ivireanul. De altfel, prin diata sa, şi Teodosie şi-a exprimat dorinţa ca episcopul Râmnicului să-i fie succesor. Urcarea lui Antim, din treaptă în treaptă, până la cea de mitropolit, a stârnit însă invidia unora din ţară şi mai ales din străinătate. La bătrâneţele sale, şi domnitorul a dat ascultare unora din învinuirile aduse lui Antim. În timpul războiului contra turcilor, Antim, împreună cu boierii, erau de partea ruşilor. În cele din urmă, Brâncoveanu se declarase pentru turci, care au fost biruitori, în 1711 la Stănileşti. Învinuit, nu numai pentru simpatia cu Ruşii, ci şi pentru că — străin de neam fiind — ar fi viclenit contra Domnitorului, i s-a cerut demisia. Prezentându-se la Curte, Antim i-a grăit Domnului în taină şi i-a prezentat scrisoarea sa de apărare, constătătoare din 12 puncte. În ea şi-a exprimat nădejdea în Dumnezeu, că se va descoperi dreptatea, bine ştiind că întru nerăutate s-a purtat, dar ce fărădelege au aruncat împotrivă-i. După o săptămână de chibzuire pe marginea mişcătoarelor pagini aşternute, s-a constatat nevinovăţia mitropolitului Antim, care n-a mai fost tulburat şi a fost lăsat să-şi continue misiunea în scaunul mitropolitan.

La instalare, mitropolitul Antim şi-a avut reşedinţa la Târgovişte. Şi aici a înfiinţat el o tipografie, din care au ieşit cărţi româneşti, dintre care: Alexandria, Învăţătură bisericească a vlădicăi Antim şi Capete de poruncă a mitropolitului Antim, ultimele două cuprinzând lămuriri şi îndatoriri adresate preoţilor. S-au tipărit în româneşte aproape toate cărţile de slujbă bisericească: Octoihul, Liturghii, Molitvelnicul şi Ceaslovul, toate cu cheltuiala mitropolitului Antim.

Mitropolitul Antim nu şi-a uitat ţara sa de obârşie şi pe ortodocşii din Iviria, cărora le-a trimis, la Tiflis, pe un discipol al său cu o tipografie, pentru tipărirea cărţilor ortodoxe, de neapărată trebuinţă. S-au tipărit Evanghelia şi Liturghierul, fără a pomeni pe Domnitorul, cu cheltuiala căruia s-a făcut tipografia, nici numele Ţării Româneşti şi nici numele mitropolitului Antim. La finele Liturghierului însă, prin versuri de limbă românească, scrise cu litere georgiene, se exprimă bucuria tipăririi acestei cărţi.[6]

Cu larga sa inimă de păstor duhovnicesc, mitropolitul Antim a cuprins şi pe Românii ortodocşi din Ardeal, cărora — după unirea unora cu biserica Romei — le-a hirotonit preoţi şi le-a dăruit cărţi, mai cu osebire pentru cei din Braşov.

Pentru sprijinul oferit, mitropolitul Antim l-a asemănat pe domnitorul Constantin Brâncoveanu cu Sf. Împărat Constantin cel Mare, iar creştineasca dărnicie i-a asemănat-o cu un „râu cu curgerile de aur, dintru care au curs aceste patru izvoare: ale Românilor, Elinilor, Arabilor şi ale Ivirilor tipare".[7]

Ca un iscusit conducător bisericesc, mitropolitul Antim s-a îngrijit de ridicarea nivelului de pregătire religios-morală a clerului şi s-a preocupat de mărirea averii bisericii. El este ctitorul bisericii Antim din Bucureşti, cu hramul „Toţi sfinţii". Tradiţia ne spune, că Antim a lucrat cu mâna lui frumoasele uşi, ale acestui sfânt locaş de închinare. Broasca uşilor cu plăselele de aramă, gravate cu chipuri, poartă înscripţia numelui său. Dacă personal nu a efectuat, cu certitudine — cu firea sa de artist — Antim a inspirat modul de execuţie a numeroaselor podoabe şi ornamente din cadrul uşii, la chenarele ferestrelor şi la capitelurile coloanelor. Se spune, că atât planul de construcţie al bisericii, cât şi vechea ei pictură au fost opera lui Antim.[8] Talentul artistic de pictor l-a mai vădit Antim prin pictarea portretului domnitorului Constantin Brâncoveanu.

Prin act testamentar, a lăsat mitropolitul Antim toată averea sa mânăstirii Antim. A rânduit ca din ea să se facă milostenie la cei sărmani, la cei întemniţaţi. Străinii nemernici să fie sălăşluiţi cu mâncare, timp de trei zile. S-a îngrijit de înzestrarea fetelor sărace, precum şi de ajutorarea copiilor săraci care învaţă carte. A prevăzut sprijinirea tipăririi de cărţi, pentru folosul obştei.

Prin „Didahii", adică predicile sale, lui Antim i s-a atribuit faima de mare orator al Bisericii noastre. Didahiile sunt cuvântări de mustrare şi sfătuire, pline de elocvenţă energică, denunţând moravurile şi viciile societăţii din acea vreme.[9] Didahiile sunt un admirabil document al timpului său. Ca mod de expunere, didahiile au forma clasică a procedeelor oratorice: invocări mişcătoare a Divinităţii, comparaţii strălucitoare, gradaţii şi antiteze pline de efect, o mare bogăţie de imagini şi de expresii.[10] Antim Ivireanul şi-a expus ideile într-o limbă colorată şi frază meşteşugit alcătuită. Pentru adânca pătrundere a lucrurilor, s-a servit de izvoarele nesecate ale învăţăturii creştine, de Biblie şi de Sfinţii Părinţi. A oferit astfel un important capitol al predicii de până la el. Prin opera sa de mare scriitor, a lăsat limba română mai bogată şi mai mlădioasă, decât o aflase.

Mitropolitul Antim Ivireanul a fost un mare filantrop. A fost însă împotriva închinării mânăstirilor din ţară către mânăstirile greceşti din Orient. Prin actul de fundaţie al bisericii mânăstirii Antim, a oprit — sub afurisenie şi blestem — tendinţa de închinare a ei către vreuna dintre mânăstirile străine.

Atât sub domnia lui Constantin Brâncoveanu, cât şi a urmaşului său, Ştefan Cantacuzino, mitropolitul Antim, din dragoste de ţară, a participat la soluţionarea treburilor politice, contribuind cu mintea la tot ce era de folos pentru Ungrovlahia. Mitropolitului Antim nu i-au plăcut însă apucăturile lui Nicolae Mavrocordat, urmaşul lui Ştefan Cantacuzino. Şi datorită dispreţului faţă de Grecii fanarioţi, mitropolitul Antim s-a pus rău cu domnitorul N. Mavrocordat. Cu prilejul pretinsului complot ce se zicea că Antim, împreună cu boierii, l-ar fi uneltit împotriva Domnului şi a Porţii Otomane, mitropolitul Antim a fost caterisit de un sinod ce s-a ţinut la Patriarhia din Constantinopol şi degradat în simplu monah. N. Mavrocordat i-a ridicat şi călugăria, lăsându-l ca mirean, cu numele Andrei şi l-a trimis în surghiun, în Arabia, la Muntele Sinai. În anul 1716, la Adrianopol, soldaţii turci care-l escortau, din ordinul domnitorului, l-au aruncat pe Antim în apa Mariţei şi s-a înecat.[11]

Adâncă a fost consternarea credincioşilor, când — socotindu-l pe Antim a fi ajuns şi închis în mânăstirea Sinai — au auzit în schimb de groaznicul lui sfârşit de martir. Trista veste s-a răspândit în Ţară şi — după cum spune Del Chiaro, admiratorul lui Antim — toată Valahia a fost pusă într-o stare de încremenită jale.

Sfântul Sinod al Bisericii noastre, prin sentinţa sa reparatorie, l-a aşezat pe marele Ierarh Antim Ivireanul în rândul sfinţilor. Biserica se roagă pentru el şi-i cere să mijlocească la Hristos-Dumnezeu, pentru binele Bisericii şi al neamului nostru, pentru care a muncit cu osârdie şi şi-a jertfit viaţa.

---

1 Cerbuleţ T., Antim Ivireanul, Bucureşti, 1939, p. 7.

2 Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, cartea a II-a, ed. a II-a, Bucureşti, 1927, p. 375.

3 Iorga N., Istoria Bisericii româneşti, vol. I, ed. a II-a, Bucureşti, 1928, p. 406.

4, 5 şi 6 Cerbuleţ T., op. cit., p. 12—15, 17, 24.

7 Lupaş I., Istoria Bisericii române, ed. a VII-a, Craiova, 1941, p. 97.

8 Cerbuleţ T., op. cit., p. 25.

9 Iorga N., op. cit., vol. II, ed. a II-a, Bucureşti, 1930, p. 57.

10 Haneş P. V., Histoire de la Littérature roumaine, Paris, 1934, p. 19—20.

11 Antim Ivireanul, Didahii, cu notiţe biografice, de I. Cornoi, Bucureşti, 1895, p. 4—5.

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU a săvârşit următoarele:

● **22 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" de la Turnu Roşu, prot. Avrig, rostind cuvânt de învăţătură. P. Cuv. stareţ Ierom. Petroniu Tănase a fost hirotesit întru protosinghel.

— Seara a participat la Vecernia în Catedrală şi a rostit predică.

● **24 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a slujit împreună cu P. S. Laurenţiu al Caransebeşului Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană cu prilejul întâlnirii colegiale a promoţiei 1969 a Facultăţii de Teologie Sibiu.

— A primit pe P. C. Pr. Gheorghe Schiopu din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America.

— A vizitat tabăra şcolară de la Râu-Sadului — organizată de Arhiepiscopia Sibiului şi s-a întâlnit cu elevii de acolo. A cercetat şi biserica cu hramul „Sf. Arhangheli" din Râu-Sadului.

● **25 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a participat la lucrările Asociaţiei „Diaconia" din cadrul Patriarhiei Române desfăşurate la Schitul Păltiniş, jud. Sibiu şi la care au luat parte responsabili cu probleme de asistenţă socială din eparhiile Patriarhiei Române.

● **27 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

— A săvârşit taina Sf. Botez pruncului Victor Marcu din Sibiu, în biserica din Groapă - Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia şi slujba de binecuvântare a subsolului noii biserici din cartierul Ştrand - Sibiu (P. C. pr. Gheorghe Şpan) rostind cuvânt de învăţătură creştinească.

● **28 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească şi a sfinţit locul viitoarei biserici cu hramul „Sf. Ap. Petru şi Pavel" din cartierul «După Zid», din Mediaş (Pr. paroh Iosif Urs), rostind cuvânt de învăţătură creştinească.

— Seara a slujit Vecernia şi a rostit predică în parohia Ighişul Nou, prot. Mediaş (Pr. paroh Nicolae Creţu).

● **30 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a slujit în sobor şi a rostit predică la înmormântarea preotesei Aurelia Luca din Sibiu, soţia P. C. prot. Dănilă Luca.

● **31 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **1 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum, rostind cuvânt de învăţătură cu prilejul începerii noului an de învăţământ la Colegiul Gheorghe Lazăr din Sibiu.

● **5 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" de la Mânăstirea Măgura-Jina şi Sfânta Liturghie arhierească, rostind un bogat cuvânt de învăţătură. A fost acordat un act de apreciere P. Cuv. stareţe Maria Streulea.

● **6 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniş, jud. Sibiu.

● **7 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrala mitropolitană.

● **8 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Sadu, prot. Sibiu şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură creştinească.

— A fost acordat un Act de apreciere P. C. Pr. paroh Gheorghe Boorel şi Consiliului Parohial.

— Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● **9 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat Colegiul electoral format din preoţii şi cântăreţii protopopiatului Sibiu, care a ales noul protopop de Sibiu.

● **10 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Simpozionului „Iacob Bologa" desfăşurate la Biblioteca Astra din Sibiu. La orele amiezii a sfinţit o placă comemorativă pusă pe casa unde a locuit paşoptistul Iacob Bologa, în Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **12 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii parohiale din Sebeşul de Jos, prot. Avrig şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. P. C. pr. paroh Nicolae Creţu a fost hirotesit întru sachelar.

— Seara a luat parte la festivitatea de deschidere a campaniei „Europa — Un patrimoniu comun", organizat de Consiliul Europei, la Sibiu.

● **13 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a primit pe dl. Harald Gehrig Consulul Germaniei la Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia şi litia în Catedrală.

● **14 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, hirotonind întru diacon pe teologul Laurenţiu Militoiu.

— A primit o delegaţe a Administraţiei Centrale pentru Probleme Religioase din R. P. Chineză condusă de Yang Tongxiang, aflată în vizită la Sibiu.

— Seara a slujit în sobor Taina Sf. Maslu şi a rostit predică în Dumbrăveni, prot. Mediaş.

— A cercetat bisericile parohiale din Saroş, pe Târnave.

● **15 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană cu prilejul hramului (Sf. Nichita Romanul) şi a hirotonit întru preot pe C. diacon Laurenţiu Militoiu, pe seama parohiei Timişul de Sus, judeţul Braşov.

— A vizitat Mânăstirea Prislop, jud. Hunedoara.

● **17 SEPTEMBRIE a.c.** — P. S. Sa a luat parte la slujba ecumenică oficiată cu prilejul consacrării altarului marian de la Timişul de Sus. jud. Braşov, ridicat de către comunitatea poloneză din România. A luat parte Î.P.S. Ioan Robu, mitropolit de Bucureşti, preşedintele Senatului Poloniei, oficialităţi civile şi militare române şi poloneze.

— A vizitat şantierul catedralei din Predeal şi Mânăstirea de maici din Predeal.

● **18 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela mitropolitană.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **19 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din Hălchiu, prot. Braşov, Sfânta Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură. P. C. pr. paroh Nicolae Goja a fost hirotesit întru iconom. A hirotonit întru diacon pe teologul Ioan David. În aceeaşi zi P. S. Sa a cercetat biserica „Înălţarea Domnului" din Codlea unde a şi predicat la Slujba Utreniei, precum şi bisericile parohiale din Râuşor şi Hârseni, prot. Făgăraş.

● **21 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană, hirotonind întru preot pe C. diacon Ioan Gabriel David pe seama parohiei Mălâncrav, prot. Mediaş.

— Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **22 SEPTEMBRIE a.c.,** — Din încredinţarea I. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a săvârşit în sobor în biserica din Cordoş — Cluj, slujba înmormântării celui ce a fost Pr. prof. Remus Lazăr de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, rostind cuvânt de învăţătură.

Diacon VASILE AVRAM

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **5 SEPTEMBRIE a.c., — Înalt Prea Sfinţia Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ** a primit pe P.S. Laurenţiu, episcopul Caransebeşului.

— A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, stareţul Mânăstirii Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.

● **6 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P.C. prot. Luca Dănilă, protopopul Sibiului, în legătură cu pensionarea şi retragerea din funcţia de protopop.

— A primit pe P.C. preot Simion Săsăujan consilier bisericesc.

● **9 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit de dl. Ing. Alexe Plămădeală cu familia, din Bucureşti.

● **10 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit la Reşedinţă pe scriitorul Paul Everac şi soţia, dl. Emil David, directorul Editurii şi Casei de Presă Tribuna. A fost prezent şi P.S. VISARION RĂŞINĂREANU, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

● **14 SEPTEMBRIE a.c., — Î.P.S. ANTONIE** şi-a serbat într-un cadru intim 50 de ani de la călugărie, 14 septembrie 1949. A fost călugărit de P.S. Andrei al Aradului împreună cu P.C. Părinte Arsenie Boca la Mânăstirea Prislop, naş de călugărie avându-l pe ieromonahul Daniil Tudor. În aceeaşi zi cu el a fost călugărit şi Stelian Manolache, care a primit numele de Dometie.

— A primit pe P.C. arhim. Irineu, stareţul Mânăstirii Brâncoveanu.

● **15 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P.C. arhid. Ezechil Oancea consilier economic şi P.C. pr. Simion Săsăujan consilier bisericesc.

● **16 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P.C. arhid. prof. univ. Dr. Constantin Voicu, decan al Facultăţii de Teologie din Alba Iulia.

● **20 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe Maicile: Adriana, stareţa Mânăstirii Predeal, maica Tomaida şi maica Veronica cu probleme strict mânăstireşti. A fost prezent şi P.S. VISARION RĂŞINĂREANU, episcop-vicar.

● **21 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe dl. prof. univ. dr. Victor Grecu de la Facultatea de Litere din Sibiu.

— A primit pe P.C. Simion Săsăujan, consilier bisericesc.

● **23 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe dl. Ing. Mihai Plămădeală.

— A primit pe P.C. pr. Urs Cornel protopopul Făgăraşului şi pe P.C. pr. Dincă Ioan secretarul protopopiatului Făgăraş, jud. Braşov.

● **27 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P.C. pr. Covaci Ioan, de la parohia Avrig II, în legătură cu noua biserică în construcţie.

● **28 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe dl. Dr. Chiriac Teodor din Suceava şi pe maica Andreea Hasna.

● **30 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe scriitorul Teodor Vârgolici din Bucureşti, aflat în trecere prin Sibiu.

■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■

Arhimandritul Corneliu, LUMINA CEA NEÎNSERATĂ, Craiova, 1999, 242 p.

Vă facem cunoscută cartea *Lumina cea neînserată* a Preacuviosului Arhim. Corneliu Miroslav, stareţul Mânăstirii Căluiu din judeţul Olt.

După o frumoasă activitate gospodărească, desfăşurată la Mânăstirea Căluiu, Părintele Arhimandrit Corneliu — deşi la o vârstă venerabilă — se afirmă şi în domeniul cultural.

Debutul îl face cu această carte pe care Preacuvioşia Sa a conceput-o admirabil.

În prima parte, prezintă creştinilor un program de rugăciune pentru tot timpul anului, redând şi o serie de rugăciuni folositoare în anumite împrejurări ale vieţii.

Ineditul acestei cărţi constă în faptul că are şase predici şi 14 acatiste. Toţi care îl cunosc pe Părintele Corneliu şi l-au auzit predicând, vor găsi aici câteva dintre cele mai bune predici ale sale, rostite la Mânăstirea Căluiu. Desigur, în cei cincizeci de ani de preoţie, gândul că aceste predici pot fi strânse într-un volum a venit prea târziu, dar e bine şi acum.

Dintre acatiste, menţionăm pe cele care nu se află în Acatistierele obişnuite, anume: *Acatistul Sfântului Mormânt, Acatistul Sfântului Duh, Acatistul Maicii Domnului Potir nesecat* pe care mulţi dintre evlavioşii noştri creştini le caută să le citească spre folosul lor sufletesc.

Admirăm puterea de muncă a Preacuviosului Arhimandrit Corneliu şi aşteptăm cu interes volumul de predici pe care îl pregăteşte şi care va apare în curând.

Protos.
FIRMILIAN PALOŞAN

PROGRAMARE DE CONCURS

În condiţiile obişnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarea parohie vacantă:

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN SIBIU

Parohia: ŞURA MARE, la transferări.

Termen de concurs: *15 octombrie 1999 — 15 noiembrie 1999.*

Cei care doresc să ocupe acest post îşi vor înainta cererea în termenul legal la Of. protopopeşti având anexate adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Of. protopopeşti ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

Prea cucernicii protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona, vechimea în funcţia anterioară, examene absolvite, situaţia socială (domiciliul, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termen de contestaţie: 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE,
Arhiepiscop şi Mitropolit

Consilier bisericesc,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Alexandru Dimcea publică volumul I al Ieroschimonahului Daniil Tudor (Sandu Tudor): **„Scrieri“**; volumul cuprinde: **Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, Cartea Muntelui Sfânt, Marea noapte de aur a Maicii Domnului, Apocalipsa lui Ioan. Numai argument de Predoslovie, Am auzit cântecul păsării unice.** (Gânduri din singurătate). Asociaţia filantropică medicală creştină Christiana, Bucureşti, 1999, 222 pag.

Părintele Daniil s-a născut la 22 decembrie 1896 în Bucureşti, tatăl lui se numea Alexandru iar mama Sofia, tatăl fiind magistrat. Liceul îl începe şi îl termină la Ploieşti. În ultimul an de liceu (1914) este mobilizat iar în 1916 ajunge ofiţer pe front. E demobilizat în 1921 şi se înscrie la **Academia de Arte Frumoase** unde studiază pictura. Studiază numai un an apoi se întoarce la Constanţa unde erau părinţii săi şi intră în „Serviciul Maritim Român“ şi stă acolo până în 1924. În anul 1924 îşi reia studiile universitare în Bucureşti, profesând ca profesor suplinitor la Liceul din Pogoanele. În anul 1925 publică primul său volum de versuri **Comornic.** Publică apoi **„Patos şi Patmos“**, iar din anul 1925 începe colaborarea la revistele: **„Gândirea“, „Convorbiri literare“, „Vitrina literară“, „Cuvântul literar artistic“, „Lumea Bazar săptămânal“, „Mişcarea literară“, „Ritmul vremii“, „Familia“, „Contemporanul“, „Sinteza“, „Gândul neamului“, „Tiparniţa“ şi „Zodiac“.**

Din anul 1927 face parte din gruparea revistei **Gândirea.** În 1927 revizuieşte şi îndrăgeşte Acatistul părintelui Dimitrie cel Nou, păstorul din Basarabov, îl publică în revista „Gândirea“ pentru ca mai târziu, în 1942, să-l publice într-o formă definitivă.

În 1927 Părintele Gala Galaction îl cheamă la Chişinău la Facultatea de Teologie. În anul 1929 face o vizită la Sf. Munte Athos de unde se întoarce cu două scrieri: **„Cartea Muntelui Sfânt“** şi **„Marea noapte de aur a Maicii Domnului. 40 de zile la Sfânta Agură“.**

În 1932 se retrage de la Muntele Athos şi publică **Floarea de foc,** iar în 1933 înfiinţează revista **Credinţa** care durează până în 1938.

Din anul 1939, viaţa lui se schimbă radical. E concentrat. În 1941 se întoarce de pe front şi este numit la o şcoală tehnică de motomecanizare. Între timp e arestat deoarece era stângist, dar e eliberat repede. Rămâne sub arme până în 1944. În 1945 intră ca frate la Mânăstirea Antim din Bucureşti.

La Mânăstirea Antim unde şi devine monah cu numele de Agaton, iniţiază o mişcare numită **„Rugul Aprins“**, din care făceau parte părintele arhim. Sofian Boghiu, P.C. arhim. Benedict Ghiuş, Andrei Scrima, Alexandru Mironescu şi alţii. La Antim a venit apoi şi părintele Ioan Kulighin.

Aici el încearcă să scrie în anul 1946 un **„Imn Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului“.**

În anul 1949 este arestat şi rămâne în detenţie până în 1951. În anul 1952, deşi eu ştiu că în 1950, este hirotonit de către Î.P.S. Firmilian, ieromonah la Schitul Crasna, Gorj. După aceea se stabileşte pentru o vreme la Schitul Sihla din munţii Neamţului şi apoi la Schitul Rarău.

Este bine de ştiut că aici l-a adus Ieromonahul Antonie Plămădeală, care era pe atunci la Slatina de care ţinea Schitul Rarău.

În 1958 este arestat din nou şi dus la Aiud, unde moare în anul 1962.

Acestea sunt în mare elementele vieţii sale care îl înscriu printre martirii epocii comuniste de la noi din România.

În această carte se află **Imnul Acatist al Născătoarei de Dumnezeu** şi alte importante bucăţi din opera sa.

Dl. ing. Alexandru Dimcea îi publică printre altele şi o poemă scrisă în singurătatea Rarăului. Este şi ultima lui scriere, căci după cinci ani Dumnezeu l-a scos din bezna temniţei şi pe aripile **„Păsării unice“** l-a dus în Împărăţia Sa. (Alexandru Dimcea).

Cartea de faţă face într-adevăr o bună introducere la viaţa sa pe care noi o credem vrednică chiar de ceva mai mult. Întru cât a fost monah şi a adormit întru Domnul fiind în închisoare.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l pomenească cu drepţii.

* * *

● Î.P.S. Dr. Damaskinos Papandreou, Mitropolitul Elveţiei, publică volumul **„Biserică, Societate, Lume“**, ediţia a II-a, cu binecuvântarea Î.P.S. Dr. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, la Editura Trinitas din Iaşi, 1999. Prefaţa aparţine tot Î.P.S. Daniel al Moldovei.

Fiindcă Î.P.S. Damaskinos este reprezentantul Patriarhiei Ecumenice care conduce dialogurile dintre Ortodoxie şi Catolicism, este de la sine înţeles că această carte tratează problemele dialogului dintre cele două Biserici.

„Toate religiile mari ale lumii corelează adevărul credinţei cu elemente specifice ale învăţăturii lor şi conferă caracter mântuitor mărturisirii, precum şi cunoaşterii acestui adevăr de către credincioşi. Creştinismul leagă pe de o parte plinirea adevărului credinţei de întreg conţinutul revelaţiei în Hristos, iar pe de altă parte, puterea ei mântuitoare pentru om, de întreg planul iconomiei lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii“.

Este o carte, fără îndoială, care pune în valoare Teologia Ortodoxă în Vestul Europei, acolo unde creştinismul este mai mult Catolic şi Protestant.

Înalt Prea Sfinţia Sa se dovedeşte a fi un bun propovăduitor al Ortodoxiei în mediul acela.

● În condiţii grafice excepţionale şi cu un conţinut bogat, au apărut cărţile P.C. Pr. Prof. univ. Dr. Ion Bria, **„Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică“**, Colecţia Didaskalos, Bucureşti, 1999, cuvântul înainte aparţinând autorului, iar prefaţa este semnată de P.S. Prof. univ. Dr. Irineu Slătineanul. Apoi **„The Liturgy after the Liturgy“, „Mission and Witness from an Orthodox Perspective“** (88 pag.) şi ultima care este o cărticică **„Romania, Orthodox Identity at a Crossroads of Europe“**, Geneva (54 pag.).

Părintele profesor Ion Bria este un mare teolog ortodox, o dovedeşte aceasta prin scrierea: **„Tratatului de Teologie Dogmatică şi Ecumenică“.**

A scris un tratat foarte bine documentat şi pe măsura cerinţelor actuale.

De asemenea a scris o carte de **„Mărturisiri şi mărturii din perspectiva ortodoxă asupra Sfintei Liturghii“**, accentuând pe elementele comune, sau în situaţia de a deveni comune ale principalelor confesiuni ale marilor religii creştine.

De asemenea a scris cărticica **„România, identitate ortodoxă în cuprinsul Europei“.**

Toate aceste volume sunt o contribuţie de seamă a Părintelui Bria la teologia ortodoxă în special a vremurilor noastre.

Sperăm ca urmarea lor să vină într-o zi iar Teologia Ecumenică să fie un bun câştigat pentru toată lumea.

* * *

● Autor cunoscut dealtfel la noi, Ernst Christoph Suttner, publică la editura Ars Longa, cartea **„Bisericile Răsăritului şi Apusului de-a lungul istoriei bisericeşti“**, traducere de P.C. diacon Dr. Mihai Săsăujan, prefaţa aparţinând Î.P.S. Dr. Nicolae, Mitropolitul Banatului.

„Ernst Christoph Suttner: n. 4.10.1933 la Regensburg (Germania).

Studii: Facultatea de Teologie şi Filosofie din Regensburg (1953-1954), Universitatea Pontificală Gregoriană din Roma (1954-1960).

În 5 iunie 1960 a fost hirotonit în biserica Colegiului Russicum din Roma, după ritul bizantin.

Doctor în teologie (14.02.1967).

Lector şi conferenţiar la Institutul pentru Teologie şi Istorie a Răsăritului creştin din cadrul Universităţii Würzburg (între 1962-1975), profesor universitar de patrologie şi doctrina Bisericilor Răsăritene la Facultatea de Teologie Catolică a Universităţii din Viena (din 20.10.1975 până în prezent).

Membru în comisia internaţională mixtă de dialog teologic dintre Bisericile ortodoxă şi catolică (din 30.11.1979), membru corespondent al Academiei Austriece de Ştiinţe (din 9.05.1989) şi membru al Academiei Austriece de Ştiinţe şi Arte (din 22.11.1991).

În 31.03.1999 i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii Babeş-Bolyai (Cluj).

Autor a numeroase volume de studii de specialitate traduse în toate limbile de circulaţie, Ernst Christoph Suttner a adus importante contribuţii şi la teologia şi istoria bisericească a românilor (vol. „Beitrage zur Kirchengeschichte der Rumänen“, Verlag, Wien-München, 1978).

Iată ce spune în Prefaţă Î.P.S. Dr. Nicolae Corneanu:

„Ar fi bine ca modul de abordare al diferitelor întâmplări din trecutul şi prezentul creştinismului dovedit de autorul volumului de faţă, să fie urmat şi de alţi istorici ecleziastici. La sfârşit de mileniu şi la începutul unui mileniu nou poate n-ar fi rău să recunoaştem numeroasele greşeli săvârşite de Biserică şi de oamenii Bisericii, cu oamenii Bisericii, cu speranţa că ele nu se vor mai repeta şi că în felul acesta putem nădăjdui ca odată să se ajungă la refacerea cămăşii cea necusută de mâini omeneşti a lui Hristos“.

E o carte bună care se recomandă mai ales în această epocă căutătoare de soluţii în vederea unităţii Bisericii.

* * *

● Wilhelm Weischedel publică *„Pe scara din dos a filozofiei“, 34 de mari filozofi în viaţa de zi cu zi şi în gândire,* în traducerea lui Emil Bădici şi Ionel Zamfir (editura Humanitas, Bucureşti, 1999, 269 pag.).

„Wilhelm Weischedel demonstrează superficialitatea unei asemenea opinii, abordând filozofia şi 34 din numele ei celebre „pe scara din dos“, acolo unde îl întâlneşti pe stăpânul casei aşa cum este el în realitate, neînveşmântat în haine de paradă şi nepurtând o mască distinsă. Autorul nu se lasă tentat de schemele psihologice, care fac uz de orice amănunt biografic (o strâmtoare financiară, o decepţie erotică, o stare depresivă) spre a explica o întreagă operă. Nici nu îşi propune să arate ceea ce ştie oricine — că marii filozofi au fost totuşi oameni.

Dimpotrivă, Weischedel reuşeşte să demonstreze că există oameni care îşi pot depăşi condiţia biologică, viaţa lor devenind un reflex al operei.

Aflată la graniţa dintre literatura de popularizare a filozofiei şi exegeza de specialitate, cartea de faţă vorbeşte despre Aristotel, Platon, Augustin, Toma d'Aquino, Schopenhauer, Nietzsche, Wittgenstein sau Heidegger altfel decât am fost obişnuiţi“.

Fără îndoială e o carte de mare valoare care trebuie citită de oricine.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P.S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA“ SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 octombrie
şi
1 noiembrie
Nr. 39—42
1999

Vizita S.S. Bartolomeu I al Constantinopolului

Comunicat

Cu vrerea bunului Dumnezeu în Treime lăudat, Biserica Ortodoxă Română şi poporul român s-au bucurat de vizita Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, în perioada 24—28 octombrie 1999, ca urmare a invitaţiei Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

În zilele de 24—25 octombrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a participat la lucrările ultimei sesiuni plenare a simpozionului internaţional cu tema *„Un fluviu al vieţii. De-a lungul Dunării până la Marea Neagră"*, aflat la a treia ediţie, organizat de fundaţia „Religie, Ştiinţă, Mediu", sub înaltul patronaj al Sanctităţii Sale şi al Comisiei Europene şi care s-a desfăşurat la Bucureşti, Galaţi şi Tulcea, în Delta Dunării.

În ziua de 26 octombrie 1999, la sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi delegaţia însoţitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au sfinţit Biserica cu hramul Sf. Grigorie Palama, din cadrul universităţii „Politehnica" Bucureşti, ridicată prin străduinţa Patriarhiei Române, a trustului „Aedificia Carpaţi" şi a universităţii respective.

A doua zi , 27 octombrie 1999, la sărbătoarea Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou din Basarabi, patronul Bucureştilor şi al Catedralei Patriarhale, cei doi întâistătători şi delegaţiile însoţitoare au săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, în prezenţa a mii de credincioşi, clerici, monahi şi monahii din Bucureşti şi din ţară, de faţă fiind şi reprezentanţi ai altor culte religioase, membri ai corpului diplomatic şi personalităţi ale vieţii publice din România, aducând împreună prinos de mulţumire bunului Dumnezeu pentru darurile Sale revărsate asupra poporului român şi a întregii lumi.

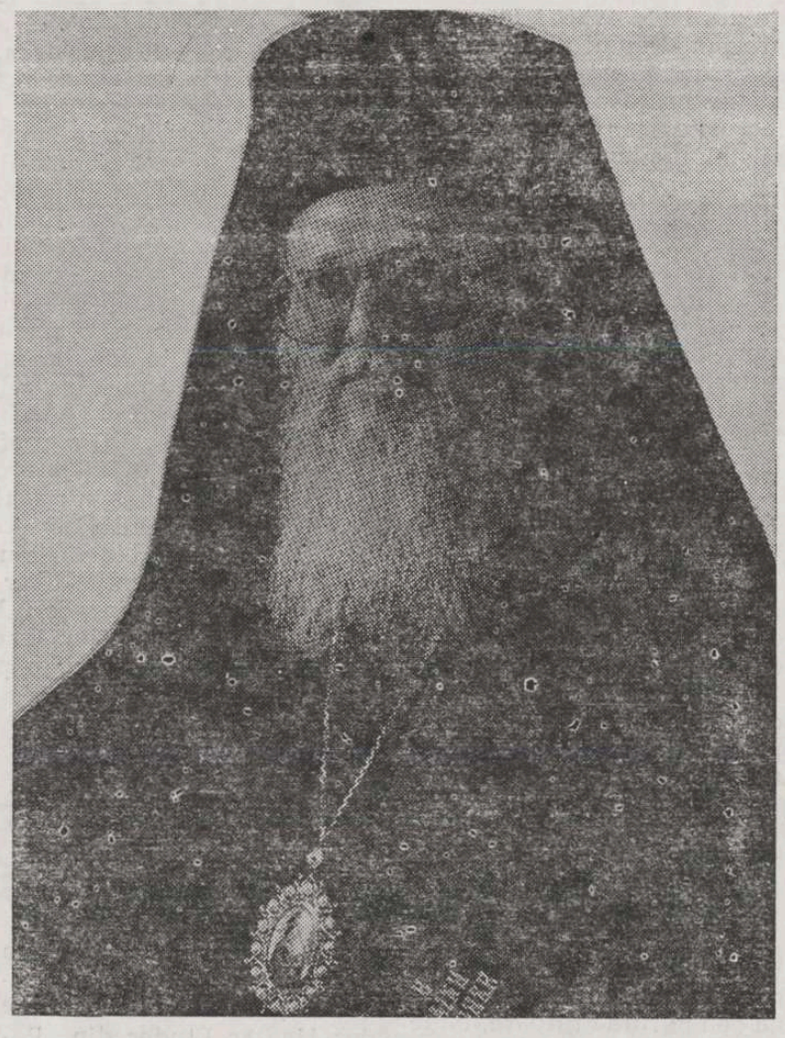

În după-amiaza aceleiaşi zile, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a susţinut, în marea aulă a Palatului Patriarhiei, conferinţa cu tema „Biserica Ortodoxă şi Europa", la care au participat delegaţiile celor două Biserici ortodoxe surori, reprezentanţi ai cultelor religioase, personalităţi ale vieţii publice, culturale şi sociale din Bucureşti, între care Dl. Emil Constantinescu, preşedintele României, Dl. Ion Diaconescu, preşedintele Camerei Deputaţilor, şi Dl. Radu Vasile, Prim-ministrul Guvernului României.

Un moment important al vizitei Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului în România, l-a constituit acordarea, în ziua de 28 octombrie 1999, de către Universitatea din Bucureşti, a titlului de Doctor Honoris Causa pentru activitatea sa ştiinţifică, publicistică şi ecumenistă.

În continuare, la invitaţia D-lui academician Eugen Simion, preşedintele Academiei Române, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi delegaţia însoţitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au făcut o vizită la Academia Română.

În aceeaşi zi, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi delegaţia însoţitoare au fost primiţi de preşedintele României, Dl. Emil Constantinescu. La primire au fost de faţă Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, membri ai Sfântului

(Continuare în pag. 2-a)

† BARTOLOMEU I,
Patriarhul Ecumenic
al Constantinopolului

† TEOCTIST,
Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

MOMENT ANIVERSAR – ŞELIMBĂR 400

Personalitatea lui Mihai Viteazul este binecunoscută tuturor românilor, stârnind admiraţia şi preţuirea lor.

Zilele acestea, românii au sărbătorit 400 de ani de la glorioasa faptă a Viteazului, care pentru prima dată a reuşit să-i strângă laolaltă pe toţi cei de un neam şi un sânge din cele două părţi ale Carpaţilor.

Operaţia militară executată de Mihai pentru Ardeal a fost o mişcare bine calculată şi planificată pe zile. Mihai şi-a împărţit armata în două părţi, mercenarii trecând pe la Buzău şi apoi prin secuime, pentru a-i ridica la luptă şi pe secuii ostili principelui Andrei Báthory.

Cealaltă oaste, oastea de ţară, trecu mai târziu pe la Turnu Roşu, în frunte cu Buzeştii şi se uni cu Mihai, care venise prin Braşov. Cele două oştiri s-au unit la 16/26 octombrie la Tălmaciu şi au ajuns la Şelimbăr chiar când cardinalul Andrei Báthory, principele Transilvaniei, ajungea la porţile Sibiului.

Nunţiul papal, Malaspina, veni în tabăra lui Mihai, încercând să mijlocească pacea, fără a reuşi.

Bătălia a avut loc la 18/28 octombrie 1599. Oastea lui Mihai era superioară la număr celei a cardinalului, având vreo 20 000 de oameni. Mihai ocupase înălţimea Türkenhügel, în timp ce Báthory îşi aşezase armata între Sibiu şi Cibin.

Lupta a fost confuză şi a ţinut de la ora 9 dimineaţa până pe la ora 16. Atacul l-a început Baba Novac, care însă a fost respins după un prim succes. După ce Mihai declanşează al doilea atac, intervine linia a doua a oştirii cardinalului. Lupta părea pierdută pentru români, dar viteazul voievod intervine personal în luptă, seamănă panică în jurul său şi reuşeşte să câştige lupta, risipind în dezordine oastea principelui.

În timp ce fugea spre Moldova, Báthory a fost ucis de secui. La 22 octombrie / 1 noiembrie, Mihai a intrat triumfal în Alba Iulia, călare pe un cal roib, îmbrăcat cu o manta albă şi o tunică din acelaşi material.

Prin fapta sa a creat un precedent, a lansat un semnal generaţiilor viitoare, care au ştiut că Unirea este posibilă.

Prin unirea Moldovei cu Ardealul şi Ţara Românească în 1600, a creat un stat puternic pentru un popor de viteji.

Joi, 28 octombrie, Consiliul Local din Şelimbăr şi Fundaţia culturală „Şelimbăr 400" au organizat o ma-

(Continuare în pag. a 3-a)

ALEXANDRU DUMBRAVĂ,
student la Facultatea de Istorie a Universităţii „Lucian Blaga" Sibiu

La împlinirea a opt decenii de la înfiinţarea Universităţii clujene

Hristos în Universitatea Ardealului*

Universitatea Ardealului — scriu aceste cuvinte cu un sentiment de justificată mândrie — această cetate a culturii zidită pe piscuri de creaţie românească, s-a caracterizat întotdeauna prin sobrietatea unei activităţi ştiinţifice de primul rang şi prin conştiinţa limpede că ea este expresia supremă a poporului din care îşi suge sevele creaţiei. Ea n-a uitat niciodată că este **a Ardealului,** fără ca prin aceasta să renunţe la metoda ştiinţifică prin care s-a impus chiar şi în faţa străinătăţii. Ştiinţa nu e în chip necesar renunţare la rădăcinile proprii. Ea presupune o anumită metodă, însă dincolo de această metodă ce-i asigură obiectivitatea, alegerea domeniului de cercetat, ca şi o anumită atmosferă spirituală, pot fi orientate sau cosmopolit, sau naţional-local, fără nici o împietare asupra spiritului obiectiv ştiinţific. Şi firesc este ca Universitatea să respire în duhul poporului ale cărui forţe creatoare le reprezintă şi să se preocupe — cu predilecţie — de problemele vitale ale acestui popor. Este ceea ce a înţeles şi a realizat deplin Universitatea Ardealului. De aceea o simţim aşa de a noastră, aşa de apropiată de sufletul nostru: ea e rodirea duhului transilvan sub zările creaţiei ştiinţifice.

Şi aceasta e cu atât mai firesc cu cât Universitatea nu este numai un templu al ştiinţei, ci şi instituţie de educaţie a studenţimii. Educaţie desigur predominant ştiinţifică, fără însă a se dezinteresa şi de formarea sufletească necesară. Căci studenţii nu sunt atât ucenicii unei ştiinţe pure, suspendate în stratosferă, cât ucenicii unei ştiinţe prin care să poată sluji poporului din care au ieşit. Prin educaţia aceasta a generaţiilor studenţeşti ştiinţa universitară primeşte şi mai accentuat caracterul de slujire a poporului. Această funcţie nu mai puţin esenţială a înţeles-o deplin Universitatea Ardealului şi a crescut studenţimea nu numai în cultul ştiinţei, ci şi în duhul Ardealului. Numai aşa ştiinţa devine o forţă constructivă în viaţa poporului şi nu un pretext de dizolvare a energiilor lui creatoare.

Iar duhul Ardealului se caracterizează printr-o împletire specifică de naţional, social şi religios. Duhul Ardealului e demnitate naţională, conştiinţă dârză a permanenţei şi drepturilor româneşti pe aceste plaiuri (fără agresivitatea şovinismului exclusivist). Duhul Ardealului e sete de dreptate naţională şi socială, izbucnită vulcanic în vâlvori revoluţionare ce au zguduit istoria. Duhul Ardealului e conştiinţă creştină, sobră, bărbătească, dinamică, limpezită în secole de suferinţă pentru credinţă, organizată popular în cadrele largi ale spiritului şagunian. Şi dacă ar fi să privim aceste elemente în perspectivă verticală, cred că nu greşim dacă punem la rădăcina naţionalului şi socialului duhul creştin. El a format Ardealul într-un anumit sens şi învăluie în atmosfera lui toate

(Continuare în pag. a 4-a)

Diacon NICOLAE MLADIN

* Extras din volumul: **„Hristos în Universitatea Ardealului"**, Sibiu, 1946.

25 OCTOMBRIE 1999

Veteranii de război cu onoare sărbătoresc Ziua Armatei

Armata a fost, este şi va fi cel mai sănătos organism, pavăză de nădejde a poporului nostru pentru vremuri grele, vremuri care ar mai putea veni şi de aceea să privim cu mândrie la cei ce poartă uniforma armatei noastre.

Patriotismul ostaşului român a izvorât din neţărmurita dragoste de ţară, cu trăinicie şi permanenţă. Legătura cu glia strămoşească s-a manifestat, cu toată vigoarea în cele mai grele împrejurări în care s-a aflat ţara de-a lungul vremii.

În cel de al II-lea război mondial ţara noastră s-a găsit la un loc de răspântie, fiind aşezată geografic între cele mai puternice ţări ale Europei, ţări care au început lupta între ele pentru dominarea lumii.

Poporul nostru şi-a iubit pământul pe care s-a zămislit acum aproape 2000 de ani, şi cu această iubire a putut să existe ca popor, înfruntând furtunile istorice care au trecut peste el.

România, ţară mică, între cei doi coloşi, a fost supusă presiunilor, ameninţărilor cu desfiinţarea, luându-i-se regiuni cu populaţie românească sub diferite forme şi ameninţări.

Rușii ne-au luat Basarabia şi Bucovina, bulgarii două judeţe din Dobrogea, iar Hitler şi cu Musolini au dăruit Ungariei horthiste partea de nord a Transilvaniei. Cu toate aceste umilinţe, poporul român nu a renunţat la gândul lui de întregire, şi-a păstrat în adâncul său speranţa, dragostea de

(Continuare în pag a 8-a)

IOAN CRISTEA
Locotenent veteran de război
din Est şi Vest

Venerabilul prof. dr. Iorgu Ivan - la împlinirea vârstei centenare

În data de 9 noiembrie 1999, eruditul dascăl de Teologie dr. Iorgu Ivan va împlini venerabila vârstă de 100 de ani.

Mai multe generaţii de licenţiaţi ai Institutelor teologice universitare din Sibiu şi Bucureşti, unde sărbătoritul a activat ani îndelungaţi, îi aduc profundul lor omagiu, odată cu prinosul de sinceră recunoştinţă.

Domnia Sa aparţine unei ilustre generaţii de dascăli de Teologie din Sibiu şi Bucureşti, în rândul căreia se înscriu nume precum: pr. prof. dr. Nicolae Terchilă, pr. prof. dr. Nicolae Neaga (intrat şi P.C. Sa în al 98-lea an al vieţii), pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, pr. prof. dr. Grigorie Marcu, pr. prof. dr. Spiridon Cândea, pr. prof. dr. Liviu Stan, pr. prof. dr. Grigorie Cristescu, pr. prof. dr. Teodor Bodogae, arhid. prof. dr. Emilian Vasilescu, ierom. prof. dr. Nicolae Mladin, pr. prof. dr. Ioan G. Coman, pr. prof. dr. Vladimir Prelipcean, pr. prof. dr. Dumitru Belu, pr. prof. dr. Sofron Vlad, pr. prof. dr. Milan Şesan, pr. prof. dr. Isidor Todoran, pr. prof. dr. Corneliu Sârbu, arhid. prof. dr. Orest Bucevschi, prof. dr. Nicolae Chiţescu, pr. prof. dr. Ştefan Lupşa, pr. conf. Gheorghe Şoima, arhid. prof. Nicolae Nicolaescu, pr. prof. dr. Ioan Rămureanu, prof. dr. Alexandru Elian, pr. prof. dr. Dumitru Călugăr, arhid. conf. dr. Nicolae Corneanu, pr. prof. dr. Mircea Chialda, pr. prof. dr. Alexandru Moisiu.

I-am nominalizat pe toţi întrucât prezenţa personală, printre noi, a iubitului nostru prof. dr. Iorgu Ivan, i-a

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

80 de ani de învăţământ universitar românesc la Cluj-Napoca

Evenimentul cultural are totdeauna şi o componentă comemorativă. În cadrul acestei dimensiuni anamnetice el îşi revelează caracteristica universală şi capacitatea de unire în gândire a unui spectru larg de persoane, începând de la grupuri restrânse până la popoare sau până la ansamblul general al omenirii. Dar acest fapt va rămâne încă multă vreme la stadiul de deziderat pentru evenimentul cultural. Totuşi, fiecare comemorare a deschiderii culturalului şi educaţionalului pentru masele largi de populaţie ne dă posibilitatea să marcăm unele împliniri a deziderateloŕ înaintaşilor care vizau acest spectru de acţiuni. Inevitabil, actul de culturalizare pentru transilvăneni se leagă de persoana mitropolitului Andrei Şaguna, de amplul program de dezvoltare a reţelei şcolare pe care acesta l-a iniţiat. El realizase faptul că o naţiune trebuie să-şi consolideze o elită intelectuală care să fie capabilă să dialogheze cu cultura şi spiritualitatea europeană. Chiar dacă a lansat învăţământul de tip universitar prin cursurile teologice de la Sibiu, totuşi dezideratul educaţiei universitare nu era realizat. Mult mai târziu, sub aura regală a reîntregirii României, acest deziderat se va împlini. De aceea momentul comemorativ ţine de sensul bun al mândriei naţionale, deşi mi se pare că a fost prea uşor trecut cu vederea de mass-media românească. Din această cauză dorim ca foile şaguniene ale Telegrafului Român să aducă spre luare aminte naţiei române că în acest brumar al lui 1999, Universitatea claudiopolitană a devenit octogenară şi că ea a sărbătorit această vârstă în comuniunea sufletelor celor aproximativ 76 de promoţii de absolvenţi ai săi.

Rădăcinile universităţii sunt legate de primele instituţii culturale universitare clujene ce au luat naştere în urma disputelor dintre catolici şi protestanţi, cum ar fi Universitatea iezuită fondată în Cluj la 1581, universitate ce se aşeza în acele vremuri alături de instituţiile similare din Bratislava, Buda şi Târnovo. În secolul al XVII-lea, după o scurtă întrerupere, acest aşezământ de cultură va purta numele de „Academia Claudiopolitana", iar în vremea Mariei Tereza va fi numit Lyceum. După revoluţia de la 1848, cu asentimentul lui Joseph Otvos — Ministrul Ungar al Educaţiei, au fost reluate demersurile pentru organizarea unei Universităţi cu limbile de predare Maghiară, Română şi Germană, ele însă au rămas doar la stadiul de iniţiativă. Prin intermediul politicii reformiste promovate de Iosif al II-lea, în anul 1872 la Cluj se va deschide o Universitate dar cu o singură limbă de predare, cea maghiară. Dar acestea sunt rădăcinile multiculturalismului şi multilingvismului pe care Universitatea noastră îl promovează astăzi şi nicidecum rădăcinile Universităţii româneşti. Rădăcina sa este ascunsă în decizia de naţionalizare pe care regele Ferdinand întregitorul o ia după primul război mondial, după unirea Transilvaniei cu patria mamă. De aceea, întâiul nume al Universităţii româneşti de la Cluj a fost „Universitatea Regele Ferdinand I". Această Universitate avea patru facultăţi, iar Academia teologică din acea vreme a dorit să i se alăture ca a cincea Facultate, dar vicisitudinile istorice ale timpului nu i-au permis aceasta până în anul 1992. După refugiul de la Sibiu, din timpul celui de al doilea război mondial, începând cu 1948 ea a funcţionat sub numele de „Universitatea Victor Babeş", iar din 1959 sub numele de „Universitatea Babeş-Bolyai", lărgindu-şi gama specializărilor şi a sectoarelor de cercetare, astfel că astăzi ea numără 18 facultăţi cu 84 de catedre, dintre care patru sunt Facultăţi de teologie.

Festivităţile comemorative au debutat cu un târg internaţional de oferte de studiu la care au participat toate Universităţile din ţară şi Universităţi de renume din S.U.A., Germania, Ungaria, Republica Moldova şi Ucraina. Studenţii şi vizitatorii târgului au putut vedea care sunt direcţiile de studiu propuse în planul educaţional intern, dar şi cele din contextul european şi american. De asemenea, au putut face cunoştinţă cu principalele rezultate ale cercetării dezvoltate de Facultăţile universităţilor româneşti.

În cadrul Sediului central al Universităţii noastre a fost organizată o expoziţie în care fiecare facultate îşi prezenta structura actuală, strategia de dezvoltare şi principalele lucrări ce reflectă stadiul cercetării pe care o promovează. Au fost scoase în evidenţă parteneriatele încheiate de fiecare facultate cu facultăţi similare din Europa şi din America. Această expoziţie a fost vizitată de preşedintele României, vineri, 22 octombrie 1999.

Festivităţile comemorative s-au încheiat cu un simpozion intitulat „Universitatea şi societatea în pragul mileniului trei" în cadrul căreia a fost prezentat programul de dezvoltare curiculară şi de realizare a reformei structurale a planurilor de învăţământ şi a învăţământului în ansamblul său în vederea optimizării şi alinierii sale la standardele euro-americane.

În sine această manifestare a reflectat un aspect eminamente academic, aspect detaşat de festivismele perioadei anterioare, dar a rămas un fapt ca oricare, consumat şi parcă prea uşor uitat. E de datoria noastră să observăm că în urmă cu 80 de ani românii din Transilvania şi-au văzut visul cu ochii, că la această comemorare au participat în spirit toţi înaintaşii făuritori de programe de emancipare naţională, că s-au bucurat de ea Gh. Lazăr, Andrei Şaguna, toţi corifeii transilvăneni, că acum se vede mai bine ca oricând faptul că în dezideratele lor revoluţionare românii au fost europeni şi promotorii unei dreptăţi sociale fără seamăn prin împrejurimi. Şi iată de ce: Universitatea noastră are trei linii de predare: română, maghiară şi germană; are un program special pentru minoritatea romilor; asigură pregătirea ucrainienilor şi a bursierilor din Republica Moldova; are o deosebită deschidere internaţională şi o largă arie de cercetare dezvoltată în cadrul Granturilor. Toate acestea aşează universitarii clujeni fără urme de subiectivism şi naţionalism extremist în planul unei mândrii personale şi naţionale autentice. Astăzi, Clujul are cinci universităţi. Senatele solemne ale acestor universităţi (de Medicină şi Farmacie, Tehnică, Agronomie şi Academia de Muzică) au marcat în sesiunile lor festive că evenimentul de la 1 iulie 1919 a dat rod, sperăm ca el să rodească în continuare şi că prin cultură şi civilizaţie ne vom apropia tot mai mult de calea ce duce la Dumnezeu pentru ca mileniul trei să fie o încununare a faptului că Treimea este structura supremei iubiri şi a rostului existenţei noastre. Vivat, crescat, floriat Universitatis Napocensis.

Pr. IOAN CHIRILĂ

Criza spirituală a sfârşitului de secol sau nevoia de spiritualitate

Experienţa cotidiană a acestui sfârşit de secol, impresionant şi totodată traumatizant, îndreptăţeşte titlul acestei expuneri sumare. Cele două „adjective" constituie paradoxul unei realităţi ce reclamă prezenţa umanului.

Când spunem impresionant ne gândim imediat la evoluţia cercetărilor ştiinţifice şi tehnice din ultima vreme, care depăşesc cu mult limitele normalului. Este suficient să amintim fenomenul clonării umane cu toate implicaţiile sale pentru a putea să ne dăm seama de stadiul progresului ştiinţific, adesea cu potenţiale consecinţe dezastruoase. Cu siguranţă ne-am gândit la „avantajele" ce ar putea fi obţinute în urma practicării pe scară largă a acestui fenomen, fără să luăm în considerare riscurile de natură socială şi religioasă ce ar putea decurge din acesta. Dacă fenomenul în sine ar fi un eşec, oare am fi în stare să ne asumăm responsabilitatea unei monstruozităţi? (Se ştie că pentru clonarea primului mamifer — Dolly au fost necesare 277 de încercări). Ori viaţa este o proprietate privată ca să putem dispune în mod arbitrar de destinele ei? Stă în puterea noastră să ne arogăm dreptul de autoritate asupra ei? Cu siguranţă că nu. Condiţia noastră de creatură nu ne poate conferi un astfel de drept. Că lucrurile stau astfel ne încredinţează psalmistul, nimicnicia şi capacităţile noastre limitate sunt o realitate mult prea evidentă: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Că vânt a trecut peste el şi nu va mai fi şi nu se va mai cunoaşte locul său" (Ps. 102, 15-16).

Dar, o astfel de atitudine nu vine să opună ştiinţei, normele credinţei încercând să limiteze celei dintâi posibilităţile?

Încadrat în limitele constructivului şi ale binelui, progresul ştiinţific reflectă „chipul lui Dumnezeu" din om, capacitatea omului de „creator" sădită în fiinţa sa la Creaţie. Este colaborarea fiinţei umane la actul creator al universului.

Însă, când condiţia umană încearcă să se „substituie" divinităţii, vocaţia creatoare este denaturată, ea devine „babilonie" şi are loc o răsturnare în ierarhia valorilor, creatura tinde să devină „Creator" dar fără Izvorul creaţiei-Dumnezeu. Părintele Stăniloae surprinde foarte sugestiv acest aspect: „Fiinţa umană, în loc să se mulţumească în a rămâne şi a progresa în comunicarea cu adevăratul Infinit voieşte să devină ea însăşi infinitul". (Dr. prof. Dumitru Stăniloae, Ascetica şi mistica ortodoxă). Este tendinţa de depăşire a condiţiei sale de creatură, de autoafirmare şi în cele din urmă de autonomizare. Inevitabil, constructivul devine astfel distructiv, iar starea firească este anulată. Anormalitatea „instaurată" luptă din răsputeri să anihileze principiile normalităţii. Ştiinţa îşi arogă în acest caz drepturi mult prea mari, ignorând principiile firescului şi nu în cele din urmă, ale moralităţii şi ale credinţei. Teologul şi părintele Alexandre Schmemann remarca: „Trăim într-o epocă îngrozitoare şi periculoasă din punct de vedere spiritual, nu numai din cauza urii şi a vrăjmăşiei, ci pentru că nu Dumnezeu, ci omul a devenit măsura tuturor lucrurilor". Că este aşa, realitatea istorică poate să confirme.

La polul opus, se află cealaltă faţă a umanului cu „aspiraţiile" sale de hegemonie, care generează conflictele: internaţionale (războaiele), sociale (crize economice), morale (lux, desfrâu, crime) etc., traume psihice şi sociale ce macină adânc conştiinţele umane. Ele nu sunt altceva, decât expresia existenţei unui „vid" spiritual, precum şi lipsa unui echilibru sufletesc. Pervertirea contaminează ca un microb până şi cele mai adânci cute ale spiritului. Scara valorilor este inversată, divinul fiind înlocuit adesea cu demonicul. „Atunci când omul încetează să mai adore pe Dumnezeu şi după ce se plictiseşte de adorarea Sa, se prăbuşeşte din treaptă în treaptă, de la dumnezeiesc la omenesc, apoi la animalic, la bestial şi în final la satanic, căruia i se închină spre pierzare cu toată fiinţa sa". (Pr. prof. Liviu Stan, Rasă şi religiune). Cuvintele profetului Isaia răsună ca un ecou stins în conştiinţa adormită a umanităţii sfârşitului de secol: „Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău . . ." (Is. 5, 20). Medicul şi scriitorul Walker Percy descrie astfel acest sfârşit de secol: „Epoca noastră contemporană este smintită. Este stăpânită de un simţământ al absenţei, o pierdere a identităţii personale,

(Continuare în pag. a 4-a)

Diacon IOAN CODOREAN

Comunicat

(Urmare din pag. 1)

Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanţi de înalt nivel ai vieţii politice, publice, culturale şi ştiinţifice din Bucureşti, membri ai corpului diplomatic.

În cadrul ceremoniei de primire, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a fost onorat cu cea mai înaltă distincţie a României, ordinul naţional „Steaua României" în grad de mare cruce, acordată de preşedintele României, Dl. Emil Constantinescu, prin Decret prezidenţial ca semn de recunoaştere a aportului Sanctităţii Sale la apropierea dintre biserici şi popoare.

Cu acelaşi prilej, Sanctitatea Sa a oferit preşedintelui României, Dl. Emil Constantinescu, cea mai înaltă distincţie a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, „Marea Cruce a Sfântului Andrei", pentru aportul Domniei Sale la propăşirea României pe calea democraţiei, la sprijinirea idealurilor de pace şi solidaritate umană şi la promovarea bunelor relaţii între religii şi popoare.

Programul vizitei Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, în România, s-a încheiat printr-o întâlnire cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în după-amiaza zilei de 28 octombrie 1999, la reşedinţa patriarhală din Bucureşti, în cadrul căreia au fost abordate o serie de aspecte de interes comun ale Ortodoxiei în general şi ale celor două Biserici în special.

Drept mărturie a bucuriei prilejuită de vizita în România a Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, şi a momentelor de aleasă înălţare spirituală din aceste zile, cu voia preamilostivului Dumnezeu s-a întocmit această însemnare, astăzi, 28 octombrie 1999.

Venerabilul prof. dr. Iorgu Ivan

(Continuare din pag. 1)

rechemat şi pe ei, din lumina cea pururea fiitoare, unde în marea lor majoritate sălăşluiesc, spre a ne binecuvânta şi a ne reaminti de copleşitoarea responsabilitate de a le fi urmaşi.

Într-adevăr, responsabilitatea este sentimentul predominant, care ne stăpâneşte, acum când venim să-i aducem cinstire şi sinceră urare de sănătate reputatului specialist în domeniul Dreptului canonic şi al Dreptului laic, în general, prof. dr. Iorgu Ivan.

Din îndelungata-i viaţă de 100 de ani, cu care Dumnezeu l-a binecuvântat, şi din laborioasa-i activitate ne vom opri doar la câteva aspecte, spaţiul neîngăduindune o prezentare exhaustivă a tot ceea ce a însemnat pentru învăţământul teologic şi pentru Biserica noastră o astfel de complexă si prestigioasă personalitate.

Originar din părţile oltene, din tinereţe, Domnia Sa s-a orientat spre studiul Teologiei, absolvind Seminarul teologic „Sf. Nicolae" din Râmnicu Vâlcea si concomitent şi Liceul „Ioniţă Asan" din Caracal. Între 1921—1925 a studiat la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti (licenţiat 1925), iar în continuare la Facultăţile de Teologie şi Filozofie ale aceleiaşi Universităţi, încununându-şi şi aici străduaniile cu titlul de licenţiat.

În intervalul de timp dintre 1927—1930 a urmat cursuri de specializare, în domeniul Dreptului bisericesc, la Facultatea de Drept canonic din cadrul Institutului catolic din Paris, la Facultatea de Drept a Sorbonei şi la L'École Pratique des Hautes Études din Paris, iar între 1932—33 la Facultatea de Teologie din Atena.

Doctoratul l-a promovat la Bucureşti în 1937.

Ca activitate practică menţionăm: avocat în Baroul Ilfov, profesor la Şcoala de Cântăreţi bisericeşti din Bucureşti, asistent la catedra de Drept bisericesc de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, director în Ministerul Cultelor şi Artelor, iar din 1949 şi până la pensionare, în 1970 — profesor titular la catedra de Drept bisericesc de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Revenit la Bucureşti, a predat din 1972 disciplina de Drept bisericesc şi Administraţia la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti până în 1978, rămânând în continuare profesor consultant.

Paralel cu activitatea didactică a onorat o vreme şi postul de jurist-consult la Arhiepiscopia Sibiului, după cum a funcţionat şi ca membru laic în Adunările şi Consiliile eparhiale ale Arhiepiscopiilor Sibiului şi Bucureştiului.

De numele venerabilului dascăl se leagă şi o bogată activitate ştiinţifică şi de cercetare, publicând cărţi, articole şi studii.

Spaţiul nu ne permite să prezentăm nici măcar o listă selectivă a acestora. Vom căuta să redăm doar un tablou al principalelor teme abordate. Amintim astfel:

— Căsătoria şi familia în lumina canoanelor bisericeşti şi a legislaţiei civile.

— Preoţia ca taină şi slujire în viaţa Bisericii.

— Principii canonice privind organizarea şi administraţia bisericească.

— Organele legislative, executive şi de judecată, în Biserică.

— Situaţia canonică şi juridică a bunurilor bisericeşti.

— Colecţii de legiuiri bisericeşti şi laice.

— Relaţiile interortodoxe şi interconfesionale.

Se poate observa uşor actualitatea, varietatea şi însemnătatea problematicii dezbătute.

Ca om, ilustrul nostru dascăl a impresionat prin alese trăsături de caracter precum: calitate, largă înţelegere faţă de oamenii şi problemele acestora. A conştientizat permanent echilibrul ce trebuie să existe între spiritul şi litera legii.

Ierarhii Mitropoliei Ardealului şi Întâistătătorii Bisericii noastre, care i-au fost contemporani, au avut în persoana Domniei Sale un sfetnic apropiat şi responsabil.

Nu mai puţin, se cuvine a fi reţinută pilduitoarea conduită ca părinte de familie.

Bunul Dumnezeu l-a răsplătit pe cel pe care îl sărbătorim astăzi, cu alesele Sale daruri de sănătate şi viaţă îndelungată.

În semn de veneraţie şi sinceră iubire, Îl implorăm pe Părintele îndurării, să hărăzească, în continuare, sănătate, linişte, pace şi viaţă lipsită de suferinţe şi încercări Domnului prof. dr. Iorgu Ivan.

Lumea spirituală a îngerilor

În a sa nemărginită bunătate, Dumnezeu nu s-a restrâns la propria contemplare; pentru împărtăşirea din binefacerile sale, a adus din neexistenţă la existenţă pe cele nevăzute şi pe cele văzute. Prin Dumnezeu-Cuvântul s-au făcut toate „din tot ce s-a făcut" (Ioan 1, 3). A creat Dumnezeu mai întâi lumea spirituală, după care a creat lumea sensibilă şi — în sfârşit — din aceste două, l-a creat pe om. După spusele Sf. Grigorie de Nazianz, a cugetat Dumnezeu întâi puterile îngereşti şi cereşti şi acestea au devenit faptă.[1] Îngerii au fost înainte de crearea lumii sensibile, căci zice Scriptura: „Când tresăltau laolaltă stelele dimineţii, toţi îngerii Domnului se bucurau foarte" (Iov 38, 7).

Dintru început, Biblia ne oferă mărturii despre existenţa îngerilor. Izgonindu-i pe Adam şi Eva din Eden, „a pus (Dumnezeu) heruvimi cu sabie de foc, să păzească drumul spre pomul vieţii" (Fac. 3, 24). Îngerii şi-au făcut simţită prezenţa şi în viaţa patriarhilor: Avraam, Isaac şi Iacob.

Îngerii sunt fiinţe spirituale, libere, necorporale şi imateriale, după cum spune psalmistul: „Cel ce faci pe îngerii tăi duhuri şi pe slugile tale pară de foc" (Psalm 104, 4). În sprijinul acestora, ne vin cuvintele spuse de Iisus apostolilor, după învierea sa: „Duhul carne şi oase nu are . . ." (Luca 24, 39). Care este natura şi definiţia fiinţei îngerului, precum şi dacă fiinţa îngerilor este aceeaşi sau se deosebeşte a unora de a altora, acestea numai Dumnezeu-Ziditorul le ştie. El care le ştie pe toate.[2]

Despre serviciul îngerilor, de preamărire şi de lăudare a lui Dumnezeu, Profetul Isaia (6, 1-3), spune: „Am văzut pe Domnul stând pe tron înalt . . . Serafimi stăteau înaintea lui, fiecare având câte şase aripi: cu două îşi acopereau feţele, cu două picioarele, iar cu două zburau şi strigau unul către altul, zicând: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de mărirea lui!"

În profeţia sa, psalmistul arată prin ce cuvinte diavolul avea să-l ispitească pe Iisus, dus fiind pe aripa templului: „Îngerilor săi le va porunci Domnul să te păzească în toate căile tale; te vor ridica pe mâini, ca să nu se izbească de piatră piciorul tău" (Psalm 91, 11-12). Evanghelistul Matei (4, 10-11) arată, că după întreită şi zadarnică încercare de a-l ispiti, Iisus l-a respins categoric pe diavol, zicându-i: „Pleacă, Satano! (Retro, Satana) şi iată, îngerii venind la Iisus, îi slujeau".

Retras în pustie, din calea furiei Izabelei, pentru moartea preoţilor lui Baal, profetul Ilie a primit mâncare şi apă, printr-un înger (I Regi 19, 5-8). Proorocul Daniil arată că a văzut pe cei trei tineri aruncaţi în cuptorul cu foc, ocrotiţi de îngerul cu chip dumnezeiesc, prezent cu ei în cuptor (Dan. 4, 25).

La întrebarea pusă de apostoli: „cine este mai mare în împărăţia cerurilor", Iisus a dat ca exemplu un prunc cu sufletul curat şi nevinovat, model de sinceritate şi fără vicleşug, cerându-le să nu dispreţuiască pe vreunul dintre aceştia, că „îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui meu care este în ceruri" (Matei 18, 10). Acest verset biblic a fost considerat ca loc clasic pentru existenţa îngerilor păzitori.[3]

În convorbirea pe care Natanail a avut-o cu Iisus, pe care l-a recunoscut a fi Fiul lui Dumnezeu, a grăit apoi Iisus: „De acum veţi vedea cerul deschizându-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi pogorându-se peste Fiul omului" (Ioan 1, 50 şi 52). Nu poate fi omis faptul, că în Vechiul Testament (la locul numit ulterior Betel = Casa lui Dumnezeu) Iacob, în drum spre Mesopotamia culcat pe o piatră, pusă căpătâi, a avut un vis minunt. A visat o scară proptită de pământ, cu vârful atingând cerul, iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe scară (Fac. 28, 12).

Un deosebit serviciu al îngerilor îl constituie prezenţa lor în iconomia mântuirii neamului omenesc, la întemeierea şi propăşirea împărăţiei cerurilor. Îngerul Gavriil i-a vestit preotului Zaharia, că Elisabeta, soţia lui, va naşte un fiu care se va numi Ioan şi „va merge înaintea Domnului" (Luca 1, 13 şi 17). După şase luni, acelaşi înger i-a binevestit Preasfintei Fecioare Maria, că va naşte pe Fiul lui Dumnezeu (Luca 1, 35). La naşterea lui Iisus, îngerul Domnului i-a încurajat pe păstori şi le-a binevestit bucurie mare, că li s-a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul (Luca 2, 10-11). În amarul suferinţelor din Ghetsimani, când cu mare stăruinţă se ruga, iar sudoarea lui picura pe pământ cu picături mari de sânge, un înger din cer s-a arătat lui şi-l întărea" (Luca 22, 43-44). Când se lumina de ziua întâia a săptămânii, Maria Magdalena şi cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Îngerul Domnului, pogorând din cer, a rostogolit piatra şi a stat deasupra ei. Înfăţişarea lui era luminoasă ca fulgerul, iar îmbrăcămintea lui albă ca zăpada" (Matei 28, 1-3). Femeilor mironosiţe, venite la mormânt să ungă trupul lui Iisus şi neaflându-l, li s-au arătat doi îngeri, în chipul a doi bărbaţi, în veşminte strălucitoare, care le-au înştiinţat că a înviat, după cum a spus pe când era în Galileia (Luca 24, 1-6). La înălţarea lui Iisus la cer, doi îngeri, în chipul a doi bărbaţi, îmbrăcaţi în haine albe, au stătut lângă apostoli, îmbărbătându-i (Fapte 1, 10).

Pentru propovăduirea Evangheliei lui Iisus, apostolii au fost puşi în temniţa obştească, dar în timpul nopţii un înger al Domnului, descuind porţile temniţei, i-a scos afară (Fapte 5, 18-19). După ce Ap. Iacob ucis a fost cu sabia, Ap. Petru a fost luat şi băgat în închisoare păzită de ostaşi. Un înger al Domnului, venind noaptea la el, l-a deşteptat şi lanţurile i-au căzut de la mâini. Au trecut de străjile temniţei, poarta deschizându-se singură şi au ieşit împreună din uliţa închisorii (Fapte 12, 1-10). Ca urmare a faptelor minunate ce s-au petrecut, era firesc ca Ap. Petru să aprecieze, că „îngerii sunt mai mari în tărie şi în putere" (II Petru 2, 11). Îngerii au fost trimişi să le vină într-ajutor şi să-i ocrotească pe cei ce lucrau în via Domnului, dar să-i şi pedepsească pe cei păcătoşi şi răufăcători. Pe Irod Agripa, care l-a ucis pe Ap. Iacob, îngerul Domnului l-a lovit şi — mâncându-l viermii — a murit (Fapte 12, 23).

Ca fiinţe libere, prin stăruinţa în bine, îngerii buni au rămas credincioşi lui Dumnezeu, păstrându-şi curăţia şi nevinovăţia naturală. Prin harul divin s-au desăvârşit, ajungând la starea fericită de a nu mai fi mişcaţi înspre păcat, voinţa lor fiind în mod constant înclinată numai spre bine. Iisus a fost ispitit de saduchei, care prea pământeşti fiind şi necunoscând Scripturile, nesocoteau marea putere a lui Dumnezeu şi nu credeau în învierea morţilor. În răspunsul său, Iisus a precizat, că „la înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu, în cer" (Matei 22, 30). După cuvântul Ap. Pavel, „sunt trupuri pământeşti, sunt apoi trupuri cereşti. Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune . . . întru putere . . . înviază trup duhovnicesc" (I Cor. 15, 40-44).[4]

Faţă de nemărginirea lui Dumnezeu, mintea îngerilor este mărginită, dar o întrece pe a omului. Îngerii, fiinţe mărginite, nu sunt legaţi de vreun loc anumit. Se găsesc în fiecare moment unde le-a fost solia, dar nu pretutindeni. Cerul este considerat a fi loc al îngerilor. Despre ziua celei de a doua veniri — a zis Iisus — „nimeni nu ştie, nici îngerii din cer" (Marcu 13, 32). La judecată, „Domnul Iisus se va ivi din cer, cu îngerii puterii sale" (II Tes. 1, 7).

Pentru servirea lui Dumnezeu, deplasarea îngerilor se caracterizează prin sprinteneală, ardoare, agerime şi promptitudine. În soliile lor îngerii au luat formă omenească, de bărbat sau de tânăr, spre a apărea astfel pe pământ. În misiunile lor, îngerii nu sunt limitaţi de pereţi, de încuietori sau de peceţi. Sunt prezenţi, în chip spiritual acolo unde au fost trimişi, fără a fi prezenţi simultan în două locuri deosebite. Îngerii sunt în slujba Providenţei divine.[5] Ei sunt ocrotitori şi ajutători pentru cei drepţi şi evlavioşi, în diferitele situaţii dificile din viaţă. În primejdii, câţi binecredincioşi nu au simţit că s-au salvat, ca prin minune, prin mâna ocrotitoare a îngerului păzitor, trimis de Dumnezeu! O, dar îngerii sunt trimişi şi spre a pedepsi marile păcate şi gravele nelegiuiri ale acelora care au abuzat de bunătatea şi de multa îngăduinţă a lui Dumnezeu.

În parabola despre drahma cea pierdută, a arătat Iisus că „bucurie este înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte" (Luca 15, 10). Dacă îngerii se interesează de cei încredinţaţi să-i ocrotească şi să-i ajute, este firesc să se bucure de îndreptarea unui păcătos. De la sine însuşi îngerul nu poate să-i ofere ceva, dar poate să se roage pentru cel păcătos, ca Dumnezeu să se milostivească şi să se reverse asupra lui din darul său cel desăvârşit.

Lumea îngerilor este alcătuită din trei ierarhii, fiecare dintre acestea fiind formată din câte trei cete. Prima ierarhie este formată din: ceata Serafimilor, ceata Heruvimilor cu ochi mulţi şi ceata Tronurilor celor preasfinte, unită de aproape şi nemijlocit cu Dumnezeu. A doua ierarhie o formează cetele Domniilor, Puterilor şi Stăpâniilor. A treia ierarhie este a Începătoriilor, a Arhanghelilor şi a Îngerilor.[6]

În Biblie sunt cunoscuţi cu numele arhanghelii Mihail şi Gavriil, pe care Biserica ortodoxă îi sărbătoreşte în ziua de 8 noiembrie. Mihail (cu înţelesul: Cine este ca Dumnezeu?) este conducătorul şi ocrotitorul poporului lui Israil. „Iată, eu voi trimite înaintea ta pe îngerul meu — a zis Dumnezeu către Moise — ca să te păzească pe tine în cale şi să te ducă în pământul pe care l-am pregătit" (Ieşire 23, 20). Gavriil (= Dumnezeu este puternic), este prezent în opera mesianică, binevestind venirea lui Hristos în lume. Cartea Tobit ne oferă numele îngerului Rafail, care a spus despre sine că este „unul din cei şapte îngeri care duc rugăciunile sfinţilor în faţa slavei Celui Sfânt" (Tobit 12, 15).

Multe locaşuri de închinare din ţara noastră au hramul Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil. Biserica mânăstirii Războieni, cu hramul Sfinţilor Arhangheli, a fost ctitorită de Ştefan cel Mare şi Sfânt, în anul 1496. Această biserică a fost ridicată întru amintirea şi cinstirea eroilor căzuţi, cu 20 de ani mai înainte, în anul 1476, în lupta cu Turcii, la Pârâul Alb. Ea va vesti mereu episodul cel mai dramatic din viaţa lui Ştefan Vodă, atribuit de posteritate, spre a-i lumina chipul lui eroic.[7]

Mânăstirea Agapia, cu hramul Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, ctitorie a hatmanului Gavriil, fratele lui Vasile Lupu, a fost zidită în anii 1642—1647, mai la vale de schitul ctitorit în sec. al XIV-lea de sihastrul Agapie. Biserica mânăstirii a fost pictată de Nicolae Grigorescu în anii 1858-1861. Acolo funcţionează seminarul teologic pentru maici şi fete laice. A fost apreciat modul melodios de intonare al cântărilor bisericeşti din Sf. locaş de închinare, ca fiind de o frumuseţe îngerească.

În anul 1634, Matei Basarab, domnitorul Ţării Româneşti, a ctitorit mânăstirea Arnota cu hramul Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, în amintirea scăpării găsite în acele locuri, urmărit fiind de cete de turci. Mânăstirea este apreciată pentru importantele mărturii istorice pe care le oferă şi pentru arta sa religioasă. În pronaosul bisericii este mormântul lui Matei Basarab şi al tatălui său.[8]

Între temele frecvent alese pentru icoane pe sticlă, sunt şi Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil. Icoana Buneivestiri, din Făgăraş, datată din 1866, păstrată la Muzeul de artă populară din Bucureşti, o înfăţişează pe Preasfânta Fecioară Maria la rugăciune, cu cartea deschisă, într-un cadru din care se vede cerul înstelat în timp ce arhanghelul Gavriil arată spre Duhul Sfânt care coboară. Acest înger ţine în mâna stângă o floare, drept simbol al curăţiei şi fecioriei.[9]

Icoana pe sticlă din Cârţişoara, din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, păstrată la Muzeul Brukenthal din Sibiu, asociază pe Sf. Ierarh Nicolae, cu Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, ca împreună păzitori şi ocrotitori ai curăţiei şi nevinovăţiei tinerelor vlăstare.[10]

Credincioşii bisericii dreptmăritoare îi venerează cu evlavie pe sfinţii îngeri, ca pururea slujitori ai dumnezeieştii măriri, la altarul ceresc. Se solicită ocrotirea sub acoperământul aripilor lor celor netrupeşti, bineştiind că ei sunt mijlocitori la Tronul ceresc, pentru dobândirea a ceea ce este de folos, pentru izbăvirea din primejdii şi din nevoi.

Prof. PETRU DUMITREASĂ

1 Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, ed. a III-a, traducere de D. Fecioru, Bucureşti, 1933, p. 49.

2 Ibidem, p. 47-48.

3. Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, vol. III, Cernăuţi, 1933, p. 548.

4 Ibidem, p. 623-624.

5 Andrutsos H., Dogmatica, trad. de Dumitru Stăniloae. Sibiu, 1930, p. 137-138.

6 Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 48.

7 Lemnaru Nedic, Pe o stâncă neagră, Bucureşti, 1968, p. 90.

8 Vlasie Mihai, Drumuri spre mânăstiri, Bacău, 1997, p. 70, 90 şi 190.

9 Irimie C. şi Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 18, planşa 106.

10 Ibidem, planşele 109 şi 110.

Pastoraţie şi misionarism

Pastoraţia — lucrarea de conducere şi îndrumare a credincioşilor pe calea mântuirii sufleteşti — este sinteza activităţii preotului păstor de suflete în parohia ce i s-a încredinţat prin punerea mâinilor arhiereului şi prin aşezarea sa în fruntea comunităţii credincioşilor. Principiile pastoraţiei creştine — aceleaşi în toate timpurile — au fost şi sunt aplicate ţinându-se seama întotdeauna de împrejurările de ordin general şi de evoluţia societăţii în mijlocul căreia se desfăşoară.

Istoria Bisericii ne arată că într-un chip păstoreau înaintaşii noştri în secolele de demult când preocuparea cea mai de seamă era supravieţuirea poporului lor şi propăşirea lui în toate domeniile vieţii culturale şi sociale. Pentru a ilustra acest adevăr, este destul să răsfoim calendarele şi publicaţiile bisericeşti dinainte de 1918, spre a constata specificul unei pastoraţii care îmbina elementul religios cu cel naţional, social şi cultural. O atenţie deosebită se dădea bunăstării poporului, progresului prin cultură şi pregătirii lui pentru ceasul dezrobirii şi al realizării idealului unităţii naţionale depline. Se găsesc puţine articole de conţinut religios în aceste publicaţii bisericeşti. Abundă în schimb, cele de cultură, literatură, economie agrară, medicină, ştiinţe aplicate şi nelipsitele lecturi distractive. Pe lângă slujba bisericească, preotul trebuia să poarte grija şcolii româneşti pe care era chemat s-o ocrotească împotriva tendinţelor — tot mai apăsătoare — de desfiinţare şi de înglobare în şcoala străină a puterii de stat, ca şi împotriva inerţiei şi nepăsării unor credincioşi aplecaţi să cedeze cu uşurinţă şcoala către stat spre a scăpa de obligaţiile băneşti, şi aşa destul de multe şi grele.

Preotul însuşi — în tradiţia unui popor de „sate şi preoţi" — expresia lui Nicolae Iorga — era nevoit să lucreze puţinul pământ al Bisericii sau al său propriu, aflându-se de obicei între fruntaşii gospodari ai satului. El trebuia să-şi întreţină familia, de obicei numeroasă, mai mult din munca câmpului decât din veniturile epitrahilului. Ne putem închipui cât de puţin timp îi mai rămânea pentru studiu, lectură şi meditaţie. Şi cu toate acestea, ei au împletit cu vrednicie şi grijile Martei şi ale Mariei păstorind un popor şi conducându-l pe calea muncii, a cinstei şi omeniei.

Acest gen de pastoraţie a încetat odată cu vremurile noi de libertate naţională şi progres social când condiţia morală, materială şi socială a preotului a început să primească o rezolvare onorabilă. De la preotul plugar sau meseriaş, se înaintează treptat spre idealul preotului integralist în care obligaţiile gospodăreşti, ale sale sau ale Bisericii, lasă timp suficient şi condiţii bune pentru preocupările intelectuale de cultură profesională şi generală.

În fiecare parohie se pot distinge trei feluri de credincioşi. Mai întâi, marea masă a celor care cercetează din când în când biserica, o ajută după puteri mulţumindu-se cu atâta. Alţii, pe lângă sprijin material şi moral, fie prin tradiţie sau din obişnuinţă, cercetează regulat biserica, ascultă cu evlavie Sfânta Liturghie şi predica şi se împărtăşesc cu Sf. Taine. Există însă, în fiecare parohie, un grup mai mic sau mai numeros — după cum i-au pregătit înaintaşii noştri — care nu se mulţumesc cu atâta. Cer şi doresc să cunoască cât mai mult din învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, să cânte, să ia parte activă la cultul divin. Pentru aceştia nu este suficientă o predică duminicală din cadrul sfintei Liturghii care, în chip firesc, nu poate cuprinde toate elementele învăţăturii, cultului şi vieţii morale a creştinului. Pentru aceştia, preotul păstor de suflete cu zel apostolesc, trebuie să oficieze Vecernia duminicală, slujbele de miercuri şi vineri seara, mai ales în timpul posturilor mari, adăugând — duminica — un program de citiri şi tâlcuiri biblice, lecturi morale din Vechiul Testament, din Vieţile Sfinţilor şi din cărţile duhovniceşti, din cântări liturgice şi alte cântări duhovniceşti. Avem — ceea ce înaintaşii noştri nici n-au visat — bune cărţi de predici, studii şi materiale omiletice în revistele centrale şi mitropolitane, traduceri bune din sfinţii Părinţi ai Bisericii, pe care se cuvine să le utilizăm în pastoraţia zilelor noastre. În cadrul acestor programe este locul potrivit ca, prin deprinderea cântării omofone, să se suplinească lipsa tot mai simţită a cântăreţilor de strană, să se scoată în evidenţă frumuseţea şi bogăţia cultului divin ortodox atât de apreciat şi de creştinii de alte confesiuni. Este dezolant să asculţi o sfântă Liturghie cu răspunsurile liturgice date de un singur cântăreţ şi acela lipsit — uneori — de darul vocii şi auzului muzical. O astfel de slujbă com-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot Prof. Dr. GHEORGHE LIŢIU

Moment aniversar

(Urmare din pag. 1)

nifestaţie de aniversare a bătăliei prin care a fost posibilă Unirea Ardealului cu Ţara Românească.

Cu această ocazie a fost dezvelit bustul lui Mihai Viteazul, realizat de artistul plastic Ioan Cândea, bust care a fost amplasat în curtea Căminului cultural.

Pentru a anima manifestaţia, studenţii de la Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu" din Sibiu au făcut o reconstituire a principalelor momente ale istoricei bătălii din urmă cu patru secole.

Tot cu ocazia acestei aniversări, Banca Naţională a hotărât să emită o monedă de aur cu chipul lui Mihai Viteazul. Deşi au fost invitaţi la ceremonie, atât reprezentanţii Guvernului cât şi cei ai Preşedinţiei au lipsit.

Trecând peste toate greutăţile timpurilor noastre, românii au arătat că ştiu să-şi respecte înaintaşii şi să le cinstească memoria.

Criza spirituală a sfârşitului de secol

(Urmare din pag a 2-a)

o schimbare între sentimentalitate şi furie . . . Acest secol este cel mai dezvoltat ştiinţific, cel mai sentimental, dar şi cel mai criminal din istoria umanităţii". Şi într-adevăr, realităţile cotidiene fac dovada că lucrurile nu stau altfel. Bunăoară, conflictele interstatale pentru un petic de graniţă evidenţiază o carenţă acută de credinţă şi de iubire interumană. Este expresia unei realităţi izbitoare. Omul acestui secol nu poate să accepte limitele propriului eu şi nici faptul că este doar un stăpân relativ al acestei lumi, un simplu uzufructuar al acestui pământ şi încearcă să uzurpe calitatea de „Stăpân absolut", prin modalităţi machiavelice. Dacă s-ar încerca stabilirea unui raport între natalitate şi mortalitatea rezultată în urma actelor de genocid, de orice natură, constatarea credem că ar fi tristă. Şi aceasta nu pentru că raportul nu ar fi nici măcar de egalitate, ci pentru faptul că balanţa ar înclina mult spre cea din urmă. Şi din nefericire, cauza nu se află în afară de noi, nu este una impersonală, ci chiar înăuntrul fiecărei persoane în parte. „De unde vin războaiele şi de unde certurile dintre voi? Oare, nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre?" (Iacov 4, 1). Şi parcă nu ar fi destul.

În contextul unei atari situaţii asistăm continuu la asaltul unui număr de-a dreptul spectaculos de mişcări şi curente religioase de factură variată: New-Age, yoga, spiritism, practici oculte sau diferite metode terapeutice, pe bază de meditaţie şi hipnoză, care îşi „pretind" drept şi întâietate asupra sufletului oferind o seamă de „soluţii" pentru ieşirea din acest impas „spiritual". Fiecare încearcă să ofere hrană „spirituală" potrivit conceptului propriu-subiectivist.

Slogane de genul „alege viaţa", „treziţi-vă", „noua eră" constituie principalul mobil de stârnire a curiozităţii, de atragere şi chiar de convingere. Din nefericire, sub masca unor astfel de concepte şi moduri de a fi, se ascunde o realitate mutilată. Neajunsul acestor pretinse „grupări religioase" — impropriu denumite astfel — se reflectă în acţiunea lor unilaterală asupra facultăţilor sufletului denaturând experienţa unui sentiment religios autentic. Sufletul fiind de natură spirituală constituie o unitate ce nu poate fi divizată ci trebuie luat în ansamblu sau unitar: raţional, sentimental şi volitional. De asemenea în aceste practici hipnotico-meditative sufletul neavând subiect concret de relaţie este în derivă, „prezenţa divinului" este obscură, ba chiar absentă, iar sufletul este hrănit cu iluzii deşarte.

Paradoxal, dar dintr-odată în cadrul unei „inflaţii spirituale" asistăm totuşi la o absenţă, la o criză de spiritualitate sau cel mult la o spiritualitate „patologică" greşit înţeleasă. Se potrivesc foarte bine cuvintele lui Andre Marlaux: „secolul XXI va fi religios sau deloc". Contextul istoric înclină să-i dea dreptate, căci în cadrul unei religiozităţi fracţionate, credinţa este pusă sub semnul întrebării căutându-şi identitatea. Însă, ea nu comportă jumătăţi de măsură şi nici „surogate" complementare care să poată satisface nevoile sufletului. Aşadar, pretinsele „remedii" s-au dovedit a fi nesatisfăcătoare şi zadarnice.

Şi atunci se pune fireasca întrebare: reflectă oare această stare normalitatea? Pertinenţa firescului ne determină să infirmăm cu obiectivitate. Dar, într-o lume a secularismului, într-o societate secularizată şi secularizantă, consecinţele sunt „fireşti" dacă luăm în considerare cauzele care au generat această situaţie. Nefireşti sunt totuşi cauzele ce au creat această stare nefericită, în care unanimitatea a ajuns să secularizeze totul până şi credinţa.

Într-o lume modernă, tehnicizată şi supertehnicizată, unde confortul şi mondenitatea au depăşit sfera fizicului corupând până şi spiritul, omul a uitat de Dumnezeu sau nu mai vrea să-şi amintească de El. „A uita înseamnă, în primul rând a exclude din viaţa ta pe cel uitat, a înceta să trăieşti cu el, a te rupe de el. Iar a-l uita pe Dumnezeu înseamnă nu numai a înceta să te gândeşti la El, ci chiar a te rupe de El, care este viaţa, a înceta să trăieşti cu El şi întru El" (Alexandre Schmemann, Euharistia). Uitarea aşterne în suflet sentimentul absenţei a tot ceea ce înseamnă: credinţă, nădejde, iubire, iar absenţa generează „criza" concretizată prin amorţirea spirituală, care nu ezită să conducă în final la moarte sufletească. Uitarea nu este doar oponenta „amintirii" cât mai ales a credinţei, a nădejdii, iubirii şi a rugăciunii sau dialogului.

Tocmai în aceasta constă criza spirituală a acestui sfârşit de veac, în ignorarea realismului teandric, renunţarea la „dialogul" - rugăciunea cu Dumnezeu. Din păcate acţiunile omului nu poartă amprenta sfatului dumnezeiesc, iar Dumnezeu este „absent" din planul existenţei umane. Şi dacă Dumnezeu nu face parte din viaţa omului, însăşi existenţa sa este pusă sub semnul incertitudinii: „Acolo unde nu e Dumnezeu, nu este deloc omul" (Nicolae Berdiaev). Nu este vorba de ipoteza deistă ori existenţialistă şi nici măcar de cea a lui Nitzche, ci de una cu mult mai gravă denumită „egocentrism uman" conform căreia omul se crede suficient sieşi şi plin de sine, iar Dumnezeu „nu mai încape în el" după expresia părintelui Stăniloae.

Gravitatea acestei stări de fapt este cu atât mai mare, cu cât omul, nu numai că nu „poate", ci nu vrea să recunoască adevărata, dar trista realitate. Se zbate „inconştient" într-un „perpetuum mobile" al confuziei şi în acelaşi timp, în mod „conştient" refuză să renunţe la o astfel de stare. Este starea de confuzie, de rătăcire spirituală identică cu cea a fiului risipitor din Evanghelie (Lc. 15, 11), el însuşi fiind un fiu risipitor al mărgăritarelor Evangheliei lui Hristos. Caută soluţii, rătăcind prin propria existenţă pentru a-şi găsi explicaţia propriului său destin în acest univers. Cercetează mereu, dar „fără" şi „în afară" de Dumnezeu — aşa cum fiul „risipitor" încearcă să-şi caute fericirea altundeva decât în casa părintelui său — refuzând ca şi acesta din urmă protecţia şi dragostea Părintelui Ceresc.

Este momentul să ne trezim din această amorţire spirituală. Poate am stat prea multă vreme cu spatele spre Dumnezeu. A venit momentul să ne întoarcem spre El, până nu este prea târziu, să ne examinăm conştiinţa şi să ne întrebăm: „Quo vadis homine"?

Hristos în Universitatea Ardealului

(Urmare din pag. 1)

manifestările poporului. El este coordonata principală a istoriei lui.

E firesc, aşadar, ca activitatea Universităţii ardelene să se fi îndrumat pe aceste alvii ale spiritului transilvan. Şi e firesc ca mai ales în vremea refugiului ei la Sibiu — vreme de sângerare şi revoltă — aceste coordonate să iasă mai mult în evidenţă. Asupra primelor două coordonate nu ne oprim: pe noi ne interesează numai latura creştină. Şi anume, în special ca element de educaţie a tineretului studenţesc. Altfel ar trebui să amintim aspectele creştine ale creaţiei ardelene universitare şi mai ales colaborarea sinceră dintre Biserica Ardealului şi Universitate, aici în Sibiul Ortodoxiei ardelene, cetatea spiritualităţii româneşti. Căci nici nu era posibil ca în vremuri de restriştе poporul şi Universitatea să nu-şi găsească ultimul reazim al nădejdilor de mai bine sub cupola aceleiaşi Biserici care a condus neamul acesta prin bezna suferinţelor milenare la lumina libertăţii, la lumina învierii. Dacă în timpuri normale conştiinţa ortodoxă apare mai mult ca un principiu de sine înţeles, care deşi e activ, nu atrage atenţia în chip deosebit, în vremuri de izbeliştе, ca anii refugiului, această conştiinţă trece pe primul plan ca element de fortificare a conştiinţei naţionale, pe care o face în stare să guste din cupa celor mai mari încercări ale istoriei fără să deznădăjduiască; mai mult: adâncindu-i credinţa că cu cât umilinţa e mai adâncă cu atât piscurile înălţării vor fi mai semeţe. Căci numai în Iisus Hristos avem puterea de a suferi crucificarea şi chiar şi mormântul, pentru că numai în El şi prin El crucea şi moartea sunt porţi către bucuria învierii. De aceea, în anii refugiului, am asistat la intensificarea conştiinţei creştine în Universitatea Ardealului: Hristos a fost mai prezent ca orişicând în duhul Universităţii ardelene, fără ca prin aceasta ştiinţa să sufere vreo ştirbire. Dimpotrivă: **armonia dintre ştiinţă şi credinţă este întruparea desăvârşită a idealului de cultură umană şi mai ales de cultură transilvană.** Astfel — alături de colaborarea în problemele mari naţionale (durerea Ardealului) între Biserică şi Universitate (pentru care colaborare stau mărturie atâtea documente ale vremii), am înregistrat la Sibiu o serie de minunate mărturisiri de credinţă creştină ale celor mai selecţi reprezentanţi ai ştiinţei universitare ardelene: profesori de la Facultăţile de Medicină, de Filosofie, de Drept, etc., au mărturisit cu vigoare şi probitate ştiinţifică credinţa lor în puterile şi sublimitatea creştinismului, întrucât ştiinţa nu împiedică pe nimeni să fie creştin, precum nici credinţa nu împiedică pe nimeni să fie om de ştiinţă, ci aşa cum creştinismul s-a dovedit a fi creator de cultură, şi ştiinţa adevărată călăuzeşte sufletul omenesc până la porţile Împărăţiei unde stăpâneşte lumina cea veşnică a Dumnezeirii. Sunt mărturisiri de credinţă care ar putea face parte dintr-o antologie referitoare la credinţa oamenilor de ştiinţă, aşa cum există unele şi în Apus. Ele arată, între altele, că ştiinţa actuală se află într-o criză structurală, datorită căreia se desface de orientarea materialistă a veacului trecut, spre a păşi sub zările unui veac (în ştiinţă şi filosofie) predominant spiritualist.

Această orientare creştină a Universităţii s-a vădit şi în opera de educare a tineretului studenţesc. Pentru studenţi, din iniţiativa Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan (a cărui personalitate a dominat toată această epocă) şi a forurilor universitare şi la dorinţa tineretului universitar, s-a înfiinţat un post de duhovnic şi Frăţia Ortodoxă Română Studenţească (FORS). Duhovnic al studenţimii a fost numit Părintele Prot. A. Nanu, teolog dotat cu o frumoasă cultură, tact şi spirit de organizare, un entuziasm şi o sensibilitate potrivită tinereţii în formaţie: sub călăuzirea lui duhovnicească, studenţimea şi-a adâncit convingerile religioase, şi-a intensificat trăirea creştină şi a dat roade îmbucurătoare. Meditaţii, predici, participarea la cultul divin, spovedanie şi împărtăşanie, lectură creştină, ajutorare materială tăşnită din dragostea creştină, etc., sunt tot atâtea mijloace şi expresii ale spiritului creştin activ în sufletul studenţimii.

La acestea se adaugă ciclurile de conferinţe din preajma Crăciunului şi Paştilor, organizate de Părintele duhovnic cu concursul profesorilor de la Universitate şi de la Academia teologică „Andreiană". Ele erau destinate studenţimii, fiecare ciclu cuprinzând o întreagă săptămână spirituală. Trebuie să subliniem aici întregul concurs de care s-a bucurat această iniţiativă atât din partea d-lor Rectori, cât şi a d-lor profesori ai Universităţii.

Prin aceasta am schiţat şi o parte din activitatea FORS-ului, întrucât toate s-au făcut în cadrele acestei societăţi. Dar nu toată activitatea lui. În cadrele FORS-ului, în colaborare cu duhovnicul ei, studenţimea avea toată libertatea de mişcare şi de organizare pentru cultivarea conştiinţei religioase. Ea s-a manifestat — alături de cele de mai sus — prin şedinţele numeroase pe care le-a ţinut, dintre care unele pur studenţeşti, altele festive (pentru publicul sibian). Cine a asistat la şedinţele acestea, a rămas profund impresionat de vitalitatea creştină a sufletului studenţesc, de ardoarea credinţei lui, de puritatea năzuinţelor lui, de curajul mărturisirii lui. Sunt pagini de frumuseţe serafică, prin care cerul năzuinţelor tinereşti s-a răsfrânt în apele de cristal ale sufletului şi a înălţat tinereţea pe culmile de lumină ale Dumnezeirii, de unde izvorăşte toată puterea şi toată noblеţea ei. Mărturisirile acestea, frânte din caierul de lumină al tinereţii, sunt dovezi suficiente despre setea tinereţii după Hristos — Tinereţea cea veşnică — şi despre forţa plăsmuitoare de suflete a Ortodoxiei. E atâta frumuseţe, atâta înălţare, atâta sublim în tinereţea dăruită lui Hristos, încât fără să vrei eşti răpit în lumea ei de vis şi lumină şi eşti convins că o astfel de studenţime va fi cu adevărat stâlp de susţinere a viitorului acestui popor.

O studenţime creştină: iată tot programul care garantează viitorul acestui neam! Căci ea singură — intelectualitatea de mâine — va clădi în concordanţă cu duhul poporului, care e profund creştin, şi nu va fi un element de dizolvare şi ruinare a lui (printr-o atitudine de orgolios dispreţ faţă de credinţa poporului). Experienţa ce s-a făcut la Sibiu cu FORS-ul e un început, dar un început promiţător. **Biserica trebuie să se preocupe efectiv de această problemă:** felul în care s-a rezolvat la Sibiu, poate fi, dacă nu normativ, cel puţin un imbold ca lucrarea să se continue şi la Cluj şi să **se extindă la toate Universităţile din ţară.** E o greşeală, care se vede în ignoranţa religioasă a unei părţi nu neînsemnate a intelectualităţii române, faptul că studenţimea română e lipsită de o organizaţie în care să-şi facă educaţia creştină. Tinereţea e perioada în care intelectualul se formează nu numai ca intelect, dar şi ca om, cu anumite convingeri şi concepţii de viaţă. Cum va ajunge el la o concepţie de viaţă creştină, cum îşi va da seama de valoarea creştinismului, dacă nu i se dă ocazia **să-l cunoască direct de la sursă?** Biserica nu trebuie să-şi îndrepte atenţia numai spre copii, tineretul şcolar secundar, şi oamenii maturi, ci şi spre — cu precăderea — tineretul universitar, care se afla tocmai la cumpăna ce hotărăşte întreg sensul vieţii lui de atunci înainte. Biserica trebuie să fie prezentă în zbuciumul sufletului studenţesc, pentru ca să-l canalizeze pe liniile vieţuirii şi gândirii creştine. Altfel creşte pe de o parte o intelectualitate lipsită de duh religios, de o uluitoare ignoranţă în ceea ce priveşte credinţa, pe de altă parte o studenţime care se vrea, se crede şi se numeşte creştină, însă din neştiinţă falsifică creştinismul după gusturile ei. Între aceste două extreme e cuprinsă toată tragedia intelectualităţii româneşti, adesea înstrăinată de popor, fie prin indiferentism religios, fie printr-un creştinism fals. Adevărata educaţie creştină a tinerimii universitare nu poate fi decât rezultatul colaborării sincere dintre studenţime şi Biserică, prin intermediul societăţilor religioase studenţeşti. **Biserica e garanţia creştinismului autentic,** care e dragoste şi noblеţe spirituală, înflorire desăvârşită a personalităţii umane. Să n-avem nici o îndoială că la chemarea Bisericii se vor găsi destule glasuri care să răspundă şi să lucreze cu elan şi cu generozitate! Şi şedinţele religioase — pur religioase — vor respira atmosfera sărbătorească a întâlnirii dintre tinereţea universitară şi tinereţea cea veşnică — Dumnezeu — şi vor forma o intelectualitate creştină. Creştină din convingere, nu numai din obicei sau alte interese lăturalnice . . . La acestea s-ar putea adăuga un curs de problematică creştină, ţinut în cadrul Universităţii de un profesor de teologie, la care să participe tineretul studenţesc benevol.

. . . Dar să lăsăm sugestiile şi să ne întoarcem la realitate. Universitatea Ardealului — datorită Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, Părintelui duhovnic, Rectorilor, Profesorilor şi studenţilor ei — în vremea vremelnicului ei refugiu la Sibiu a dovedit cu prisosinţă că e răsărită din solul duhului transilvan. De aceea activitatea ei s-a caracterizat printr-o armonioasă conlucrare cu Biserica Ardealului. Din acest punct de vedere, acesta e câştigul cel mai mare cu care s-a întors la Cluj, unde şi-a redeschis porţile. A fost un început care se cuvine continuat.

Acum, la aniversarea Universităţii în Clujul glorioasei ei activităţi ştiinţifice, nu putem să nu privim cu satisfacţie peste anii aceştia de volbură şi nădejde care s-au scurs sub scutul lui Hristos şi să nu însoţim cu recunoştinţa noastră — a Bisericii — pe toţi cei ce au ostenit în ogoarele Domnului, convinşi fiind că ştiinţa şi poporul nu pot fi mai bine slujite decât cu conştiinţa că a sluji ştiinţei este a sluji poporului şi a sluji amândurora e a sluji lui Dumnezeu.

Pastoraţie şi misionarism

(Urmare din pag. a 3-a)

promite scopul înalt al trăirii religioase în Sfânta Liturghie. Efortul spiritual al preotului în cadrul acestui program, menit să satisfacă cerinţele credincioşilor de care am amintit, nu va întârzia să-i aducă cele mai mari satisfacţii sufleteşti, dar mai ales conştiinţa unei datorii împlinite. Dacă nu sunt satisfăcuţi în zelul lor religios de cunoaştere şi de trăire duhovnicească, în duminica întreagă, ei vor îngroşa numărul defetiştilor care părăsesc Biserica în speranţa, deşartă — desigur, de a găsi aiurea ceea ce caută.

Pastoraţia astfel înţeleasă primeşte dimensiuni de **misionarism religios,** nu în sensul — uneori peiorativ — dat acestui cuvânt, care frizează prozelitismul religios, ci în sensul de **misionarism intern,** de dinamizare a sentimentului religios, de creştere pe făgaşul tradiţiei autentice ortodoxe. Se înţelege că, în aceste condiţii şi predica devine o **predică misionară.** Ea trebuie pregătită cu toată competenţa, rostită cu însufleţirea cuvenită, izvorâtă din iubirea preotului păstor de suflete pentru credincioşii ce i-au fost încredinţaţi.

Se spune că în îndepărtata Indie, un călător occidental a rămas uimit că cile merg după păstor. El a cerut ciobanului să-i împrumute cojocul, căciula, traista, toiagul şi întreg costumul acestuia pentru a vedea dacă oile vor merge şi după el. Spre surprinderea lui, oile nu l-au urmat. Foarte contrariat, călătorul l-a întrebat pe cioban dacă într-adevăr oile nu merg niciodată după un străin. — „Ba da, a răspuns ciobanul, merg şi după un străin dar numai atunci când sunt bolnave".

Citind această istorioară, ne vin în minte în chip firesc, cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos despre păstori şi năimiţi, despre oile care „cunosc glasul păstorului" şi merg după el (Ioan X, 4). Frumoasa metaforă este plină de semnificaţii adânci. Adevăratul păstor de suflete — şi nu năimitul, de care „să nu fie" printre noi — îşi sacrifică, dacă nu trupul, atunci cel puţin timpul şi toată preocuparea pentru a satisface aşteptările tuturor credincioşilor, îndeosebi a celor mai zeloşi şi mai dornici de o trăire autentică creştinească, în spiritul tradiţiei Bisericii noastre. Aceştia îl urmează cu dragoste şi admiraţie. Ei nu urmează pe străin decât atunci când sunt „bolnavi", când sufletele lor nu găsesc hrana duhovnicească de care au trebuinţă.

Pastoraţia noastră misionară nu are drept obiectiv tendinţe de prozelitism, ci preocuparea de a ne întări credincioşii în credinţa cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credinţă, păstrând astfel „unitatea credinţei şi împărtăşirea Sfântului Duh" în Biserică.

Kosovo — o problemă de azi?

(V)

Chestiunea macedoneană. Războiul neoficial purtat de creştini pe teritoriul otoman.

Precum am arătat în numărul trecut, Europa turcească a păstrat după 1878 mai multe provincii: Epir (revendicată de Grecia), Albania, regiunea Novi Pazar (revendicată de Serbia), Tracia (revendicată de greci şi bulgari), Macedonia (revendicată de sârbi, bulgari şi greci). Aceste provincii au fost împărţite în mai multe unităţi administrativ teritoriale turceşti, numite vilayete: Skoder (o fâşie îngustă din Albania nordică de azi), Kosovo (cuprindea regiunea Novi Pazar, deci Serbia veche, provincia Kosovo de azi, dar şi o parte din Macedonia actuală, cu capitala la Uschiub, numele turcesc al oraşului Skoplje), Ianina (cuprinzând Albania de sud şi Grecia de nord-vest), Bitola sau Monastir (cuprinzând Macedonia de vest, evident fără Scoplje care constituia capitala vilayetului Kosovo), Tesalonic (Macedonia de est) şi Adrianopol (în Tracia).

Precum se vede, graniţele unităţilor administrativ-teritoriale (vilayetele) nu corespundeau cu graniţele provinciilor istorice Albania şi Macedonia. Problema este foarte interesantă, deoarece europenii se refereau în cancelariile lor la aceste provincii istorice, în timp ce turcii nu le recunoşteau, impunând unităţile lor administrativ-teritoriale (vilayetele). Această neconcordanţă dintre graniţele vilayetelor şi cele ale regiunilor convenţionale europene a avut ca rezultat apariţia a numeroase probleme.

Astfel, provincia convenţională *Albania* cuprindea (conform *Enciclopediei Britanica*, ediţia din anul 1911) teritorii din patru vilayete: Skoder, Kosovo, Ianina şi Monastir. În anul 1910 avea o populaţie de 1,6 milioane (dintre care 1,2 mil. albanezi, iar restul slavi - sârbi şi macedonieni - şi aromâni), principalele oraşe fiind: Skoder (32 000 locuitori), Prizren (din vilayetul Kosovo - 30 000 locuitori), Ianina (22 000 locuitori), Jakovo (vil. Kosovo - 12 000 locuitori), Ipek (vil. Kosovo - 15 000 loc.), Berat (vil. Ianina - 15 000 loc.), Ohrida (vil. Monastir - 11 000 loc.), Tirana (vil. Skoder - 12 000 loc.), Girokaster (vil. Ianina - 12 000 loc.), Priştina (vil. Kosovo - 11 000 loc.). Precum se vede, azi doar patru din aceste oraşe se află în Albania.

Situaţia din provincia convenţională *Macedonia* era mai dificilă, fiindcă aceasta se întindea pe teritorii din vilayeturile Kosovo, Monastir şi Tesalonic. Populaţia provinciei era în 1910 de aproximativ 2,2 milioane locuitori. Dintre aceştia 1,3 mil. erau creştini, împărţiţi la rândul lor în slavi, greci şi aromâni. Numărul exact al acestora nu se poate preciza, întrucât recensămintele turceşti îi considerau pe toţi creştinii drept o singură naţionalitate. Statul bulgar îi considera pe toţi slavii din Macedonia de etnie bulgară, în timp ce statul sârb îi considera de etnie sârbă. Din rândul musulmanilor făceau parte colonişti turci (500 000), dar şi bulgari (130 000), albanezi (120 000), ba chiar şi greci (15 000). Cele mai importante oraşe erau Tesalonic (capitală de vilayet - 130 000 loc.), Monastir (capitală de vilayet - 60 000, dintre care 10 000 aromâni), Skoplje (capitala vil. Kosovo - 32 000 loc.), Seres (vil. Tesalonic - 28 000 loc.), Tetovo (vil. Kosovo - 19 000 loc.), Kumanovo (vil. Kosovo - 15 000 loc.), Prilep (vil. Monastir - 24 000 loc.), Cruşevo (vil. Monastir - 9 000 loc., dintre care 6 000 aromâni).

Cu alte cuvinte, în 1911 (înainte de stabilirea graniţelor actuale), provincia Macedonia cuprindea teritorii din nordul Greciei de azi, precum şi aprox. 2/3 din statul macedonean de azi; pe când Albania cuprindea întregul teritoriu al Albaniei de azi, dar şi mari porţiuni din Grecia şi din statul macedonean şi aproape întreaga regiune Kosovo de azi.

Revendicările statelor creştine balcanice se suprapuneau, ceea ce a dus la izbucnirea în 1912-1913 a două „războaie balcanice". Acestea au fost pregătite însă cu mult înainte, fiecare stat creştin din zonă trimiţându-şi din timp agenţi secreţi pe teritoriile vilayetelor amintite, cu scopul de a înfiinţa şcoli şi de a-i organiza pe conaţionali pentru marea confruntare presupusă că va avea loc. Cele mai numeroase şcoli se aflau în mâna grecilor (în anul 1901 existau 5 gimnazii şi peste 900 şcoli primare greceşti). Bulgarii, datorită exarhatului lor, au reuşit deschiderea în satele macedonene a mai mult de 700 şcoli primare, a 5 gimnazii şi 58 şcoli secundare. Guvernul român a finanţat 3 gimnazii (la Monastir, Berat şi Tesalonic) şi mai multe zeci de şcoli primare. Sârbii, în schimb, aveau în anul 1899, 178 de şcoli primare şi 15 gimnazii.

Preocuparea statelor vecine Turciei nu a fost doar dezvoltarea culturală a conaţionalilor, ci şi organizarea lor paramilitară. Încă din anul 1893 s-au organizat pe teritoriul macedonean *societăţi revoluţionare secrete*, fiind sprijinite de statul bulgar, unde a fost înfiinţată în anul 1895 un *Comitet suprem macedo-adrianopolitan*. Îngrijorată, Grecia a reacţionat în acelaşi mod. Astfel, de-a lungul timpului au apărut bande „revoluţionare" bulgaro-macedonene, sârbe, greceşti, aromâne, albaneze, bande care se atacau reciproc. Aveau loc scene de groază, arderi de case, alungări de populaţie, ba chiar şi ucideri de preoţi ortodocşi (grecii îi ucideau sau îi alungau pe preoţii bulgari; bulgarii pe cei greci). Autoritatea centrală turcească nu avea nici un interes să reacţioneze la aceste războaie de gherilă inter-creştine.

Când însă în anul 1903 bulgarii au pornit aşa-numita „insurecţie", trupele otomane au intervenit în forţă. 215 sate au fost arse, 25 000 persoane au fost ucise, iar alte peste 60 000 au rămas fără adăpost. Puterile europene au reacţionat, propunând turcilor un program de reforme a administraţiei macedonene. Dar în anii următori, autorităţile otomane nu au întreprins nimic pentru a rezolva situaţia.

În acest timp, masacrele dintre creştini continuau. După ce aromânii, sprijiniţi de guvernul de la Bucureşti, au cerut înfiinţarea unei organizaţii bisericeşti autonome (chiar ambasadorul român la Istanbul, Al. Lahovari, a cerut în anul 1903 patriarhiei ecumenice, ca episcopul de Ohrida să fie aromân; cererea nu a fost aprobată), grecii, care nu-i recunoşteau pe aromâni drept minoritate deosebită de cea greacă, au dezlănţuit o campanie de intimidare a populaţiei aromâneşti. Bandele greceşti au atacat, începând din toamna anului 1904, satele locuite de vlahi. Preoţi români au fost răpiţi, ba chiar şi ucişi în mod bestial cu toporul. Mitropolitul grec de Kerbene i-a catehizat în primăvara anului 1905 pe toţi preoţii care slujeau în limba română.

În ianuarie 1905, doi conducători aromâni din Monastir (azi Bitolia, în Macedonia) au fost atacaţi, iar preotul aromân grav rănit. O lună mai târziu, în satul Phlampouro, de lângă Filorma, au fost ucişi cinci aromâni şi albanezi (între care doi preoţi). Învăţătorul aromân dintr-un sat învecinat, Drosoperge, a primit ameninţări cu moartea şi a fugit la Monastir, unde a înmânat consulului român numele atacatorilor greci. Consulul român a fost însă rugat de fruntaşi ai bandelor bulgare să nu predea aceste nume autorităţilor turceşti, pentru a-i putea pedepsi ei pe atacatorii greci. (Max Demeter Peyfuss, *Die Aromunische Frage*, Viena, 1974, p. 90).

Pentru a potoli aceste masacre, România, sprijinită de toate puterile occidentale, a cerut turcilor recunoaşterea unei minorităţi aromâne deosebită de cea greacă. Într-adevăr, turcii au recunoscut minoritatea aromână printr-o lege din 23 mai 1905, fapt care i-a întărâtat şi mai mult pe greci. Bandele acestora au ucis în zilele imediat următoare 23 aromâni, au rănit alţi 7, au incendiat 13 şcoli, au ars manuale, cărţi bisericeşti în limba română. O bandă de aproape 100 greci a pătruns în noaptea din 4-5 august 1905 în satul Abdella din Pind, răpind pe trei dintre conducătorii aromâni locali, pe care i-au ucis apoi în pădure. În lunile următoare, satul a fost din nou atacat, 133 case şi alte clădiri (magazine, şcoala, ba chiar şi biserici în care se slujea în limba română) au fost distruse. Aceleaşi evenimente s-au petrecut în numeroase alte sate locuite de aromâni, fiind ucişi peste 100 de oameni (bărbaţi, femei, copii) şi multe mii de oi şi capre. Urmarea acestor atentate teroriste a fost ruperea relaţiilor diplomatice dintre România şi Grecia între anii 1906-1911. (*Ibidem*, p. 97).

Aceste exemple ilustrează starea de spirit în rândul populaţiei din Balcani la începutul secolului nostru. Tot în acelaşi fel s-au comportat grecii cu bulgarii, cu sârbii, cu albanezii; bulgarii cu grecii şi cu sârbii; sârbii cu albanezii şi albanezii cu sârbii. Grecia, Bulgaria, Serbia şi încă neconstituita Albanie duceau un război îndelungat, neoficial, pe teritoriu otoman, spre satisfacţia şi disprețul Turciei şi a Europei. De fapt, aceste lupte nu aveau alt scop decât purificarea etnică, pentru a pregăti ocuparea ulterioară a unui teritoriu cât mai mare din Turcia europeană. Un agent secret austriac pomenea în anul 1907 de existenţa a 27 de bande greceşti şi 78 bulgare. Din nefericire nu le-a numărat şi pe cele albaneze şi sârbe. Cert este însă că victimile cele mai sigure au fost aromânii. Guvernul de la Bucureşti se afla prea departe, atât geografic, cât şi în mentalitate, de zona de conflict. De aceea, cele mai multe bande aromâne s-au aliat cu cele bulgare şi albaneze.

Luptătorii bulgari îşi găseau foarte des refugiu în locuinţele aromânilor. Iar când armata otomană a distrus, fiind sprijinită şi de bande greceşti, satele bulgăreşti din zona Kleisoura, aprox. 2 000 civili bulgari s-au refugiat în satele aromâneşti. Pe de altă parte, în septembrie 1906, o bandă albaneză, în care luptau şi aromâni, l-au ucis pe mitropolitul Fotie din Körce (Albania de sud). (*Ibidem*, p. 103-104).

Criza din anul 1908

În anul 1908 a fost cât pe aci ca războiul acesta neoficial să izbucnească oficial.

Mai întâi, în iulie, a izbucnit o răscoală a unei grupări revoluţionare turce, numită *Junii turci*, care l-au obligat pe sultan să aprobe o constituţie liberală. De acum înainte, Europa avea de a face în Balcani cu o Turcie democratică şi constituţională. Statele vecine creştine au sperat să poată obţine mai multe drepturi pentru conaţionalii „asupriţi".

Cei dintâi care au profitat de tulburările de la Constantinopol au fost bulgarii care, sprijiniţi de austrieci, şi-au declarat independenţa. Principele Ferdinand s-a autointitulat ţar.

Apoi, în octombrie, Austro-Ungaria a anexat Bosnia-Herţegovina, răpind astfel sârbilor orice speranţă de a realiza o Serbie Mare cu fraţii lor de sânge de la graniţa de vest. Opinia publică sârbă a cerut imperativ guvernului să declare război Austriei. Guvernul însă cunoştea mai bine situaţia economică a ţării şi a cerut sprijinul Rusiei. Aceasta încă nepregătită să se implice în Balcani, i-a îndemnat pe sârbi la înţelepciune (în spatele acestui sfat s-au aflat numeroase întruniri ale marilor puteri). Şi, în acest fel, Serbiei nu i-a rămas nici o altă metodă de a dobândi ieşire la mare, decât anexarea Macedoniei sau a Albaniei. În anul 1911 a fost înfiinţată societatea secretă *Unire sau moarte*, având ca ultim ţel crearea Serbiei Mari.

Războaiele balcanice din anul 1912-1913. Criza albaneză.

Încă din anul 1910 albanezii au încercat şi ei să profite de noul regim de la Istanbul, cerând constituirea unui stat autonom albanez pe teritoriul otoman. Redeşteptarea naţională albaneză începuse încă din anul 1878, când, la Prizren, în Kosovo, s-a constituit *Liga albaneză*. Aceasta avea două ţeluri principale. Cea dintâi, nereuşită, de a uni ţinuturile care în toate cancelariile şi cărţile de geografie ale vremii erau numite Albania (adică statul albanez de azi, regiunea Kosovo şi o fâşie din vestul Macedoniei de azi). Cel de-al doilea ţel al ligii era dezvoltarea culturii albaneze. Liga a fost însă desfiinţată de turci în anul 1881, totuşi aceasta a continuat să existe în secret. Într-o întâlnire a intelectualităţii albaneze de la Monastir din anul 1908, s-a adoptat o ortografie unitară, în grafie latină, pentru limba albaneză, împărţită, după cum se ştie, în două dialecte principale: gheg şi tosc.

În acei ani de deşteptare a albanezilor, singurul ajutor pe care l-au primit a fost cel din partea României. La doar trei ani după interzicerea de către autorităţile turce a *Ligii albaneze*, s-a înfiinţat la Bucureşti societatea culturală *Drita* (Lumina), iar peste alţi trei ani societatea ştiinţifică *Dituria* (Ştiinţa), cu filiale în alte oraşe ale României. În anul 1892 s-a înfiinţat la Bucureşti „Institutul cultural albano-român", subvenţionat de statul român. Era de fapt o şcoală pedagogică care pregătea învăţători pentru albanezii din Imperiul otoman. În 1905 s-a deschis o altă şcoală albaneză la Constanţa. În 1909 s-a constituit „comunitatea ortodoxă albaneză din Bucureşti", căreia statul român i-a cedat în 1911 o biserică în Bucureşti (în care se slujise şi până atunci în limba albaneză). (M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Buc., 1994, p. 400). Intelectualitatea de frunte a României de la sfârşitul secolului trecut sprijinea revendicările albanezilor, datorită faptului că îi considerau fraţi de sânge ai românilor (după expresia lui Haşdeu, patronul „Institutului cultural albano-român", cât şi datorită atacurilor la care erau supuşi atât aromânii, cât şi albanezii din partea bandelor greceşti.

Colaborarea albano-română exista şi pe teritoriul otoman. În sate cu populaţie mixtă aromână-albaneză, se predau în şcolile aromâne şi limba albaneză, iar unii învăţători aromâni erau membri ai cluburilor culturale albaneze. De asemenea, în unele biserici aromâne se slujea şi în limba albaneză.

În anul 1910, turcii au respins cererea de autonomie a Albaniei, ceea ce a dus la izbucnirea unor lupte, mai întâi în nord (chiar în provincia Kosovo de azi, în jurul oraşelor Prizren, Djacovo, Ipek), apoi în anul 1911, şi în sud (la Vlora şi Girokaster). Trupele insurgente albaneze au cucerit la începutul anului 1912 Priştina, apoi zona Ipek, iar în luna august chiar şi Skoplje. Turcii au capitulat, recunoscând o Albanie autonomă, compusă din vilayetele: Scoder, Kosovo, Ianina şi Monastir (Edwin E. Jacques, *The Albanians. An Ethnic History from Prehistoric Times to the Present*, 1995, p. 273).

Însă acesta dădea peste cap planurile expansioniste ale Serbiei, Bulgariei, Greciei şi Muntenegrului. Diplomaţia rusă reuşise să aducă Serbia şi Bulgaria la masa tratativelor, terminate cu semnarea, la 13 martie 1912, a unui tratat secret de alianţă. Acesta prevedea împărţirea teritoriului otoman care mai rămăsese în Europa. La această alianţă s-au alăturat mai apoi şi Muntenegru şi Grecia. De teama înfăptuirii acestei Albanii autonome, cele patru state creştine au declarat război Turciei, însă înainte de a se ajunge la o înţelegere definitivă asupra împărţirii teritoriului. Astfel, la 8 octombrie 1912 a început *primul război balcanic*.

În timp ce bulgarii se îndreptau asupra Adrianopolului, muntenegrenii au ocupat Ipekul, sârbii Novi Pazar, regiunea Kosovo, nordul şi centrul Albaniei de azi, cucerind chiar portul Durres, alături de o porţiune din litoralul Adriatic (obţinând, în sfârşit, mult visata ieşire la mare). De asemenea, armatele sârbe au cucerit nordul Macedoniei (până la Monastir). Grecii au pătruns în Macedonia de sud şi în Epir. Tesalonicul a fost cucerit în comun de greci şi bulgari. Turcii au rezistat la Adrianopol, Şkoder (râvnit de muntenegreni) şi Ianina (aici turcii, albanezii şi aromânii au luptat în comun împotriva asediatorilor greci).

Prin aceste lupte, visul albanezilor de a constitui un stat autonom s-a năruit. Aproape tot teritoriul locuit de ei se afla sub ocupaţia trupelor aliate. În aceste condiţii, pentru a atrage europenilor atenţia asupra lor, albanezii şi-au declarat independenţa la 28 noiembrie 1912 la Vlora.

Conferinţa de pace dintre beligeranţi a debutat la 16 decembrie 1912 la Londra. A doua zi însă s-a întrunit, tot la Londra, sub conducerea ministrului de externe englez, o „conferinţă a ambasadorilor" puterilor europene. Aceasta a fost de fapt cea care a „rezolvat" problemele din Balcani. Austria şi Italia doreau în principal alungarea sârbilor de la Marea Adriatică (italienii cu scopul de a ocupa ei Albania, în timp ce austrieci doreau să ia sârbilor orice ieşire la mare) (cf. Charles şi Barbara Jelavich, *The Establishment of the Balcan National States, 1804—1920*, University of Washington Press. ed. III-a, 1997, p. 230). S-a aprobat în principiu formarea unei Albanii independente (20 decembrie), graniţele ei exacte urmând să fie stabilite ulterior. Datorită faptului că Albania independentă a fost creată doar pentru ca sârbii să fie alungaţi de la Adriatică, s-a lăsat noului stat numai o fâşie îngustă de-a lungul ţărmului adriatic.

Pentru a obţine recunoaşterea independenţei Albaniei de către Rusia, austriecii şi italienii au acceptat ca regiunea Kosovo să fie cedată Serbiei. Astfel, Albania, în graniţele sale de azi, este un rezultat al compromisului dintre diplomaţiile rusă şi austriacă (Jelavich, *op. cit.*, p. 232). Prin aceasta, jumătate din populaţia albaneză a rămas în afara graniţelor statului ei naţional (în Kosovo, vestul Macedoniei şi Epir), nici una din marile puteri nefiind interesate de soarta acestor oameni. O problemă o constituia totuşi graniţa de sud a Albaniei, deoarece România cerea ferm ca populaţia aromână din munţii Pindului de nord să fie încorporată Albaniei şi nu Greciei. Opinia publică românească era revoltată de ştirile că trupele de ocupaţie greceşti din Macedonia de nord arestaseră şi deportaseră fruntaşi ai mişcării naţionale aromâne. Chiar şi în Albania ocupată de sârbi, cea mai mare parte a aromânilor i-au sprijinit pe albanezi.

(Continuare în pag a 7-a)

PAUL BRUSANOWSKI

Câteva cuvinte despre controversatul manual alternativ de istorie de clasa a XII-a

De la bun început trebuie să arăt, din onestitate profesională, că nu am avut posibilitatea să citesc manualul alternativ pentru clasa a XII-a de la Editura Sigma. Cu toate acestea, în calitate de istoric, îmi permit să abordez problema deoarece, exact ca la fotbal, din nou toată lumea are impresia că ştie şi, mai ales, că se pricepe la istorie. Cred că ar trebui subliniate anumite aspecte în legătură cu disputa stârnită şi, în general, de noile programe şi manuale de liceu care au intrat în vigoare în toamna aceasta.

Remarc — e drept, cu amărăciune — că glasurile calme ale unor reputaţi specialişti — ca cel al Profesorului Giurescu, spre a da un singur exemplu — au fost repede uitate de cei (puţini) care le-au auzit şi ignorate de mulţi. De aici, climatul de violenţă în care s-a produs atacul împotriva manualelor, în general, ceea ce nu putea rămâne fără consecinţe asupra replicilor, violente, uneori, şi ele. S-a criticat, cu sfântă mânie proletară, un manual, o carte, pe care cei mai mulţi nu au văzut-o. Tonul l-au dat parlamentarii din comisiile de cultură, care au cerut interzicerea sau chiar arderea manualului alternativ pentru clasa a XII-a. În condiţii normale, propunerea arderii unei cărţi ar trebui să aibă nişte consecinţe catastrofale pentru cariera politică a parlamentarului sau parlamentarilor care a(u) cerut aceasta. Este un lucru ştiut, din istorie, că naziştii şi comuniştii, când au ajuns la putere, au golit bibliotecile, practicând metoda epurărilor, în cazul primilor, arderile de carte au devenit metodă curentă.

Presa scrisă şi nescrisă — desigur, nu în totalitate — a preluat ştafeta mâniei, acuzându-i pe autori că dau dovadă de „nesimţire", că sunt „antinaţionali", „penibili". Culmea ofensei pentru breasla istoricilor profesionişti, indiferent că aceştia acceptă ori resping recenta apariţie de la Sigma — un post privat de televiziune a prezentat, la „ştiri", un grup de tineri puşcăriaşi, de clasa a XII-a, de la un penitenciar din judeţul Buzău, pare-mi-se, grup ce a criticat aspru manualul alternativ — pe care, bineînţeles, subiecţii în cauză nu l-au văzut, anunţând că refuză să înveţe după el.

Exemplul de mai sus pune în evidenţă caracterul complet neştiinţific al ostilităţilor, care au căpătat caracter de campanie. Trebuie spus neted că polemica ştiinţifică este complet diferită de campanie, desfăşurându-se pe alte coordonate şi după alte criterii, inclusiv de ordin moral. Prin polemică ştiinţifică, declanşatorul acesteia are intenţia să-şi convingă partenerul — nu adversarul, fie el autor al unui studiu academic, al unui curs universitar, al unei cărţi ori al unui manual alternativ de liceu — de justeţea argumentelor sale. Celălalt se poate lăsa convins, dar poate, tot atât de bine, să rămână la părerile sale, după principiul *suntem de acord că noi doi nu suntem de acord*. Prin campanie, declanşatorul are intenţia să-şi demoleze adversarul, indiferent prin ce mijloace, însă, de obicei, o face *cu gură de ţaţă şi ură de slugă*, cum cutremurător aflăm din *Jurnalul Fericirii* steinhardtian. Numai cine n-a vrut nu şi-a exprimat părerea în stilul de mai sus. Unii dintre nemulţumiţi nu numai că n-au citit manualul, dar nu cunoşteau nici programa care i-a stat la bază şi lăsau impresia că toată istoria se rezumă la manualul dintr-un singur an de studiu şi, încă, doar la cel editat de Sigma. Semnificativ mi se pare faptul că istoricii de carieră au protestat la acest tratament, în vreme ce spriijnul pentru urâta campanie a venit din partea nespecialiştilor — unii dintre ei, pe bună dreptate catalogaţi, drept *manipulatori de talie mică a ideilor de tip comunist* — nedeprinşi şi nepregătiţi pentru o discuţie serioasă, care au dezgropat securea unui război intelectual în stare a ne trezi cele mai sinistre amintiri din regimul trecut. Cu ei şi, mai ales, prin intervenţiile lor, butada lui Napoleon, după care istoria este o servitoare bătrână obişnuită să fie violată de toată lumea, ni se pare mai de actualitate ca oricând.

Este îndeobşte cunoscut faptul că principiul manualelor alternative este unul european, iar acum nu s-a făcut altceva decât să se revină la sistemul antebelic din învăţământul românesc, cel cu manuale alternative. De altfel, Ministrul Învăţământului vorbea chiar de existenţa unor acorduri cu organisme internaţionale (europene), acorduri care să permită şi să susţină, logistic şi financiar, această operaţie.

Abordând problema manualului propriu-zis, cred (pentru că nu am avut posibilitatea să-l citesc, după cum am arătat încă de la primele rânduri) că s-a dorit a fi unul modern, dar a păcătuit printr-o cascadă de stângăcii. În primul rând, presupun că acesta s-a vrut unul rupt de tradiţia comunistă a manualului unic, rezultat al unei mentalităţi ce înţelegea să accepte doar conducătorul şi partidul unic. Abordarea este, în mod cert, postmodernă, dar trebuie să admitem că postmodernismul este privit la noi, mai degrabă, ca un curent ce are drept de cetate în lumea artelor şi mai puţin în cea a istoriei. În tot cazul, până în acest moment, în lumea manualelor de istorie s-a dovedit a fi un eşec. Sau eşecul s-a datorat numai manierei de abordare. Spre exemplu, oricâtă libertate în gândire ar dori autorii să le acorde elevilor, nu este admisibil ca domnitorii să nu fie încadraţi cronologic. Şi nu este admisibil din simplul motiv că aceştia devin, astfel, „inoperanţi", din punct de vedere istoric. Domnit-a Mircea cel Bătrân înaintea lui Basarab I, Întemeietorul (repet, Întemeietorul) sau invers? Fost-a domn Ştefăniţă Vodă înaintea lui Ştefan cel Mare, adică este oare posibil ca nepotul să fi ajuns mai întâi pe tronul Moldovei? Mister, în lipsa încadrărilor cronologice!

(Continuare în pag. a 7-a)

CONSTANTIN ITTU,
Doctor în Istorie,
Doctor of Philosophy

O nouă piatră în alcătuirea edificiului operei teologice a Î.P.S. Antonie al Ardealului: cartea de memorialistică — „Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală"

– ECOURI –

În ziua de 14 septembrie a.c. a avut loc la Sala Radio din București lansarea volumului „AMINTIRILE MITROPOLITULUI ANTONIE PLĂMĂDEALĂ", apărut la Editura CUM din Capitală în acest an.

Lucrarea este de fapt o suită de înregistrări făcute cu Î. P. S. Sa, la Mânăstirea „Brâncoveanu" Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, de către doi reputați redactori ai Radiodifuziunii Române, Dragoș Șeuleanu și Carmen Dumitriu și se bucură de o prefață semnată de către academicianul și omul de cultură Răzvan Theodorescu.

La această festivitate de excepție au luat parte personalități marcante ale vieții politice, culturale și religioase din Capitală, invitați, un numeros public.

Prezentăm în continuare fragmente din alocuțiunile rostite de personalitățile prezente la acest «*Eveniment cultural al anului*», așa cum a fost considerat de către cei prezenți dar și de mass-media românească.

Academician NICOLAE CAJAL, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România

„Eminențe, excelențe, doamnelor și domnilor. În primul rând doresc și nu conjunctural, să mulțumesc conducerii acestei prestigioase instituții, care m-a invitat aci astăzi, la lansarea acestui volum de memorii ale Mitropolitului Plămădeală, carte realizată după discuții cu prietenii noștri, valoroșii ziariști Carmen Dumitriu și Dragoș Șeuleanu și vreau să mulțumesc încă o dată pentru că sunt aci, nu numai pentru că asist la un moment sărbătoresc, ci și pentru faptul că am ascultat o serie de vorbiri care într-adevăr îți înalță sufletul și îți îmbogățesc gândirea.

Trebuie să spun că am avut ocazia, să fiu la Sâmbăta lângă Mitropolitul Antonie Plămădeală în momentul în care acceptase, de puțină vreme să se lase, spun terorizat, pentru că ziariștii câteodată terorizează spre bine, de Carmen și Dragoș Șeuleanu și începuse convorbirile pentru realizarea acestui minunat volum. Spun minunat pentru că l-am avut de câteva zile și am avut ocazia să citesc un mare număr de capitole și într-adevăr, în afară de interesul istoric, interesul pentru cultură, dovedește odată în plus marea deschidere a Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolitul Plămădeală, cunoștințele lui, cultura lui, bunătatea lui, deschiderea pentru ceilalți. Și într-adevăr, discuțiile care le-am avut câteva ore la Sâmbăta, cu domnia sa atuncea m-au marcat, mi-au lăsat o serie de amintiri deosebite, din care multe elemente și cele mai importante, le găsesc și în acest volum de memorii și este vorba de credința lui, problemele de multiculturalitate, de dialog, de înțelegere între oameni, ecumenism. Și într-adevăr, din păcate tot atunci la Sâmbăta, după puține ore am asistat la începutul, la debutul bolii sale, accidentului său neurologic, care sigur ne-a îngrijorat pe toți, dar în acele momente cu toate greutățile pe care le avea și la mers și la exprimare, a continuat să-și susțină cu putere credința lui în prietenie, în bunătate, în dorința de colaborare. Și într-adevăr, acest volum pe care-l prezentăm astăzi aci, pe care este prezentat și nouă și tuturor, este aș spune o bijuterie în domeniul respectiv.

Dealtfel, eu cunosc bine activitatea lui Dragoș Șeuleanu și a lui Carmen Dumitriu și nu mă miră acest lucru, pentru că e așa cum s-a spus, chiar de Sfinția Sa, este o calitate pe care o au ca ziariști excelenți, de a stoarce, de a scoate tot ce e mai important din ceea ce știe sau trebuie să-și aducă aminte omul cu care ei discută.

Eu cred, că succesul acestui volum se datorește personalității Mitropolitului Plămădeală, calităților lui și repet, dorinței lui de a fi bun, de a fi prieten, de a fi, eu nu folosesc termenul tolerant ci colaborator perfect, prieten. Pentru că problema de tolerant obligă o parte superioară sau gândire că cineva este superior. Și spun în permanență era un om care susținea problemele necesității de luptă împotriva intoleranței, dar și el accepta ideea că-i bine să folosim prietenie, colaborare și nu toleranță.

Ei bine, spun nu mă miră succesul acestui volum și un succes care îl va avea desigur repede, pentru că încă o dată autorul memoriilor și ziariștii care au stimulat și au susținut posibilitatea și viabilitatea acestor memorii ale Mitropolitului Antonie Plămădeală, sunt personalități remarcabile".

ION ILIESCU, Președintele Partidului Democrației Sociale din România, fost Președinte al României

„Fără îndoială Părintele Antonie Plămădeală este o personalitate proeminentă a Bisericii Ortodoxe Române, este un intelectual de mare valoare, un om al cărții și un om dotat cu un talent deosebit al narațiunii, ceea ce se vede și din această carte.

Aseară am parcurs o parte din ea, și povestește cum copil, elev, școlar la unsprezece ani i se descoperă talentul scrierii, dintr-o compunere comandată de profesorul de limba română. Responsabil al bibliotecii clasei, fiind un pasionat al cititului și a parcurs foarte multe lecturi, care i-au creat acest bagaj, acest tezaur de cunoștințe care se vădește în tot ceea ce scrie, eruditul Plămădeală.

Eu vreau să relatez aici doar o latură a personalității Părintelui Antonie, pe care l-am cunoscut în 1977, era după cutremur, eram la Iași și avea loc la Iași o reuniune a Consiliului Bisericilor Europene. Sigur, era personalitatea proeminentă a lui Iustin Moisescu care a dominat această reuniune, dar cel care s-a ocupat nemijlocit de organizarea reuniunii și care a fost spiritul foarte activ prezent în toată desfășurarea ei, a fost Părintele Antonie Plămădeală și am avut prilejul să-l cunosc, să mă întrețin cu dânsul, să dialoghez cu personalități-le prezente, reprezentând toate Bisericile Europene și am văzut cu câtă stimă și considerație îl apreciau pe Părintele Antonie Plămădeală. Deci era un om dotat cu un talent deosebit pentru diplomație, era un fel de ministru de externe al Bisericii, care se ocupa de aceste contacte internaționale ale Bisericii.

Peste timp am avut numeroase prilejuri, de întâlniri, dialoguri, dânsul a fost reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, la dialogul celor două Biserici creștine, la reuniunea de la Balamad, unde s-au pus bazele reluării contactelor și dialogului între Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică și a fost unul din factorii motori ai promovării în primul rând, a acestei întâlniri și ai promovării dialogului între cele două Biserici. Așa încât printre multiplele virtuți și talente ale celui pe care îl onorăm astăzi și care ne onorează prin cartea care o oferă, alături de multe altele, această virtute de om dotat cu o abilitate intelectuală deosebită, un veritabil diplomat, am ținut să o reliefez pe scurt în această reuniune a noastră".

D-na CARMEN DUMITRIU

„Aș fi vrut să pot să încep, ceea ce vreau să spun cu: sărut dreapta, vlădica! Pot să spun dar unui alt vlădică pe care îl iubesc la fel de mult. Aș fi vrut să spun deci: sărut mâna vlădică! Și să-l vedeți și să-l auziți. E bogat cum nu e nimeni, pentru că are o minte cum nu se poate povesti, iar această carte a noastră, nu e nici pe departe măcar o bucățică, din ceea ce reprezintă acest om pentru viața publică românească, pentru spiritualitatea română.

Am să vă povestesc doar o secundă, pe care am avut norocul să o trăim împreună cu elevii Înaltului Antonie Plămădeală. Deci seara după hram, după ce Înaltul vorbise oamenilor și îl ascultau femeile de la sat, bărbații, copiii, nu sufla nimeni căci vorbea: stăpânul și Mitropolitul. Am simțit că acest neam are un stăpân, are un suflet, are o minte, are un crez. Toți se ridică în picioare, toată lumea cântă: „trăiască stăpânul și Mitropolitul nostru"! Și spuneți-mi dacă nu vă înfiorați la aceste cuvinte și nu vă simțiți legați peste veac cu acei care vă sunt bunici și străbunici, cu pământul din care vă trageți. Deci vlădica terminase toate slujbele zilei, terminase cu toate scrisorile și reclamațiile care veniseră la scară să i se adreseze și venise vremea cinei și ne-am trezit cu un călugăr care ne-a spus: „vlădica vă invită la cină". Acolo erau chipuri pe care nu le văzusem decât la televizor, oameni despre care nu aflasem decât din știrile de ziare. Înalt Prea Sfințitul Daniel de la Iași, Prea Sfințitul Casian și încă mulți alți ucenici. Și a început cu o întâmplare care seamănă cu pagini de Sadoveanu. Glume, discuții dogmatice, amintiri despre Vatican, despre Strasbourg, despre Oxford, despre Londra, despre America, Înaltul vorbea despre toate lucrurile acelea de parcă eram acolo și știam exact ce gust avea mâncarea pe care o mâncase la cine știe ce masă, știam și ne povestea în engleză, în franceză, ba ne punea și la exercițiu. Ne cerea și câte o dată din istorie, câte o maximă: Cine a zis-o? Când a zis-o? De ce a zis-o? Eram înmărmuriți și nu mai aveam curaj să mai deschidem gura.

A fost după-amiaza în care s-a îmbolnăvit. Și vlădica le-a ținut piept și le-a explicat: ba în franceză, ba în engleză, la cătăramă de ce a luptat Biserica Ortodoxă Română? Cu cine? Și cum a fost convietuirea cu comunismul. Dacă nu l-aș fi ascultat mai întâi pe rabinul Rosen și nu aș fi aflat același lucru, că pentru a conduce trebuie să faci compromisuri, și că păcatul e al conducătorului, iar succesul e al poporului, poate n-aș fi înțeles de la început. Și mi-am adus aminte de o întâmplare pe care vlădica poate să o confirme. În România nu erau suficiente Biblii pe timpul comunismului. Și Prea Fericitul Părinte Patriarh, pe care aș dori să-l mângâiem cu un gând bun de dragoste fiiască, pentru toate necazurile pe care le îndură, în calitate de păstor, a vrut să-i spună prietenului său rabinul Rosen ce i se întâmplă. Și-au făcut semn unul altuia și au zis: „Hai să mergem pe scară, te conduc". Și l-a condus".

Consilierul ministrului de Interne, reprezentantul din Minister D-nul LIVIU MUREȘAN

„Totodată sunt dator să spun că am avut prilejul să-l cunosc pe Mitropolitul Antonie Plămădeală imediat după revoluție, însoțind câteva personalități care atunci descopereau România și vreau să spun că și-a adus contribuția ca acele personalități, nu numai să descopere România, ci să devină ambasadori ai României de-a lungul anilor. Sunt lucruri care sunt puțin reținute de către istoria noastră a ultimilor zece ani, însă am fost unul dintre cei care am avut ocazia să-l descopăr ca adevărat ambasador, ca adevărat ministru de externe, așa cum s-a spus aici, al României.

Totodată colegi, dacă îmi dați voie să spun așa, pentru că și eu am lucrat în presă cu niște ani în urmă. Dragoș Șeuleanu și cu Carmen Dumitriu au știut cum să pună în valoare această personalitate, dacă vreți, să ne pună la îndemână prin această carte și le mulțumesc și le doresc succes în această aventură care se numește, editura Cum.

În final aș vrea, vă rog, să ne gândim cu toții la instituțiile și personalitățile, care sunt parte dacă vreți, a acestei securități naționale. Aș spune: armata, internele, Biserica, radio-ul și celelalte, valori cu care operăm, să știm că ele contează și că ele trebuie apărate în momentele grele, pe care un neam le are sau o perioadă, ești nevoit să le parcurgi.

Vreau să vă mulțumesc încă odată, pentru faptul că suntem cu toții împreună și pentru acest moment deosebit și vă rog să-i transmiteți domnului Mitropolit din toată inima, multă sănătate și toate cele bune".

Președinte, Director General al Societății Române de Radiodifuziune Prof. univ. Dr. TUDOR CĂTINEANU

„A dat, au dat și primul exemplu recuperând memoria exemplară a Mitropolitului Plămădeală într-o carte cu care luăm acum contact.

Îmi îngăduiți să-mi amintesc două secvențe din viața Mitropolitului Plămădeală care m-au impresionat profund. Prima s-a întâmplat la înmormântarea lui Constantin Noica la Păltiniș, atunci l-am văzut și auzit pentru prima dată. Impresionându-mă cu toată ființa dânsului. Mai scurt, Noica autorul celebrei particule fecundă, infinit metafizică, particula întru, a lucrat în orizontul ființei, evident și teologia lucrează în orizontul ființei, dar înțelesurile fundamentale ale cuvântului ființă în cele două registre, metafizic și teologic sunt la limita identității fără să se identifice, deci doar a proximității. Modul suveran în care Mitropolitul Plămădeală a speculat această proximitate în sensul superior al cuvântului, a fost pentru mine o încântare metafizică. Viața poate fi un destin exemplar, poate să fie o risipă, poate să fie și un calvar, dar e vorba de un calvar care dealtfel s-a mântuit, ieșind la lumina înțelesului deplin și al cuvântului deplin rostit, pentru toată lumea și pentru noi".

O carte în ajutorul profesorilor de religie

Constantin CUCOŞ: „EDUCAŢIA RELIGIOASĂ". Repere teoretice şi metodice, Editura POLIROM, Iaşi, 1999, 310 p.

În valoroasa editură ieşeană, în cadrul colecţiei „Ştiinţele educaţiei — Structuri, conţinuturi, tehnici", a apărut lucrarea reputatului profesor al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale educaţiei din cadrul Universităţii „A. I. Cuza" din Iaşi, Constantin Cucoş.

Lucrări anterioare ca: „Pedagogie şi axiologie" (E.D.P., Buc., 1995), „Pedagogie" (Iaşi, 1996), „Istoria gândirii pedagogice" (Iaşi, 1997) sau „Educaţia religioasă — Conţinut şi forme de realizare" (E.D.P., Buc., 1996), precum şi alte multe articole, anunţau această lucrare, autorul, prin conţinutul şi direcţia cercetării pedagogice, înscriindu-se în acest efort de revalorizare a Pedagogiei în sistemul de idei al religiei. Volumul de faţă, care se constituie într-o fericită continuare pe temei teoretic şi metodic al celui din 1996, dispune de un cuvânt înainte al Î. P. S. Daniel, Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, care subliniază demersul autorului în realizarea unui „tip de discurs" înscris pe o linie modernă de factură cu adevărat universitară, care cere o raportare corectă din partea dascălilor de religie nu doar sub aspectul „dăscălie = chestiune de talent înnăscut", ci şi de „dăscălie ştiinţifică", încadrată în metodă şi tehnică pedagogică.

Aşa cum se exprimă domnul Cucoş în „Introducere", tematizarea raportului dintre religie şi valorile religioase a constituit punctul de plecare în acest nou itinerar de cercetare pedagogică şi practic-teologică.

Capitolul I: „Educaţia religioasă — între necesitate şi posibilitate" (p. 13-34) conţine şi dezvoltă teme ce privesc mai mult dimensiunea analizei sociologice, a impactului între religie şi educaţie, religie şi culturalizare, precum şi noile categorii şi direcţii socio-profesionale pe care le implică introducerea religiei în ampla sferă a învăţământului şi a reformei acestuia. Chestiunile legate de statutul profesional preot - profesor (din păcate fără o analiză asupra conţinutului pe care această categorie o avea drept structură în vechea şcoală românească, mai ales interbelică), statutul educaţiei religioase în şcoala românească (mereu modificabil, însă, în funcţie de „alternanţa la putere"), analiza factorilor responsabili pentru realizarea educaţiei creştine (fără a analiza, însă, şi aspectul interdisciplinarităţii, ca şi cum **numai** profesorul de religie face **educaţie creştină,** cel de română sau istorie sau ... putând fi scutiţi de aceasta), precum şi întreita relaţie a religiei cu şcoala generală, cu liceul şi cu universitatea, cereau totuşi mai multă luciditate practică şi mai puţină polemică. E drept că articolele ce constituie conţinutul acestui capitol apăreau pe „piaţa informaţională", în momente de criză unele dintre ele nesoluţionate, nedepăşite, nici astăzi. Autorul pierde din discursul „academic", dar câştigă în adevăr, şi acesta este lucrul cel mai important.

Capitolul II analizează „Educaţia religioasă în perspectivă istorică", autorul surprinzând aspecte ale educaţiei în sistemul israelit, al antichităţii clasice cu accente deosebite asupra paradigmei educaţionale creştine. Aici sunt surprinse contribuţiile Părinţilor Bisericii, filosofilor creştini precum şi a clasicilor pedagogiei universale în ceea ce priveşte educaţia religioasă. În cadrul preocupărilor spiritual religioase din pedagogia contemporană, autorul face însă aceeaşi omisiune ca toţi „modernizatorii" şcolii româneşti de psihologie sau pedagogie: ocoleşte pe români, ca şi cum cartea ar fi fost scrisă pentru studenţi germani sau americani. Ar fi fost instructivă o astfel de analiză în ce priveşte evoluţia conceptului în pedagogia românească, cu un discurs deloc neglijabil sub acest aspect.

Excelent apare însă Capitolul III, unde ne sunt revelate „Modele şi motive educaţionale în creştinism" (p. 73-89), un capitol lăsat „deschis" oricărei cercetări ulterioare.

Odată cu Capitolul IV se intră deja în sfera pe care volumul de faţă şi-l propune în subtitlu. Capitolul IV: „Prefigurări contemporane ale valorilor religioase. Importanţă, metamorfoze, implicaţii" aduce excelente demersuri în analiza raportului cunoaştere - credinţă - educaţie. Excelează analiza privind demersurile educative ale artei religioase, religia şi kitschul, pedagogia semnului religios şi altele, toate aducând o „boare" de revoltă împotriva falsei pedagogii ridicată la rang de „model cultural" de unii din cei care **predau** religia.

Capitolul V: „Valenţe educative ale valorilor religioase" constituie, după părerea noastră, nu numai miezul ştiinţific al lucrării, ci şi un veritabil spaţiu de meditaţie asupra a ceea ce este şi asupra a ceea ce ar trebui să fie „Didactica Magna" în ceea ce priveşte educaţia religioasă. Din nefericire, nici aici conţinutul nu acoperă totdeauna subtitlul propus. Multe din aceste subtitluri (de exemplu: „Rolul educativ al Bisericii" sau „Preotul ca educator"), putând constitui excelente teme de doctorat. Ba chiar la subcapitolul: „Valenţe educative ale serviciului divin", răspunsul amplu îl putem afla deja în teza de doctorat a Părintelui Lector Dr. Nicolae Dura: „Propovăduirea şi Sfintele Taine", Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1999, 286 p.

Capitolul final: „Concluzii cu caracter teoretic şi metodic" (p. 293-300) este un capitol de direcţii, de linii de forţă în realizarea unei educaţii competente.

Lucrarea conţine şi o excelentă bibliografie de real ajutor celor care caută să fie mai buni în ceea ce-i priveşte ca „oameni ai catedrei".

În ansamblu, lucrarea se constituie într-un excelent demers de elucidare a punctului de forţă în care se află şcoala românească şi Biserica Ortodoxă în încercarea de redresare a educaţiei religioase. Copiii aşteaptă încă.

Pr. Asist. Drd. C-TIN NECULA

Luminile virtuţii creştine înnobilează viaţa

Pe traseul unei îndelungate şi rodnice cariere didactice, în paralel cu munca la catedră, *pr. prof. dr. Sorin Cosma* a desfăşurat şi o ritmică activitate de cercetare ştiinţifică vizând unele componente de bază ale teologiei. O parte din contribuţii au văzut lumina tiparului în paginile unor periodice teologice, iar în ultimul timp, acumulările de peste vreme sunt date publicităţii într-o succesiune de cuprinzătoare volume: *Cuvinte ale dreptei credinţe* (Arad, 1992, 565 pag.), *Cumpătarea în etica filosofică antică şi în morala creştină* (ed. Helicon, 1998, 440 pag.), lucrări urmate de recenta carte intitulată: *Virtutea şi razele ei de lumină* (ed. Banatica, 1999, 326 pag.). Această ultimă apariţie editorială abordează o varietate de aspecte înscrise pe coordonatele fundamentale ale moralei creştine, supunând analizei, cu preponderenţă, variate laturi ale virtuţii creştine văzute ca un evantai alcătuit din multiple şi benefice raze de lumină.

Astfel, întinsul material al cărţii, organizat după un plan unitar şi coerent, cuprinde aproape patruzeci de referinţe (definiri şi ample explicitări în capitole şi subcapitole) la categoria de *virtute,* insistând, printre altele, asupra unor concepte bogate în semnificaţii, precum: evlavia, păcatul, iubirea, dreptatea, înţelepciunea, cumpătarea, bărbăţia.

Pe axul tematic al lucrării, un relief aparte îl are capitolul consacrat efectelor benefice ale virtuţii creştine prin: smerenie, blândeţe, răbdare, rugăciune, pocăinţă, stăruinţă ş.a.

În fine, cartea ne oferă o substanţială analiză referitoare la unele aspecte sociale ale virtuţii creştine, cu importante puncte de vedere privind patriotismul ca datorie creştină, semnificaţia morală a jurământului, trăsăturile morale ale sentimentului de prietenie, ale relaţiei în familie ş.a.

Şi de această dată, autorul dovedeşte o aleasă erudiţie în domeniu şi reconfirmă stăpânirea cu competenţă a instrumentarului de cercetare ştiinţifică. La o lectură atentă, înţelegem că acest valoros studiu de morală creştină este străbătut de o deviză cardinală, şi anume că omul îşi poate trăi viaţa cum doreşte, dar trebuie să se gândească la consecinţe. Din această idee incitantă izvorăşte firesc varianta optimă: trăirea în virtute conduce la binefăcătorul echilibru moral şi spiritual în ansamblu şi, respectiv, la sănătate trupească.

De altminteri, atât cărţile anterioare ale *dr. Sorin Cosma,* cât şi aceasta în discuţie sunt scrise astfel spre a se realiza o firească comunicare între lumea conceptelor teoretice, a abstracţiunilor livreşti şi trăirea cotidiană individuală şi existenţa comunitară. De aici, accesibilitatea pentru toate categoriile de cititori ca îndreptar moral, spiritual, căci, aşa cum rezultă din întregul conţinut, acest studiu (de o evidentă densitate ideatică) configurează convingător, într-o manieră seducătoare, portretul moral, ideal al unui bun creştin.

Prof. PETRU CĂLIN

Kosovo — o problemă de azi?

(Urmare din pag. 5-a)

În timp ce la Londra se desfăşurau lucrările celor două conferinţe (de pace şi cea a ambasadorilor), luptele în Balcani continuau. În luna martie 1913, Ianina şi Adrianopolul au fost cucerite, iar în aprilie muntenegrenii au reuşit ocuparea localităţii Skoder, unde se pregăteau să-şi mute capitala. Europenii, la cererea austriecilor, au reacţionat, trimiţând la Skoder trupe. Muntenegrenii au fost nevoiţi să părăsească oraşul, însă nu înainte de a-l incendia (mai 1913).

Întrucât bulgarii, sprijiniţi de austrieci, erau nemulţumiţi de faptul că Macedonia fusese împărţită doar între greci şi sârbi, au început pregătirile pentru un nou război. Cheia problemei balcanice o constituia România, căreia toate statele de la sud de Dunăre îi promiteau autonomia culturală a aromânilor. Ba, mai mult, bulgarii au cedat României, în schimbul neutralităţii, oraşul Silistra şi autonomia bisericească a aromânilor (care urmau să fie supuşi unui episcop propriu), semnând în acest sens un tratat la Petersburg la 9 mai 1913, mediat de Rusia.

În noaptea dintre 29-30 iunie 1913 bulgarii au atacat trupele greco-sârbe din Macedonia, fiind însă respinşi. Lovitura de graţie le-a fost dată însă de România care, nemaifiind mulţumită doar cu oraşul Silistra, dorind întregul Cadrilater, a trecut, la 11 iulie, Dunărea, ajungând, fără să întâmpine nici o rezistenţă, aproape de Sofia. Ţarul Ferdinand a cerut direct regelui Carol I să nu intre în capitală şi să pună capăt în acest fel umilinţei la care fusese supus poporul bulgar.

Tratatul de pace s-a desfăşurat la Bucureşti (10 august 1913). Bulgaria a pierdut Macedonia, Cadrilaterul şi Adrianopolul, dobândind în schimb ieşire la Marea Egee (între râurile Mesta şi Mariţa). Macedonia a fost împărţită între Grecia şi Serbia.

În ceea ce priveşte Albania, în nord a obţinut oraşul Skoder, dar nu şi provincia Kosovo. În toamna anului 1913, albanezii au atacat Serbia, fiind însă învinşi. Problema graniţei de sud a rămas deschisă. La 11 august 1913 (deci la o zi după încheierea păcii de la Bucureşti), în ultima şedinţă a conferinţei ambasadorilor de la Londra, s-a decis ca problema munţilor Pind de nord să fie rezolvată de o comisie internaţională, cheia problemei constituind-o aici, precum am arătat mai sus, populaţia aromână. Abia la 9 noiembrie 1921 a fost trasată graniţa de sud a Albaniei. Aromânii din Pind au fost cedaţi Greciei. (M. D. Peyfuss, *op. cit.*, p. 118-119).

Aproape toate ţările din regiune au fost nemulţumite de soluţionarea la care s-a ajuns în august 1913. Bulgaria nu a ratificat pacea de la Bucureşti, pregătindu-se pentru un nou război (care de această dată a fost mondial). Serbia dorea anexarea Albaniei, nemulţumită că nu obţinuse ieşirea la mare. Albania, la rândul ei, dorea unirea provinciei Kosovo şi a vestului Macedoniei.

În anul 1913, în finalul lucrării *Istoria statelor balcanice în epoca modernă,* Iorga dădea dovadă de mult realism, comentând rezultatele celor două războaie balcanice: „Totuşi, chestia macedoneană şi albaneză sunt primejdia viitorului. Va izbuti Serbia să facă a se primi *de populaţie,* mai chemată să se pronunţe decât Europa, dominaţia ei? Albania va fi ea mai mult decât un avanpost austriac, şi Italia o va primi ea în această calitate pe malul opus al Adriaticii? S-ar putea ca aceste chestii să se rezolve mai curând. Dar ele vor trebui să facă parte din marele proces sângeros al lichidaţiei austriece, care se anunţă pentru un mai îndepărtat viitor" (p. 377).

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU **a săvârşit următoarele:**

- **25 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind întru preot pe diaconul Cătălin Dumitrean pe seama parohiei Sibiu Spitale II.
  — Seara a slujit Vecernia la Catedrală.
- **26 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Nicolae" din parohia Vecerd, prot. Agnita şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. P. C. pr. paroh Mircea Stoia a fost hirotesit întru iconom.
- **27 SEPT. - 6 OCT. a.c.,** — P.S. Sa s-a aflat în Grecia şi la Sf. Munte Athos.
- **9 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşt Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.
- **10 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii „Cuv. Paraschiva" din parohia Hurez, prot. Făgăraş şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. Au fost acordate Acte de apreciere P. C. pr. paroh Sicoe Tudor şi Consiliului Parohial.
  — Seara a slujit Vecernia şi a rostit predică în biserica „Sf. Nicolae" din Berivoi (Pr. paroh Ioan Puia). În aceeaşi zi a cercetat şi bisericile parohiale din Făgăraş-Cimitir, Săvăstreni, Berivoii Mari şi Săsciori, prot. Făgăraş.
- **12 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşt Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **13 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba Vecerniei şi a Litiei în Biserica „Cuv. Paraschiva" din Sibiu-Triaj (Pr. paroh Ghişoiu Vasile) rostind cuvânt de învăţătură.
- **14 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Paraschiva" din Braşov - Groaveri (Pr. paroh Florin Gârlonţa), rostind cuvânt de învăţătură creştinească.
  — Seara a slujit Vecernia la Mânăstirea Berivoi, prot. Făgăraş şi a cercetat biserica din Pojorta aflată în şantier de pictură.
- **16 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.
  — A luat parte la festivitatea prilejuită de atribuirea numelui de „Constantin Noica" Liceului Teoretic din Sibiu, fostul Grup Şcolar Sanitar şi a sfinţit o placă comemorativă.
  — Seara a slujit şi predicat la slujba Vecerniei în parohia Viile Sibiului - Sibiu (Pr. paroh Petru Oltean).
  — A participat la recepţia oferită de Episcopia Evanghelică Sibiu cu prilejul vizitei Preşedintelui Consiliului Bisericilor Evanghelice din Germania, rostind o alocuţiune.
- **17 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii monument istoric „Sf. Arhangheli" din Săcele — prot. Braşov, recent restaurată în interior şi exterior şi Sfânta Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură.
  P. C. Pr. paroh Ioan Voineag a fost hirotesit întru sachelar. A fost acordat un Act de apreciere Consiliului parohial.
- **18 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii „Sf. Ev. Luca" din Sibiu, a cărei pictură a fost restaurată, şi Sf. Liturghie arhierească cu prilejul hramului rostind un bogat cuvânt de învăţătură creştinească.
  P. C. Pr. paroh Teodor Burcuş a fost hirotesit întru iconom-stavrofor, iar Pr. Claudiu-Liviu Moisiu întru iconom.
- **19 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **21 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a făcut parte din soborul slujitor care a săvârşit Sf. Liturghie în Catedrala Arhiepiscopală din Alba-Iulia cu prilejul zilei Sf. ardeleni, Visarion, Sofronie şi Muc. Oprea.
  A hirotonit întru diacon pe teologul Sebastian-Ioan Tocănel.
  — A vizitat biserica din Grui-Sălişte aflată în şantier de pictură.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Sf. Visarion în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.
- **22 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la Vernisajul expoziţiei „Monumente dispărute, monumente regăsite" deschisă la Muzeul de Istorie din Sibiu.
- **23 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.
- **24 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica monument istoric „Sf. Treime" din Sibiel, prot. Sălişte, rostind cuvânt de învăţătură. Cu acest prilej a fost instalat şi noul paroh Pr. Ioan Munteanu.
- **25—30 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa, s-a aflat la Bucureşti la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.
- **31 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii „Sf. Muc. Gheorghe" din Hârseni, prot. Făgăraş şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură.
  — A hirotesit întru sachelar pe P. C. pr. paroh Ioan Petraşcu.

Diacon VASILE AVRAM

Câteva cuvinte

(Urmare din pag. a 5-a)

În principiu, autorii au apreciat corect rolul presei în contemporaneitate — să nu uităm că această a patra putere în stat a dărâmat preşedinţi, — dar, în practică, au gafat din nou. Cu toate bunele intenţii ale autorilor manualului alternativ trebuie precizat că într-un manual de istorie, cu dublu rol, formativ şi informativ, nu se pot prezenta lecţiile de aşa manieră încât să ai impresia că se pune semnul egalităţii între Ion Brătianu şi Ion Cristoiu, între Andrei Şaguna şi Andreea Esca. Ca să devină istorie, trecutul trebuie privit cu gravitate şi asumat cu seriozitate. Nu suntem adepţii explicării exclusiv cu durere a trecutului nostru naţional, dar nici nu acceptăm varianta unor saltimbanci politici, în căutare de capital electoral în pragul alegerilor din 2000, care nu ştiu altceva decât să-l exploateze în propriul lor stil, frivol. Trecutul trebuie asumat cu onestitate şi, în acest sens, istoricul modern, pentru a-şi vaccina cititorii cu minte disponibilă împotriva *istoriilor tendenţioase* de ieri şi de azi, este obligat să-i pună în gardă asupra faptului că istoria nu este o simplă oglindă a trecutului, ci o interpretare a sa. De aceea, istoricii se duelează între ei — civilizat, academic —, pornind de la cele mai diverse documente şi hrisoave, asupra unuia sau altuia din momentele istorice, în timp ce oamenii politici speculează trecutul, încercând să tragă spuza pe turta lor. Pentru aceştia din urmă există o istorie — nu cea din manuale, alternative sau nu, bune sau rele, acceptate sau neacceptate de specialişti —, o istorie imediată, cea a ultimilor ani, intens disputată politic, în care protagoniştii se bizuie pe capacitatea lor de a scrie şi mai ales de a rescrie această istorie prin documente de partid şi prin analize discutabile istoric, dar foarte productive politic. Cum se poate descurca în noianul de mesaje istorico-politice alegătorul — adică elevul şi tatăl elevului de clasa a XII-a —, căruia nu i se oferă o minimă înţelegere a faptului că istoria nu mângâie dureri imediate şi nici nu se lasă cumpărată de mângâierile politicienilor.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- 1 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe P.C. consilier administrativ-bisericesc pr. Simion Săsăujan.
- 2 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe d-nul avocat Dorin Suciu, decanul Baroului de avocaţi din Sibiu şi pe P.C. consilier juridic prof. dr. arhid. Ioan Floca.
  — a primit pe P.C. diacon Susan Mihai cu familia.
- 5 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Tg. Mureş, s-a întâlnit cu I. P. S. Andrei al Albei Iulia.
  — a primit pe P.C. pr. Silviu Negruţiu de la Catedrala din Tg. Mureş.
  — a primit la Reşedinţă pe arhim. Ioanichie Bălan, de la mânăstirea Sihăstria.
- 7 OCTOMBRIE a.c. — a primit o delegaţie alcătuită din P.C. Arhid. prof. univ. dr. Voicu Constantin, decanul Facultăţii de Teologie din Alba Iulia, P.C. pr. prof. univ. dr. Abrudan Dumitru, decanul Facultăţii de Teologie din Oradea, P.C. prof. univ. dr. Jivi Aurel, lector dr. Ielciu Mircea şi lector dr. Grăjdian Vasile.
- 12 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe pr. Luca Dănilă, fost protopop al Sibiului însoţit de P.C. pr. Şebu Gheorghe, actualul protopop.
  — a primit pe pr. Simion Săsăujan, consilier administrativ-bisericesc.
- 19—20 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Bucureşti.
  — a primit pe ing. Mihai Gavriş cu soţia şi fiica.
- 22 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe P.C. arhim. Ezechil Oancea, consilierul economic al Arhiepiscopiei.
- 26 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe d-nul ec. Ioan Meţiu din Sălişte.
- 28 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Bucureşti unde s-a întâlnit cu Sanctitatea Sa Bartolomeu I, patriarhul ecumenic.
  — s-a întâlnit cu P.F. Patriarh Teoctist.
  — a primit pe arhim. Grigorie Băbuş.
  — a primit pe d-nul Bistriceanu Gheorghe, contabil şef al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu soţia.
  — a avut o întâlnire cu ierarhii ortodocşi din Ardeal în vederea dialogului cu Biserica Greco-Catolică.
- 29 OCTOMBRIE a.c. — a participat la lucrările Sf. Sinod, făcând parte din Comisia pentru doctrină, viaţă monahală şi misiune socială.
  — a primit pe monahia Benedicta, stareţa aşezământului filantropic „Christiana" din Bucureşti.
  — s-a deplasat la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta.
- 30 OCTOMBRIE a.c. — s-a întâlnit la mân. „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus cu arhitecţii: Victor Modoran, Ioniţă şi Alexe Plămădeală în legătură cu construcţia „Academiei".
  — a vizitat noua Biserică cu ocazia încheierii lucrărilor de pictură şi a recepţiei acestora.
  — a vizitat şantierul Mânăstirii Brâncoveanu, dând îndrumări de continuare a lucrărilor şi interesându-se cum decurg ascultările şi buna desfăşurare a acestora însuşi de la părintele econom şi părintele stareţ.

Pr. VALENTIN SICOE,
secretar eparhial

Veteranii de război

(Urmare din pag. 1)

glia strămoşească fiind aşa de puternică încât toate greutăţile momentului au fost învinse, bazându-se pe vitejia ostaşilor săi, aşa cum s-a şi întâmplat.

Ordinul istoric al eroului şi marelui nostru patriot Mareşalul Ion Antonescu: „ostaşi, vă ordon treceţi Prutul şi eliberaţi pământul românesc al Basarabiei şi Bucovinei" a fost primit cu un entuziasm de nedescris. Gândul ce l-a călăuzit pe marele patriot a fost să nu fie la noi în ţară teatrul de război şi să scape avuţia ţării de tăvălugul războiului atât de la răsărit cât şi de la apus, reuşind ca uzinele, fabricile şi în special zona petrolieră cu rafinăriile să rămână intacte la terminarea războiului.

La 23 august 1944 România a întors armele împotriva hitleriştilor, care ne-au ciuntit ţara, pentru a avea de partea lor armata ungară şi pentru a fi mai aproape de petrolul românesc din zona Ploieşti, petrol ce alimenta toată maşina lor de război.

În acea zi a început lupta armatei noastre pentru alungarea hortiştilor şi hitleriştilor de pe teritoriul românesc.

La 28 septembrie 1944 se eliberează oraşul Târgu Mureş, iar la 11 octombrie 1944 se eliberează Clujul. Lupte grele s-au dus lângă oraşul Sfântu Gheorghe, la Păuliş şi Oarda de Mureş, Oradea, Carei şi Satu Mare. La 25 octombrie 1944 a fost eliberat ultimul petic de pământ românesc, reaşezându-se bornele de frontieră pe vechile lor locuri, unde au fost puse încă din 1920.

În cei patru ani de război armata ţării a luptat pe ambele fronturi înfruntând ierni grele, noroiul din stepa Calmucă până la Stalingrad, apoi gerurile aspre din munţii Tatra până la porţile Berlinului. Mulţi dintre noi au rămas în pământ străin iar cei ce supravieţuim suntem marcaţi de invalidităţi, răni şi degerături contractate prin tranşee, care sunt greu de suportat o dată cu înaintarea în vârstă. Cu toate aceste suferinţe veteranii îşi duc cu demnitate viaţa înainte, atât cât mai au de trăit şi sunt mândri de faptele pe care ei le-au săvârşit pe câmpul de luptă pentru reîntregirea hotarelor ţării şi prosperitatea noastră ca popor, cerând în schimb stima şi respectul la care au dreptul.

Şi în încheiere:

Noi cei de ieri vă cerem legământ,
Şi să-l rostiţi cu toată străşnicia,
Că veţi sluji cu fapta şi cuvântul
Curatul adevăr şi omenia
Şi veţi iubi poporul şi pământul
Şi tot ce azi se cheamă **ROMÂNIA.**

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 80 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

● Presa Universitară Clujeană publică cartea: *„Din Galeria Marilor Convertiţi — Medalioane —"*, P.C. Pr. Prof. Ion Bunea, Cluj-Napoca 1998, 277 pag.

Iată ce ne spune în Cuvântul înainte Înalt Prea Sfinţitul Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului: „Părintele Bunea s-a ferit de capcane. Fără a ignora clasificările, iscusitul biograf le-a impus elasticitatea necesară cercetării teologice ortodoxe, după care o astfel de mutaţie nu e posibilă (şi nici de explicat), fără lucrearea lui Dumnezeu, înlăuntrul libertăţii omului. Chiar şi aceea care se numeşte, de obicei, convertire spontană, precum a lui Pavel, presupune o anume pregătire a momentului, un proces latent şi subliminal la capătul căruia se produce ruptura".

„Asemenea investigaţii presupun fineţe metodologică, iar Părintele Bunea a fost prin excelenţă, omul rafinamentului intelectual şi al subţirimilor sufleteşti".

S-a născut la 11 septembrie 1906, în Lunca Arieşului (jud. Alba), şi a trecut la cele veşnice în 6 iulie 1990.

A avut parte de un proces pe timpul comuniştilor pentru crima de uneltire contra ordinii sociale. În urma recursului pedeapsa se reduce la 5 ani închisoare corecţională, ridicându-i-se şi pedeapsa de 7 ani degradare civică.

A fost preot în Someşeni (1964—1969); apoi în Cluj şi profesor la Seminarul Teologic din Cluj (1969—1981).

În toţi aceşti frumoşi ani Părintele profesor Ioan Bunea a căutat să lase ceva în urmă, şi iată că a şi reuşit prin lucrările sale extrem de valoroase.

* * *

● *„Fenomenologia conştiinţei morale"* de P.C. Pr. Prof. Ioan Bunea, Editura Limes, Cluj — 1999, 130 pag. Ediţie îngrijită şi postfaţată de P.C. Pr. Conf. Dr. Stelian Tofană: „Esenţa lucrării de faţă a Părintelui profesor Ioan Bunea a concentrat-o în capitolele 6 şi 7 intitulate: *Conştiinţa şi obligaţia morală* şi *Elementele constante şi variabile ale conştiinţei morale.* Accentul este pus aici pe faptul că trăsătura şi caracteristica fundamentală a legii morale este că ea nu constituie un adevăr menit contemplaţiei, ci unul care cere imperios să normeze activitatea umană, adică să fie pus în practică".

Lucrarea cuprinde mai multe capitole, cum ar fi: *„Patologia conştiinţei morale; Valoarea şi autoritatea conştiinţei morale; Originea conştiinţei morale, ..."*.

E o carte de filosofie care se ocupă de problemele omului, trecându-l prin toate curentele filosofice, ale gândirii de la început până azi.

Iată ce spune Ioan Chirilă: „Între judecătorul din afară şi cel dinlăuntrul omului există întotdeauna o distanţă impusă de criteriul contractualităţii, al coerciţiei. De aceea, judecătorul lăuntric — conştiinţa — are în sine structura propriei personalităţi raportată la Chipul după care am fost zidiţi. Tot ceea ce este în afara acestui raport poartă numele de vanitate.

Îl credem pe Părintele Ioan Bunea, îl credem pentru că a trăit experienţa jertfei asumate. Lucrarea sa este o analiză subtilă şi detaliată a structurii ontosului uman în pluridimensionalitatea slujirilor sale. Vorbeşte cu filosoful, cu psihologul, cu istoricul, vorbeşte şi decantează calea trăirii creştine autentice; este o minunată şansă de a ne linişti în Dumnezeu".

Această carte este tipărită la aproape zece ani de la trecerea la Domnul a P.C. Prof. Ioan Bunea, de către soţia sa Maria Bunea. O recomandăm cititorilor cu dragoste.

* * *

● *Sfântul Paisie de la Neamţ — Cuvinte şi scrisori duhovniceşti*, vol. II, publicate după traduceri vechi revăzute, cu note şi comentarii de Valentina Pelin, cu o postfaţă de Virgil Cândea, editura „Tipografia centrală" (1999, 278 pag.).

Este un volum mare care conţine scrisori ale stareţului în legătură cu Mânăstirea Neamţ şi alte locuri cunoscute lui. Se ocupă în special de „rugăciunea inimii" (pag. 127) şi multe alte date despre viaţa Sfântului Paisie de la Neamţ.

O recomandăm din toată inima.

* * *

● Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei publică cartea: *„Idei din Sfintele Evanghelii pentru predicile Duminicilor şi sărbătorilor de peste an"*, a P.S. Dr. Ioan Mihălţan, Episcopul Oradiei, 1999, 314 pag.

E o carte plină de idei principale legate de predicile la duminicile de peste an.

Dorim să fie cât mai folosită de către toţi preoţii şi pe cât posibil să nu lipsească din nici o bibliotecă parohială.

* * *

● *„Psaltirea Preasfintei Treimi şi Liturghia Preasfintei Treimi"*. Este o carte de spiritualitate alcătuită după modelul psalmilor şi merge până la psalmul 300. Dacă n-ar spune-o Mitropolitul Daniel al Moldovei într-un scurt cuvânt la început, n-am şti că autorul se numeşte fratele Emilian de la Mânăstirea Neamţ, pentru că nici într-un loc autorul nu-şi spune numele. E deajuns să numim câteva din capitolele acestei cărţi ca să ne dăm seama ce a vrut autorul. De pildă Psalmul 11 intitulat: *„Al lepădării de sine*, Psalmul 21, *Pentru dobândirea faptelor nemânierii şi blândeţii*; Psalmul 35, *Pentru urcarea treptelor tăcerii*; Psalmul 39, *Pentru trecerea fiilor Învierii prin poarta unităţii*; Psalmul 84, *Al Fiilor învierii către Bunul Părinte al vieţii*; Psalmul 143, *Al aşezării Crucii în inimă*; Psalmul 207, *Al Bisericii din Smirna*; Psalmul 284, *Către Maica Domnului*, şi aşa mai departe până la Psalmul 300".

Mai departe se dă: *Liturghia Prea Sfintei Treimi.*

E o carte rară, bine scrisă, pe care o recomandăm, monahilor şi laicilor.

* * *

● P.C. Pr. Teodor Cios publică la Editura Buna Vestire, Beiuş cartea: *„Acestea-s sărbătorile Domnului"*, iar Cuvântul înainte este semnat de P.C. Pr. Dorel Octavian Rusu.

Este o carte de predici pe care şi-o prezintă însuşi autorul:

„Omul care nu are sărbători rămâne închis în propriile limite, nemaiavând acele semne, puse între Dumnezeu şi om, cum le numeşte profetul Iezechiel (20, 12).

Un astfel de om, vorba lui Blaise Pascal, este un fel de rătăcit în acest colţ al universului fără a şti cine l-a aşezat aici, pentru ce a venit aici, ce se va întâmpla cu el după moarte.

Cel ce nu-şi apreciază sărbătorile, nu le bagă în seamă, iar cel ce nu le bagă în seamă, le uită. Cel care îşi uită sărbătorile nu le mai cunoaşte şi, dacă nu le cunoaşte, nu le mai are, iar, dacă nu le are, le poate lepăda.

Cei care îşi leapădă sărbătorile sunt ca acei zidari neînţelepţi, care dau la o parte pietrele de preţ, cum ar spune Sf. Scriptură (Mt. 21, 42).

Sărbătorile creştine ne pun în contact cu veşnicia (M. Eliade), ne duc cu gândul acolo unde strălucesc sfinţii, acolo unde iubirea roteşte sori şi stele, cum încheie Dante Alighieri *Divina Comedie*. Acolo unde sfinţii strălucesc ca acei „sori", mici şi mari, din alegoricul tablou al lui Van Gogh, care prin poziţia şi lumina lor ne călăuzesc spre Izvorul Luminii, spre Dumnezeu".

O recomandăm cu căldura inimii.

* * *

● Petru Boroianu: *„Pătimiri Transilvănene"*, editura „Înmuguriri" Fălticeni, 411 pag.

Este un roman cu subtitlul *„Iubire şi dureri"*, care se dezvoltă pe 410 pag., care merită să fie citit.

* * *

● Am primit cu bucurie Teza de doctorat a P.C. Pr. Stelian Manolache cu titlul: *„Dualismul Gnostic şi Maniheic din perspectivă teologică"*, conducător ştiinţific având-u-l pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Ică, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca ,1998.

Teza aceasta tratează două dintre „teologiile" din primele veacuri, una care s-a numit *gnostică* şi alta *maniheică*. Teza se ocupă de apariţia acestor curente teologice în istoria creştinismului şi le respinge cu argumente bine fundamentate. E un mijloc sigur de bună orientare asupra creştinismului în epoca în care era atât de contestat. Astăzi creştinismul e o doctrină bine definită. E bine totuşi ca aceste Teze de doctorat să refacă întregul climat care a dus la clarificarea lui.

Studii ca acestea merită totuşi atenţia noastră pentru că au trecut prin polemici dure până s-a clarificat învăţătura cea adevărată.

Îl felicităm pe Părintele Stelian Manolache pentru asemenea lucrare bine documentată şi serios susţinută.

* * *

● Părintele Nicolae-Viorel Moşoiu şi-a susţinut Teza de doctorat cu tema: *„Dezvoltarea teologică în Tradiţie"* — Viziunea Părintelui Prof. Dr. Dumitru Stăniloae — Sinteze moderne şi contextul lor — având-u-l coordonator ştiinţific pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Ion Bria, Facultatea de Teologie Andrei Şaguna Sibiu, 1999.

Este o teză foarte bună care pe lângă că pune la punct Teologia Ortodoxă după Părintele Stăniloae, deschide drumuri spre înţelegerea filosofiei acestuia. Teza e cu atât mai interesantă cu cât ne confruntăm cu unul din cei mai mari filosofi ai creştinismului modern: Dumitru Stăniloae.

Este de remarcat faptul că un student de la Sibiu scrie despre un profesor din Bucureşti, care însă a fost profesor şi rector la Sibiu.

P.C. Prof. Dr. Ion Bria, cu spiritul său exigent, a condus la elaborarea unei teze foarte bune, descoperind astfel un analist de sinteză şi recunoaştere, precum este Părintele Nicolae-Viorel Moşoiu.

* * *

● Viorel Roman publică: *„România şi Occidentul"*, vizita Papei Ioan Paul al II-lea, Patriarhul Occidentului, la Bucureşti, 7—9 mai 1999, Universität Bremen, 229 pag.

Cuprinde următoarele studii:

Cele 12 alternative ale României; România spre Piaţa Comună — aspectul teologic al opiniei — Iliescu la Roma; Cine va începe dialogul?; Religiile — sursa de conflict; — Spre Europa — Rusia, Moldova, România şi Occidentul; — Biserica suntem noi — Unitatea creştinismului; — Sfântul Petru sau Sfântul Andrei este patronul României? — Integrarea în „Europa"; — România '97 în viziunea diasporei; — Unirea cu Roma — 1698 şi 1998 — integrarea în U.E.; — Vor ieşi românii în lume?; Papa Ioan Paul al II-lea la Bucureşti în anul 1999 — Criza religioasă şi politică; Tranziţia României — 30 teze privind 1000 de ani de integrare spre Vest.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 noiembrie
şi
1 decembrie
Nr. 43—46
1999

INTRAREA ÎN BISERICĂ A MAICII DOMNULUI

Nicăieri în altă parte nu simte omul mai viu şi mai pregnant prezenţa lui Dumnezeu ca în Sf. Biserică, şi faptul acesta l-a exprimat în chip măiestrit psalmistul David, încă cu mii de ani înaintea noastră „Fericiţi cei ce locuiesc în casa Ta, în vecii vecilor Te vor lăuda!...: Mai bine este o zi în curţile Tale, decât mii între străini" (Ps. 83, 5 şi 11).

În Sf. Biserică Şi-a început activitatea de răscumpărare a lumii, Domnul Iisus Hristos, pe care El a numit-o „casa Tatălui Meu" (Luca 20, 46).

Unde în altă parte ar fi putut să-şi trăiască şi împlinească viaţa cea care va naşte pe Mântuitorul lumii, dacă nu în Sf. Biserică?

Despre cea născută din părinţi vârstnici, din Ioachim şi Ana, Sf. Tradiţie spune că după făgăduinţa făcută, a fost dusă la templul din Ierusalim la vârsta de trei ani spre a fi închinată Atotputernicului Dumnezeu, ca prin ea să se împlinească promisiunea mântuirii neamului omenesc „Iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel" (Isaia 7, 14).

Vreme de 12 ani a petrecut Sf. Fecioară în locaşul sfânt din Ierusalim, umbrită şi călăuzită de Duhul Sfânt, ducându-şi viaţa în rugăciune, în curăţie şi smerenie, crescând asemeni unui crin mai alb decât zăpada, ca o floare aleasă.

Spre acest „trandafir din Saron... crin din vale" (Cânt. cântărilor 2, 1) a căutat Stăpânul ceresc, îndumnezeind-o prin pogorârea Sa în trupul ei neprihănit, ca să o facă Născătoare de Dumnezeu şi Maică a lumii.

Intrarea în Biserică a Sf. Fecioare Maria, noi, creştinii ortodocşi, o prăznuim an de an la 21 noiembrie.

Pr. N. STOIA

Mitropolitului Antonie Plămădeală
— Ctitorul Aşezământului brâncovenesc de la Sâmbăta de Sus —

OMAGIU
(la 73 de ani)

Ctitorul Mânăstirii lui Constantin Brâncoveanu, pe care a refăcut-o din temelii, precum şi al aşezământului brâncovenesc şi Academiei, toate întrupând deplin legitim *minunea de la Sâmbăta de Sus*, Î.P.S. Sa Dr. Acad. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, cu numele iniţial Leonida, s-a născut la 17 noiembrie 1926, în Stolniceni, jud. Lăpuşna, azi raionul Hânceşti, Republica Moldova.

Şcoala elementară în satul natal şi comuna „Principele Carol", din 1937 Seminarul Teologic din Chişinău (întrerupt, datorită războiului şi ocupaţiei ruseşti, familia refugiindu-se în 1944, la Işalniţa — Craiova), apoi Seminarul Teologic „Nifon Mitropolitul" din Bucureşti, absolvit în 1945, Facultatea de Teologie a Universităţii Bucureşti (audiind, în paralel, şi cursurile unor reputaţi profesori de la Facultatea de Litere şi Filosofie (printre care: Anton Dimitriu, Mircea Florian, G. Călinescu, T. Vianu, I. Zamfirescu ş.a.).

Implicat în organizaţiile studenţeşti anticomuniste, este pus sub urmărire, fiind nevoit să întrerupă studiile universitare şi să stea ascuns la Baia Mare (lucrând ca pedagog şi profesor de limba rusă), după care se înscrie şi continuă la Institutul Teologic Universitar din Cluj, absolvit în 1949 cu calificativul „excepţional". După licenţă este hirotonit în treapta de diacon în Capela Episcopiei Aradului, iar în 14 septembrie 1949 intră în monahism la mânăstirea Prislop, primind numele de Antonie. În acelaşi an este condamnat în contumacie la 7 ani temniţă grea şi 5 ani degradare civică, pentru „uneltire împotriva siguranţei Statului", *A.P.* ascunzându-se în Bucureşti, apoi la schitul Crasna-Gorj, mânăstirea Slatina (Suceava), Râşca şi Dragomirna, în 1953 fiind hiro-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. univ. dr.
VICTOR V. GRECU,
Universitatea
„Lucian Blaga", Sibiu

A patra întâlnire a Comisiei mixte de dialog ortodoxo-greco-catolic

(Oradea, 4 noiembrie 1999)

COMUNICAT

În ziua de 4 noiembrie 1999 a continuat la Oradea, la Seminarul Teologic Român Unit, dialogul dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică.

Comisia Ortodoxă Română a fost compusă din: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului (preşedinte), Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu al Vadului, Feleacului şi Clujului, Î. P. S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei (vicepreşedinte), P. S. Ioan al Oradiei, P. S. Episcop Timotei al Aradului, P. S. Episcop Ioan al Covasnei şi Harghitei, P. S. Episcop Teodosie Snagoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, P. S. Visarion Răşinăreanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului şi P. S. Iustin Sigheteanul, Arhiereu-vicar al Maramureşului şi Sătmarului.

Comisia Greco-Catolică este compusă din: Î. P. S. Mitropolit Lucian, Arhiepiscop de Alba Iulia şi Făgăraş (preşedinte), Î. P. S. George, Arhiepiscop de Cluj-Gherla (vicepreşedinte), P. S. Episcop Ioan al Maramureşului, P. S. Episcop Alexandru de Lugoj, P. S. Episcop Virgil de Oradea, P. S. Florentin, Episcop Auxiliar de Cluj-Gherla.

Din partea Vaticanului a asistat Excelenţa Sa Mons. Francesco Pio Tamburrino.

Întâlnirea s-a desfăşurat în spiritul ecumenic al celorlalte trei întâlniri, iar părţile şi-au exprimat dorinţa ca dialogul să continue pe baza principiilor adevărului, dreptăţii, deschiderii, sincerităţii, realităţii din teren şi al caritătii.

Au fost trecute în revistă realizările, modeste, pe planul rezolvării diferendelor patrimoniale dintre cele două confesiuni, precum şi amărăciunile şi neînţelegerile care încă mai persistă.

Pentru a face un pas înainte pe calea apropierii, şi pentru a avea o platformă stabilă în întâlnirile ulterioare, se consideră ca foarte necesare următoarele:

1. Partea Ortodoxă propune ca documentul de la Balamand, semnat de ambele părţi prin Comisia mixtă internaţională Ortodoxă şi Catolică, să stea la baza dialogului dintre cele două Biserici.

2. Întrucât procesele în care sunt antrenate parohiile produc multă amărăciune, ambele părţi cer rezolvarea prioritară a disputelor patrimoniale nu prin intermediul instanţelor ci pe calea dialogului.

3. Deoarece s-a constatat că o seamă de preoţi, puţini, la număr, au trecut de la o Biserică la cealaltă în mod anarhic şi funcţionează împotriva reglementărilor canonice se va constitui o comisie canonică mixtă care va studia problema şi va face propuneri concrete referitoare la plecarea şi primirea clericilor de la o Biserică la cealaltă. Până atunci se optează pentru un statu quo.

4. Partea Ortodoxă se arată dispusă ca, în limita posibilităţilor, să ajute comunităţile greco-catolice să-şi construiască lăcaşuri de cult de care au nevoie, aceasta fiind calea cea mai directă pentru soluţionarea litigiilor existente. Partea Greco-catolică este de asemenea dispusă ca în localităţile în care Biserica Ortodoxă va retroceda locaşul de cult solicitat, să ajute comunitatea Ortodoxă în construirea unui nou locaş de cult.

5. Partea Greco-catolică solicită din nou:
— restituirea Bisericilor-catedrale,
— a Bisericilor protopopiale,
— în localităţile unde se găsesc două biserici — dintre care una a fost greco-catolică —, să fie restituită una;
— în localităţile unde există o singură biserică şi există două comunităţi confesionale să se celebreze alternativ.

Partea Ortodoxă nu este de acord şi îşi exprimă speranţa că aceste litigii vor fi soluţionate în timp pe calea dialogului, cu respectarea dorinţei credincioşilor.

Următoarea întâlnire va avea loc în ziua de 28 septembrie 2000 la Mânăstirea Sâmbăta, jud. Braşov.

Ambele Comisii îşi mai exprimă încă o dată dorinţa ca dialogul să ia locul confruntărilor şi polemicilor de orice fel, şi-l roagă pe Dumnezeu, dimpreună cu Sfântul Pavel, să se poată realiza „unitatea Duhului/Spiritului, întru legătura păcii" (Ef. 4,3).

Semnează membrii celor două comisii

Alegerea de către Iisus a primilor apostoli
— Semnificaţia misiunii preoţeşti —

Iisus şi-a început misiunea mesianică de întemeiere pe pământ a împărăţiei cerurilor, pentru împăcarea oamenirii cu Dumnezeu şi spre a primi într-însa pe toţi cei care cu bună voinţă îşi mărturisesc credinţa întru El. În acest scop, a atras Iisus la sine pe unii din popor, care să-l asculte, să-i păstreze învăţătura propovăduită şi — la rândul lor — să-i înveţe şi ei pe oameni. În aceştia s-a produs o transformare radicală a firii şi a vieţii lor; au părăsit viaţa, cu totul lumească de până atunci, spre a i se alipi lui. Ei au fost distinşi cu numele de apostoli (de la grecescul apostolos), adică trimişi. Aceştia i-au fost colaboratori statornici în opera de întemeiere a Bisericii şi lor le-a încredinţat apoi lucrarea de propovăduire a Evangheliei (= vestea cea bună), adică a învăţăturii sale.

A doua zi după botezul lui Iisus în Iordan, sta Ioan Botezătorul împreună cu doi dintre ucenicii săi: Andrei şi Ioan şi văzându-l pe Iisus trecând pe acolo, a zis: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 36). Cei doi s-au dus după Iisus şi au zăbovit la El. Andrei s-a grăbit să-l aducă la Iisus pe Simon, fratele său, care a primit de la Iisus numele de Chefa (în greceşte Petros), adică tare în credinţă.

În ziua următoare, în drum spre Galileia, a întâlnit Iisus pe Filip din Betsaida — oraşul fraţilor Andrei şi Petru — căruia i-a adresat chemarea: „Vino după mine!" (Ioan 1, 44). La rândul său, Filip l-a adus la Iisus pe Natanail, despre care avea să spună Iisus: „Iată, cu adevărat, israelit, întru care vicleşug nu este" (Ioan 1, 46). S-a exprimat părerea că şi Ioan l-ar fi adus la Iisus pe Iacov, fratele său, pe care dacă nu-l pomeneşte în Evanghelie, face această omisiune din modestie, datorită căreia a lăsat sub tăcere şi numele său. Dintre aceşti apostoli, din ceasul dintâi, şi-a format Iisus cercul restrâns care l-a însoţit pe Iisus atât în clipele de strălucire, la Schimbarea la faţă, pe muntele Taborului, cât şi în ceasul de amară întristare, în Ghetsimani, înaintea patimilor Sale.

Apostolii întâlniţi de Iisus în preajma Iordanului au fost prezenţi la nunta din Cana, localitate din care era Natanail. În timp ce Iisus se va fi abătut la Nazaret, apostolii vor fi obţinut permisiunea de a se duce la vetrele lor, la familiile lor, la ocupaţiunea de pescari, pe ţărmurile lacului Ghenizaret, în Betsaida lui Andrei şi Filip, precum şi la Capernaum, localitatea lui Ioan.

Cu trăsătura-i caracteristică de duioşie şi fără prihană, Ioan evanghelistul relatează clipele sublime oferite dintru început de Iisus. La rândul lor, evangheliştii sinoptici arată cum, din prieteni şi admiratori, Iisus avea să facă ucenici, care să se formeze în societatea Sa şi pe care — la timpul Său — să-i trimită în lume, la propovăduire.

Chemarea ca apostoli statornici a celor patru dintâi s-a înfăptuit la lacul Ghenizaret. Era într-o dimineaţă, când mulţimea — sesizând prezenţa lui Iisus — s-a strâns în jurul lui, la ţărmul lacului, ca să-i asculte cuvintele, iar el şedea pe o piatră. Spre a putea fi văzut şi ascultat mai bine, fără a se înghesui, Iisus s-a urcat în barca fraţilor Simon — Petru şi Andrei, care acum — după o noapte infructuoasă pentru pescuit — îşi spălau mrejele lor. La solicitarea lui Iisus, Simon-Petru a mânat puţin barca de la uscat şi din ea — ca dintr-un amvon — a învăţat Iisus mulţimile. Când a contenit de cuvântat, i-a cerut Iisus lui Simon să mâne barca mai la adânc şi să arunce mreaja în apă spre a pescui. „Învăţătorule, — i-a zis atunci Simon — toată noaptea ne-am trudit şi nimic nu am prins, dar pe cuvântul tău voi lăsa mrejile în jos" (Luca 5, 5). Făcând astfel, s-a prins atâta peşte, că se temeau că se vor rupe mrejile lor. Au chemat atunci în ajutor pe tovarăşii lor dintr-o altă barcă şi s-au umplut de peşte amândouă bărcile, că erau gata să se scufunde. Văzând minunea înmul-

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Postul Crăciunului

Iată-ne din nou la începutul Sfântului Post al Naşterii Domnului, când Biserica ne cheamă pe toţi ca luându-ne crucea fiecare dintre noi şi având drept tovarăşi de călătorie rugăciunea, postul şi fapta cea bună să încercăm să străbatem drumul ce ne desparte dar în acelaşi timp ne şi uneşte cu marea sărbătoare a Întrupării Domnului sau Crăciunul.

Suntem chemaţi în aceste zile binecuvântate ca lepădând *„toată grija cea lumească"* să ne *„curăţim simţirile"* printr-o asceză bineplăcută lui Dumnezeu şi concretizată în faptele cele bune săvârşite semenilor noştri, să ne asemănăm lui Moise proorocul şi primitorul Legii, dar şi bărbaţilor sfinţi ai Vechiului Testament care prin posturi şi rugăciuni au aşteptat făgăduinţa cea din veac promisă, aceea a venirii în lume a lui Mesia, Cel din veac dorit.

Acesta este de fapt motivul principal pentru care Biserica Creştină a rânduit acest post de 40 de zile ce premerge praznicului Naşterii Domnului; şi anume acela de a pregăti aşa cum se cuvine pe credincioşi pentru a întâmpina venirea între noi a Fiului lui Dumnezeu, făcut om întru toate asemenea nouă în afară de păcat.

La începutul erei creştine acest post nu avea aceeaşi durată şi asprime, unii creştini posteau doar o săptămână înaintea Crăciunului, alţii două sau trei săptămâni iar unii doar câteva zile.

Despre existenţa acestui post avem mărturii ale sfinţilor părinţi şi ale scriitorilor bisericeşti, care vorbesc despre sfinţenia şi însemnătatea lui. Astfel Sf.

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Cărturari sibieni de altădată:

„Directorul" Ioan Hannia

Arătam în alte pagini că în timpul păstoririi lui Vasile Moga (1811—1845), şcoala teologică sibiană a avut doar doi dascăli: Moise Fulea (1814—1849) şi Ioan Moga (1816—1848). Abia după alegerea lui Andrei Şaguna ca episcop, începea o perioadă nouă în istoria şcolii. Primii profesori numiţi de el au fost Ioan Hannia (17/29 decembrie 1848) şi Grigorie Pantazi (29 octombrie 1849), care va trece curând la cele veşnice (29 octombrie 1854). În schimb, Ioan Hannia va

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr.
MIRCEA PĂCURARIU

Mitropolitului Antonie Plămădeală — omagiu

(Urmare din pag. 1)

tonit ca preot la mânăstirea Slatina. În 15 octombrie 1954 a fost arestat la Iași, anchetat barbar la Penitenciarul Jilava din București, după rejudecarea procesului condamnarea fiind redusă la patru ani de temniță grea și trei ani degradare civică, beneficiind de grațierea celor cu condamnare sub cinci ani, după doi ani (în care a stat trei luni în celulă cu Corneliu Coposu), a fost eliberat, în 3 aprilie 1956, înapoindu-se la mânăstirea Slatina. În același an s-a înscris la doctorat, la Institutul Teologic din București, secția Teologie Sistematică, începând să publice numeroase studii în revistele bisericești. În 1959, când se afla în al treilea an de studiu este eliminat de la doctorat și scos din rândurile clerului și monahilor, timp de peste 8 ani lucrând ca zilier, apoi muncitor, operator chimist și economist la Întreprinderea de mase plastice din București, până în 1968, când, cu ajutorul patriarhului Iustinian, este numit secretar șef la Institutul Teologic din București, și trimis, în același an, la Oxford, cu o bursă oferită de Vatican la „Heythrop College", unde, în 1970, ia doctoratul în teologie, cu calificativul „magna cum laude", având ca teză „Biserica slujitoare în gândirea occidentală, din punct de vedere ortodox".

Din vremea studiilor în Anglia începe ascensiunea ierarhică, fiind, succesiv, din 1970, vicar patriarhal, conducând Sectorul Relații Externe Bisericești și Comisia Centrală de Pictură Bisericească, iar din 1971 fiind și rector, timp de doi ani, al Institutului Teologic din București și desfășurând o prodigioasă activitate internațională ca membru în prestigioase organisme și foruri bisericești, științifice, culturale și umanitare, între care în Consiliul Mondial al Bisericilor și Conferința Bisericilor Europene și mesager credincios al ecumenismului pe toate meridianele globului, nu numai în *toate* statele europene, ci împlinind misionarismul său și slujind lui Dumnezeu pretutindeni, din Japonia în Suedia și Norvegia, din Rusia în India, din Anglia în Statele Unite, Canada, Australia, Kenya, Zair, Congo etc., etc., având contacte cu numeroși șefi de state, cultivând fertile relații, începând cu Papa la Vatican și apoi cu patriarhi și primați ai bisericilor, cu șefi ai cultelor din diverse state, care au adus imense foloase țării și Mitropoliei de la Sibiu, onorând și sporind prestigiul României și al Bisericii Ortodoxe Române. Din 1979 este episcop la Buzău, ocupându-se de refacerea Centrului eparhial și a numeroase biserici și mânăstiri și continuând opera de creație științifică, iar în 1982 devine Mitropolit al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, consacrându-se, cu tenacitate și sacrificiu, cu înțelepciune și har propășirii acesteia, pe toate planurile. Așa cum accentua în îndelungile și fascinantele noastre convorbiri de noapte, în vremea când lucram împreună la diferite cărți, traiectoria vieții îi este guvernată de incandescența a trei mari pasiuni: scrisul, construcțiile și călătoriile, din șirul cărora îi aureolează menirea și împlinirile, reprezentând opera cardinală a vieții sale și cea mai scumpă, refacerea din temelii a Mânăstirii brâncovenești (dărâmată de austrieci), de la Sâmbăta de Sus, precum și a Academiei (centrului de documentare), al căror ctitor rămâne, fiind cea mai de seamă ctitorie și desăvârșind, după veacuri, fapta voievodului martir.

Mare erudit, neobosit și pasionat cercetător, dominat până la fascinație de mirajul și balsamul documentelor *A.P.* s-a hărăzit, cu religiozitate și har, să arate „care este locul României sub soare" și „cât de europeană și modernă poate fi ortodoxia latină, fără a-și trăda tradiția și locul de naștere" (Răzvan Theodorescu), iar din slujirea Bisericii și, prin aceasta, a neamului, și-a făcut un crez vital, pentru împlinirea căruia și-a consacrat destinul și viața.

Opera sa, de remarcabilă, recunoscută și receptată valoare științifică, istoricoliterară, istorică și culturală cuprinde 39 de cărți și 333 de studii și articole publicate în țară și 80 în străinătate, la care se adaugă 204 cuvântări festive și pastorale publicate, care tratează probleme, firesc, preponderent teologice, dar și de istorie, cultură, istorie literară, ori creații literare, oferind contribuții deosebit de valoroase și necesare pentru acoperirea unor goluri ori elucidarea și aprofundarea cunoașterii unor personalități ori a unor momente și aspecte de ordin istoric de mare interes pentru istoria poporului, a literaturii și culturii noastre.

„Eminent cunoscător al literaturii noastre vechi și premoderne" (Paul Cornea), „un cărturar de formație și idealuri identice, cu adaosul de erudiție și acribie, favorizat de progresul studiilor umaniste dar în același spirit de slujire a adevărului etern și, deopotrivă, a omului în devenirea sa actuală" (Virgil Cândea), „omul de cultură, cercetătorul și istoriograful" (I.D. Lăudat), *A.P.* a realizat, prin cărțile și studiile sale numeroase o operă de restituție culturală și literară, un act „generos de recuperare documentară" (Mircea Anghelescu), de redimensionare și definire a unor fapte, a unor epoci și personalități care „își așteaptă evaluarea pentru a ocupa locul cuvenit în istoria limbii literare, a lingvisticii și culturii românești" (Al. Graur), reprezentând o contribuție „fundamentală pentru înțelegerea specificității culturii noastre" (Mircea Muthu), prin care „și-a câștigat un drept la gratitudine din partea tuturor celor devotați tradițiilor spirituale ale acestui popor" (Gh. Bulgăr) și care „onorează istoria noastră literară" (Paul Cornea), „instruiesc și desfată, continuă cu folos real cercetările închinate culturii noastre vechi și moderne". În cărțile sale „metoda și scopul merg spre esență, judecând plenar, dincolo de cauzalitatea imediată...", autorul construiește larg, pe baza mărturiei, extinde, defrișează, îmbină cercetarea cu puterea analitică și nu o dată adaugă argumentul logic și de bun-simț" (Dan Ciachir).

Alături de celelalte lucrări, care abordează romanitatea românilor, prigoana românilor, a limbii și a bisericii lor și lupta împotriva politicii de deznaționalizare sub teroarea regimului dualist austro-ungar, se impune contribuția masivă și consistentă a celor mai reprezentative. *Dascăli de cuget și simțire românească*, după cum o spune însuși autorul, „încheagă o adunare solemnă de chipuri de oameni mari ai culturii noastre" (p. 39), fiind „un spațiu de dor și eternitate, o expresie a unei erudite stări de echilibru...", o carte de minte, inimă și înțelepciune", relevând „aspirația autorului, eseistului de a ajunge... la sublim, la purificare. El reușește o legătură necesară între starea de materie și cealaltă fațetă a ei: starea de spirit" (Dan Mutașcu), cartea evidențiindu-se prin „conținutul de interes național, forma îngrijită și atractivă" (G. Istrate), la care se adaugă *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților* și *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*. „Un veritabil act de cultură" reprezintă cartea *Lazăr Leon Asachi în cultura română*, care „schimbă substanțial imaginea cărturarului; una dintre cele mai însemnate contribuții la istoria culturii române de la sfârșitul secolului al XVIII-lea" (George Muntean), „operă a unui eminent cunoscător al literaturii noastre vechi și premoderne" (Paul Cornea), „erudit care s-a ilustrat prin numeroase și solide lucrări privind trecutul nostru cultural..., prin care propulsează spre zonele superioare ale literaturii noastre de la începutul secolului al XIX-lea numele lui Lazăr Asachi" (Mircea Anghelescu), redimensionând chipul și însemnătatea operei cărturarului, prin mijlocirea relevării „de-a dreptul senzaționale" (Paul Cornea) și punerii în circulație a 52 de lucrări necunoscute înainte și descoperite în arhivele Mitropoliei Buzăului ori ale Patriarhiei.

A.P. care mărturisește aspirația, încă de pe băncile liceului, „voiam să ajung scriitor", în domeniul creației literare a scris romanul *Trei ceasuri în iad*, despre care însuși menționează că „nu era un roman original. Era o autobiografie pusă sub simboluri..., un roman alegoric." Prin Anton Adam, în care se substituie autorul, care recunoaște sugestii din Camus și Kafka, acesta înfățișează „suferința omului sub comunism, omul sub totalitarism..., pe drumul căutării identității". Pe lângă anumite umbre privind maniera compozițională ori seducția detaliilor și înserărilor științifice, autorul „construiește un cadru convențional alegoric pentru o acțiune imaginară cu semnificații de parabolă, căreia îi conferă un explicit caracter avertizator, reprezentând o proză de abstractizare, de reducere la esențe", în care se remarcă „in riga, construită cu ingeniozitate, narațiunea directă de o atractivitate care o apropie de cea a romanelor științifico-fantastice" (Boris Buzilă). Prin acțiunea romanului „autorul se rezumă la a demonstra că într-o lume răsturnată oamenii nu se mai întâlnesc prin iubire, ci prin marca impusă de ordinea dictatorială" (Al Ștefănescu). Fiind o „carte plină de parabole", este „un roman al identității..., excepțional prin densitatea ideilor și a sugestiilor, prin registrele de cultură în care se mișcă autorul" (C. Ungureanu). Prin problematică și realizare, „romanul se înscrie în categoria romanului à la thèse, fiind deopotrivă o frescă a moravurilor sociale, o denunțare a consecințelor nefaste ale ideologiei naziste, dar și un roman emblematic-analogic, axat pe ideea imposibilității recunoașterii identității spirituale. Romanul reactualizează, cu mijloacele moderne ale analizei și eseului, pericolul iezuitismului ca sistem social, sugerând imposibilitatea transferului de personalitate, fiindcă omul este ceea ce este în măsura în care înțelege liber alteritatea — ca o manifestare posibilă a eului interior, fără confundarea planurilor și mai ales fără sublimarea voinței, prin impunerea opțiunii" (Simion Bărbulescu).

O viață și o operă îngemănate într-un noian greu de fapte, „de cuget și simțire românească" ce atrag nu numai prețuirea slujitorilor bisericii, ci iubirea și recunoștința unei națiuni întregi pentru renașterea și înălțarea căreia în rândul celorlalte națiuni civilizate ale Europei și lumii și-a dăruit înțelepciunea, voința și harul împlinirii cuvântului lui Dumnezeu.

De acolo, din tăcerea voievodală a catedralei Carpaților se înalță, maiestuoasă și nemuritoare, *minunea de la Sâmbăta de Sus*, doinind faptele unui mitropolit iubitor de neam și veghind comoara sacră a unui popor: vocația perenității. Căci faptele și opera Mitropolitului nostru au dobândit caratele și noblețea nemuririi!

La mulți și rodnici ani, Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit!

Sf. Grigorie Palama — personalitate eminentă a teologiei ortodoxe

Înger te-ai arătat pe pământ, vestind oamenilor cele dumnezeiești, ce nu se pot grăi. Că având minte omenească și trup, cu glasurile ca ale celor fără de trupuri, ne-ai făcut pe noi de ne-am minunat, de Dumnezeu grăitorule, a striga ție acestea: bucură-te, prin care s-a gonit întunericul! Bucură-te, prin care a venit lumina! Bucură-te, vestitorule a dumnezeirii celei nezidite! Bucură-te, vădi torule a celei zidite și nebune cu adevărat! Bucură-te, cel ce ai spus că firea lui Dumnezeu este înălțime neajunsă! Bucură-te, cel ce ai zis că lucrarea Lui este adâncime care nu se poate lesne vedea! Bucură-te, că slăvirea lui Dumnezeu bine o ai vestit! Bucură-te, că părerile făcătorilor de rele le-ai mustrat! Bucură-te, luminătorule cel ce-ai arătat Soarele! Bucură-te, paharule care dai băutură nemuritoare! Bucură-te, prin care strălucește adevărul! Bucură-te, prin care s-a întunecat minciuna! Bucură-te, învățătorule al darului! (Icosul Duminicii a doua din Sf. și Marele Post, dedicată Sf. Grigorie Palama — Triod, 1946).

Despre Dumnezeu nu pot vorbi cu adevărat decât sfinții întrucât ei au făcut experiența comuniunii, prin rugăciune, cu Dumnezeu. Sfinții sunt teologii prin excelență ai Bisericii. Să ne amintim de apoftegma avvei Evagrie: cine se roagă e teolog și e teolog numai cine se roagă. Există, prin urmare, o interdependență unică între *a vorbi cu Dumnezeu în rugăciune (rugăciunea — conform aceluiași Evagrie — este convorbirea minții cu Dumnezeu în lumina Sfintei Treimi)* și *a vorbi, mai apoi, despre Dumnezeu în mijlocul comunității*, a-L revela celorlalți pe Dumnezeu după ce El S-a revelat mai întâi în tine.

Sf. Grigorie Palama (1296—1359), care a formulat în Biserica Ortodoxă o *concepție teologică abisală* (conform D. Stăniloae), s-a impus în conștiința Ortodoxiei prin prisma abordărilor teologice existențiale ale secolelor al XII-lea și al XIV-lea la care a luat parte cu o atitudine decisivă în precizarea unei învățături (distincția dintre esența divină și energiile divine increate; stabilirea definitivă a terminologiei și conținutului învățăturii isihaste — fundamentală în răsăritul creștin, fapt pentru care este considerat doctrinarul isihasmului) care va accentua o dată în plus separația a două moduri eminamente opuse de a face teologie. Părintele Stăniloae este de acord că *disputa isihastă a fost episodul cel mai important în istoria spiritualității ortodoxe după epoca patristică*, bineînțeles vorbind din postura unui teolog care a trăit după 600 de ani de la această controversă teologică (și nu numai) și care a evaluat critic, având la îndemână datele istoriei, consecințele grave ale evenimentelor de acum peste șase secole.

În ce a constat această confruntare capitală pentru teologia creștină? Pe scurt spus, în ciocnirea a două mentalități și sisteme teologice ireconciliabile: pe de o parte, *scolastica apuseană* care în vremea Sf. Grigorie era bine cristalizată, îmbibată de un raționalism extrem, păgubitor pentru antropologie ca să nu mai vorbim de teologie (D. Stăniloae vedea în acest tip de raționalism o anulare a i-

(Continuare în pag. a 5-a)

DANIEL COMAN

○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷

Postul Crăciunului

(Urmare din pag. 1)

Grigorie de Nazianz, Ambrozie al Milanului, Ioan Gură de Aur, Fericitul Augustin și Leon cel Mare se întrec în a aduce elogii în predicile lor acestei perioade de curățire sufletească și trupească asemănând-o cu cea petrecută de proorocul Moise înainte de a primi tablele Legii pe muntele Sinai și cu postul Sf. Ilie Tesviteanul în Horeb.

În anul 1166, Sinodul patriarhal din Constantinopol sub patriarhul Luca Hrisoverghi a hotărât generalizarea duratei acestui post al Crăciunului la 40 de zile, fixându-i ca zi de început al lui ziua de 15 noiembrie a fiecărui an.

Acest post, prin lungimea lui de 40 de zile, se numește cu termenul generic de *„patruzecime"* (tessaracosti), ca și cel al Sf. Paști, deși există mare deosebire între ele, cel al Sf. Paști fiind mult mai aspru.

Postul Crăciunului este o adevărată perioadă de desfătare duhovnicească acum la început de iarnă, când sufletele noastre devin mai apropiate de Dumnezeu, și când imnele liturgice ale acestei perioade precum și străbunele noastre colinde ne transfigurează și ne îndeamnă mai mult la rugăciune, meditație dar și la bucuria întâlnirii noastre în noaptea Sfântă a Crăciunului cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Să ne străduim deci fiecare după puterile noastre ca și după harul ce ni s-a dat să ținem acest post al Crăciunului. Să postim cu trupul dar să postim și cu sufletul. Să ne înfrânăm de la mâncare și de la băutură dar în același timp să ne înfrânăm de la orice lucru rău, de la clevetire, de la mânie, de la vorbirea deșartă, de la distracțiile cotidiene și așa vom împlini porunca *„postului celui adevărat"*, indicat de Domnul în cartea proorocului Isaia în capitolul 58. La fel și Sf. Ioan Gură de Aur ne îndeamnă pe toți zicându-ne: *„Postiți? Arătați-mi-o prin fapte. Cum? De vedeți un sărac, aveți milă de el; un dușman, împăcați-vă cu el; un prieten înconjurat de nume bun, nu-l invidiați; o femeie frumoasă, întoarceți capul. Nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochiul, și urechile, și picioarele, și mâinile voastre, și toate mădularele trupului vostru. Mâinile voastre să postească rămânând curate și de hrăpire și de lăcomie. Picioarele, nealergând la priveliști urâte și în calea păcătoșilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine... Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri rușinoase"* (Migne P.G. XLIX, col 53).

Să ne înmulțim rugăciunea în aceste zile, să cercetăm mai des Sfânta Biserică, să ne înmulțim în același timp faptele bune, milostenia și iubirea de aproapele, mai ales acum când atâția și atâția dintre semenii noștri trăiesc în lipsuri și în sărăcie. Să căutăm să facem cât mai multe bucurii sfinte în aceste zile premergătoare Nașterii Domnului, să-i învățăm pe copiii noștri colindele noastre strămoșești prin care noi am străbătut veacurile și ne-am păstrat ca români și ca creștini ortodocși.

Să-l rugăm pe Mântuitorul Hristos să ne binecuvinteze viața, ostenelile și strădaniile noastre în bine, să ne ajute să parcurgem și în acest an, drumul spre marele praznic al Crăciunului așa cum se cade în post și rugăciune și să ne învrednicească pe toți să-l primim în ieslea sufletelor noastre sub chipul Sfintei Împărtășanii și să cântăm și noi în miez de noapte Sfântă împreună cu îngerii cântarea *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire"* (Luca 1, 14).

AMIN.

Teologia la sfârşit de secol sau despre lupta cu timpul

„Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Lc. 21, 33)

În iureşul informaţional dominat de mijloacele de comunicare în masă, în care orice acţiune e calculată în timp, în timpul unui secol cu ezoterisme şi neognoze în ascensiune, se întâmplă ca, acordându-şi sieşi un răgaz, cineva să-şi pună întrebarea: ce înseamnă teologia.

Un prim răspuns din partea celui avizat ar fi: teologia înseamnă rugăciune. Adică presupune trăire în comuniune cu Dumnezeul viu, „theoria", contemplaţia — cea mai înaltă treaptă a vieţii spirituale. Căci prin lucrarea prin excelenţă a omului, rugăciunea, această „mărturisire din adânc", Hristos sălăşluieşte în om, limitele spaţiului şi timpului concret sunt ocultate, iar omul devine iniţiat în infinit, în Împărăţie. Astfel, această „cuvântare de Dumnezeu" nu poate fi niciodată la sfârşitul, ci înaintea timpului, dincolo de timp, mereu la începuturi, mereu proaspătă, primenită de „cuvântătorii de Dumnezeu", teologii, care caută şi propovăduiesc autenticitatea evanghelică şi patristică. Dimensiunile spaţiului şi timpului sunt reconstituite prin teologia liturgică, doxologică şi mistică. „Vremurile se adună" în Trupul lui Hristos, devin contemporane cu Preaferici'a Fecioară, cu toţi Sfinţii, cu însuşi Hristos. Adevărata funcţionalitate, teologia şi-o găseşte prin har („charisma"), mister şi purificare („Katharsis"). Această din urmă caracteristică e posibilă prin prefacerea, schimbarea minţii („metanoia", pocăinţă), datorită con-locuirii, „syn-choresis", îngăduirii omului alături de Dumnezeu, în spaţiul care este trupul lui Hristos: Biserica. Altfel spus, teologia este eclesială; existenţa omului se îndumnezeieşte în Taina Botezului, a Euharistiei.

Dar, mai mult, teologia nu înseamnă amânare, în sensul de refuz, refuzul de a fi samariteanul milostiv („la Dumnezeu nu există decât *da*") şi îmbrăcat în haina putredă a scuzelor care invocă un aspect incongruent de *nu*, precum nici grabă, acea grabă provocată de linearitatea timpului, tehnică, demarată de goana după supravieţuire. Ci se referă în deplinătatea ei la făptuire (praxis), la spontaneitate. Acum. Acum, nu într-o coordonată a timpului bine determinată, ci acum în tine, pentru tine, pentru ceilalţi şi pentru Dumnezeu. Spontaneitate izvorâtă din „agape", iubirea incoruptibilă. „De la fratele este VIAŢA şi MOARTEA. Căci de vom dobândi pe fratele, pe Dumnezeu dobândim", ne spune Avva Antonie.

Când ucenicul Marcu, cel ascultător, este chemat de avva Siluan, („frate, vino, că-mi trebuieşti"), acesta răspunde fără şovăială, fără a cere amânare, lăsându-şi lucrul neîncheiat. „Glasul Domnului e tunet, goarnă, instantaneitate" (vezi N. Steinhardt — «Dăruind cei dobândi». Şi Marcu şi-a câştigat astfel iubirea, spre deosebire de ceilalţi unsprezece ucenici ca-

(Continuare în pag. a 7-a)

CAMELIA LĂNCRĂNJAN
studentă, Jurnalistică, an IV

*

Alegerea de către Iisus a primilor apostoli

(Urmare din pag. 1)

ţirii peştilor, Simon-Petru şi-a recunoscut nevrednicia şi căzând la picioarele lui Iisus, i-a zis: „Doamne, dute de la mine, că sunt om păcătos" (Luca 5, 8) şi frică mare i-a cuprins atunci pe toţi cei de faţă. Iisus i-a îmbărbătat şi adresându-se celor doi fraţi, Simon-Petru şi Andrei, le-a zis: „Veniţi după mine şi vă voi face pe voi pescari de oameni". Pe dată, ei şi-au lăsat mrejile lor şi au mers după dânsul (Matei 4, 19—20).

Mergând mai departe, i-a văzut Iisus pe Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, care îşi dregeau mrejile lor. Aşişderea i-a chemat şi pe ei, care lăsând corabia şi pe tatăl lor, au mers după Iisus.

La chemarea lui Iisus, cei patru au lăsat pe tatăl lor, au lăsat mrejile cu care s-au trudit să pescuiască în atâtea rânduri, au lăsat bărcile lor, cu care au înfruntat furtuni şi primejdii, din care Dumnezeu, cu puterea sa, i-a apărat. Au lăsat îndeletnicirea lor de pescari, cu riscurile şi bucuriile recoltei mulţumitoare de peşte, au lăsat familiile lor, cu atmosfera caldă a căminului părintesc, au lăsat casa părintească, spre a-l urma pe Iisus, care nu le făgăduia avuţii pământene şi nici îmbogăţiri pe neaşteptate sau situaţii deosebite în viaţa socială. Iisus le-a vorbit despre lepădarea de sine, despre neţărmurita dragoste faţă de oameni, despre desăvârşire, despre sfinţenie.

Ca să-l urmeze, nu i-a chemat Iisus nici pe cei îngâmfaţi de ştiinţa lor, preocupaţi în mod exagerat de sine, scrutând cu minuţiozitate firea lucrurilor şi mersul cerului, nici pe cei avuţi, permanent ferecaţi de grijile lor pământeşti. I-a chemat Iisus pe umilii pescari de pe ţărmurile lacului Ghenizaret, căliţi în şcoala răbdării, învăţaţi să aştepte cu ceasurile, ziua şi noaptea, în tăcere, ca să recolteze hrana pentru ei şi pentru ai lor. Pescarul îşi desfăşoară activitatea în singurătatea apelor. Ştie să nu se pripească, aşteaptă cu răbdare şi-şi pune nădejdea în Cel ce toate le ocârmuieşte. Curat la suflet şi în gând, îşi primeneşte mâinile în apă şi cuprinde cu privirea întinsul şi luciul apelor. Pe unii ca aceştia i-a chemat Iisus la sine şi din anonimi, care după o viaţă de trudă ar mai fi fost ştiuţi doar de cei apropiaţi ai lor i-a făcut apostoli, pescari de oameni. Pe dată însă nu le-a făcut Iisus vreo promisiune de răsplată viitoare.

După ce Iisus le-a arătat apostolilor primejdiile bogăţiei, luând cuvântul, apostolul Petru a zis: „iată noi am lăsat toate şi te-am urmat pe tine. Ce oare va fi nouă?" Iisus le-a răspuns: „Oricine a lăsat fraţi sau surori, sau tată sau mamă, sau femeie, sau copii, sau moşii sau case, pentru numele meu, înmulţit va lua înapoi şi va moşteni viaţa veşnică". Şi iarăşi: „voi cei ce m-aţi urmat pe mine, la naşterea din nou a lumii, când Fiul Omului va şedea în jilţul măririi sale, veţi şedea şi voi în douăsprezece jilţuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel" (Matei 19, 27—29).

Iisus a arătat în mod explicit şi condiţiile neapărat cerute a fi îndeplinite de cei ce vor să-l urmeze ca apostoli. „Oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul meu" şi „cel ce nu-şi poartă crucea sa şi vine după mine, nu poate să fie ucenicul meu" (Luca 14, 27 şi 33).

Unul căruia i-a grăit: „Vino după mine", i-a zis lui Iisus: „Doamne, lasă-mă întâi, să merg să îngrop pe tatăl meu". Răspunsu-i-a Iisus clar şi precis: „Lasă morţii să-şi îngroape morţii lor, iar tu mergi de vesteşte împărăţia lui Dumnezeu". Zisu-i-a şi un altul: „Voi merge, Doamne, după tine, dar mai întâi îngăduie-mi ca să-mi iau rămas bun de la cei din casa mea". Rostit-a atunci Iisus: „Nici unul care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu" (Luca 9, 59—62).

La o dată când de mult era încheiat cercul apostolilor un tânăr dregător de lege a alergat la Iisus, întrebându-l ce să facă spre a moşteni viaţa de veci. Tânărul a afirmat despre sine că din tinereţea sa a păzit poruncile decalogului. Iisus a privit la el şi „îi fu drag", zicându-i: „Vinde tot ce ai, dă săracilor şi vei avea comoară în cer, apoi vino, ia-ţi crucea şi urmează-mă" (Marcu 10, 21). Din modul în care a fost privit şi apreciat, s-a dedus, că acest tânăr entuziast ar fi avut şansa să devină un al doilea apostol iubit al lui Iisus, ca şi Ioan Evanghelistul (Bougaud L., „Iisus Hristos", trad. de C. Ceruleanu, ed. II, Bucureşti, 1943, p. 302). O, dar el „avea bogăţii multe", care cu putere l-au atras înspre pământ şi — neprimind sfatul lui Iisus — s-a posomorât şi a plecat întristat.

Despre intrarea în rândul apostolilor, a grăit Iisus cu cuvintele: „Nu voi m-aţi ales pe mine, ci eu v-am ales pe voi şi v-am rânduit să mergeţi şi roadă să aduceţi". „Cine rămâne întru mine şi eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără mine nu puteţi face nimic". (Ioan 15, 5 şi 16). S-au adeverit acestea şi prin cele spuse de ap. Pavel: „Nimeni nu-şi ia sieşi cinstea, ci dacă este chemat de Dumnezeu, ca şi Aaron" (Evrei 5, 4).

Pe aleşii săi, chemaţi la apostolie, Iisus i-a transformat în sfinţi. Creştinătatea îi pomeneşte continuu în rugăciunile sale, până la sfârşitul veacurilor. Cu darul de sus, s-a promovat în ei interesul sacru pentru lucrurile lui Dumnezeu, dragostea şi devotamentul jertfelnic, pentru propovăduirea în lume a Evangheliei lui Hristos şi pentru zidirea împărăţiei lui Dumnezeu, pentru Biserică, pe care — după cuvântul lui Iisus — nici „porţile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18).

IN MEMORIAM

† Arhiepiscopul Vasile Costin

În seara zilei de 29 octombrie a.c., a trecut la Domnul, după o scurtă dar grea suferinţă, cel ce a fost arhiepiscopul Târgoviştei Vasile Costin. Vestea trecerii Sale la cele veşnice a umplut de tristeţe inima Întâistătătorului Bisericii noastre P. F. Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor Sf. Sinod, a preoţilor şi a credincioşilor din Arhiepiscopia Târgoviştei, a familiei, precum şi a tuturor celor ce l-au cunoscut.

A trecut dincolo în zările veşniciei, deşi încă în puterea vârstei, după ce s-a luptat eroic în ultima vreme cu o boală necruţătoare, dar a avut întotdeauna credinţa puternică în Dumnezeu şi în purtarea Sa de grijă.

Adormitul întru Domnul s-a născut la 7 iulie 1938 în localitatea Satu Nou de Sus în apropiere de oraşul Baia Sprie din Maramureşul istoric. Simţind vocaţia spre a sluji lui Dumnezeu s-a înscris la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj, apoi a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu între anii 1959-1963, prezentând ca teză de licenţă în teologie lucrarea „Profesori ardeleni la şcolile de învăţământ teologic din Ţările Române".

A urmat apoi cursurile de doctorat în teologie între anii 1963-1966 la Institutul Teologic din Bucureşti, specializarea liturgică.

Între anii 1967-1972, ca bursier al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a studiat la Facultatea de Teologie din Atena şi la Institutul de arheologie coptă din Cairo.

În luna martie a anului 1972 a susţinut la Atena teza de doctorat în teologie cu titlul „Cultul Bisericii Copte în comparaţie cu cultul Bisericii Ortodoxe". **Acest titlu a fost echivalat la Bucureşti la Institutul Teologic la 21 martie 1974.**

Reîntors în ţară a funcţionat ca documentarist la Sectorul Relaţii Externe bisericeşti din cadrul Patriarhiei Române, apoi la Episcopia Oradiei ca secretar eparhial şi ca vicar eparhial, fiind hirotonit aici diacon şi preot celib. A fost tuns în monahism iar în 1974 a primit rangul de arhimandrit.

Începând cu anul 1975 i s-a încredinţat postul de superior al Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi de la Iordan, unde a desfăşurat o muncă meritorie. Între altele a editat revista de spiritualitate „Învierea", **publicaţie în limba română care a avut un larg ecou în sufletul românilor din Ţara Sfântă.**

La 10 decembrie 1979 a fost ales în postul de episcop-vicar patriarhal cu titlul de „Târgovişteanul", fiind hirotonit arhiereu în Catedrala patriarhală la 20 ianuarie 1980.

Între anii 1982-1987 a îndeplinit şi funcţia de rector al Institutului Teologic din Bucureşti.

În calitate de episcop-vicar a desfăşurat o amplă activitate ecumenică ca reprezentant al Bisericii noastre peste hotare, a făcut parte din numeroase delegaţii oficiale bisericeşti care au promovat şi au intensificat relaţii frăţeşti cu Bisericile Ortodoxe precum şi cu alte Biserici creştine.

Paralel cu activitatea pastoral-misionară, ecumenică şi administrativă s-a afirmat şi ca un bun teolog, elaborând numeroase articole şi studii în presa bisericească din ţară şi de peste hotare.

În urma reînfiinţării Arhiepiscopiei Târgoviştei a fost ales la 3 septembrie 1991 ca arhiepiscop al acesteia fiind instalat la 22 septembrie acelaşi an în Catedrala arhiepiscopală din Târgovişte.

Aici a desfăşurat o activitate deosebită atât pe plan misionar şi gospodăresc cât şi pe plan cultural. A înfiinţat Seminarul Teologic din Târgovişte precum şi Facultatea de Teologie de aici al cărei decan a fost încă de la început. A înfiinţat şi o revistă eparhială „Lumină pentru suflet" şi s-au restaurat în timpul păstoriei sale zeci de biserici şi mânăstiri.

Slujba de înmormântare a celui ce a fost Vasile Costin, arhiepiscopul Târgoviştei, a avut loc în ziua de 1 noiembrie 1999, pe esplanada din faţa Catedralei Arhiepiscopale din Târgovişte unde a fost depus pe catafalc îndată după moarte.

Dimineaţa a fost săvârşită Sfânta Liturghie arhierească în Catedrală de un sobor de preoţi şi diaconi sub protia P. S. Teodosie Snagoveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Slujba de înmormântare a fost prezidată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist al României, înconjurat de un mare sobor de arhierei, preoţi şi diaconi. Au fost prezenţi: Î. P. S. Arhiepiscop Victorin al Americii şi Canadei, P. S. Nifon al Sloboziei, P. S. Calinic al Argeşului, P. S. Epifanie al Buzăului, P. S. Ioan al Covasnei şi Harghitei, P. S. Gherasim al Râmnicului, P. S. Galaction al Alexandriei, P. S. Visarion Răşinăreanu, P. S. Damaschin Severineanul, P. S. Justin Sigheteanu, P. S. Sofronie al Gyulei. Au vorbit majoritatea ierarhilor prezenţi, reprezentanţi ai autorităţilor civile ale Judeţului Dâmboviţa, ai Secretariatului de Stat pentru Culte, ai Universităţii „Valahia" din Târgovişte, preoţi, colegi etc. Au fost prezenţi toţi preoţii din Arhiepiscopie, monahi, monahii, membrii familiei, precum şi o mulţime mare de credincioşi.

La sfârşit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit un bogat cuvânt de învăţătură făcând un portret în cuvinte calde al celui ce a fost conducătorul duhovnicesc al Arhiepiscopiei Târgoviştei. După terminarea slujbei în sunetul clopotelor Catedralei sicriul cu trupul neînsufleţit al arhiepiscopului Vasile purtat pe umeri de preoţi a făcut înconjurul Catedralei cu îndătinatele opriri şi ectenii după care a fost depus spre odihnă veşnică până la obştească înviere în pronaosul Catedralei Arhiepiscopale. Consiliul Eparhial şi familia au oferit apoi o masă de pomană la care au luat parte toţi cei prezenţi la slujba înmormântării.

Bunul Dumnezeu să-i facă parte de odihnă în Împărăţia Sa cu aleşii Săi din veac.

În veci pomenirea lui!

† VISARION RĂŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Viaţa Mariei Brâncoveanu: demnitate, credinţă, suferinţă

A ne uita trecutul înseamnă a ne uita pe noi înşine. A-i uita pe aceia care şi-au legat numele de istoria poporului român şi de Biserica naţională este o impietate. Dumnezeu a binecuvântat neamul nostru din mijlocul căruia s-au ridicat oameni aleşi, cu o credinţă statornică. Aceştia ne-au arătat drumul drept al vieţii bineplăcute înaintea lui Dumnezeu şi de aceea suntem datori să ne amintim cu pioşenie jertfa şi mărturia lor. Despre bărbaţii desăvârşiţi, eroii neamului şi faptele lor exemplare s-a scris şi s-a vorbit în nenumărate rânduri. Mai puţin sunt amintite acelea care i-au însoţit în viaţă, rămânând în umbra lor. Aceste femei cu smerenie îşi plecau genunchii şi fruntea înaintea icoanelor pentru a se ruga Împăratului ceresc — Căruia îi închinau locaşuri de rugăciune — pentru vremuri mai bune. Aceste femei au înţeles că mai presus de toate e binele poporului şi libertatea acestuia. Cu inima plină de credinţă şi blândeţe, cu intuiţia feminină, ele au ştiut să încurajeze la vreme de cumpănă, cu o vorbă bună şi un sfat înţelept, înfruntând asprimea şi severitatea.

Între aceste femei vrednice de pomenire ale neamului nostru străluceşte chipul luminat de razele credinţei şi udat cu lacrimile suferinţei al Mariei Brâncoveanu, soţia domnitorului martir al Ţării Româneşti, Constantin Brâncoveanu. Cunoscută şi sub numele de Marica, pomenit de unii istorici în evocările lor, viitoarea doamnă a Ţării Româneşti s-a născut în familia postelnicului Neagu sau Neagoe din Negoeşti, fiind nepoata lui Antonie Vodă din Popeşti, domn al ţării mai sus amintite între anii 1669—1672. Despre acest Antonie Vodă s-a afirmat adesea că ar fi fost sărac, confundându-se sărăcia cu o anume rapacitate. El avusese o curte sărăcăcioasă, lipsită de lux. Posesor a numeroase moşii, bunicul Mariei nu era nici pe departe prins în cleştele sărăciei, astfel că nepoata sa deţinea o zestre considerabilă atunci când, în anul 1674, devenea soţia lui Constantin Brâncoveanu, sporindu-i acestuia frumoasa avere moştenită în bună parte de la înaintaşi şi întărind totodată drepturile sale de a ajunge domn.

Născută într-o familie numeroasă, căci mai avea şase fraţi, Maria Brâncoveanu, la rândul ei, va da naştere la unsprezece copii, patru băieţi şi şapte fete, zugrăviţi în fresca de la mânăstirea Horezu care păstrează pentru posteritate

(Continuare în pag. a 5-a)

CLAUDIA DUMITRIU

Spiritualitate și cultură românească la schitul Prodromul din Muntele Athos

Cel mai important așezământ românesc de la Muntele Athos este Schitul Prodromul, fondat prin hrisovul din 7 iulie 1853, emis de domnitorul Grigorie Alexandru Ghica al Moldovei (1849-1856), în urma tratativelor purtate cu Mânăstirea Marea Lavră, pe teritoriul căreia se află situat.

După ce a fost dotat cu cele necesare desfășurării unei vieți monahale corespunzătoare, Schitul Prodromul s-a afirmat strălucitor, atât în domeniul spiritual, cât și cultural, datorită vredniciei egumenilor și devotamentului călugărilor români stabiliți acolo. Ei au desfășurat timp de peste un secol o intensă activitate, impunându-se ca traducători, caligrafi, miniaturiști, compozitori, cercetători și scriitori, reușind să facă din Schit un renumit centru al românismului athonit.

Întemeietorul Schitului Prodromul, ieroschimonahul Nifon Ionescu (1803—1899), s-a afirmat în timpul egumeniei sale (1852—1870) ca mare gospodar și organizator al vieții monahale. În acest sens, a înțeles și nevoia înființării unei școli pentru promovarea limbii române și instruirea candidaților la călugărie. Pentru realizarea acestui scop, înaintează autorităților Moldovei un raport, în urma căruia, domnitorul Grigorie Alexandru Ghica emite în anul 1856 un hrisov, specificând că „Am încuviințat prin rezoluția noastră asupra citatului raport ca, spre ajutoriu întru ținerea pomenitului Schit și a unei Școale românești, ce este a se înființa după măsurile luate, pentru românii din Sfântul Munte și acei din locurile învecinate, să se sloboadă din Casa Centrală a Clerului Moldovei o subvenție anuală de două sute de galbeni". Deja, în anul 1857, funcționa școala, cum rezultă din finalul unei scrisori trimise de ieroschimonahul Nifon ucenicilor săi Agatanghel și Isaia, aflați în Moldova pentru colectă; acolo citim: „Și pe mine, scriitorul, mă iertați, că sunt nou începător. Calinc D.".

După înființarea Școlii românești, ieroschimonahul Nifon egumenul a pus bazele unei biblioteci a Schitului; în ea, a adunat o bogată colecție de carte veche, dar mai ales manuscrise, care îi sporesc valoarea.

Cea mai importantă contribuție însă a egumenului Nifon la afirmarea culturală a Schitului Prodromul constă în sprijinul acordat călugărilor cărturari pentru traducerea și copierea operelor de spiritualitate și cultice, necesare obștei prodromite. Astfel, între anii 1854-1869, schimonahul Dosoftei copiază mai multe manuscrise; pe unul, cuprinzând **Cuvinte foarte de folos** ale Sfântului Simeon Noul Teolog, notează că: „Din porunca Sfinției Sale Părintelui nostru stariți Nifon, din ascultări am prescris această sfântă carte". Pe arhimandritul Calinic Boțan, monah român închinoviat în Mânăstirea Xeropotamu, îl solicită să traducă din limba greacă **Slujba tuturor sfinților din Muntele Athos** și **Viața Sfântului Acachie Cavsocalivitul,** fiind necesare Schitului. Într-o notiță, traducătorul precizează că: „Am tradus această slujbă pentru Schitul nostru românesc Prodromul . . ., fiind atuncea stareț Sfințenia Sa Părintele Nifon ieroschimonahul".

Tot în timpul egumenului Nifon își începe activitatea culturală, pe care o va desfășura peste o jumătate de secol, schimonahul Chiril Lambrino; cunoștea perfect limba greacă, de aceea, în anul 1864 realizează o nouă traducere a operei **Slujba Sfinților athoniți,** specificând că a fost tradusă din „grecește în românește cu binecuvântarea Părintelui Nifon ieroschimonahul, superiorul Schitului". Prin anii 1867-1868, Chiril termina de tradus monumentala lucrare a monahului Agapie Criteanul, **Mântuirea Păcătoșilor,** în două volume, despre care spune că a fost „cu binecuvântarea întâiului stareț al Prodromului Nifon ieroschimonahul tălmăcită în românește"; ambele volume sunt copiate caligrafic de monahul Meletie, în anii 1867-1868, iar volumul I este copiat de schimonahul Neofit Gherghiceanu, în 1868.

Unul dintre cei mai apropiați ucenici ai egumenului Nifon, schimonahul Antonie Focșăneanu, își începe activitatea culturală în ultimul an al stăreției dascălului său; el transcrie într-un singur volum **Mântuirea Păcătoșilor**, cu „blagoslovenia Preacuviosiei Sale Părintelui Nifon ieroschimonahul, primul stareț și fondator al acestui sfânt Schit Chinovial românesc, anul 1870, martie în 25". În același timp, fratele Vasile Bârlădeanul copiază **Carte pentru lucrarea minții cea în Hristos sau Raiu** de Calist patriarhul Constantinopolului, „în sfânta Mănăstire cea moldovenească pe moșia sfintei Lavre a Sfântului Athanasie în Sfântul Munte al Athonului, fiind stareț aceștii sfintei Chinovii celei ce-a întâiu fondat-au și biserica Nifon ieroschimonahul, moldovean din orașul Bârladul".

Ieroschimonahul Nifon îndeamnă, în această atmosferă culturală, pe monahul Nectarie Crețu, protopsaltul Muntelui Athos, să traducă o serie de compoziții muzicale din operele maeștrilor cântării psaltice, ca: Ioan Cucuel, Gheorghe Paraschiade, Ioan Damaschin, Balasie, Anastasie Hurmuz, Petre Lambadarie, Dimitrie Suceveanu, Iacov Protopsaltul, Gheorghe Criteanul, Theodor Focuil, Petre Efesiul și alții. Creațiile muzicale sunt cuprinse într-un manuscris intitulat: **Antologie de cântări bisericești care cuprinde întru sine cele mai trebuincioase cântări frumoase la privegheri și la Liturghie, traduse din grecește în românește . . . cu blagoslovenia Părintelui nostru ieroschimonah Nifon starețul, de Cuvioșia Sa Părintele Nectarie monahul, protopsalt Sfântului Munte.** Textul românesc a fost copiat „în sfânta Chinovie românească Prodromul, de smeritul Nathanail ierodiacon, la anul 1870, fevruarie 1".

Egumenul Nifon a fost urmat la conducerea Schitului de ieroschimonahul Damian Dumitrescu (1870-1891), care va continua cu aceeași râvnă activitatea culturală începută de înaintașul său. În primul rând, noul egumen reorganizează **Biblioteca** și înființează **Muzeul.** Monahii, care își începuseră activitatea în timpul fostului egumen, o continuă sub îndrumarea celui nou; fratele Vasile termină în anul 1873 manuscrisul intitulat **Cartea pentru lucrarea minții cea în Hristos sau Raiu,** început în 1870; fratele Dimitrie care, ca monah semnează „Dometie păcătosul", scrie un **Miscelaneu,** în 1875, iar în 1890, când era ierodiacon, copiază **Învățături ascetice din scrierile patristice.**

Tot în această perioadă, monahul Dorothei copiază **Cuvintele Fericitului Dorothei** (1877), arătând că: „Această sfântă carte am prescris-o cu ajutorul lui Dumnezeu, eu monahul Dorotheiu în sfântul Schit românesc, numit Prodromul, din Sfântul Munte al Athonului, în zilele stăreției sale Părintelui Damian ieroschimonahului, la anul mântuirii 1877".

În anul 1880, ieroschimonahul Ignatie copiază un **Miscelaneu** care cuprinde **Cuvânt pentru viitoarea judecată și pentru sfârșitul lumii** și **Biserica celor întâi născuți Noul Sion din ceruri;** un autograf precizează că: „Această carte s-au scris prin osârdia Sfinției Sale Părintelui ieromonah Ignatie Aghioritul din Sfânta Chinovie moldo-românească, numită „Prodromul", care este grădina Maicii lui Dumnezeu, și s-au scris pentru folosul obștesc la anul 1880, luna aprilie 23". În același an, monahul Chiril Lambrino traduce **Explicarea Apocalipsei** de Antim al Ierusalimului, arătând printr-un autograf că, „acum s-a tradus din limba elină de prea smeritul monah prodromitu Chiril Lambrino și prescris după original cu modificare. Cu binecuvântarea Preacuviosiei Sale ieroschimonahului Damian superiorul"; seria traducerilor o continuă cu lucrarea **Cuvântări de laudă,** iar la stăruința ieroschimonahului Nectarie, copiază **Acatistul Preacuvioasei Paraschiva** (1885).

Din ultimul an al stăreției ieroschimonahului Damian se păstrează un **Acatistier** (1891), copiat de monahul Iacob.

Conducerea schitului Prodromul a revenit între anii 1891-1900 ieromonahului Ghedeon Georgescu; monah cult, înduhovnicit și cu reale calități administrative, el ridică pe noi trepte prestigiul cultural din chinovia românească. Mare cunoscător al cântării bisericești, însușită de la protopsaltul Nectarie, starețul Ghedeon organizează o **Școală de muzică psaltică,** ajunsă renumită în tot Muntele Athos; pasionat cercetător, scrie **Istoricul Sfântului Munte.**

Asemenea înaintașilor săi, egumenul Ghedeon sprijină numeroși monahi prodromiți în activitatea lor culturală. Astfel, monahul Iacob Decescu copiază un **Acatistier** (1891) și **Carte pentru Te-Deumuri** (1892); ieroschimonahul Dometie termină un **Miscelaneu** (1892) care cuprinde rugăciuni, canoane și cuvinte ascetice, apoi monahul Damaschin transcrie **Canoanele Maicii Domnului de la Pavecerniță** (1893).

Din anul 1892 își începe vasta sa activitate de copist, miniaturist și istoriograf al Muntelui Athos schimonahul Irinarh Șișman. Prima sa operă, **Crinii Raiului** (1892), a fost copiată „în zilele superiorului și starețului Ghedeon ieromonahul", fiind urmată în același an de un **Miscelaneu de literatură religioasă,** alcătuit din cuvinte ascetice, compuse de mari dascăli ai monahismului ortodox, ca sfinții Efrem Sirul și Nil Izvorâtorul de Mir, precum și de Ilie Miniatis; apoi copiază **Floarea Darului** (1894), **Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu** și **Sfântul Nil Athonitul Izvorâtorul de Mir** (1899).

O remarcabilă activitate culturală desfășoară și monahul Evsevie; din anul 1895 se păstrează un **Miscelaneu de literatură monahală,** alcătuit din scrieri ale marilor asceți, ca Dimitrie al Rostovului, Ioan al Carpatiilor, Grigorie Sinaitul, Marcu Pustnicul, Filothei Sinaitul, Avva Onufrie și Vasile de la Poiana Mărului; apoi, copiază **Capete** compuse de Sfântul Antonie cel Mare și Isihie Preotul. Urmează **Cuvinte și învățături** de Isaac Sirul, scrise de „monahul Evsevie Câmpulungean, în anul 1897, în Sfântul Munte al Athosului". Ultimul său manuscris cuprinde **Cuvântări** de Ioan al Evhaitelor, Damaschin Ipodiaconul și Macarie Hristianopolul.

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhim. VENIAMIN MICLE

„Directorul" Ioan Hannia

(Urmare din pag. 1)

înscrie cea mai îndelungată carieră didactică din toată istoria școlii (azi Facultății) de Teologie din Sibiu, de 46 de ani, până la 1 septembrie 1895. Va fi „egalat" doar de Dimitrie Cunțan (1864—1910) și de Grigorie Marcu, cu același număr de ani (1936—1982), urmați imediat de Nicolae Neaga, cu 45 de ani (1928—1973).

Ioan Hannia s-a născut într-o familie de țărani din Sadu, lângă Sibiu, la 20 martie 1818. Se pare că era o familie înstărită, căci după ce a făcut școala primară în sat, a fost trimis la Gimnaziul din Sibiu (actualul Colegiu „Gheorghe Lazăr"), unde a urmat cinci clase (1833—1838), apoi la cel din Cluj (1838—1841). În cataloagele gimnaziului sibian figura în fiecare an școlar cu calificativul „eminens".

Cu un „stipendiu" oferit de episcopul Vasile Moga, între anii 1841—1845 a făcut studii la Facultatea de Teologie romano-catolică a Universității din Viena.

Reîntors acasă, la 7 octombrie 1845 a fost numit „notar (secretar) consistorial" la Sibiu; dar după numai zece zile, Vasile Moga trece la cele veșnice. Și-a continuat, însă, slujba de secretar și în timpul vacanței scaunului episcopal, apoi sub noul vicar Andrei Șaguna (sosit la Sibiu în august 1846). În cursul revoluției din 1848, a fost prezent la lucrările Adunării naționale românești de la Blaj din luna mai. La 16/28 decembrie 1848 a fost ales între cei patru secretari ai Adunării intelectualilor români întruniți la Sibiu, sub conducerea lui Andrei Șaguna. Acum s-a hotărât ca o delegație de trei persoane — Andrei Șaguna, August Treboniu Laurean și protopopul brașovean Ioan Popasu — să prezinte revendicările românești noului împărat, Francisc Iosif I. În acest răstimp, trupele revoluționare maghiare (Kossuthiste), comandate de generalul Iosif Bem, au ocupat cea mai mare parte a Transilvaniei. Sibiul a fost ocupat la 11 martie 1849. Toți asesorii consistoriali, alături de mulți alți intelectuali, s-au refugiat în Țara Românească. În aceste împrejurări, autoritățile maghiare de ocupație au decretat „vacant" scaunul episcopal de la Sibiu, Șaguna — acum la Viena — fiind considerat principalul adversar al revoluției maghiare. La 12 martie, „Comisarul ministerial" Berde József încredințează conducerea eparhiei secretarului eparhial, protodiaconul Ioan Hannia, care, în ziua următoare, anunța protopopii de schimbările survenite, cerându-le să îndemne pe preoți „la pace, dragoste către toate popoarele conlocuitoare și la ascultarea legilor stăpâniei noastre celei pământești, care, ca o maică bună, nu mai face nici o deschilinire (deosebire, n.n.) între fiii săi". Fără îndoială că va fi fost obligat de noile autorități să accepte acest post; se pare că „asesorii" l-au îndemnat să rămână în Sibiu spre a nu părăsi toți centrul eparhial. El a îndeplinit această misiune încredințată de străini până prin august 1849 când revoluția maghiară a fost înăbușită, iar Șaguna s-a putut întoarce la reședința sa. Dar Șaguna nu și-a iertat secretarul pentru gestul făcut în cursul ocupației maghiare a Sibiului. La 10/22 septembrie 1849 a adresat preoților o circulară prin care invalida toate deciziile luate în absența sa de „vicarul nelegiuit".

Încă din 17/29 decembrie 1848, Șaguna îl numise profesor la „școala clericală" sibiană, în locul lui Ioan Moga care ceruse, pe 10 decembrie, pensionarea. Probabil tot în cursul anului 1848 a fost hirotonit diacon și hirotesit „protodiacon" (era căsătorit cu Maria Bădilă, probabil fiica asesorului Petru Bădilă, și cumnat cu Iacob Bologa).

În 1852 cursul clerical a fost ridicat la doi ani de studii, iar în 1861 la trei ani, cum va rămâne până în 1921. Ioan Hannia va funcționa, în continuare, alături de profesorii care vor urma: Nicolae Popea (1856—1870), Ioan Popescu (1861—1892), Zaharia Boiu (1861—1870), Nicolae Cristea (1863—1865 și 1870—1873), Dimitrie Cunțan (1864—1910), Ilarion Pușcariu (1870—1878), Dimitrie Comșa (1874—1909), Daniil Popovici-Barcianu (1876—1901), Simion Popescu (1878—1883), Ioan Crișan (1882—1893); cu excepția lui Nicolae Popea, toți ceilalți i-au fost „elevi". La 6 iulie 1865 Șaguna — care a condus până atunci Institutul teologic pedagogic — l-a numit pe Hannia ca „director", funcționând, în această calitate, până la pensionare, la 1 septembrie 1895.

Ca profesor a predat Dogmatica (1848—1861), Morala (1883—1895), Omiletica (1852—1861), Catehetica (1858—1892), Liturgica (1877—1895), Pastorala (1849—1895), Didactica și Metodica (1848—1854). Materii multe, ani îndelungați de predare, dar rezultatele au fost destul de modeste, căci n-a rămas de la el nici o lucrare tipărită. Desigur elevii lui vor fi învățat după notele luate la cursurile sale.

Ca director, a inițiat și a publicat „Anuarele" Institutului (la început sub numele de „Programă") din 1884. În primul Anuar a publicat și un scurt istoric al Institutului pe care-l conducea, azi un interesant „izvor" pentru cercetători.

Paralel cu activitatea lui didactică, a funcționat și ca protopop al „tractului" Sibiu I (Sălișteș), de la 25 aprilie 1855 până în 1880; între anii 1849—1856 a îndeplinit funcția de catehet pentru elevii ortodocși la Gimnaziul sibian în care învățase el însuși. Din 1868, când s-a aprobat „Statutul organic" al lui Andrei Șaguna, a fost ales mereu în „Sinodul arhidiecezan" (Adunarea eparhială) de la Sibiu și în Congresul național-bisericesc al Mitropoliei Ardealului, „asesor onorar" în Consistoriul arhidiecezan și „asesor ordinar" în Consistoriul mitropolitan. La ședințele acestora numele său apărea mereu, luând cuvântul și făcând propuneri care priveau bunul mers al vieții bisericești.

A activat încă de la început, deci din 1861, în „Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania" (Astra). În 1867 s-a numărat printre cei care au lucrat pentru înlăturarea lui Andrei Șaguna de la conducerea Astrei. În Adunarea generală care a avut loc atunci la Cluj, în locul lui Șaguna a fost ales baronul Vasile Ladislau Pop, iar în locul vicepreședintelui Timotei Cipariu, Hannia însuși. Diferența valorică între ei era evidentă. Cu acest prilej, Hannia a mulțumit celor prezenți, declarând că acceptă acest post de cinste „ca să nu credeți că eu, din pricina unor neplăceri, ce poate le-aș putea avea din partea principalului meu (= mitropolitul Andrei, n.n.), nu primesc". A activat ca vicepreședinte până în 1870. În continuare, a rămas membru pe viață și în Comitetul central al Astrei până la moarte.

S-a implicat și în problemele economice care priveau pe românii transilvăneni de atunci. De pildă, a fost președinte al Consiliului de administrație al Institutului de credit și de economii „Albina" (Banca Albina) și membru în Direcția Băncii generale de asigurare „Transilvania", ambele în Sibiu.

După moartea lui Șaguna, a lucrat pentru alegerea lui Procopie Ivașcovici (1873) și Miron Romanul (1874), pentru ca să împiedice alegerea „ucenicilor" lui Șaguna, Ioan Popasu sau Nicolae Popea. Se împlinea proorocia lui Șaguna: „după mine vor urma iarăși vremurile lui Moga".

Ioan Hannia a trecut la cele veșnice la 30 martie (11 aprilie, st.n.) 1897 în Sibiu, după ce soția Maria decedase cu zece ani în urmă. A fost prohodit de un mare sobor de preoți — foști „elevi" ai săi — în frunte cu arhimandritul — vicar Ilarion Pușcariu, predica funebră fiind rostită de Zaharia Boiu. Cu acest prilej, s-au publicat mai multe articole în „Telegraful Român", din care desprindem și aceste rânduri: „Era încă în toată tăria sufletească, bine conservat în cele trupești. Barba albă de patriarh venerabil, ținuta lui plină de putere, te făceau să uiți că ai înaintea ta un octogenar". Așa este înfățișat și într-un frumos tablou în ulei, expus în aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna", deci acolo unde a activat aproape o jumătate de veac.

Viaţa Mariei Brâncoveanu

(Urmare din pag. a 3-a)

chipurile ctitorilor sfântului locaş. Când a urcat pe tronul Munteniei, această femeie nu avea alt renume decât acela de a fi o mamă bună, o soţie credincioasă şi o fiinţă foarte evlavioasă. Şi ce renume poate fi mai bun decât acesta pentru soţia unui domnitor?! Iată cu ce podoabe se înfrumuseţau femeile în trecut! Prin stăruinţă, dragoste şi jertfă, doamna Maria şi-a crescut copiii în credinţa creştină şi în spiritul ataşamentului statornic faţă de poporul căruia îi aparţineau.

Evlavia ei faţă de Veşnicul Împărat s-a materializat în locaşurile de cult pe care le-a ridicat sau le-a refăcut cu cheltuiala sa, împodobindu-le în chip minunat. Astfel, în partea de răsărit a mânăstirii Hurezi sau Horezu (judeţul Vâlcea), ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu, doamna Maria a ridicat o bolniţă (1696—1699). De la tatăl său, postelnicul Neagoe, moştenise un loc aflat în Bucureşti, unde era situată o bisericuţă de lemn mai veche, numită „Biserica dintr-o zi". În locul acestei biserici pe care a dărâmat-o, Maria Brâncoveanu a ridicat o alta, din piatră, înzestrând-o cu tot ce era necesar. La mânăstirea Surpatele (judeţul Vâlcea) a ridicat o biserică nouă, din piatră, în locul celei de lemn, chilii, a construit un zid înconjurător şi i-a dăruit odăjdii, odoare bisericeşti, numeroase moşii, vii, etc. Doamna Maria a refăcut biserica mânăstirii Viforâta (judeţul Dâmboviţa), zugrăvind-o, pardosind-o cu piatră şi ridicând aici o clopotniţă în 1713. Probabil la îndemnul ei, Constantin Brâncoveanu înalţă biserica Sfântul Gheorghe Nou din Bucureşti. Se pare că această construcţie o începuse bunicul doamnei Maria, Antonie Vodă. Rămasă neterminată, Brâncoveanu o înzestrează cu chilii noi, case pentru egumen, etc.

Deosebit de sugestive sunt scrisorile doamnei Maria, redactate în limbile română şi greacă, din care reies „cinstea acordată de soţia domnitorului arhiereilor lumii răsăritene, cu care schimbă daruri, mândria pentru casa ei îndestulată, nesfârşita iubire pentru copiii care o înconjurau", aşa cum remarcă Nicolae Iorga în „Evocări istorice". Este ştiut faptul că, întotdeauna, Constantin Brâncoveanu, foarte bun chivernisitor al averii publice şi al celei personale, a găsit un sprijin preţios în soţia sa, care ştia rostul fiecărei moşii, case sau al sumelor de bani aflate în tezaurul ţării şi al familiei. În timpul acestei perioade prospere, de pace, viaţa Mariei Brâncoveanu s-a scurs în linişte. Numele ei a rămas vestit în istorie şi ca urmare a celor pătimite după ce a încetat a fi doamna Ţării Româneşti; aceasta oficial vorbind, căci în sufletele românilor ea a rămas doamna Maria Brâncoveanu, soţia „prinţului aurului" — Altân Bei, cum îl numeau turcii — al cărui sfârşit martiric a impresionat lumea creştină.

Se pare că Brâncoveanu primise de la un grec o scrisoare prin care era înştiinţat de soarta pe care i-o pregătea Înalta Poartă: faptul că va fi mazilit, i se va confisca averea, va fi dus înaintea sultanului împreună cu familia. Domnul nu a luat în seamă aceste preveniri. Soţia sa însă, judecând cu înţelepciune, presimţind parcă nenorocirile ce îi aşteptau, l-a rugat pe domnitor să plece la Târgovişte, deoarece se simţea mai în siguranţă la graniţa cu Ardealul. Poate că altfel ar fi decurs totul dacă gândul ei ar fi fost transpus în faptă. În acea perioadă însă, s-a îmbolnăvit grav şi s-a stins din viaţă fiica lor, Stanca, evenimentul reţinând familia domnitoare în Bucureşti. Cumplita veste a mazilirii lui Constantin lovi sufletul ei la sosirea de la Mogoşoaia, unde se retrăsese pentru a se reculege după moartea fiicei.

În Vinerea Patimilor din anul 1714, doamna Maria făcea parte din tristul convoi format din Constantin Brâncoveanu, cei patru fii ai săi, ginerii, nora Anica şi nepoţelul Constantin, precum şi sfetnicul Ianache Văcărescu, escortat de turci până la malurile Bosforului. Brâncoveanu şi ceilalţi bărbaţi care îl însoţiseră au fost închişi la Edicule, închisoarea Celor Şapte Turnuri, doamna Maria fiind întemniţată într-o cameră mai luminoasă în unul din turnuri. O altă fiică a sa, domniţa Bălaşa, a fost trimisă la închisoarea de femei Ceauş Emini, unde a fost maltratată pentru a mărturisi presupuse bogăţii ascunse deţinute de familia ei. Acest fapt a îndurerat-o şi mai mult pe mama sa. Doamna Maria, timp de trei luni, a fost obligată să asiste la interogatoriul soţului, al fiilor şi al ginerilor, interogatoriu la care erau supuşi de către turci în cunoscutul loc de schingiuire numit Fornetta. În felul acesta era şi ea, indirect, dar mai mult decât toţi, torturată sufleteşte. În închisoare a primit vestea morţii soţului şi a celor patru fii: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, ultimul în vârstă de doar doisprezece ani. Ei au preferat moartea, nu şi-au lepădat credinţa în favoarea legii mahomedane, păstrându-şi sufletele curate, devenind adevăraţi mucenici ai neamului românesc. Doamna Maria, fiind întemniţată, nu a putut asista la înmormântarea trupurilor celor dragi, făcută de creştini în mare taină la mânăstirea de la Chalke, situată în mijlocul Mării Marmara. Soarta acestei femei cu suflet nobil, care nu şi-a pierdut răbdarea şi încrederea în Dumnezeu nici o clipă, atârna de capriciile sultanului. Acesta a decis ca împreună cu fiica şi nora ei să fie declarate roabe şi internate în seraiul sultanului. Ulterior sentinţa le-a fost schimbată: închisoare pe viaţă la Bostangibaşa. Rămân aici timp de şapte luni pentru că în martie 1715 sunt răscumpărate în schimbul unei însemnate sume de bani. Apoi au fost exilate pe ţărmul Mării Negre, la Kutaieh, unde au stat aproape un an şi jumătate. Ajutată de domnitorul fanariot Ioan Mavrocordat, mult chinuita doamnă Brâncoveanu se întoarce în patria sa, unde i se va acorda deosebit respect. Iată că Dumnezeu a răsplătit în acest fel credinţa, nădejdea şi răbdarea ei.

Prima ei grijă a fost aceea de a aduce în ţară osemintele soţului său. Cu învoirea domnitorului Nicolae Mavrocordat al Ţării Româneşti, nu ştim dacă în ascuns sau cu învoirea sultanului, trupul lui Constantin Brâncoveanu este adus la Bucureşti şi îngropat la biserica Sfântul Gheorghe Nou, în iulie 1720. Deasupra mormântului, prin grija doamnei Maria, a fost aşezată o lespede de marmură albă, fără nici o iscripţie, iar la capătul acesteia străjuia o candelă de argint. De abia în anul 1914, Virgil Drăghiceanu descoperă faptul că aici se ascundea trupul lui Constantin Brâncoveanu. O inscripţie tainică amintea peste veacuri: „Această candelă ce s-au dat la Sfântul Gheorghe cel Nou luminează unde odihnesc oasele fericitului domn Constantin Brâncoveanu Basarab Voievod şi iaste făcută de Doamna Măriei Sale, Maria, care şi Măria Sa nădăjduieşte în Domnul iarăşi să i se odihnească oasele. Iulie, în 12 zile, leat 7228 (1720)".

Primind de la patriarhul Ierusalimului tutela asupra lui Constantin, doamna Maria obţine şi introducerea nepotului în depline drepturi succesorale, după eforturi stăruitoare în acest sens. Pentru a-şi asigura posesiunea proprietăţilor deţinute în Transilvania, la Sâmbăta Mare, precum şi a banilor rămaşi la Viena, ea îi cere împăratului Carol VI să fie pusă, cu întreaga familie, sub protecţia acestuia. Viaţa Mariei Brâncoveanu se va derula sub semnul amărăciunii, dar şi al curajului de a lupta pentru a redobândi ceea ce îi aparţinuse. Ea se va consacra creşterii şi educării nepotului, Constantin, ultimul vlăstar brâncovenesc. Merită amintită aici corespondenţa doamnei Maria cu împăratul Germaniei, întreruptă atunci când acesta nu îi va face dreptate împotriva lui Apostol Manu, cel care nega primirea în păstrare a unei sume oarecare de bani, înainte de uciderea lui Constantin Brâncoveanu. Nu i s-a restituit decât o infimă parte din averea rămasă în Transilvania.

Se cuvine să menţionăm şi intervenţiile văduvei lui Constantin Brâncoveanu la Curtea din Viena, în favoarea românilor ortodocşi din Făgăraş cărora episcopul unit Ioan Giurgiu Patachi le-a luat în mod abuziv biserica, ctitorie brâncovenească, datând din anii 1697—1698. Din nefericire însă, plângerile făcute au rămas nesoluţionate, Curtea acceptând tacit ruşinosul act înfăptuit de episcopul unit. Astfel, Maria Brâncoveanu îşi mai dovedea o dată ataşamentul faţă de credinţa ortodoxă. Împovărată de griji, dar mai ales de trista amintire a uneia din cele mai groaznice tragedii pe care istoria le-a cunoscut, şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii văduva lui Constantin Brâncoveanu. Ea a trecut la cele veşnice în decembrie 1729, fiind îngropată lângă soţul ei, la Sfântul Gheorghe Nou, în Bucureşti.

Această femeie vrednică de pomenire rămâne pentru veşnicie podoabă a istoriei noastre, a Ortodoxiei româneşti. Şi câtă nevoie are astăzi neamul românesc, Biserica noastră de asemenea femei!

Kareia „între cer şi pământ"

Demnitatea de centru spiritual şi administrativ al întreg Athosului, Kareia o deţine începând cu secolul al XI-lea. Delegaţii diferitelor mânăstiri participând la întrunirile întregii comunităţi a Sfântului Munte şi-au dorit să locuiască în propriile lor chilii pe durata şedinţelor, astfel s-a format micul orăşel Kareia din suma tuturor acestor chilii.

Etimologic denumirea de Kareia poate proveni fie din grecescul *caridi* care înseamnă nucă, reliefându-se oarecum mulţimea nucilor din zona respectivă, sau cel mai verosimil din grecescul *cara* care înseamnă cap, conducere — arătându-se prin aceasta faptul că aici rezidează conducătorul Sfântului Munte.

Kareia e întâlnită în unele documente mai vechi şi sub denumirea de *Lavra Kariei.*

Biserica cea mai importantă din Kareia este cea cu hramul Adormirea Maicii Domnului sau Prothaton, această denumire e pusă în legătură probabil cu faptul că aici slujea protosul Sfântului Munte. Această biserică împreună cu biserica mare a Mânăstirii Marea Lavră sunt cele mai vechi biserici din tot Sfântul Munte. Ctitorul lor nu este altul decât împăratul Nichifor Focas (963—969), bun prieten al Sfântului Atanasie Atonitul. Deşi conştiinţa eclesială l-a receptat ca un împărat care confisca averile, domeniile mânăstirilor din Imperiul Bizantin, iată, îl vedem în Sfântul Munte ridicând aceste două biserici spre veşnica-i pomenire.

Lista de ctitori a acestei biserici îl pomeneşte ca ctitor şi pe domnul Moldovei Ştefan cel Mare. Protoşii Sfântului Munte făceau adeseori călătorii în Ţara Românească şi în Moldova pentru danii.

Pictura prezentă datează din secolul al XIV-lea, fiind efectuată de către Manuil Panselinos, reprezentant al Şcolii Macedonene de pictură.

Clopotniţa din preajma Prothatonului a fost ridicată în secolul al XVI-lea de către protosul Serafim, în ea găsindu-se astăzi şi tezaurul livresc, foarte valoros al Prothatonului.

Protosul Gavriil era prezent în Ţara Românească când s-au adus moaştele Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului, toţi stareţii Sfântului Munte au fost prezenţi la sfinţirea mânăstirii Curtea de Argeş. În anul 1540 protosul Serafim avea bune relaţii cu domnitorul Petru Rareş.

Nicolae Iorga, în lucrarea sa „Bizanţ după Bizanţ", dă mărturie despre faptul că în anul 1645 domnitorul Vasile Lupu a plătit toate datoriile Sfântului Munte către Poarta Otomană, făcând şi nenumărate danii; nu mai prejos comportându-se şi contemporanul său muntean Matei Basarab.

Vasile Lupu închină mânăstirea Sfinţii Trei Ierarhi, iar Şerban Cantacuzino, în 1682, mânăstirea Cotroceni,

(Continuare în pag. a 7-a)

St. teolog ŞTEFAN TOMA,
anul IV T.P.

Sf. Grigorie Palama

(Urmare din pag. a 2-a)

dentităţii personale pentru că însăşi stabilitatea şi eficacitatea raportului Dumnezeu-om era în primejdie); de cealaltă parte *mistica răsăriteană,* armonia deplină între raţiune şi credinţă. Dihotomia raţiune — credinţă şi extinzând cunoaştere catafatică — cunoaştere apofatică n-a existat vreodată la Părinţii ortodocşi: ceea ce a existat cu adevărat a fost o ierarhizare, o stabilire a priorităţilor. Începând cu Părinţii pustiei, trecând prin Grigorie de Nyssa, Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul, Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama, apoi vestiţii *stareţi* ruşi şi până aproape de noi — Serafim de Sarov, Paisie Velicikovschi, Siloan Atonitul am putut vedea ceea ce părintele Stăniloae, încadrându-se perfect în această dimensiune patristică, susţinea la lansarea Cuvântărilor teologice ale Sf. Grigore de Nazianz, apărute la Fundaţia Anastasia: *în credinţă este şi cea mai înaltă raţiune: omul credincios este şi omul cu adevărat raţional. (...) Între credinţă şi raţiune nu este o opoziţie, ci este cea mai deplină convergenţă, cea mai deplină unitate.* Avem aici toate valenţele unei teologii consecvente. Este suficient să citim primele pagini ale Filocaliei, volumul I, la avva Antonie pentru a observa că între *omul raţional filocalic* (cel care participă la Logosul vivificator) şi *omul raţional postmodern,* moştenire a Renaşterii (care posedă o raţiune scindată) există o prăpastie înfricoşătoare în lumina consecinţelor demersului antropologic contemporan.

Grigorie Palama se naşte şi trăieşte într-un mediu propice rolului covârşitor pe care-l va juca în această problemă nodală pentru viitorul credinţei ortodoxe. Născut la Constantinopol în 1296 dintr-o familie cu nume bun (tatăl său era senator şi confident al împăratului Andrinic al II-lea) viaţa sa se va desfăşura în mare parte între locul său natal şi muntele Athos unde ajunge după o perioadă de studiu a ştiinţelor profane şi unde se călugăreşte în 1316 după ce trecuse prin mâinile lui Teolept, viitor mitropolit al Filadelfiei şi a bătrânului Nicodim. În 1347 atinge punctul culminant al carierei sale eclesiale, fiind uns arhiepiscop al Tesalonicului (după ce înainte fusese arestat pe motiv pur politic, dar înscenându-i-se un proces pentru erezie, de patriarhul Ioan Calecas, conducătorul unei partide politice ce se opunea lui Ioan Cantacuzino, protectorul lui Palama; Cantacuzino revine la putere şi convoacă o serie de sinoade favorabile ierarhului — cel mai important a fost cel din 1351 care a condamnat pe filozoful Nichifor Gregoras, ultimul adversar al lui Palama şi a emis Tomul sinodal, actul oficial prin care Biserica Ortodoxă a aprobat doctrina palamită), moare la 27 noiembrie 1359. La puţin timp este canonizat (în 1368). Alături de Sf. Mucenic Dimitrie (patronul oraşului), Sf. Grigorie Palama rămâne cel mai venerat din Tesalonic.

Teologia palamită poate fi considerată novatoare, nu neapărat prin elementele abordate, ci prin claritatea pe care o imprimă acestora. Axiomele patristicii greceşti: 1. Dumnezeu e incognoscibil prin natură şi 2. Dumnezeu se descoperă deplin în Iisus Hristos, ceea ce dă omului putinţa îndumnezeirii (concept cheie al spiritualităţii ortodoxe) sunt încă o dată, răspicat afirmate sub forma unei antropologii creştine autentice, fidele tradiţiei evanghelice şi patristice.

Nu e locul aici să insistăm pe principiile acestei teologii ortodoxe. Putem doar să le enumerăm, menţionând încă o dată cel mai important aspect al lor: cel soteriologic, indestructibil înrudit cu întreg ansamblul construcţiei ortodoxe. Grigorie Palama va face distincţia dintre esenţa divină şi energiile sale increate pentru a răspunde acuzaţiei de mesalianism (pretenţia de a vedea esenţa divină cu ochii trupeşti). Va vorbi despre posibilitatea îndumnezeirii omului datorită harului increat (prin care Dumnezeu se deosebeşte esenţial de creatură). Va invoca concepţia biblică (opusă filozofiei greceşti) despre unitatea psiho-somatică a omului: întreg omul — trup şi suflet — se îndumnezeieşte; valoarea trupului este reconfirmată de întruparea lui Dumnezeu. Lumina pe care o văd sfinţii în urma rugăciunii inimii e în acelaşi timp imaterială şi simţită asemeni celei de pe Tabor, e lumina celei de a doua Venirii, de aceea cei care trăiesc în această lumină anticipează eshatonul, venirea Împărăţiei — Vie Împărăţia Ta!

Nu găsesc un final mai fericit al acestei sumare incursiuni decât a lăsa pleroma Bisericii să cânte într-un glas: *luminătorule al dreptei credinţe, întărirea bisericii şi învăţătorule, podoaba monahilor, apărătorule cel nebiruit al teologilor; făcătorule de minuni, Grigorie, lauda Tesalonicului, propovăduitorule al darului, roagă-te pururea să se mântuiască sufletele noastre.* (tropar, glas 8, în Duminica a doua din Postul Mare). Biserica Ortodoxă îi face pomenirea pe 14 noiembrie şi în Duminica a II-a din Postul Mare.

ANUNŢ

Cu binecuvântarea Arhiepiscopiei Sibiului, la Făgăraş apare revista „Porunca Iubirii" editată de către Asociaţia pentru Isihasm. Revista se vrea o contribuţie la descoperirea Ortodoxiei ca viaţă şi trăire în Hristos.

Abonamentul pe 1 an la revistă este de 85 000 lei, pe 6 luni 45 000 lei.

Abonamentele pot fi făcute prin mandat poştal în contul 2511. 1-240. 1, B.C.R. Făgăraş, pentru Asociaţia pentru Isihasm, filiala Făgăraş.

Aspecte din viaţa unui preot din Ardeal

În 14 august 1916 România a declarat război monarhiei Austro-Ungare, iar trupele armatei române au trecut Carpaţii către fraţii care-i aşteptau „cu inima la trecători". Din păcate, după entuziasmul primelor zile şi al eliberării, trupele române au fost nevoite a se retrage, în mare măsură datorită neîndeplinirii de către aliaţii din Antantă a stipulaţiilor din Convenţia militară semnată de România cu Antanta.

Această retragere a afectat viaţa populaţiei româneşti şi în special a preoţilor ortodocşi, în care austro-ungarii vedeau pe liderii românilor.

Pentru că a fost un bun român şi a ajutat armata română, la retragerea acesteia, preotul Ioan Moşoiu de la parohia Bisericii Noi din Şimon (comuna Bran) a trebuit să-şi părăsească parohia, refugiindu-se în România împreună cu preoteasa şi fiul său Ioan. Din România, datorită derulării evenimentelor în mod nefavorabil României, s-a retras în Moldova până la sfârşitul lui decembrie 1918.

În acest timp al pribegiei a slujit ca preot în Românesti până în august 1917, când a plecat în Rusia. Întors din Rusia în 19 noiembrie 1917, a slujit pe rând la două parohii din judeţul Iaşi. În cronica sa ţinută pentru parohia Bisericii Noi din Şimon, preotul Moşoiu povesteşte cât de mult l-au iubit enoriaşii din Moldova, cărora le-a dat multe poveţe. Totodată, fiind un bun gospodar, a adus multe îmbunătăţiri la cele două parohii.

Pentru faptele sale, prinţul Barbu Ştirbey, şeful Casei Regale şi proprietarul moşiei Oneşti, i-a arătat multă stimă şi iubire. După război, preotul Moşoiu a fost vizitat la Bran de către prinţul Ştirbey, odată

(Continuare în pag. a 7-a)

ALEXANDRU DUMBRAVĂ,
stud. istorie, anul IV

Spiritualitate şi cultură românească la schitul Prodromul

(Urmare din pag. a 4-a)

Datorită faptului că unele cărţi de cult lipseau, stareţul Ghedeon s-a îngrijit de completarea lor. În acest sens, monahul Nestor copiază **Acatiste şi Paraclisul Maicii Domnului** (1896), iar un anonim, **Slujba tuturor Sfinţilor din Muntele Athos,** care mărturiseşte că: „Urmând nevoia de a se mai prescrie şi a doua oară pentru vechimea ceii dintâi, care şi puindu-se în lucrare, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu blagoslovenia Părintelui nostru, stareţul Ghedeon ieromonahul şi duhovnicul, s-au sfârşit de scris în sfântul acesta Schitu românesc, numit Prodromu, din Sfântul Munte Athonu".

Fratele Ioan, începător, copiază un bogat **Miscelaneu** care cuprinde texte liturgice şi duhovniceşti, apoi îl donează Bibliotecii Schitului, cu dorinţa de „a mă pomeni vejnic" preoţii slujitori.

În penultimul an al stăreţiei sale, ieromonahul Ghedeon îndeamnă pe schimonahul Chiril Lambrino să traducă **Voiajul la Cer,** iar pe monahul Paisie Lambru să copieze **Crinii Ţarinii.**

După retragerea sa de la conducerea Schitului, în anul 1900, ieromonahul Ghedeon însoţeşte pe schimonahul Irinarh Şişman prin mânăstirile athonite pentru cercetarea documentelor necesare redactării unei istorii a Sfântului Munte. Într-un autograf al monahului Irinarh, citim: „Când am cercetat toate bibliotecile Athonului, cu proegumenul Ghedeon ieromonahul, în anul 1903".

Activitatea culturală atinge apogeul său la Schitul Prodromul în timpul arhimandritului Antipa Dinescu, fost stareţ între anii 1900-1914; în acea epocă, s-au dezvoltat atelierele de pictură şi sculptură, precum şi sectorul farmaceutic; s-a organizat prăvălia de manufactură pentru valorificarea operelor de artă şi a produselor medicinale obţinute de monahi din prelucrarea plantelor. Mare iubitor de cultură, stareţul Antipa a încurajat şi sprijinit numeroşi monahi să se afirme în acest domeniu. Chiar în ziua instalării sale, un monah anonim copiază **Acatistul Bunei Vestiri** (8 mai 1900), urmat de **Acatistul Mântuitorului nostru Iisus Hristos** (8 iunie); ambele păstrează însemnarea următoare: „S-au scris în zilele Părintelui nostru superior Antipa ieromonahul în sfântul Schit românesc, numit Prodromu, din Sfântul Munte al Athonului".

La 20 iulie 1900 este copiat un **Miscelaneu.** În acest an îşi începe activitatea monahul Sava Ploeşteanul care copiază un **Miscelaneu;** în continuare, transcrie **Cuvântări de laudă** şi **Cuvânt la Sfântul Grigorie** din opera Sfântului Ioan Gură de Aur, precizând că „s-au prescris de smeritul şi nevrednicul între monahi prodromitul şi Ploeşteanul Sava păcătosul. În zilele superiorului Antipa ieromonahul". În 1904, stareţul îndeamnă pe ieromonahul Sava să alcătuiască un **Cuvânt de laudă la „Prodromiţa",** pe care îl redactează, apoi îl donează în anul 1907 Bibliotecii Schitului.

Schimonahul Irinarh Şişman începe la 6 aprilie 1901 monumentala sa operă, privind istoria Muntelui Athos, intitulată: **Athosul. Istoria antică şi modernă,** pe care o continuă cu monografia **Schitul românesc Prodromul;** despre ambele lucrări, autorul relatează că: „S-au lucrat în 5 ani şi 3 zile, ziua şi noaptea neîncetat, începând cu scrierea în anul 1901, aprilie 6, Izvorul Tămăduirii, orele 8 europeneşti de dimineaţa, şi s-a sfârşit la 1906, aprilie 9, orele 12 din zi, sau turceşti 6, ziua Duminica Tomii. Şi cine se va apuca pe viitor de o asemenea lucrare, istoric al Sfântului Munte Athos, va avea de la Dumnezeu plată şi de la oameni recunoştinţă".

În continuare, urmează celelalte volume consacrate de iscusitul schimonah Irinarh mânăstirilor athonite, anume: **Mânăstirea grecească a Sfântului Athanasie „Lavra"** (1907), **Mânăstirea Vatopedu** (1908), **Mânăstirea Iviru, Mânăstirea „Sfântul Pavel"** (1909), **Mânăstirea Dionisiu** (1910), **Mânăstirea Cutlumuş, Mânăstirea Zografu, Mânăstirea Xinoff, Mânăstirea „Sfântul Pantelimon" sau Russicu** (1911), **Mânăstirea Protatu, Mânăstirea Pantocratorul, Mânăstirea Xeropotamu şi Istoria Sfântului Munte Athos** (1912), toate fiind scrise cu „binecuvântarea Părintelui superior Antipa Dinescu arhimandrit şi a toată obştea Schitului chinoviu românesc „Prodrom" din Sfântul Munte Athos". În anul 1913, autorul termină ultimele lucrări: **Mânăstirea Dohiariu, Mânăstirea Simonopetra, Mânăstirea Grigoriu** şi **Mânăstirea Stavronichita.**

Ajuns la adânci bătrâneţe, schimonahul Irinarh copiază, tot cu binecuvântarea stareţului Antipa, **Acatistul Adormirii Maicii Domnului** şi **Paraclisul Sfinţilor fără de arginţi doctori Cosma şi Damian.**

Un alt mare cărturar, schimonahul Chiril Lambrino, care activase şi în timpul stareţilor anteriori, s-a bucurat de sprijinul efectiv al egumenului Antipa. Astfel, în anul 1901 apare **Explicarea psalmilor,** „tradusă din elineşte cu binecuvântarea Părintelui superior Antipa ieromonahul, de monahul Chiril Lambrino Prodromit", potrivit autografului său; urmează alte traduceri, ca: **Acatistul Preasfintei Treimi, Acatistul Sfintei Ana, mama Maicii Domnului nostru Iisus Hristos** (1910), **Cartea numită Povăţuitor de Sfântul Anastasie Sinaitul** (1913) şi **Umilinţa** de **Simion Metafrast** (1914).

În afară de aceşti doi mari corifei ai culturii româneşti de la Athos, stareţul Antipa a sprijinit şi pe alţi monahi. Dintre ei, menţionăm pe ieromonahul Dometie Ionescu; el îşi continuă activitatea începută în timpul stareţului Ghedeon. Astfel, copiază un bogat **Miscelaneu de literatură monahală** (1904), **Acatistier** (1907-1912), **Miscelaneu de cuvinte ascetice, Miscelaneu de canoane şi rugăciuni, Tesaur manuscript** (1912), **Carte numită Povăţuitor, Cuvinte folositoare** (1913), şi **Umilinţa,** despre care precizează că „este tradusă din elineşte în româneşte de Cuvioşia Sa Părintele Chiril schimonah prodromit, şi prescrisă de Dometie ieroschimonah, la 1914 anul"; ieromonahul Arsenie Mandrea transcrie **Cuvinte ascetice** (1907) şi începe în anul 1910 să copieze **Cartea numită Raiu** pe care o termină peste doi ani, cum adevereşte într-un autograf: „Am finit-o la 1912, februarie în 8 zile. Miercuri 1 săptămână a Postului"; ierodiaconul Pafnutie copiază un **Manual religios. Cuvinte folositoare** (1907), monahul Damaschin, un **Liturghier grec-român** (1912), iar un monah anonim, **Acatistul Părintelui Ioasaf** (1911) şi **Vedenia din Sfântul Munte** (1912); ieroschimonahul Veniamin Ionescu transcrie un **Miscelaneu** (1913), care cuprinde **Cuvinte despre rugăciune** şi **Corespondenţa stareţului Paisie.**

Primul război mondial (1914-1918) îşi face simţite efectele sale negative şi asupra mânăstirilor athonite, iar adoptarea **Statutului Organis pentru Muntele Athos** (1926) a determinat o scădere îngrijorătoare a vieţii culturale athonite. Schitul Prodromul cunoaşte o diminuare a numărului monahilor, iar stareţii se succed la intervale scurte de timp. În aceste împrejurări, nici activitatea culturală nu va mai cunoaşte înflorirea anterioară.

Stareţul Antipa este urmat la conducerea Schitului de ieromonahul Ioasaf Ionescu (1914-1915). Deşi sprijină munca intelectuală, ea va fi modestă; schimonahul Chiril Lambrino traduce **Acatistul Sfinţilor doctori fără de arginţi Cosma şi Damian** (1915), „cu binecuvântarea superiorului Ioasaf", iar monahul Policarp copiază un **„Miscelaneu de literatură monahală"** (1915).

Scurta egumenie a ieromonahului Anichit Dumitrescu (1915-1917) se caracterizează printr-o revigorare a activităţii cărturăreşti. În acest sens, monahul Gurie copiază un **Miscelaneu** (1916), monahul Dometie Ionescu, o **Psaltire prescurtată cu rugăciuni** (1916), iar schimonahul Chiril Lambrino traduce, în anul 1917, **Versurile lui Meletie,** despre care spune că sunt „potrivite în româneşte de traducătorul".

Între anii 1917-1919, când ieromonahul Iacov Ţiţeiu conduce Schitul, ieroschimonahul Dometie completează **Tesaurul manuscript** (1917-1918).

Nu se constată însă nici o mişcare culturală între anii 1919-1926, în timp ce Schitul Prodromul a fost condus de stareţii: Pimen Teodorescu (1919-1920), Hrisostom Postolache (1920-1921) şi Anichit Dumitrescu (1921-1926).

După realegerea fostului stareţ Ioasaf ieromonahul, care va conduce obştea prodromită între anii 1926-1936, se observă noi iniţiative culturale. Astfel, ieromonahul Arsenie Mandrea copiază **Proorocia lui Avva Moise** (1927), iar un monah anonim **Acatistul Sfântului Mucenic Dimitrie** (1928).

Noul stareţ, ieromonahul Arsenie Mandrea (1936-1945), fiind monah cu preocupări culturale, va încerca să insufle un nou duh acestui sector atât de necesar vieţii călugăreşti; deşi modest, el se caracterizează prin traducerea din limba greacă a unei **Povestiri despre Cuvioşii Varsanufie şi Ioan,** realizată în 1938 de schimonahul Iosif Prodromitul, iar un monah anonim copiază **Vecerniile şi Utreniile unor sărbători** (1938) şi **Cuvintele Sfântului Isaac Sirul** (1941).

Activitatea culturală românească, desfăşurată de vechea generaţie a monahilor prodromiţi, se încheie în anul 1947, când ieroschimonahul Iuvenalie Streinul copiază un manuscris care cuprinde **Cuvinte pustniceşti** de Isaac Sirul şi Marcu Pustnicul.

În prezent, candela spiritualităţii româneşti din Schitul Prodromul este menţinută de obştea monahală, bine închegată, sub conducerea vrednicului stareţ, arhimandritul Petroniu Tănase, care s-a afirmat în viaţa athonită prin conferinţele duhovniceşti şi prin numeroasele articole publicate în diferitele reviste de specialitate.

Sora Éliane Poirot

Sf. Ilie Proorocul — arhetipul monahului

Pentru o primenire profetică a monahismului

Trad. MARILENA ANDREI,
Ed. Anastasia, 1999, 261 p.

Cartea pe care ne-o dăruieşte Editura Anastasia prin penelul sorei Éliane Poirot aduce într-o nouă lumină personalitatea Proorocului Ilie ca şi arhetip al monahului, descoperindu-ne de la început mesajul real — „pentru o primenire profetică a monahismului".

De fapt, la baza întregului expozeu, argumentat mai mult decât temeinic, stă o întreabre: „Harismele cu care Ilie a fost binecuvântat nu reprezintă oare un arhetip puternic pentru monahi, susceptibil să reînvie monahismul zilelor noastre, în particular Ordinul Carmeliţilor, aşezat sub protecţia lui Ilie, şi care să contemple în el sfinţenia la care sunt chemaţi în Biserică?"

La această întrebare, lăsând deoparte particularitatea Ordinului Carmeliţilor din cadrul căruia înclin să cred că este şi autoarea, sora Éliane Poirot se străduieşte şi reuşeşte să răspundă cu o meticulozitate aproape neverosimilă, dublată de o erudiţie demnă de invidiat.

Cartea prezintă statura morală şi duhovnicească a celui pe care istoria biblică veterotestamentară l-a numit „biciul lui Dumnezeu" pentru tenacitatea şi forţa cu care combătea păcatul şi lipsa de credinţă a poporului lui Israel.

Cartea este structurată în două părţi: „Modul de viaţă" şi „Harismele", bucurându-se de o bogată literatură patristică şi de un aparat critic ce te fac să te gândeşti la o teză de doctorat.

În partea I autoarea insistă pe câteva aspecte ce conturează modul de viaţă al profetului: „Fecioria", „Tăcere şi cuvânt", „Rugăciunea", „Sărăcia", „Postul" — un mod de viaţă contradictoriu.

Sora Éliane Poirot insistă pe faptul că fecioria proorocului îi conferă o descendenţă ce s-a perpetuat până în zilele noastre căci şi Hristos îndeamnă la înfrânare şi feciorie pentru Împărăţia lui Dumnezeu. În vechea mentalitate semitică fecioria nu avea nici o valoare pentru că semnul binecuvântării divine este o căsătorie rodnică.

Sărăcia profetului e bogăţie. Rugăciunea lui Ilie este adesea însoţită de post amintind de pietatea evreiască. Proorocul este unul din marii rugători ai Bibliei, a cărui rugăciune e rodnică, pentru că el este mai întâi cel care trăieşte neîncetat în prezenţa lui Dumnezeu Cel Viu, Care i S-a arătat în focul jertfei, ca şi în adierea de vânt lin de la Horeb. El ne invită să fim practicanţi ai rugăciunii, să primim Duhul focului. Autoarea aminteşte de un călugăr copt contemporan (Matta El-Maskîne) care afirma că „monahismul nu este, la origini, decât efectul acestui foc de nestins al Sfântului Duh care i-a împins pe primii credincioşi în ziua Rusaliilor, să părăsească lumea pentru a întemeia prima Biserică".

Singurătatea profetului este locuită de prezenţa dumnezeiască iar tăcerea lui ţâşneşte cuvânt de foc. Biblic ne vorbeşte de sărăcia lui Ilie însă aceasta poate fi recunoscută în simplitatea straiului său şi a faptului că locul şederii sale nu este cunoscut. Poate de aceea Pseudo Ioan Gură de Aur spunea despre Ilie că e sărac şi bogat deopotrivă: „sărac pentru că nu avea nimic, dar bogat întrucât săpânea cu limba sa norii de ploaie". „Şi trăiau în lipsuri, dar erau bogaţi în smerenie. Erau urâţi de oameni, dar erau îndrăgiţi de Dumnezeu. Şi aceşti oameni, cine sunt ei? Ilie, Elisei şi toţi cei asemenea lor".

Postul lui Ilie este hrană a duhului, care îl face vrednic să se sature cu contemplarea dumnezeiască. „Pentru că a postit, Moise a fost numit prieten vestit şi credincios, pentru că a postit, Ilie a fost ridicat la cer ca prieten, pentru că au postit, proorocii au cunoscut, ca prieteni, tainele lui Dumnezeu, pentru că a postit, Isaia a contemplat Serafimii cu şase aripi" (Pseudo Ioan Gură de Aur).

Prima parte se încheie cu câteva concluzii sumare invitându-ne la relectură.

Cea de-a doua parte ne prezintă duhul profetic al lui Ilie — chip al lui Hristos, prezenţa lui la Schimbarea la faţă şi implicit rolul lui eshatologic. Autoarea se întrerupe ca în argumentaţii patristice care, deşi dau senzaţia unei lecturi greoaie, aduc relevanţă ideilor de la care porneşte şi pe care ştie să le susţină. Astfel, citarea Sf. Maxim Mărturisitorul cu cele zece explicaţii posibile ale prezenţei lui Moise şi Ilie la Schimbarea la Faţă este cât se poate de binevenită:

1. Moise, legea — Ilie proorocii
2. Moise, înţelepciunea — Ilie, bunătatea
3. Moise, cunoştinţa — Ilie, mustrarea pedagogică
4. Moise, făptuirea — Ilie, contemplaţia
5. Moise, căsătoria — Ilie, necăsătoria
6. Moise, moartea — Ilie, viaţa
7. Nimeni nu e mort lângă Dumnezeu, în afară de acela ce s-a omorât pe sine prin păcat
8. Cuvântul, începutul şi sfârşitul bucuriei Legii şi proorocilor
9. Moise, timpul — Ilie, firea
10. Moise, creaţia sensibilă — Ilie, creaţia inteligibilă.

Celelalte capitole ale părţii a doua: „Taumaturgia", „Râvna omului lui Dumnezeu" şi „Paternitatea duhovnicească" aduc în prim plan ideea *nevoii* de a conduce la sfinţire pe păcătosul pentru care Hristos s-a întrupat, de a-l conduce pe cel ce e rob păcatului la libertatea Duhului, având drept model activitatea profetică. Numeroase texte arată că alegerea este posibilă între modelul lui Ilie şi acela al lui Moise, al lui Avraam sau al lui David.

Concluzia autoarei, din finalul cărţii, este răspunsul întrebării de la care a pornit iniţial.

Idealul ascetic formează un întreg ale cărui elemente centrale — fecioria, singurătatea, rugăciunea, sărăcia, postul — se condiţionează reciproc. Înlănţuirea virtuţilor lui Ilie îl plasează în prim-planul paradigmelor monahale. El este omul deşertului ce zămisleşte discipoli.

De ce n-am spera că modelul lui ne poate forma şi pe noi, cei chemaţi să devenim din discipoli — maeştri, având în faţă — chipuri de sfinţi?

Pr. CRISTIAN MUNTEAN

Solie a Ortodoxiei Româneşti

Corul „Armonia" al Parohiei ortodoxe române din Oraşul Victoria, din nou pe meleagurile elveţiene

(6-15 iunie 1999)

În nr. 1—4/1999, p. 4, „Telegraful Român" a găzduit articolul subsemnatului intitulat „Corul B sericii Ortodoxe Române cu hramul Sf. Paraschiva din Oraşul Victoria, în capitala Elveţiei". În cuprinsul său, autorul, membru al corului respectiv — cor mixt, de amatori, pe patru voci a prezentat, succint, istoricul acestuia, scoţând în evidenţă şi rolul de căpetenie pe care l-a avut în organizarea deplasării menţionate, pastorul Heinrich Krauss de la Biserica reformată din Bümpliz — cartier al Bernei — cel care în perioada 1970—1978 a păstorit comunitatea evanghelică din oraşul nostru.

Acestui vrednic slujitor al Domnului, animat de cele mai alese sentimente de ecumenism, i s-a datorat şi mijlocirea unei invitaţii pe care corul nostru a primit-o pentru a participa la cea de-a 16-a ediţie a lui „International Church Music Festival" organizat de „Fest Corps, Inc." din oraşul Nashville din statul american Tennessee, care a avut loc la Berna în perioada 8—11 iunie a.c. Am fost primul cor din România invitat să participe la acest pestigios festival internaţional şi primul din partea unei biserici ortodoxe a răsăritului!

În acest context, copleşiţi de emoţia participării dar şi încrezători în „puterile" noastre, în seara zilei de 9 iunie am urcat pe scena elegantului „Casino" din centrul Bernei, pentru a ne susţine programul fixat de către organizatori. Şi astfel, în sala plină până la refuz, într-o revărsare de lumini şi o linişte care îţi dădea şi ea fiori, sub bagheta dirijorului prof. Ioan Timofte, am interpretat „Imnul nopţii", de Ludwig v. Beethoven, imnul liturgic „Sfânt, Sfânt", de G. Cucu precum şi cunoscuta „Ţarină", în prelucrarea compozitorului Cornel Arion, piesă care, prin ritmul ei cunoscut, a electrizat pur şi simplu spectatorii! Aplauzele culese mai apoi, nu au fost cu nimic mai prejos decât cele de care s-au bucurat celelalte coruri şi formaţii participante la Festival, provenind din trei continente (numai din U.S.A. au fost 12) ... multe dintre acestea recunoscute pe plan mondial!

Că aplauzele respective s-au datorat şi „prezenţei scenice" a coriştelor noastre, ale căror costume populare „săliştenești" au încântat ochii spectatorilor prin frumuseţea şi eleganţa lor, credem că nu a scăzut cu nimic din valoarea prestaţiei dovedite acolo de către „Armonia Kirchen Chor of Oraşul Victoria — Romania", după cum am fost prezentaţi peste tot în acele zile de neuitat!

... După încheierea Festivalului, la invitaţia „gazdelor" noastre am mai rămas în Berna încă trei zile, timp în care, împreună cu ele — ca şi în 1995 — pe lângă vizitarea, în continuare, a „Urbei ursine" — după cum a numit-o cu mai bine de 156 de ani în urmă, „Peregrinul transilvan", am făcut o frumoasă excursie colectivă în zona pitoreştilor lacuri Neuchâtel şi Murten.

La dorinţa expresă a bunilor noştri prieteni de acum, corul nostru le-a oferit acestora din nou clipe de autentică trăire spirituală. Astfel, în seara zilei de 12 iunie, în biserica romano-catolică din Bümpliz am susţinut un prim concert, cuprinzând selecţiuni din Liturghia noastră strămoşească, oficiată de către cei doi preoţi care ne-au însoţit, respectiv părinţii Codrea Cornel şi Năpar Adrian, continuat cu pricesne şi piese corale româneşti, cu prelucrări folclorice etc.

A doua zi — duminică, 13 iunie am participat, direct, la serviciul divin ţinut în biserica reformată din Bümpliz, alături de membrii comunităţilor religioase din cartier — protestanţi cu toţii. La încheierea serviciului divin, fanfara bisericii a interpretat şi „Heruvicul" nostru" ortodox!

Ultima prestaţie a corului nostru în această a doua deplasare pe meleagurile elveţiene, a fost concertul susţinut în seara zilei de 14 iunie în biserica reformată din orăşelul Oberdiessbach, situat în apropierea întinsului lac Thun, pe care l-am vizitat în 1995. Plină şi aceasta până la refuz nu numai de enoriaşi localnici ci şi de alţii de prin împrejurimi, printre care şi români trăitori pe acele locuri, cu toţi au ascultat cu interes şi vie emoţie programul oferit şi, fără a cădea în păcatul mândriei, mărturisesc faptul că pastorul Krauss cu greu putea linişti ropotele de aplauze cu care am fost răsplătiţi!

Drept încheiere, şi acolo ni s-a oferit o surpriză de proporţii: în apropierea scenei de pe care nu apucasem să coborâm, s-a postat, pe tăcute, un mic taraf format din tineri elveţieni, în frunte cu o violonistă. O scurtă acordare a instrumentelor şi mai apoi în sala cu o acustică perfectă, a prins a se revărsa melodie după melodie, când „doinită", când „de joc", de parcă aveam în faţa noastră orchestra „Cindrelul", din Sibiu! Fiorul lor ne-au răscolit inimile tuturor şi au rupt nişte zăgazuri ..., emoţiile noastre transmiţându-se — nu ştiu după care legi — şi „spectatorilor" din sală ...

Puternic marcat de atmosfera creată, nu am ezitat s-o întreb pe mânuitoarea acelui arcuş fermecat, să-mi spună unde a învăţat să cânte atât de bine şi de „frumos" românește? Răspunsul m-a lăsat fără grai „La Conservatorul din Cluj"!! ...

... Şi, în sfârşit, a venit şi ziua despărţirii de „gazdele" noastre, de prietenii noştri! În mijlocul acestora s-a aflat vrednicul pastor Krauss, care, în cuvinte încărcate de emoţie, ne-a mulţumit atât pentru prezenţa şi prestaţia noastră în cadrul I.C.M.F. cât şi de cea din mijlocul enoriaşilor săi şi nu numai, subliniind din nou faptul că deplasarea noastră în Elveţia nu a fost o simplă excursie de plăcere ci şi o solie de dragoste şi prietenie între poporul român şi cel elveţian diferite din mai multe puncte de vedere, inclusiv din cel al credinţei, dar închinătoare la acelaşi Dumnezeu!

Mai apoi, dânsul a ţinut să sublinieze şi importanţa mesajului nostru ecumenic pe care l-am dus din partea Bisericii Ortodoxe Române, bisericilor cu care am avut contacte directe în acele zile, biserici despre care ne-a spus că în dorinţa lor de a-şi adapta vechile canoane la „modernismul" zilelor noastre, au trecut la acceptarea a fel de fel de concesii, străine spiritului rânduielilor bisericeşti de odinioară.

În acest context — ne-a mai informat dânsul — se vehiculează mereu în Occident ideea că ortodoxia răsăritului este de sorginte bizantină, şi deci, „înapoiată", ea ajungând să fie, direct, o piedică în drumul românilor spre democraţie!?

O astfel de opinie nu poate izvorî decât din necunoaştere, pentru că ocazia ce le-am oferit-o noi elveţienilor, prin programul prezentat, i-a determinat, cu siguranţă, să-şi schimbe părerile.

LUPEA CORNEL

(Urmare din pag. a 5-a)

întregii comunităţi atonite.

Dintre chiliile aflate în Kareia amintesc chilia Sfântului Sava (sârbească), chilia Sfântului Trifon — care-l consideră şi ea ca ctitor pe Ştefan cel Mare.

Nu departe de Kareia se află şi chilia *Axion Estin*, unde în anul 980 Arhanghelul Gavriil i s-a arătat unui călugăr, învăţându-l să se roage Maicii Domnului cu imnul *Cuvine-se cu adevărat*, imn necunoscut până atunci. Tot în Kareia se află şi schitul Sfântului Andrei, după dimensiuni o mânăstire în adevăratul sens al cuvântului. Aici există chiar un Seminar Teologic; în biserica acestui schit se află o parte din capul Sfântului Apostol Andrei, cealaltă parte aflându-se în

Kareia „între cer şi pământ"

Catedrala Mitropolitană din Patras.

Potrivit primului Tipicon al Sfântului Munte (971—972), protosul era ales de către comunitatea stareţilor, el era recunoscut ca şi conducător al întreg Athosului, însă în realitate el nu prea avea o aşa mare autoritate, neputând face nimic fără consimţământul stareţilor. Aşa au stat lucrurile în vremea împăratului Ioan I Tzimiskes (969—976), el fiind cel care în anul 970 legiferează obligativitatea impozitului bisericesc numit *canonicon*.

Şi sub împăratul Constantin IX Monomahul (1042—1055) protosul nu avea autoritate decât în chestiuni minore. După invazia mercenarilor catalani de la începutul secolului al XIV-lea, protosul era văzut ca un pilon al reorganizării vieţii monahale în Sfântul Munte. Patriarhul Nifon I al Constantinopolului (1310—1314) a acordat protosului drepturi importante, cum ar fi şi cel numit *epigonatia* — de a instala stareţi, de a alege şi hirotesi citeţi, ipodiaconi, duhovnici.

La începutul secolului al XVI-lea demnitatea protosului a fost vizibil diminuată, episcopul de Ierissos întărindu-şi poziţia, titulatura acestuia chiar fiind *„episcop de Ierissos şi Muntele Athos"*.

Muntele Athos e parte a statului elen, aflat sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice, acest statut special al Sfântului Munte fiind consfinţit de articolul 105 al Constituţiei elene.

În prezent fiecare mânăstire poate să-şi hotărască anumite reguli specifice, trebuind să fie aprobate de Sfânta Comunitate şi fără a fi în opoziţie cu Regulamentul Sfântului Munte din anul 1924.

Un al doilea aspect al acestei administraţii proprii îl reprezintă existenţa Sfintei Comunităţi *(Iera Kenotita)*, respectiv reprezentanţii fiecărei mânăstiri; organul executiv al Kenotitei fiind *Epistasia*, respectiv patru dintre reprezentanţii diferitelor mânăstiri ,care conduc timp de un an Epistasia şi care se schimbă anual, astfel încât fiecare mânăstire este reprezentată în Epistasia Sfântului Munte din 5 în 5 ani.

Epistasia nu are numai îndatoriri spirituale, ci şi îndatoriri cât se poate de pragmatice (curăţenia, iluminatul, controlul preţurilor la magazinele din Kareia). Ea se ocupă cu corespondenţa Sfintei Comunităţi, ea acordă pelerinilor dreptul de şedere în Sfântul Munte (diamonitirionul), administrează fondul comun rezultat din contribuţia celor 20 de mânăstiri.

Există o întrunire bianuală a celor 20 de stareţi din Sfântul Munte; mai există şi o întrunire a Sfintei Comunităţi cu câte un membru în plus din fiecare mânăstire (40 de membri), care soluţionează diferitele probleme apărute şi neprevăzute în Regulamentul Sfântului Munte.

În prezent guvernatorul Sfântului Munte ţine de Ministerul Afacerilor Externe, rezidează tot în Kareia, fiind investit cu autoritate publică, deci nefiind un reprezentant al acelei „administraţii proprii" a Athosului.

Datoria guvernatorului rezidă în supravegherea sesiunilor Sfintei Comuniăţi, dacă trebuie şi când trebuie convocată, deci supraveghează activitatea organelor de conducere proprie a Athosului, atenţionează, rectifică diferitele încălcări ale prevederilor, convocând din nou forurile împuternicite.

Patriarhul Ecumenic exercită o jurisdicţie spirituală asupra Sfântului Munte: i se aduc la cunoştinţă hotărârile luate, permite stabilirea în Sfântul Munte, acordă aprobări pentru cercetarea bibliotecilor, arhivelor.

Prezentând astfel şi filonul administrativ al vieţii Sfântului Munte, putem concluziona că Muntele Athos constituie o realitate unică în perimetrul întregii ortodoxii.

Bibliografie:

1. Charalambos K. Papastathis — *The Status of Mount Athos in Hellenic Public Law* — Institute for Balkan Studies — Thessaloniki, 1993.

2. Sotiris Kadas — *Mount Athos* — Ekdotike Athenon S.A. — Athens, 1994.

3. S.B. Daşkov — *Dicţionar de împăraţi bizantini* — Ed. Enciclopedică — Bucureşti, 1999.

4. Pr. Dr. Teodor Bodogae — *Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos* — Sibiu, 1940.

Teologia la sfârşit de secol

(Urmare din pag. a 3-a)

re au întârziat la chemarea sfântului părinte. („Şi pentru ce Mă chemaţi Doamne, Doamne, şi nu faceţi ce vă spun?" (Lc. 6, 46). Bunăoară, Sfântul Nicolae nu a pregetat în a se opri în drum să-şi ajute semenul, murdărindu-şi hainele de noroi, la îndemnurile Sfântului Casian de a nu întârzia la întâlnirea cu Dumnezeu. Iar răsplata Sfântului Nicolae a fost incomparabil mai mare decât cea a lui Casian, căci Dumnezeu l-a primit cu bucurie, cu căldură (Steinhardt — «Dăruind vei dobândi»). „Şi atunci, Fiul Omului va răsplăti fiecăruia după faptele sale" (Matei, 16, 27).

Credinciosul adevărat nu se refugiază în indiferenţă impermeabilă, neutră, legitimată de grabă, de scuzele cotidiene de genul „nu am timp ...". „Indiferenţa şi uitarea sunt păcate de neispăşit îndreptate împotriva spiritului şi împotriva lui Dumnezeu, dacă dragostea dezinteresată şi devotată e singura ocupaţie demnă de om" (G. Papini — «Cartea Neagră»).

Creştinul nu se agită în zadar, nu îşi spulberă energiile pentru preocupări minore, crezând că sunt esenţe, ci îl urmează pe Hristos, coboară după El în adâncul prăpastiei lumii şi răspunde prompt celui care îl cheamă: „Iată-mă, Doamne!".

Cine îşi mai pune întrebarea „ce e teologia?", vede că teologia înseamnă efort, exerciţiu, performanţă, sacrificiu şi se desfăşoară sub ineluctabila lege a paradoxului: cel ce pierde, câştigă.

„Să răscumpărăm", aşadar, „vremea, căci zilele sunt rele..." (Efes. V, 16) sau, ne explică în mod convingător «Patericul Egiptean»: „Vreme de ocară ţi-a venit? Cumpără cu smerita cugetare, vreme, şi cu îndelunga răbdare vremea ocării şi trage câştigul la tine. Vreme de necinste ţi-a venit? Cu suferirea răutăţii cumpără vremea şi câştigă. Şi toate cele împotrivă, de vom voi, ni se vor face nouă câştiguri" (Amma Theodora).

Aspecte din viaţa unui preot din Ardeal

(Urmare din pag. a 6-a)

cu care a venit în vizită şi M.S. Regina Maria a României.

Întors acasă, preotul Moşoiu a aflat multe lucruri stricate, multe lipsă, socotind paguba ca fiind de aproape 13 000 de coroane.

În 13 ianuarie 1919 a slujit din nou în parohia sa într-o biserică plină de lume, care l-a întâmpinat cu bogat şi sărac, plini de bucurie şi fericire.

În timpul trecut după plecarea armatei române şi revenirea ei victorioasă în Ardeal, în bisericile zonei Bran nu s-a mai slujit, preoţi retrăgându-se în teritoriul pe care fiinţa, încă statul român.

Preoţii rămaşi au fost închişi şi maltrataţi, fiind eliberaţi doar în schimbul unei promisiuni contra neamului lor, pe care cei mai mulţi au refuzat să o facă.

Părinţii Reit din Poartă şi Tătulea din Predeal, singurii care au mai rămas dintre preoţii braneni nerefugiaţi, au fost închişi pentru mai multe luni de zile.

La Biserica Nouă din Şimon, germanii au spart lada de fier în care era depus fondul bisericesc, în acţiuni, obligaţiuni şi poliţe, dar neaflând bani au aruncat hârtiile prin casa preotului Moşoiu. Pe ascuns, mama epitropului Ioan Răzescu, care se refugiase şi el, a adunat aceste hârtii oficiale, găsind întreg fondul bisericii. Clopotul bisericii a fost luat de unguri şi dus la Braşov, pentru a fi topit şi transformat în muniţie.

La întoarcere, preotul Moşoiu a aflat cimitirul în mare neorânduială, fără gard, cu mormintele neîngrijite şi călcate, crucile strâmbe şi surpate.

Îl aştepta o muncă grea, erau multe de reparat, dar era şi multă bucurie în suflete, datorată împlinirii marelui vis al românilor: Unirea.

Rând pe rând, preotul Moşoiu se va ocupa de toate problemele parohiei şi ale zonei Bran. A fost un bun prieten al M.S. Regina Maria a României, care i-a călcat de multe ori pragul casei. Activitatea sa rodnică a fost recunoscută de toată lumea, devenind un simbol al Branului interbelic, un purtător de cuvânt al intereselor enoriaşilor săi.

Pentru meritele sale pe plan civil a fost distins cu ordinul „Crucea României" în grad de cavaler, iar pentru meritele din plan bisericesc a primit brâul roşu.

A slujit până în 1938, când Dumnezeul căruia i-a închinat întreaga sa viaţă a binevoit a-l chema la El.

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU a **săvârşit următoarele:**

- **1 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a făcut parte din soborul de ierarhi în frunte cu **P. F. Teoctist** al României care a oficiat la Târgovişte slujba înmormântării Î. P. S. arhiepiscop Vasile Costin.
- **2 NOIEMBRIE a. c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din protopopiatul Braşov.
- **4 NOIEMBRIE a.c.** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Comisiei Mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Greco-Catolică, lucrări ce s-au desfăşurat la Sediul Episcopiei Greco-Catolice din Oradea.
- **6 NOIEMBRIE a.c.** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie la Capela mitropolitană din Sibiu.
- **7 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa împreună cu P.S. Gherasim al Râmnicului a săvârşit slujba de sfinţire a noii biserici parohiale din Bratovoieşti, jud. Vâlcea, rostind cuvânt de învăţătură. A hirotonit întru diacon pe teologul Dan-Valentin Cârstea.
  — Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrală.
- **8 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii „Cuvioasa Paraschiva" din parohia Bruiu, protopopiatul Agnita şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură creştinească. A fost acordat un Act de apreciere P.C. Pr. paroh Ilie Dobolită.
  A cercetat în aceeaşi zi bisericile parohiale din Cincşor şi Cincu, protopopiatul Făgăraş.
- **9 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din protopopiatul Sibiu.
- **10 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din prot. Făgăraş şi a cercetat şantierul viitoarei Catedrale din oraş aflată în construcţie.
- **11 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Mucenic Mina" din parohia Spitale Tractorul-Braşov rostind cuvânt de învăţătură. P.C. pr. paroh Alin-Marius Albu a fost hirotesit întru sachelar.
  A cercetat bolnavii din Spitalul Tractorul, împărţindu-le iconiţe şi cărţi de rugăciuni.
- **12 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a prezidat Examenul de Capacitate preoţească pentru candidaţii din Arhiepiscopia Sibiului.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- **13 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" şi „Sf. Ioan Gură de Aur" din Cristian, protopopiatul Sibiu şi Sf. Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură. P.C. pr. paroh Ioan Sas a fost hirotesit întru sachelar.
  — Seara a slujit Vecernia în Catedrala din Sibiu.
- **14 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Nicolae" din parohia Moeciu de Jos, protopopiatul Braşov şi Sf. Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură creştinească. P. C. pr. paroh Gheorghe Coltea a fost hirotesit întru iconom, iar Consiliului parohial i-a fost acordat un Act de apreciere.
  În aceeaşi zi a cercetat biserica monument istoric din parohia Cheia, protopopiatul Braşov.
- **16 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârşit slujba Vecerniei şi Acatistul Mântuitorului în Catedrala din Sibiu.
- **17 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a slujit un Te-Deum în Catedrala Mitropolitană din Sibiu cu prilejul zilei de naştere a *Î. P. S. Mitropolit ANTONIE.*
  — A oficiat în Catedrala mitropolitană în sobor slujba înmormântării pr. pensionar Ionel Florea, fost dirijor al Coralei Mitropolitane din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură.

Diacon VASILE AVRAM

† Bica Ioan

În ziua de 21 octombrie 1999, în drum spre blocul în care locuia, inima unuia din cei mai distinşi preoţi pe care i-a avut Ţara Făgăraşului a încetat să mai bată.

Părintele Ioan s-a născut în urmă cu 86 de ani, la 24 aprilie 1913, în familia de credincioşi Bica Enci şi Maria din satul Voivodeni. Trăieşte în casa părintească alături de fratele Augustin şi sora Elvira. Urmează şcoala elementară din satul natal, având rezultate bune la învăţătură, ceea ce îi determină pe părinţi să facă eforturi financiare deosebite, fiind tare săraci, să-l dea mai departe la şcoală. Îşi continuă şcoala la Liceul „Radu Negru" din Făgăraş. Primind în casa părintească o educaţie religioasă deosebită, urmează Academia teologică din Sibiu, pe care o termină în anul 1937. Se căsătoreşte cu învăţătoarea Lucia Bica, tot din Voivodeni. Legat adânc de satul natal, se preoţeşte pentru parohia Voivodenii Mici, pe care o păstoreşte timp de 37 de ani. În această perioadă, Dumnezeu le binecuvintează căsătoria cu doi copii: Ioan şi Lucia. Girează o perioadă şi parohia Sâmbăta de Sus Apuseană. Slujeşte, apoi scurte perioade în satul Luţa şi în satul Săsciori. În anul 1979 îşi pierde soţia, rămânând văduv, văduvie pe care o poartă timp de 20 de ani. După pensionare, îşi găseşte alinare slujind, la cerere, prin mai toate satele din Protopopiatul Făgăraş. Peste tot a fost solicitat şi iubit. Ultima perioadă a vieţii a slujit, până chiar în ziua morţii, a slujit cu drag la bisericuţa de lemn din Făgăraş, alături de părintele Ciocan Ioan, prin blândeţea şi bunătatea lui aducând la biserică mulţi credincioşi.

Slujba de înmormântare a avut loc duminică, 24 octombrie 1999, în satul natal, fiind aşezat alături de soţia sa. A fost prohodit în biserica atât de dragă dânsului, de un sobor de 40 de preoţi, având-l în frunte pe P. C. Protopop Cornel Ursu şi pe P. Cuv. Pr. Teofil Părăian.

Au rostit cuvinte de mângâiere pentru cei prezenţi următorii: P. Cuv. Arhim. Teofil Părăianu, un apropiat al familiei celui decedat, a dezvoltat în cuvântul său virtuţile principale ale părintelui Ioan în special bunătatea, credinţa, răbdarea şi altruismul. Părintele Protopop Cornel Ursu a vorbit despre sublimitatea preoţiei şi, raportându-se la vârsta decedatului a spus, între altele, că „pentru cei tineri moarea este un naufragiu, iar pentru cei bătrâni este o ajungere în port". A transmis condoleanţe familiei în numele Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a P. S. Visarion Răşinăreanu şi a întreg Centrului Mitropolitan de la Sibiu.

A vorbit apoi P. C. Pr. Moga Gheorghe fiu al satului, preot la Cincşor, Pr. Ciocan Ioan din Făgăraş şi preotul paroh Fogoroş Mihai.

După prohodire, trupul neînsufleţit al celui ce a slujit o viaţă ca preot, a fost depus în apropierea altarului bisericii din Voivodenii-Mari. Dumnezeu să-l ierte!

PARTICIPANT

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 80 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

❁ P. C. Pr. Dr. Marin D. Ciulei, publică **„Antropologie patristică a secolului al IV-lea"**, tipărită cu binecuvântarea P. S. Galaction, Episcopul Alexandriei, Ed. Siroma, 1999, 399 pag. Cuvântul înainte este semnat de P. C. Pr. Prof. Dr. Ştefan C. Alexe.

Autorul este directorul Seminarului Teologic „Sf. Calinic Cernicanul" şi protoiereu de Turnu Măgurele.

Iată ce scrie despre dânsul părintele Ştefan C. Alexe:

„Lucrarea atrage prin bogăţia informaţiei, prin stilul cu mireasmă filocalică, prin noutatea investigaţiei, prin răspunsul ortodox-patristic dat unor concepţii mai noi sau mai vechi, fanteziste cu privire la om.

Este o carte ziditoare de suflet, care reuşeşte într-o măsură considerabilă, să răspundă prin Părinţii Bisericii studiaţi, nedumeririi Proorocului David: „Ce este omul că-ţi aminteşti de el? Sau fiul omului că-L cercetezi pe el"? (Ps. VII, 4).

* * *

❁ Ne-a parvenit recent, deşi apărută anul trecut, o excelentă lucrare închinată poetului *„pătimirii noastre"*, Octavian Goga şi scrisă de un om plecat în veşnicie de curând, un om cu suflet mare şi cu o dragoste deosebită faţă de Goga şi faţă de moştenirea sa culturală.

E vorba de cartea *„Bunăvestirea Numelui — Octavian Goga în memoria răşinărenilor"*, scrisă de Corneliu I. Dragoman şi apărută la Fundaţia Culturală şi în Editura „Cezara" Tg. Mureş, 1998, 168 p.

În ea autorul adună, cu migală, mărturii de peste vremi ale celor care l-au cunoscut pe Goga sau pe membri ai familiei acestuia.

Lucrarea se bucură de o postfaţă scrisă de Mircea Muthu şi din care spicuim doar atât: *„Octavian Goga în memoria răşinărenilor* aduce date menite să contribuie la îmbogăţirea memoriei noastre culturale. În al doilea rând „consemnările" de faţă adaugă un ton de culoare la desenul Transilvaniei eterne".

Cartea se recomandă de la sine şi e binevenită în casa fiecărui iubitor al poeziei lui Octavian Goga.

* * *

❁ Editura Buna-Vestire din Bacău a scos la lumină o lucrare de excepţie privind spiritualitatea ortodoxă greacă contemporană.

„Părintele Porfirie — mărturii şi experienţe" de Klitos Ioannidis, traducere de Ilina Petrişor, Bacău, 1999.

În conştiinţa credincioşilor ortodocşi greci figura părintelui Porfirie este vie şi puternică şi după trecerea lui la cele veşnice, fiind unul dintre cei mai mari duhovnici pe care i-a avut în epoca noastră Biserica Greciei. În carte sunt cuprinse convorbiri cu marele duhovnic ale unor ierarhi, preoţi şi credincioşi, amintiri legate de personalitatea marelui duhovnic, fapte minunate ale acestui om care, deşi era orb, la bătrâneţe avea darul vederii duhovniceşti.

Iată una din rostirile lui devenite celebre: „Hristos e totul. Este bucurie, viaţă şi lumină. El e prietenul nostru, fratele nostru. El este tot ce e bun şi frumos. El este Totul. Totuşi. El este încă un prieten care strigă: „Voi sunteţi prietenii Mei, nu înţelegeţi? Noi suntem fraţi. Eu nu sunt rău. Nu ţin iadul în mână. Nu vă ameninţ. Vă iubesc. Vreau ca să vă bucuraţi de viaţă împreună cu Mine". O carte de adâncă spiritualitate ce se recomandă de la sine tuturor iubitorilor de Hristos şi doritori după desăvârşire.

* * *

❁ Prestigioasa editură Nagard din Milano a editat nr. 8—9/1998—1999, al revistei *„Ponto Baltica"*, apărută sub egida Academiei Toscane de Ştiinţe şi Litere „La Colombaria" şi a Fundaţiei Europene Drăgan, şi care ne-a parvenit recent şi nouă.

Volumul cuprinde studii de specialitate, bine documentate, referitor la probleme de lingvistică medievală şi contemporană ce preocupă astăzi cercetătorii în domeniu.

* * *

❁ Erwin Panofsky, *Arhitectură gotică şi gândire scolastică*, Trad. de Mariana Vazaca, editura Anastasia 1999, 154 p.

Lucrarea este structurată în două părţi: I. Abatele Suger de la Saint-Denis; II. Arhitectură gotică şi gândire scolastică şi se bucură de o erudită postfaţă cu titlul generic *„O interferenţă la gotic"*, semnată de reputatul om al artelor Sorin Dumitrescu.

Cartea cuprinde de fapt faimoasele conferinţe ţinute de către Erwin Panofsky între 1931 şi 1935 la Universitatea din New-York şi Princeton şi a fost tipărită în româneşte, ne spune Sorin Dumitrescu, la îndemnul lui Christos Yannaras.

Volumul cuprinde şi o memorabilă descriere a vieţii abatelui Suger, părintele goticului, una dintre marile figuri întemeietoare ale culturii creştine europene, precum şi un bogat material ilustrativ.

Postfaţa arată în mod direct influenţa goticului în arta moldovenească a epocii lui Petru Rareş şi a lui Ştefan cel Mare. De altfel acest lucru l-a prezentat recent magistral Sorin Dumitrescu într-o conferinţă ţinută în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu.

* * *

❁ A apărut nr. 5 (11) pe acest an al revistei *„Porunca iubirii"*, revistă de spiritualitate creştin-ortodoxă editată de către Asociaţia pentru Isihasm Făgăraş. Revista apare cu binecuvântarea P.S. Visarion Răşinăreanu, vicarul Arhiepiscopiei Sibiului, şi se bucură în fiecare număr de numele a reputaţi teologi şi duhovnici care aştern în scris din experienţa lor bogată şi variată.

Amintim din cuprinsul acestui număr: *Mintea, inima şi voinţa în mistica creştină. Căsătoria şi viaţa mistică*, de Arhim. Sofian Boghiu, *Despre cinstirea Sf. Cruci* de Arhim. Teofil Părăian, *Cele trei de 6 din inima noastră* de Arhim. Ioanichie Bălan, *Înlăturarea farmecelor şi Testamentul lui Avraam* de Arhim. Ilarion Argatu, etc.

O recomandăm tuturor cu încredinţarea că în paginile ei vor găsi multe învăţături folositoare de suflet şi de luminare a minţii întru unirea cu Hristos.

* * *

❁ Editura „Saeculum I.O." ne oferă o excepţională lucrare a lui Horia Vintilă, *Dicţionarul papilor*, trad. de Ana Vădeanu, Bucureşti 1999.

Lucrarea se prezintă ca un dicţionar cronologic al papilor şi a fost publicată pentru prima dată la Barcelona în limba spaniolă în 1963, sub pseudonimul Juan Dacio. Ne bucură apariţia ei în limba română şi o recomandăm tuturor celor interesaţi de istoria Bisericii Catolice precum şi studenţilor teologi.

* * *

❁ Într-o prezentare grafică de excepţie, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei a scos la lumină *„Canonul cel Mare"* al Sfântului Andrei Criteanul, Iaşi, 1999, un adevărat monument de spiritualitate liturgică compus din peste 250 de tropare de umilinţă şi care se citeşte în Postul Mare în săptămâna a V-a din Post, dar şi în Săptămâna I a Postului, fragmentat la slujba Pavecerniţei celei Mari.

Beneficiind de o prefaţă adecvată şi pe înţelesul tuturor, semnată de Î.P.S. Mitropolit Daniel, Canonul cel Mare se constituie ca o veritabilă carte de pietate ortodoxă, el fiind citit în duh de umilinţă şi de către mulţi dintre laicii şi monahii iubitori de desăvârşire.

* * *

❁ Tot la capitolul spiritualitate şi rugăciune semnalăm apariţia unei *„Cărţi de rugăciuni"*, editată de Casa de Editură Pro 1999 prin grija şi strădania Maicii Mihaela, fostă ani în şir stareţă a Mânăstirii Hurez şi în prezent vieţuitoare tot acolo. Cartea apare cu binecuvântarea P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului şi este de fapt o reeditare a celei tipărite la Buzău în anul 1846 de către preotul Petru Bărbulescu.

Din cuprinsul ei amintim: Orânduiala celor 12 psalmi, rugăciuni către Sf. Treime, către Maica Domnului şi către toţi Sfinţii, traduse din greceşte, precum şi Slujba Duminicii Lăsatului sec de carne.

O carte care nu trebuie să lipsească din chilia nici unui monah şi nu numai.

* * *

❁ Părintele Olivian Pop (alias Olivian Bindiu) ne trimite ultima carte a P. Cuv. Sale: *„Sfântul Ioan Casian, despre stăpânirea pornirilor păcătoase din om"*, apărută la Editura Tradiţie, Bucureşti, 1999, 125 p.

E o lucrare teologică meritorie, structurată în patru capitole şi care ne dezvăluie bogăţia teologică a gândirii acestui străroman trecut în rândul sfinţilor şi care este Sfântul Ioan Casian.

Îl felicităm pe autor şi pentru această nouă lucrare.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATA DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMANA A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 decembrie
Nr. 47—48
1999

RĂSĂRIT-A LUMII LUMINA CUNOŞTINŢEI

Maica Domnului — Maica Vieţii

Iată-ne ajunşi din nou, prin milostivirea lui Dumnezeu, la marele praznic al Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, zi plină de lumină, de bucurie şi de pace duhovnicească, zi în care „Mesia cel din veac dorit“ **S-a făcut om ca să ne răscumpere pe noi din robia păcatului şi a morţii celei veşnice.**

Prăznuim şi în acest an cu negrăită bucurie, Sfânta Sărbătoare a Crăciunului; sărbătoare care ne hărăzeşte tuturor fericitul prilej de a fi şi noi în chip duhovnicesc lângă ieslea smerită a Betleemului, acolo unde acum aproape 2000 de ani „Cuvântul S-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi“ **(Ioan 1, 14).**

Suntem chemaţi astăzi, în această Sfântă şi măreaţă zi, să ne apropiem cu sufletele smerite şi cu inimile curate de ieslea Sfântă pentru a ne închina împreună cu magii de la Răsărituri şi cu păstorii dumnezeiescului prunc Iisus, şi să cântăm împreună cu puterile îngereşti „cântarea de biruinţă“: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire“ **(Luca 2, 14).**

În această noapte Sfântă a Crăciunului ni se descoperă tuturor iubirea nemărginită a lui Dumnezeu faţă de oameni şi în acelaşi timp, cât de mare şi de minunată este „taina creştinătăţii“ **(1 Tim. 3, 16).**

Hristos s-a întrupat făcându-se asemenea nouă ca pe noi „să ne prefacă întru dumnezei“, **cum grăieşte Sf. Atanasie cel Mare, şi să ne deschidă porţile Împărăţiei celei Veşnice din care am căzut prin neascultarea strămoşilor noştri.**

„Hristos se naşte, măriţi-L, Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L, Hristos pe pământ, înălţaţi-vă“, **cântă în aceste zile de praznic întreaga Biserică şi noi, poporul lui Dumnezeu, împreună cu ea tresăltând de bucurie că Fiul lui Dumnezeu a venit iarăşi la noi, făcându-ne să ne împărtăşim cu toţii din** „lumina cunoştinţei“ **şi învăţându-ne să ne închinăm** „Soarelui dreptăţii“, **adică Dumnezeului celui adevărat.**

În Simbolul de Credinţă mărturisim de fiecare dată că Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cea de a doua persoană a Sfintei Treimi „S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria şi s-a făcut om“. **Ca Dumnezeu El s-a născut din Tatăl mai înainte de veci, iar ca om s-a întrupat din pântecele preacurat al Sfintei Fecioare Maria prin lucrarea şi prin puterea Sf. Duh** „la plinirea vremii“ **(Gal. 4, 4).**

Încă de la căderea protopărinţilor noştri în păcat, Dumnezeu în negrăita Sa bunătate le făgăduieşte acestora, şi prin ei întregului neam omenesc, un Mântuitor care se va naşte dintr-o fecioară: „Duşmănie voi pune între tine şi femeie, **îi spune El şarpelui,** între sămânţa ta şi sămânţa ei. Aceasta îţi va zdrobi capul iar tu îi vei înţepa călcâiul“. **(Fac. 3, 15). Sămânţa femeii de care se vorbeşte aici nu este altul decât Hristos Domnul, iar femeia este Sfânta Fecioară Maria. Toţi proorocii mari ai Vechiului Testament au prezis naşterea lui Mesia dintr-o fecioară aleasă de către Dumnezeu.**

Astfel Isaia, cu aproape 700 de ani înainte de Întruparea Mântuitorului, spunea: „Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi va chema numele lui Emanuil“ **(Isaia 7, 14), iar proorocul Iezechiel profeţeşte despre pururea fecioria Maicii Domnului, asemănând-o pe aceasta cu poarta templului care era închisă, zicând:** „Poarta aceasta va fi închisă, nu se

(Continuare în pag. a 3-a)

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor
şi rugător către Domnul cel născut în Betleem,

† ANTONIE
Arhiepiscop şi Mitropolit

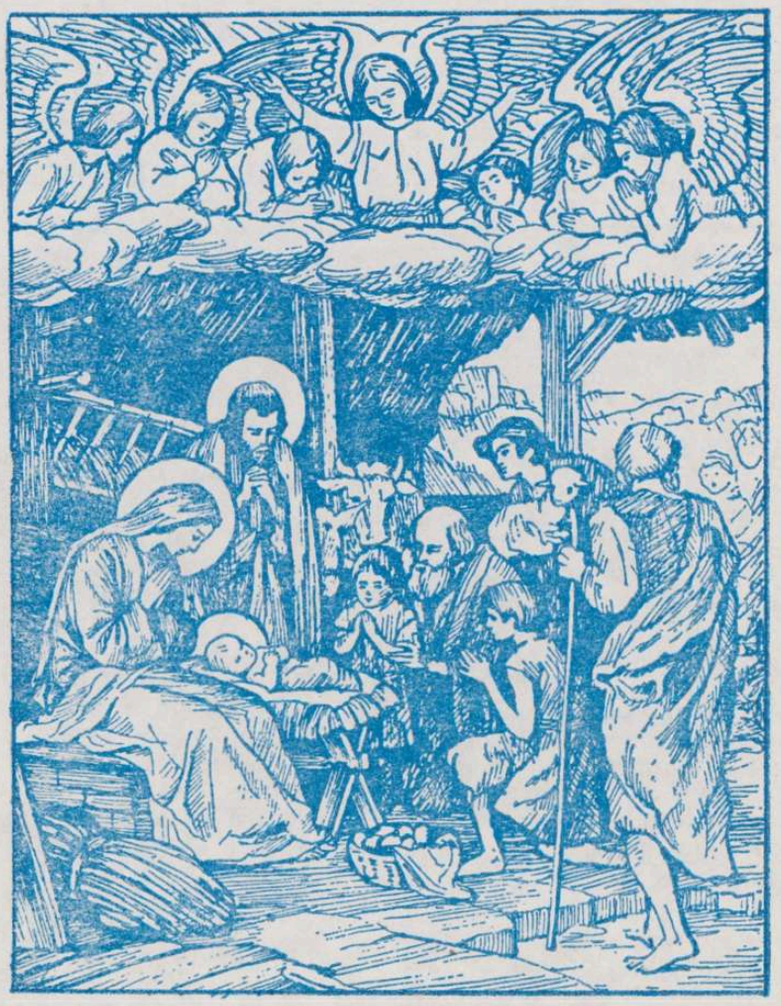

Fluierul cel păstoresc

Fluierul cel păstoresc
Cântă glas dumnezeesc
Un vers dulce mângâios
Că azi s-a născut Hristos

Veniţi dar la Vifleem
Lucru mare să vedem
Pe al lumii împărat
În iesle pe fân culcat

Şi trei Crai mânaţi de dor
Lăsând ţări în urma lor
După stea călătoresc
Să găsească prunc ceresc

Şi-au mers până a stătut
Unde era prunc născut
Şi-nţelegând că-i Hristos
S-au închinat până jos

Nouă azi ne-a răsărit

Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Hristos,
Mesia cel mult dorit,
Domnul Iisus Hristos.

Din Fecioară s-a născut,
Domnul Iisus Hristos,
Şi cu lapte s-a crescut,
Domnul Iisus Hristos.

Cum e robul s-a smerit
Domnul Iisus Hristos,
Şi pe noi ne-a mântuit,
Domnul Iisus Hristos.

Tâlcuirea Evangheliei cu Sf. Părinţi

Duminica dinaintea Naşterii Domnului (Mt. 1, 1—25)

O, minune mai nouă decât toate minunile cele de demult![1]

„Taina existenţei umane nu constă în a trăi, ci în a şti pentru ce trăieşti“, spunea Dostoievski, constatând cu amărăciune că oamenii „bicisnici şi îndărătnici“ nu caută sensul vieţii, „dragostea liberă“ după asemănarea dragostei lui Dumnezeu, Care S-a pogorât pe pământ ca să descopere sensul vieţii omului şi să-l cheme la slava îndumnezeirii, ci îşi văd mai departe de căutarea minunilor efemere care să dea sens existenţei pervertite „nevolnice, desfrânate şi pururea nerecunoscătoare“, văzându-se că „de fapt nu-l caută pe Dumnezeu, cât mai ales minunile sale“[2]*. În minunatele sale omilii, rodul unei vieţi trăite numai pentru şi în Dumnezeu, Sf. Ioan Gură de Aur (+ 14 septembrie 407) ne îndeamnă să căutăm cu râvnă fierbinte sensul vieţii noastre, pentru a ne împărtăşi de El; să-L căutăm mai cu seamă în Sfintele Scripturi, căci ele ne vor lumina, deşi „ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul lor, ci să avem o viaţă atât de curată încât harul Duhului să fi ţinut locul Scripturilor în sufletele noastre“ [15*]*

(Continuare în pag. a 2-a)

DANIEL POPA,
student teolog, anul III

„Astăzi s-a născut Hristos“

Unul dintre cele mai frumoase, mai înălţătoare şi mai Sfinte praznice din cuprinsul anului bisericesc este, fără îndoială, Crăciunul, zi în care Biserica Creştină prăznuieşte Naşterea după trup a Domnului.

Este o sărbătoare atât de apropiată sufletului creştinesc pentru că îl înalţă şi îl face părtaş vieţii celei dumnezeieşti, e o zi binecuvântată, aşteptată cu dor şi cu fior de sfinţenie de către toţi credincioşii, fie ei tineri, copii sau bătrâni.

După o perioadă de post şi rugăciune de 40 de zile, simbolizând postul lui Moise la primirea Legii celei dumnezeieşti dar şi al Sfinţilor bărbaţi, prooroci ai Vechiului Testament care au aşteptat venirea în lume a lui Mesia Izbăvitorul, am ajuns iarăşi cu pace şi cu sănătate sfânta zi a Naşterii Domnului.

Cu sufletele pline de credinţă, de nădejde şi de dragoste ne adunăm în această sfântă şi mântuitoare noapte a Crăciunului, în jurul Sfintelor noastre altare şi împreună cu îngerii din cer înălţăm imn de preamărire Celui ce s-a întrupat din Fecioara preacurată şi într-un glas cu *„strămoşii, cântăm în cor“ „colindul sfânt şi bun“*, ca un prinos al neamului nostru românesc adus acestui măreţ eveniment *„unicul de sub soare“*, cum îl numeşte Sf. Ioan Damaschin.

„Veniţi, credincioşilor, să vedem unde s-a născut Hristos“, ne îndeamnă în miez de noapte Biserica şi ne cheamă pe toţi ca urmând Steaua de la Răsărituri împreună cu magii şi cu păstorii să ne închinăm dumnezeiescului prunc Iisus înfăşat în ieslea sărăcăcioasă a Betleemului.

„Veniţi să ne bucurăm întru Domnul, povestind taina ce este de faţă“, ne îndeamnă astăzi Biserica şi ne cheamă pe toţi ca să-L preamărim pe Dumnezeu, *„Tatăl îndurărilor“*, cel care ne-a trimis nouă pe *„Îngerul sfatului cel mare dăruindu-ne pace“* şi să-l vestim tuturor celor

(Continuare în pag. a 4-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Miron Cristea şi Unirea din 1918

Oraş al gloriei străbune, oraş al marilor suferinţe şi necazuri ale românilor, Alba Iulia avea să devină, prin actul de la 1 decembrie 1918, altarul realizării marelui ideal al unităţii naţionale a poporului român. Convocarea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia a fost întâmpinată în întreaga Transilvanie cu o nemărginită bucurie şi însufleţire: „Veniţi cu miile, cu zecile de mii!“.

În provincia istorică Transilvania, s-au înregistrat câteva momente de maximă importanţă în derularea procesului de dinainte de citirea Declaraţiei de la 1 decembrie 1918. La 12 octombrie, prin declaraţia de la Oradea s-a exprimat voinţa pentru autodeterminare a românilor, pe baza principiului naţionalităţilor. La 18 octombrie, deputatul Alexandru Vaida-Voievod a prezentat în Parlamentul de la Budapesta Declaraţia de Independenţă a Partidul Naţional Român. La 29 octombrie s-a hotărât formarea unui Consiliu Naţional Român, cu sediul la Arad unde reapăruse ziarul *Românul*. Un fapt deosebit este acela că la 8 noiembrie 1918, Elie Miron Cristea, episcopul Caransebeşului, din proprie iniţiativă, a hotărât ca, începând din acea zi, împăratul Austriei să nu mai fie pomenit la serviciul liturgic. Episcopul a dat în acest sens o circulară către toate parohiile eparhiei sale, care a produs un larg ecou. Ideea lui a fost îmbrăţişată, fiind consacrată de către sinodul ortodox întrunit la Arad, sub preşedinţia episcopului Ioan Pap.

Miron Cristea, prin toate mijloacele, a urmărit cultivarea ideii de unitate de neam, mai ales prin memorabilele sale cuvântări şi predici. Aceste cuvântări prezintă interes nu numai pentru fondul lor, din care reiese temeinica pregătire sufletească a modestului călugăr, chemat mai târziu să devină mitropolitul primat al României reîntregite şi primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, ci mai ales pentru evidenţierea modului în care un cleric din Ardealul robit muncea şi lupta nu numai pe terenul bisericesc, ci şi pe cel şcolar, cultural, economic, social, artistic — în toate direcţiile, deci — pentru progresul neamului românesc, pentru deşteptarea şi întărirea conştiinţei naţionale, care să-i fie scut de apărare până la ziua cea mare a izbăvirii. Aproape în fiecare din aceste predici sau cuvântări, se poate distinge firul roşu al acestei statornice preocupări (Cuvântare la Congresul tuturor studenţilor universitari români — 1894; Cuvântări ţinute pe Valea Mureşului, la Moşna, Jaluniţa, Reghin, Deda şi în localitatea natală, Topliţa Română). Miron

(Continuare în pag. a 3-a)

FLORIN BENGEAN,
student teolog, anul IV

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

(Urmare din pag. 1)

Cartea naşterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam (1, 1). Nu despre naşterea cea din veşnicie ne este acum cuvântul, ci despre naşterea Lui de jos, de pe pământ, care a avut nenumăraţi martori[28] ... să nu socoteşti că ai să auzi lucruri de mică însemnătate, când auzi că am să-ţi vorbesc de naşterea cea de pe pământ! Dimpotrivă, deşteaptă-ţi mintea, înfricoşează-te îndată, când auzi că Dumnezeu pe pământ S-a pogorât! Atât de minunată şi de neobişnuită a fost venirea Sa, că îngerii dănţuiau şi vesteau bucuria adusă omenirii, iar profeţii încă de demult se spăimântau că Dumnezeu *pe pământ s-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit (Baruh 3, 38).*

Da, este un lucru cu totul neobişnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînţeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pământ din pântece fecioresc, a primit să se nască din femeie şi să aibă strămoşi pe David şi pe Avraam; ... *fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început, a primit să audă spunându-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu!* A primit să se facă rob Tatălui, pentru ca ţie, robului, să-ţi facă Tată pe Stăpânul.

Ai văzut chiar din primele cuvinte ale Evangheliilor cum sunt Evangheliile! *Dacă te îndoieşti că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredinţează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut fiu al Omului. Aşadar când auzi că Fiul lui Dumnezeu este fiul, al lui David şi al lui Avraam, nu te îndoi că şi tu, fiu al lui Adam, vei fi fiu al lui Dumnezeu[29].*

Pentru aceste pricini şi-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conţinut; vorbesc de pildă de avuţia de bani, de măreţia puterii, de funcţii înalte, de slavă, de cinste şi de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poţi să le numeşti cu adevărat şi pe bună dreptate bunevestiri ... Care bunătăţi ar putea egala aceste bunevestiri? *Dumnezeu pe pământ, om în cer[17] ... viaţă fără de sfârşit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănţuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împărătesc, suntem necontenit cu Hristos[22].*

Multora li se pare că Evanghelia este foarte uşor de înţeles şi că numai profeţii sunt grei. Această părere pot să o aibă numai cei care nu-şi dau seama de adâncimea ideilor cuprinse în Evanghelie. Pentru aceea vă rog să mă urmăriţi cu multă atenţie, pentru ca, având conducător pe Hristos, să intrăm în oceanul celor scrise în Evanghelie:

A. Pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, care n-a fost tatăl lui Hristos, iar Fecioarei, care a fost mamă, nu i se arată părinţii, bunicii şi strămoşii? [23]

Nu era obiceiul la iudei să se facă genealogia femeilor. Deci ca să ţină obiceiul iudaic şi să nu pară că de la primele cuvinte ale Evangheliei nu spune adevărul şi totuşi să ne facă nouă cunoscută pe Fecioară, evanghelistul a trecut sub tăcere pe strămoşii ei şi a făcut numai genealogia lui Iosif. Dacă ar fi făcut genealogia Fecioarei, ar fi dat să se creadă că face inovaţii ... Este însă şi un alt motiv, mai tainic[33], mai greu de spus prin cuvinte: Dumnezeu nu voia să arate iudeilor, înainte de naştere, că Hristos Se va naşte din Fecioară. Să nu vă tulburaţi din pricina unui răspuns atât de ciudat. Răspunsul nu-i al meu, ci al sfinţilor noştri părinţi: dacă Domnul dintru început a umbrit multe fapte ale mântuirii noastre, pentru ce te minunezi dacă a umbrit deocamdată şi naşterea Sa, când urmărea ceva mare şi minunat? Dar ce lucru minunat urmărea? Voia s-o scape pe fecioară, s-o ferească de bănuială rea. Dacă iudeii ar fi ştiut aceasta dintru început, printr-o interpretare greşită a cuvintelor Scripturii, ar fi osândit-o pe Fecioară pentru adulter. Dacă s-au purtat cu neruşinare faţă de alte fapte ale Domnului, ce n-ar fi zis dacă li se spunea că Hristos Se va naşte din Fecioară? Dacă iudeii Îl numeau pe Domnul tot *Fiul lui Iosif (In. 1, 45; 6, 42),* după ce făcuse atâtea minuni înaintea lor, cum ar fi putut crede că S-a născut dintr-o Fecioară înainte de facerea acestor minuni? Pentru aceasta deci a făcut şi genealogia lui Iosif şi a logodit-o şi pe Fecioara cu Iosif [37—38].

B. De unde ştim că Hristos Se pogoară din neamul lui David, odată ce ne sunt necunoscuţi strămoşii Mariei, din care s-a născut Hristos?

De unde ştim că Iisus este din neamul lui David? Dacă Iisus nu S-a născut din bărbat, ci numai din femeie şi dacă nu se face genealogia Fecioarei, de unde ştim că este strănepot al lui David? ... Negreşit din aceea că Fecioara se coboară din David. Dar cum vom şti că se coboară din David? Ascultă pe Dumnezeu Care-i spune lui Gavriil să se ducă *la o Fecioară din casa şi neamul lui David, logodită cu un bărbat care se numea Iosif (Lc. 1, 27).* ... Legea interzicea nu numai căsătoriile cu cineva din altă seminţie, dar chiar şi cu cineva din altă familie, adică din alt neam. Deci dacă raportăm cuvintele de la Luca *din casa şi neamul lui David*[4] la Fecioară, am răspuns la întrebare; dacă le raportăm la Iosif, avem acelaşi răspuns, anume că Iisus era din neamul lui David. Dacă Iosif era *din casa şi din neamul lui David,* apoi legea îl obliga să nu ia femeie din altă casă şi din alt neam, ci din acela din care era şi el[31—32].

C. Pentru ce se amintesc în această genealogie şi femei, odată ce genealogia este făcută prin bărbaţi?

Şi de vreme ce a hotărât aşa, atunci pentru ce n-a amintit de toate femeile, ci a trecut sub tăcere pe femeile vestite pentru viaţa lor curată, de pildă pe Sarra, pe Rebeca şi pe altele asemenea lor, şi a amintit de femei vestite ca păcătoase, de pildă: desfrânate, adultere, femei născute din căsătorii nelegitime, femei din alt neam, păgâne? Că a amintit de nevasta lui Urie *(1, 6),* de Tamara *(1, 3),* de Rahav şi de Rut *(1, 5),* dintre care una era de alt neam, alta desfrânată, alta s-a culcat cu socrul ei; ... iar pe femeia lui Urie o cunoaşte toată lumea din pricina grozăviei păcatului ei. Cu toate acestea, evanghelistul Matei a lăsat la o parte pe celelalte femei şi a pus în genealogia lui Hristos numai pe acestea. Dacă trebuia să amintească de femei, apoi trebuia să amintească de toate; dar dacă nu trebuia să le amintească pe toate, ci numai pe unele, atunci ar fi trebuit să le amintească pe cele vestite prin virtutea lor, nu pe cele vestite prin păcatele lor[23—24].

Evanghelistul, chiar de la primele cuvinte ale istorisirii naşterii, a arătat că Iisus nu S-a ruşinat de nici una din slăbiciunile noastre, învăţându-ne prin asta ca *noi să nu ne ruşinăm de păcatele strămoşilor, ci să căutăm un singur lucru, virtutea.* Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoşul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrânat, chiar dacă a avut alte păcate.

Genealogia lui Iisus spulberă şi îngâmfarea iudeilor: iudeii nu se îngrijeau de virtutea sufletului, dar spuneau la tot pasul că sunt strănepoţii lui Avraam, socotind că virtutea strămoşilor le scuză păcatele; de aceea evanghelistul le arată, chiar de la primele cuvinte ale Evangheliei, că nu trebuie să se laude cu strămoşii, ci cu faptele lor[39] ... Nu-i cu putinţă, da, nu-i cu putinţă să te socoţi virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuţii sau viciului strămoşilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva şi mai ciudat; acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoşi străluciţi. Nimeni dar să nu se laude cu strămoşii. Gândeşte-te la strămoşii Stăpânului şi toată îngâmfarea să-ţi dispară! Laudă-te cu faptele tale bune! Dar, mai bine spus, nici cu acestea nu trebuie să te lauzi ... Nu ştii că dacă te lauzi nu te mai laudă Dumnezeu? Şi, dimpotrivă, dacă te smereşti, nu încetează a te lăuda înaintea tuturora [42].

În afară de această învăţătură, *evanghelistul ne mai spune şi altceva; anume ne arată că toţi oamenii sunt păcătoşi,* chiar şi strămoşii Domnului (patriarhul Iuda, David...). Deci dacă de oameni mari n-a fost îndeplinită legea, cu atât mai puţin de oameni mici; iar dacă n-a fost îndeplinită, înseamnă că toţi au păcătuit şi, deci, a fost de neapărată trebuinţă venirea lui Hristos [39—40].

(Continuare în numărul viitor)

1. Octoihul Mare, bogorodicina stihoavnei învierii, glas 2.

2. F.M. Dostoievski, *Fraţii Karamazov, partea a doua, cartea a cincea (Marele inchizitor),* ed. ELU, Bucureşti, 1965, vol. I, p. 349—353.

3. Vom nota astfel paginile după *Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei,* col. PSB 23, Bucureşti, 1994.

6. Originalul grecesc nu ne arată clar la cine se referă aceste cuvinte; ele pot fi raportate atât la Fecioara cât şi la Iosif; Sf. Ioan demonstrează că ambele raportări indică originea sigură a Fecioarei *din casa lui David.*

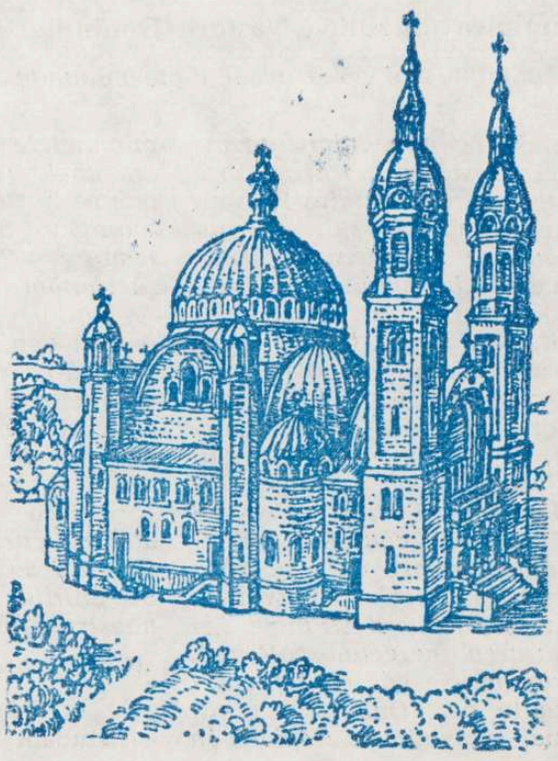

„Fericiţi cei milostivi"

PASTORALĂ

pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial 2000

Ne aflăm în aceste sfinte zile ale Postului Crăciunului, zile de curăţire sufletească şi trupească, când prin post, rugăciune şi fapte bune ne pregătim să întâmpinăm aşa cum se cuvine venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu Intrupat, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Astăzi Biserica lui Hristos ne cheamă să-l lăudăm cu psalmi şi cu cântări duhovniceşti pe Sf. Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei, căreia creştinătatea i-a acordat titlul de *„făcătorul de minuni"* şi pe care-l pomeneşte în fiecare an la 6 decembrie.

Sf. Ierarh Nicolae a trăit în secolul IV al erei creştine, în veacul de aur al Bisericii şi prin întreaga sa activitate pusă în slujba lui Hristos şi a păstoriţilor săi, a rămas în conştiinţa creştinătăţii ecumenice ca o icoană a sfinţeniei şi a faptelor bune.

Sf. Ierarh Nicolae *s-a făcut „tuturor toate",* fiind aşa cum îl descrie troparul său, *„îndreptător credinţei",* prin faptul că a luat parte la sinodul I ecumenic de la Niceea din anul 325 şi a apărat dreapta credinţă în dumnezeirea lui Hristos pe care o tăgăduia ereticul Arie; *„chip blândeţelor"* prin faptele de milostenie pe care le-a făcut ca şi prin zelul său pastoral, punându-şi *„sufletul pentru oile sale"* (Ioan 10, 11); *„învăţător înfrânării",* prin salvarea în chip minunat a celor trei fete sărace de la păcat, şi *„adevărul lucrurilor",* izbăvind pe cei condamnaţi la moarte pe nedrept prin descoperirea adevărului.

Pentru toate acestea Ierarhul Nicolae a dobândit cununa sfinţeniei, câştigând *„cu smerenia cele înalte şi cu sărăcia cele bogate".*

Sfântul Ierarh Nicolae a rămas în istoria şi în viaţa de credinţă şi de har a Bisericii Creştine precum şi în conştiinţa credincioşilor ca un exemplu de milostenie, şi de iubire jertfelnică faţă de cei aflaţi în necazuri şi suferinţe, în boli şi strâmtorare cu un cuvânt faţă de tot *„sufletul cel necăjit şi întristat",* cum spunem într-una din rugăciunile Bisericii noastre.

Sfântul Ierarh Nicolae ne cheamă şi pe noi cei de astăzi să fim milostivi, să stăm într-ajutorul celor aflaţi în nevoi şi care aşteaptă ajutorul nostru ca de la nişte fraţi preaiubiţi în Hristos.

Milostenia este mijlocul sigur şi singur prin care şi noi, urmând pilda Sf. Ierarh Nicolae şi a altor sfinţi ai Bisericii noastre, putem să venim în sprijinul semenilor noştri şi să dobândim Împărăţia Cerurilor.

Mântuitorul Hristos, în predica de pe Munte, îi fericeşte pe cei milostivi spunându-le celor de atunci cuvintele: *„Fericiţi cei milostivi că aceia se vor milui"* (Matei 5, 7), iar Apostolul neamurilor, Pavel, îi îndeamnă pe creştinii vremii sale dar şi pe noi *„să ne aducem aminte de cei săraci"* (Gal. 2, 10).

Suntem chemaţi să ne dovedim credinţa noastră dreaptă ca fiind *„lucrătoare prin iubire"* (Gal. 5, 6) în ajutorarea aproapelui nostru aflat în grea încercare.

Aşa ne îndeamnă şi dumnezeiescul apostol Iacob, zicând: *„Ce folos, fraţii mei, dacă zice cineva că are credinţă iar fapte nu are? Oare credinţa poate să-l mântuiască? Dacă un frate sau o soră sunt goi şi lipsiţi de hrana cea de toate zilele, şi cineva dintre voi le-ar zice: Mergeţi în pace! Încălziţi-vă şi vă săturaţi, dar nu le daţi cele trebuincioase trupului care ar fi folosul? Aşa şi cu credinţa, dacă nu are fapte, e moartă în ea însăşi".* (Iacob 2, 14—17).

Sfântul Ioan Gură de Aur ne învaţă şi el că milostenia, adică fapta bună, aduce pe lângă toate celelalte daruri cereşti şi iertarea păcatelor: *„oricare ar fi păcatele tale,* zice el, *dacă faci milostenie, nu te teme, ea cântăreşte mai mult decât ele în balanţa dreptului judecător".*

Mântuitorul Iisus Hristos însuşi ne-a dat pildă de milostenie şi de compasiune faţă de cei bolnavi şi neajutoraţi *„tămăduind toată boala şi neputinţa în popor",* vindecând sufletele rănite de păcat şi mângâind pe toţi cei necăjiţi.

La dreapta Judecată vom fi nevoiţi să dăm *„răspuns-bun"* şi la întrebarea cum am ajutat pe cei săraci şi bolnavi, pe cei întemniţaţi şi pe cei străini (Matei 25, 34—46) şi în funcţie de aceasta vom dobândi sau vom pierde Împărăţia Cerurilor, căreia să ne învrednicească Prea Bunul Dumnezeu pe toţi să ne facem părtaşi prin rugăciunile Sfântului Ierarh Nicolae şi ale tuturor bineplăcuţilor Lui.

Ne îndreptăm, la fel ca şi în anii precedenţi, şi acum cu acest *Apel de suflet,* către toţi binecredincioşii creştini din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Sibiului, în vederea constituirii noului Fond Filantropic Eparhial pe anul viitor 2000.

Avem speranţa că şi în acest an, la fel ca şi în cel precedent Dumneavoastră veţi răspunde cu generozitate acestui Apel, dovedind astfel că aţi înţeles pe deplin mesajul Evanghelic pe care ni-l adresează tuturor Mântuitorul Hristos, acela de a fi milostivi.

În anul acesta, din fondul existent anterior am ajutat financiar sute de familii şi persoane nevoiaşe, săraci, persoane handicapate, oameni bolnavi, şomeri, case de copii, precum şi studenţi şi elevi proveniţi din familiile cu mulţi copii.

Cu prilejul marilor praznice: al Naşterii Domnului şi al Sf. Paşti, Centrul nostru Eparhial a distribuit ajutoare financiare în sumă de peste 35 de milioane de lei. Astăzi când Biserica noastră strămoşească este chemată la slujirea oamenilor şi la o susţinută activitate filantropică şi misionară, obolul Dvs. dat cu jertfelnicie şi cu credinţă se va constitui într-un mijloc eficace pentru ca Biserica să-şi îndeplinească misiunea ei filantropică pe acest pământ.

Rugăm pe Părintele Luminilor de la care se pogoară *„toată darea cea bună şi tot darul cel desăvârşit"* (Iacob 1, 17) să vă răsplătească tuturor jertfa făcută în numele dragostei creştine şi să Vă hărăzească Dvs. şi famliilor Dvs. sănătate, pace, belşug, mântuire şi toate darurile Sale cele cereşti.

În acelaşi timp, Vă mulţumesc tuturor ascultătorilor acestui Apel şi în numele celor care au fost ajutaţi sau vor fi ajutaţi în viitor de către Centrul nostru Eparhial din obolul Dvs. şi cu siguranţă că ei la rândul lor se vor ruga pentru sănătatea şi mântuirea Dvs.

Tuturor credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului Vă fac urări de sănătate şi de belşug în viaţă, iar Dumnezeu *„Cel milostiv şi iubitor de oameni"* să Vă dăruiască sănătate şi spor duhovnicesc iar mila şi bunăvoinţa Lui să fie de-a pururi cu noi. AMIN.

Al vostru al tuturor de tot binele voitor şi pururea rugător către Domnul,

† *ANTONIE*

Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului

Praznicul Naşterii Domnului în cântările bisericeşti

Praznicul Naşterii Domnului reprezintă dovada iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De când e lumea, iubirea de oameni a lui Dumnezeu s-a arătat în multe chipuri şi în multe împrejurări, dar niciodată această iubire de oameni a lui Dumnezeu nu s-a ridicat până la înălţimea pe care a atins-o în ziua Naşterii Domnului. Se poate închipui că Dumnezeu ar putea vreodată să facă oamenilor un alt dar mai mare, decât acela de a se dărui pe Sine Însuşi? De bună seamă că nu. Ei bine, în ziua Naşterii Domnului, „atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Sine Însuşi s-a dat şi încă ascuns sub chipul cel mai încântător cu putinţă, sub chipul unui «Prunc Tânăr»".

Această culme a iubirii lui Dumnezeu o preamăresc, în primul rând, poeţii sfinţi ai Bizanţului, între ei Sfântul Roman Melodul, Sfântul Cosma din Maiuma, Sf. Ioan Damaschinul şi alţii. Cuvintele lor şi melodiile care se cântă fac parte din tezaurul Tradiţiei Sfinte Ortodoxe păstrate în cărţile de slujbă, pe care le cântă cu multă evlavie creştinii ortodocşi, de-a lungul secolelor până azi. De reţinut este faptul că aceste imne (tropare, condace, irmoase etc.) nu sunt numai melodii, ci şi învăţături creştineşti din tezaurul de dogme ale credinţei noastre. În ele se amestecă farmecul melodiilor cu dogmele creştine, care tâlcuiesc, pe înţelesul tuturor, ceea ce Sf. Apostol Pavel a cuprins în cuvântul „Taina Creştinătăţii", spunând că „mare este această Taină; Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptăţit în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă" (1 Timotei, III, 16).

Au fost vremuri când poporul de jos, lipsit de învăţătura creştină din cărţi, a învăţat din cântarea bisericească cunoştinţele necesare despre Dumnezeu. La rândul lor, oameni aleşi şi cu har, au

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr.
GHEORGHE LIŢIU

Zbuciumatul deceniu al devenirii noastre

1999 este nu numai anul sfârşitului de secol şi de mileniu ci, pentru noi românii, şi anul împlinirii unui deceniu de la evenimentele din 1989, care, în mod absolut cert, ne-a influenţat, fiecăruia în parte şi tuturor la un loc, viaţa.

Sentimentele pe care le încercăm acum sunt desigur foarte amestecate, cum de altfel au fost şi situaţiile pe care le-am trăit.

Tributari conceptului formulat de către unul dintre cronicari cum că *„nu vremurile sunt sub om ci bietul om sub vremi"*, ne consolăm adesea cu gândul că dacă nu putem face totuşi un bilanţ pozitiv al împlinirilor, care să ne dea satisfacţie, se datorează şi contextului istoric local, regional şi mondial, în care s-a circumscris existenţa noastră.

În parte există un adevăr în toate acestea. Dar, din păcate, trebuie să recunoaştem şi ezitările şi greşelile pe care le-am comis în gestionarea propriilor noastre interese.

Aducându-ne aminte că schimbarea care s-a produs în urmă cu un deceniu ne-a costat atât de scump, prin viaţa tinerilor care s-au sacrificat, nu ne putem permite ratarea şanselor redresării noastre, atât în plan economic-social, cât şi în plan moral-spiritual.

Libertatea cucerită prin sânge ne obligă să o preţuim cum se cuvine.

Oricâte explicaţii ni s-ar furniza, rămâne totuşi de neînţeles faptul neputinţei de a zări „lumina de la capătul tunelului". Proverbul atât de elocvent că „boala lungă înseamnă moarte sigură", trebuie să ne pună serios pe gânduri.

Este foarte important, mai ales pentru generaţia tânără, să nu fie adusă în situaţia de a-şi pierde speranţa. Reglementarea regimului vizelor, care se preconizează, nu trebuie să însemne facilitarea şansei de a părăsi definitiv ţara ci doar dreptul de a putea călători liber şi de a te reîntoarce acasă, unde, mai bine decât în oricare altă parte, tinerii să-şi poată făuri destinul.

Cinstind cum se cuvine jertfa şi curajul celor care, în urmă cu un deceniu, ne-au ajutat să ne eliberăm de tot ce a fost rău şi înrobitor în viaţa noastră, să-L rugăm pe Dumnezeu să ne stea în ajutor şi să ne dea tărie, pentru ca, în unitate şi responsabilitate, să putem porni pe o cale nouă, care să fie a binelui, propăşirii şi a mântuirii noastre vremelnice şi veşnice.

Pr. prof.
DUMITRU ABRUDAN

Maica Domnului — Maica Vieţii

(Urmare din pag. 1)

va deschide şi nimeni nu va intra prin ea, căci Domnul Dumnezeul lui Israel a intrat prin ea. De aceea va fi închisă" **(Iez. 44, 1-3).**

Proorocul şi Psalmistul David o laudă şi el pe Împărăteasa cerurilor, Maica lui Hristos, atunci când zice: „Stătut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată" **(Ps. 45, 10).**

În Noul Testament avem iarăşi temeiuri trainice şi clare privind rolul Sfintei Fecioare Maria în iconomia mântuirii şi în acelaşi timp temeiuri pentru preacinstirea ei.

La Buna-Vestire, arhanghelul Gavriil i se închină salutând-o cu aceste cuvinte: „Bucură-te ceea ce eşti plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei" **(Luca 1, 28), şi îi spune că Duhul Sfânt se va pogorî peste ea şi** „puterea celui Preaînalt" **o va umbri (Luca 1, 35).**

Cu prilejul vizitei Sale la Elisabeta, aceasta o numeşte şi ea pe Fecioara Maria, la fel ca îngerul: „Binecuvântată între femei", **completând apoi cu cuvintele:** „Binecuvântat este rodul pântecelui tău" **(Luca 1, 42), ba mai mult o numeşte pe Sf. Maria** „Maica Domnului" **(Luca 1, 43), titlul pe care îl acordă Biserica Sf. Fecioare dintotdeauna. Maica Domnului însăşi a fost conştientă de misiunea sa în istoria mântuirii, motiv pentru care rosteşte cuvintele:** „Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile, Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic" **(Luca 1, 48-49).**

De asemenea mulţimile care-l înconjurau pe Mântuitorul Hristos, văzând minunile pe care le săvârşea, o fericeau pe cea care l-a purtat în pântece zicându-i: „Fericit este pântecele care te-a purtat şi sânii la care ai supt", **iar Mântuitorul confirmă acest lucru spunând:** „Da, aşa este" **(Luca 11, 27-28).**

Maica Domnului s-a bucurat de respect şi din partea Fiului ei: astfel la Cana Galileii El a prefăcut apa în vin, făcând prima Sa minune la rugămintea Maicii Sale, iar atunci când era pe cruce a încredinţat-o ucenicului Său iubit şi prin el pe noi toţi zicând: „Iată mama ta" **(Ioan 19, 27). De atunci şi până la sfârşitul veacurilor Maica Domnului a devenit maica noastră, a tuturor, a devenit rugătoarea şi ocrotitoarea noastră la Tronul Prea Sfintei Treimi, fiind aşa cum o numesc cântările liturgice:** „rugătoare caldă, zid nebiruit, izvor de milă şi lumii scăpare".

Biserica i-a acordat din cele mai vechi timpuri Sfintei Fecioare Maria un cult de preacinstire invocând-o în rugăciuni de o neasemuită frumuseţe, cum sunt Acatistele şi Paraclisele; închinându-i imne şi numind-o: „Împărătească maică", „Pururea fericită", „Preanevinovată", „Biserică Sfinţită şi rai cuvântător", „lauda fecioriei", **statornicindu-i zile de aleasă prăznuire, ridicându-i cu evlavie biserici şi mânăstiri şi cinstind-o aşa cum se cuvine.**

Iată, iubiţii mei, în scurte cuvinte rolul Maicii Domnului în iconomia mântuirii noastre şi temeiurile pentru care noi o cinstim pe Sfânta Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu, „cea pururea fericită şi preanevinovată şi Maica Dumnezeului nostru".

Să rămânem credincioşi acestei învăţături atât de scumpe a Bisericii noastre, şi anume aceea de a o cinsti pe Maica Domnului prin cuvânt şi prin faptă, şi să ne ferim de cei care rătăciţi fiind de la dreapta credinţă n-o cinstesc pe Maica Domnului aşa cum nu cinstesc, de altfel, nici pe Sfinţi, nici icoanele şi nici Sf. Cruce. Cinstind-o pe Maica Domnului îl cinstim pe Dumnezeu Cel care a ales-o să fie „Vas ales" **al venirii în lume a Fiului Său.**

Cu ajutorul Părintelui Ceresc vom intra peste câteva zile în Anul Nou, anul de graţie 2000, an în care întreaga creştinătate se pregăteşte să celebreze aşa cum se cuvine Jubileul, adică împlinirea celor 2 000 de ani de la întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Pe culmea dintre ani şi acum dintre milenii se cuvine să înălţăm un gând de mulţumire şi de smerită rugăciune către „Părintele luminilor" **(Iacob 1, 17), pentru toate binefacerile ştiute şi de multe ori neştiute pe care ni le-a trimis şi în acelaşi timp să-L rugăm să reverse harul şi binecuvântarea Sa asupra Bisericii Sale, a ţării noastre şi a lumii întregi în anul 2000 în care vom intra.**

Să ne aducem aminte în aceste zile sfinte ale Crăciunului de toţi fraţii noştri şi mai cu seamă de cei singuri şi oropsiţi, de cei aflaţi în suferinţe şi în necazuri, de cei aflaţi în spitale, în închisori, în azile, şi în orfelinate şi să le ducem şi lor bucuria Sfântă a Naşterii Domnului vizitându-i şi ajutându-i după puterile noastre.

Să ne aducem aminte şi de fraţii noştri români aflaţi în afara graniţelor ţării şi să-i pomenim cu evlavie şi cu dragoste în rugăciunile noastre către Mântuitorul Hristos şi către Maica Sa cea Prea Curată.

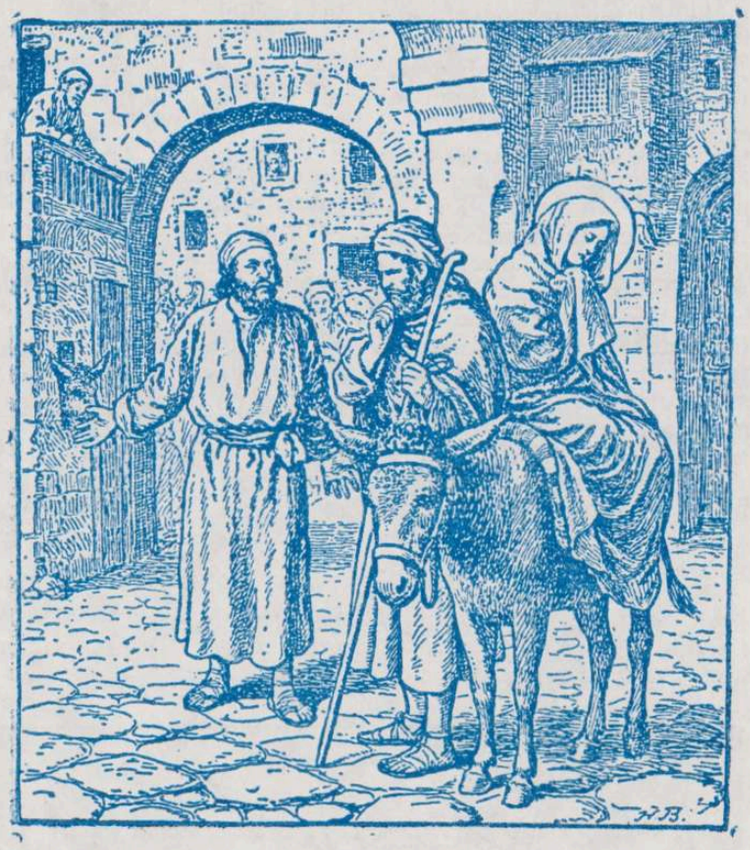

Să ne bucurăm întru Domnul şi să petrecem după datina străbună, românească şi creştinească aceste sfinte zile de sărbătoare ale Crăciunului, Anului Nou şi Bobotezei, urmând cuvintele Sfântului Apostol Pavel care ne îndeamnă zicând: „Să umblăm cuviincios ca ziua: nu în ospeţe şi în beţii, nu în desfrânări şi în fapte de ruşine, nu în ceartă şi în pizmă. Ci îmbrăcaţi-vă în Domnul nostru Iisus Hristos" **(Romani 13, 13), şi după cuvântul colindului din străbuni:**

„Şi nu uita, când eşti voios,
Române, să fii bun!"

Cu aceste gânduri şi îndemnuri părinteşti Vă îmbrăţişez pe toţi în această Sfântă zi de Crăciun şi rog pe Mântuitorul Hristos Cel venit în lume:

„Să se nască
Şi să crească
Să ne mântuiască",

să vă binecuvinteze viaţa, familiile şi munca Dvs. şi să vă învrednicească pe toţi să petreceţi în bine sărbătorile Naşterii Domnului, Anului Nou şi Bobotezei cu pace şi sănătate.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi!

SĂRBĂTORI FERICITE!

LA MULŢI ANI!

Miron Cristea şi Unirea din 1918

(Urmare din pag. 1)

Cristea îşi exprima dorinţa ca toţi cei care vor citi cuvântările sale să ia îndemn a continua în România întregită munca pentru consolidarea ţării unitare, iar clerul îndeosebi să se concentreze mai mult asupra misiunii de adâncire a Evangheliei lui Hristos în sufletul poporului, ca întregirea neamului să se facă în duhul trainicelor legături ale învăţăturilor bisericeşti strămoşeşti, care ne călăuzesc la mulţumirea vremelnică şi la viaţa cea fericită.

Figura elogioasă a lui Miron Cristea o găsim în memorabila zi de 1 decembrie 1918 participând cu bucurie la sărbătoarea românilor presărată cu lacrimi de fericire. După ce în dimineaţa zilei s-a oficiat un serviciu religios, episcopul Caransebeşului a rostit o patetică rugăciune de mulţumire către Dumnezeu: „Tu, Doamne, Cel ce dezlegi pe cei ferecaţi în obezi şi ridici pe cei surpaţi, ajutatune-ai de am bătut războiul cu veselie şi am gonit pe fiii trufiei. Mântuire ai trimis şi nouă, poporului Tău, şi toate marginile pământului văd mântuirea Dumnezeului nostru . . .".

După citirea şi aprobarea entuziastă a rezoluţiei de unire, a vorbit din nou episcopul Caransebeşului, rostind un discurs ce cuprinde, într-o sinteză ingenios alcătuită, întreaga istorie de frământări, lupte şi aspiraţii ale poporului român; el arată în puţine cuvinte originea dacoromană a românilor şi prezintă necazurile provocate lor de popoarele migratoare, de semilună sau de cnutul ţarist.

În 2 decembrie 1918, dr. Miron Cristea a fost desemnat să facă parte din delegaţia ce urma să plece la Bucureşti pentru a duce actul Unirii, delegaţie care a avut parte de o primire împărătească la Bucureşti, după cum relatează ziarele vremii. În Gara de Nord, în faţa oficialităţilor şi a populaţiei care i-au întâmpinat, el a ţinut un nou discurs memorabil: „Domnilor miniştri! Domnule primar! Fraţilor! Noi, românii de dincolo de Carpaţi, am venit adeseori pe aici, am călcat de multe ori pe pământul sfânt al patriei mame. Am venit toţi îndemnaţi de o necesitate superioară şi anume de a ne recrea sufleteşte şi a ne oţeli inima, spre a putea rezista mai uşor asupririlor, ce ne aşteptau acasă în patria de până ieri-alaltăieri. Când am fost pe aici ultima dată, nici unul dintre noi nici măcar a visa n-a îndrăznit că venirea noastră viitoare în capitala românismului va avea misiunea epocală de a închina întreg pământul nostru strămoşesc: Ardealul, Banatul, Crişana şi Maramureşul — patriei mame, adică scumpei Românii. Şi iată că, în zilele acestea, cel mai îndrăzneţ vis se înfăptuieşte. Cuvine-se deci să dăm mulţumită puternicului Dumnezeu, pentru că a îndreptat duhul vremii într-o direcţie favorabilă intereselor neamului românesc".

Idealul de secole al poporului român a fost realizat în memorabila zi de 1 decembrie 1918 şi suntem pe deplin justificaţi să spunem că şi Biserica a contribuit la realizarea acestui deziderat, în special Biserica Ortodoxă, şi socotim că sunt pe deplin îndreptăţite cuvintele unui mare istoric român: „Dacă n-ar fi existat Biserica Ortodoxă, n-ar exista astăzi nici poporul român".

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 80 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU a săvârşit următoarele:

● **18 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din protopopiatul Sălişte.
— A vizitat biserica mare din Sălişte recent pictată şi biserica din Grui-Sălişte, ambele pregătite pentru sfinţire.

● **20 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind diacon pe teologul Antal Moise.
— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **21 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica „Sf. Nicolae" din Tălmaciu, rostind cuvânt de învăţătură. Diaconul Antal Moise a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Ormeniş, protopopiatul Rupea, iar teologul Nistor Laurenţiu întru diacon.
— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **22 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind pe diaconul Laurenţiu Nistor întru preot pe seama parohiei Dacia, protopopiatul Rupea, şi pe teologul Gheorghe Oprea întru diacon.

● **23 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările conferinţei preoţeşti din protopopiatul Rupea. A cercetat bisericile parohiale din Rupea II, Caţa şi Homorod, precum şi Mânăstirea de maici din Bunești, unde a vizitat şantierul de construcţii şi de pictură şi unde a săvârşit slujba Vecerniei.

Diacon VASILE AVRAM

„Astăzi s-a născut Hristos"

(Urmare din pag. 1)

de departe ca şi celor de aproape ca Domn şi Mântuitor al întregii făpturi, restaurate ontologic prin Întruparea Sa.

„Veniţi să lăudăm pe Maica Mântuitorului care după naştere a rămas tot fecioară", ne îndeamnă la ceas de liturghie sfântă Biserica şi ne-o pune în faţa ochilor noştri pe cea care s-a învrednicit să fie Maică a lui Hristos, pe cea care a fost aleasă mai înainte de veci să *„poarte pe Cel ce poartă toate"* şi să fie Maica Domnului şi prin El Maica noastră a tuturor.

În noaptea Sfântă a Crăciunului cerul se împreună cu pământul, îngerii împreună cu oamenii slavoslovesc şi întreg universul devine o Biserică nefăcută de mână a Împăratului Ceresc, aşa cum inspirat glăsuieşte imnograful sărbătorii: *„Cer fiind peştera, scaun de heruvimi, Fecioara, ieslea sălăşluire, întru care S-a culcat Cel neîncăput, Hristos Dumnezeul nostru"*.

„O, ce veste minunată" ... cântăm în aceste zile şi prin colindele noastre strămoşeşti îl preamărim pe Hristos cel venit în lume la *„plinirea vremii"* (Gal. 4, 4) şi în acelaşi timp ne transformă în *„binevestitori"* ai tainei petrecute atunci în Betleemul Iudeii pe care o transmitem şi celor de azi dar şi generaţiilor viitoare.

Colindele noastre care vin din adânc de istorie şi care sunt contemporane cu etnogeneza noastră ca neam românesc şi creştinesc, ne descoperă nouă celor de astăzi bogăţia sufletească a înaintaşilor noştri, devotamentul lor faţă de noua credinţă creştină adusă în lume de către Mântuitorul Hristos şi propoveduită prin Sfinţii Săi Ucenici şi Apostoli, dragostea şi nădejdea lor necurmată în Hristosul istoriei Cel care a făcut *„mântuire în mijlocul pământului"* şi care ne-a adus pacea, binecuvântarea şi sfinţenia desăvârşită.

„Astăzi s-a născut Hristos, Mesia chip luminos", cântăm în aceste zile de lumină şi pace sufletească şi devenim şi noi contemporani ai evenimentului de atunci pe care-l trăim ca pe un *„astăzi"* permanent şi pe care căutăm să-l avem de-a pururi în inima noastră ca pe un tezaur de mare preţ.

Să ne străduim să ne bucurăm din plin de măreţia acestei sărbători a Naşterii Domnului şi să ne îmbogăţim sufleteşte cu darurile cele mari şi sfinte pe care ni le-a hărăzit tuturor Hristos prin Întruparea Sa.

Să căutăm să împlinim poruncile sfinte prin care vom deveni bineplăcuţi înaintea Lui şi prin care vom dobândi viaţa cea veşnică. Să ne înmulţim rugăciunea în aceste zile, cercetarea Sfintei Biserici şi mai ales să ne străduim să-L primim pe pruncul Iisus în ieslea sufletelor noastre, unde să rămână de-a pururi cu Tatăl şi cu Sfântul Duh.

Şi aşa precum magii, ascultând de porunca îngerului, s-au întors *„pe altă cale în ţara lor"* (Matei 2, 12), tot aşa şi noi să ne întoarcem de la ieslea Betleemului, de la Liturghia din ziua de Crăciun pe altă cale bineplăcută lui Dumnezeu. Dacă am venit pe calea păcatului, să ne întoarcem pe cea a virtuţii, dacă am venit pe calea nedreptăţii, să ne întoarcem pe cea a adevărului, dacă am venit pe calea necredinţei, să ne întoarcem pe cea a credinţei în Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Să fim buni şi milostivi în aceste zile mai ales faţă de fraţii noştri, aflaţi în lipsuri şi în încercări, făcându-le tot binele şi ducându-le şi lor vestea şi bucuria venirii la noi a Mântuitorului Hristos.

Să ne amintim şi de cei trecuţi dincolo în Patria Cerească cu semnul credinţei pe fruntea lor şi să ne rugăm Părintelui Luminilor să le facă odihnă cu dreptii întru Împărăţia Sa. Făcând aşa, vom prăznui cu adevărat Crăciunul şi vom simţi în viaţa noastră binecuvântarea şi darurile duhovniceşti ale acestei măreţe sărbători şi vom cânta împreună cu îngerii acum şi pururea cântarea din noaptea Sfântă:

„Mărire întru cei de Sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14).

Tuturor un Crăciun fericit şi binecuvântat, precum şi urarea tradiţională de „LA MULŢI ANI" 2000.

Praznicul Naşterii Domnului

(Urmare din pag. a 3-a)

compus acele frumoase colinde, care înveselesc sufletele credincioşilor.

Pentru exemplificare, să notăm câteva din cântările de la Utrenia Praznicului Naşterii Domnului, mai cunoscute de credincioşi, încercând să deslușim şi învăţătura la care se referă.

1. Troparul Praznicului, cântarea principală, care se cântă şi împreună cu colindele, spune aşa: „Naşterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, / Răsărit-a lumii lumina cunoştinţei, / Că întru dânsa, cei ce slujeau stelelor, / De la stea s-au învăţat / Să se închine Ţie, Soarelui Dreptăţii / Şi să Te cunoască pe Tine / Răsăritul de Sus...". Prin aceste cuvinte se rosteşte adevărul de credinţă că, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, s-a adus lumii *lumina cunoştinţei*, adică descoperirea Tainei Sfintei Treimi, a lui Dumnezeu Cel Unul în Fiinţă şi închinat în trei feţe: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, aşa cum S-a arătat la Botezul Domnului. Şi poporul Vechiului Testament credea într-un singur Dumnezeu, dar nu ştia despre El decât atât că există. „Eu sunt Cel ce Sunt" — i s-a spus lui Moise, pe când în Noul Testament, El s-a descoperit aşa cum este. Iisus este numit *„Soarele Dreptăţii* şi *Răsăritul cel de Sus"*, pentru că prin El s-a împlinit făgăduinţa dată dintr-un început, că va trimite oamenilor un Mântuitor. La botezul Domnului, Iisus descoperă această Taină, spunând Sfântului Ioan Botezătorul, care cerea ca el să fie botezat de Iisus, cuvintele: „lasă acum, căci aşa se cuvine nouă, să împlinim toată dreptatea" (Matei, III, 15).

2. *Catavasiile* Praznicului le cântă credincioşii cu entuziasm, cu bucurie sfântă, ca, de altfel, toate imnele, prin cuvintele: „Hristos se naşte, / Măriţi-l; / Hristos din Ceruri, / Întâmpinaţi-l; / Hristos pe pământ, / Înălţaţi-vă; / Cântaţi Domnului tot pământul / Şi cu veselie lăudaţi-l popoarelor, / Că S-a preamărit". Sunt cuvinte de îndemn şi de învăţătură creştină. Prin ele credincioşii sunt chemaţi, pentru împlinirea făgăduinţei lui Dumnezeu, să-L întâmpine pe Iisus cu inimi curate, pregătite prin Sfintele Taine, mai ales prin mărturisire şi cuminecare. Îndemnul este adresat „întregului pământ", deci tuturor oamenilor, „pentru că harul adus de El este destinat tuturor oamenilor" (Tit, II, 11).

3. Cântarea a treia mărturiseşte îndoita naştere a lui Hristos: „Din Tată ca Dumnezeu, / Mai înainte de toţi vecii / Şi, mai pe urmă, din Fecioară, / Mai presus de fire ca om".

4. Celelalte cântări (Peasne) amintesc de evenimente din Vechiul Testament, care au preînchipuit venirea lui Iisus Mântuitorul între oameni, ca toiagul lui Aaron, care a odrăslit în chip minunat, atestând pe cei din seminţia lui Levi ca alcătuind preoţia unică între fiii lui Israel. Se aminteşte într-o altă cântare, de petrecerea proorocului Iona în pântecele fiarei din mare, preînchipuind naşterea lui Iisus din Sfânta Fecioară Maria „mai presus de fire", precum şi de cei trei tineri „în buna credinţă", care au fost aruncaţi în cuptorul de foc în Babilon, pentru nesupunerea lor la cultul împăratului păgân. Toate aceste preînchipuiri din Vechiul Testament sunt cântate cu evlavie în Utrenia Praznicului.

Cu astfel de simţăminte de evlavie curată aduse de imnele cultului divin, opere ale marilor imnografi ai Bizanţului, întâmpinăm şi noi Naşterea Domnului, Crăciunul strămoşesc, cu rugăciunea îngerească:

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni, bunăvoire".

Cu prilejul Praznicului Naşterii Pruncului Iisus, Redacţia foii şaguniene adresează cititorilor şi colaboratorilor urarea de Sărbători fericite, sănătate şi bună speranţă într-un viitor mai luminos şi mai liniştit, în care să sporească bucuria, în fiecare casă creştinească, şi să se consolideze unitatea şi frăţietatea!

LA MULŢI ANI!

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Asociaţia Filantropică Medicală creştină Christiana publică cartea Ieroschimonahului Daniil Tudor *„Acatiste"*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist, Ediţie îngrijită de Alexandru Dimcea.

Este o carte numai cu acatiste: *„Acatistul Bunei Vestiri; Imn Acatist al Rugului Aprins; Acatistul Preacuviosului Părintelui Sfântul Dimitrie cel Nou, Boarul din Basarabov; Acatistul Sfântului Sfinţitului Părintelui nostru Calinic Cernicanul"*.

Acatistul Rugului Aprins este o operă isihastă, cum observă şi unul din membrii grupului „Rugul Aprins" de la mânăstirea Antim din Bucureşti, P.C. Arhim. Roman Bragă, editorul versiunii româneşti tipărite la Madrid. Deci, e publicat deja la Madrid, în Grecia la Tesalonic, cu o prezentare de P.S. Teofan Sinaitul şi la Sibiu.

Acatistul Părintelui nostru Dimitrie cel Nou din Basarabi (moaştele în catedrala patriarhală Bucureşti) este o operă duhovnicească, teologică şi literară a părintelui Daniil Tudor de la Rarău (scriitorul Sandu Tudor), martir, mort în închisoarea de la Aiud.

Părintele Daniil a mai scris şi alte Acatiste care nu sunt în această carte: Acatistul Sfântului Ioan Teologul, de pildă. Un Acatist e o istorie. Istoria sfinţilor. Deci sfinţenia e la îndemâna tuturor. Acatistele cântă şi laudă. Ele aduc în sufletele noastre bucurie, nădejde în biruinţa finală a binelui.

Vom mai face unele observaţii cu privire la unele publicaţii, cel puţin la unele din ele care s-au bucurat de texte paralele găsite de altfel în textele publicate până acum.

Sfinţilor Părinţi, rugaţi-vă şi pentru noi păcătoşii.

* * *

● Arhiepiscopia Sibiului publică 2 volume: *„Biserica în mers. Convorbiri cu presa"*, de Î.P.S. dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului, Sibiu, 1999.

Aş începe prin a explica ce cuprind aceste două volume. Volumul I începe cu anul 1958—1995, (333 pag.). Primul interviu are loc între părintele Arhim. Ilie Cleopa şi tânărul ieromonah Antonie, despre: *Canoane, canonisiri şi alte rânduieli în Tradiţia Ortodoxă*. Dialogul cu Părintele Cleopa e dialogul cu un om plin de credinţă şi respectuos faţă de preceptele religioase şi disciplina morală. Din modul cum expune Părintele Cleopa răspunsurile, se va vedea că pentru P.C. Sa, ca şi pentru noi, creştinismul nu e comod. El presupune ordine morală, bună rânduială, răspundere şi seriozitate. De altfel socotesc că ele vor fi tot atât de utile şi astăzi, chiar dacă unele răspunsuri vor fi cam aspre. Părintele Cleopa ar zice: *nu eu, ci canoanele sunt aspre*.

Chiar în luna decembrie se împlineşte un an de la plecarea dintre noi a Părintelui Arhim. Ilie Cleopa, pe care îl purtăm cu pioşenie în inimile noastre, în rugăciunile noastre de obşte sau particulare. *Dumnezeu să-l odihnească şi să-l numere cu aleşii săi.*

Volumul cuprinde 50 de titluri cu interviuri: *„Gândirea şi simţirea religioasă implicată în toate"; Basarabenii se simt uniţi cu Ţara, prin Eminescu; O cultură bună se face cu ochii către cer; Un viitor fără Biserică, e un viitor fără viitor; Cuvânt şi suflet, tradiţie şi ecumenism; Biserica şi tineretul"*.

Volumul al II-lea începe cu anul 1995—1998 (261 pag.).

Volumul al II-lea începe cu interviul: *„Într-un cuvânt, America e altfel. În materie religioasă, conslujirea e cea care dă norma unităţii"*. Apoi găsim titluri ca: *„Religia în şcoală; Biserica în mers; Despre isihasm; Cum intrăm în Mileniul III?; Martorii lui Iehova neagă esenţa creştinismului; Tradiţii şi valori culturale pe pământul românesc; Sub Fereastra Mare loc de închinare; Din păcate, ecumenismul a ajuns pe seama grădinăreselor şi florăreselor"* şi ultimul: *„Securitatea naţională a României la început şi sfârşit de secol XX"*.

Desigur, volumul cuprinde 38 de titluri, eu am citat câteva la întâmplare.

Interviurile sunt o formă de interogatoriu consimţit. Uneori sunt bine venite, dându-ţi posibilitatea să te explici sau să explici publicului anumite lucruri. Unii ziarişti îşi fac meseria — o meserie cinstită şi demnă de altfel — respectând legile interviului, şi în primul rând aceea că cel intervievat are dreptul să spună ce şi cât vrea, iar ziaristul să însemneze fără comentarii, exact, cât ai declarat.

Nu am acordat aceste interviuri cu ideea de a publica cândva o carte. Nici nu mi-am dat seama că va putea ieşi o carte. Cred că ele vor găsi admiratori. În orice caz eu, reluându-le pe toate acum, am găsit că sunt interesante pentru cititorul nou al acestor rânduri.

ANTONIE P.

ANUNŢ

Cu binecuvântarea Arhiepiscopiei Sibiului, la Făgăraş apare revista „Porunca Iubirii" editată de către Asociaţia pentru Isihasm. Revista se vrea o contribuţie la descoperirea Ortodoxiei ca viaţă şi trăire în Hristos.

Abonamentul pe 1 an la revistă este de 85 000 lei, pe 6 luni 45 000 lei.

Abonamentele pot fi făcute prin mandat poştal în contul 2511. 1-240. 1, B.C.R. Făgăraş, pentru Asociaţia pentru Isihasm, filiala Făgăraş.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte: **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511. 1-61. 1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU